

Sac. AL01S1US MORETTI

Pontificiae Academiae IJurgicac Romanae honoris cauia, Acadtmicu*

CAEREMONIALE

IEXTA RITUM ROMANUM

SEU

DE SACRIS FUNCTIONIBUS

EPISCOPO

CELEBRANTE - ASSISTENTE - ABSENTE

in partes septem digestu

*Manuale iuxta novissima Decreta S. Rituum Congregationis
et Codicem Iuris Canonici*

Volumen III.

DE SACRIS FUNCTIONIBUS

TAURINI (It al ia)

Officina Libraria MARIETTI anno 1820 condita

nunc MARII E. MARIETTI S. Sedis Apost. et S. RR. Congr.
nccnon Archiep. Taurinen. Typography

MCMXXXVIII

Diligentissima revisione peracta tertii voluminis « *De sacris f-unctionibus infra annum occurrentibus* » Operis « Caeremoniale iuxta Ritum Romanum seu De Sacris Functionibus... » a clarissimo Aloisio Moretti concinnati, idem volumen cum S. Rom. Eccles, liturgicis libris, Codice Iuris Can., S. Rit. Congreg. novissimis Decretis atque probatis Auctoribus adamussim concordare testor.

In fld.: Taurini, die 5 Ianuarii 1938.

Sac. Augustinus Grogno, *Rev. Archiep.*

Imprimatur.

C. ALOISIUS COCCOLO. V«c. Gen.

INDEX GENERALIS

PARS QUARTA

DE SACRIS FUNCTIONIBUS INFRA ANNUM OCCURRENTIBUS

SECTIO PRIMA

DE SACRIS FUNCTIONIBUS ORDINARIIS

	Pûg.
Caput De Missa Pontificali ad Thronum in Dominicis tempore Adventus	
Art. De iis quae praeparanda sunt.....	2
» II. In Functione.....	3
Caput II De Missa solemni in Dominicis tempore Adventus, absente Epi- scopo Ordinario	3
Caput III. De solemnitate Nativitatis D. N. I. C.....	
Art. I. De Martyrologio solemni, deque Missa solemni in Vigilia Na- tivitatis D. N. 1. C.....	
» II. De Matutino, deque prima Missa pontificali ad Thronum atque de Laudibus in Nocte Nativitatis Domini.....	6
Matutino, de Missa solemni pontificali ad Faldistorium deque Laudibus in Nocte Nativitatis Domini, celebrante Episcopo extraneo	9
» IV. De Matutino, de Missa solemni, atque de Laudibus in Nocte Nativitatis Domini, absente Episcopo Ordinario . . .	12
W V. De secunda Missa conventual) in die Nativitatis Domini	13
VI. De tertia Missa conventual) in die Nativitatis Domini	14
»! VII. De tribus Missis privatis in Nativitate Domini.....	14
Caput IV. De Festo Epiphaniae D. N. I. C.....	16
Caput V. De Festo Purificationis B. Mariae V', praesente Episcopo Ordi- nario	
Art. L De iis quae praeparanda sunt - - - - -	19
» II. De Episcopo Ordinario in Festo Purificationis B. M. V. .	20
n III. De Presbytero Assistente in Festo Purificationis B. M. V.. praesente Episcopo Ordinario	22
u IV. De Diaconis Assistentibus in Festo Purificationis B M. V., praesente Episcopo Ordinario - - - - -	
n V. De Canonico celebrante deque sacris Ministris ad Missam solemnem in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario.....	25

Art.	VI. De Canonicis deque ceteris Choralibus in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario.....	
»	VII. De Caerenioniariis in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario.....	27
	VIII. De Ministris libri, candelae, mitrae et baculi in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario - - - -	29
»	IX. De ceteris Ministris inferioribus in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario.....	30
Caput	VI. De Festo Purificationis B. M. V., absente Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.....	
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	34
	II. De Episcopo extraneo celebrante in Festo Purificationis B. M. V., absente Ordinario.....	36
	III. De Presbytero Assistente deque Ministris sacris in Festo Purificationis B. M. V., absente Ordinario et celebrante Episcopo extraneo	37
	IV. De Canonicis, de ceteris Choralibus, de Caerenioniariis deque Ministris inferioribus in Festo Purificationis B. M. V., absente Ordinario et celebrante Episcopo extraneo .	39
Caput	VII. De Festo Purificationis B. M. V., absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico - - - - -	41
Art	I. De iis quae praeparanda sunt.....	41
	II. In Functione..... -	42
Caput.	VIII. De Feria Quarta Cinerum, praesente Episcopo Ordinario .	
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	
	II. De Episcopo Ordinario in Feria Quarta Cinerum.....	
	III. De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistantibus in Feria Quarta Cinerum, praesente Episcopo Ordinario .	
	IV. De Canonico Missam celebrante deque sacris Ministris in Feria Quarta Cinerum, praesente Episcopo Ordinario - - - -	47
	V. De Canonicis deque ceteris Choralibus in Feria Quarta Cinerum, praesente Episcopo Ordinario.....	49
	VI. De Caerenioniariis deque Ministris inferioribus in Feria Quarta Cinerum, praesente Episcopo Ordinario - - - -	50
Caput	IX. De Feria Quarta Cinerum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.....	52
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	53
	II. De Episcopo extraneo celebrante in Feria Quarta Cinerum, absente Ordinario.....	53
	III. De Presbytero Assistente deque Ministris sacris in Feria Quarta Cinerum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.....	
	IV. De Canonicis deque ceteris Choralibus in Feria Quarta Cinerum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Episcopo extraneo	55
	V. De Caerenioniariis deque Ministris inferioribus in Feria Quarta Cinerum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Episcopo extraneo ...	55
Caput	X. De Feria Quarta Cinerum, absente Episcopo Ordinario et Canonico celebrante.....	
Art	I. De iis quae praeparanda sunt.....	57
	II In Functione.....	57

Cu'UT	XI	<i>De benedictione privata Cinerum et de eorum impositione Domi- nica prima Quadragesimae.....</i>	59	
Caput	XII.	<i>De tempore Quadragesimae deque tempore Passionis - - -</i>	60	
Caput	XIII.	<i>De Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario</i>	61	
Art.	I.	<i>De iis quae praeparanda sunt.....</i>	61	
	II.	<i>De Episcopo Ordinario in Dominica Palmarum . . .</i>	62	
	III.	<i>De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistentibus in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario. .</i>	64	
	IV.	<i>De Canonico Missam celebrante deque sacris Ministris in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario. .</i>	65	
	V.	<i>De Diaconis Passionem cantaturis in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.....</i>	67	
	VI.	<i>De Canonicis deque aliis Choralibus in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.....</i>	69	
	VII.	<i>De Caerenioniariis in Dominica Palmarum, praesente Epi- scopo Ordinario.....</i>	70	
	VIII.	<i>De Ministris inferioribus in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.....</i>		
Cxpu i	XIV.	<i>De Dominica Palmarum, absente Ordinario et celebrante Epi- scopo extraneo.....</i>	15	
Art.	I.	<i>De iis quae praeparanda sunt.....</i>	75	
	II.	<i>De Episcopo extraneo celebrante in Dominica Palmarum, absente Ordinario.....</i>	76	
	HI.	<i>De Presbytero Assistente deque Ministris sacris in Dominica Palmarum, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.....</i>	71	
	IV.	<i>De Canonicis, de ceteris Choralibus, de Caerenioniariis deque Ministris inferioribus in Dominica Palmarum, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.....</i>	79	
Caput	XV.	<i>De Dominica Palmarum, absente Episcopo Ordinario et cele- brante Canonico - - - - -</i>	61	
Art.	I.	<i>De iis quae praeparanda sunt.....</i>	61	
•	II.	<i>De Canonico celebrante in Dominica Palmarum, absente Episcopo Ordinario.....</i>	83	
	III.	<i>De sacris Ministris in Dominica Palmarum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.....</i>	84	
	IV.	<i>De Caeremoniario deque Ministris inferioribus m Dominica</i>		
	V.	<i>De lectione Passionis in Missa privata et in Missa bina ab eodem Sacerdote celebranda.....</i>	88	
Cvput	XVI.	<i>De Matutinis Tenebrarum, praesente Episcopo Ordinario</i>	89	
Art.	I.	<i>De iis quae praeparanda sunt.....</i>	89	
	II	<i>Dn Fnîcrnnn Hrdtnnrin in Mntntinis Irnphnrriini - - -</i>	90	
	III.	<i>Dc Canonicis deque ceteris Choralibus in Matutinis tene- brarum, praesente Episcopo Ordinario.....</i>	91	
	IV.	<i>De Caerenioniariis deque Ministris inferioribus in Matutinis Tenebrarum, praesente Episcopo Ordinario.....</i>	93	
Caput	XVII.	<i>De Feria Quinta in Cocna Domini, Episcopo Ordinario cele- brante</i>	96	
Art.	1.	<i>De iis quae praeparanda sunt</i>	96	
	II.	<i>De Episcopo Ordinario celebrante Pena Quinta in Coena Domini</i>	104	

Art.	III. De Presbytero Assistente Feria Quinta in Coena Domini. Episcopo Ordinario celebrante.....	
	IV. De Diaconis Assistentibus Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.....	113
	V. De sacris Ministris Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.....	116
	VI. De duodecim Presbyteris, de septem Diaconis deque septem Subdiaconis assistentibus Oleorum benedictioni Feria Quintain Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.	121
Vil	De Canonicis deque ceteris Choralibus Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.....	
VIII.	De Caeremoniario primo Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.....	126
	IX. De Caeremoniario secundo Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.....	131
	De Subdiacono Crucifero deque Beneficiariis hastas baldachini gestaturis Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.....	
XI	De Ministris libri, candelae, mitrae et baculi Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante . . .	137
XII.	De ceteris Ministris inferioribus Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.....	140
Caput	XVIII. De Feria Quinta in Coena Domini. Episcopo Ordinario assistente.....	146
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	146
	II. In Functione.....	147
Caput	XIX. De Feria Quinta in Coena Domini, celebrante Episcopo extraneo cui Benedictio Oleorum commissa fuit.....	149
Art.	1. De iis quae praeparanda sunt.....	149
	II. In Functione.....	150
Caput	XX. De Fena Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.....	152
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	
aj L	II. De Canonico celebrante Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario.....	155
111.	De Ministris sacris Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.....	157
IV.	De Canonicis deque ceteris Choralibus Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico	160
	V. De Caeremoniario Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.....	161
VI.	De Ministris inferioribus Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico . .	164
Caput	XXI. De Feria Sexta in Parasceue, Episcopo Ordinario celebrante .	166
Art	I. De iis quae praeparanda sunt.....	166
	II. De Episcopo Ordinario celebrante Feria Sexta in Parasceve	169
	III. De Presbytero Assistente Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.....	175
	IV. De Diaconis Assistentibus Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.....	178
	De Ministris sacris Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.....	180

Pog.

.Art.	VI. De Canonicis deque ceteris Choralibus Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.....	185
	VII. De Caeremoniario primo Feria Sexta in Parasceve. Episcopo Ordinario celebrante... =	187
	VIII. De Caeremoniario secundo Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.....	193
	IX. De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis deque Subdiacono Crucifero Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.....	195
	X. De Ministris libri, mitrae et gremialis Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.....	196
»	XI. De ceteris Ministris inferioribus Feria Sexta in Parasceve. Episcopo Ordinario celebrante.....	199
Caput	XXII. De Feria Sexta in Parasceve. praesente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.....	203
	I. De iis quae praeparanda sunt.....	203
	II. De Episcopo Ordinario praesente Feria Sexta in Parasceve, celebrante Canonico.....	205
	III. De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistantibus Feria Sexta in Parasceve, praesente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.....	207
	IV. De Canonico celebrante Feria Sexta in Parasceve, praesente Episcopo Ordinario.....	208
	V. De Ministris sacris Feria Sexta in Parasceve. celebrante Canonico et praesente Episcopo Ordinario.....	210
	VI. De Caeremoniariis Feria Sexta in Parasceve, praesente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.....	214
n	VII. De Canonicis, de ceteris Choralibus deque Ministris inferioribus Feria Sexta in Parasceve, celebrante Canonico et praesente Episcopo Ordinario.....	217
Caput	XXIII. De Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario praesente et celebrante Episcopo extraneo - - - - -	220
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	220
»	II. In Functione.....	221
Caput	XXIV. De Feria Sexta in Parasceve, Canonico celebrante, absente Episcopo Ordinario.....	228
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	228
»	II. In Functione.....	229
Caput	XXV. De Feria Sexta in Parasceve, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario - - - - -	
	Art. I. De iis quae praeparanda sunt.....	
»	II. In Functione.....	235
Caput	XXVI. De Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante	238
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	238
	II. De Episcopo Ordinario celebrante in Sabbato Sancto - - - -	241
	III. De Presbytero Assistente in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	246
	IV. De Diaconis Assistantibus in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	248
	V. De Ministris sacris in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante	251

Index generalis

	Pag
Art. VI. De Canonicis deque ceteris Clialibus in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	255
VII De Caeremoniario primo in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	256
VIII. De Caeremoniario secundo in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	26()
F IX. De Ministris libri et candelae in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	264
X. De Ministris mitrae et baculi in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	266
XI. De ceteris Ministris inferioribus in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.....	268.....
Caput XXVII De Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario praesente et celebrante Canonico.....	274.....
Art I. De iis quae praeparanda sunt.....	274.....
II. De Episcopo Ordinario praesente in Sabbato sancto et de eius Assistentibus, celebrante Canonico.....	275
I III. De Canonico celebrante in Sabbato Sanctu, praesente Episcopo Ordinario.....	277
IV. De Ministris sacris in Sabbato Sanctu, Episcopo Ordinario praesente et celebrante Canonico.....	279
V. De Caeremoniariis in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario praesente et celebrante Canonico.....	282
VI. De Canonicis, de ceteris Choralibus deque Ministris inferioribus ini Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario praesente et celebrante Canonico.....	288
Caput XXVIII. De Sabbato Sancto celebrante Canonico, absente Episcopo Ordinario.....	291
Art I. De iis quae praeparanda sunt.....	291
N II. In Functione.....	293
Caput XXIX. De Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.....	299.....
Art I. De iis quae praeparanda sunt.....	299.....
II. De Episcopo extraneo celebrante in Sabbato Sancto, absente Ordinario.....	300.....
III. De Presbytereo Assistente in Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.....	301.....
IV. De Ministris sacris in Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.....	302.....
V. De Canonicis, de ceteris Choralibus, de Caeremoniariis deque Ministris inferioribus in Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.....	305
Caput XXX. De Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo, praesente Ordinario - - - - - t - - - - .	308
Art. I. De iis quae praeparanda sunt.....	308.....
II. De Episcopo Ordinario assistente l unctionibus in Sabbato Sancto deque Episcopo celebrante.....	309.....
III De Presbytero Assistente Episcopo Ordinario et Episcopo celebranti, de Diaconis Assistentibus, de Ministris sacris deque ceteris Ministris in Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo praesente Ordinario.....	311
Caput XXXI De Dominica Paschae Resurrectionis D. N, I. C	314

Index generalis

		<i>Pat;</i>	
Caput	XXXII. <i>De Festo S. Ioseph Sponsi B. M. V.</i>		315
Caput	XXXIII. <i>De Festo Annuntiationis B. M. V.</i>		315
Caput	XXXIV. <i>De Litaniarum maiorum et minorum Processionibus</i>		316
Art.	I. De quibusdam generalibus animadversionibus		316
W	II. De Processione et Missa in die Litaniarum maiorum ..		31*
W	III. De Processione et Missa in diebus Litaniarum minorum		325
*	IV. De Processionibus Litaniarum maiorum et minorum, oc- currenti in Ecclesia Cathedrali Festo Titularis vel Pa- troni		32*
Caput	XXXV. <i>De Festo Ascensionis D. N. I. C</i>		329
Caput	XXXVI. <i>De Sabbato in Vigilia Pentecostes</i>		330
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt ..		330
n	II. In Functione.....		330
Caput	XXXVII. <i>De Solemnitate Pentecostes</i>		331
Caput	XXXVIII. <i>De Solemnitate SS. Corporis Christi</i>		332
Art.	I. De quibusdam generalibus animadversionibus - - - -		332
ft	II. De iis quae praeparanda sunt.....		
*	III. De Missa lecta ab Episcopo in solemnitate SS. Corporis Christi.....		336
	IV. De Missa solemnium cum assistentia Episcopi pluviali induti in solemnitate SS. Corporis Christi.....		33*
	V. De Missa pontificali in solemnitate SS. Corporis Christi		339
j)	VI. De Missa solemnium, absente Episcopo Ordinario in solemnitate SS. Corporis Christi.....		339
	VII. De Episcopo Ordinario Processionem celebrante in solemnitate SS. Corporis Christi.....		34(1
	VIII. De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistantibus ad Processionem in solemnitate SS. Corporis Christi, cele- brante Episcopo Ordinario.....		
>	IX. De Caeremoniarum ad Processionem in solemnitate SS. Cor- poris Christi, celebrante Episcopo Ordinario ..		345
	X. De Ministris inferioribus ad Processionem in solemnitate SS. Corporis Christi, celebrante Episcopo Ordinario.		34*
*	XI. De Processione in solemnitate SS. Corporis Christi, absente Episcopo Ordinario.....		349
Caput	XXXIX. <i>De Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum</i>		350
Art.	I. De Vesperis solemnibus, de Completorio, de Matutino cum Laudibus deque Horis minoribus in Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum.....		351
H	II. De Episcopo Ordinario celebrante vel assistente in Comme- moratione Omnium Fidelium Defunctorum.....		352
Caput	XL. <i>De Oratione Quadraginta Horarum</i>		353
Art.	I. De quibusdam generalibus animadversionibus ..		353
v	II. De Missis in Quadraginta Horarum Oratione celebrandis		355
	III. De Missa expositionis SS. Sacramenti et de Processione in Oratione Quadraginta Horarum.....		356
	IV. De tempore expositionis SS. Sacramenti in Oratione Quadra- ginta Horarum.....		359

Index generalis

Art.	De Missa repositionis SS. Sacramenti et de Processione in Oratione Quadraginta Horarum.....	360.....
	VI. De Processione repositionis SS. Sacramenti in Oratione Qua- draginta Horarum, celebrante Episcopo.....	361.....
Caput	XLI. De Processione SS. Sacramenti in tertia vel alia cuiusque mensis <i>Dominica</i>	362
Caput	XLII. De Benedictione solemni/ SS. Sacramenti ab Episcopo Ordi- nario impertienda independenter a quacumque alia Fun- ctione	364.....
Art.	De iis quae praeparanda sunt.....	364
	II. De Episcopo Ordinario benedictionem solemnem cum SS. Sa- cramento impertienda independenter a quacumque alia Functione.....	365
	De Diacono et Subdiacono in benedictione solemni cum SS. Sacramento ab Episcopo Ordinario impertienda in- dependenter a quacumque alia Functione.....	367
	IV. De Sacerdote SS. Sacramentum exposituro deque Caeremo- nariis in benedictione solemni cum SS. Sacramento ah Episcopo Ordinario impertienda independenter a qua- cumque alia Functione.....	368
	V De Ministris inferioribus in benedictione solemni cum SS. Sa- cramento ab Episcopo Ordinario impertienda indepen- denter a quacumque alia Functione.....	370
Caput	XLIII De Ritu expositionis publicae seu solemnis et benedictionis SS. Sacramenti - - - - -	371
Art.	I. De expositione et benedictione solemni SS. Sacramenti Dia- cono et Subdiacono assistentibus.....	371
	II De expositione et benedictione solemni SS. Sacramenti uno Sacerdote vel Diacono assistente.....	373
	III De expositione et benedictione solemni SS. Sacramenti a solo Sacerdote	374.....
Caput	XLIV. De Ritu expositionis privatae et benedictionis SS. Sacramenti.	375
Caput	XLV De asportatione SS. Sacramenti.....	377
CAPUT	XLVI De expositione, processione, benedictione et osculo Sacrarum Reliquiarum.....	378
Art.	De expositione Sacrarum Reliquiarum.....	378
	II. De processione Sacrarum Reliquiarum	379
	III. De benedictione cum Sacra Reliquia et de eius osculo . .	381
Caput	XLVII De expositione, processione, benedictione cum Reliquia S. Cru- cis aliorumque Instrumentorum Dominicae Passionis atque de earum osculo - - - - -	383
Art.	I. De quibusdam generalibus animadversionibus.....	383
	II De expositione Reliquiae S. Crucis aliorumque Instrumen- torum Dominicae Passionis.....	383
	III. De Processione cum Reliquia S. Crucis aliorumque Instrumen- torum Dominicae Passionis.....	384
	IV. De benedictione cum Reliquia S. Crucis vel aliorum Instru- mentorum Dominicae Passionis et de earum osculo . .	386
Caput	XLVIII De processione deque benedictione Sacrarum Reliquiarum, celebrante Episcopo.....	387
Caput	XLIX De Anniversario electionis vel translationis et consecrationis Episcopi Ordinarii - - - - -	389

Index generatis

SECTIO SECUNDA

DE PRAECIPUIS FUNCTIONIBUS PER ANNUM
IUXTA «MEMORIALE RITUUM

		Рок-
Caput i	I. <i>De quibusdam generalibus animadversionibus</i> - - - - -	391
Caput	II. <i>De Festo Purificationis B. Mariae Virginis.</i>	393
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt - - -	393
II	II. De benedictione Candelarum in Festo Purificationis B. M. V	
	III. De Candelarum distributione in Festo Purificationis B. M. V	395
»	IV. De Processione in Festo Purificationis B. M. V.....	
	V. De Missa in Festo Purificationis B. M. V.	397
Caput	III. <i>De Feria Quarta Cinerum</i>	397
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	397
»	II. De Cinerum benedictione.....	398
*	III. De Missa in Feria Quarta Cinerum.....	
Caput	IV. <i>De Dominica Palmarum</i> - - - - -	400
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt - - - -	400
II	II. De benedictione et distributione palmarum	401
»	III. De Processione in Dominica Palmarum . . . - - -	403
»	IV. De Missa in Dominica Palmarum.....	404
Caput	V. <i>De Feria Quinta in Coena Domini</i>	404
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt	404
»	Missa Feria Quinta in Coena Domini.....	405
»	III. De Processione Feria Quinta in Coena Domini	407
n	IV. De Pyxidis asportatione Feria Quinta in Coena Domini	408
	V. De Altarium denudatione Feria Quinta in Coena Domini	409
Caput	VI. <i>De Feria Sexta in Parasceve</i>	410
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	410
»	II. De principio Officii usque ad Crucis denudationem	411
0	III. De Crucis denudatione et adoratione.....	412
	IV. De Processione ad Sacellum et regressu ad Altare cum SS. Sa- cramento Feria Sexta in Parasceve	
U	V. De reliquo Officio et Ritu Feria Sexta in Parasceve	416
η	VI. De Pyxidis repositione Feria Sexta in Parasceve	418
Caput	VII. <i>De Sabbato Sancto</i> - - - - -	419
Art.	I. De iis quae praeparanda sunt.....	419
Is	II. De principio Officii usque ad benedictionem Cerei in Sabbato Sancto.....	420
	III. De benedictione Cerei in Sabbato Sancto - - - - -	422
	IV. De Prophetiis in Sabbato Sancto	424
	V. De benedictione Fontis in Sabbato Sancto	424
Is	VI. De Litaniis et Missa cum Vesperis in Sabbato Sancto	427
h	VII. De reportatione Pyxidis.....	

SECTIO TERTIA

DE SACRIS FUNCTIONIBUS EXTRAORDINARIIS

Caput	I. <i>De ingressu Episcopi ad suam Dioecesim</i>	429
Art.	De quibusdam generalibus animadversionibus	429
	II. De iis quae praeparanda sunt	430
	III. In Functione.....	432

	Pag.
II. <i>De sacra Visitatione</i>	437
Art. I. De quibusdam generalibus animadversionibus.....	437
II. De iis quae praeparanda sunt	438
III. De sacrae Visitationis Ritu in Ecclesia Cathedrali.....	439
IV. De s. Visitationis Ritu in reliquis Dioecesis Ecclesiis .	447
Caput III. <i>De Synodo Dioecesana generatim</i>	448
Caput IV. <i>De prima Sessione Synodi Dioecesanae</i>	449
Art. De iis quae praeparanda sunt	449
II. De Episcopo ad primam Sessionem Synodi Dioecesanae. .	453
III. De Vicario Generali ad primam Sessionem Synodi Dioecesanae	456
IV. De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistentibus ad primam Sessionem Synodi Dioecesanae.....	456
V. De Ministris sacris ad primam Sessionem Synodi Dioecesanae	459
VI. De Canonicis, de ceteris Choralibus deque Clero ad primam Sessionem Synodi Dioecesanae.....	460
VII. De Synodi Officialibus ad primam Sessionem Synodi Dioece- sanae	461
VIII. De Curiae Cancellario ad primam Sessionem Synodi Dioece- sanae	467
IX. De Ministris inferioribus ad primam Sessionem Synodi Dioece- sanae	467
X. De continuatione primae Sessionis Symodi Dioecesanae . .	472
Caput V. <i>De Secunda Sessione Synodi Dioecesanae</i>	475
Art. I. De iis quae praeparanda sunt	475
ft II. In Functione.....	475
Caput VI. <i>De ultima Sessione Synodi Dioecesanae</i>	478
Art. I. De iis quae praeparanda sunt	478
II. In Functione.....	478
III. Formulae Acclamationum.....	480
<i>Summarium Ritus celebrationis Synodi Dioecesanae</i> - - - -	482
Caput VII. <i>De Concilio Provinciali generatim</i>	484
Caput VIII. <i>De Congregatione privata ante Concilium Provinciale</i> . .	486
Caput IX. <i>De Congregatione Generali prima Concilii Provincialis</i> . . .	487
Art. I. De iis quae praeparanda sunt	487
» II. De Congregatione.....	489
Caput X. <i>De prima Sessione Concilii Provincialis</i> - - - - -	491
Art. I. De iis quae praeparanda sunt	491
II. In Functione.....	498
Caput XI. <i>De Congregatione Generali secunda</i>	504
Caput XII. <i>De secunda Sessione Concilii Provincialis</i>	505
Art. I. De iis quae praeparanda sunt	505
II. In Functione.....	506
Caput XIII. <i>De tertia Sessione Concilii Provincialis</i>	509
Art. I. De iis quae praeparanda sunt	509
II. In Functione.....	509
Caput XIV. <i>De continuatione tertiae Sessionis Concilii Provincialis</i> .	512
Art. I. De iis quae praeparanda sunt	512
II. In Functione.....	512

Index generalis

Caput	XV.	<i>De quarta el ultima Sessione Concilii Provincialis</i>	514	
Art.	I.	De iis quae praeparanda sunt	514	
»	II.	In Functione.....	514	
»	III.	Formula Acclamationum.....	516	
		<i>Summarium Ritus celebrationis Concilii Provincialis</i>	517	»
Caput	XVI.	<i>De quibusdam variationibus Concilio Provinciali</i>	521	
Art.	I.	De variationibus si Metropolita sit Cardinalis.....	521	
»	II.	De variationibus si Metropolita sit Cardinalis et aliquis ex Epi- scopis Suffraganeis sit eadem dignitate cardinalitia insi- gnitus	521	
•	III.	De variationibus si inter Suffragancos adsit Emus Cardinalis et Metropolita dignitate cardinalitia non sit insignitus	524	
Caput	XVII.	<i>De Concilio Plenario</i>	524	
Art.	I.	De quibusdam generalibus animadversionibus.....	524	
*	II.	De iis quae praeparanda sunt pro receptione Legati Romani Pontificis.....	525	
»	III.	De receptione Legati Romani Pontificis.....	527	
»	IV.	De accessu ad Ecclesiam si Legatus Romani Pontificis sit Ordinarius loci	529	
»	V.	Acclamationes decantatae post Concilium Plenarium Flami- niae et Aemilianaе Regionum Bononiae habitum anno MCMXXXII	531	e
Caput	XVIII.	<i>De quibusdam extraordinariis Processionibus</i>	533	
Caput	XIX.	<i>De Triduis et octiduis solemniter celebrandis infra annum a Beatificatione vel a Canonizalione</i>	534	
Caput	XX.	<i>De supplicatione pro novo Episcopo Ordinario eligendo</i> . . .	535	
Index	al ph a b e t i c u s	537	,
Decr e t a	S. R. Congregationis in volumine allata	556	
Canones	Codicis Iuris Canonici in volumine allati	559	

PARS QUARTA

DE SACRIS FUNCTIONIBUS INFRA ANNUM
OCCURRENTIBUS

SECTIO PRIMA

DE SACRIS FUNCTIONIBUS ORDINARIIS

CAPUT I.

DE MISSA PONTIFICALI

AD THRONUM IN DOMINICIS TEMPORE ADVENTUS

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1559. — Omnia ut in Articulo I Capitis I Partis III, sed:

I. - Non erit opus paramenta sacra pro Missa sumere in Sacello, seu Secretario (Caer. Episc., L. II, cap. XIII, n. 2).

II. - Ecclesia, Altare et Chorus simpliciori apparatu ornantur (/ . c.); candelabra, praesertim Altaris in quo Functiones peraguntur, tegi nequeunt velis violaceis (D. 3266); inter ea non collocantur Reliquiae Sanctorum, vel vascula cum floribus.

III. - Color paramentorum, Altaris et Throni ornamentorum erit violaceus.

IV. - Super mensam Altaris ponuntur paramenta missalia, et in cornu Evangelii mitra auriphrygiata tantum.

V. - Super abacum: planetae plicatae pro sacris Ministris cum manipulis; stola latior, nulla Cruce ornata, pro Diacono (D. 3006 ad 7). Calix erit ex argento simplici et sic omnia vasa.

VI. - In Sacristia, Altari maiori contigua, vel, si possibile est, super abacum a tergo eiusdem Altaris, praeparantur: pluviale pro Presbytero Assistente; planetae plicatae pro Diaconis Assistentibus; tres amictus.

VII. - In Sacristia capitulari: loco dalmaticarum et tunicellarum pro Canonicis Diaconis et Subdiaconis, praeparantur planetae plicatae. Pro sacris Ministris: amictus, albae, cingula, et stola pro Diacono.

Articulus II.

In Functione.

1560. — Dispositio Caeremonialis Episcoporum (L. I, cap. XXVIII, n. 2) non pulsandi organa in Dominicis Adventus, strictim observanda est, non obstante contraria consuetudine, et si usus contrarius vigeat, tanquam abusus eliminandus. Item organum excluditur in Missis ferialibus (DD. 2959 ad 1; 3183; 3333 ad 1 qu. 5; 3576 ad 16; 2965 ad 1; 4044 ad 1).

1561. — Omnes se gerunt ut in Capite I Partis III notavimus; hic animadvertemus variationes tantum.

I. - Episcopus, dum canitur Hora Tertia, accipit caligas et sandalia tantum; paramenta Missae assumit, Tertia absoluta. Loco: *Pax vobis*, dicit: *Dominus vobiscum*.

II. - Presbyter Assistens procedit ad Sacristiam capitularem cum Diaconis Assistentibus postquam, Hora Tertia completa, ministraverit ad manuum lotionem; ibi amictum et pluviale assumit; Diaconi Assistentes amictum et planetam plicatam.

III. - Ministri sacri ad Altare, more solito, procedunt, sed induti tantum amictu, alba, cingulo, Diaconus etiam stola. Subdiaconus, ut in aliis Missis, defert caligas ac sandalia. Tertia absoluta, ambo ad Thronum procedunt et Diaconus, adiuvante Subdiacono, Episcopum omnibus paramentis missalibus induit.

Episcopo parato, accedunt ad abacum, sumunt planetam plicatam et manipulum; Subdiaconus ex abaco Evangeliarium accipit; ambo ad Thronum revertuntur, dein, more solito, ad Altare procedunt.

IV. - Subdiaconus, dum Celebrans Orationem canit, ad abacum procedit, ubi deponit planetam plicatam quam réassurait, Epistola cantata, postquam Episcopi manum deosculatus fuerit.

V. - Diaconus, dum Subdiaconus planetam plicatam reassumit, deponit suam plicatam et assumit stolam latiore.

Postquam mitram Episcopo abstulerit, ante Antiphonam dictam *Communionis*, Diaconus ad abacum se confert, deponit stolam latiore et planetam plicatam reassumit.

VI. - Dum Episcopus, Missa finita, ad Thronum accedit, **Ministri sacri** procedunt ad abacum ubi planetam plicatam ac manipulum deponunt, dein ad Thronum accedunt et se more solito gerunt.

1562. — « In tertia Dominica (Adventus) eadem observantur, nisi quod paramenta Altaris, et Celebrantis adhiberi solent aliquanto sumptuosiora, sed coloris violacei, in defectu rosacei; et Ministri, videlicet Diaconus et Subdiaconus, utuntur dalmatica, et tunicella; et idem in quarta Dominica, quando in ea inciderit Vigilia Nativitatis Domini; sed paramenta sint coloris absolute violacei. In Collegiatis pariter idem observatur» (Caer. Episc. L. II, cap. XIII, n. 11). Episcopus vero utitur mitra pretiosa (/i. c. L. I, cap. XVII, n. 3).

Dominica tertia, etiam Thronus exornari potest panno serico rosaceo et pulvini pro Faldistorio rosacei coloris esse possunt.

Organa pulsari queunt in tertia Dominica, sicut et in quarta, quando Vigilia Nativitatis inciderit, et in his Dominicis inter candelabra collocari possunt Reliquiae Sanctorum, vel vascula cum floribus.

CAPUT II.

DE MISSA SOLEMNI IN DOMINICIS TEMPORE ADVENTUS ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO

1563. — Circa Altaris ornatum, paramentorum colorem et organorum sonitum, servanda sunt quae in praecedenti Capite diximus.

Omnes se gerunt ut in aliis Missis solemnibus, sed **Subdiaconus** planetam plicatam exuit cum Epistolam cantaturus est, quam reassumit, deosculata Celebrantis manu. **Diaconus** vero planetam suam deponit cum Evangelium cantaturus est, et assumit stolam latiore. Pretioso Sanguine a Celebrante sumpto, **Diaconus** ad abacum accedit, stolam latiore deponit et recipit planetam plicatam.

1564. — **Antiphonae maiores**, quando occurrit Officium feriale, non praeintonandae sunt a Canonico digniore in Choro exstante,

sed a Canonico Hebdomadario seu Celebrante, iuxta praescriptum Caeremonialis Episcoporum L. 11, cap. III, η. 10 (D. 2683 ad 3); canuntur integrae ante et post Canticum, omnibus stantibus.

CAPUT III.

DE SOLEMNITATE NATIVITATIS DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI

Articulus I.

De Martyrologio solemniori deque Missa solemniori in Vigilia Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi.

1565. — Martyrologium in Vigilia Nativitatis Domini solemnius cantatur, propterea in medio Chori, vel ante Altare, apponitur legile, panno violaceo tectum, et, super ipsum, Martyrologium apertum. In Sacristia aderunt pluviale violaceum (D. 2573), candelabra cum candelis pro Ceroferariis, thuribulum cum navicula (D. 2684 ad 21), superpellicea.

1566. — Dum in Choro recitatur Prima, **Canonicus** vel **Beneficiarius**, iuxta Ecclesiarum consuetudinem, Martyrologium cantaturus, pluviale induitur, atque dum canitur Capitulum, praeerunt Thuriferario cum thuribulo et navicula, Ceroferariis cum candelabris accensis, nec non Caeremoniario, e Sacrario, capite cooperto iunctisque manibus, egreditur, medius inter **duos Beneficiarios**, si Canonici, vel **duos Clericos**, si Beneficiarius, qui ei fimbrias pluvialis sustinent. Cum ad Altare pervenerint, **omnes** stantes in linea recta in plano genuflectunt, Cantor vero, si Canonici, Cruci Altaris se inclinat, et ad legile accedunt, ubi **Ceroferarii** hinc inde a lateribus legilis se collocant, facie ad Altare conversa.

Primus Assistens statim cum osculis naviculam incensi ministrat **Cantori** qui, more solito, iniicit thus ac benedicit in thuribulo (D. 2514 ad 1); alter Assistens interim a dexteris pluvialis fimbriam **sublevat**.

Responso a Choro: *Deo gratias*, post: *Benedicamus Domino*, **Cantor** ter Martyrologium incensat, in medio, a sinistris et a dextris suis. Mox, iunctis manibus, non seipsum signans nec librum, incipit canere Martyrologium, nempe:

Octavo Ka-lendas Ianu-a-ri-i. Lima . . . Anno a cre- a-

ti-one mundi, quando in princi-pi-o De-us

et'sic prosequitur usque ad verba: *In Bethlehem Iudae*, in quibus vox elevatur, ut infra, statimque omnes, praeter Cantorem et Cero-ferarios, genuflectunt.

|

In Bethle-hem Iudae nasci-tur ex Ma-ri- a Virgi-ne factus homo.

Sequentia autem verba cantantur in tono Passionis, ut infra:

■

Na-ti-vi-tas Domi-ni nostri Iesu Christi se-cundum car-nem.

Quibus prolatis verbis, Cantor etiam genuflectit. Ad nutum Cae-remoniarii, omnes surgunt et Cantor simul cum aliis Altari et Choro, si ibi sit, denuo exhibet reverentiam, et, ordine quo advenit, ad Sacrarium se confert pluviale dimissurus. In Choro autem ad reli-quam lectionem, quae, ut moris est. canitur aut legitur, sedent omnes, capite cooperto.

Ritus Martyrologii canendi in Vigilia Nativitatis Domini desum-ptus est ex usu Patriarchalium aliarumque Urbis Basilicarum.

Martyrologium quod cantari debet in hac Vigilia transferri nequit ad ipsum diem Nativitatis, mutato colore, sub praetextu maioris solemnitatis (D. 2176).

1567. — « In die Vigiliae Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, sive venerit in Dominica, sive alio die, celebrari solet Missa sollemnis in paramentis violaceis, iuxta regulas in praecedenti Capite de Do-minicis Adventus traditas, hoc tantum excepto, quod Diaconus et Subdiaconus utuntur dalmatica et tunicella, prout in tertia Dominica Adventus» (Caer. Episc. L. 11, cap. XIV, n. 1). In hac Missa organa pulsari possunt; inter candelabra collocari queunt Reliquiae Sanctorum vel vascula cum floribus.

A r t i c u l u s II.

*De Matutino deque prima Missa pontificali ad Thronum
atque de Laudibus in Nocte Nativitatis Domini.*

A) De Matutino pontificali.

1568. — Tam accurate huius Matutini hora est ab Episcopo praeordinanda (Caer. Episc. L. II, cap. XIV, n. 3) ac ita pro ipsius celebrationis tempore spatium est emetiendum, ut haec commode et adamussim in mediam noctem finem pertingat, atque adeo confestim Missa sollemnis pontificalis incipiat.

Luminibus Altaris et abaci plures circum undique addantur faces, quibus Presbyterium, Chorus, Ecclesia, quin imo vel ipsa collustrentur latibula; neque desit qui sedulo advigilet, ne quid inhonesti in Aula sancta Dei perpetretur.

Si adsit impedimentum canendi Matutinum cum prima Missa et Laudibus prope mediam noctem, dicatur summo mane (D. 2676).

In abaco et ad Altare praeparantur omnia quae opus sunt pro Matutino pontificali cum Laudibus (v. n. 705) et pro Missa pontificali (v. n. 851, fi); Episcopi paramenta non collocantur super Altaris mensam, sed « super aliqua mensa separata ab abaco » (Caer. Episc. L. 11, cap. XIV, n. 4); praeterea in abaco ponitur vasculum cum aqua pro digitorum purificatione.

Si mos est exponendi super Altare Imaginem Divini Infantis, exponatur antequam aperiantur Ecclesiae fores et priusquam Matutinum incipiatur.

1569. — In Matutino hoc, omnes se gerunt ut in Capite XVI secundae Partis; Episcopus quum intonat Hymnum: *Iesu Redemptor omnium*, manus elevat ac iungit, caput versus Altare inclinans ob reverentiam divinae Incarnationis (Caer. Episc. L. 11, cap. XIV, n. 5).

In tertio Nocturno, dum recitatur Psalmus 88: *Misericordias Domini* etc., Clericus, iam designatus, sumit ex abaco caligas et sandalia in lance, cooperta solito velo, ad Thronum accedit, ubi ea tradit Episcopi Cubiculario qui genuflexus eidem Episcopo, calceis ordinariis detractis, eum caligis et sandaliis induit. Interim Diaconi Assistentes ad Episcopi latera accedunt, Minister de libro, ex abaco Canonem Pontificalem sumit et cum Ministro candela ad Thronum accedit pro Missae praeparatione,

1570. — Episcopus legit Antiphonam: *Ne reminiscaris* etc., et alternatim cum Diaconis Assistentibus recitat, more solito, Psalmos praeparationis ad Missam; quibus absolutis, Diaconi Assistentes ad suum stallum revertuntur et Ministri de libro et de candela ad abacum se conferunt.

Diaconus secundus cantat septimam lectionem; prior vero octavam (Caer. Episc. L. II, cap. V, n. 4; DD. 349; 3108 ad 8).

Absoluto septimo Responsorio, Episcopus surgit, detecto capite; stans canit: *Per evangelica dicta* etc., et perstat donec per Canonicum lectionem cantantem dicatur: *Et reliqua*.

1571. — Dum a Choro octavum Responsorium canitur, Diaconi Assistentes accedunt ad Episcopi latera; Diaconus et Subdiaconus, qui, absoluto ultimo Psalmo tertii Nocturni, in Sacristiam accesserant ad paramenta sumenda, revertuntur ad Altare et in suo scamno sedent. Interim Caeremoniarius secundus Episcopi paramenta Clericis distribuit.

Circa finem Responsorii octavi, Diaconi Assistentes ad Episcopi latera accedunt.

Hymno: *Te Deum* etc., ab Episcopo intonato, Presbyter Assistens ad Thronum se confert; « Episcopus descendens paululum a Sede, in plano Solii pontificalis deponit cappam, et stans, lavat manus » (Caer. Episc. L. II, cap. XIV, n. 9); interim Ministri sacri ad Thronum accedunt et omnes se gerunt ut ad lotionem manus ante Missam pontificalem, sed Diaconus mitram Episcopo non imponit (/ . c.). Eodem tempore Clerici, iam designati, accedunt ad Sacristiam capitularem, sumunt Canonicorum paramenta quae ad Chorum deferunt et Canonicos adiuvant in eis sumendis.

Episcopo parato, Ministri sacri revertuntur ad sua scamna, et Diaconi Assistentes una cum Presbytero Assistente ascendunt planum Solii.

B) De Missa pontificali.

1572. — Decantato a Choro: *Deo gratias*, post: *Benedicamus Domino*, omnes se gerunt ut post cantum Horae Tertiae, ante Missam pontificalem, et ita in Missae decursu etiam quoad genuflexionem dum recitantur verba: *Et incarnatus est* etc. (D. 4281 ad 1), sed:

I. - Imago divini Infantis, si in loco principe Altaris exposita sit, post Crucem incensanda est, triplici ductu, eodem prorsus modo quo Crux cum Imagine Crucifixi incensatur (D. 3288).

II. - Antequam a Choro decantetur Versiculus Symboli : *Et incarnatus est* etc., Presbyter Assistens et Diaconi Assistentes surgunt, secundus Diaconus gremiale aufert Episcopo; ad illa verba omnes surgunt; Episcopus cum mitra apud Sedem suam, ceteri in propriis locis genuflectere debent (Caer. Episc. L. II, cap. VIII, n. 53; DD. 1594 ad 2; 2960 ad 2). Decantatis verbis: *Et homo factus est*, omnes surgunt, Diaconus primus Assistens extendit super Episcopi genua gremiale.

III. - Episcopus vero non sumit purificationem, sed, hausto diligentius pretiosissimo Sanguine, Calicem in medio corporalis deponit quem Diaconus aut Subdiaconus, si nondum reversus est Presbyter Assistens, palla cooperit, statimque, iunctis manibus, Orationem dicit: *Quod ore sumpsimus* etc. Diaconus aut Subdiaconus interim extra corporale offert ei vasculum aquae, in quo pollices et indices abluit, recitans: *Corpus tuum, Domine* etc., illosque digitos purificatorio abstergit. Tunc Diaconus aut Subdiaconus, amota palla, purificatorium et Patenam super Calicem imponit, quem palla et velo coopertum, super corporale in medio Altaris relinquit. Episcopus ut alias Missam prosequitur, quin in accessu ad medium et in recessu e medio cum sacris Ministris genuflectat (D. 1772 ad 7).

IV. - « Episcopus... in fine post benedictionem non dabit Indulgentiam, quia in tertia Missa, quam omnino cantabit Episcopus in die, erit Indulgentia publicanda » (Caer. Episc. L. II, cap. XIV, n. 11).

Canonicus Sacrista, vel alius Sacerdos, Missa absoluta, Calicem in Sacristiam defert, ibique super corporale in aliquo decenti et clauso loco collocat.

C) De Laudibus pontificalibus.

1573. — Sicut Matutinum immediate ante primam Missam canendum est, ita Laudes immediate post eandem ac nullatenus separari possunt et quidem persolvendae sunt cum cantu in Ecclesiis Cathedralibus, etiam non obstante consuetudine immemorabili (D. 2615).

1574. — Completa recitatione Evangelii S. Ioannis, Episcopus tradit Ministro baculum, sedet, mitram, planetam, dalmaticam ac tunicellam deponit, pluviale et mitram réassurait, adiuvantibus sacris Ministris, qui. absoluto ultimo Evangelio, manipulum deposuerant.

Accepta mitra ab Episcopo, Ministri sacri de Throno descendunt; Diaconus, si Subdiaconus in tertia Missa ministraturus non sit,

accedit ad suum scamnum, alias procedit ad Sacristiam capitularem; Subdiaconus vero ad abacum se confert, de illo sumit velum ac bacile et se gerit more solito; si ministraturus sit in tertia Missa in eodem officio, tunc paramenta non dimittit et, comitante Caeremoniario secundo, ad Thronum procedit ac se gerit ut ad Vesperas (v. n. 589) ad Antiphonae primae praeintonationem, deinde ad suum stallum se confert, si praebendae sint distinctae; si vero distinctae non sint, sedet in ultimo stallo Chori. Si in tertia Missa in officio Subdiaconi non sit ministraturus, tunc cum **Diacono** ad Sacristiam capitularem procedit et paramenta dimittit.

Canonici ad Laudes paramenta retinent. **Omnes** se gerunt ut ad Vesperas pontificales ad Thronum, sed pro intonatione Antiphonae ut sub n. 663.

A r t i c u l u s III.

De Matutino, de Missa solemni pontificali ad Faldistoriurn deque Laudibus in Nocte Nativitatis Domini, celebrante Episcopo extraneo.

A) De Matutino pontificali.

1575. — In abaco et ad Altare praeparantur omnia quae opus sunt pro Matutino pontificali (v. n. 705) et pro Missa pontificali ad Faldistoriurn (v. n. 1057); Episcopi paramenta non collocantur super Altaris mensam, sed « super aliqua mensa separata ab abaco » (Caer. Episc. L. II, cap. XIV, n. 4); praeterea in abaco ponitur vasculum cum aqua pro digitorum purificatione.

Si mos est exponendi super Altare Imaginem Divini Infantis, exponatur antequam aperiuntur Ecclesiae fores et priusquam Matutinum incipiatur.

1576. — Episcopus sedet in primo stallo Chori et ipse, usque ad tertium Nocturnum, se gerit ut Hebdomadarius in Matutino solemni (v. n. 791 et seqq.), sed quum intonat Hymnum: *Iesu Redemptor omnium*, manus elevat ac iungit, caput versus Altare inclinans (Caer. Episc. L. II, cap. XIV, n. 5).

Ceteri omnes pariter se gerunt, usque ad tertium Nocturnum, ut sub n. 791 et seqq. notavimus.

In tertio Nocturno, dum recitatur Psalmus 88: *Misericordias Domini* etc., Caeremoniarius accedit ad Episcopum, eumque invitat et comitatur ad Faldistoriurn; interim Ministri libri et candelae

sumunt ex abaco Canonem Pontificalem ac palmatoriam et ante Episcopum se conferunt pro Missae praeparatione.

1577. — Episcopus legit Antiphonam: *Ne reminiscaris* etc., et aternatim cum Caeremoniario recitat Psalmos praeparationis ad Missam. Interim Clericus, iam designatus, sumit ex abaco caligas et sandalia in lance, cooperta solito velo, ad Faldistorium accedit, ubi ea tradit Cubiculario, qui genuflexus eidem Episcopo, calceis ordinariis detractis, eum caligis et sandaliis induit.

Missae praeparatione completa, Ministri libri et candelae ad abacum pergunt.

Absolute septimo Responsorio, Episcopus surgit, detecto capite; stans canit: *Per evangelica* etc., et perstat donec per Canonicum Lectionem cantantem dicatur: *Et reliqua*.

1578. — Dum a Choro octavum Responsorium canitur, Presbyter Assistens et Ministri sacri accedunt ad scamnum oblongum, interim Caeremoniarius secundus Episcopi paramenta distribuit.

Circa finem Responsorii, Minister libri sumit ex abaco Breviarium et una cum Ministro candelae pergit ad Faldistorium.

Responsorio absolute, Episcopus, detecto capite, surgit, ad Altare se convertit et inclinatus cantat: *Iube, Domine, benedicere*; responso per Chorum: *Amen*, Lectionem cantat; qua completa, profunde caput versus Altare inclinat et dicit: *Tu autem, Domine* etc. I

Episcopus postquam Hymnum: *Te Deum* etc., intonaverit, se ad populum vertit. Interim Presbyter Assistens et Ministri sacri se ad Faldistorium conferunt.

Episcopus, dimissis Cruce pectorali et mantelletto, stans lavat manus (Caer. Episc. L. II, cap. XIV, n. 9). Omnes se gerunt ut ad lotionem manuum, ante Missam pontificalem, celebrante Episcopo Ordinario ad Faldistorium, sed Diaconus mitram Episcopo non imponit.

Episcopus, postquam pluviale acceperit, se ad Altare convertit et Ministri sacri ad eius latera consistunt. ;

Presbyter Assistens et Ministri sacri, absolute Hymno, se gerunt ut ad cantum Orationis post Horam Tertiam (v. n. 1019, 1023 et 1028).

B) De Missa pontificali.

1579. — Decantato a Choro: *Deo gratias*, post: *Benedicamus Domino*, omnes se gerunt ut post cantum Horae Tertiae ante Missam

pontificalem, celebrante Episcopo Ordinario ad Faldistorium et ita in Missae decursu etiam quoad genuflexionem dum recitantur verba: *Et incarnatus est* etc. (D. 4281 ad 1) cum animadversionibus notatis sub n. 1572, I et III. Antequam a Choro decantetur Versiculus Symboli: *Et incarnatus est* etc., **Presbyter Assistens et Ministri sacri** surgunt, **Diaconus** ad Faldistorium pergit, Episcopo reverentiam peragit eique gremiale aufert, dein ad suum revertitur locum. **Omnes** surgunt, Episcopus se ad Altare convertit et genuflectit cum mitra in pulvino ante Faldistorium collocato; ceteri propriis in locis genuflectere debent (Caer. Episc. L. II, cap. VIII, n. 53; DD. 1594 ad 2; 2960 ad 2). Decantatis verbis: *Et homo factus est*, **omnes** surgunt; **Diaconus** accedit ad Episcopum et, reverentia peracta, extendit super eius genua gremiale, dein se more solito gerit.

Canonicus Sacrista, vel alius Sacerdos, Missa absoluta, Calicem in Sacristiam defert, ibique super corporale in aliquo decenti et clauso loco collocat.

C) De Laudibus pontificalibus.

1580. — Completa recitatione Evangelii S. Ioannis, **Episcopus** sedet, mitram, planetam, dalmaticam et tunicellam deponit, pluviale ac mitram reassumit, adiuvantibus sacris Ministris, qui, absoluto ultimo Evangelio, manipulum deposuerant.

Interim, in medio Presbyterii e regione Altaris, statuuntur scabelli ut in Vesperis pontificalibus ad Faldistorium.

Accepta ab Episcopo mitra, **Diaconus** procedit ad suum locum, **Subdiaconus** ad abacum se confert, de quo sumit velum ac bacile et se more solito gerit; depositis super abacum caligis et sandaliis, pergit cum Diacono ad Sacristiam paramenta depositurus.

Interea Assistentes pluviali induti ad Altare accedunt et omnia peraguntur ut ad Vesperas pontificales ad Faldistorium cum assistentia Episcopi Ordinarii (v. cap. X Partis II), mutatis et omissis quae ad Laudes non conveniunt et omissis etiam quae Episcopi Ordinarii praesentiam respiciunt.

Episcopus incensum in thuribulum imponit, intonata Antiphona ad: *Benedictus* etc.; Laudibus absolutis, impertit benedictionem pontificalem.

Ar t i c u l u s IV.

*De Matutino, de Missa solemni, atque de Laudibus in Nocte
Nativitatis Domini, absente Episcopo Ordinario.*

A) De Matutino solemni.

1581. — In abaco et ad Altare praeparantur omnia quae opus sunt pro Matutino solemni cum Laudibus et pro Missa solemni, quemadmodum superius notatum est (v. n. 790 et 1163 et seq.); praeterea in abaco ponitur vasculum cum aqua pro digitorum Celebrantis purificatione.

Si mos est exponendi super Altare Imaginem Divini Infantis, exponatur antequam aperiuntur Ecclesiae fores et priusquam Matutinum incipiatur.

1582. — Matutinum persolvitur ut dictum est sub n. 791 et seqq., sed quum Celebrans intonat Hymnum: *Iesu Redemptor omnium*, manus elevat ac iungit, caput versus Altare inclinans (Caer. Episc. L. 11, cap. XIV, n. 5). - 1

Absoluto Hymno: *Te Deum* etc., Celebrans dicit cum cantu: *Dominus vobiscum* et Orationem, iterumque: *Dominus vobiscum*. Tum Ceroferarii digrediuntur, et bini Cantores in medio Chori cantant: *Benedicamus Domino*; responso autem per Chorum: *Deo gratias*. Celebrans non subdit v. *Fidelium animae* (Rubr. spec. Brev.; Caer. Episc. L. II, cap. XIV, n. 9 et D. 4120 ad 8), sed cum Assistentibus, Caeremoniario et Ceroferariis, factis reverentiis, ad Sacrarium redit, ibique sacra indumenta pro Missa a Celebrante et a sacris Ministris assumuntur. Chorus interim sedet, et Organa festive pulsanter.

B) De Missa soleinni.

1583. — Imago Divini Infantis, si in loco principe Altaris exposita sit, post Crucem incensanda est, triplici ductu, eodem prorsus modo quo Crux cum Imagine Crucifixi incensatur (D. 3288).

In hac Missa, sicut in aliis duabus, Celebrans et Ministri genuflectunt, more solito, dum recitant ad Altare: *Et incarnatus est* etc. (D. 4281 ad 1); decantatis a Choro verbis: *descendit de caelis*, ad nutum Caeremoniarii, Celebrans et sacri Ministri, detecto capite, ante medium Altaris accedunt et in infimo gradu genuflectunt cum

profunda capitis inclinatione (DD. 1594 ad 2; 2960 ad 2) dum cantatur idem Symboli Versus: *Et incarnatus est... homo factus est*. Deinde, iterata debita Altaris reverentia, vel genuflexione, ad scamnum redeunt. Ceteri autem idipsum in suis locis perficiunt.

Ad Celebrantis Communionem, Caeremoniarius, vasculum cum aqua ad abluendos Celebrantis digitos, super mensam Altaris ad latus Epistolae ponit.

Celebrans, hausto diligentius pretiosissimo Sanguine, Calicem in medio corporalis deponit et se gerit ut diximus de Episcopo in praecedenti Articulo. Cooperto Calice a Subdiacono, Celebrans Missam ut alias prosequitur quin in accessu ad medium et in recessu e medio cum Ministris sacris genuflectat (D. 1772 ad 7).

Caeremoniarius vel alius Sacerdos, Missa absoluta, Calicem in Sacristiam defert, ibique super corporale in aliquo decenti et clauso loco collocat.

C) De Laudibus.

1584. — Lecto ultimo Evangelio, Celebrans, medius inter Ministros, Altari in medio sese inclinat, et per gradus e cornu Epistolae descendit ad scamnum, ubi ipse quidem planetam, stolam et manipulum, Ministri vero dalmaticam, tunicellam, stolam transversam et manipulos deponunt, ac pluvialia accipiunt, pergunt ad consuetum locum, ubi Celebrans absolute Laudes inchoat, dicens cum cantu: *Deus, in adiutorium* etc., ut sub n. 801.

Ubi ex Induito Apostolico post Missam Laudes sine cantu recitantur, Celebrans cum sacris Ministris, expleta Missa, in Sacrarium revertitur, et immediate Laudes inchoantur.

Articulus V.

De secunda Missa conventuali in die Nativitatis Domini.

1585. — «Summo mane dicitur Prima, qua finita, celebratur secunda Missa in Aurora, et in ea fit Commemoratio de Sancta Anastasia Martyre» (Ruhr. part. Brev. Rom.).

Quamvis Missa haec sit minus sollemnis, tamen cum cantu omnino celebratur, assistantibus omnibus Canonicis, Beneficiatis aliisque de Clero, qui in solemnioribus Choro interesse debent (D. 2631 ad 1), nam Missa conventualis est.

Hora celebrandi hanc Missam, iuxta tempus medium Europae centralis, die Nativitatis Domini est hora septima ante meridiem, sed attentis peculiaribus circumstantiis, ex Induito Apostolico, celebratio Missae protrahi potest ad alteram horam (D. 2778).

In hac Missa omnes se gerunt ut sub n. 1583.

Articulus VI.

De tertia Missa conventuali in die Nativitatis Domini.

1586. — Tertia Missa, omnium solemnissima, omnino ab Episcopo pontificaliter celebratur post Horam Tertiam (Rubr. Gener. Miss. Rom. Tit. XV, η. 4; Caer. Episc. L. II, cap. XIV, η. 11), in qua omnia servantur quae de Hora Tertia et de Missa pontificali notavimus in Capite primo tertiae Partis, sed animadvertenda sunt sequentia.

I. - Dum Diaconus cantat verba: *Et Verbum caro factum est*, genuflectunt omnes, unico genu, stantibus tamen Subdiacono et Ceroferariis.

II. - Ad: *Et incarnatus est* etc., omnes se gerunt ut in prima Missa.

III. - Ad Offertorium Diaconus de manibus Subdiaconi accipit Calicem et eum collocat pro infundendis vino et aqua super corporale, versus cornu Epistolae, eumque non abstergit, sed illum paullum agit ut guttae forsitan adhaerentes colligantur vino eodem. Subdiaconus, more solito, Patenam sustinet retro post Episcopum (D. 2956 ad 6).

IV. - Episcopus, pretioso Sanguine sumpto, Calicem purificat; in eodem ablutionem facit digitorum, more solito, dein Subdiaconus Calicem pertergit, componit atque ad abacum defert.

V. - Presbyter Assistens, nisi habitus fuit sermo post Evangelii cantum, Indulgentiam publicat, dein Missale transfert ad Evangelii cornu.

VI. - Ad verba Evangelii, in fine Missae: *Et procidentes adoraverunt eum*, omnes genuflectunt utroque genu.

Articulus VII.

De tribus Missis privatis in Nativitate Domini.

1587. — Nullus Sacerdos, etsi Parochus, tres Missas celebrare tenetur in die Natalis Domini, sed, prout libet, unam, vel duas, vel tres poterit unusquisque celebrare, tres enim Missas hac die privilegium, non praeceptum est (C. I. C. 806, § 1; D. 3355).

Qui unam Missam celebrat legat Missam respondentem circiter horae diei; nimirum *primam* Missam si in media nocte, *secundam* si in aurora, *tertiam* si post auroram celebret (DD. 3354; 3767 ad 21).

1588. — Celebrans in prima et secunda Missa, sumpto pretioso Sanguine, non purificat neque abstergit Calicem, sed eum super corporale ponit et palla tegit, dein, iunctis manibus, in medio Altaris dicit: *Quod ore sumpsimus* etc., et subinde, in vase cum aqua parato, digitos abluit dicens: *Corpus tuum, Domine*, etc., ac abstergit. Hisce peractis, Calicem super corporale adhuc manentem, deducta palla, iterum disponit et cooperit, uti mos est, scilicet primum purificatorio, dein Patena cum Hostia consecranda et palla ac demum velo (Rubr. spec. Miss.).

Cum Sacerdos in secunda et tertia Missa ad Offertorium devenit, ablato velo de Calice, hunc versus cornu Epistolae parumper collocat, sed non extra corporale; Hostiae oblatione peracta, Calicem purificatorio non abstergit, sed eum intra corporalem relinquens leviter elevat, vinumque et aquam eidem caute infundit, ipsumque Calicem, nullatenus ab intus abstersum, more solito, offert (Rubr. spec. Miss.).

Preces in fine Missae dicuntur tantum in finem tertiae Missae; post singulas vero Missas dicuntur, si Missae separantur (D. 3855 ad 7), at quando Sacerdos post secundam Missam privatam immediate celebret tertiam Missam solemnem, preces recitandae non sunt (D. 3936 ad 1).

1589. — Si vero Missae in variis celebrantur Ecclesiis, tunc Celebrans, divino Sanguine sumpto, se gerit ut supra, sed post lectionem ultimi Evangelii rursum in Altaris medio consistit, et, detecto Calice, introspicit num gutta quaequam pretiosi Sanguinis, uti plerumque accidit, ad imum fluxerit. Quae si adhuc supersit, illam sedulo lambens hauriat, et quidem ex eadem parte, qua paullo ante pretiosum Sanguinem sumpsit. Deinceps in Calicem quantum antea vini, nunc tantumdem aquae infundat et intus circum undique agitet, et ex parte sumptionis uti supra, in paratum vas percolando ingerat. Calicem exinde purificatorio abstergat, ac de more obtegit et continuo ab Altari recedat.

Depositis sacris vestibibus, et gratiarum actione completa, aqua e Calice demissa, pro rerum adiunctis, vel ad diem crastinum servetur (si nempe eo rursus Sacerdos redeat, Missam habiturus) et in exequenda purificatione in Calicem demittatur, vel gossypio aut stuppa absorta comburatur, vel in sacrario, si sit, exsiccanda relinquatur, vel demittatur in piscinam (D. 3068 ad 2; Rit. Rom., Append. «*De Sanetiss. Euch.* »).

CAPUT IV.

DE FESTO EPIPHANIAE D. N. I. C.

1590. — Publicatio Festorum mobilium in Festo Epiphaniae de iure pertinet ad Ecclesias Cathédrales et ad Ecclesiam in unoquoque loco primariam; sed laudabiliter ubique haec publicatio fieri potest.

1591. — In Sacristia Altari maiori contigua, praeparatur pluviale albi coloris pro Canonico vel Beneficiato qui, iuxta Ecclesiae consuetudinem, Festa mobilia publicat.

Completa a Subdiacono lectione Epistolae, Cantor publicaturus Festa mobilia accedit ad Sacristiam Altari contiguam, ubi pluviali induit; innetis manibus ac tecto capite in Chorum revertitur, comitantibus duobus Clericis.

Dum Diaconus canit verba: *Et procidentes adoraverunt eum*, omnes, etiam Episcopus celebrans, genuflectunt versus Crucem, Diaconus ac Thuriferarius versus librum, stantibus tamen Subdiacono et Ceroferariis.

Absoluto Evangelii cantu, Cantor publicaturus Festa mobilia ascendit ambonem et postquam Presbyter Assistens Episcopum thurificaverit, formula infrascripta e Pontificali Romano desumpta (Pars 111, « *De publi. Fest. mob.n*), publicat Festa mobilia; si currenti anno celebratur Dioecesana Synodus, vel Concilium Provinciale, et dies iam praefinita sit, indicatur, licet illa notata sit: *Dominica secunda post Pascha*-, secus dicitur: *post Pascha*.

No-ve-ri-tis, fratres ca-rissimi, quod annu-ente De-i mi-se-ri-

cordi-a, sic-ut de Na-ti-vi-ta-te Domi-ni nostri Ie-su Chri-sti

ga-vi-si sumus, i-ta et de Re-surrecti-o-ne e-iusdem Salva-to-

Caput IV. - De festo Epiphaniae D. N. I. C.

ris nostri gau-di-uni vo-bis annunti- a - mus. Di-e prima

/w/ alia, p ia-nu - a - ri - i e- rit Domi-ni-ca in Septu- a-
 \ occurrit vel
 Febrit - a - ri ■ i

ge - sima. Vi-?e-sima *ivc/ alia <looi occurrit>* Febru- a-ri-i.
 ge - sima. ^{anna} *(tit cl in scguenibus)* Martii- eiusdem.

simae. \ Apri - lis,/ sanctum Pascha Domi-ni

nostri le-su Chri-sti cum gandi - o ce-lebra - bi-tis. Domi-ni-ca

se-eunda post Pascha di-oe-ce-sana Synodus ha-be - bi-tur.

ApuHs. \ e-rit Ascensi- o Domi-ni nostri le- su
Mali. |
îtinîi. /

Festum Pente-co - stes.

citrdemA Festum Sacra-tissimi Corpo-ris Chri - sti.
lunii. /

Novembri a Domi ni-ca prima Adventus Domi-ni nostri
Decembris./

le-su Chri sti, eu-i est honor et glo ri- a, in saecu-la saecu-

lo rum. Anien.

1592. — Episcopus, thurificatione accepta post Evangelii cantum, sedet; Diaconus primus ei mitram imponit; omnes sedent etiam in Choro. Dum a Cantore pronuntiantur verba: *Iesu Christi*, Episcopus caput inclinat cum mitra; ceteri caput detegunt et inclinant. Publicatione Festorum completa, Cantor in Sacristiam redit, ubi pluviale deponit; omnes surgunt et Episcopus, mitra dimissa, more solito praecinit: *Credo in unum Deum*.

1593. — Absente Episcopo, Canonicus celebrans dum in Missa solemniter legit verba Evangelii: *Et procidentes adoraverunt eum*, non genuflectit (D. 4057 ad 6); dum autem praedicta verba a Diacono canuntur, omnes, etiam Celebrans, genuflectunt versus Crucem, Diaconus vero ac Thuriferarius versus librum, stantibus tamen Subdiacono et Ceroferariis.

Cantor publicaturus Festa mobilia se gerit ut supra.

Celebrans, thurificatione post Evangelii cantum accepta, cum sacris Ministris ad scamnum procedit. Ad nutum Caeremoniaril, dum a Cantore pronuntiantur verba: *Iesu Christi*, Celebrans et Ministri sacri caput detegunt et inclinant; etiam omnes Chorales id perficiunt.

Publicatione peracta, Celebrans cum sacris Ministris ad Altare revertitur et, more solito, cantat: *Credo in unum Deum*.

CAPUT V.

DE FESTO PURIFICATIONIS B. MARIAE V. PRAESENTE EPISCOPO ORDINARIO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1594. — I. - In Sacristia capitulari. — Super mensam digniorem: paramenta albi coloris pro Missa solemni; super aliam mensam: candelabra pro Ceroferariis.

II. - In Sacristia maiori. — Pro Subdiacono Crucifero: planeta plicata cum cingulo, alba et amictus. Si Episcopus uti Cruce potest, pro Crucifero: planeta plicata et amictus.

Pro Ministris libri, candelae, baculi et mitrae: pluvialia violacea, binae vimpae violaceae, vel albae, et superpellicea.

Praeparantur etiam: vasculum aquae benedictae cum aspersorio, thuribulum cum navicula, intorticia pro elevationis tempore.

III. - In Sacristia Altari maiori contigua. — Super praecipuam mensam disponuntur: pluviale pro Presbytero Assistente, planetae plicatae pro Diaconis Assistentibus, tres amictus. Super alias mensas disponuntur paramenta pro Canonicis nempe: si praebendae sint distinctae: pluvialia pro Dignitatibus; planetae pro Canonicis Presbyteris; planetae plicatae pro Canonicis Diaconis et Subdiaconis; alias pluvialia pro Dignitatibus; planetae pro ceteris Canonicis.

IV. - Ad Altare maius. — Altare, more solito, ornatur (v. n. 851, B, I), sed non collocatur septimum candelabrum; pallio violaceo aliud album superimponitur, si hoc Festum non venerit in Dominica Septuagesimae, Sexagesimae aut Quinquagesimae.

Super Altaris mensam collocantur Episcopi paramenta, quae velo violaceo cooperiuntur, scilicet: pluviale violaceum, stola, cingulum, alba, amictus, formale simplex in lance; in cornu Evangelii: mitra auriphrygiata.

V. - In medio Presbyterii ante Altare. — Faldistorium cum pulvinis violaceis.

VI. - Apud Altare in cornu Evangelii. — Baculus pastoralis.

VII. - Super abacum. — Omnia quae ad Missam solemnem cum assistentia Episcopi necessaria sunt (v. n. 971, VIII) ac praeterea: pluviale cum stola albi coloris, formale pretiosum in lance, mitra

pretiosa, urceus cum pelvi et duo manutergia in lance; mappa linea longa phrygio opere distincta; duo candelabra cum cereis pro Ceroferariis; tabellae Secretarum. Abacus cooperitur velo violaceo.

VIII. - **A**pod abacum vel in latere Evangelii: Crux Capituli.

IX. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) exornatur serico panno albo cui violaceum superimponitur.

X. - Inter Thronum et Altare a sinistris Cathedrae. — Statuitur abacus parvus, alba tobalea contectus, in quo disponuntur candelae benedicendae e cera alba et pondere distincto sint pro Canonicis, pro Beneficiatis, pro Clericis Seminarii proque Magistratu; candelae teguntur alba tobalea, vel violaceo velo, usque ad benedictionem.

Candela Episcopi sit ceteris maior et pulchre ornata (Caer. Episc. L. II, cap. XVI, n. 8), scilicet ornatibus aureis et floribus pictis; Imago Sancti Ecclesiae Titularis, vel loci Patroni, necnon ipsius Episcopi stemma in ea pingi potest.

XI. - In cornu Epistolae, e regione Throni. — Super tapetum aptatur scamnum oblongum, coopertum panno albo vel viridi, cui violaceum superimponitur.

XII. - Congruo in loco. — Praeparantur tegumentum et pulvini albi coloris pro Faldistorio.

XIII. - **A**d Altare SS. Sacramenti. — Paratur genuflexorium cum strato et pulvinis violacei coloris, vel Faldistorium.

Sex cerei super Altare accenduntur.

1595. — Si Festum Purificationis B. M. V. transferri contingat, die secunda Februarii fit tantum benedictio et distributio candelarum atque Processio. Missa autem dicitur de Officio currenti et ideo paramenta missalia erunt eiusdem coloris ac Officii.

In Dominica Septuagesimae, Sexagesimae aut Quinquagesimae unum violaceum pallium Altari apponitur et Throni ornamenta tantum violacei coloris erunt.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario in Festo Purificationis B. M. V.

1596. — Episcopus, more solito ad Ecclesiam accedit (v. n. 519 et seqq.); postquam paulisper in Throno sederit, surgit; dimissa cappa, paramenta assumit, iterum sedet et mitram accipit.

Ad nutum Caeremoniarii primi, aperto capite, surgit et, tono feriali, respiciens aliquantulum versus candelas, canit: *Dominus vobiscum*, et quinque Orationes ut in Missali, manibus semper iunctis (Rubr. spec. Miss.) etiam ad: *Oremus*, ad quod caput erga Crucem flectit, sicut pariter ad nomen */esu*. Dum candelas benedicit, sinistram super pectus ponit. Completis Orationibus, Episcopus sedet, imponit et benedicit incensum, deinde surgit; accepto aspersorio, ter candelas aspergit, in medio scilicet a dextris earum et a sinistris dicens Antiphonam: *Asperges me* etc., tunc, reddito aspersorio Presbytero Assistenti et accepto thuribulo, eodem modo ter simplici ductu candelas incensat, nihil dicens. Tunc sedet, accepta mitra, cum reverentia tantum candelam accipit, non deosculans manum dantis nec candelam, quam statim tradit suo Cappellano, ac postea mappam super gremio accipit, candelas distribuit capiens illas circa medium, ut accedentes commode osculari et accipere eas possint.

Distributione completa, Episcopus, adhuc sedens, manus lavat; repetita a Cantoribus Antiphona: *Exsurge, Domine* etc., mitram dimittit, surgit et versus Altare cantat: *Oremus*, iunctis manibus et caput inclinans, cum sequenti Oratione: *Exaudi, quaesumus* etc.; si fuerit post Septuagesimam, sed non in Dominica, Episcopus, decantato: *Oremus*, attendat ut Diaconus primus cantet: *Flectamus genua*, ad quae verba non genuflectit, et alter respondeat: *Levate*, deinde prosequitur: *Exaudi, quaesumus* etc.; qua Oratione absoluta, sedet, mitram accipit, incensum, more solito, imponit. Decantatis verbis: *Procedamus in pace*, Episcopus surgit, candelam accipit; medius inter Diaconos Assistentes procedit, sinistra candelam gestans ac dextera benedicens.

Quum Processio ad Altare revertitur, Episcopus Cruci se inclinat, Celebrantis salutationi respondet, eum sacrosque Ministros benedicit. Si Missa fiat de Dominica, tradita candela suo Cappellano, statim ante infimum Altaris gradum accedit et, more solito, Confessionem cum Celebrante incipit; si vero Missa celebretur de Festo, tunc, tradita candela, sedet in Faklistorio, facie ad Altare versa, mitram et paramenta violacea dimittit, assumit stolam, pluviale albi coloris, formale pretiosum, ac mitram pretiosam accipit; postea, ut supra, accedit ante infimum Altaris gradum.

1597. — Episcopus ad Missam solemnein se gerit ut diximus in Articulo secundo Capitis tertii Partis tertiae, sed:

1. - Ad Evangelii cantum, candelam accipit eamque tenet usque ad finem cantus.

II. - Recitato *Sanctus* etc. et accepta mitra, iterum accipit candelam, quam suo Cappellano tradit cum ad Faldistorium pervenerit, et ab eodem recipit postquam genuflexerit.

III. - Utraque elevatione peracta, Cappellano candelam tradit, surgit et, mitra accepta, candelam recipit quam retinet usque ad: *Agnus Dei* etc. inclusive.

IV. - Data pace secundo Diacono Assistenti, candelam recipit eamque tenet usque ad sumptionem pretiosi Sanguinis inclusive.

Articulus 111.

De Presbytero Assistente in Festo Purificationis B. M. V. praesente Episcopo Ordinario.

1598. — Presbyter Assistens, de cuius Officio generatim diximus sub n. 538 et 539, more solito, procedit ad associandum Episcopum et si Dignior Capituli se gerit ut sub n. 522 et 524. Cum ad Altare pervenerit, facta brevi oratione, se confert ad Sacristiam Altari maiori contiguam, vel ab abacum a tergo ipsius Altaris, ubi amictum et pluviale assumit, ac postea ad stallum suum accedit, ibique perstat usque ad quartam Orationem inclusive.

Dum Episcopus cantat quintam Orationem, comitante Caeremoniario secundo, ad Thronum accedit; Oratione absoluta, incensum ministrat, ac postea, cum consuetis osculis, Episcopo aspersionem prius, dein thuribulum porrigit; recepto ab Episcopo thuribulo, se confert ad stallum suum in Choro.

Si vero ipse sit Dignior Capituli, tunc descendit de Throno et ante infimum gradum perstat ad Cathedrae dexteram. Mitra ab Episcopo accepta, iterum ad Thronum ascendit, a Canonico Sacristiae Praefecto, vel ab altero, iuxta Ecclesiae consuetudinem, candelam accipit et Episcopo praesentat, deosculans candelam et Episcopi manum.

Episcopo reverentia peracta, de Throno descendit et perstat in plano, ut prius; postquam Episcopus mappam acceperit, rursus ascendit ad accipiendam candelam, quam prius deosculatur ac postea Episcopi manum; tandem, debitis cum reverentiis, se confert ad suum stallum.

Distributione completa, ad Thronum revertitur, Episcopo manus lavanti mantile porrigit, deinde descendit in planum, ibique ad dexteram Cathedrae perstat; si post Septuagesimam, ad: *Flectamus*

genua, genuflectit. Absoluta Oratione: *Exaudi, quaesumus* etc., iterum ad Thronum ascendit, incensum ministrat, more solito, ac postea descendit. In Processione etiamsi Dignitas non sit, incedit cum Dignitatibus.

Quum Processio redierit ad Altare maius, Presbyter Assistens ad Sacristiam, vel ad abacum, a tergo Altaris, se confert, ubi pluviale et amictum deponit ac insignia canonicalia reassumit.

1599. — Ad Missam solemnem se gerit ut in Art. III Capitis III Partis III, sed ad Evangelii cantum sustinet candelam, sicut etiam ab elevatione usque ad: *Agnus Dei* etc., inclusive; quo recitato, candelam Clerico tradit et ab eodem recipit, postquam Subdiacono pacem dederit, eamque tenet usque ad Communionem Calicis inclusive.

A r t i c u l u s I V .

De Diaconis Assistantibus in Festo Purificationis B. M. V. praesente Episcopo Ordinario.

1600. — Diaconi Assistentes, de quorum officio generatim diximus sub n. 540 et seqq., more solito, procedunt ad associandum Episcopum (v. n. 519 et seqq.). Quum Episcopus ad Thronum accedit, ipsi ad Sacristiam Altari Maiori contiguam, vel ad abacum, a tergo ipsius Altaris, procedunt, ubi amictum et planetam plicatam assumunt. Si vero numerus Canonorum magnus sit, tunc paramenta assumere possunt dum ceteri Canonici procedunt ad associandum Episcopum.

Cappa ab Episcopo dimissa, accedunt ad Thronum et Diaconus primus, adiuvante secundo, Episcopum induit modo indicato sub n. 582 amictu, alba, cingulo, stola, Cruce pectorali, pluviali ac formali; Episcopo sedenti mitram imponit.

Ad nutum Caeremoniarii primi, Diaconus secundus mitram Episcopo aufert eaque Ministro tradit. Ambo sustinent pluvialis Episcopi fimbrias, textum indicant et, si opus sit, folia Missalis vertunt.

Aspersis etthurificatis candelis, Diaconus prior Episcopo sedenti mitram imponit. Uterque, dum Clerici mappam super eius gremio extendunt, pluviale hinc inde elevat.

Diaconus secundus candelas accipit a Canonico Sacrista, vel ab alio et, absque osculo Episcopi manus, eidem porrigit eas; Diaconus primus dum Episcopus candelas distribuit, attollit pluvialis fimbriam.

Ambo candelam accipiunt, iuxta ordinem praecedentiae: de Throno descendunt; Episcopo reverentia peracta, iterum Thronum ascendunt, inclinati deosculant prius candelam, dein Episcopi manum, ac postea de Throno descendunt, candelam Clerico tradunt denique ad Episcopi latera revertuntur.

Completa distributione, lotis ab Episcopo manibus, necnon repetita a Cantoribus Antiphona: *Exsurge, Domine* etc., Diaconus secundus Episcopo mitram aufert. Postquam Episcopus decantaverit: *Oremus*, si fuerit post Septuagesimam, et non in Dominica, Diaconus primus genuflectens cantat: *Flectamus genua*, et alter omnium primus surgens: *Levate*. Oratione absoluta, prior Diaconus Episcopo sedenti mitram imponit; benedicto incenso, ad nutum Caeremoniarum primi cantat: *Procedamus in pace*; tunc ambo candelam accipiunt, Diaconus primus, sinistra manu elevat fimbriam dexteram pluvialis Episcopi, dextera candelam gestat; alter vero dextera fimbriam sinistram pluvialis attollit, sinistra candelam defert.

Cum Processio ad Altare revertitur, ambo ad paramenta deponenda et insignia canonica reassumenda pergunt, dein ad Episcopum revertuntur.

1601, —Ad Missam solemnem se gerunt ut in Articulo IV Cap. III Partis 111, sed:

I. - Diaconus secundus, postquam abstulerit Episcopo mitram, ante Evangelii cantum, a Clerico accipit candelam, quam eidem reddit, Evangelio decantato. Pariter se gerit Diaconus prior.

II. - Recitato: *Sanctus* etc., Diaconus primus mitram Episcopo imponit, dein accipit candelam sicut eam alter accipit.

III. - Quum ad Faldistorium pervenerint, ambo candelam Clerico tradunt; Diaconus secundus mitram et prior pileolum Episcopo aufert, ac postea, accepta candela, more solito uterque genuflectit.

IV. - Elevatione completa, Diaconus prior Clerico candelam tradit, pileolum et mitram Episcopo imponit; candela iterum accepta, ad Thronum procedit.

V. - Diaconus secundus cum ad Thronum pervenerit, candelam Clerico tradit, mitram et pileolum Episcopo aufert, ac postea rursus candelam accipit.

VI. - Recitato: *Agnus Dei* etc., ambo Clericis tradunt candelas a quibus recipiunt postquam pacem acceperint.

VII. - Sumpto a Celebrante pretiosissimo Sanguine, uterque candelam Clericis tradit.

Articulus V.

De Canonico celebrante deque sacris Ministris ad Missam solemnem in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario.

1602. — **Canonici celebrans et sacri Ministri, accepta ab Episcopo** candela, ad Sacristiam capitularem pergunt, ubi paramenta pro Missae celebratione assumunt.

Antequam Processio Presbyterium ingrediatur, ad Altare, more solito, procedunt et se gerunt ut in Articulo V et VI Capitis III Partis III respective diximus, sed si Missa de Festo canitur, **Celebrans** ad Diaconum Evangelium cantaturum conversus, postquam se signaverit ad verba: *Sequentia sancti* etc., candelam accensam accipit eamque, dextera manu, sustinet usque ad finem cantus.

Articulus VI.

De Canonici deque ceteris Choralibus in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario.

1603. — **Canonici et alii**, recitata Hora Tertia, se gerunt ut sub n. 519 diximus, sed **Canonici Diaconi et Subdiaconi** assumunt planetas plicatas. Ad candelarum benedictionem, **omnes** consistunt in locis suis.

Absoluta quinta Oratione, **Canonici Sacrista, vel alius**, iuxta Ecclesiae consuetudinem, ad Thronum pergit et consistit apud secundum Diaconum Assistentem. **Dignior Capituli**, nisi Presbyter Assistens sit, pariter ad Thronum accedit, debitis cum reverentiis, accipit a Canonico Sacrista candelam, eamque ac proinde Episcopi manum deosculans Episcopo ipsi praesentat, dein in planum descendit, ibique perstat ad dexteram Cathedrae et, postquam Episcopus mappam acceperit, rursus ascendit ad candelam accipiendam et prius candelam ac postea Episcopi manum deosculatur, tandem cum consuetis reverentiis, ad suum stalhim revertitur.

Si Canonici dignior caractere episcopali sit insignitus, nec candelam nec Ordinarii manum deosculatur.

1604. — Dum Episcopus mappam accipit, **Canonici** suis locis alter post alterum descendunt.

Altari reverentia peracta, accedunt ad Thronum; reverentia Episcopo facta, ascendunt; inclinati candelam accipiunt deosculantes prius candelam, dein Episcopi manum.

Episcopo reverentia iterata, ad sua loca revertuntur et consistunt, donec ultimo Canonico distributa sit candela, ac postea sedent.

Canonici Episcopi neque candelam neque Ordinarii manum osculantur.

Dum Episcopus candelas distribuit, «...aliquis de Capitulo ad quem spectat, si Episcopo placuerit, et sit consuetudo Ecclesiae, seorsum distribuit candelas minutiores populo utriusque sexus» (Caer. Episc., L. II, cap. XVI, n. 12).

1605. — Quum Episcopus inceperit candelas distribuere, Cantores praecinunt Antiphonam: *Lumen ad revelationem* etc., quam Chorus prosequitur, atque post singulos Versus Cantici: *Nunc dimittis* etc. integre repetit; quos Versus Cantores ipsi decantant soli, et repeti queunt cum Antiphona ad finem usque distributionis, si quidem excipias *ŷ. Gloria Patri* etc., qui semel dumtaxat dicitur sub Cantici exitum et distributionis.

1606. — Completa distributione, postquam Episcopus laverit manus, Cantores canunt Antiphonam: *Exsurge, Domine* etc.

Si fuerit post Septuagesimam et non in Dominica, quum Diaconus primus Assistens cantat: *Flectamus genua*, omnes genuflectunt, omnesque surgunt, decantatis a secundo Diacono verbis: *Levate*. Postquam idem Diaconus prior decantaverit: *Procedamus in pace*, Chorus respondet: *In nomine Christi. Amen*. Cantores, qui candelam non deferunt, incedunt post Subdiaconum Cruciferum, Beneficarii post Clericos Seminarii, Canonici post Beneficiarios vel post Cruciferum, si Episcopus uti Cruce possit bini et bini ordinatim incedentes, ac si quo in coetu dispar sit numerus, ultimo loco terni incedunt. Omnes candelam manu dextera deferunt qui dextrorsum incedunt, qui vero sinistrorsum sinistra, altera manu biretum sustinent; si quis vero medius inter alios duos incedit, candelam manu dextera feret; Processione de Ecclesia egrediente, caput cooperiunt.

In Processione Cantores canunt Antiphonas et Versus prout habentur in Graduali, scilicet: *Adorna thalamum* etc., et reliquas deinceps, quae, si non sufficiunt, repetuntur.

Revertente autem Processione ad Ecclesiam (vel Presbyterium, si extra deduci nequiverit), illico Cantores intonant *Obtulerunt* etc., Choro prosequente; ac postea iidem Cantores soli concinunt Versus sequentes, et Chorus repetit Responsorium.

1607. — Cum Processio ad Altare revertitur, Canonici pergunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam; extinctis candelis, para-

menta deponunt, deinde insignia canonicalia reassumunt et ad Chorum revertuntur.

Ad Missam solemnem omnes se gerunt ut in Articulo VII Capituli III Partis III, sed, prima candela accensa cuiusque ordinis, candelas suas sibi mutuo accendunt ac in manibus tenent infra Evangelii cantum et ab incepto Canone usque ad completam Communionem; eas deponunt tantum ad dandam et accipiendam pacem, statimque reassumunt.

Si Festum Purificationis transferri contingat, in Missa candelae accensae in inanibus non tenentur.

1608. — Ultimi duo Canonici ex ordine diaconali si praebendae sint distinctae, alias ultimi duo **Canonici**, dum Diaconi Assistentes, absoluta Processione, ad Sacristiam procedunt, accedunt ad Faldistorium, si Missa de Festo canenda sit, et Episcopum adiuvant in deponendis paramentis violaceis, nec non in albis assumendis. Reversis ad Episcopum duobus Diaconis Assistentibus, et ipsi pergunt ad paramenta deponenda ac se aliis Canonicis conformant.

Articulus VII.

De Caeremoniariis in Festo Purificationis B. M. V. praesente Episcopo Ordinario.

1609. — De Caeremoniariorum primo. — Recitata in Choro Hora Tertia et dato signo cum campana, iuxta locorum consuetudinem, Caeremoniarius Canonicos et alios de more invitat ad associandum Episcopum illosque praecedat et se gerit ut sub n. 519 et seqq. diximus.

Quum Diaconi Assistentes ad Thronum accedunt, innuit ut Episcopus caput detegat et aufert Crucem pectoralem, quam ei deosculandam praebet ac postea deponit in lance a Clerico sustenta. Cappa ab Episcopo dimissa, singula paramenta a Clericis accipit et, absque osculis, Diacono primo tradit.

Postquam Episcopus paramenta assumpserit, Caeremoniarius candelas detegit, eique dat surgendi signum.

1610. — Ordo distributionis candelarum:

1. Canonici iuxta ordinem praecedentiae;
2. Magistratus et Officiales maiores civitatis;
3. Subdiaconus Crucem gestaturus;
4. Beneficiarii;

5. Ministri libri, candela, mitrae et baculi;
6. Thuriferarius, Ceroferarii et alii Ministri inferiores;
7. Clerici Seminarii;
8. Familiares Episcopi;
9. Laici qui ab Episcopo admittuntur.

Presbyter Assistens, si Capituli dignior non sit, candelam accipit, si Dignitas, inter Dignitates, alias immediate post Dignitates; Diaconi vero Assistentes inter Canonicos, iuxta ordinem praecedentiae, candelam accipiunt.

Canonici et Praelati, si adsint, non genuflectunt, dum candelam accipiunt, sed tantum se inclinant, ceteri omnes genuflexi candelam accipiunt.

1611. — Si fuerit post Septuagesimam, et non in Dominica, praemoneat Episcopum ut, decantato: *Oremus*, expectet donec Diaconus primus cantaverit: *Flectamus genua*, et alter responderit: *Levate*.

Responso a Choro: *In nomine Christi. Amen*, innuit Cantoribus ut canere incipiant Antiphonam: *Adorna* etc.

1612. — Processio fit per Ecclesiam, vel extra ipsam, iuxta morem loci ipsius (Mcm. Rit. Ben. XII, Tit. 1, cap. II, § 3, n. 5). Tempore Processionis, omnes Ecclesiae campanae, festivo more, pulsantur.

Quum Processio in Presbyterium revertitur, si Missa de Festo canatur, praemoneat Episcopum ut in Faldistorio sedeat, paramenta violacea dimittat et alba assumat. Reversis Diaconis Assistentibus ad Episcopi latera, signum Missam incipiendi dat.

1613. — De Caeremoniarum secundo. — Quum Canonici ad associandum Episcopum procedunt, Caeremoniararius moneat Clericum, pro vasculo aquae benedictae designatum, ut, aspersione absoluta, vasculum super abacum deponat. Curet etiam ut tempestive campanae pulsantur. Quum Episcopus Ecclesiam ingreditur organa non pulsantur, nam Functio ferialis est. Si Diaconi Assistentes ad associandum Episcopum non pergunt, illos ad paramenta sumenda invitat; Episcopo ad Sedem accedente, eos ad Thronum ducit, alias et ipse pergere potest ad Episcopum associandum; cum Episcopus de Faldistorio, ante Altare maius, surgit, Diaconos Assistentes invitat, ut supra.

Decantata ab Episcopo quarta Oratione, Presbyterum Assistentem ad Thronum invitat; dum incensum imponitur et benedicitur,

moneat duos Clericos ut ex abaco mappam sumant et ad Thronum accedant.

Dum Episcopus manus lavat, distributione candelarum completa, innuit ut Ceroferarii, una cum Ministris de libro et candela, ad Thronum accedant.

1614. — Ordo Processionis:

- Thuriferarius;
- Subdiaconus cum Cruce, medius inter Ceroferarios;
- Cantores;
- 4. Clerici Seminarii;
- 5. Beneficiarii;
- 6. Crucifer gestans Crucem (si Episcopus uti ea possit);
- Canonici iuxta ordinem praecedentiae;
- 8. Minister de baculo;
- 9. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
- 10. Caudatarius;
- 11. Minister mitrae;
- 12. Minister libri et candelae;
- 13. Familiares Episcopi;
- 14. Magistratus et Officiales maiores civitatis.

1615. — Egressa Processione de Presbyterio, Caeremoniarius accedit ad Sacristiam capitularem et invitat Canonicum celebrantem sacrosque Ministros ad Altare, eosque praecedit atque se gerit ut sub n. 998, sed cum Celebrans convertetur ad Diaconum Evangelium cantaturum, ei candelam tradet postquam ille se signaverit ad verba: *Sequentia sancti* etc., et ab ipso recipiet, Evangelii cantu absoluto. Si Festum Purificationis B. M. V. transferri contingat, Missa dicitur de Officio currenti et in ea candelae in manibus non tenentur (Ruhr. spec. Miss.).

A r t i c u l u s VIII.

*De Ministris libri, candelae, mitrae et baculi
in Festo Purificationis B. M. V., praesente Episcopo Ordinario.*

1616. — I. De Ministris de libro et candela. — Episcopo parato, hi Ministri ad Thronum accedunt, ad Orationes consistunt; quibus absolutis, ad abacum revertuntur; Minister libri candelam accipit post Beneficiarios, alter post Ministrum de libro.

Dum Episcopus manus lavat, iterum ad Thronum accedunt pro Oratione: *Exaudi, quaesumus* etc.; si post Septuagesimam, et extra Dominicam, ad: *Flectamus genua*, non genuflectunt. Oratione absoluta, ad abacum revertuntur. In Processione incedunt post Ministrum mitrae. In Missa se gerunt more solito (v. n. 999, I).

II. - De Ministro mitrae. — Postquam Episcopus pluviale acceperit, Minister primo Diacono mitram porrigit eamque a secundo Diacono mox recipit. Iterum primo Diacono tradit, aspersis et thurificatis candelis; candelam accipit post Ministrum candelaee. Mitram a secundo Diacono recipit postquam Episcopus manus laverit. Cantata Oratione: *Exaudi* etc., mitram primo Diacono porrigit. In Processione incedit post Caudatarium.

In reversione Processionis, mitram accipit quam primum Episcopus ante infimum Altaris gradum pervenerit, si Missa non celebretur de Festo Purificationis, alias postquam Episcopus in Faldistorio sederit, et eam tradit Clerico a quo pretiosam accipit.

Ad Missam se gerit ut sub n. 999, II diximus.

III. - De Ministro de baculo. — Hic Minister candelam accipit post Ministrum mitrae. In Processione incedit immediate ante Episcopum, sed aliquantulum, versus sinistram, deferens baculum ambabus manibus a terra elevatum.

Ad Missam se gerit ut sub n. 999, II, sed Episcopo baculum porrigit tantum post Confessionem et ad benedictionem in fine Missae.

Articulus IX.

De ceteris Ministris inferioribus in Festo Purificationis B. M. V. praesente Episcopo Ordinario.

1617. — I. De Subdiacono crucifero. — Subdiaconus Crucem gestaturus, diversus a ministrante in Missa, decantata ab Episcopo quarta Oratione, accedit ad Sacristiam maiorem, ubi induit amictum, albam, cingulum et planetam plicatam, dein ad Chorum revertitur et candelam accipit post Canonicos, vel post Magistratum, si adsit.

Distributione completa, dum Episcopus Orationem decantat, Crucem accipit et, medius inter Ceroferarios, ad aditum Presbyterii se confert, ubi consistit, facie ad Altare versa. Responso a Clero: *In nomine Christi. Amen*, ad nutum Caeremoniarum secundi, ante omnes, post Thuriferarium, procedit. Processione finita, Crucem deponit et ad Sacristiam se confert, ubi paramenta dimittit.

II. - De Crucifero Ordinar ii. — Si Episcopus uti Cruce potest, Crucifer, candela accepta, ad Sacristiam maiorem procedit, ubi amictum et planctam plicatam assumit, ac postea ad suum revertitur locum. In Processione incedit ante Canonicos. Processione finita, deponit planetam plicatam et amictum.

III. - De Ministris mappae. — Hi Ministri, cum Episcopus imponit et benedicit incensum, ad abacum accedunt et prior sumit mappam, dein ambo, debitis cum genuflexionibus, ad Thronum accedunt. Accepta candela a Digniore Capituli, Thronum ascendunt, super gremio Episcopi mappam extendunt et, hinc inde apud Diaconos Assistentes, genuflexi, eam in extremitatibus tenent usque ad ablutionem manuum inclusive; quibus abstersis, mappam de Episcopi gremio amonent, de Throno descendunt et prior in Sacristiam eam defert.

IV. - De Episcopi Cappellano. — Cappellanus Episcopi, superpelliceo indutus, et in eius defectu Clericus aliquis, quum Episcopus a Digniore Capituli candelam acceperit, eam, cum osculo et manus Episcopi eiusdemque candelae, recipit et custodit.

Candelam Episcopo porrigit:

ab Episcopo recipit:

decantatis a Diacono primo verbis: *Procedamus in pace;*

finita Processione, vel ante infimum Altaris gradum, vel ad Faldistoriurn;

ante Evangelii cantum;

cantu Evangelii absoluto;

recitato: *Sanctus* etc., postquam mitram acceperit;

ad Faldistoriurn antequam mitram dimittat;

elevatione completa, postquam Diaconus mitram Episcopo imposuerit;

recitato: *Agnus Dei* etc.;

data pace Diacono secundo.

postquam Celebrans pretiosum Sanguinem sumpserit.

V. - De Clericis pro Episcopi paramentis. — Hi Clerici, cum Episcopus ad Sedem accedit, more solito se gerunt (v. n. 635). Absoluta Processione, si Missa de Festo Purificationis canatur, duo accedunt ad Faldistorium, quorum unus cum lance, ceteri ante infimum Altaris gradum, ubi paramenta a Caeremoniario secundo accipiunt, dein ante Episcopum se conferunt.

Duo ex his paullo ante Evangelii cantum et, recitato: *Sanctus* etc., primani candelam cuiusque ordinis accendunt; Clerici isti curam habere possunt recipiendi candelas Diaconorum Assistentium et illis porrigendi eas cum opus sit (v. Art. IV huius Cap.).

VI. - De Thuriferario deque Ministro de aqua benedicta. — Minister aquae benedictae, aspersione ad ianuam Ecclesiae completa, vasculum super abacum deponit; circa finem quintae Orationis, ad dexteram Thuriferarii, debitis cum genuflexionibus, accedit ad Thronum et consistit in plano Presbyterii ad dexteram Cathedrae.

Oratione absoluta, Thuriferarius Thronum ascendit et, more solito, Presbytero Assistenti naviculam ministrat ac Episcopo praesentat thuribulum, postea descendit; tunc Minister de aqua benedicta ascendit et Presbytero Assistenti porrigit aspersorium.

Candelis aspersis, Thuriferarius iterum ad Thronum ascendit et Presbytero Assistenti tradit thuribulum; candelis incensatis, ab eodem illud recipit, descendit et cum Ministro de aqua benedicta accedit ab abacum, ibique consistit; Minister candelam suam accipit post Ministrum baculi, dein in Sacristiam vasculum defert.

Thuriferarius candelam suam accipit post Ministrum de aqua benedicta; distributione completa, postquam Episcopus decantaverit Orationem: *Exaudi, quaesumus* etc., Thronum ascendit et rursus ministrat naviculam ac thuribulum. In Processione incedit immediate ante Crucem. In Missa se gerit more solito (v. n. 1000, III).

VII. - De Ceroferariis. — Duo Ceroferarii designantur pro benedictione et Processione candelarum, duo pro Missa solemni.

Duo primi, lotis et abstersis ab Episcopo manibus, candelabra ex abaco sumunt et cum Ministris de libro et de candela ad Thronum accedunt. Ad: *Flectamus genua*, si canendum, non genuflectunt; ad Orationem, more solito, assistunt. Candelas suas accipiunt post Thuriferarium. Oratione absoluta, ad Presbyterii aditum se conferunt, ubi consistunt, facie ad Altare versa. Decantatis verbis: *In nomine Christi. Arnen*, ad nutum Caeremoniarii secundi incedunt, post Thuriferarium. ad latera Subdiaconi Cruciferi.

Processione finita, candelabra in Sacristiam deferunt.

Ceroferarii pro Missa solemni, cum Canonicus celebrans et Ministri sacri se conferunt ad Sacristiam capitularem et ipsi ad eandem accedunt ac se gerunt ut sub n. 1000, IV diximus.

VIII. - De Ministris Iotionis. — Distributione candelarum completa, hi Ministri ad Episcopum accedunt et more solito se gerunt.

IX. - De Sacrista. — Hora Tertia recitata, Sacrista, si Officium fuerit de Festo Purificationis, amovet de Altari pallium albi coloris. Processione e Presbyterio egressa, Sacrista, Clericis adiuvantibus, amovet parvum abacum in quo positae erant candelae. Si Missa de Festo Purificationis canitur, de Throno ornamenta violacea, pallium de Altari, tegumentum et pulvini violacei de Faldistorio, pannum violaceum de scamno oblongo tollit; Faldistorium in medio Presbyterio collocat instructum tegumento et pulvinis albi coloris. Super Altaris mensam collocat tabellas Secretarum, pluviale et stolam albi coloris, formale pretiosum et mitram pretiosam in cornu Evangelii.

1618. — Si Festum Purificationis B. M. V. sit Ecclesiae Cathedralis Titulus, convenit ut Ordinarius non legitime impeditus celebret etiam Missam solemnem (Caer. Episc. L. II, cap. 1, n. 2) et in casu benedictio candelarum peragitur ante Tertiam (/i. c. L. II, cap. XVI, n. 20).

Omnia disponuntur pro Missa pontificali et in Processionis reditu, Episcopus cum Presbytero Assistente et Diaconis Assistentibus accedit ad Thronum ubi, mitra dimissa, statim stans dicit: *Pater* et Ave, more solito. Incepto Psalmo, sedet cum mitra, legit Psalmos praeparationis, dum caligas et sandalia accipit. Repetita Antiphona: *Ne reminiscaris* etc., mitram non dimittit, nec surgit siquidem sacris paramentis indutus sit.

Presbyter Assistens et Diaconi Assistentes, more solito, lotis et abstergis ab Episcopo manibus, de Throno descendunt, paramenta violacea dimittunt et alba assumunt. Ministri sacri, ut alias, ad Episcopum accedunt, Diaconus mitram ei aufert, dein, Subdiacono adiuvante, exuit cum pluviali et stola; postea stola ac pluviali albi coloris induit et mitram auriphrygiatam ei imponit.

In reliquis Omnes se gerunt ut in Missa pontificali ad Thronum (v. Caput I Partis 111), sed Episcopus ad Evangelium, loco baculi pastoralis, candelam tenet, ceteri candelam tenent ut diximus de Missa solemni cum assistentia Episcopi.

CAPUT VI.

DE FESTO PURIFICATIONIS B. M. V., ABSENTE ORDINARIO ET CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO

1619. — Candelas benedicere et non celebrare sequentem Missam uni Episcopo Ordinario competit; quicumque alius Praelatus candelas benedicere nequit, quin simul Missam sequentem celebret (DD. 2783 ad 2; 2976 ad 8; 3798 ad 2).

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1620. — I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam, vel, si Altare adsit, super eiusdem mensam praeparantur pro Episcopo celebrante paramenta, quae velo violaceo cooperiuntur, scilicet: pluviale violaceum, stola, cingulum, alba, amictus; in cornu Evangelii, mitra auriphrygiata.

Ante mensam collocatur, super tapete, sedes cameralis.

Super aliam mensam parantur duo planetae plicatae pro Ministris sacris; duo candelabra cum cereis; lanx pro Cruce pectorali; Canon Pontificalis; palmatoria cum candela. Si sacri Ministri Canonici sint, etiam disponuntur: stola diaconalis, duo amictus, binae albae ac totidem cingula.

II. - In Sacristia maiori. — Thuribuluin cum navicula; intorticia pro elevationis tempore, congruo in loco; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; vimpa violacea vel alba pro mitrae Ministro; si Ministri sacri Canonici non sint etiam parantur: stola diaconalis violacea, duo amictus, binae albae et totidem cingula.

III. - In Sacristia Altari maiori contigua. — Super praecipuam mensam disponuntur pro Presbytero Assistente: pluviale et amictus; pro Diacono: stola et dalmatica; pro Subdiacono: tunicella. Color paramentorum erit albus, si Missa de Festo canatur, alias violaceus.

IV. - Ad Altare maius. — Omnia quae diximus sub n. 1594, IV, sed super mensam non collocantur Episcopi paramenta; ponitur

vero in cornu Epistolae Missale apertum in legili et, apud illud, palmatoria cum candela.

V. - In cornu Epistolae. — Faldistorium (v. n. 674, V) cum tegumento et pulvinis violacei coloris; si Missa de Festo canatur, congruo in loco pulvini et tegumentum albi coloris collocantur.

Non longe a Faldistorio, a sinistra, collocatur scamnum pro Caeremoniario primo, scamnum pro Presbytero Assistente et sacris Ministris; ad huius scamni sinistram, scabellum pro Caeremoniario secundo.

VI. - Apud Altare in cornu Epistolae. — Collocatur parvus abacus, alba tobalea contectus, in quo disponuntur candelae benedicendae, velo violaceo, aut alba tobalea linea, contectae.

Circa qualitatem et candelarum pondus vide quod sub n. 1594, X diximus; oportet ut candela Episcopi celebrantis sit ceteris maior. Conveniens etiam est, quamvis Ordinarius absens sit, benedici candelam, pulchre ornatam (v. l. c.), quae eidem, functione peracta, deferatur.

VII. - Super abacum. — Ponuntur: Calix cum suis ornamentis (prope Calicem ponitur parvum velum plicatum); ampullae vini et aquae, eaque omnia velo humerali conteguntur; campanula, urceus cum pelvi et duo manutergia in lance, lanx pro Cruce pectorali; planeta, dalmatica, tunicella, stola pro Episcopo celebrante; caligae cum sandaliis in lance manipuli pro sacris Ministris; Evangeliarium cum Episcopi manipulo, Epistolarium, Canon Pontificalis; palmatoria cum candela, mappa longa phrygio opere distincta; Missale cum legili; duo candelabra pro Ceroferariis; vasculum aquae benedictae cum aspersorio. Abacus cooperitur velo violaceo.

Si Missa celebratur de Festo Purificationis color paramentorum erit albus, et in casu super eundem abacum collocatur mitra pretiosa, alias color paramentorum erit violaceus.

VIII. - Apud abacum vel in latere Evangelii. — Collocatur Crux processionalis.

IX. - In cornu Evangelii. — Thronus ut sub n. 1594, IX, sed non collocantur in eius plano scabella.

X. - Ad Altare SS. Sacramenti. — Si Functio peragatur ab Episcopo non Canonico, paratur genuflexorium nudum cum duobus pulvinis violacei coloris.

Sex candelae super Altare accenduntur.

Articulus II.

*De Episcopo extraneo celebrante
in Festo Purificationis B. M. F. absente Ordinario.*

1621. — Episcopus celebrans, si Canonicus, Hora Prima recitata, de stallo suo descendit et, comite Caeremoniario primo, accedit ad Sacristiam; si vero Canonicus non sit, tunc statuta hora, ad Ecclesiam accedit; oratione facta ad Altare SS. Sacramenti, pergit ad Sacristiam capitularem et se confert ad sedem cameralem. Ad nutum Caeremoniarii, surgit, detecto capite, Crucem pectoralem et mantelletum dimittit; amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam, pluviale et mitram accipit.

Quum Ministri sacri ad sedem cameralem revertuntur, Episcopus, ad nutum Caeremoniarii, surgit, procedit ad Altare, ante cuius infimum gradum mitram dimittit, gradus conscendit et in medio Altare deosculatur.

Tum ad cornu Epistolae se recipit, ubi, stans ad Altare conversus, cantat tono feriali: *Dominus vobiscum* et quinque Orationes ut in Missali, manibus semper iunctis (Ruhr. spec. Miss.) etiam ad: *Oremus*, ad quod caput erga Crucem flectit, sicut pariter ad nomen /esu. Quum dextera benedicit candelas, sinistram super Altare ponit.

Completis Orationibus, Episcopus stans adhuc in cornu Epistolae, imponit et benedicit incensum. Accepto a Diacono aspersorio, ter candelas aspergit, in medio scilicet, a dextris et a sinistris, dicens Antiphonam: *Asperges me* etc.; tum, reddito aspersorio Diacono, et ab eodem accepto thuribulo, eodem modo simplici ductu, candelas incensat nihil dicens, dein accedit ad medium Altaris, in Faldistorio sedet, mitram accipit et se gerit ut Episcopus Ordinarius (v. n. 1596), sed, lotis et abstersis manibus, mitram deponit et se confert ad Missale, ut prius. Oratione: *Exaudi, quaesumus* etc., completa, iterum accedit ad medium Altaris, in Faldistorio sedet, mitram accipit, incensum benedicit et se gerit ut sub eodem numero diximus.

1622. — In reditu Processionis, Cruci Altaris reverentia facta, accedit ad Faldistorium, sedet, legit Psalmos praeparationis Missae, interim accipit caligas et sandalia. Repetita Antiphona: *Ne remi-*

niscaris etc., mitram non dimittit, nec surgit, siquidem sacris paramentis indutus sit, et recitat: *Kyrie eleison* etc., Versiculos et Orationes; quibus completis, sedet, annukim dimittit et manus lavat. Abstergis manibus, mitram, pluviale et stolam deponit, si Missa de Festo canatur; alias stolam retinet et assumit paramenta pontificalia albi coloris ac se gerit more solito (v. n. 1056, I), sed infra Evangelii cantum candelam tenet. Si vero Festum Purificationis transferri contingat, ad Evangelii cantum candelam non tenet.

Articulus HL

De Presbytero Assistente deque Ministris sacris in Festo Purificationis B. M. V., absente Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.

1623. — De Presbytero Assistente. — Ad benedictionem candelarum Presbyter Assistens se aliis Choralibus conformat. Quum Episcopus, finita Processione, ad Faldistorium accedit et ipse accedit atque more solito se gerit ut sub n. 1056, II.

1624. — De sacris Ministris. — Dum Hora Prima in Choro recitatur, sacri Ministri accedunt ad Sacristiam et se induunt amictu, alba, cingulo, Diaconus etiam stola; Caeremoniario secundo comitante, ad Sacristiam capitularem procedunt; debitis cum reverentiis, ad latera sedis cameralis se conferunt et Episcopum adiuvant in paramentis sumendis, ut diximus de Diaconis Assistantibus in Capite praecedenti. Episcopo parato, ad mensam accedunt, ubi planetas plicatas assumunt, ac postea ad Episcopi latera revertuntur, et cum eo, pluvialis fimbrias elevantes, procedunt ad Altare, ante cuius infimum gradum Diaconus mitram Episcopo aufert, dein Altare ascendunt elevantes a suo quisque latere anteriores vestis fimbrias Episcopi.

1625. — Quum Episcopus Altare deosculatur, Ministri non genuflectunt; cum eo se ad cornu Epistolae conferunt atque ad eius latera consistunt, sed aliquantulum retro, nec pluvialis fimbrias sustinent. Diaconus vero, quum Episcopus super candelas Crucis signum producit, parumper elevat pluvialis fimbriam.

Quinta Oratione absoluta, Diaconus, more solito, incensum ministrat, Subdiaconus ad extremum suppedaneum, prope Episcopi dexteram, pluvialis fimbriam dexteram attollit.

Thure imposito ac benedicto, Diaconus aspersorium Episcopo tradit et parum elevat dexteram pluvialis fimbriam; receptum ab Episcopo aspersorium Ministro de aqua benedicta reddit, dein thuribulum accipit et Episcopo porrigit ac dexteram pluvialis fimbriam, ut supra, attollit. Receptum thuribulum Thuriferario tradit

Candelis thurificatis, ambo cum Episcopo ad medium Altare se conferunt, Diaconus ei mitram imponit et se ad eiusdem sinistram collocat, Subdiaconus vero ad dexteram; uterque se gerit ut Diaconi Assistentes in Capite praecedenti ad distributionem candelarum.

Sacri Ministri candelas accipiunt post Digniorem, si Canonici; si autem Canonici non sint, eas accipiunt post Canonicos, ante Beneficiarios ceterosque pares.

Completa distributione, Ministri sacri sua loca permutant; Diaconus mantile Episcopo ministrat, dein eidem mitram aufert. Ambo cum Episcopo iterum ad cornu Epistolae se conferunt et consistunt ut in Functionis initio.

Si fuerit post Septuagesimam et extra Dominicam, pronunciato ab Episcopo: *Oremus*, Diaconus a dextris eius genuflectens cantat: *Flectamus genua*, Subdiaconus vero a sinistris, primus omnium se erigens, respondet: *Levate*. Oratione absoluta, ambo accedunt cum Episcopo ad Faldistorium; Diaconus ei mitram imponit ac postea incensum, more solito, ministrat; quo benedicto, Subdiaconus, genuflexione vel reverentia Altari peracta, descendit et, sumpta Cruce processionali, medius inter duos Ceroferarios se confert ad Presbyterii aditum ubi sistit, facie ad Altare conversa. Diaconus, sua candela accepta, ad nutum Caeremoniarum cantat: *Procedamus in pace*, mox cum Episcopo ante infimum Altaris gradum descendit, facta debita genuflexione vel reverentia (D. 4198 ad 2), caput bireto tegit et ad Processionem se convertit.

1626. — Reversa ad Altare Processione, Subdiaconus suo loco Crucem deponit et ad Faldistorium se confert. Diaconus cum ad Faldistorium pervenerit, Clerico candelam tradit et una cum Subdiacono, reverentia Episcopo peracta, ad Sacristiam procedit, ibique ambo paramenta violacea dimittunt et alba assumunt, si Missa de Festo canatur; alias, depositis planetis plicatis, Diaconus assumit dalmaticam, Subdiaconus tunicellam violacei coloris, ac postea ad Altare revertuntur et se gerunt ut notavimus sub n. 1056, II, sed Subdiaconus caligas et sandalia ad Faldistorium non defert.

A r t i c u l u s I V .

De Canonicis, de ceteris Choralibus, de Caeremoniariis deque Ministris inferioribus in Festo Purificationis B. M. V., absente Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.

1627. — I. - De Canonicis deque ceteris Choralibus. — Canonici et ceteri Chorales se gerunt ut in Articulo VI praecedentis Capituli, sed non procedunt ad Episcopum associandum, neque paramenta assumunt.

II. - De Caeremoniariorum primo. — Recitata in Choro Hora Prima, si Episcopus celebrans Canonicus sit, Caeremoniarius ad eius stallum se confert et cum capitis inclinatione eum ad Sacristiam capitularem invitat. Si vero Canonicus non sit, statuta hora, accedit ad associandum Episcopum ad Ecclesiae ianuam; postquam Episcopus ad Altare SS. Sacramenti oraverit, eum ad Sacristiam capitularem ducit. Episcopo parato, et Hora Tertia absoluta, signum exeundi dat. Quum Episcopus Altare conscendit, candelas detegit.

Ordo distributionis candelarum:

1. Ministri Missae, si Canonici sint;
2. Canonici, iuxta ordinem praecedentiae;
3. Ministri Missae, si Canonici non sint;
4. Magistratus et Officiales maiores civitatis;
5. Beneficarii;
- Ministri libri, candelae, et mitrae;
- Thuriferarius, Ceroferarii et alii Ministri inferiores;
8. Clerici Seminarii;
- Laici qui ab Ordinario admitti solent.

Quum Episcopus Psalmos praeparationis legit, Caeremoniarius ad eius sinistram sistit donec Ministri sacri e Sacristia revertantur. Ad Missam se gerit, more solito, ut sub n. 1056, III.

III. - De Caeremoniariorum secundo. — Dum in Choro recitatur Hora Prima, Caeremoniarius invitat Ministros sacros ad paramenta sumenda, ac postea eos ad sedem cameralem ducit. Clericis, more solito, paramenta distribuit.

Ordo Processionis:

1. Thuriferarius;
2. Subdiaconus ministrans, Crucem gestans medius inter Ceroferarios;

3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
5. Beneficarii;
6. Canonici, iuxta ordinem praecedentiae;
7. Episcopus habens Diaconum a sinistris;
8. Caudatarius;
9. Minister mitrae;
10. Ministri libri et candelae;
11. Familiares Episcopi;
12. Magistratus et Officiales maiores civitatis.

Reversa Processione ad Altare, Caeremoniarius ducit sacros Ministros ad Sacristiam, ubi deponunt planetas plicatas, Diaconus vero etiam stolam, et, si Missa de Festo canitur, paramenta alba assumunt; alias Diaconus stolam retinet et assumit dalmaticam violacei coloris, dum Subdiaconus se induit tunicella violacea.

Ad Missam se gerit ut sub n. 1056, IV.

IV. - De Ministris libri et candelae. — Postquam Episcopus, distributione candelarum completa, cantaverit Orationem: *Exaudi, quaesumus* etc., Ministri Missale ac palmatoriam ex Altari sumunt et super abacum reponunt.

Accedente Episcopo ad Faldistorium post Processionem, Minister libri sumit ex abaco Canonem Pontificalem, alter palmatoriam; ambo accedunt ad Episcopum ac more solito se gerunt (v. n. 1058, VI).

V. - De Ministro mitrae. — Hic Minister se gerit ut in Capite praecedenti, sed pluviale non assumit ac Diacono mitram semper porrigit et ab eodem recipit. Lotis et abstersis ab Episcopo manibus ante Missam, mitram a Diacono accipit; si Missa de Festo canatur, mitram super abacum deponit, ex quo pretiosam sumit, et se gerit ut diximus sub n. 1056, V.

VI. - De Episcopi Cappellano. — Cappellanus Episcopi superpelliceo indutus, et in eius defectu Clericus aliquis, quum Episcopus a Digniori Capituli candelam acceperit, cum osculo manus Episcopi et ipsius candelae eam recipit ac custodit. Decantatis verbis: *In nomine Christi. Amen*, Episcopo candelam porrigit et ab eodem recipit, finita Processione. Iterum candelam Episcopo tradit ante Evangelii cantum, et recipit, cantu absoluto.

VII. - De Thuriferario. — Thuriferarius se ut in praecedenti Capite gerit, sed prima vice thuribulum ministrat in suppedaneo ad cornu Epistolae, altera ad Faldistorium in medio Altaris. Ad Missam se gerit ut sub n. 1056, VII notavimus.

VIII. - De Ministro aquae benedictae. — Si Episcopus celebrans non sit Canonicus, Minister, statuta hora, accedit cum Caeremoniario ad Ecclesiae ianuam; aspersione completa, ponit super abacum vasculum aquae benedictae. Dum Episcopus cantat quintam Orationem, hic Minister sumit ex abaco vasculum aquae benedictae; imposito ac benedicto incenso, ad Altare ascendit et Diacono aspersorium porrigit. Aspersis candelis, illud recipit, in planum descendit et vasculum in Sacristiam defert.

IX. - De Ceroferariis. — Ceroferarii, dum Episcopus imponit ac benedicit incensum, Faldistorium collocant in medio suppedaneo et in pristino loco reponunt, postquam idem Episcopus manus laverit; candelabra deferunt ad Processionem tantum; ad Missam se gerunt more solito.

X. - De Ministris lotionis deque Ministris mappae. — Hi Ministri se gerunt ut in praecedenti Capite.

CAPUT VII.

DE FESTO PURIFICATIONIS B. M. V., ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO ET CELEBRANTE CANONICO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1628. — I. - In Sacristia capitulari. — Super mensam digniorem, pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, stola et pluviale violacei coloris; pro sacris Ministris: duo amictus ac totidem albae cum cingulis ac binae planetae plicatae, item violaceae, cum stola diaconali.

II. - Ad Altare maius. — Omnia quae diximus sub n. 1620, IV, sed super eius mensam, ad cornu Epistolae, collocatur tantum Missale apertum in legili.

III. - Apud Altare in cornu epistolae. — Ut sub n. 1620, VI. Oportet candela Celebrantis sit ceteris maior, et reliquae, maiores vel minores pro locorum usu et numero ac qualitate personarum quibus distribuuntur.

Quamvis Episcopus absens sit, tamen benedicenda est candela (vide in Capite praecedenti Art. 1) quae ei deferatur, Functione absoluta.

IV. - Apud abacum vel in latere Evangelii. — Crux processionalis.

V. - Super Scamnum Celebrantis et Ministrorum. — Planeta, dalmatica, tunicella, stolae ac manipuli Missae coloris.

VI. - Super abacum. — Parantur omnia, quae ad Missam solemnem necessaria sunt (v. n. 1163, IV); ac praeterea Tabellae Secretarum; vas aquae benedictae cum aspersorio; pelvis cum urceolo ac mappula ad abluendas, extergendasque manus Celebrantis post candelarum distributionem (Caer. Episc. l. II, cap. XVI, n. 3). Abacus cooperitur velo violaceo.

Articulus II.

in Functione.

A) Ad Benedictionem candelarum.

1629. — Expleta Tertia, Celebrans pluviali coloris violacei super stolam et albam amictus, sacri Ministri induti planetis plicatis Diaconus etiam cum stola, absque manipulis, exhibita solita reverentia praecipuae Sacraei Imagini, ad Altare procedunt, capite cooperto, praeuntibus Ceroferariis cum candelabris accensis, ac Thuriferario, a sinistris Caeremoniarii, superpelliceo amictis et capite iugiter detecto. Ministri sacri ad Celebrantis latera sustinent eius pluvialis fimbrias.

Cum ante infimum Altaris gradum advenerint, facta ab omnibus, aperto capite, ut in Missa solemni, debita reverentia vel genuflexione, Ceroferarii cum Thuriferario statim ad abacum pergunt, et, ibi, candelabris depositis, consistunt: Caeremoniarius candelas benedicendas discooperit.

Celebrans autem cum sacris Ministris, qui ei de more paulum elevat a suo quisque latere anteriorem vestis fimbriam, Altaris gradus conscendit, et in medio illud osculatur; Ministri vero non genuflectunt, et se gerunt ut diximus de Episcopo et de sacris Ministris respective in Articulo II et 111 Capitis praecedentis, sed, benedictione completa, Celebrans, capite detecto, accipit a Digniore Capituli candelam eainque deosculatur atque Diacono porrigit qui super Altare eam ponit, vel alicui Clerico tenendam committit.

Omnia peraguntur ut in praecedenti Capite, sed Canonici et Praelati, si adsint, manum Celebrantis non deosculantur.

Completa distributione, Celebrans, solito in loco, vel in plano ad cornu Epistolae, si ad cancellos descendit (Meni. Rituum Tit. I, cap. H, § 2, η. 7), manus lavat, priori Ceroferario aquam infundente, sacrisque Ministris linteum praebentibus; deinde ad Missale accedit et ipse et Ministri sacri se gerunt ut in Capite praecedenti, sed, absoluta Oratione, Celebrans ibidem cum sacris Ministris consistens (D. 4198 ad 1), incensum, uti supra, in thuribulum ingerit ac benedicit. Diaconus, solitis cum osculis, candelam a Caeremoniario acceptam, tradit Celebranti et se ut in praecedenti Capite gerit.

Ordo Processionis:

1. Thuriferarius;
2. Subdiaconus deferens Crucem, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
5. Beneficiarii;
6. Canonici, iuxta ordinem praecedentiae;
7. Celebrans cum Diacono a sinistris.

Reversa Processione ad Altare, Subdiaconus Crucem suo loco deponit ac se Celebranti et Diacono adiungit. Tum Celebrans et sacri Ministri, candelis traditis Clerico, reverentiam, vel genuflexionem, Altari faciunt in infimo eiusdem Altaris gradu (D. 4198 ad 3), dein ad scamnum procedunt, ubi Celebrans, adiuvantibus sacris Ministris, pluviale ac stolam deponit, accipit manipulum et planetam; Ministri vero, planetis plicatis ac stola diaconali dimissis, alia paramenta colori Missae convenientia induunt.

B) Ad Missam.

1630. — Non obstante consuetudine in contrarium, Missa celebrari debet ab eodem Sacerdote qui candelarum benedictionem fecit, nisi forte haec fiat ab Episcopo Ordinario (D. 2783 ad 2; 2976 ad 8).

Celebrans et sacri Ministri, Missae paramentis induti, ad Altare procedunt ibique, genuflexione in infimo gradu (D. 4198 ad 3) vel reverentia peracta, Missam, more solito, inchoant.

1631. — Infra Missam, ante Evangelii cantum, et dum Praefatio cantatur, Clericus candelas benedictas accendit; Chorales dum Evangelium cantatur, et a: *Sanctus* usque ad Calicis sumptionem inclusive, candelas prae manibus tenent.

Cum Celebrans convertitur ad Diaconum Evangelium cantaturum, Caeremoniarius ei candelam tradit postquam ille se signaverit ad verba: *Sequentia sancti* etc., et ab ipso eam recipit post Evangelii cantum.

Si Festum Purificationis B. V. M. transferri contingat, die secunda Februarii fit tantum benedictio et distributio candelarum atque Processio. Missa autem dicitur de Officio currenti et in ea candelae accensae in manibus non tenentur (Rubr. spec. Miss.; D. 3321).

Quando haec dies incidit in Dominica, ante benedictionem candelarum fit, more solito (v. n. 1292 et seqq.), aspersio aquae benedictae (Mem. Rit. Tit. I, cap. II, § 1, n. 7).

CAPUT VIII.

DE FERIA IV CINERUM, PRAESENTE EPISCOPO ORDINARIO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

(Color paramentorum erit violaceus).

1632.— I. - In Sacristia capitulari. — Super mensam digniorem, pro Canonico Missam celebraturo: amictus, alba, cingulum, stola et planeta; pro sacris Ministris: duo amictus ac totidem albae cum cingulis atque binae planetae plicatae cum stola diaconali; super aliam mensam: candelabra pro Ceroferariis.

II. - In Sacristia maiori. — Pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi: pluvialia, binae vimpae violaceae vel albae; superpellicea.

Praeparetur etiam vasculum aquae benedictae cum aspersorio; thuribulum cum navicula, intorticia pro elevationis tempore.

III. - In Sacristia Altari maiori contigua. — Omnia quae sub n. 1594, III notavimus.

IV. - Ad Altare maius. — Altare pallio violaceo instruitur et superimponuntur sex candelabra in quorum medio Crux. Super eiusdem mensam collocantur Episcopi paramenta scilicet: pluviale cum stola, cingulum, alba, amictus; formale simplex in lance; mitra auriphrygiata in cornu Evangelii; paramenta violaceo velo coeperiuntur.

Super idem Altare, in medio, ponitur vas argenteum vel ex alia pulchra materia cum cineribus ex ramis olivarum, sive aliarum arborum, praecedenti anno benedictis, combustis et subtiliter cribratis et aridis in modum pulveris et non aqua madidis in modum luti (Caer. Episc. L. II, cap. XVIII, n. 1; D. 130 ad 3). Advertendum tamen est ut Episcopi paramenta dictum vas non cooperiant, nec impedian (Caer. Episc., l. c.).

V. - In medio presbyterio ante Altare. — Faldistorium cum pulvinis violaceis.

VI. - Apud Altare in cornu Evangelii. — Baculus pastoralis.

VII. - Super abacum. — Omnia quae ad Missam solemnem cum assistentia Episcopi necessaria sunt (v. n. 971, VIII) ac praeterea: urceus cum pelvi, duo manutergia in lance, manipuli pro Celebrante et Ministris sacris, stola latior pro Diacono, tabellae Secretarum.

VIII. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) exornatus serico panno violaceo.

IX. - Ad Altare SS. Sacramenti. — Omnia ut diximus sub n. 1594, XIII.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario in Feria IV Cinerum.

1633. — Episcopus, more solito, ad Ecclesiam pergit (v. n. 519 et seqq.). Cum accedit ad Faldistorium, ante Altare maius, benedictionem dat Celebranti sacrisque Ministris, ac postea genuflectit; postquam in Throno paulisper sederit, surgit et, dimissa cappa, paramenta assumit, iterum sedet, mitram accipit, ex Missali legit Antiphonam: *Exaudi nos* etc.; qua recitata necnon a Choro decantata, mitram dimittit, surgit et canit: *Dominus vobiscum* et quatuor Orationes, manibus semper innetis (Ruhr. spec. Miss.), etiam ad: *Oremus*, ad quod caput erga Crucem flectit. Dum cineres benedicit super pectus ponit sinistram.

1634. — Orationibus completis, se gerit ut sub n. 1596 sed, cineribus aspersis etthurificatis, sedet et, dimisso pileolo, cineres accipit. Reassumptis pileolo et mitra, supra gremio mappam accipit ac postea pollice et indice dexteræ manus ex vase cineres sumit et capiti Canonici Missam celebraturi in modum Crucis imponit dicens: *Memento, homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris*. Eodem modo ceteris cineres imponit.

Completa cinerum impositione, Episcopus manus lavat, dein, depositis mappa et mitra, surgit, ac, iunctis manibus, ut supra, cantat: *Dominus vobiscum* et Orationem: *Concede nobis* etc.; qua absoluta, sedet et mitram accipit.

1635. — Ad nutum Caeremoniarii, Episcopus iterum surgit; accepto baculo, ad Altare accedit, sistit ante infimum eius gradum et se gerit ad Missam ut diximus in secundo Articulo Capitis III Partis III, sed:

I. - Recitato: *Kyrie* etc. cum Canonicis, sedet, mitram accipit, surgit et ad Faldistorium procedit, ubi, mitra dimissa, ad: *Dominus vobiscum* consistit, dein genuflectit. Orationibus completis, surgit, mitram accipit et ad Thronum revertitur.

II. - Quum legit Versum: *Aduva nos* etc., non genuflectit (D. 4057 ad 6), sed, lecto Evangelio, accedit iterum ad Faldistorium, genuflectit, retenta mitra, et sic manet usque ad finem cantus eiusdem Versus; quo absoluto, ad Sedem revertitur.

III. - Post elevationem Calicis, ad Thronum non revertitur, sed genuflexus manet usque ad: *Pax Domini* etc. inclusive.

IV. - Dum Celebrans legit Antiphonam « *Communio* » dictam, de Throno descendit et se gerit ut supra diximus; ad Orationem *super populum*, flectit etiam caput.

Articulus III.

De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistentibus in Feria IV Cinerum, praesente Episcopo Ordinario.

1636. — De Presbytero Assistente. — Presbyter Assistens se gerit ut sub n. 1598, sed ad Thronum accedit dum Episcopus cantat quartam Orationem. Cineribus aspersis etthurificatis, revertitur ad suum locum in Choro, et, ordine suo, cineres accipit. Distributione completa, accedit ad Episcopum et ad lotionem manuum ei mantile ministrat.

Ad Missam, more solito se gerit (v. Art. III Cap. HI Part. III), sed, recitato: *Kyrie* etc., ad stallum suum in Choro pergit; ad Episcopum accedit, decantato Versiculo: *Aduva nos* etc.

1637. — De Diaconis Assistentibus. — Diaconi Assistentes se gerunt ut sub n. 1600. Dum Episcopus legit Antiphonam: *Exaudi* etc., consistunt; qua absoluta. Diaconus secundus mitram ei aufert;

aspersis ac thurificatis cineribus, etiam pileolum aufert. **Diaconus** primus postquam Episcopus cineres acceperit, pileolum et mitram ei reponit. Dum Episcopus cineres imponit, ambo fimbrias eius pluvialis attollunt. Cineres accipiunt iuxta ordinem praecedentiae.

Completa cinerum impositione et abstersis ab Episcopo manibus, Diaconus secundus mitram Episcopo aufert. Decantata Oratione: *Exaudi nos* etc., **Diaconus primus** mitram Episcopo imponit, deinde ambo de Throno descendunt, pergunt ad propria paramenta deponenda; ad latera Episcopi rursus accedunt, facta Confessione.

Ad Missam se gerunt more solito (v. Art. IV Cap. III Part. III), sed:

I. - Recitato: *Kyrie* etc., **Diaconus primus** mitram Episcopo imponit; ambo ad Faldistorium cum Episcopo procedunt et, decantato a Celebrante: *Dominus vobiscum*, **Diaconus secundus** mitram Episcopo aufert, dein ambo genuflectunt. Orationibus completis, surgunt et **Diaconus primus** mitram Episcopo imponit.

II. - Lecto ab Episcopo Evangelio, ambo cum eo ad Faldistorium pergunt et genuflectunt usque ad finem Versus: *Adiuva nos* etc., deinde ad Thronum revertuntur.

III. - Post Calicis elevationem, non surgunt, sed genuflexi manent usque ad: *Pax Domini* etc., inclusive.

IV. - Dum Celebrans legit Antiphonam «*Communio*» dictam, ad Faldistorium procedunt et se ut supra gerunt.

Articulus IV.

De Canonico Adissam celebrante deque sacris Ministris in Feria IV Cinerum, praesente Episcopo Ordinario.

1638. — De Celebrante. — Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Canonicus Missam celebraturus, paramenta assumit absque manipulo, ad Altare accedit et in scamno sedet exspectans Episcopi adventum. Cum Episcopus in Presbyterium ingreditur, surgit eique profunde caput inclinatur et cum ad Thronum procedit, sedet. Decantata a Choro Antiphona: *Exaudi* etc., Episcopo surgente, et ipse surgit apud scamnum consistens.

Aspersis et thurificatis cineribus, Celebrans solus (Caer. Episc. L. 11, cap. XVIII, n. 8), detecto capite iunctisque manibus, indicante non vero comitante Caeremoniario, accedit ad Thronum; Altari et Episcopo reverentia peracta, stans ante Episcopum, e vase sumit, pollice et indice dexteræ manus, cineres et in capite ipsius

Episcopi sedentis imponit in modum Crucis dicens: *Memento, homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris*. Episcopo reverentia peracta, de Throno descendit et perstat in plano ad dexteram Cathedrae. Postquam Episcopus mappam acceperit, iterum Thronum ascendit, se inclinat et cineres accipit, ac postea, debitis cum reverentiis, ad scamnum suum revertitur, ibique sedet, tecto capite, usque ad finem distributionis.

Si opus fuerit manus abluere, Celebrans ad scamnum abluit et utitur ampulla ut in Missa, vel urceo, si privilegio gaudeat.

Decantata ab Episcopo Oratione: *Concede nobis* etc., manipulum accipit; ad nutum Caeremoniarii secundi, ante infimum Altaris gradum procedit et se gerit ut sub n. 983 et seqq. diximus, sed cum legit Versum: *Adiuva nos* etc., non genuflectit (D. 4057 ad 6), genuflectit vero, dum a Cantoribus canitur, in ora suppedanei non in medio, sed versus Epistolae cornu.

1639. — De Ministris sacris. — Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Diaconus et Subdiaconus paramenta assumunt absque manipulis; de more ad Altare accedunt atque in scamno sedent. Cum Episcopus in Presbyterium ingreditur, surgunt, si Canonici, ei se inclinant, alias genuflectunt. Quum Episcopus ad Thronum accedit, sedent.

Episcopo parato, Subdiaconus accedit ad Altare, debitis cum reverentiis, vel genuflexionibus; capit, vel a Canonico Sacrista, vel a Caeremoniario secundo, iuxta Ecclesiae consuetudinem, vas cum cineribus, quod elevatum portat procedens ad Thronum; ibi ad dexteram Episcopi genuflexus utroque genu, vel stans si Canonici, illud retinet, utraque manu, usque ad finem distributionis.

Ministri sacri, si Canonici, accipiunt cineres suo ordine cum ceteris Canonicis, si vero Canonici non sunt, post Canonicos. Subdiaconus tradit vas cinerum alicui Clerico, descendit de Throno, iterum ascendit, cineres accipit, dein per breviorē revertitur ad suum locum et vas recipit.

1640. — Cantata ab Episcopo Oratione: *Concede nobis* etc., Ministri sacri manipulum accipiunt et ad nutum Caeremonarii secundi, accedunt ad Altare et se gerunt ut sub n. 984 et seqq., sed:

1. - Subdiaconus, dum Celebrans cantat ultimam Orationem, ante Epistolam, accedit ad abacum, planctam plicatam deponit, quam reassumit postquam Episcopi manum deosculatus fuerit. Epistola decantata.

- Cum a Cantoribus canitur Versus: *Adiuva nos* etc., **Diaconus** genuflectit in ora suppedanei ad dexteram Celebrantis, **Subdiaconus** ad dexteram Diaconi.

III. - Decantato a Choro Versu: *Adiuva nos* etc., **Diaconus** surgit, ad abacum pergit, planetam plicatam deponit, assumit stolam latiore, quam deponit et planetam plicatam reassumit postquam, purificatione a Celebrante sumpta, Missale ad cornu Epistolae transtulerit.

IV. - Decantato a Celebrante: *Oremus*, ante Orationem *super populum*, Diaconus, suo loco ad populum conversus super dexteram suam, iunctis manibus cantat: *Humiliate capita vestra Deo*, atque ad Altare per sinistram suam se convertit.

V. - Loco: *Ite Missa est*, **Diaconus** ad Altare conversus cantat: *Benedicamus Domino*.

z

Articulus V.

De Canonicis deque ceteris Choralibus in Feria IV Cinerum, praesente Episcopo Ordinario.

1641. — **Canonici et alii**, recitata in Choro Hora Nona, se gerunt ut sub n. 1603 diximus.

Dum Episcopus paramenta sumit, **Canonicus Sacrista**, vel **alius**, iuxta Ecclesiae consuetudinem, accedit ad Altare maius et ex illo vas cum cineribus sumit ac Subdiacono tradit.

1642. — Ad nutum Caeremoniarum primi, **Chorus** cantat Antiphonam: *Exaudi nos* etc.; qua absoluta, **omnes** surgunt et ad benedictionem consistunt, suis in locis.

Acceptis ab Episcopo cineribus, **Cantores** statim incipiunt canere Antiphonam: *Immutemur habitu* etc., et reliquas; si opus fuerit eas repetunt donec impositio cinerum compleatur.

Dum Episcopus mappam accipit, **Canonici** e suis locis descendunt alter post alterum. Altari reverentia facta, accedunt ad Thronum, ubi, Episcopo reverentia peracta, ascendunt; inclinati, cineres accipiunt; Episcopo reverentia iterata, ad sua revertuntur loca, ubi consistunt donec ultimo Canonico cineres impositae sint. **Ceteri Chorales** cineres accipiunt genuflexi.

Abstersis ab Episcopo manibus post cinerum impositionem, **Canonici** surgunt et ad Orationem: *Concede nobis* etc., consistunt; qua absoluta, ad Sacristiam Altari contiguam pergunt et paramenta deponunt.

1643. — Ad Missam **omnes** se gerunt ut sub n. 988 et seqq., sed genuflectunt:

I. - Ad Orationes ante Epistolam; II. - Dum a Cantoribus canitur Versus: *Adiuva nos* etc.; III. - Ab incepto Canone usque ad: *Pax Domini* etc., inclusive; IV. - Ad Orationes «*Postcommunio* dictas, et ad Orationem *super populum* caput etiam inclinant.

Advertant Cantores ne incipiant canere Versum: *Adiuva nos* etc., nisi a Caeremoniario primo signum datum fuerit.

1644. — Dum Episcopus cineres imponit, **aliquis de Capitulo**, ad quem spectat, si Episcopo placuerit et sit consuetudo Ecclesiae, superpelliceo et stola violacea indutus, seorsus cineres imponit populo utriusque sexus.

1645. — **Ultimi duo Canonici ex ordine diaconali** si praebendae sint distinctae, alias **ultimi duo Canonici**, cineribus acceptis, ad Sacristiam Altari contiguam pergunt, ubi paramenta deponunt, insignia canonicalia réassumant et ad Altare revertuntur.

Oratione: *Concede nobis* etc., absoluta, ad Episcopum accedunt, cum eo ad Altare pergunt et se gerunt ut Diaconi Assistentes (v. n. 980). Confessione absoluta, ad sua loca in Choro accedunt.

Articulus VI.

De Caeremoniariis deque Ministris inferioribus in Feria IV Cinerum, praesente Episcopo Ordinario.

1646. — 1. - De Caeremoniario primo. — Recitata in Choro Hora Nona et dato signo cum campana, iuxta locorum consuetudinem, Caeremoniarius Canonicos et alios de more invitat ad associandum Episcopum, illosque praecedit (v. n. 519 et seqq.) et se gerit ut sub n. 1609 diximus.

Episcopo parato, innuit Cantoribus ut canere incipiant Antiphonam: *Exaudi nos* etc.; qua absoluta, Episcopo surgendi signum dat.

Ordo impositionis cinerum idem erit ut notavimus de candelarum distributione (v. n. 1610), sed Canonicus celebrans ante ceteros Canonicos cineres accipit.

Ad Missam se gerit more solito (v. n. 993 et seqq.), sed postquam Episcopus, lecto Évangelio, in Faldistorio genuflexerit, innuit Cantoribus ut Versum: *Adiuva nos* etc., canere incipiant.

II. - De Caeremoniariorio secundo. — Quum Canonici ad associandum Episcopum pergunt, Caeremoniarius se gerit ut sub n. 1613 diximus et Canonicum celebraturum Missam ac Ministros sacros invitat ad paramenta sumenda; ante Episcopi adventum, eos ad Altare ducit. Decantata ab Episcopo tertia Oratione, Presbyterum Assistentem ad Thronum invitat et pariter se gerit ut sub eodem numero notavimus.

Ad Missam pariter se, more solito, gerit (v. n. 998), sed praemoneat Celebrantem ne genuflectat dum legit Versum: *Adiuva nos* etc., sed genuflectat una cum sacris Ministris in ora suppedanei, versus Epistolae latus, dum a Cantoribus idem Versus canitur.

III. - De Ministris libri et candelae. — Episcopo parato, hi Ministri ad Thronum accedunt, genuflectunt dum Episcopus legit Antiphonam: *Exaudi nos* etc., dein surgunt et ad Orationes perstant; quibus absolutis, ad abacum procedunt. **Minister libri** cineres accipit post Beneficiarios; **Minister candelae** post Ministrum de libro.

Dum Episcopus lavat manus, iterum ad Thronum ambo accedunt pro Oratione: *Concede nobis* etc.; qua absoluta, ad abacum revertuntur, in Missa se gerunt more solito (v. n. 999, I).

IV. - De Ministro mitrae. — Minister mitrae postquam Episcopus pluviale acceperit, primo Diacono mitram porrigit eamque a secundo recipit, decantata a Choro Antiphona: *Exaudi nos* etc. Aspersis et thurificatis ab Episcopo cineribus, iterum mitram primo Diacono porrigit, quam a secundo recipit postquam Episcopus laverit manus.

Cineres accipit post Ministrum candelae.

In Missa se gerit more solito (v. n. 999, II), sed, recitato ab Episcopo: *Kyrie* etc., tradit mitram Diacono primo, quam a secundo recipit cum Episcopus ad Faldistorium pervenerit et rursus primo Diacono porrigit cum Episcopus, Orationibus completis, de Faldistorio surgit.

Lecta ab Episcopo Antiphona «*Communio*» dicta, mitram Diacono primo porrigit et a secundo recipit cum Episcopus ad Faldistorium pervenerit; iterum Diacono primo eam tradit, absoluta Oratione super populum.

V. - De Ministro baculi. — Episcopus ad cinerum benedictionem baculo non utitur; Minister, cineres accipit post Ministrum mitrae. In Missa, more solito se gerit (v. n. 999, II), praeterea Episcopo baculum porrigit quum ille ad Faldistorium procedit ad Orationem ante Epistolam, dein, lecto Evangelio; tandem, lecta Antiphona «*Communio*» dicta.

VI. - De Ministris mappae. — Hi Ministri se gerunt ut sub n. 1617, III notavimus.

VII. - De Clericis pro Episcopi paramentis. — Quum Episcopus ad Thronum accedit, Clerici more solito se gerunt (v. n. 635).

VIII. - De Thuriferario et de Ministro vasculi aquae benedictae. — Ambo se gerunt ut sub n. 1617, VI diximus, sed ad Thronum accedunt circa finem quartae Orationis. Aspersis et thurificatis cineribus, ad Sacristiam procedunt, ubi et vasculum et thuribulum deponunt ac postea ad Altare revertuntur.

In Missa Thuriferarius se gerit more solito (v. n. 1000, III).

IX. - De Ceroferariis. — Ceroferarii ad Altare procedunt ante Episcopi adventum cum Celebrante et Ministris sacris. Postquam Celebrans cineres acceperit, si opus fuerit, ei ministrant, cum ampulla pro Missa, vel cum urceo, si privilegio gaudeat, aquam et manutergium.

Lotis ab Episcopo manibus, Ceroferarii ex abaco candelabra sumunt, cum Ministris libri et candelae ad Thronum pergunt pro Oratione: *Concede nobis*; qua absoluta, ad abacum revertuntur, dein accedunt ad Ministros sacros eisque manipulum imponunt.

Ad Missam more solito se gerunt (v. n. 1000, IV), sed adjuvant Ministros sacros dum deponunt et assumunt planetam plicatam, scilicet Subdiaconum dum a Celebrante canitur tertia Oratio ante Epistolam, Diaconum vero ante Evangelii cantum. Subdiaconus planetam plicatam reassumit postquam Episcopi manum deosculatus fuerit, Epistola decantata; Diaconus autem postquam Missale ad latus Epistolae transtulerit.

X. - De Ministris lotionis. — Impositione cinerum completa, hi Ministri accedunt ad Episcopum et more solito se gerunt.

CAPUT IX.

DE FERIA IV CINERUM, ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO ET CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO

1647. — Cineres benedicere et non celebrare sequentem Missam uni Episcopo Ordinario competit; quicumque alius Praelatus cineres benedicere nequit quin simul Missam sequentem celebret (DD. 2783 ad 2; 2976 ad 8; 3798 ad 2).

A r t i c u l u s I.

De iis quae praeparanda sunt.

1648. — I. - In Sacristia capitulari et in Sacristia maiori. — Omnia parantur ut sub n. 1620, I et II notavimus.

II. - In Sacristia Altari maiori contigua. — Super praecipuam mensam disponuntur pro Presbytero Assistente: pluviale violacei coloris et amictus.

III. - Ad Altare maius. — Altare pallio violaceo instruitur et superimponuntur sex candelabra in quorum medio Crux. In cornu Epistolae collocatur Missale apertum et apud illud palmatoria cum candela.

IV. - In cornu Epistolae. — Faldistorium (v. n. 674, V).

V. - Super abacum. — Omnia descripta sub n. 1620, VII; praeterea stola latior et vas cum cineribus (v. n. 1632, IV), sed color paramentorum erit violaceus et non collocatur mitra pretiosa.

VI. - In cornu Evangelii. — Thronus exornatur aliquo panno violaceo (v. n. 851, A, a, III), sed non collocantur in eius plano scabella.

A r t i c u l u s II.

*De Episcopo extraneo celebrante
in Feria IV Cinerum, absente Ordinario.*

1649. — Episcopus celebrans se gerit ut sub n. 1621 diximus, sed, deosculato Altari, ad cornu Epistolae se recipit, ubi stans, iunctis inanibus, legit submissa voce et absque signo Crucis Antiphonam: *Exaudi nos, Domine* etc. Cineribus aspersis et thurificatis, accedit ad Faldistorium, dimittit pileolum, accipit cineres, ac postea, pileolo, mitra et mappa acceptis, cineres imponit (v. n. 1634). Completa cinerum distributione, manus lavat, dein, mappa et mitra dimissis, accedit ad Missale ubi cantat: *Dominus vobiscum* et Orationem: *Concede nobis* etc.; qua absoluta, mitram recipit et ad Faldistorium procedit, ubi se gerit ut sub n. 1622 notavimus.

Quum Episcopus, post Epistolam, legit Versum: *Adiuva nos* etc., non genuflectit (D. 4057 ad 6), sed, lecto Evangelio, surgit, se convertit ad Altare, ante Faldistorium genuflectit cum mitra et sic manet usque ad finem cantus eiusdem Versus; quo absoluto, surgit et in Faldistorio sedet.

Articulus III.

De Presbytero Assistente deque Ministris sacris in Feria IV Cinerum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.

1650. — De Presbytero Assistente. — Ad Cinerum benedictionem, Presbyter Assistens se aliis Choralibus conformat. Quum Episcopus, absoluta Oratione: *Concede nobis* etc., accedit ad Faldistorium, et ipse accedit ac se gerit ut sub n. 1056, II notavimus. Dum a Choro canitur Versus: *Adiuva nos* etc., suo in loco, genuflectit.

1651. — De Ministris sacris. — Dum in Choro Hora Sexta recitatur, Ministri sacri se gerunt ut sub n. 1624 et 1625 diximus, sed imposito et benedicto incenso post quartam Orationem, **Diaconus** Episcopo sedenti aufert pileolum, quem et mitram reponit postquam ille cineres acceperit; aufert iterum mitram ei post manuum lotionem. Absoluta Oratione: *Concede nobis* etc., **Diaconus** mitram Episcopo imponit, dein ambo cum eodem Episcopo ad Faldistorium procedunt ac postea ad abacum pergunt, ubi planetas plicatas deponunt et ad latera Episcopi revertuntur ac se gerunt ut notavimus sub n. 1056, II, sed:

I. - Subdiaconus caligas et sandalia ad Episcopum non defert.

II. - Episcopo parato, Ministri sacri ad abacum pergunt, ubi manipulos et planetas plicatas assumunt.

III. - Dum Episcopus cantat ultimam Orationem, ante Epistolam, Subdiaconus accedit ad abacum, planetam plicatam deponit, quam reassumit postquam, decantata Epistola, manum Episcopi deosculatus fuerit.

IV. - Ambo, dum canitur a Choro Versus: *Adiuva nos* etc., ad Episcopi latera genuflectunt; absoluto Versu, surgunt et **Diaconus** ad abacum pergit, ubi deponit planetam plicatam et stolam latiore assumit, quam deponit postquam Missale ad Epistolae latus transulerit, ablutione digitorum a Celebrante sumpta.

V. - Decantato ab Episcopo: *Oremus*, ante Orationem *super populum*, Diaconus conversus ad populum super dexteram suam, manens suo loco, iunctis manibus, cantat: *Humiliate capita vestra Deo*, atque ad Altare se iterum convertit per eandem viam.

VI. - Diaconus, loco: *Ite, Missa est*, ad Altare conversus cantat: *Benedicamus Domino*.

A r t i c u l u s I V .

De Canonicis deque ceteris Choralibus in Feria IV Cinerum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.

1652. — Canonici et ceteri Chorales se gerunt ut in Articulo V Capitis praecedentis, sed non procedunt ad associandum Episcopum, neque paramenta assumunt. **Dignior** Capituli, aspersis et thurificatis cineribus, in suo habitu choralis, absque stola (D. 2148 ad 5), detecto capite iunctisque manibus, indicante non vero comitante Caeremoniario, se ad Altare confert et, peracta reverentia, ad gradum ascendit suppedaneo propinquiorem. **Dignior** stans cineres accipit et Episcopo sedenti imponit, eodem modo notato sub n. 1638, deinde recedit aliquantulum versus Evangelii cornu. Postquam Episcopus mappam acceperit, ante eum se confert et stans cineres accipit ac postea ad suum revertitur stallum.

A r t i c u l u s V .

De Caerenwniariis deque Ministris inferioribus in Feria IV Cinerum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Episcopo extraneo.

1653. — I. - De Caeremoniariorum primo. — Recitata in Choro Hora Sexta, Caeremoniarius se gerit ut sub n. 1627, II diximus.

Episcopo parato, vas cinerum super Altare collocat versus latus Epistolae. In cinerum impositione servetur ordo descriptus pro candelarum distributione (v. n. 1627, II).

Quum Episcopus Psalmos in Missae praeparatione legit, Caeremoniarius ad eius sinistram sistit donec revertantur Ministri sacri. Ad Missam se gerit ut sub n. 1056, III notavimus, sed praemoneat Episcopum ut, lecto Evangelio, surgat et in pulvino ante Faldistorium genuflectat.

II. - De Caeremoniariorum secundo. — Dum in Choro recitatur Hora Sexta, Caeremoniarius secundus invitat Ministros sacros ad paramenta sumenda, ac postea eos ad sedem cameralem ducit. Clericis, more solito, paramenta tradit.

Absoluta Oratione: *Concede nobis etc.* post cinerum impositionem, ducit Ministros sacros ad abacum, ubi planetas plicatas deponunt, dein iterum ad Episcopum reducit.

Episcopo parato, rursus ad abacum sacros Ministros ducit, ubi planetas plicatas reassumunt et manipulos accipiunt, tandem ad Episcopum eos reducit.

Ad Missam se gerit more solito ut sub n. 1056, IV sed:

- a) Ad Orationes omnes genuflectunt;
- b) Adiuvat sacros Ministros dum planetam plicatam reassumunt atque deponunt;
- c) Dum a Choro Versus: *Adiuva nos* etc. canitur, omnes genuflectunt;
- d) Post Calicis elevationem omnes genuflexi manent usque ad: *Pax Domini* etc., inclusive, Clerici vero intorticia deferentes usque ad sumptionem pretiosissimi Sanguinis inclusive;
- e) Ad Orationes post Antiphonam « *Communio* » dictam pariter omnes genuflectunt et ad Orationem *super populum* caput inclinant.

III. - De Ministris libri et candelae. — Postquam Episcopus, impositione cinerum completa, cantaverit Orationem: *Concede nobis* etc., Ministri ex Altari sumunt Missale cum legili et palmatorium, Minister libri deponit super abacum Missale cum legili et sumit Canonem Pontificalem, dein ambo ad Faldistorium accedunt et se gerunt ut sub n. 1058, VI notavimus.

IV. - De Ministro mitrae. — Hic Minister se ut in praecedenti Capite gerit, sed pluviale non assumit et Diacono mitram porrigit et ab eodem semper recipit.

V. - De Ministris lotionis deque Ministris mappae. — Et etiam hi Ministri se ut in Capite praecedenti gerunt.

VI. - De Thuriferario et de Ministro aquae benedictae. — Thuriferarius et Minister de aqua benedicta se gerunt ut in Capite praecedenti, sed Thuriferarius thuribulum et naviculam ministrat in Altaris suppedaneo, versus Epistolae cornu; alter aspensorium Diacono porrigit pariter ad Altare.

VII. - De Ceroferariis. — Ceroferarii adjuvant Ministros sacros in assumendis planetis plicatis, Episcopo parato, et in eis deponendis postquam Episcopus descenderit ad Faldistorium, Oratione: *Concede nobis* etc. absoluta. Dum Episcopus imponit et benedicit incensum, Faldistorium collocant in medio suppedaneo et illud in pristino loco reponunt, postquam Episcopus laverit manus. Ad Missam, more solito se gerunt.

CAPUT X.

DE FERIA IV CINERUM, ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO ET CANONICO CELEBRANTE

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1654. — I. - In Sacristia capitulari. — Omnia ut sub n. 1628, I notavimus.

II. - Ad Altare. — Altare paratur cum Cruce et sex candelabris, absque floribus, aliisve ornamentis festivis, et illius frons pallio obtegatur coloris violacei. Super Altare, in cornu Epistolae, ponitur Missale apertum. Inter Missale et cornu Epistolae vas aderit argenteum vel ex alia pulchra materia cum cineribus (v. n. 1632, IV).

III. - Super scamnum Celebrantis et Ministrorum. — Planeta et tres manipuli violacei coloris.

IV. - Super abacum. — Omnia quae ad Missam solemnem necessaria sunt (v. n. 1163, IV), addita stola latiori violacea, ac praeterea Tabellae secretarum, vas aquae benedictae cum aspersorio, pelvis cum urceolo ac mappula ad abluendas et extergendas Celebrantis manus post cinerum impositionem.

Articulus II.

In Functione.

A) Ad benedictionem et impositionem cinerum.

1655. — Recitata Nona, Celebrans et alii Ministri, vestibibus induti, quas n. 1629 innuimus, se ad Altare conferunt ea ratione, quam loco citato pariter descripsimus.

Cum ad Altare pervenerint, Celebrans cum sacris Ministris caput detegit; facta ab omnibus Altari reverentia, vel genuflexione, Ceroferarii cum Thuriferario ad abacum pergunt, ibique, candelabris depositis, sistunt, et Caeremoniarius ad cornu Epistolae accedit ac cineres discooperit.

Celebrans vero cum sacris Ministris qui de more paulum elevant a suo quisque latere anterioris vestis fimbriam, ad Altare ascendit,

illudque in medio osculatur; Ministri vero non genuflectunt. Dein, Celebrans et Ministri sacri se gerunt ut diximus in Articulo II praecedentis Capitis.

Aspersis et thurificatis cineribus, Celebrans se confert ad medium Altaris, ibique, iunctis manibus, versus populum consistit, cum Diacono a dextris vas cinerum sustinente, et Subdiacono a sinistris pluvialis fimbriam elevante. Interim Caeremoniarius pergit ad invitandum Digniorem de Choro qui, in habitu suo choralis, absque stola (D. 2148 ad 5), se gerit ut in praecedenti Capite diximus.

Mox Celebrans stans item versus populum, capite iugiter detecto (v. n. 1634), ex vase cineres sumit benedictos, eosque in modum Crucis super capillos illius Dignioris de Choro stantis, spargit dicens: *Memento, homo* etc.

In cinerum impositione servetur ordo descriptus pro candelarum distributione (v. n. 1627, II).

Celebrans, cineribus Clero impositis, accedit cum sacris Ministris ad cancellos Presbyterii e regione Epistolae et imponit, eodem modo, cineres populo, praefata semper proferens verba, licet cineres distribuat foeminis, quibus non sunt imponendi super velum, sed supra capillos aut in fronte, si commode fieri potest.

Si frequens sit populus, designari possunt alii Sacerdotes, qui, superpelliceo et stola violacea induti, aliquo Clerico vas cinerum ministrante, in alio Sacello, pro locorum qualitate, cineres benedictos distribuunt.

Completa cinerum impositione, Canonicus celebrans, solito in loco, vel in plano ad cornu Epistolae, si ad cancellos descendit, manus lavat, priore Ceroîerario aquam infundente, sacrisque Ministris linteum praebentibus. Tum stans in cornu Epistolae ante Missale medius inter Diaconum et Subdiaconum, iunctis manibus, ut supra, cantat: *Dominus vobiscum* et Orationem: *Concede nobis* etc.

Oratione expleta, Celebrans et Ministri, ibidem peracta Altari debita reverentia, descendunt a latere et ad scamnum pergunt, ubi Celebrans, adiuvantibus sacris Ministris, pluviale deponit et accipit manipulum ac planetam; tunc Ministri sacri manipulos accipiunt.

B) Ad Missam.

1656. — Non obstante consuetudine in contrarium, Missa celebrari debet ab eodem Sacerdote qui cinerum benedictionem fecit, nisi forte haec fiat ab Episcopo Ordinario (D. 2783 ad 2; 2976 ad 8)¹.

1657. — Ad nutum Caeremoniarum, **Celebrans** et **Ministri** ad Altare procedunt, ibique, genuflexione in infimo gradu (D. 4198 ad 4) vel reverentia peracta, Missam more solito inchoant.

In hac Missa solemni de Fcra praesertim servanda sunt:

I. - Cum Celebrans post Epistolam legit Versum: *Agiuva nos* etc., non genuflectit (D. 4057 ad 6); sed dum Chorus illum Versum cantat, cum Ministris in ora suppedanei genuflectit.

II. - Cantato: *Oremus*, ante Orationem *super populum*, **Celebrans**, manibus iunctis, subsistit donec **Diaconus** cantaverit: *Humiliate capita vestra Deo*; tum, more solito, Orationem subiungit.

III. - Dum a **Subdiacono** Missale ad latus Evangelii transfertur, Diaconus, Cruci Altaris profunda capitis inclinatione peracta, ad scamnum descendit, ubi planctam plicatam deponit et assumit stolam latiore, quam retinet usque ad Communionem completam. Deinde iterum ad scamnum pergat et, stola latiore deposita, planetam plicatam resumit.

IV. - Diaconus in fine Missae, cantato a Celebrante: *Oremus*, ante Orationem *super populum*, super dexteram conversus ad populum manens loco suo, iunctis manibus, cantat: *Humiliate capita vestra Deo*, atque ad Altare se convertit per eandem viam.

V. - Loco: *Ite, Missa est*, Diaconus ad Altare conversus cantat: *Benedicamus Domino*.

VI. - **Subdiaconus** ad ultimam Orationem, ante Epistolam, Cruci Altaris profunda capitis inclinatione peracta, ad scamnum accedit, ubi planetam plicatam deponit; lectione Epistolae completa, postquam Celebrantis manum deosculatus est, planetam plicatam iterum assumit et, Missale, more solito, ad latus Evangelii transfert.

CAPUT XI.

DE BENEDICTIONE PRIVATA CINERUM ET DE EORUM IMPOSITIONE DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMAE

1658. — Praeter solemnem benedictionem, expleta Nona, ut supra descripsimus, cineres privatim benedici possunt summo mane per aliquem Sacerdotem qui solum quatuor Orationes, ut in Missali, recitat et cineres tantum aspergit. Quilibet Sacerdos post Missam privatam cineres fidelibus adstantibus distribuere potest, non vero sibimet imponere (D. 2704 ad 5).

1659. — Ut fideles omnes facilius cineres recipiant, Dominica prima Quadragesimae post expletam Missam, aut extra Missam, eorundem cinerum impositio fieri potest, dummodo Feria IV Cinerum ritus benedictionis et impositionis cinerum expletus fuerit (D. 4373).

CAPUT XII.

DE TEMPORE QUADRAGESIMAE DEQUE TEMPORE PASSIONIS

1660. — In Dominicis Quadragesimae eadem omnia servantur tam circa ornatum Ecclesiae et paramenta Altaris ac Ministrorum, quam circa caeremonias in Missa, quae expressa fuerunt superius in Capite primo huius Partis, sed quae ibidem dicta sunt de Dominica tertia Adventus, observantur, eodem modo, in quarta Dominica Quadragesimae.

1661. — Ad primas Vesperas Dominicae, quae de Passione dicitur, Imagines et Cruces omnino velari debent usque ad Sabbatum Sanctum, nec interea detegi etiamsi occurrat Festum Titularis, Patroni vel Dedicationis Ecclesiae (Rubr. spec. Missal.; Caer. Episc. L. II, cap. XX, n. 3; DD. 926 ad 2 et 3; 3396). Consuetudo nihilominus toleratur exponendi in Altari, Feria VI post Dominicam Passionis, Statuam vel Imaginem B. Mariae Virg. Perdolentis (D. 2682 ad 52). Imagines Stationum Viae Crucis relinqui possunt non velatae (D. 3638 ad 2).

1662. — « Cantores vero ab hac Dominica Passionis usque ad *Gloria in excelsis Deo* Sabbati Sancti, excepto Hymno Angelico Feriae quintae in Coena Domini, utantur cantu Gregoriano vel figurato polyphono » (Caer. Episc. L. II, cap. XX, n. 4).

Ad aspersionem aquae benedictae, post Psalmum 50: *Miserere* etc., non dicitur *Gloria* etc., sed repetitur immediate Antiphona: *Asperges* etc. « Ab hac Dominica usque ad Feriam V in Coena Domini inclusive, in Missis de Tempore non dicitur Psalmus *Judica* ante Confessionem, neque *Gloria Patri* ad Introitum et post Psalmum *Lavabo* » (Rubr. spec. Missal.).

CAPUT XIII.

DE DOMINICA PALMARUM PRAESENTE EPISCOPO ORDINARIO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt

(Color paramentorum erit violaceus).

1663. - In Sacristia capitulari. — Super mensam digniorem pro Canonico Missam celebraturo: amictus, alba, cingulum, manipulus, stola et planeta; pro Ministris sacris: duo amictus, ac totidem albae cum cingulis, duo manipuli et stola diaconalis, binae planetae plicatae; super aliam mensam: candelabra pro Ceroferariis.

II. - In Sacristia maiori. — Pro Diaconis Passionem cantaturis: stolae, manipuli, cingula, albae, amictus, libri continentes textum Passionis in musicis notis.

Pro Subdiacono Crucifero: planeta plicata cum cingulo, alba et amictu.

Pro Crucifero, si Ordinarius uti Cruce possit: planeta plicata et amictus.

Pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi: pluvialia et duae vimpae violaceae vel albae; superpellicea.

Praeparatur etiam vasculum aquae benedictae cum aspersorio; thuribulum cum navicula; intorticia pro elevationis tempore.

III. - In Sacristia Altari maiori contigua. — Super praecipuam mensam disponuntur: pluviale pro Presbytero Assistente, planetae plicatae pro Diaconis Assistantibus, tres amictus. Super alias mensas disponuntur: paramenta pro Canonicis, nempe: si praebendae sint distinctae: pluvialia pro Dignitatibus; planetae pro Canonicis Presbyteris; planetae plicatae pro Canonicis Diaconis et Subdiaconis; alias, pluvialia pro Dignitatibus, planetae pro ceteris Canonicis.

IV. - Ad Altare maius. — Altare pallio violaceo instruitur et superimponuntur sex candelabra in quorum medio Crux. Inter candelabra disponi possunt in vasis, palmarum, seu olivarum, rami.

Super eiusdem mensam collocantur Episcopi paramenta scilicet: pluviale cum stola; cingulum, alba, amictus; formale simplex in lance; mitra auriplirygiata, in cornu Evangelii; paramenta violaceo velo cooperiuntur.

V. - In medio Presbyterio ante Altare. — Faldistorium cum pulvinis violaceis.

VI. - Apud Altare in cornu Evangelii. — Baculus pastoralis.

VII. - Super abacum. — Omnia quae ad Missam solemnem cum assistentia Episcopi necessaria sunt (v. n. 971, VIII) ac praeterea: urceus cum pelvi et duo manutergia in lance; stola latior pro Diacono; tabellae Secretarum.

VIII. - Ubi Evangelium cantari solet. — Legilia nuda pro Passionis Cantoribus (D. 3804, ad 3, I).

IX. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, III) exornatur serico panno violaceo.

X. - Inter Thronum et Altare. — Statuitur parvus abacus, coopertus alba tobalea, in quo disponuntur palmarum, seu olivarum, rami benedicendi, qui alba tobalea, vel violaceo velo, conteguntur.

Oportet ut palma Episcopi speciosa ceteris appareat non tam amplitudine, quam ornamentis; distinctae quoque erunt palmae pro Canonicis, pro Magistratu, pro Beneficiariis ac pro Clericis Seminarii.

XI. - Apud abacum vel in latere Evangelii. — Crux Capituli, velo violaceo contacta, cui cordulae eiusdem coloris adnexae erunt, quibus palma alligari debet.

XII. - Ad Altare SS. Sacramenti. — Paratur genuflexorium cum strato et pulvinis violacei coloris, vel Faldistorium.

Sex cerei super Altare ardebunt.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario in Dominica Palmarum.

1664. — Recitata in Choro Hora Tertia Episcopus, more solito, accedit ad Ecclesiam (v. n. 519 et scqq.).

Cum accedit ad Faldistorium, ante Altare maius, benedictionem dat Missae Ministris ac postea in Faldistorio genuflectit; postquam in Throno paulisper sederit, surgit; dimissa cappa, paramenta assumit, iterum sedet, mitram accipit et ex Missali legit Antiphonam: *Hosanna Filio David* etc.; qua recitata nec non a Choro decantata, mitram deponit, surgit ac, tono feriali, cantat: *Dominus vobiscum*, iunctis manibus etiam ad: *Oremus*, ad quod caput erga Crucem flectit. Absoluta Oratione: *Deus, quem diligere* etc., sedet et mitram accipit; decantata a Subdiacono Lectione, se gerit ut in Missa pontificali (v. n. 863). Thurificatione accepta, Episcopus, tono feriali

iunctisque manibus, respiciens aliquantulum palmas, cantat: *Dominus vobiscum*, et Orationem: *Auge fidem* etc.; ad: *benedicantur*, versus palmas signum Crucis producit, ponens sinistram ad pectus. Praefationem cantat, tono feriali iunctisque pariter manibus; qua absoluta, versus Altaris Crucem mediocriter inclinatus recitat cum Diaconis Assistantibus: *Sanctus* etc., et ad: *Benedictus* etc., se erigit et se signat.

Decantato a Cantoribus: *Sanctus* etc., Episcopus, tono feriali iunctisque manibus, cantat: *Dominus vobiscum* et quinque Orationes, caput versus Altaris Crucem inclinans ad: *Oremus*, pariterque ad nomen *Iesu*. Dum palmas benedicit sinistram super pectus ponit, ut prius.

Orationibus completis, sedet, imponit et benedicit incensum, deinde surgit; accepto aspersorio, ter palmas aspergit, in medio scilicet, a dextris earum et a sinistris dicens Antiphonam: *Asperges me* etc.; tunc, reddito aspersorio Presbytero Assistenti et ab eodem accepto thuribulo, eodem modo ter simplici ductu, eas incensat nihil dicens. Tunc sedet; accepta mitra, cum reverentia tantum palmam accipit non deosculans manum dantis, nec ipsam palmam, quam statim Cappellano suo tradit ac postea mappam super gremio accipit, palmasque distribuit, capiens illas circa medium, ut accedentes commode et deosculari et accipere eas possint.

Distributione completa, Episcopus, adhuc sedens, manus lavat, deinde, mitra dimissa, surgit, cantat, tono feriali: *Dominus vobiscum* ac Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus* etc.; qua absoluta, iterum sedet, mitram accipit; more solito, imponit et benedicit incensum.

Decantatis a primo Diacono verbis: *Procedamus in pace*, Episcopus surgit, palmam accipit; medius inter Diaconos Assistentes procedit, sinistra palmam gestans et dextera benedicens.

In reditu Processionis, Episcopus extra Ecclesiam consistit in medio, facie ad portam versa.

Cum ad Altare pervenerit, reverentia Cruci facta, benedictionem donat Celebranti sacrisque Ministris, Cappellano suo palmam tradit ac in Faldistorio sedet, facie ad Altare versa, expectans dum paramenta Canonici dimittant ut Missam exordiat.

1665. — Ad nutum Caeremoniarum primi, Episcopus surgit, accepto baculo, ad Altare accedit et cum Celebrante, more solito, Confessionem incipit (v. Art. II, Cap. HI, Part. III) sed:

I. - Omittit Psalmum 42: *Iudica me, Deus* etc.

II. - Angelicum Hymnum non recitat.

III. - Cum Subdiaconus cantat: *In nomine Iesu*, genuflectit cum mitra in pulvino usque ad: *et infernorum*, inclusive.

IV. - Benedictione Subdiacono donata, legit Epistolam (non genuflectit ad verba: *In nomine Iesu* etc.), Graduate et Tractum.

V. - Cum Diaconi Passionem cantaturi accedunt ad Thronum unicuique manum osculandam praebet.

VI. - Ubi Passio inchoatur, mitram deponit, surgit, palmam accipit eamque manu dextera sustinet et sic perstat usque ad finem Passionis, sed dum cantatur: *emisit spiritum*, genuflectit in pulvino, facie ad Altare versa: completo Passionis cantu, Cappellano suo tradit palmam, sedet, mitram accipit et recitat: *Munda cor meum* etc., legit reliquam Passionis partem, scilicet: *Altera autem die* etc.

VII. - Ad Evangelii cantum tenet palmam dextera manu.

VIII. - Postquam genuflexerit in Faldistorio, ante elevationem, accipit palmam, quam Cappellano tradit, elevatione completa.

Articulus 111.

De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistantibus in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.

1666. — De Presbytero Assistente. — Presbyter Assistens se gerit ut sub n. 1598 diximus, sed ad Thronum pergit, tecto ab Episcopo Evangelio; incensum, more solito, ministrat; ad Evangelii cantum stat versus Diaconum; cantu absoluto, de Throno descendit, thuribulum accipit et Episcopum, triplici ductu, incensat cum profunda reverentia, ante et post, deinde revertitur ad stallum suum in Choro.

Quum Episcopus cantat quintam Orationem scilicet: *Benedic, quaesumus* etc., iterum ad Thronum accedit et se gerit ut sub n. 1598 diximus. Absoluta Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus* etc., rursus ad Thronum accedit et pariter se gerit ut sub eodem numero notavimus.

Ad Missam solemnem se gerit ut in Articulo III Capitis 111 Partis III, sed ad cantum Passionis et alterius partis Passionis, scilicet: *Altera autem die* etc., palmam sustinet.

1667. — De Diaconis Assistantibus. — Diaconi Assistantes se gerunt ut sub n. 1600 notavimus, sed dum Episcopus legit Antiphonam: *Hosanna Filio David* etc., consistunt ac postea sedent; qua decantata a Choro, surgunt et Diaconus secundus mitram Episcopo

aufert, quam Diaconus primus imponit, absoluta Oratione: *Deus, quem diligere* etc., deinde ambo se gerunt ut in Missa pontificali (v. n. 903). Accepta ab Episcopo thurificatione, post Evangelii cantum, ei ministrant, pluviale elevantes, textum indicantes, folia vertentes, et cum eo recitant: *Sanctus* etc. Post quintam Orationem, scilicet: *Benedic, quaesumus* etc., sustinent pluvialis Episcopi fimbrias, textum indicant et, si opus sit, folia Missalis vertunt.

Aspersis et thurificatis palmis, se gerunt ut sub n. 1600.

Lotis et abstersis ab Episcopo manibus, **Diaconus secundus** mitram ei aufert, quam prior Episcopo sedenti imponit Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus* etc., absoluta, dein ambo se gerunt ut sub eodem numero 1600 diximus.

Ad Missam se gerunt ut in Articulo IV Cap. III Partis III, sed:

I. - Antequam Subdiaconus cantet: *Ut in nomine Iesu* etc., cum Episcopo genuflectunt usque ad: *et infernorum*, inclusive.

II. - Quum Passio inchoatur, **Diaconus secundus** mitram Episcopo aufert; ambo consistunt ad Passionis cantum, tenentes palmas; ad: *emisit spiritum*, genuflectunt.

III. - Completo Passionis cantu, palmam deponunt quam réassumant ad Evangelii cantum.

Articulus IV.

De Canonico Missam celebrante deque sacris Ministris in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.

1668. — De Canonico celebrante. — Celebrans se aliis Canonicis conformat ad benedictionem palmarum; distributione completa, accedit ad Sacristiam capitularem, ubi missalia paramenta assumit. Ad nutum Caeremoniarum secundi, cum sacris Ministris ad Altare pergit et se gerit ut in Articulo V Cap. III Partis III, sed:

I. - Omittit Psalmum 42: *Indica me, Deus* etc., et Angelicum Hymnum.

II. - Non genuflectit, legens Epistolam, ad verba: *Ut in nomine Iesu* etc., genuflectit vero dum praedicta verba a Subdiacono canuntur.

III. - Ubi a Cantoribus Passio inchoatur, palmam accipit, eamque sinistra tenet; Passionem, submissa voce, legit stans in cornu Epistolae paululum ad Cantores conversus (Caer. Episc. L. II, cap. XXI, n. 16 et DD. 544 ad 3; 2740 ad 3). Ad verba: *emisit spiritum*, non

genuflectit (D. 4057 ad 6). Lecta Passione usque ad partem quae a Diacono canitur, se ad Diaconos vertit et sistit ut in Missa solemni dum Evangelium cantatur, sed palmam dextera manu sustinet. Cum verba canuntur: *clamans... emisit spiritum*, eodem loco, conversus ad Altare genuflectit utroque genu; ad nutum Caeremoniarii, assurgit et consistit ut prius.

IV. - Completo Passionis cantu, Diacono palmam tradit; in medio Altaris recitat: *Munda cor meum* etc.; *Iube, Domine* etc.; tum ad cornu Evangelii reliquam Passionis partem legit.

V. - Dum Diaconus cantat ultimam Passionis partem, scilicet: *Altera autem die* etc., palmam dextera manu sustinet usque ad finem, dein Caeremoniario palmam tradit.

VI. - In fine Psalmi 25. *Lavabo* etc., omittit: *Gloria Patri* etc.

1669. — De sacris Ministris. — Epistola et Evangelium in benedictione palmarum cantari debent «ab iis Ministris, qui in Missa ministraturi sunt» (Caer. Episc. L. II, cap. XXI, n. 4).

Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Ministri sacri assumunt amictum, albam, cingulum, et planetam plicatam; Diaconus vero etiam stolam diaconalem. Ad nutum Caeremoniarii secundi, ambo ad Altare accedunt, debitis cum reverentiis, vel genuflexionibus, et in scamno sedent. Quum Episcopus in Presbyterium ingreditur, surgunt; ad benedictionem, si Canonici se inclinant, alias genuflectunt; dum Episcopus ad Thronum pergit, sedent, tecto capite.

Decantata a Choro Antiphona: *Hosanna Filio David* etc., surgunt.

Dum Episcopus cantat Orationem: *Deus, quem diligere* etc., Subdiaconus accedit ad abacum, planetam plicatam deponit, et se gerit ut ad Missam solemnem cum assistentia Episcopi parati (v. n. 985); deosculata Episcopi manu, ad abacum revertitur et planetam plicatam reassumit.

Diaconus, dum Responsorium canitur, pariter ad abacum pergit, deponit planetam plicatam et assumit stolam latiore, atque ipse se gerit ut ad Missam solemnem cum assistentia Episcopi parati (v. n. 986). Decantato Evangelio, deponit stolam latiore et planetam plicatam reassumit. Ambo deponunt manipulum. Post Praefationis cantum recitant alternatim: *Sanctus* etc.; ad: *Benedictus* etc., se signant.

Ministri sacri, si Canonici, suo ordine cum ceteris Canonicis palmam accipiunt; si Canonici non sunt, palmam accipiunt post Canonicos, ac postea ad Sacristiam capitularem accedunt, manipulum accipiunt.

Ad nutum Caeremoniarii secundi, Ministri sacri una cum Celebrante ad Altare revertuntur et se gerunt ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi parati (v. Art. VI Cap. III Part. III), sed:

I. - Ad Confessionem non dicitur Psalmus 42: *Indica me, Deus*, etc.; non recitatur Angelicus Hymnus.

II. - Subdiaconus, dum Celebrans cantat Orationem ante Epistolam, accedit ad abacum, ubi deponit planetam plicatam, quam reassumit postquam Episcopi manum deosculatus fuerit; dum Epistolam legit, genuflectit ad verba: *Ut in nomine Iesu* etc., usque ad: *et infernorum*, inclusive.

III. - Ubi a Cantoribus Passio inchoatur, ambo palmam accipiunt et cum sinistra sustinent. Lecta a Celebrante Passione, cum eo, eodem loco et palmam dextera sustinentes, ad Diaconos se convertunt. Cum verba canuntur: *clamans... emisit spiritum*, eodem loco, ad Altare conversi, genua flectunt; ad nutum Caeremoniarii secundi, surgunt et consistunt ut prius. Expleto Passionis cantu, palmam Ceroferario primo tradunt.

IV. - Subdiaconus, palma Ceroferario tradita, ad Altare ascendit et Missale in cornu Evangelii defert.

V. - Diaconus, tradita Ceroferario palma, Celebrantis palmam accipit eamque eidem Ceroferario tradit, postea ad abacum pergит, deponit planetam plicatam et stolam latiore sumit.

VI. - Ad cantum Evangelii non praemittit: *Dominus vobiscum*, non se, nec librum signat, sed, librothurificato, absolute canit: *Altera autem die* etc.

VII. - Dum Celebrans sumit ablutionem digitorum, Diaconus transfert Missale ad cornu Epistolae, pergит ad abacum, ubi, deposita stola latiori, planetam plicatam reassumit, deinde ad Altare accedit.

VIII. - Loco: *Ite, Missa est*, Diaconus conversus ad Altare cantat: *Benedicamus Domino*.

Articulus V.

De Diaconis Passionem cantaturis in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.

1670. — Tres Diaconi, qui Passionem sunt cantaturi, induti amictu, alba, cingulo, manipulo ac stola diaconali violacei coloris, sub finem Tractus unus post alium e Sacristia exeunt: post Caeremoniarium Diaconusque Evangelistae personam gerit, tum qui Turbarum, ultimo qui Christi, ambabus manibus afferentes ante pectus librum cum apertura ad sinistram versa. Accedunt directe ad Altare, ibique in

linea recta se disponunt: qui Christi personam refert, in medio se ponit, qui Evangelistae a dextris, qui Turbarum a sinistris; si Canonici, reverentiam Cruci Altaris peragunt, alias genuflectunt, deinde ad Thronum procedunt, ubi reverentiam, vel genuflexionem faciunt ac postea unus post alium ad osculum Episcopi manus hoc ordine ascendant: primus qui personam Evangelistae agit, secundo qui Turbarum, tertius qui Christi. Reverentia, vel genuflexione Episcopo reiterata, ad legilia pergunt, ibique hoc ordine consistunt: Qui Evangelistae personam agit in medio; qui Christi a dextris, qui Turbarum a sinistris.

Expleto Tractu, qui Evangelistae personam agit absolute canere incipit: *Passio Domini nostri* etc., ac omnia cantat contenta sub littera C, qui Christi personam gerit signata sub Φ , et qui Turbarum comprehensa sub littera S.

Prolatis verbis: *Emisit spiritum*, omnes utrumque ante librum flectunt genu; ad Caeremoniarum nutum, surgunt et qui Evangelistae personam agit, canit: *Et ecce velum* etc.

Completo Passionis cantu, tres Diaconi, reverentia vel genuflexione Episcopo et Altari peracta, eo ordine et modo quo venerunt ad Sacristiam pergunt.

1671. — Dispositio ad Passionis cantum.

S3

3 S

- A Abacus. — C, D, S locus ad Altare respective Celebrantis. Diaconi et Subdiaconi. S. C, locus ad legile respective illius qui Turbarum, Evangelistae et Christi personam agit. — Scamna pro: Presbytero Ass., 1; Diacono Ass., 2; Ministro mitrae, 3; Ministro baculi, 4; Caerem. primo, 5; Caerem. secundo, 6.

A r t i c u l u s VI.

De Canonicis deque aliis Choralibus in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.

1672. — Canonici et alii de more, recitata Hora Tertia, se gerunt ut sub n. 519 diximus, sed **Canonici Diaconi et Subdiaconi** assumunt planetas plicatas. Ad nutum Caeremoniarum primi, **Cantores** canunt Antiphonam: *Hosanna Filio David* etc.; qua absoluta, omnes surgunt et iterum sedent ad Epistolam; qua decantata, a **Choro** canitur: *Collegerunt* etc., vel: *In monte Oliveti* etc. Ad Evangelium omnes surgunt et sic perstant usque ad finem benedictionis. Dum a Choro post Praefationis cantum canitur: *Sanctus* etc., ut in Missa **Canonici** recitant trisagium et ad: *Benedictus* etc., se signant. Absoluta Oratione: *Deus, qui Filium tuum* etc., **Canonicus Sacrista**, vel alius et dignior **Capituli** se gerunt ut sub n. 1603. **Canonici** se gerunt ut sub n. 1604.

1673. — **Cantores**, cum Celebrans palmas distribuere inceperit, Antiphonam canunt: *Pueri Hebraeorum* etc., deinde alteram Antiphonam. Quae si non sufficiant, repetuntur usque ad palmarum distributionis finem.

Dum Episcopus palmas distribuit, aliquis de **Capitulo**, ad quem spectat, si Episcopo placuerit et sit Ecclesiae consuetudo, seorsum populo utriusque sexus palmas distribuit.

In Processione **Cantores** canunt Antiphonam: *Cum appropinquaret* etc., et alteram: *Cum audisset* etc., nec manu palmam sustinent.

In reversione Processionis duo, vel quatuor **Cantores**, Ecclesiam ingrediuntur; clauso ostio, stant facie versa ad Processionem; reliqui **Cantores** et omnes de **Clero**, extra portam consistunt et in duas alas ordinantur.

Cantores intra Ecclesiam canunt Versum: *Gloria, laus* etc.; **Clerus** et **Cantores** extra Ecclesiam canentes Versiculum eundem respondent; deinde **Cantores** intra canunt: *Israël es tu* etc.; **Clerus** et **Cantores** extra: *Gloria, laus* etc., et ita deinceps. Dum vero Processio Ecclesiam ingreditur canunt Responsorium: *Ingrediente Domino* etc., sine: *Gloria Patri* etc.

Quum Processio ad Altare revertitur, **Canonici** pergunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam; depositis paramentis, reassumunt insignia choralia, dein cum palmis ad Altare revertuntur.

Ultimi duo Canonici ex ordine diaconali se gerunt ut sub n. 1608 notavimus.

1674. — Ad Missam solemnem omnes se gerunt ut in Articulo VII Cap. III Partis III, sed:

I. - Quum Subdiaconus verba Epistolae decantat: *Ut in nomine Iesu* etc., genuflectunt usque ad: *et infernorum*, inclusive.

II. - Ad Passionis et Evangelii cantum stant, detecto capite, ac palmam prae manibus tenent, utrumque in suo quisque loco flectunt genu ad verba: *emisit spiritum*, donec Caereinonarius signum surgendi dederit.

Articulus VII.

De Caeremoniariis in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.

1675. — De Caeremoniariorum primo. — Caeremoniarius primus se gerit ut sub n. 1609. In distributione palmarum servetur ordo descriptus sub n. 1610.

Processio sequitur (extra Ecclesiam) partem dexteram portae ac redit ante portam ipsam, quoad fieri potest, per spatium plateae, seu viae, quae principem portam prospectat. Curet Caeremoniarius, si Clerus valde numerosus sit, ne Processionis initium ad portam Ecclesiae revertatur, donec totaliter non erit Processio egressa. Si vero tres adsint portae, Processio egredi potest e porta quae adest ad sinistram maioris portae.

Processione egressa, festivo more, omnes Ecclesiae campanae pulsantur, quae tamen si nimium fragorem efficerent, curet ut earum sonus cesset quando in limite portae Versiculi canendi sunt; quibus completis, Caeremoniarius admoneat Subdiaconum Cruciferum ut extremitate inferiori Crucis hastae portae imam partem percutiat.

pe Dominica Palmarum praesente Episcopo Ordin.
Caput XIII' •

— Dispositio ad Ecclesiae limina.

DU. E. DI

MB M.L. M.C M.M

1577. _ de Caeremoniariorum secundo. — Caeremoniarius secundus se cerit ut sub n. 1613, sed invitat quoque Ministros sacros ad paramenta sumenda cosque ad scamnum in Presbyterio ducit.

Ad Epistolam et Evangelium se gerit ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi (v. n. 998), sed Subdiaconus deponit planetam plicatam, quam reassumit postquam Episcopi manum deosculatus fuerit. Et etiam Diaconus planetam plicatam deponit ac stolam latiore assumit. Decantato Evangelio, Ministri sacri manipulum dimittunt, Diaconus deponit etiam stolam latiore ac planetam plicatam reassumit.

In Processione servatur ordo descriptus sub n. 1614.

Egressa Processione de Presbyterio, Caeremoniarius accedit ad Sacristiam capitularem et se gerit ut in Articulo VIII Cap. III Partis 111, sed:

I. - Ad Epistolam et Evangelium se gerit ut supra in benedictione palmarum.

II. - Circa finem Tractus, ducit, praecedens, ad Altare et ad Episcopum tres Diaconos Passionem cantaturos, ac postea eosdem ad legilia comitatur.

Articulus VIII.

De Ministris inferioribus in Dominica Palmarum, praesente Episcopo Ordinario.

1678. — I. - De Subdiacono crucifero. — Subdiaconus Crucem gestaturus sit diversus a ministrante in Missa, et se gerit ut sub n. 1617, I.

In Processionis reditu, Subdiaconus in limine Ecclesiae consistit, Cruce facieque ad ianuam conversa. Completis exinde Versiculis, ad nutum Caeremoniarum, versa Crucifixi Imagine sursum, percutit partem imam ipsius portae, extremitate inferiori hastae Crucis, ita ut fragor audiatur intus (Mem. Rit. Tit. III, cap. II, § III, n. 7). Ianua statim aperta, Ecclesiam intrat et, uti antea, procedit. Processione finita, Crucem deponit et ad Sacristiam se confert, ubi paramentis se exuit.

II. - De Ministris libri et candelae. — Episcopo parato, hi Ministri ad Thronum accedunt; dum Episcopus legit Antiphonam: *Hosanna Filio David* etc., genuflectunt, dein surgunt et ad Orationem perstant; qua absoluta, descendunt in planum et se conferunt ad dexteram Cathedrae. Postquam Subdiaconus manum Episcopi deosculatus fuerit, iterum ad Episcopum accedunt et se gerunt ut in Missa pontificali cum assistentia Episcopi (v. n. 999).

Episcopothurificato post Evangelii cantum, Thronum ascendunt et ante Episcopum consistunt, donec absoluta fuerit ultima Oratio: *Benedic, quaesumus* etc.

Minister libri palmam accipit post Beneficiarios, alter post Ministrum de libro. Dum Episcopus lavat manus, iterum ambo Thronum ascendunt pro Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus*; qua absoluta, ad abacum revertuntur. In Processione incedunt post Ministrum de mitra. In Missa se gerunt more solito (v. Art. IX Cap. III Partis III).

III. - De Ministris mitrae et baculi. — Postquam Episcopus pluviale acceperit, Minister mitrae Diacono primo mitram porrigit eamque a secundo recipit, decantata a Choro Antiphona: *Hosanna Filio David* etc. Post Orationem: *Deus, quem diligere* etc., iterum primo Diacono mitram porrigit; ambo se gerunt ut in Missa ponti-

ficali ad cantum Epistolae et Evangelii. Aspersis et thurificatis palmis, Minister mitrae primo Diacono mitram porrigit, quam recipit postquam Episcopus manus laverit. **Minister mitrae** palmam accipit post Ministrum candelae, alter post Ministrum de mitra.

Absoluta Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus* etc., **Minister mitrae** primo Diacono mitram porrigit. In Processione **Minister mitrae** incedit post Caudatarium, **Minister baculi** immediate ante Episcopum, sed aliquantulum versus sinistram, deferens baculum ambabus manibus a terra elevatum.

Ad Missam ambo se gerunt ut in Articulo IX Cap. III Partis 111, sed **Minister baculi** Episcopo illum non porrigit ad cantum Passionis et Evangelii.

IV. - De Thuriferario et de Ministro de aqua benedicta. — Minister aquae benedictae, ad ianuam Ecclesiae, completa aspersione, vasculum super abacum deponit.

Thuriferarius ad cantum Evangelii in benedictione palmarum, se gerit ut in Missa pontificali ad cantum Evangelii (v. n. 966, IV); quo absoluto, accedit apud abacum. Dum Episcopus cantat ultimam Orationem, scilicet: *Benedic, quaesumus* etc., ad sinistram **Ministri** de aqua benedicta, debitis cum genuflexionibus, ad Thronum accedit et consistit in plano Presbyterii ad dexteram Cathedrae. Post Orationem, Thuriferarius Thronum ascendit; more solito, ministrat naviculam Presbytero Assistenti et Episcopo praesentat thuribulum; thure imposito ac benedicto, de Throno descendit; tunc **Minister** aquae benedictae ascendit et Presbytero Assistenti aspersionem porrigit. Palmis aspersis, **Thuriferarius** iterum Thronum ascendit, Presbytero Assistenti thuribulum tradit; quo ab eodem recepto, de Throno descendit et cum **Ministro de aqua benedicta** accedit ad abacum, ibique consistit. **Minister aquae benedictae** palmam suam accipit post Ministrum baculi, dein ad Sacristiam defert vasculum.

Thuriferarius palmam suam accipit post Ministrum de aqua benedicta: distributione completa, postquam Episcopus decantaverit Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus* etc., Thronum ascendit et rursus, ut prius, ministrat naviculam, nec non thuribulum Episcopo praesentat. In Processione incedit immediate ante Crucem; in reditu, extra Ecclesiam manet ad dexteram prioris Ceroferarii; quum ianua aperitur intrat in Ecclesiam, incedens ut prius, ad Altare redit.

Ad Missam se gerit ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi parati (v. n. 1000, 111).

V. - De Cer o f e r a r i i s. — **Ceroferarii** ad Evangelium, in benedictione palmarum, se gerunt ut in Missa pontificali (v. n. 966, V). Palmam accipiunt post Thuriferarium.

Lotis et abstersis ab Episcopo manibus, candelabra ex abaco sumunt; una cum Ministris de libro et candela ad Thronum accedunt et assistunt ad Orationis cantum; quo absoluto, ad Presbyterii aditum se conferunt, ibique consistunt, facie ad Altare versa. Decantatis verbis: *In nomine Christi. Arnen*, ad nutum Caeremoniarum secundi, incedunt post Thuriferarium ad latera Subdiaconi Cruciferi.

In Processionis reversione, extra Ecclesiam remanent ad latera eiusdem Subdiaconi, facie ad ianuam versa; qua postea aperta, Ecclesiam ingrediuntur et procedunt ut antea. Ubi ad Altare pervenerint, candelabra super abacum deponunt.

In Missa se gerunt ut sub n. 1000, IV cum exceptionibus quas dicemus sub n. 1691, III.

VI. - De t r i b u s C l e r i c i s a s s i s t e n t i b u s D i a c o n i s P a s s i o n e m c a n t a t u r i s. — Dum Epistola canitur, **tres Clerici**, iam designati, ad Sacristiam pergunt et adjuvant Passionis Cantores in paramentis assumendis. Ad nutum Caeremoniarum secundi, **unus post alium**, iunctis manibus, praecedentes eundem Caeremoniarum et Diaconos e Sacristia exeunt. In Presbyterio sistunt in loco aliquantulum ab Altari remoto: **primus** in cornu Epistolae; **secundus** in cornu Evangelii; **tertius** in medio, sed prope secundum ita ut Diaconos transire sinant. Post Diaconos genuflexionem peragunt, deinde ad Thronum pergunt et se disponunt ut ad ingressum Presbyterii. Deosculata Episcopi manu a Diaconis, ad legilia se conferunt et adversus ipsos Diaconos consistunt sequenti ordine: **tertius** in medio, **secundus** a sinistris, **primus** a dextris; eorum quilibet manus ad respectivum legile apponit quasi librum tenens.

Ad verba: *emisit spiritum*, non genuflectunt cum repraesentent legile immobile (Caer. Episc. L. I, cap. X, n. 3). Completo Passionis cantu, ordine quo venerunt ad Sacristiam revertuntur.

VII. - De C a p p e l l a n o E p i s c o p i. — Cappellanus Episcopi superpelliceo indutus, vel in eius defectu Clericus aliquis, quum Episcopus a Digniore Capituli palmam acceperit, eam, cum osculo et manus Episcopi nec non eiusdem palmae, recipit ac custodit.

Palmam Episcopo porrigit, decantatis a Diacono primo verbis: *Procedamus in pace*, eamque recipit quum Episcopus, finita Processione, ad Faldistorium pervenerit. Iterum palmam Episcopo porrigit

dum Passio inchoatur, eamque recipit, absoluto cantu. Rursus ei porrigit ante Evangelii cantum, ac recipit, cantu absoluto.

Postquam Episcopus in Faldistorio genuflexerit, recitato: *Sanctus* etc., palmam ei porrigit et recipit post elevationem Calicis.

VIII. - **Crucifer Ordinarii, Ministri mappae, Clerici pro Episcopi paramentis et Ministri lotionis se gerunt ut respective notavimus** sub n. 1617, II, III, V, VIII.

IX. - De S a c r i s t a. — Dum Episcopus palmas distribuit, Sacrista ex parvo abaco unam ex palmis assumit et in apice Crucis Capituli deligat; si Ordinarius uti Cruce potest, pariter alteram sumit palmam et in apice eiusdem Crucis deligat.

Processione e Presbyterio egressa, Sacrista, Clericis adiuvantibus, amovet parvum abacum in quo palmae positae erant; super Altaris mensam collocat Tabellas Secretarum.

Cantoribus in Ecclesiam ingressis, Sacrista portam claudit et cum Subdiaconus eam percutit, aperit.

CAPUT XIV.

DE DOMINICA PALMARUM ABSENTE ORDINARIO ET CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO

1679. — Palmas benedicere et non celebrare sequentem Missam uni Episcopo Ordinario competit; quicumque alius Praelatus palmas benedicere nequit quin simul Missam sequentem celebret (DD. 2783 ad 2; 2976 ad 8; 3798 ad 2).

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1680. — Omnia quae diximus in Articulo I Capituli IX huius Partis, praeterea:

I. - In S a c r i s t i a m a i o r i. — Pro Diaconis Passionem cantaturis: stola, manipuli, cingula, albae et amictus.

II. - A p u d a b a c u m v e l i n l a t e r e E v a n g e l i i. — Crux Capituli, velo violaceo contexta, cui cordulae eiusdem coloris adnexae sunt, quibus palma alligari debet.

III. - Apud Altare in latere Epistolae. — Parvus abacus alba tobalea contextus in quo disponuntur palmarum, vel olivarum rami benedicendi; palmae et rami, alba tobalea, vel violaceo velo, conteguntur usque ad benedictionem.

Conveniens etiam est quamvis Ordinarius absens sit, benedici palmam, ceteris speciosam non tam amplitudine quam ornamentis, quae eidem, functione peracta, deferatur; distinctae quoque erum palmae pro Celebrante, pro Canonicis, pro Magistratu, pro Beneficiariis, pro Clericis Seminarii.

IV. - Ubi Evangelium cantari solet. — Legilia nuda pro Passionis cantoribus (D. 3804 ad 3, 1).

V. - Super abacum. — Non collocatur vas cum cineribus.

Articulus II.

De Episcopo extraneo celebrante in Dominica Palmarum, absente Ordinario.

1681. — Episcopus celebrans se gerit ut sub n. 1621 diximus, sed cum pervenerit ante infimum Altaris maioris gradum, reverentiam peragit, dein ad Faldistorium accedit, sedens, cum mitra, legit Antiphonam: *Hosanna Filio David* etc.; qua absoluta, mitram dimittit, et se gerit ut in Missa pontificali (v. n. 1056, I) usque ad Evangelii cantum inclusive, sed ad Altare conversus cantat: *Dominus vobiscum*, iunctis manibus.

Thurificatione accepta post Evangelii cantum, sedet, mitram accipit et, medius inter sacros Ministros, procedit ad Altare, ante cuius infimum gradum, mitram dimittit, ascendit, in medio deosculatur; tum ad cornu Epistolae se recipit; stans ante Missale canit. iunctis manibus, tono feriali: *Dominus vobiscum* cum Oratione; *Αἰψὴν fidem* etc. Quoties dextera signum Crucis versus ramos efformat, sinistram super Altare ponit. Tum proseguitur Praefationem ut in Missali, manibus item iunctis, in cuius fine mediocriter inclinatus profert, voce submissa: *Sanctus* etc.; ad; *Benedictus* etc., erectus de more se signat. Mox priori tono feriali quinque Orationes sequentes decantat, manibus semper iunctis.

Completo Orationibus, thus iniicit in thuribulum, ramos aspergit in medio, a sinistris et a dexteris suis dicens, submissa voce, Antiphonam: *Asperges me* etc. Accepto a Diacono thuribulo, eodem modo scilicet in medio, a sinistris et a dexteris suis, ramos incensat

Postea canit: *Dominus vobiscum* cum insequenti Oratione, modo superius tradito. Qua expicta, adit cum sacris Ministris ad medium Altaris, in Faldistorio sedet, mitram accipit et se gerit ut Episcopus Ordinarius (v. n. 1664), sed lotis et abstergis manibus, mitram deponit, et iterum accedit ad Missale ut prius. Oratione: *Omnipotens sempiternus Deus* etc. completa, accedit ad medium Altaris, sedet in Faldistorio, imponit ac benedicit incensum et se gerit ut sub eodem numero notavimus et in reditu Processionis ut sub n. 1622.

1682. — In Missa servat quae sub n. 1056 notata sunt, sed:

I. - Omittit Psalmum 42: *Indica me, Deus*, etc., nec non Angelicum Hymnum.

II. - Infra Epistolae cantum ad verba: *Ut in nomine Iesu* etc., surgit, genuflectit cum mitra, ante Faldistorium, usque ad: *et inferiorum* inclusive.

III. - Postquam benedictionem Subdiacono donaverit, legit Epistolam (non genuflectit ad verba: *Ut in nomine Iesu* etc.) et Tractum tantum.

IV. - Circa finem Tractus ad Altare procedit per brevioram viam et se recipit ad latus Epistolae, ubi stans, dum Passio a Cantoribus inchoatur, se gerit ut sub n. 1668, III notavimus.

V. - Completo Passionis cantu, mitram accipit, ad Faldistorium redit, ubi, more solito, recitat: *Munda cor meum* etc., et legit ultimam Passionis partem.

Articulus III.

De Presbytero Assistente deque Ministris sacris in Dominica Palmarum, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.

1683. — De Presbytero Assistente. — Ad benedictionem palmarum Presbyter Assistens se aliis Choralibus conformat.

Quum Episcopus in reditu Processionis ad Faldistorium accedit, et ipse accedit atque se gerit ut in Articulo IV Cap. VII Partis III, sed:

I. - Dum a Subdiacono canuntur verba: *Ut in nomine Iesu* etc., suo in loco, detecto capite, genuflectit.

II. - Circa finem Tractus, cum Episcopo accedit per brevioram viam ad Altare; dum inchoatur a Cantoribus Passio, stans ad sini-

stram Episcopi palmam accipit et sinistra sustinet. Lecta ab Episcopo Passione, se cum eo ad Diaconos convertit, eadem positione et palmam dextera sustinens. Quum cantantur verba: *clamans... emisit spiritum*, eodem loco, ad Altare conversus, genuflectit. Ad nutum Caeremoniarum, surgit et consistit ut prius. Completo Passionis cantu, Caeremoniario tradit palmam et cum Episcopo ad Faldistorium revertitur.

III. - Ad Evangelii cantum palmam sustinet.

1684. — De Ministris sacris. — Dum in Choro Hora Tertia recitatur, Ministri sacri se gerunt ut sub n. 1624 diximus. Reverentia, vel genuflexione, peracta, ante infimum Altaris gradum ad Faldistorium procedunt et ad Episcopi latera consistunt dum legit Antiphonam: *Hosanna Filio David* etc.; qua a Choro decantata, Diaconus ei mitram aufert; ambo se gerunt ut in Missa pontificali (v. n. 1056,11), sed Subdiaconus, dum Episcopus canit Orationem: *Deus, quem diligere* etc., deponit planctam plicatam, quam reassumit postquam Episcopi manum deosculatus fuerit; Diaconus vero, dum a Choro canitur Responsorium: *Collegerunt* etc., vel: *In Monte Oliveti* etc., deponit planetam plicatam et assumit stolam latiore, quam deponit postquam Episcopum thurificaverit, absoluto Evangelii cantu, et reassumit planetam plicatam; ambo manipulum deponunt, ad Episcopum accedunt et cum eo procedunt ad Altare atque se gerunt ut sub n. 1625 notavimus.

Sub Praefationis exitum, mediocriter inclinati cum eodem Celebrante recitant: *Sanctus* etc., se erigentes ac signantes ad: *Benedictus* etc. Completis Orationibus, se gerunt ut sub eodem numero.

Decantata ab Episcopo Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus* etc., cum Episcopo accedunt ad Faldistorium, in medio Altaris collocantur; Diaconus mitram ei imponit, dein incensum, more solito, ministrat; Subdiaconus, thure benedicto, de Altari descendit, accipit Crucem processionalem et, medius inter Ceroferarios, se confert ad Presbyterii aditum, ubi sistit, facie ad Altare conversa, et se gerit ut sub n. 1678, 1 notavimus.

Diaconus, sua palma accepta, ad nutum Caeremoniarum, canit: *Procedamus in pace*, mox cum Episcopo ante infimum Altaris gradum descendit, facta debita genuflexione, vel reverentia (D. 4198 ad 2), caput bireto tegit et ad Processionem se convertit.

1685. — Reversa ad Altare Processione, Subdiaconus, suo loco, Crucem deponit et ad Faldistorium se confert; Diaconus, cum ad Faldistorium pervenerit, Clerico palmam tradit, dein ambo ad abacum

pergunt, ubi planetas plicatas deponunt et ad latera Episcopi revertuntur atque se gerunt ut sub n. 1056, II notavimus, sed:

I. - Subdiaconus caligas et sandalia ad Episcopum non defert.

II. - Episcopo parato, Ministri sacri ad abacum pergunt, ubi manipulos et planetas plicatas assumunt.

III. - Subdiaconus, dum Episcopus cantat Orationem ante Epistolam, se gerit ut supra ad benedictionem palmarum pro Epistolae cantu.

IV. - Circa finem cantus Tractus, ambo cum Episcopo ad Altare accedunt et consistunt ut ad Introitum Missae sollemnis, sed Diaconus ad sinistram Presbyteri Assistantis. Ambo palmam sustinent sinistra manu, dum Celebrans Passionem legit; qua lecta, eodem loco, palmam dextera sustinentes ad Diaconos cum Episcopo se convertunt.

Quum verba cantantur: *clamans ... emisit spiritum*, eodem loco, ad Altare conversi, genuflectunt. Expleto Passionis cantu, Caeremoniario palmam tradunt et cum Episcopo ad Faldistorium procedunt.

V. - Dum Episcopus alteram Passionis partem legit, Diaconus pergit ad abacum, deponit planetam plicatam, assumit stolam latiore, quam dimittit ac planetam plicatam reassumit, postquam Missale ad latus Epistolae transtulerit.

VI. - Diaconus, loco: *Ite, Missa est*, ad Altare conversus, cantat: *Benedicamus Domino*.

Diaconi Passionem cantaturi se gerunt ut sub n. 1670, sed Episcopi manum non deosculantur.

Articulus IV.

De Canonicis, de ceteris Choralibus, de Caeremoniariis deque Ministris inferioribus in Dominica Palmarum, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.

1686. — 1. - De Canonicis deque ceteris Choralibus. — Omnes se gerunt ut in Articulo VI Capitis praecedentis, sed non procedunt ad Episcopum associandum, neque paramenta assumunt. Absoluta Oratione: *Deus, qui Filium tuum* etc., dignior Capituli, detecto capite iunctisque manibus, indicante non vero comitante Caeremoniario, se ad Altare confert; peracta reverentia, gradum suppedaneo propinquiorem ascendit et Episcopo porrigit palmam, ut sub n. 1603 pro candelarum distributione dicitur.

11. - De Caeremoniarum primo. — Caeremoniarius primus se gerit ut sub n. 1627, 11 sed, Episcopo parato, palmas detegit. Ad Evangelii

cantum, Episcopo mitram aufert eique imponit postquamthurificatus fuerit a Diacono.

In palmarum distributione servatur ordo sub eodem numero pro candelarum distributione descriptus. In reliquis Caeremoniarius se gerit ut in Capite praecedenti, in Missa vero ut sub n. 1056, III, sed ubi a Cantoribus Passio inchoatur, palmam Presbytero Assistenti et Ministris sacris tradit, et ab illis recipit, Passione decantata.

III. - De Caeremoniariorum secundo. — Caeremoniarius secundus se gerit ut sub n. 1627, III, sed ad benedictionem palmarum, pro cantu Epistolae et Evangelii, ut in Missa pontificali ad Faldistorium (v. n. 1056, IV) cum variationibus notatis sub n. 1677 et in Processione servetur ordo descriptus sub n. 1627, III. Ad Missam se gerit ut in Missa pontificali ad Faldistorium, sed pro Epistolae et Evangelii cantu ut supra ad benedictionem palmarum.

Circa finem Tractus ducit, praecedens, tres Diaconos Passionem cantaturos ad Altare quos, eidem reverentia peracta vel genuflexione, statim ad legilia comitatur.

IV. - De Ministris libri et candelae. — Episcopo parato, hi Ministri accedunt ad Faldistorium; dum Episcopus legit Antiphonam: *Hosanna Filio David* etc., genuflectunt, dein surgunt et se gerunt ut in Missa pontificali ad Faldistorium (v. n. 1056, V) ad Orationem nec non ad cantum Epistolae et Evangelii; quo ab Episcopo lecto, deponunt super Altaris mensam ad latus Epistolae palmatoriam et Missale cum legili. Absoluta Oratione: *Omnipotens sempiterni Deus* etc., ex Altaris mensa sumunt palmatoriam et Missale cum legili ac super abacum deponunt.

Ad Missam se gerunt more solito (v. n. 1056, V), sed lecto ab Episcopo Tractu, deponunt super Altaris mensam, ad latus Epistolae, palmatoriam et Missale cum legili. Postquam Episcopus legerit Passionem, Missale et palmatoriam recipiunt ac super abacum reponunt.

V. - De Ministro mitrae. — Hic Minister se ut in praecedenti Capite gerit, sed pluviale non assumit et mitram semper Diacono porrigit et ab eo recipit.

VI. - De Episcopi Cappellano. — Episcopi Cappellanus, superpelliceo indutus, et in eius defectu Clericus aliquis, quum Episcopus a Capituli Digniori palmam acceperit, cum osculo manus Episcopi et ipsius palmae, eam recipit ac custodit.

Decantatis a Choro verbis: *In nomine Christi. Arnen*, Episcopo palmam porrigit; ab eodem recipit, finita Processione. Iterum Episcopo palmam tradit quum a Cantoribus Passio inchoatur et recipit

post Passionis cantum; tandem palmam porrigit ad Evangelii cantum; quo absoluto, eam recipit.

VII. - De Thuriferario. — Thuriferarius se gerit ut in praecedenti Capite, sed prima vice ad Faldistorium thuribulum et naviculam ministrat; altera vice in cornu Epistolae; tertia vero, ad Faldistorium, in medio Altaris.

Ad Missam se gerit ut sub n. 1056, VII diximus.

VIII. - De Ministro aquae benedictae. — Dum Episcopus cantat quintam Orationem, post Praefationem, hic Minister sumit ex abaco vasculum aquae benedictae; imposito ac benedicto incenso, ad Altare accedit et Diacono aspersorium porrigit. Palmis aspersis, illud recipit, in planum descendit et vasculum in Sacristiam defert.

IX. - De Ceroferariis. — Ad palmarum benedictionem Ceroferarii candelabra deferunt ad cantum Evangelii et se gerunt ut in Missa pontificali ad Faldistorium (v. n. 1056, VII).

Quum Episcopus imponit et benedicit incensum, in cornu Epistolae, Faldistorium collocant in medio suppedaneo et in pristino loco reponunt, postquam Episcopus manus laverit.

Ceroferarii ad Processionem candelabra deferunt et in reditu, extra Ecclesiam, remanent ad Subdiaconi latera, facie ad portam conversa.

Ad Missam more solito se gerunt (v. n. 1056, VII), sed sacros Ministros adiuvant dum deponunt et reassumunt planetas plicatas. Ad Evangelii cantum candelabra non deferunt, sed ad latera Subdiaconi, iunctis manibus, consistunt.

X. - De Ministris lotionis deque Ministris mappae. — Hi Ministri se gerunt ut sub n. 1617, III et VIII diximus.

CAPUT XV.

DE DOMINICA PALMARUM, ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO ET CELEBRANTE CANONICO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1687, — I. — In Sacristia capitulari. — Super consuetam mensam parantur pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, stola, pluviale violacei coloris; pro sacris Ministris: duo amictus ac totidem albae cum cingulis, ac binae planetae plicatae, item violaceae, cum stola diaconali; duo candelabâ pro Ceroferariis.

II. - In Sacristia maiori. — Pro Diaconis Passionem cantaturis, congruo in loco, parantur: amictus, albae, cingula, manipuli, stolae diaconales violaceae; libri continentes Passionem in musicis notis.

Parantur etiam: funalia pro elevationis tempore; thuribulum cum navicula, necnon vas aquae benedictae cum aspersorio.

III. - Ad Altare maius. — Sex candelabra cum candelis albis et Crux velo violaceo tecta; inter candelabra pro floribus, rami palmarum, seu olivarum admisceri poterunt; Missale in cornu Epistolae; pallium ac tapetum violaceum.

IV. - Apud Altare, in latere Epistolae; ubi Evangelium cantari solet et apud abacum, vel in cornu Evangelii. — Omnia quae sub n. 1680 notavimus.

V. - Super abacum. — Parantur omnia quae ad Missam solemnem necessaria sunt (v. n. 1163, IV), addita stola violacea latiori, ac praeterea Tabellae Secretarum; pelvis cum urceolo ac mappula ad abluendas et extergendas Celebrantis manus, post palmarum distributionem.

Articulus II.*De Canonico celebrante in Dominica Palmarum,
absente Episcopo Ordinario.*

4

1688. — I. - Ad aspersionem aquae benedictae. — Absoluta Tertia, Celebrans indutus pluviali violaceo super albam et stolam, se gerit ut in aspersione aquae benedictae, ante Missam solemnem (v. n. 1292 et seqq.), sed omittit: *Gloria Patri* etc.

11. - Ad benedictionem et distributionem palmarum. — Com-pleta aspersione, assumptis a sacris Ministris manipulis, Celebrans, sine Crucis reverentia vel genuflexione, Altare ascendit, illud in medio osculatur et ad Missale accedit; submissa voce, iunctis manibus, nec signans se, legit Antiphonam: *Hosanna filio David* etc.; qua expleta etiam a Choro, stans ibidem, quin se ad populum vertat, canit in tono feriali: *Dominus vobiscum* et Orationem: *Deus, quem diligere* etc., manibus semper iunctis etiam ad: *Oremus*, sed tantum efficit capitis inclinationem Cruci ad verbum: *Oremus*, et ita se gerit in ceteris omnibus quae subsequuntur Orationibus. Tum legit Epistolam, dum Subdiaconus eandem decantat; cum quo postea se gerit ut in Missa solemni. Item lecta Epistola, proseguitur Responsorium cum Evangelio, dicens in eodem cornu Epistolae etiam: *Munda cor meum* etc.

Absoluta Evangelii lectione, ibidem consistens, imponit ac benedicit incensum in thuribulum, more solito, et, dicto a Diacono in medio Altaris: *Munda cor meum* etc., dat illi benedictionem, ac super librum ponit manum suam, quemadmodum in Missa solemni, quin e cornu Epistolae discedat. Ad cantum Evangelii se ad Diaconum vertit, et in fine librum osculatur, atque incensatur ut in Missa solemni; ad Missale se convertit et expectat, donec ad se Ministri redeant.

Tono feriali cantat: *Dominus vobiscum*, cum Oratione: *Auge fidem* etc., et se gerit ut diximus de Episcopo extraneo sub n. 1681, sed palmam suam accipit et alias distribuit stans, detecto capite.

Postquam palmae Clero distributae fuerunt, Celebrans ad cancellos procedit, ubi mos est, populo palmas distribuit, initium sumens ab angulo Epistolae et ad alterum Evangelii progrediens.

Post palmarum distributionem, solito in loco, vel in plano ad cornu Epistolae, si ad cancellos descendit, Celebrans manus lavat; quibus lotis ac extersis, stans ante librum in cornu Epistolae, can-

tat, iunctis manibus, uti supra: *Dominus vobiscum* et Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus* etc. Post Orationem, eodem loco stans (D. 4198 ad 1), in tiliuribulum cum benedictione incensum injicit, dein in medium Altaris se confert; ad populum se vertens, palmam a Diacono accipit quam dextera manu sustinet.

III. - Ad Processionem. — Decantato a Diacono: *Procedamus in pace*, Celebrans ante infimum Altaris gradum descendit, ubi reverentiam, vel genuflexionem facit (D. 4198 ad 2), biretum accipit, caput operit, et Processionem sequitur, gradiens omnium postremus.

In reversione Processionis, extra Ecclesiam permanet in medio Cleri, capite tecto, ac facie ad Crucem Subdiaconi versa, respondens, suo tempore, cum aliis: *Gloria, laus* etc.; aperta subinde ianua, Ecclesiam intrat et procedit uti prius.

IV. - Ad Missam. — Cum ad Altare pervenerit, reverentiam vel genuflexionem facit, deinde ad scamnum perggit; Diacono palmam et biretum tradit; dimisso pluviali, manipulum ac planetam sibi induit, et se gerit ut in Missa solemni, post aspersionem aquae benedictae, sed cum exceptionibus sub n. 1668 notatis.

Articulus 111.

De sacris Ministris in Dominica Palmarum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.

1689. — Dum in Choro recitatur Hora Tertia, Ministri sacri ad Sacristiam capitularem procedunt et assumunt amictum, albam, cingulum (Diaconus etiam stolam diaconalem) et planetam plicatam. Ad nutum Caeremoniarum, more solito, ad Altare procedunt et se gerunt ut in aspersione aquae benedictae ante Missam solemnem (v. n. 1292).

Absoluta Oratione: *Exaudi* etc., manipulum accipiunt et, absque genuflexione, vel reverentia, ascendunt Altare; quo a Celebrante deosculato, pariter, absque genuflexione vel reverentia, cum eo ad cornu Epistolae se conferunt et ad eiusdem latera consistunt, aliquantulum retro, non sustinentes pluvialis fimbrias.

Dum Celebrans cantat Orationem: *Deus, quem diligere* etc., Subdiaconus de Altari, conversus super dexteram suam, descendit et ad scamnum perggit, ubi planetam plicatam deponit; accepto libro Epistolarum, se, ut in Missa solemni, pro Epistolae lectione, gerit.

Tradito Epistolario Caeremoniario, ad scamnum planetam plicatam reassumit et ad Celebrantis sinistram redit, cui dexteram pluvialis fimbriam attollit pro ministratione incensi.

Dum a Choro canitur Responsorium: *Collegerunt* etc., vel: *In monte Oliveti* etc., Diaconus a latere de Altari descendit, ad scamnum pergit; deposita plancta plicata, se induit stola latiori, librum Evangeliorum accipit quem, ut in Missa solemni, ad medium Altaris defert; tum ad Celebrantis dexteram accedit.

Lecto a Celebrante Evangelio, incensum ministrat dicens: *Benedicite* etc., dein, ad medium Altaris rediens, genuflectit in extremo suppedaneo et se gerit ut in Missa solemni, sed benedictionem petit genuflexus versus Celebrantem stantem in cornu Epistolae.

Thure benedicto, conversus supra sinistram suam, Subdiaconus de Altari descendit, ante infimum gradum consistit et se gerit ut in Missa solemni ad Evangelii cantum.

Post Celebrantis thurificationem Ministri sacri pergunt ad scamnum, manipulum dimittunt (Diaconus etiam stolam latiore et planetam plicatam reassumit); dein rursus accedunt ad latera Celebrantis et se gerunt ut sub n. 1684.

Quum Subdiaconus ad Altare pervenerit, Crucem tradit Clerico; Celebrantem et Diaconum expectat, cum quibus, genuflexione peracta, ad scamnum pergit; ambo Celebrantem, dum pluviale deponit nec non accipit manipulum et planetam, adiuvant, ac postea manipulum accipiunt.

1690. - Ad Missam se gerunt more solito, sed:

I. - Subdiaconus, dum Celebrans cantat Orationem ante Epistolam, se gerit ut supra ad benedictionem palmarum, pro cantu Lctionis. Dum legit Epistolam, genuflectit ad verba: *Ut in nomine Iesu* etc., usque ad: *et infernorum*.

II. - Ubi a Cantoribus Passio inchoatur, Ministri sacri se gerunt ut sub n. 1669, III, IV, V, VI.

III. - Dum Celebrans sumit digitorum ablutionem, Diaconus se gerit ut sub n. 1669, V11.

IV. - Loco: *Ite Missa est*, Diaconus, ad Altare conversus, cantat: *Benedicamus Domino*.

Diaconi Passionem cantaturi se gerunt ut sub n. 1670 diximus, sed, genuflexione Altaris Cruci peracta, procedunt ad legile.

Canonici et ceteri Chorales se gerunt ut sub n. 1686, I notavimus.

Dispositio ad Passionis cantum.**Articulus IV.**

De Caeremoniario deque Ministris inferioribus in Dominica Palmarum, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.

1691. — I. - De Caeremoniario. — Completa Tertia et omnibus paratis, Caeremoniarius e Sacristia exeundi signum dat; Celebrantem et Missae Ministros praecedit.

Fit aspersio aquae benedictae, more solito, sed omittitur: *Gloria Patri* etc., et post Psalmi Versiculum, Antiphona immediate repetitur. Aspersione peracta, palmas benedicendas discooperit.

Post Lectionem, accipit Epistolarium et super abacum deponit, deinde Diacono Evangeliarium tradit.

Celebrante thurificato, post Evangelii cantum, Caeremoniarius admonet Missae Ministros ut manipulos deponant.

Completis Orationibus, imponere facit incensum in thuribulum, in cornu Epistolae; deinde, aspersis ac thurificatis ramis, Digniorem de Clero invitat ac comitatur ad palmam Celebranti porrigendam.

Celebranti ministrat palmas Ministrorum cum earumdem osculo in inferiori parte, sed non manus.

Post palmarum distributionem, in qua servatur ordo descriptus subn. 1627, II, Caeremoniarius Celebrantem admonet ut manus lavet; expleta Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus* etc., incensum in thuribulum, in cornu Epistolae, imponere facit (D. 4198 ad 1). Dein Diacono Celebrantis palmam porrigit ac postea illam ipsius Diaconi.

Ordo Processionis erit idem ut sub n. 1629 notavimus.

Ad Missam omnia peraguntur ut in Missa solemni, sed:

n) Omittitur Psalmus 42: *Iudica* etc., et: *Gloria in excelsis* etc. Cum a Subdiacono leguntur verba Epistolae: *ut in nomine Iesu* etc., genuflectit;

b) Post Epistolae lectionem super abacum Epistolarium ponit;

c) Circa finem Tractus ducit, praecedens, tres Diaconos Passionem cantaturos ad Altare, qui, eidem facta reverentia, accedunt ad cornu Evangelii ad illam decantandam;

d) Ad verba: *emisit spiritum*, utroque genu ad Altare conversus genuflectit unius Dominicae Orationis tempore, deinde assurgere annuit; completo Passionis cantu, Diaconos ad Sacristiam deducit;

e) Celebranti palmam tradit ad cantum ultimae partis Passionis; qua expleta, palmam recipit. In fine Psalmi 25: *Lavabo* etc., omittitur: *Gloria Patri* etc.

II. - De Thuriferario. — Thuriferarius se gerit ut in Capite praecedenti, sed thuribulum et naviculam ministrat semper in cornu Epistolae infra palmarum benedictionem.

III. - De Ceroferariis. — Ad cantum Evangelii, infra palmarum benedictionem, Ceroferarii candelabra deferunt et se ut in Missa solemni gerunt (v. n. 1279).

Completa palmarum distributione, Ceroferarius prior aquam infundit ad manus Celebrantis lavandas, alter Diacono linteum praebet. Ad Processionem se gerunt ut sub n. 1678, V.

Ad Missam solemnem Ceroferarii se more solito gerunt, sed:

a) Cum Subdiaconus in Epistola pronunciat: *ut in nomine Iesu*, usque ad: *et infernorum*, proprio in loco, genuflectunt ut alii;

b) Ad cantum Passionis, Ceroferarius prior tradit Diacono palmam Celebrantis, deinde illam ipsius Diaconi; alter, Subdiacono palmam tradit. Deinde ambo ante abacum stantes permanent, manu dextera, palmam sustinentes; ad verba Passionis: *emisit spiritum*, genua flectunt, donec Caeremoniarius surgendi signum dederit;

c) Completo Passionis cantu, Ceroferarius primus Celebrantis et Ministrorum palmas accipit easque in abaco ponit; alter, in deponenda planeta plicata, Diaconum adiuvat. Ad Evangelii cantum ambo assistunt a lateribus Subdiaconi, iunctis manibus;

d) Dum Celebrans sumit digitorum ablutionem Ceroferarius secundus Diaconum adiuvat in deponenda stola latiori et in resumenda planeta plicata.

IV. - De Ministro aquae benedictae. — Hic Minister se gerit ut in praecedenti Capite.

Articulus V.

De lectione Passionis in Missa privata et in Missa bina ab eodem Sacerdote celebranda.

1692. — Passio in Missa privata in cornu Evangelii legi debet (DD. 877 ad 2; 1275 ad 1).

Dicto Tractu, Celebrans se transfert ad medium Altaris, caput Cruci inclinatur et attendit donec Minister Missale transtulerit; quo translato, iterum, facta Cruci reverentia, se sistit ante librum, statimque manibus iunctis, incipit: *Passio* etc. Quum pervenerit ad verba quae narrant mortem Christi Domini, manibus super Altare ad latera Missalis positus, genuflectit utroque genu; dein, iunctis manibus, capite parum inclinato, moratur aliquantulum in meditatione Passionis. Postea, manibus iterum super Altare positus, surgit et prosequitur lectionem Passionis; qua absoluta usque ad eam partem, quae tono Evangelii legi debet, venit ad medium Altaris, elevat oculos et profunde inclinatus, dicit: *Munda cor meum* etc., *Iube, Domine* etc. Ad Missale reversus, iunctis manibus, nec se nec librum signans, legit ultimam partem Passionis; qua lecta, osculatur librum in principio huius postremae partis, dicens: *Per euangelica* etc., et Minister respondet: *Laus tibi, Christe*.

1693. — « *Potestne loci Ordinarius permittere ut Sacerdotes qui in Dominica Palmarum duas Missas celebrant, omittant in una ex duabus Missis primam Passionis partem?*

« Resp. *Affirmative*, si a S. Sede specialem facultatem obtinuerit illud permittendi.

« Equidem inter facultates *quinquennales*, quae R. mis Italiae Ordinariis a S. R. Congregatione concedi solent, recensetur etiam haec facultas: Quando in Missa Hebdomadae Maioris dicitur *Passio*, pro Sacerdotibus qui binas Missas, e speciali induito Apostolico

obtinendo, celebrant, legendi in una Missa tantum ex *Passione* postremam partem (*Altera autem die*, etc.) praemissis: *Munda cor meum*, etc., *Sequentia sancti Evangelii secundum (Matthaeum)* » Cfr. *Monitore Ecclesiastico*, anno 1925, pag. 133.

« Itaque hujusmodi facultate obtenta, loci Ordinarius permittere potest, ut Sacerdotes qui binas Missas celebrant in Dominica Palmarum aut in Feria Tertia vel Quarta Maioris Hebdomadae sive e speciali Induito Apostolico (cfr. decretum S. R. C. 22 maii 1841, n. 2827) sive potestate facta ab ipso loci Ordinario ex canone 806 Cod. Iur. Can. (nempe ex Apostolica auctoritate) omittant in una ex duabus Missis primam *Passionis* partem; praemissis autem *Munda cor meum etc.*, *Dominus vobiscum etc.*, ☩ *Sequentia sancti Evangelii* etc. (iuxta rubricas generales Missalis Romani, parte 1, tit. X, n. 6 et parte II, tit. VI, n. 2) recitent postremam *Passionis* partem, ex.gr. *Altera autem die* etc. » (Ex *Ephem. Liturg.* 1926, pag. 218, 219).

«Post Dominicam Palmarum nullae occurrunt solemnitates, quae indigeant speciali declaratione, ante Officium Tenebrarum; nam licet Tertia et Quarta Feria celebrari soleat Missa sollemnis, et infra eam decantari Passio Domini Nostri Iesu Christi, celebrabitur secundum ritum, et caeremonias quae observari solent in diebus ferialibus, prout superius declaratum fuit, praesente, vel absente Episcopo.

· Passio autem recitabitur, prout in praecedenti Dominica dictum fuit tam quoad habitum, et numerum Ministrorum, quam quoad alias caeremonias » (Caer. Episc. L. II, cap. XXII, n. 1 et 2).

CAPUT XVI.

DE MATUTINIS TENEBRARUM PRAESENTE EPISCOPO ORDINARIO

Feria Quarta, Quinta, et Sexta Maioris Hebdomadae, vespere canitur Matutinum cum Laudibus, hora congruente, ita tamen ut Officium terminetur sole occidente, ad servandam mysticam significationem (Caer. Episc. L. II, cap. XXII, n. 17).

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1694. - I. — In Sacristia maiori. — Praeparatur vasculum aquae benedictae cum aspersorio, pro Feria Quarta tantum.

II. - **Ad Altare maius.** — Sex tantum statuuntur candelabra, ex aurichalco, aut ex aere, cum candelis e cera communi, idest flavi coloris, et in medio eorum praealta Crux, velo violaceo contexta; pallium ac tapetum violaceum.

III. - **In cornu Epistolae.** — Ubi solet Faldistorium poni quando Episcopus in eo celebrat, candelabrum triangulare collocatur cum quindecim candelis flavi pariter coloris in eo gradatim infixis; et prope ipsum virga cum solito instrumento ad extinguendos cereos idoneo.

IV. - **In medio chori.** — Faldistorium cum pulvinis violacei coloris.

V. - **Congruo in loco.** — Legile nudum super quod Breviarium erit.

VI. - **In cornu Evangelii.** — Thronus cum ornamentis violaceis; apud infimum Throni gradum, in plano Presbyterii ad sinistram Cathedrae scabellum pro Caeremoniario primo.

VII. - **Ad Altare SS. Sacramenti.** — Paratur genuflexorium cum strato et pulvinis violaceis, vel Faldistorium.

Sex cerei super Altare ardeant in accessu Episcopi tantum.

Ad Matutinum Feriae Sextae in Parasceve et Sabbati Sancti:

g) Altare erit denudatum; tantum aderunt sex candelabra cum candelis ex cera communi. Crux erit cooperta velo violaceo; ad Matutinum vero Sabbati Sancti erit detecta;

b) Thronus erit totaliter nudus et super sedile Cathedrae ponetur pulvinus e panno violaceo;

c) Apud Altare in quo aderit expositum SS. Sacramentum, pro Matutino Feriae Sextae, statuatur genuflexorium sine strato, sed cum pulvinis violaceis.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario in Matutinis Tenebrarum.

1695. — In accessu ad Ecclesiam, Episcopus se gerit ut sub n. 519. In Matutinis Feriae Sextae in Parasceve et Sabbati Sancti, nec seipsum nec adstantes aspergit.

^Quum ad Altare SS. Sacramenti advenerit, detracto sibi de capite caputio cappae, adorat SS. Eucharistiam. Cum ad Altare

maius pervenerit, nudat caput caputio et, facta Cruci reverentia (in Matutinis Sabbati Sancti, genuflexione), in Faldistorio genuflectit, more solito, et si ad Thronum accedat statim recitat Orationem: *Aperi, Domine*, etc., dein surgit; facta Cruci reverentia (in Matutinis Sabbati Sancti, genuflexione), accedit ad suam Sedem; Quod si magis placeret accedere ad Chorum apud Canonicos, esset laudabile» (Caer. Episc. L. II, cap. XXII, n. 5). Dum accedit vel ad Thronum, vel ad primum Chori stallum, sibi ipsi trahit cappae caudam per terram (/ . c.).

1696. — Facta modica mora, sive in stallo sive in Sede, surgit; detecto capite, ad Altare conversus recitat secreto: *Pater noster*; *Ave Maria* et *Credo*; quibus absolutis, innuit Caeremoniario ut signum det Cantoribus incipiendi Antiphonam; incepto Psalmo, sedet et caput caputio cooperit.

Absoluta Antiphona tertii Psalmi, in quolibet Nocturno, post Versiculos et Responsoria, Episcopus caput nudat caputio, surgit, iunctisque manibus: *Pater noster* secreto perficit, dein sedet et caput caputio cooperit. Ad primam Antiphonam secundi, tertii Nocturni et Laudum non surgit.

Ad intonationem Cantici: *Benedictus* etc., caput nudat caputio, surgit, se signat et perstat usque ad ultimum Versum inclusive, dein sedet. Circa Antiphonae finem, surgit et ad Faldistorium procedit; cum incipitur Antiphona: *Christus factus est* etc., caput caputio nudat et in Faldistorio genuflectit; qua completa, dicit: *Pater noster* etc., totum secreto.

Absoluto Psalmo 50: *Miserere* etc., Episcopus genuflexus permanens, ac caput paulum inclinans, modulata ac flebili voce, omissis: *Dominus vobiscum* et: *Oremus*, recitat Orationem: *Respice quaesumus* etc., ac subiicit secreto: *Qui tecum vivit et regnat* etc.

Reposita candela in summitate Candelabri, Episcopus surgit, facta Cruci reverentia (in Matutinis Sabbati Sancti, genuflexione), caput caputio cooperit et discedit.

Articulus III.

De Canonicis deque ceteris Choratibus in Matutinis Tenebrarum, praesente Episcopo Ordinario.

S

1697. — Recitato in Choro Completorio, Canonici ceterique de more ad nutum Caeremoniarii primi, procedunt ad associandum Episcopum (v. n. 519). Quum ad Altare maius pervenerint, Canonici

Cruci peragunt reverentiam, **ceteri** genuflexioneni; in Matutinis Sabbati Sancti **omnes** genuflexioneni Cruci faciunt, dein se recipiunt ad suum locum et genuflectunt.

1698. — **Omnes** stantes recitant secreto: *Pater, Ave* et *Credo*; quibus absolutis, innuente Caeremoniario primo, **Cantores** canunt primam Antiphonam.

In Matutinis Tenebrarum et Laudibus, Antiphonae intonantur a **Choro** seu **Cantoribus**, non vero a **Cleri Digniore** et ab aliis de Clero sicut in aliis Officiis solemnibus.

1699. — Psalmo incepto, sedent **omnes**, capite cooperto, divinamque psalmodiam alterne proseguuntur cantu Gregoriano, quin fas organum, aliudque instrumentum musicum in hisce luctuosis Officiis admitti (D. 4044 ad 1).

Ad finem cuiusque Psalmi omittitur *Gloria Patri* etc.

Cantores post ultimam cuiusque Nocturni Antiphonam, Versiculum in medio decantant, dein Chorus assurgit et respondet; dictoque: *Pater noster* etc., secreto, **omnes** iterum sedent, cooperto capite.

1700. — **Qui cantaturus est Lectionem** reverentia Caeremoniario invitanti respondet, sed non in Matutinis Sabbati Sancti, de loco suo descendit eique se addit, ad legile accedit, Cruci et Episcopo debitis cum reverentiis vel genuflexionibus. In Matutinis Sabbati Sancti, reverentia vel genuflexio Episcopo omittenda est. Lector, legili impositis manibus, vel iisdem ante pectus iunctis, Lectionem decantat. Qua completa et iteratis Cruci ac Episcopo genuflexionibus vel reverentiis, ad locum suum redit, ubi Caeremoniarium salutat ac sedet. Non potest tolerari quod cantus Lamentationum et Responsoriorum fiat simul cum sono organi, *harmonii* aliorumque instrumentorum musicalium (DD. 3804 ad 11; 4111).

1701. — Post cantum noni Responsorii, **Cantores** primani Antiphonam Laudum canunt.

Duo Cantores, expletis Psalmis atque Antiphonis, Versiculum subsequentem in medio concinunt, et Chorus interea sedet; tum a Cantorum Choro canitur Antiphona ante: *Benedictus* etc., **Choralibus** adhuc sedentibus.

Ad intonationem Cantici, omnes surgunt et se signant; quo absoluto, sedent usque ad Antiphonae repetitionem.

Quum Episcopus pergit ad Faldistorium, ad Antiphonam: *Christus factus* etc., genuflectunt; quo absoluto, secreto recitant: *Pater no-*

ster etc. Mox Chorus incipit recitare Psalmum 50: *Miserere* etc aliquanto altius, modulata, sed flebili voce, absque musicis instrumentis (DD. 3804 ad II; 4111).

Completa Oratione: *Respice* etc., quum Caeremoniarius secundus manu scabellum, vel librum, percutit, etiam omnes Chorales id perficiunt modeste, donec Acolythus candelam in summitate Candelabri triangularis reponat, dein surgunt et more solito Episcopum associant.

Articulus IV.

De Caeremoniariis deque Ministris inferioribus in Matutinis Tenebrarum, praesente Episcopo Ordinario.

1702. — I. - De Caeremoniariorum primo. — Recitato in Choro Completorio, Caeremoniarius primus signum dat Canonicis et ceteris ad associandum Episcopum (v. n. 519). Post aspersionem aquae benedictae ad ianuam Ecclesiae, solvit caputium cappae Episcopi et eiusdem caput cooperit.

In Matutinis Feriae Sextae in Parasceve et Sabbati Sancti non fit aspersio aquae benedictae.

Si Episcopus uti Cruce potest, in Matutinis horum trium dierum Crux non defertur.

Facta brevi oratione ante Altare maius, cum Episcopus accedit ad Thronum et ipse accedit et ad eius sinistram consistit. Si vero Episcopus ad primum stallum Chori accedat, tunc Caeremoniarius in stallum inferiorem ad Episcopi sinistram se confert.

Ad nutum Episcopi, innuit Cantoribus ut primam Antiphonam incipiant.

Circa finem repetitionis Antiphonae post Canticum: *Benedictus*, descendit de Throno, cum Episcopo ad Faldistorium procedit et sistit ad eius sinistram, sed aliquantulum retro. Ubi inchoatur Antiphona: *Christus factus est* etc., genuflectit.

Si Episcopus Orationem: *Respice* etc., recitat ex libro, et candela opus sit propter tenebras, candela absconditur quantum potest.

II. - De Caeremoniariorum secundo. — Dum recitatur secreto; *Pater noster*, ante Lectiones primi Nocturni, Caeremoniarius secundus accedit ad Canonicum qui Lamentationem primam cantaturus est et ad legile invitat, facta ei reverentia. Cruci et Episcopo reverentiam peragit et ipsum ad legile ducit, ubi accipit ab eo biretum atque ad eiusdem sinistram consistit.

Lectiones Cantanti, etiam si Canonicus, palmatoria vulgo *Bugia* vel candelabro ab alio sustentato uti non licet (D. 2578 ad 3).

Completo Lamentationis cantu, ducit Canonicum, debitum cum reverentiis, ad suum locum. In Matutino Sabbati Sancti, tantum Cruci genuflexio facienda est a quocumque Praelato, omissis aliis reverentiis et genuflexionibus.

Sub Responsorii finem accedit ad Canonicum qui secundam Lamentationem cantaturus erit et se ut supra gerit.

Si Canonorum numerus sufficiens non sit, tunc Beneficarii primas Lectiones cantare poterunt et in casu genuflectunt Altari et Episcopo.

Completa Oratione: *Respice* etc., manu scamnum vel librum pulsant.

III. - De Acolythiis. — Duo Acolythi, absoluta Completorii recitatione, Altaris et Candelabri triangularis candelas accendunt.

Quum Episcopus surgit de Faldistorio, illud amovet et legile cum Breviario statuunt.

Dum canitur ultimus Versus primi Psalmi, Acolythus ad triangulare Candelabrum pergit et exstinguit candelam in illius extremitate a latere Evangelii positam, dein ad suum revertitur locum. In fine secundi Psalmi, alteram candelam ab alio latere exstinguit et sic successive ab utroque latere singulas candelas in fine cuiuslibet Psalmi exstinguit.

Absoluta nona Lectione, duo Acolythi amovet legile de medio Presbyterio et iterum Faldistorium collocant.

Dum Cantici: *Benedictus*, canitur Versus: *Iusiurandum* etc., Acolythus sumit hastam cum exstinctorio et ad Altare accedit; dum canitur: *Ut sine timore* etc., exstinguit cereum remotiorem a Cruce Altaris, in cornu Evangelii. Ad: *In sanctitate* etc., exstinguit cereum remotiorem a Cruce in cornu Epistolae. Ad: *Et tu puer* etc., exstinguit cereum medium e cornu Evangelii et sic deinceps alternatim ad reliquos singulos Cantici Versiculos.

Cum repetitur Antiphona, post: *Benedictus* etc., supremam candelam Acolythus detrahit e triangulo, ardentemque dextera elevat super mensam in cornu Epistolae; cum vero inchoatur Antiphona: *Christus factus est* etc., illam accensam adhuc abscondit prope Altare, ut non appareat. Incepto strepitu post Orationem. *Respice* etc., Acolythus candelam ostendit.

1703. — Ordo in exstinguendis cereis.

1704, — Absente Episcopo Ordinario, omnia praeparantur ut in Articulo I notavimus, Faldistorio excepto.
Dum Completorium recitatur, Acolythi accendunt candelas Altaris et Candelabri triangularis.
Officium facit prima Dignitas in habitu choralis et in suo stallo.

CAPUT XVII.

DE FERIA QUINTA IN COENA DOMINI, EPISCOPO
ORDINARIO CELEBRANTE

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.
(Color Paramentorum erit albus)

1705. — 1. Si Secretarium adsit.

A) In Secretario

I. - Ad Altare. — Altare pallio violacei coloris instruitur et super gradus tapetum sternitur. Sex candelabra illi superimponuntur et in medio eorum Crux, violaceo velo contexta.

II. - Super Altaris mensam. — Disponuntur Episcopi paramenta, scilicet: planeta, dalmatica, tunicella, stola, cingulum, alba et amictus; chirothecae in lance; mitra pretiosa, in cornu Evangelii.

Si Celebrans uti potest s. Pallio, tunc illud ponitur in lance cum tribus aureis spinulis, velo albo contextum.

Paramenta cooperiuntur albo velo.

III. - Apud Altare in cornu Evangelii. — Collocatur in basi baculus pastoralis.

IV. - Ante Altare. — Faldistorium cum pulvinis violaceis.

V. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) exornatur serico panno violaceo.

VI. - In cornu Epistolae. — Scamna pro sacris Ministris.

VII. - Super abacum. — Collocanda sunt duo candelabra cum cereis albis pro Ceroferariis; caligae cum sandaliis in lance, velo albo coopertae; Evangeliarium cum Episcopi manipulo; manipuli pro sacris Ministris; liber cum Oratione: *Respice* etc.; Canon Pontificalis; palmatoria cum candela; urceus cum pelvi et duo manutergia in lance.

VIII. - Apud abacum. — Crux Capituli, violaceo velo contexta.

IX. - Prope Secretarii ingressum. — Scamna pro Presbyteris, Diaconis et Subdiaconis, Oleorum benedictioni assistantibus.

Caput XVII. – De Feria V in Coena Domini cclebr. Ep. Ordin.

X. - In Sacristia Secretario **contigua**. — Super praecipuam mensam disponuntur: pluviale pro Presbytero Assistente; dahnaticae pro Diaconis Assistantibus, tres amictus.

Super alias mensas: pro Diacono Missae, dalmatica, stola, cingulum, alba et amictus; pro Subdiacono, tunicella, cingulum, alba et amictus.

Pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi: pluvialia, duae vimpae.

Si Sacristia capax erit, disponuntur etiam paramenta pro Dignitatibus et Canonicis, scilicet: pluvialia pro Dignitatibus, planetae pro Canonicis, si praebendae non sunt distinctae. Si vero praebendae sunt distinctae, tunc: pro Dignitatibus pluvialia, pro Canonicis Presbyteris planetae, pro Canonicis Diaconis dalmaticae, pro Canonicis Subdiaconis tunicellae.

Si Sacristia angusta erit, paramenta pro Canonicis disponuntur in Sacristia capitulari.

B) In Sacristia maiori

I. - Super **Altare**, si adsit, vel: Super praecipuam mensam. — Collocantur quatuor candelabra cum cereis albis; ponuntur etiam tres ampullae plenae mundissimo oleo olivarum: una ad oleum infirmorum, cum tegumento serico violaceo; alia ad oleum Catechumenorum cum tegumento serico viridis coloris; tertia ad Chrisma, cum tegumento serico albo; bacilc argenteum cum balsami vasculo.

II. - Super alias mensas. — Disponuntur pro duodecim Presbyteris: planetae, stolae, manipuli, cingula, albae, amictus; pro septem Diaconis: dalmaticae, stolae, manipuli, cingula, albae, amictus; pro septem Subdiaconis: tunicellae, cingula, albae, amictus.

Praeparantur etiam pro Subdiacono Crucifero: tunicella, cingulum, alba, amictus. Pro Beneficiariis hastas Baldachini deferentibus: pluvialia.

Praeterea praeparantur: duae vimpae lineae; libri cum Hymno: 0 *Redemptor* etc.; duo thuribula cum naviculis; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; velum humerale; stola, parvum umbraculum.

C) In Sacristia capitulari

Pro Ministris qui Episcopo ad Mandatum assistunt; pro Diacono: dalmatica, stola, cingulum, alba, amictus; pro Subdiacono: tunicella, cingulum, alba, amictus.

Si Sacristia Secretario contigua angusta erit, tunc disponuntur super mensas paramenta pro Dignitatibus et Canonicis, ut supra diximus.

D) Ad Altare maius

I. - Super Altare. — Septeni candelabra nobilia cum cereis albis ponuntur et ante altius candelabrum, in medio, Crux, albo velo tecta (Mem. Rit. Tit. IV, cap. I, n. 3; D. 2524 ad 4); pallium albi coloris; super gradibus, nobile tapetum.

Pallium et tobaleae ita posita ut facile tolli possint.

II. - Super abacum. — Calix pro Missae celebratione cum tribus hostiis; alter Calix amplior cum Patena, palla et velo serico albo pulcherrime ornato ac tenia alba serica, tertius Calix cum purificatorio; Pyxis cum particulis; ampullae vini et aquae in pelvicula; patera pro praegustatione; vasa vitrea cum vino et aqua; purificatoria; urceus cum pelvi et duo manutergia in lance; velum humerale; stolae; rudicula; cochlear in lance aut pelvicula; liber cum Psalmo 21: *Deus, Deus meus* etc.; liber cum *Confiteor* in musicis notis.

III. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) exornatur serico panno albo. Congruo in loco: pulvinus albi coloris.

IV. - In cornu Epistolae. — Scabella pro Ministris sacris et pro Caeremoniario secundo.

V. - Super cancellos. — Ponuntur tobaleae; ante eos: scamnum distinctum pro tredecim pauperibus.

VI. - Extra cancellos. — Perpulchrum baldachinum albi coloris.

VII. - E regione Altaris versus gradus Presbyterii. — Collocatur Faldistorium, supra suppedaneum, cum pulvino albi coloris; ante ipsum, versus Altare: mensa, cooperta alba tobalea, super quam ponitur legile cum Pontificali Romano.

Ad dexteram Faldistorii collocatur scabellum nudum, ad sinistram duo scabella pariter nuda.

Iuxta Faldistorium: sedilia sex hinc, sex illinc; sedilia ita collocantur ut non duas lineas rectas efficiant sed duo cornua; post tergum Faldistorii ponuntur septem sedilia pro Diaconis et, post haec, alia pro septem Subdiaconis.

Haec omnia disponuntur ita ut accessum ad Presbyterium non impedian.

Dispositio ad Altare maius.

M. = Mensa. — F. = Faldistorium. — A. Abacus. — -- Basis pro Cruce.
Scamna pro: Presbytero Assistente, 1; Diaconis Assistentibus, 2; Diacono Missae, 3; Sub-
diacono, 4; Presbyteris qui assistunt Benedictioni et Consecrationi Oleorum. 5; Diaconis, 6;
Subdiaconis, 7; Ministro mitrae, 8; Ministro baculi, 9; Ministro libri, 10; Ministro can-
delae, 11; Caeremoniario primo, 12.

E) In Sacristia Altari maiori contigua

Super praecipuam mensam. — Ponitur pluviale albi coloris, formale; velum humerale ^{*} amplum et pulchre ornatum.

F) Ad Sacellum

in quo post Missam recolendum est SS. Sacramentum

I. - Sacellum aliquod, dictum, iuxta consuetudinem, *Sepulcrum*, intra Ecclesiam (Ruhr. spec. Miss.) ab illo, in quo Missa celebranda est, omnino distinctum (D. 4077 ad 10), ornatur, quantum fieri potest, pretiosis velis non tamen nigri, vel obscuri coloris, neque intra neque extra locum ipsius *Sepulcri* (D. 1223), luminibus ac floribus, exclusis prorsus Sanctorum Reliquiis, Imaginibus, Ostensoriis, Calicibus et Ciboriis ornatus causa (D. 4077 ad 10), ac quibusvis figuris, licet Coenam, Passionem, aut Sepulchrum, Christi Domini repraesentantibus, si modo simulacra Angelorum excipias cereos prae manibus gerentium.

II. - Super illius Sacelli Altare, in loco eminenti, statuetur urna elegans, pulchre ornata et clave firmata, intus corporale habens: et cavendum ne, cum urna clausa erit, appareat ex ulla parte Calix intus inclusus (D. 3660 ad 1). Insuper Altare exornabitur omni magnificentia inultis luminaribus e cera alba, pallio albo et nobili tapete; super mensam Altaris aderit corporale extensum.

In infimo Altaris gradu ponitur pulvinus albi coloris.

Congruo in loco, scabellum gradatum apponitur.

Scamna pro Canonicis et pro ceteris de Clero. Seorsim collocatur Faldistorium cum pulvinis violacei coloris.

G) In loco pro mandato

Mandatum, seu lotio pedum, quamquam in Missale inter ritus Feriae Quintae in Coena Domini enumeretur, tamen non in omnibus peragitur Ecclesiis, sed tantum in Cathedralibus et Regularium Ecclesiis. In Ecclesia Cathedrali, etiamsi absit Episcopus, Mandatum non est omittendum (D. 624).

Haec Caeremonia peragenda est, ante vel post prandium, sed, iuxta praxim Ecclesiae, statim post Altarium denudationem, in Sacrario aut in alia aula, sed extra Ecclesiam ob periculum irreve-

rentiae erga SS. Sacramentum expositum (D. 2574; 3317 ad 2), nisi agatur de Ecclesiis amplis in quibus fieri potest in quodam Sacello vel in loco prorsus remoto ab Altari SS. Sacramenti expositi (D. 3110 ad 18).

Ii quorum pedes lavandi sunt tredecim viri esse debent et quidem vel pauperes (Caer. Episc., L. II, cap. XXIV, n. 2), quod maiorem humilitatem et charitatem prae se fert (D. 3108 ad 9), vel Sacerdotes, vel Religiosi apud Regulares.

I. - In capite loci. — Praeparatur Thronus cum ornamentis violaceis, vel Faldistorium cum pulvinis pariter violaceis collocatum supra suppedaneum. Ad latera Cathedrae, vel Faldistorii, statuuntur duo scabella.

II. - Ad latera Throni, vel suppedanei. — Collocantur scamna pro Canonicis.

III. - A dextris Throni, vel Faldistorii. — Statuitur scamnum longum viridis coloris panno coopertum et cum gradu seu suppedali alto et lato.

IV. - A sinistris Throni, vel Faldistorii. — Collocatur abacus alba tobalea contectus super quem ponuntur: duo candelabra cum candelis albis; pluviale violaceum cum stola, cingulo, alba, et amictu; formale simplex in lance; mitra auriphrygiata, vimpa alba, vel violacea; Evangeliarium cum albo tegumento; Missale cum tegumento violaceo; palmatoria cum candela; manipuli albi coloris, pro Diacono et Subdiacono; urceus cum pelvi; duo manutergia in lance; plures urcei cum aqua calida et frigida cum pelvibus ad excipiendam aquam quae de ablutis pedibus decedit; tredecim mantilia; bursa violacea cum eleemosynis singillatim divisis.

V. - Iuxta abacum. — Collocantur duo scabella pro Diacono et Subdiacono; baculus pastoralis in basi.

VI. - E regione Throni: aliquantulum a sinistris statuitur legile coopertum albo serico panno; aliquantulum a dextris: legile nudum cum libro choralis.

A

Abacus. — L Legite pro Cantoribus — L Legite pro Cvangclii canti. \$ pf0
Scamna pro Canonicis. — S.B. Scamna pro Beneficiariis. — I-XIH. Scainnu F
pauperibus. — + Basis pro Cruce. — S.F. = Scamna pro Fidelibus.
Scamna pro: Diaconi* Assistentibu? 1; Diacono, 2; Subdiacono, 3.

H) De loco in quo SS. Eucharistia asservanda est
PRO INFIRMORUM COMMUNIONE

« Pro Communionem infirmis danda, in Ecclesiis parochialibus, aliisque, a quibus accipi solet Sanctissima Eucharistia, servandae sunt aliquae particulae consecratae in Pyxide, circa cuius repositionem haec servantur. Iuxta mentem Rubricarum ista extra Ecclesiam esset reponenda, sc. prope Sacristiam, in loco opportuno et apto, ubi congrua cum reverentia adservandum erit Sacramentum, non tamen fidelium adorationi expositum, sed tantum, communionem infirmis ministrandi causa custoditum. Huiusmodi locus opportunus et aptus est capella, seu sacellum prope Ecclesiam, vel ipsum sacrarium, aut aliquod parvum conclave sacrarii tutum et decens; aut etiam locus decens in parochiali domo, a domesticis et profanis usibus seiunctus, et a quocumque irreverentiae periculo remotus. Ibi parandum est tabernaculum clave obserandum, lampade coram eodem iugiter ardente, et repositio ipsa Feria V facienda est» (Ex Instr. S. C. de Disciplina Sacramentorum, die 26 mart. 1929).

2. Si Secretarium absit.

I. - Super mensam Altaris maioris. — Collocantur omnia quae diximus ponenda super mensam Altaris Secretarii.

II. - Apud Altare in cornu Evangelii. — Baculus pastoralis.

III. - Ante Altare in medio Presbyterio. — Collocatur Faldistorium cum pulvinis violacei coloris.

IV. - Super abacum. — Adiungenda sunt: duo candelabra pro Ceroferariis; caligae cum sandaliis; Evangeliarium cum Episcopi manipulo; duo manipuli pro sacris Ministris; Breviarium; Canon Pontificalis; palmatoria cum candela; lanx pro Cruce pectorali.

V. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) exornatur serico panno albo, cui superimponitur pannum violaceum ita ut facile amoveri possit.

VI. - In Sacristia Altari maiori contigua. — Praeparantur: pluviale pro Presbytero Assistente; dalmaticae pro Diaconis Assistentibus; tres amictus.

VII. - In Sacristia' capitulari. — Disponuntur paramenta pro Dignitatibus et Canonicis, necnon paramenta pro Missae Ministris.

VIII. - In Sacristia maiori. — Adiungenda sunt pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi; duae vimpae.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario celebrante Feria Quirita in Coena Domini.

1706. — Ad Horam Nonani. - Episcopus, more solito, procedit ad Ecclesiam (v. n. 519), sed, aspersione aquae benedictae peracta, caput operit caputio cappae, quod sibi detrahit ad Altare SS. Sacramenti.

Postquam paulisper in Throno sederit, surgit, detecto capite; ad Altare versus recitat: *Pater* et *Ave*; quibus absolutis, innuit Caeremoniario ut signum det incipiendi Psalmum 118, IX: *Mirabilia* etc., sedet, caput caputio operit.

Iuxta Caeremoniale Episcoporum (L. II, cap. XXIII, n. 4), Episcopus « dum dicetur Nona, capiet sandalia, leget Psalmos sine *Gloria Patri*, et in fine, cum dicitur a Choro: *Christus factus est*, genuflectet ante Altare ».

Quia tempus recitationis Psalmorum Horae Nonae sufficiens non est ut Episcopus Psalmos Missae praeparationis cum Versiculis et Orationibus recitet, nec par est ullam moram interponere infra recitationem Psalmorum et Antiphonae: *Christus* etc., Episcopus legere potest tantum Orationes ad paramenta, vel quod peropportunum est, recitare cum ceteris Choralibus Psalmos Horae Nonae; quibus absolutis, ad Faldistorium pergит et ad: *Christus factus est* etc., genuflectit ac postea recitat secreto: *Pater noster* etc., et submissa, sed intelligibili voce, Psalmum 50: *Miserere mei, Deus* etc.; quo absoluto, recitat Orationem: *Respice* etc., capite aliquantulum inclinato, et huius Orationis conclusionem secreto dicit.

Oratione absoluta surgit, reverentia Cruci facta, ad Thronum revertitur, sedet, caput caputio cooperit.

1707. — Ad Missam. - Episcopus se gerit ut ad Missam solemneni pontificalem ad Thronum (v. Art. II Cap. I Part. III), sed:

I. - Omittit: *Gloria Patri* etc., dum recitat Psalmos praeparationis Missae; ad Confessionem pariter omittit Psalmum 42; *Indica me, Deus* etc.

II. - Praetermittit Versum: *Gloria Patri* etc., ad Introitum et ad Psalmum 25: *Lavabo* etc.

III. - Ad Offertorium utramque hostiam cum Patena elevat et offert; oblatione facta, ponit hostiam reservandam inter Calicem et alteram hostiam, ibique relinquit donec post sumptionem in Calicem ponat. Deficiente spatio inter Calicem et hostiam, hostia reservanda poni potest versus cornu Evangelii; Patenam sub corporali, ut in Missis privatis, ponit. Offert etiam particulas pro Communionem Cleri et populi, nec non conservandas pro infirmis, si opus fuerit.

IV. - *Communicantes* etc., *Hanc igitur* etc., et: *Qui pridie* etc., sunt propria.

A) **Ad Benedictionem Olei Infirmorum.** — Episcopus ante verba: *Per quem haec omnia* etc., genuflexione SS. Sacramento peracta, pergit ad cornu Epistolae, digitos abluat super Calicem et purificatorio abstergit, ibidem Calicem relinquit; iterata genuflexione SS. Sacramento in medio Altaris, descendit in gradum ante suppedaneum, ibique se vertens aliquantulum versus cornu Epistolae pileolum ac mitram accipit et, assumpto baculo, pergit ad Faldistorium ante mensam collocatum, sed benedictionem Choralibus non dat, ratione SS. Sacramenti super Altare expositi.

Quum Episcopus ad Faldistorium pervenerit, baculum Ministro tradit, sedet cum mitra, ad Altare facie versa, habens mensam ante se. Ampulla Olei super mensam collocata, surgit cum mitra et. submissa sed intelligibili voce, dicit: *Exorcizo te* etc. Completo Exorcismo, mitram dimittit, eadem voce iunctisque manibus dicit: *Dominus vobiscum, et: Oremus. Emitte, quaesumus, Domine* etc.; qua completa, mitram accipit; Subdiacono ampullam deferente profecto, manus lavat et abstergit, dein baculum accipit; medius inter sacros Ministros, non benedicens, uti prius, procedit ad Altare, ante cuius infimum gradum, baculum, mitram nec non pileolum dimittit, genuflectit utroque genu, Altare ascendit, genuflexionem SS. Sacramento peragit et incipiens ubi dimiserat scilicet: *Per quem haec omnia* etc., procedit in Missa.

V. - Pacem non dat.

VI. - Pretioso Sanguine sumpto, Episcopus Calicem super corporale deponit, versus Evangelii cornu, genuflexionem peragit cum

Presbytero Assistente et Diacono; sinistra super corporale posita, reverenter sacram Hostiam in alterum Calicem reponit ita ut sequenti die commode extrahi possit, absque manuum applicatione. Postmodum iterum genuflectit et paulum e medio recedit versus cornu Evangelii.

Collocata a Diacono Pyxide in medio corporalis, ante SS. Sacramentum, Episcopus in medium Altaris revertitur, genuflexionem peragit, accipit duas Particulas casque super Patenam ponit; genuflexione iterata, se ad Missae Ministros convertit et cis Communionem ministrat cuique dicens: *Corpus Domini nostri* etc., praebens, nisi aliter ei videatur (D. 4395), manum deosculandam, ac postea ad Altare se convertit, deponit Patenam super corporale, debitis cum genuflexionibus, se retrahit ad cornu Evangelii, ibique sistit, facie ad cornu Epistolae versa.

Cantata a Diacono Confessione, elata voce dicit: *Misereatur* etc., *Indulgentiam* etc.; quibus absolutis, se ad Altare vertit, genuflectit et, cum Diaconus Pyxidem acceperit, iterum genuflexionem peragit, iunctis manibus, se ad Communicandos convertit super dexteram suam ne tergum vertat ad SS. Sacramentum a Diacono sustentum; dicit more solito: *Ecce Agnus Dei* etc. (D. 2089 ad 4), et procedit ad Communionem, accipiens Particulas e Pyxide a Diacono sustenta, praebens manum osculandam, si opportunum existimet (D. 4395). dicens consuetam formulam: *Corpus Domini nostri* etc. (D. 3012 ad 3). Communione Cleri absoluta, Episcopus, iunctis manibus, descendit de Altari, pergat ad cancellos primo tredecim pauperibus, dein ceteris fidelibus sacram Communionem administrat. Omnibus communicatis, per suam dexteram se ad Altare convertit, ascendit illud et, reposita a Diacono super corporale Pyxide, genuflexionem peragit.

Iuxta communem praxim, Episcopus ipse in administratione sacrae Communionis, sinistra manu, sustinet Pyxidem.

Pyxide asportata, Episcopus extergit cum Patena corporale, sumit purificationem et digitorum ablutionem ac etiam primam ablutionem ex alio Calice.

VII. - Ablutione sumpta, genuflexionem peragit, descendit in planum in cornu Epistolae, ubi, ad populum facie versa, manus lavat et abstergit, dein ad medium Altaris revertitur, genuflexionem facit, si procedere debet ad benedictionem Chrismatis *efoiei* Catechumenorum, alias ad Missale in cornu Epistolae se recipit.

B) Ad Benedictionem Chrismatis et Olei Catechumenorum. —

Genuflexione SS. Sacramento facta, Episcopus descendit in gradum ante suppedaneum, accipit pileolum, mitram et baculum, dein ad mensam procedit, non benedicens Canonicos et Clerum, ibique baculum deponit et sedet cum mitra.

Postquam Presbyter Assistens dixerit: *Oleum Catechumenorum*, Episcopus, more solito, imponit et benedicit incensum.

Deposito in mensa balsami vasculo, Episcopus mitram dimittit, surgit, et, iunctis manibus, dicit: *Dominus vobiscum* et duas Orationes; quibus absolutis, sedet, mitram accipit iterumque surgit; unum vel duo cochlearia Olei ex ampulla sumit, et in balsami vasculum infundit; tradito Diacono cochleari, accipit rudiculam, balsamum cum Oleo miscet curans ut satis fluidum fiat. Tradita Diacono rudicula, recitat: *Oremus. Dominum Deum nostrum* etc. Absoluta invitatione, sedet, expansis manibus super mensam, ter in modum Crucis super ampullae os halitat. Si plures sint ampullae, ter halitat super cuiuscumque os.

Postquam duodecim Presbyteri super Oleum halitaverint, Episcopus surgit, iunctis manibus, elata voce Exorcismum legit: *Exorcizo te, creatura olei* etc.; post verba: *in unitate eiusdem Spiritus Sancti*. mitram dimittit et, expansis manibus, canit Praefationem in cuius fine dicit, submissa voce ita tamen ut a circumstantibus audiri possit: *Per eundem Dominum* etc., ac postea accipit balsami vasculum et infundit ipsum in ampullam dicens: *Haec commixtio* etc. Si plures sint ampullae, balsamum in omnes reponit sub eadem verborum forma.

Amota de ampulla mappula, Episcopus Chrisma, capite inclinato, salutat dicens: *Ave, sanctum Chrisma*, et hoc secundo et tertio facit semper altius dicens: *Ave* etc. ac postea, expansis manibus super mensam, ampullae labium deosculatur, tandem sedet et mitram accipit.

Completa salutatione a duodecim Presbyteris, et, deposita ampulla Olei Catechumenorum super mensam, Episcopus surgit, ter halitat super ampullam in modum Crucis, deinde sedet. Postquam duodecim Presbyteri super eandem ampullam halitaverint, surgit et, submissa voce ita tamen ut a circumstantibus audiri possit, legit Exorcismum: *Exorcizo te, creatura olei* etc.; quo absoluto, mitram dimittit, eadem voce dicit: *Dominus vobiscum. Oremus. Deus incrementorum* etc. Oratione completa, se gerit ut in salutatione Olei ad sanctum Chrisma, sed dicit: *Ave sanctum Oleum*, dein sedet et mitram accipit.

Dum ampullae processionaliter ad Sacristiam deferuntur, Episcopus manus lavat; quibus abstersis, surgit, baculum accipit et revertitur ad Altare ante cuius infimum gradum baculum, mitram, pileolum dimittit, genuflectit, utroque genu, ascendit suppedaneum in quo genuflexionem peragit, Altare deosculatur et se confert ad Missale in cornu Epistolae.

VIII. - Antiphona, quae «*Communio*» dicitur, lecta, Episcopus ad medium Altaris revertitur, genuflectit, illud deosculatur, ad populum se convertit, extra Altaris medium, nimirum abducens se aliquantulum ad cornu Evangelii faciemque vertens ad cornu Epistolae. Decantato: *Dominus vobiscum*, per eandem viam se obvertit cum genuflexione et ad Missale accedit.

IX. - Completa Oratione, in medio, ut antea, revertitur se gerens ut supra. Dicto: *Benedicat vos*, genuflectit, baculum accipit, ad populum se convertit, ut supra, et benedictionem dat. Si vero Cruce uti possit, more solito benedictionem impertit, sed Crucem non salutatur.

Benedictione donata, baculum dimittit, et super sinistram suam ad Altare se convertit; si s. Pallio uti potest, etiam illud deponit et continuo subdit: *Dominus vobiscum. Initium sancti Evangelii* etc., non signans Altare, sed tantum seipsum. De Altari descendit et in plano genuflexione utroque genu peracta, accipit pileolum, mitram et baculum, recitans Evangelium ad Thronum pergit; quo cum pervenerit, mitram et pileolum dimittit; ad Altare conversus genuflectit dicens: *Et Verbum caro* etc.

C) Ad Monitionem. — Absoluta Evangelii recitatione, Episcopus tradit baculum Ministro, sedet, pileolum, mitram et baculum accipit et iubet Canonicum Sacristain, vel alium, cui commissa est sacrorum Oleorum custodia, ut Chrisma et Olea fideliter custodiat, verbis, si placet, Pontificalis Romani. — !

1708. — Ad Processionem. — Absoluto Evangelio S. Ioannis, vel completa admonitione, Episcopus Ministro baculum tradit, dein mitram, planetam, dalmaticam et tunicellam dimittit, ac postea pluviale induit et mitram accipit. Ad nutum Caeremoniarum, surgit; absque benedictione, in duo thuribula incensum imponit, dein,

accepto baculo, ad Altare pergit, ante cuius infimum gradum, baculum, mitram nec non pileolum dimittit; genûflexione utroque genu peracta, in pulvino, super gradum collocato, genuflectit, et SS. Sacramentum, triplici ductu, incensat cum mediocri corporis inclinatione prius et post thurificationem, dein thuribulum Presbytero Assistenti reddit.

Accepto velo humerali, ad Altare ascendit et genuflectit in ora suppedanei; genuflexus Calicem cum SS. Sacramento de manu primi Diaconi Assistentis apprehendit, sinistra teneris nodum, dexteram vero ipsi Calici superimponens; quo postea a Diacono Assistente extremitatibus veli humeralis cooperto, et adorato ab eodem Diacono SS. Sacramento, surgit et suppedaneum ascendit, ac per suam dexteram vertit se ad populum.

Intonato Hymno: *Pange lingua* etc., inceptaque Processione, Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes, ab Altari, invitante Caeremoniario, descendit, sub baldachino procedit, recitans, submissa voce, alternatim cum suis Assistentibus praefatum Hymnum, et, si tempus supersit, alios Hymnos, vel Psalmos, vel Cantica.

Cum ad Sacellum pervenerit, ante infimum Altaris gradum subsistit, ibique stans primo Diacono Assistenti Calicem porrigit; adorato cum genûflexione simplici in plano SS. Sacramento in manibus eiusdem Diaconi (D. 4198 ad 13), in infimo gradu genuflectit.

Quum verba: *Veneremur cernui* canuntur, mediocriter se inclinat: completa stropha, surgit; stans thus ingerit, absque benedictione, in primum dumtaxat thuribulum; dehinc iterum genuflexus SS. Sacramentum, uti supra, adolet.

Completo Hymno: *Pange lingua* etc., Episcopus Altare ascendit, genuflectit, ipsum deosculatur, benedictionem, more solito, impertit, sed sine mitra et convertens se ad populum accedit ad cornu Evangelii. Si vero uti Cruce possit, tunc, facta genûflexione SS. Sacramento in medio suppedaneo, vertit aliquantulum humeros versus Evangelii cornu et, conversus ad Crucem suam, dat benedictionem.

Publicata Indulgentia, de Altari descendit, utroque genu in plano flectit, surgit; acceptis pileolo, mitra et baculo, procedit ad Altare maius, ubi, reverentia Cruci facta, Thronum ascendit, paramenta deponit; reassumpta cappa, legit Preces in gratiarum actione, omittens *Gloria Patri* etc., in fine Psalmi.

1709. — Ad Vesperas. — Precibus in gratiarum actione absolutis, Episcopus recitat secreto: *Pater noster* etc., .4iv *Alaria* etc.; quibus completis, innuit Caeremoniario ut signum det incipiendi

Antiphonam: *Calicem salutaris* etc. Ad Psalmum 115: *Credidi propter quod* etc., sedet et caput cappae caputio operit. Recitata Antiphona ad: *Magnificat*, caput nudat, surgit et ad Canticum se signat; quo completo, sedet, tecto capite. Repetita Antiphona post *Magnificat*, caput nudat, iterum surgit et ad Faldistorium procedit, atque se gerit ut supra in fine Horae Nonae.

1710. — **Ad denudationem Altarium.** — Absoluta Oratione: *Respice* etc., post Vesperas (D. 2684 ad 7) Episcopus de Faldistorio surgit, accedit ante infimum Altaris gradum, in medio, et, sine cantu, incipit Antiphonam: *Diviserunt sibi* etc., statimque solus ascendit Altare, tobaleas amovet, dein descendit, per brevioram viam, in planum ad cornu Evangelii et consistit in capite gyri Canonicorum. Repetita Antiphona, Episcopus accedit ad Faldistorium, genuflectit et, brevi oratione facta, procedit ad Sacellum in quo SS. Sacramentum expositum est. Quo adorato, ad Mandati aulam accedit.

1711. — **Ad Mandatum.** — Ad ingressum aulae Episcopus omittit aspersionem aquae benedictae, sed manu benedicens ad Thronum accedit, ubi, dimissa cappa, paramenta assumit, mitram accipit; more solito, imponit ac benedicit incensum et se gerit ut in Missa pontificali ad Evangelii cantum (v. n. 864).

Thurificatione accepta post cantum Evangelii, pluviale dimittit mitram ac gremiale accipit, de Throno descendit et ad pauperes accedit. Ante primum pauperem, scilicet Throno propinquiorem, genuflectit; manu dextera pedem dexterum lavat quem, accepto linteo, abstergit ac deosculatur. Eleemosynam a Diacono accipit, pauperi largitur porrigens manum suam osculandam; deinde surgit, ante alterum genuflectit, eodem modo pedem lavat et sic deinceps de ceteris.

Completa pedum lotionem, in Thronum revertitur et manus lavat; quibus abstersis, gremiale dimittit, pluviale reassumit, et mitram deponit ac postea surgit; intelligibili voce, dicit: *Pater noster*, quod secreto complet usque ad Versiculum: *Et ne nos* etc., quem, elata voce, pronunciat cum reliquis Versiculis et Oratione; qua absoluta, manum dexteram elevans Crucis signum unum tantum versus praesentes facit, nihil dicens, deinde paramenta dimittit, et discedit.

Articulus 111.

De Presbytero Assistente Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.

1712. — Ad Horam Nonam. — Recitata in Choro Hora Sexta, Presbyter Assistens se gerit ut sub n. 519, sed cum ad Secretarium, vel ad Altare maius pervenerit, pergit ad stallum suum et se aliis Canonicis conformat.

1713. — **Ad Missam pontificalem.** — Completa ab Episcopo Oratione: *Respice* etc., post Horam Nonam, pergit ad Thronum et se gerit ut in Articulo III Capitis I Partis III, sed:

I. - Ad Confessionem omittitur Psalmus 42: *Iudicame, Deus* etc.

II. - *Hanc igitur* etc., *Communicantes* etc., et *Qui pridie* etc., sunt propria.

A) **Ad Benedictionem Olei Infirmorum.** — Absoluta ab Episcopo Oratione: *Nobis quoque peccatoribus* etc., Presbyter Assistens praemoneat Episcopum ut genuflexionem faciat et in cornu Epistolae digitos abluat; quibus abstersis, illum praecedat ad mensam e regione Altaris et ad eiusdem Episcopi sinistram sedet.

Ad nutum Caeremoniarum primi, surgit; elata voce, in tono lectionis dicit: *Oleum infirmorum*, dein iterum sedet.

Postquam unus ex septem Subdiaconis ad mensam reversus fuerit, Presbyter Assistens ab eo ampullam Olei infirmorum accipit eaque Episcopo praesentat dicens, clara voce: *Oleum infirmorum*.

Oleo benedicto, Presbyter Assistens recipit ampullam et Subdiacono tradit, ac postea, dum Episcopus manus lavat, ei mantile ministrat; Episcopum ad Altare praecedat et ante infimum eius gradum, ad Episcopi sinistram, genuflexionem, utroque genu, peragit; cum eodem Altare ascendit, genuflexionem iterat atque Episcopo indicat verba: *Per quem haec omnia* etc.

III. - Pax non datur.

IV. - Deposita sacra Hostia in Calice, Presbyter Assistens cum Episcopo genuflectit et paululum recedit versus cornu Evangelii.

V. - Collocata Pyxide ante Calicem, genuflexionem peragit, in

planum descendit. et consistit; genuflectit vero cum Diaconus Confessionem facit; cum aliis Canonicis accedit ad sacram Communionem accipiendam.

VI. - Distributa S. Communione, ascendit Altare ad Episcopi sinistram.

VII. - Postquam Missale transtulerit, descendit in planum, in cornu Epistolae, et mappas absque osculis Episcopo ministrat, dein cum eo ad medium Altare revertitur, genuflexionem peragit, si benedicendum sit Chrisma et Oleum pro Catechumenis, alias, abstersis ab Episcopo manibus, ad Missale cum eo se recipit.

B) Ad Benedictionem Chrismatis et Olei Catechumenorum. — Genuflexione SS. Sacramento facta, Presbyter Assistens Episcopum ad mensam, ut prius, praecedit et ad eiusdem Episcopi sinistram sedet. Ad nutum Caeremoniarum, surgit; elata voce in tono lectionis dicit: *Oleum ad sanctum Chrisma*, statimque subiungit eadem voce: *Oleum Catechumenorum*, deinde incensum ministrat ac postea sedet.

Quum Processio reversa fuerit ad Altare, Presbyter Assistens accipit ab uno ex septem Diaconis ampullam Olei ad sanctum Chrisma cum mappula qua erat involuta; eam Episcopo praesentat, nihil dicens, et super mensam deponit, deinde accipit balsami vasculum, Episcopo offert et super mensam ante ipsum collocat.

Quum duodecim Presbyteri super Oleum halitant et sanctum Chrisma salutant, sedet, dein iterum surgit, accipit ampullam Olei pro Catechumenis relinquens mappulam collo Diaconi, eamque Episcopo praesentat, nihil dicens, ac postea ante ipsum in medio ponit. Dum duodecim Presbyteri super Oleum halant, sedet, ut prius, ac similiter cum illud salutant.

Dum ampullae in Sacristiam deferuntur, Presbyter Assistens mantile Episcopo ministrat, dein illum ad Altare praecedit.

VIII. - Benedictione ab Episcopo impertita in fine Missae, Indulgentiam non publicat.

IX. - Completa recitatione Evangelii S. Ioannis, sedet et postquam Episcopus monitionem Canonico Sacristae, vel alii, fecerit, de Throno descendit et apud illum consistit.

1714. — Ad Processionem. — Accepto ab Episcopo pluviali, Presbyter Assistens Thronum ascendit, incensum ministrat, sint

osculis et absque invitatione ad benedictionem; quo imposito, ad Altare praecedit Episcopum; genuflexionem utroque genu peragit et ad dexteram Episcopi genuflectit eique thuribulum ministrat. Thuribulo recepto et Thuriferario tradito, ad locum suum inter Canonicos se recipit.

Quum Processio ad Sacellum pervenerit, completa strophæ: *Tantum ergo* etc., ad Altare, debita cum genuflexione, accedit; ut prius incensum ministrat, atque Episcopo thuribulum porrigit. SS. Sacramento thurificato, thuribulum recipit et Thuriferario tradit, ac postea in cornu Epistolae transit et, Hymno absoluto, Altare ascendit; in cornu Epistolae se ad populum convertit ita tamen ut Altari tergum non vertat. Impertita ab Episcopo benedictione, Indulgentiam publicat; deinde inter Canonicos se recipit eisque se conformat.

1715. — **Ad Mandatum.** — Presbyter Assistens, postquam Episcopus mitram acceperit, Thronum ascendit; more solito incensum ministrat, dein descendit, ad suum locum inter Canonicos pergat ac illis se conformat. Post Evangelii cantum Episcopum non incensat.

Articulus IV.

De Diaconis Assistantibus Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.

1716. — Recitata in Choro Hora Sexta, **Diaconi Assistentes** se gerunt ut sub n. 519, sed cum ad Secretarium vel ad Altare maius pervenerint, pergunt ad suum stallum et se aliis Canonicis conformant.

1717. — **Ad Missam.** — Completa ab Episcopo Oratione: *Respice* etc., ad Thronum accedunt et se gerunt ut in Articulo IV Cap. I Partis III, sed:

I. - Dum recitant cum Episcopo Psalmos Missae praeparationis, omittunt Versum: *Gloria Patri* etc., et ad Confessionem non recitant Psalmum 42: *Indica* etc.

II. - Quum Episcopus, recitata Oratione: *Nobis quoque peccatoribus* etc., ad mensam pergat, ipsi genuflexionem peragunt et ad latera Altaris recedunt; quando vero, Oleo infirmorum benedicto, Episcopus ad Altare revertitur, in primum locum se conferunt.

III. - Pax non datur.

IV. - Quum Diaconus Confessionem facit, genuflectunt; cum aliis Canonicis sacram Communionem accipiunt.

V. - Lotis et abstersis manibus ab Episcopo, se ut supra gerunt dum Episcopus ad mensam procedit; et ita cum Episcopo ad Altare revertitur.

VI. - Quum Episcopus ad Thronum revertitur recitans Evangelium S. Ioannis, Diaconus secundus mitram et pileolum ei aufert, Diaconus primus pileolum et mitram ei imponit, completa Evangelii recitatione, ac postea ambo sedent. Monitione ab Episcopo facta, surgunt, de Throno descendunt et apud illum consistunt.

1718. — Ad Processionem. — Postquam Missae Ministri de Throno descenderint, Diaconi Assistentes ad Episcopi latera accedunt et eum pluviali induunt ac Diaconus primus mitram ei imponit. Incenso imposito, ambo pluvialis Episcopi fimbrias sustinent et ad Altare pergunt, ante cuius infimum gradum Diaconus secundus mitram ac pileolum Episcopo aufert; tunc ambo genuflexionem peragunt, utroque genu, surgunt, super infimum gradum genuflectunt, sed Diaconus primus paululum se ad cornu Epistolae retrahit et locum dat Presbytero Assistenti;thurificato SS. Sacramento, accedit ad Episcopi dexteram; interim Diaconus secundus alligat velum humerale ante Episcopi pectus; ambo, cum eodem Episcopo. Altare ascendunt.

Diaconus primus ad Altare accedit et, genuflexione facta uno tantum genu, humeris paulum ad latus Epistolae conversis, ne terga Episcopo obvertat, Calicem accipit sinistra infra nodum, et dexteram ei imponit; per sinistram suam conversus, stans tradit illum Episcopo adhuc genuflexo, eumque contegit extremitatibus veli humeralis. Mox genuflectens SS. Sacramentum adorat, et dum Episcopus Altare conscendit, se ad populum vertit.

Hymno: *Pange lingua* etc. intonato, inceptaque Processione, ambo ad nutum Caeremoniarum, ab Altari cum Episcopo descendunt, sub baldachino procedunt fimbrias Episcopi pluvialis sustinentes ac recitantes alternatim cum eo praefatum Hymnum et, si tempus supersit, alios Hymnos Psalmosque, vel Cantica.

Quum ad Sacellum pervenerint, Diaconus secundus ante infimum Altaris gradum subsistit prout Episcopus, ibique genuflectit; tum adorato ab Episcopo SS. Sacramento, surgit et in infimo gradu genuflectit; Diaconus primus in plano tantillum ad cornu Epistolae, versus Episcopum, genua flectit et caput inclinat (D. 4198 ad 14): removet veli humeralis extremitates, Calicem accipit et surgit.

Adorato ab Episcopo SS. Sacramento, Calicem in medio Altaris super corporale deponit vel (Caer. Episc. L. II, cap. XXIII, n. 13) in Urna collocat.

Facta deinceps, paulum ad cornu Epistolae, genuflexione, descendit ad dexteram Episcopi. Quum verba: *Veneremur cernui* canuntur, Diaconi Assistentes se inclinant; completa strophæ, cum Episcopo surgunt et dum incensum ministratur sustinent pluvialis Episcopi fimbrias. Incenso imposito, **Diaconus primus** se ut prius retrahit ad cornu Epistolae et Presbytero Assistenti locum dat.

SS. Sacramentothurificato, **Diaconus primus** ascendit Altare; genuflexione in suppedaneo peracta, in Capsula Calicem reponit (vel, si iam SS. Sacramentum in Urna repositum fuerit, præmissa genuflexione, ostiolum claudit); tum, repetita genuflexione, ostiolum claudit, clave obserat, quam Caeremoniario tradit, deinde ad Episcopi dexteram redit ac genuflectit.

Completo Hymno, ambo surgunt, et consistunt ad benedictionem. Publicata Indulgentia, in plano cum aliis genuflexioneni peragunt, Diaconus primus pileolum et mitram Episcopo imponit, dein uterque ad Episcopi latera ad Altare maius procedit et paramentis eum exuit.

Quum duo Canonici ad Thronum accedunt, **Diaconi Assistentes** descendunt et pergunt ad paramenta deponenda.

1719. — **Ad Vesperas et ad Altarium denudationem, Diaconi Assistentes** se aliis Canonicis conformant.

1720. — **Ad Mandatum.** — Quum Episcopus ad Thronum accedit, Diaconi Assistentes et ipsi accedunt, sed cum Diaconus et Subdiaconus advenerint, de Throno descendunt et prope illum consistunt. Episcopo parato, ad eius latera accedunt. Cum Diaconus pervenerit ad locum ubi Evangelium canendum est, secundus Diaconus mitram Episcopo aufert; ad Evangelii cantum se signant, more solito, ad nomen Iesu se inclinant.

Quum Diaconus et Subdiaconus,thurificato Episcopo post Evangelii cantum, ad Episcopum accedunt, **Diaconi Assistentes** inter Canonicos se recipiunt.

Postquam Episcopus pluviale acceperit, ad eius latera iterum accedunt et ad Versiculos, nec non ad Orationem, pluvialis fimbrias sustinent. Oratione absoluta, de Throno descendunt; postquam Episcopus paramenta dimiserit, cum associant.

A r t i c u l u s V .

De sacris Ministris Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.

1721. — Ad Horam Nonam. — Si Episcopus sandalia accipit dum recitatur Hora Nona, Diaconus, post Sextam, cum aliis Canonicis procedit ad associandum Episcopum, Subdiaconus vero, assumit amictum, albam, cingulum, dein, comite Caeremoniario secundo, ad Altare procedit et sedet in suo scamno. Ad Episcopi adventum, se, more solito, gerit (v. n. 924). Acceptis ab Episcopo caligis et sandaliis, ad Sacristiam accedit, ubi tunicellam assumit.

Si vero Episcopus sandalia accipit post Horam Nonam, tunc etiam Subdiaconus pergit ad associandum Episcopum et cum, vel ad Secretarium, vel ad Altare maius, pervenerit, una cum Diacono ad Sacristiam procedit, ubi ambo paramenta assumunt absque manipulis.

1722. — Ad Missam pontificalem. — Absoluta Hora Nona, Ministri sacri ad Altare procedunt et Subdiaconus, dum Episcopus legit Psalmos Missae praeparationis, defert caligas et sandalia ad Thronum. Ambo se gerunt ut ad Missam pontificalem ad Thronum (V. Art. V et VI Cap. I Partis III), sed:

I. - Ad Confessionem non recitant Psalmum 42: *Indica me, Deus* etc.

II. - Ad Offertorium, depositam Pyxidem a Caeremoniario prope corporale, ad Epistolae latus, Diaconus detegit, operculum extra corporale, dextera, ponit et Pyxidem ipsam super corporale, versus latus Epistolae, collocat. Quum Episcopus dicit: *Suscipe, sancti Pater* etc., Pyxidem detectam parum elevatam tenet, manu dextera, sinistra ad pectus admota. Oblatione autem facta, reponit illam super corporale, suoque operculo contegit et retro post Calicem eam collocat.

III. - Subdiaconus, infusa aqua in Calicem, si benedictio Oleorum facienda est, non accipit Patenam, sed ad abacum pergit, velum humerale dimittit, procedit ad medium Altare et in plano consistit; ante incensi ministrationem ascendit Altare et in eiusdem thurificatione assistit.

IV. - Paulo ante consecrationem, Diaconus Pyxidem ad dexteram Episcopi admovet, rursum detegit, nec cooperit nisi post

quam Episcopus, reposita sacra Hostia super corporale, a genuflexione surrexerit, deinde ad pristinum locum reponit; Subdiaconus, si benedictio Oleorum facienda est, accedit ad cornu Epistolae, ibique genuflectit et SS. Sacramentum adolet.

A) Ad Benedictionem Olei Infirmorum. — Ante verba: *Per quem haec omnia* etc., Subdiaconus Altare ascendit ad dexteram Diaconi, cum eo genuflexionem peragit, Episcopo ministrat aquam et vinum; Diaconus vero ad sinistram transit et purificatorium ministrat; ambo, genuflexione iterata in medio Altaris, cum Episcopo descendunt in gradum ante suppedaneum; Diaconus mitram et pileolum Episcopo imponit ac postea ad eiusdem dexteram, dum Subdiaconus ad sinistram incedit, pergunt ad mensam e regione Altaris collocatam et ad latera Episcopi ambo sedent.

Lecto ab Episcopo exorcismo, Diaconus mitram ei aufert, quam imponit, absoluta Oratione: *Emitte, quaesumus Domine* etc. Postquam Episcopus manus laverit, ambo cum eo ad Altare revertuntur ante cuius infimum gradum Diaconus, stans ad eiusdem Episcopi dexteram, mitram et pileolum ei aufert. Ambo genuflexionem peragunt, dein Diaconus cum Episcopo Altare ascendit, Subdiaconus vero perstat in plano.

V. - Pax non datur, propterea Ministri sacri permanent suis in locis, nempe Diaconus ad Episcopi dexteram, Subdiaconus in plano.

VI. - Sumpto ab Episcopo pretioso Sanguine et Calice palla cooperto, Diaconus cum Episcopo et Presbytero Assistente genuflexionem peragit, alterum Calicem ante Celebrantem super mediam partem corporalis elevatum tenet ut in ipsum SS. Sacramentum reponat. Quo facto, genuflectit cum Episcopo, et propius accedens, prius palla, dein Patena inversa Calicem illum cooperit, ac desuper velum album expandit, quod vitta ad pedem devincit; sic contextum in medio Altaris collocat; ante quem Pyxidem continuo ponit eainque detegit, deinde utroque genu in ora suppedanei genuflectit, versus cornu Epistolae; inierim Subdiaconus ascendit suppedaneum et in illius ora, versus Evangelii cornu, pariter genuflectit utroque genu. Priusquam ambo sacram Eucharistiam accipiant, manum Episcopi deosculantur.

Communionem accepta, Ministri sacri descendunt in planum, ad cornu Epistolae, ad purificationem sumendam, dein, Subdiaconus ad

latus Evangelii transit, ante medium Altaris genuflectens, et ad Episcopi dexteram sistit, facie ad cornu Epistolae versa.

Interim Diaconus in plano in cornu Epistolae stans profunde inclinatus versus Episcopum, accepto libro, cantat: *Confiteor* etc. (v. n. 916); quo expleto, Caeremoniario librum tradit, manet ibidem inclinatus donec, post: *Misereatur* etc., responderit: *Anien*, deinde erectus post: *Indulgentiam* etc., pariter: *Arnen* respondet. Ac postea ad sinistram ascendit Episcopi, dum Subdiaconus se ad eiusdem Episcopi dexteram confert.

Ambo cum Episcopo genuflexionem peragunt, Diaconus Pyxidem dextera accipit, sinistra super pectus posita; Subdiaconus vero dextera Patenam accipit, sinistra pariter supra pectus posita; ambo se ad populum convertunt. Diaconus consistit ad Episcopi dexteram, Pyxidem tenet usque ad finem distributionis SS. Eucharistiae et eam ita protendit ut commode Episcopus sacras Particulas accipiat iisdemque Crucem super Pyxidem efformare possit; Subdiaconus consistit ad sinistram cum Patena eamque supponit cum Episcopus sacram Particulam extra Pyxidem fert super linguam Communicandi.

Clericis omnibus communicatis, ambo cum Episcopo ad cancellos descendunt.

Fidelium Communione absoluta, Ministri sacri loca permutant, ad Altare se vertunt illudque ascendunt. Diaconus super corporale Pyxidem deponit, Subdiaconus Patenam, dein ambo genuflexionem peragunt; Diaconus, Pyxide asportata, ministrat ampullas pro plirificatione, Subdiaconus descendit in planum et consistit in medio ante infimum Altaris gradum.

Si vero Episcopus ipse Pyxidem teneat, tunc ambo cum Episcopo genuflexionem peragunt, Diaconus dextera Patenam accipit, sinistra super pectus posita, uterque se ad populum convertit. Diaconus consistit ad Episcopi dexteram, Subdiaconus ad sinistram et ibi ambo inter Communionis administrationem assistunt, Diaconus sub mento Communicantium Patenam tenens, Subdiaconus stans, iunctis manibus.

Ablutione ab Episcopo sumpta, Diaconus descendit cum Episcopo in planum in cornu Epistolae pro Episcopi manuum lotionem, dein ad medium Altaris revertitur, genuflexionem peragit, si procedendum sit ad benedictionem Olei ad sanctum Chrisma et Catechumenorum, alias sistit in gradu secundo, retro post Episcopum.

Dum Episcopus, una cum Diacono, descendit in planum in cornu Epistolae, Subdiaconus Altare ascendit, Calicem Missae abstergit,

cooperit et ad abacum defert, dein, si procedendum sit ad Oleorum benedictionem, iterum ascendit Altare et ad sinistram Episcopi se confert.

B) Ad Benedictionem Olei ad sanctum Chrisma et Olei Catechumenorum. — Ministri sacri, genuflexione SS. Sacramento facta, descendunt in gradum ante suppedaneum, **Diaconus** pileolum et mitram Episcopo imponit; ambo cum eo ad mensam accedunt et ad eiusdem latera sedent. Ad impositionem incensi surgunt, dein iterum sedent.

Deposito super mensam vasculo balsami, **Diaconus** mitram Episcopo aufert quam imponit post Orationem: *Creaturarum omnium* etc., deinde exuit album tegumentum ampullae, non vero mappulam, et ante Episcopum ampullam ponit; cochlear porrigit Episcopo cum osculis, quod receptum in lance reponit. Postquam Episcopus super Oleum halitaverit, ponit ampullam in alteram mensae partem, tandem una cum **Subdiacono** sedet.

Ambo surgunt postquam duodecim Presbyteri super Oleum halitaverint; **Diaconus** ampullam accipit iterumque ante Episcopum ponit eam, ac postea mitram ei aufert. Salutato ab Episcopo Chrismate, **Diaconus** ei mitram imponit, deinde ampullam ad alteram mensae partem collocat ac postea una cum **Subdiacono** sedet.

Completa a duodecim Presbyteris salutatione, **ambo** surgunt; **Diaconus** accipit ampullam Olei ad sanctum Chrisma et ponit eam versus Episcopi sinistram.

Exorcizato Oleo Catechumenorum, **Diaconus** mitram Episcopo aufert eamque imponit postquam Episcopus Oleum salutaverit, deinde sedet una cum **Subdiacono**. Completa a duodecim Presbyteris salutatione, **Diaconus**, adiuvante Caeremoniario, ampullam Diacono tradit.

Lotis ab Episcopo manibus, **Ministri sacri** una cum Episcopo ad Altare revertuntur, ante cuius infimum gradum **Diaconus** mitram et pileolum ei aufert. Genuflexione utroque genu facta, **Diaconus** ad Episcopi sinistram ascendit, **Subdiaconus** in plano perstat.

VII. - **Diaconus** pro cantando: *Ite Missa est*, genuflectit, se ad populum convertit ita tamen ut oblique illuni respiciat ne tergum SS. Sacramento vertat; quo decantato, se iterum una cum Episcopo ad Altare vertit, genuflectit et versus cornu Epistolae se confert.

VIII. - Ad benedictionem, Diaconus mitram Episcopo non imponit, sed pileolum et mitram imponit in gradu ante suppedaneum cum Episcopus ad Sedem accedit.

IX. - Absoluta recitatione Evangelii S. Ioannis, Ministri sacri de Throno descendunt, manipulos deponunt et perstant apud infimum gradum eiusdem Throni. Monitione ab Episcopo facta, ad eius latera accedunt iterum, ipsum exuunt usque ad tunicellam inclusive ac postea in Sacristiam pergunt, ubi paramenta deponunt; assumptis paramentis sibi convenientibus, in Chorum revertuntur aliisque Canonicis se conformant.

1723. — Ad Mandatum. — Ministri sacri, paramentis indutis, absque manipulis, ad nutum Cacremoniarum secundi, ad aulam Mandati pergunt, ad scamnum se conferunt, ibique expectant Episcopi adventum; ad eius ingressum surgunt, se ei inclinant, ad Thronum accedunt et, more solito, Diaconus, adiuvante Subdiacono, illum induit. Accepta ab Episcopo mitra, ambo de Throno descendunt, ad abacum procedunt, ibique manipulum assumunt; Diaconus accipit Evangeliarium, ambo ad Thronum pergunt et se gerunt ut in Missa pontificali ad Evangelii cantum (v. n. 914 et 930) sed, deosculato libro ab Episcopo, Diaconus Episcopum incensat, triplici ductu.

Episcopo thurificato, ambo manipulum deponunt et ad Episcopi latera accedunt; Diaconus formale tollit, uterque exuit Episcopum pluviali, quod super Cathedram Throni relinquit, ac postea Diaconus mitram ei imponit, gremiale super eius genua explicat et praecingit eum, deinde, cum eodem Episcopo, ambo de Throno descendunt et ante primum pauperem accedunt.

In pedum lotionem Diaconus perstat genuflexus ad Episcopi dexteram, et, suo tempore, ei linteum praebet ad pedes abstergendos, dein eleemosynam porrigit; Subdiaconus perstat genuflexus ad sinistram Episcopi, tenens unicuique aliquantulum elevatum pedem dexterum. Lotione peracta, ambo Episcopum comitantur ad Thronum; postquam ille manus laverit, Diaconus gremiale tollit et, Subdiacono adiuvante, pluviali induit, formale firmat ac postea de Throno ambo descendunt et ad scamnum pergunt ibique consistunt.

Oratione completa, iterum ad Episcopi latera accedunt, illum exuunt, dein ad scamnum revertuntur; cum Episcopus transit ei se inclinant ac postea ad Sacristiam pergunt, ubi paramenta dimittunt.

Articulus VI.

De duodecim Presbyteris, de septem Diaconis deque septeni Subdiaconis assistentibus Oleorum benedictioni Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.

1724. — Dum recitatur Hora Nona, Ministri pro Oleorum benedictione paramenta assumunt iuxta proprium ordinem; ad nutum Acolythi, ad Secretarium, vel ad Altare maius, procedunt ordinatim scilicet: primo incedunt **Subdiaconi** bini, ultimo loco terni; dein Diaconi eodem ordine; ac postea **Presbyteri** bini et bini. **Omnes**, inter proprium ordinem, incedunt ad normas praecedentiae.

Omnes ad Secretarium, vel ad Altare maius, accedentes genuflexionem Altari et Episcopo peragunt, deinde ad sedilia designata se conferunt et, in omnibus, aliis Choralibus se conformant (v. seq. Art.).

1725. — **Ad Benedictionem Olei Infirmorum.** — Quum Episcopus, recitata Oratione: *Nobis quoque peccatoribus* etc., ad mensam pervenerit et Presbyter Assistens dixerit: *Oleum infirmorum*, unus ex septem Subdiaconis, innuente Caeremoniario secundo, medius inter duos Acolythos, genuflexionem SS. Sacramento utroque genu peragit et ante Episcopum transiens eidem genuflexionem facit, ad Sacristiam pergit, ubi accipit ampullam tegumento serico violaceo contextam et sinistro brachio affert ad Altare per brevioram viam. Geniiflexione utroque genu SS. Sacramento peracta, ad mensam procedit, genuflexionem Episcopo facit, dein ad Presbyterum Assistentem se appropinquat et, submissa voce, dicit: *Oleum infirmorum*, atque ampullam tradit. Iterata geniiflexione Episcopo, prope mensam in parte Diaconi recedit.

Si plura sint vasa, ad Sacristiam accedunt tot Subdiaconi quot sunt vasa.

Oleo infirmorum benedicto, idem Subdiaconus, medius inter duos Acolythos, ad mensam accedit; facta Episcopo geniiflexione, se ad Altare vertit, geniiflexione utroque genu SS. Sacramento peragit, dein, per brevioram viam, ad Sacristiam ampullam defert, eamque super mensam collocat ac postea ad Altare maius revertitur et se ad pristinum locum confert.

1726. — **Ad Benedictionem Olei ad S. Chrisma et Olei Catechumenorum.** — Postquam Episcopus ad mensam reversus fuerit et Presbyter Assistens dixerit: *Oleum ad sanctum Chrisma*, et *Oleum*

Catechumenorum, omnes, ad nutum Caeremoniarum secundi, ordinatim ad Sacristiam pergunt, genuflexionem utroque genu SS. Sacramento peragunt et; si ante Episcopum transeunt, ei genuflexionem faciunt.

Quum ad Sacristiam pervenerint, unus ex septem Subdiaconis accipit bacile argenteum cum vasculo balsami; duo ex septeni Diaconis (si plures ampullae, tot Diaconi quot ampullae) mappulas collis suis imponunt et ampullas deferunt sinistro brachio ita ut brachio cooperiant dimidium inferius ampullae et dimidium superius visibile sit. Quum ad Altare revertuntur, omnes genuflectunt utroque genu; sex Subdiaconi et quinque Diaconi pergunt ad locum suum, Subdiaconus cum vasculo balsami et Diaconi ampullas deferentes consistunt inter mensam et Altare; Presbyteri dirimuntur seni in utramque partem, a lateribus mensae, binas alas efficientes inter Altare et eandem mensam.

Diaconus ferens ampullam Olei ad S. Chrisma, ad nutum Caeremoniarum secundi, se ante Episcopum confert; genuflexione facta, sistit prope Presbyterum Assistentem cique ampullam tradit, dein recedit post eundem Presbyterum Assistentem.

Subdiaconus balsami vasculum ferens, pariter ad nutum Caeremoniarum secundi, se ante Episcopum confert; genuflexione facta, Presbytero Assistenti vasculum tradit ac postea recedit ad sinistram Diaconi qui ampullam Olei ad sanctum Chrisma detulit.

Postquam Episcopus super Oleum halitaverit, duodecim Presbyteri, incipiendo a dignioribus, unus post alium, genuflexione simplici SS. Sacramento et Episcopo peracta, ad mensam accedunt et ter in modum Crucis super os ampullae halitant, iunctis manibus; reiterata Episcopo et SS. Sacramento genuflexione, ad sua pergunt loca.

Si plures ampullae, ter similiter halitant super cuiuscumque os.

Balsamo posito in ampulla, Diaconus qui ampullam detulit, ad mensam accedit, mappulam de ampulla tollit, ad suum revertitur locum, ibique eam sibi collo imponit.

Salutato ab Episcopo sancto Chrismate, Presbyter primus ante Altare procedit; genuflexione simplici SS. Sacramento peracta, ad mensam se convertit per sinistram suam, ibi prope medium ante Altare, sed aliquantulum versus cornu Epistolae, ne tergum directe ad Altare vertat, genuflectit cantans: *Ave, sanctum Chrisma*. Procedit paullo amplius, iterum genuflectit, vocem elevat cantans: *Ave* etc. Accedit ad mensam, genuflectit, vocem amplius attollit cantans: *Ave* etc. Surgit et labium ampullae deosculatur.

Si plures ampullae, Presbyter omnium deosculatur labium; Episcopo genuflexione facta, ad suum pergit locum.

Presbyter secundus ut primus se gerit, sed ad mensam se convertit per suam dexteram et ibi, prope medium ante Altare aliquantulum versus cornu Evangelii, genuflectens cantat: *Ave* etc.

Tertius Presbyter se gerit ut primus; quartus ut secundus et sic deinceps.

Completa salutatione a duodecim Presbyteris, **Diaconus ampullam** Olei Catechumenorum deferens ad mensam accedit et ampullam Presbytero Assistenti tradit, dein se confert ad sinistram Diaconi qui ampullam Olei ad sanctum Chrisma detulit.

Postquam Episcopus halitaverit ter super ampullam, **duodecim** Presbyteri pariter halitant, se gerentes ut antea, super ampullam Olei ad sanctum Chrisma.

Salutato ab Episcopo sancto Oleo, **duodecim Presbyteri** similiter se gerunt ut in salutatione Olei ad sanctum Chrisma, sed dicunt: *Are, sanctum Oleum.*

A duodecim Presbyteris salutato sancto Oleo, **Diaconi qui ampullas portaverunt** ac **Subdiaconus qui balsami vasculum detulit**, debitis cum genuflexionibus, ad mensam accedunt, a Presbytero Assistente ampullas et bacile cum vasculo recipiunt. Tum ad Sacristiani, eodem ordine, ampullae reportantur; quibus depositis una cum vasculo super mensam, **omnes** ad Altare revertuntur et ad suum pergunt locum ut in Missae initio.

Articulus VII.

De Canonicis deque ceteris Choralibus

Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.

1727. — I. - **Ad Horam Nonam** et ad Missam. — **Omnes** se gerunt ut in Articulo VII Capitis I Partis III, sed:

1. Canonici paramenta accipiunt post Horam Nonam, recitata ab Episcopo Oratione: *Respice* etc.;

2. Ad Confessionem non recitatur Psalmus 42: *Indica me, Deus* etc.;

3. Ad Benedictionem Oleorum omnes suis in locis consistunt;

4. Pax non datur;

5. **Canonici Episcopi** si accedant ad Sacram Communionem, eam accipiunt ante Diaconum et Subdiaconum;

6. **Omnes Communicaturi**, recitato: *Agnus Dei* etc., iunctis manibus, deveniunt in medium Chorum; ibique bini genua flectunt quum Diaconus: *Confiteor* etc., canit. Si vero Communicandorum numerum Presbyterium non capiat, ipsi ad: *Confiteor* etc., suo quisque loco in Choro genuflexi manent, stantibus reliquis, si qui sint, qui sacram Communionem non accipiant (Caer. Episc., L. II, cap. XXIX, n. 3).

Recitato ab Episcopo: *Indulgentiam* etc., **duo primi** Communicandi surgunt, genuflexione facta, ascendunt, genua flectunt in extremitate anteriori suppedanei et sacram Communionem recipiunt; interim **alii duo** sequentes genuflexionem faciunt, et, communicatis duobus prioribus, ascendunt ut supra; **duo vero priores** incedentes, hinc et inde, oblique, descendunt ad latera tertii paris Communicandorum et, facta cum eo genuflexione in plano, accedunt ad cornu Epistolae pro purificatione, deinde, iterata genuflexione in plano, ad loca sua redeunt.

Communicatis aliis duobus, ascendit **tertium par**, descendentibus illis ad latera quarti paris, ut supra; et sic deinceps.

Omnes, exceptis Episcopis consecratis, antequam sacram Communionem accipiant, deosculantur manum Episcopi celebrantis.

II. - Ad Processionem. — Quum Episcopus, expleta Missa, cum Diaconis Assistantibus ante infimum Altaris gradum pervenerit, omnes genua submittunt et candelas accipiunt. Cantores ad nutum Caeremoniarum, Hymnum: *Pange lingua* etc., canere incipiunt, quem, durante Processione, decantant usque ad stropham: *Tantum ergo* etc., exclusive, repetendo, si opus fuerit, alias a secunda incipiendo.

Hymno intonato, omnes surgunt; praemissa genuflexione utroque genu ante SS. Sacramentum, Cantores post Crucem incedunt, Clerici et Chorales bini et bini ordinatim candelas gerentes, manu extima, post Cantores incedunt, Canonici post duodecim Presbyteros qui Oleorum consecrationi astiterunt.

Cum ad Sacellum repositionis ventum est, Clerus in binas dividitur partes, hinc inde, adeo ut per medium Episcopus cum Diaconis Assistantibus commode transire queat, ibique flectunt genua digniores prope Altare, alii iuxta Crucem.

Cantores statim ac Diaconus, collocato super corporale SS. Sacramento ad Celebrantis dexteram redierit, intonant: *Tantum ergo* etc.

Completo Hymno, Canonici et Praelati surgunt, ceteri genuflexi permanent infra Episcopi benedictionem; qua impertita, surgunt.

Publicata Indulgentia, omnes, utroque genu, genuflexionem peragunt et ad Altare maius revertuntur.

Dum Episcopus paramenta dimittit, Canonici pergunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam, paramenta dimittunt et reassumunt insignia canonicalia, deinde ad Altare revertuntur.

III. - Ad Vesperas. — Quum Episcopus surgit, omnes surgunt et Cantor, innuente Caeremoniario primo, incipit Antiphonam: *Calicem salutaris* etc. Alter Cantor, ex altera parte Chori, incipit Psalmum 115: *Credidi propter quod* etc., quem alternatim Chorus prosequitur, sedentibus omnibus. In fine non dicitur: *Gloria Patri* etc., atque ita in reliquis Psalmis. Ad: *Magnificat* etc., omnes surgunt et se signant. Repetita Antiphona post Canticum, omnes genuflectunt et se gerunt ut in Horis minoribus.

IV. - Ad denudationem Altaris maioris. — Completis Vesperis, Canonici, nec non alii Chorales, accedunt ad Altare et se disponunt in gyrum, seniores a cornu Evangelii, alii autem post Canonicos. Canonicus dignior relinquit ad suam sinistram spatium in quo consistere debet Episcopus, denudato Altari.

Inceptam ab Episcopo Antiphonam: *Diviserunt sibi* etc. omnes prosequuntur, intelligibili voce et eadem voce alternatim totum recitant Psalmum 21: *Deus, Deus meus* etc. Repetita Antiphona, Canonici genuflectunt circa Faldistorium, deinde Episcopum comitantur ad Sacellum in quo repositum est SS. Sacramentum et, postquam Eum breviter adoraverint, ad aulam Mandati cum Episcopo pergunt.

V. - Ad Mandatum. — Quum Canonici ad aulam Mandati pervenerint, se ad sua loca conferunt ad Throni latera.

Ad Evangelii cantum, se ut in Missa solemni gerunt. Cantores Diacono Evangelium canenti, de more respondent; incepta pedum lotionem, inchoant cum cantu Antiphonam: *Mandatum novum* etc., cum reliquis, ut in Missali, et prosequuntur quandiu lotio durat.

Reassumptis ab Episcopo Cappa et Cruce pectorali, eum, more solito, associant.

1728. — De Canonico Sacrista. — Communionem populi absoluta, Sacerdos designatus, supcrpelliceo, stola ac velo humerali indutus, ascendit ad Altare, genuflexione facta, transfert sacram Pyxidem ad Sacristiam, in locum iam dispositum. In itinere aliquem Psalmum sine: *Gloria Patri* etc., recitat.

1729. — Item Canonicus Sacrista vel alius Sacerdos cui commissa fuit SS. Oleorum custodia, cum Episcopus, expleta Missa, ad Thronum accedit, et ipse accedit; durante monitione, coram eodem Episcopo consistit ac postea Thronum ascendit, manum Episcopi inclinatus, vel genuflexus, deosculatur, deinde debita cum reverentia, vel genuflexione, Episcopo et genuflexione utroque genu SS. Sacramento, ad suum confert locum.

Articulus VIII.

De Caeremoniario primo Feria Quinta in Coena Domini Episcopo Ordinario celebrante.

1730. — Ad Horam Nonam et ad Missam pontificalem. — Recitata in Choro Hora Sexta, et dato signo cum campana, iuxta locorum consuetudinem, Caeremoniarius Canonicos aliosque de more invitat ad associandum Episcopum et eos praecedit se gerens ut sub n. 519 et seqq. diximus.

Facta ab Episcopo brevi oratione in Faldistorio, procedit cum eo ad Thronum et ad suam sinistram consistit. Ad nutum eiusdem Episcopi, innuit Cantoribus ut Psalmum 118, IX: *Mirabilia* etc., recitare incipiant. Psalmis absolutis, cum Episcopo procedit ad Faldistorium et ad eius sinistram pariter consistit, sed aliquantulum retro. Ubi inchoatur Antiphona: *Christus* etc., genuflectit cum Episcopo. Absoluta Oratione: *Respice* etc., ad Thronum revertitur cum Episcopo, non vero ascendit et se gerit ut in Missa solemniori pontificali ad Thronum, sed:

I. - Omittitur Psalmus 42: *Iudica me, Deus* etc., ad Confessionem.

II. - Ad intonationem Angelici Hymni organa, campanae Turris, atque campanulae intra Ecclesiam pulsantur, deinceps si leant. Organa pulsari possunt per integrum Angelicum Hymnum (DD. 3515 ad 4; 4067 ad 6).

III. - Ad Psalmum 25: *Lavabo* etc., omittitur: *Gloria Patri* etc.,

IV. - *Communicantes* etc., *Hanc igitur* etc., *Qui pridie* etc., propria sunt.

V. - Iuxta plures Auctores signum crotali infra Officia omittendum est, quia talis fragor est inconcinnus et risum provocat, populusque his diebus satis attentus supponitur. Conforme videtur

etiam Missali, quod nihil de crotalo dicit, et Memoriali Rituum, quod crotalum pro convocatione populi et pro salutatione angelica et non pro aliis praescribit.

A) Ad Benedictionem Olei Infirmorum. — Dictis ab Episcopo verbis: *Nobis quoque peccatoribus*, Caeremoniarius sumit ex abaco Calicem vacuum cum purificatorio et ad Altare defert.

Quum Episcopus, ablutis et abstersis digitis, descendit in gradum ante suppedaneum, illum et sacros Ministros ad mensam praecedit.

Depositam ante Episcopum ampullam Olei infirmorum aperit et, completa Oratione: *Deus, incrementorum* etc., eandem operit operculo.

VI. - Pax non datur; paullo ante sumptionem, Calicem, in quo SS. Sacramentum est asservandum, ex abaco sumit, et ad Altare in cornu Epistolae defert, genuflectens in accessu et in recessu.

VII. - Reposito SS. Sacramento in Calicem, si adsunt Canonici Episcopi sacram Communionem accipiunt priusquam Diaconus et Subdiaconus; quibus omnibus communicatis, Diaconus Confessionem facit.

VIII. - Ordo distributionis sacrae Communionis:

1. Dignitates et Canonici, iuxta ordinem (Diaconi Assistentes accedunt inter ceteros, iuxta ordinem praecedentiae);

2. Beneficarii parati;

3. Presbyteri, Diaconi et Subdiaconi qui benedictioni Oleorum assistunt;

4. Ministri libri, candelae, mitrae et baculi;

5. Clerus Ecclesiae cathedralis non paratus;

6. Clerici Seminarii;

7. Familiares Episcopi;

8. Tredecim pauperes;

9. Laici qui ab Episcopo admittuntur.

IX. - Dum Diaconus canit: *Confiteor* etc., omnes Communicandi genuflectere debent; ceteri consistunt.

X. - Praemoneat Cantores ut, Communione completa, Antiphonani «*Communio*» dictam non canant.

B) Ad Benedictionem Olei ad sanctum Chrisma et Olei Catechumenorum. — Quum Episcopus, lotis et abstersis manibus, descendit in gradum ante suppedaneum, eum ac sacros Ministros ad mensam praecedit.

Deposita ante Episcopum ampulla Olei ad sanctum Chrisma, os eiusdem ampullae aperit; completa a duodecim Presbyteris salutatione ac serico tegumento amoto, ampullam operit, dein Olei Catechumenorum ampullam pariter aperit.

Completa salutatione a duodecim Presbyteris, ampullam operit et secum fert vestes quibus ampullae convestitae erant.

Quum Episcopus ad Altare revertitur, Caeremoniarius innuit Cantoribus ut Antiphonam «*Communio*» dictam canant.

XI. - Praemoneat Presbyterum Assistentem ne legat, impertita ab Episcopo benedictione, formulam Indulgentiae.

1731. — Ad Processionem. — SS. Sacramentothurificato, velum humerale Episcopo imponit.

Hymno: *Pange lingua* etc. intonato et omnibus rite dispositis, Caeremoniarius Episcopo et Diaconis Assistentibus significat ut progrediantur; tum et ipse prope eos incedit, nisi discurrat ad Processionem dirigendam.

Quum ad Sacellum pervenerit et postquam Episcopus, Calice Diacono primo Assistenti tradito, SS. Sacramentum adoraverit, velum ab eius humeris detrahit et innuit Cantoribus ut incipiant stropham: *Tantum ergo* etc.; qua completa, curet ut Episcopus iterum in primum dumtaxat thuribulum incensum imponat et SS. Sacramentumthurificet.

Impertita ab Episcopo benedictione, innuit Presbytero Assistenti ut Indulgentiam publicet.

1732. — Ad Vesperas. — In Choro recitantur Vesperae candelis Altaris accensis.

Precibus in gratiarum actione ab Episcopo recitatis, Caeremoniarius accedit ad eius sinistram; innuente eodem Episcopo, signum

Choro dat incipiendi Vesperas. Absoluta Antiphona post Canticum, cum Episcopo ad Faldistorium accedit et se gerit ut in fine Horae Nonae.

1733. — **Ad denudationem Altarium. — Completis Vesperis,** Caeremoniarius ducit Episcopum ante infimum Altaris gradum, eumque praemoneat ut incipiat Antiphonam: *Diviserunt sibi* etc., dein ad Altare ascendat, tobaleas amoveat ac postea per brevioram viam descendat in planum ad cornu Evangelii et consistat in capite gyri Canoniorum.

Pro denudatione Altarium sufficit tobaleas ita complicare ut maior mensae pars nudata remaneat, quin ipsae tobaleae ab Altaribus amoveantur (D. 3842 ad 4; Mem. Rit. Tit. IV, cap. II, § IV, n. 4).

Repetita Antiphona post Psalmum, Episcopum ad Faldistorium reducit.

1734. — **Dispositio ante Altaris denudationem.**

CAER EP

C1 Λμ\\

1735, — Dispositio post Altaris denudationem.

1736. — Ad Mandatum. — Ad ingressum aulae, Episcopus asper-
sionem aquae benedictae non facit et Caeremoniarius, dum ille para-
menta assumit, more solito se gerit. Accepta ab Episcopo mitra,
innuit Thuriferario ut ad Episcopum accedat pro incensi mini-
stratione.

Thurificato Episcopo post Evangelii cantum, Caeremoniarius
porrigit Diacono linteum, deinde Episcopum, Diaconum et Sub-
diaconum ante primum pauperem ducit et, dum Episcopus pedem
primi pauperis lavat, innuit Cantoribus ut canere incipiant Anti-
phonam: *Mandatum novum* etc.

Completa lotionem pedum, Episcopum ad Thronum reducit; abso-
luta Oratione: *Adesto, Domine* etc., praemoneat eum ut unum tantum
signum Crucis versus omnes faciat.

Dum Episcopus paramenta dimittit, se more solito gerit.

A r t i c u l u s IX.

*De Caeremoniario secundo**Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.*

1737. — Ad Horam Nonam. — Horae minores recitantur, candelis accensis.

Si adsit Secretarium, completa Horae Sextae recitatione, praemoneat Sacristain ut, Clericis adiuvantibus, amoveat pallium violaceum Altaris, serica violacea ornamenta Throni, tollat e Cruce violaceum velum et inter candelabra florum vascula collocet; si vero Secretarium absit, haec peragenda sunt, recitata Hora Nona, sed Throni ornamenta circa finem Psalmi 50: *Miserere* etc., auferuntur.

1738. — Ad Missam pontificalem. — Dum recitatur in Choro Hora Nona invitat Missae Ministros ad paramenta sumenda; absoluta Oratione: *Respice* etc., eos ad Altare ducit et se gerit ut in Missa pontificali ad Thronum, sed:

I. - In Processione ad Altare maius, septem Subdiaconi, septeni Diaconi, duodecim Presbyteri incedunt immediate ante Canonicos; si Episcopus uti Cruce potest, etiam post eam incedunt; Subdiaconi bini et bini et in tertio loco tres procedunt; similiter et Diaconi incedunt;

II. - Si propter spatii angustiam, mensa, Faldistorium et scamna pro Oleorum benedictione collocata non fuerunt, curet ut omnia sint disposita iuxta ordinem descriptum sub n. 1705, D, VII;

III. - Praemoneat Subdiaconum Missae, si Oleorum benedictio facienda est, ut postquam Calicem ad Altare detulerit, ad abacum revertatur velumque humerale dimittat. Ille vero ex abaco Pyxidem accipit et ad Altare, post Subdiaconum, defert;

IV. - Ante elevationem, si benedictio Oleorum facienda sit, invitat Subdiaconum ad incensandum SS. Sacramentum et ipse in thuribulum incensum imponit.

A) Ad Benedictionem Olei Infirmorum. — Postquam Presbyter Assistens dixerit: *Oleum infirmorum*, Caeremoniarius invitat unum Subdiaconum (si plura vasa, tot Subdiaconi quot vasa) cumque debitis cum genuflexionibus SS. Sacramento et Episcopo, praecedit in Sacristiam per viam breviorē. Accepta a Subdiacono

ampulla, illum ad Altare reducit. Completa Oratione: *Emitte, quae-sumus* etc., praemoneat Subdiaconum ut ad mensam accedat, ampullam recipiat, dein illum ad Sacristiam praecedit.

V. - Pax non datur.

VI. - Dum sacri Ministri sacram Communionem accipiunt, si Presbyterium amplum sit, Caeremoniarius invitat omnes qui communicandi sunt ut in medium Chorum deveniant, ibique genuflectant; deinde Diacono Missae tradit librum continentem *Confiteor* etc., in musicis notis.

β) Ad Benedictionem Olei ad sanctum Chrisma et Olei Catechumenorum. — Prolatis a Presbytero Assistente verbis: *Oleum Catechumenorum*, dum Episcopus incensum in thuribulum imponit, Caeremoniarius invitat duodecim Presbyteros, septem Diaconos ac septem Subdiaconos ad Sacristiam, et Processionem, sequenti modo, ordinat:

1. Thuriferarius;
2. Subdiaconus Crucem deferens, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Septem Subdiaconi;
5. Septem Diaconi;
6. Duodecim Presbyteri.

Processio sequitur brevioram viam.

Ordo Processionis in reditu:

1. Thuriferarius;
2. Subdiaconus Crucem deferens, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Sex Subdiaconi;
5. Quinque Diaconi;
6. Subdiaconus deferens vasculum balsami;
7. Duo Diaconi; alter deferens ampullam Olei ad S. Chrisma ad dexteram, alter deferens ampullam Olei Catechumenorum a sinistris;
8. Duodecim Presbyteri.

Si plures sunt ampullae, tunc qui Oleum ad S. Chrisma deferunt, vel incedunt a dextris vel post Diaconos deferentes ampullas Oleorum Catechumenorum.

Caput XVII. – De Feria V in Coena Domini celebr. Ep. Ordñ.

Processio sequitur longiorem viam. Egressa Processione de Sacristia, Caeremoniarius innuit Cantoribus ut incipiant canere Versum: *O Redemptor* etc.

Quum Processio ad Altare pervenerit, omnes, exceptis Ceroferariis et Subdiacono Crucifero, genuflectunt utroque genu.

Dispositio post reditum Processionis.

Tha.

PA

Omnibus in locis suis dispositis, Caeremoniarius invitat Diaconum ferentem ampullam Olei ad S. Chrisma et Subdiaconum deferentem vasculum balsami, ad mensam.

Postquam duodecim Presbyteri Oleum Catechumenorum salutarint, Caeremoniarius ordinat Processionem, sequenti modo:

- 1. Thuriferarius;
- 2. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;

3. Cantores;
4. Septem Subdiaconi;
5. Quinque Diaconi (bini primo loco; terni, secundo);
6. Duo Diaconi ampullas sacrorum Oleorum deferentes;
7. Duodecim Presbyteri.

Egressa Processione e Presbyterio, Caeremoniarius innuit Cantoribus ut cantent Versiculum: *Ut novetur* etc.

VII. - Benedictione ab Episcopo impertita post Missam, non tradit Presbytero Assistenti tabulam cum formula Indulgentiae. Curet etiam ut omnia rite pro Processione disponantur.

1739. — Ad Processionem. — Ordo Processionis:

1. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
5. Si Celebrans uti Cruce potest: Crucifer;
6. Septem Subdiaconi; septem Diaconi; duodecim Presbyteri;
7. Canonici et Dignitates inter quas Presbyter Assistens;
8. Minister baculi;
9. Duo Thuriferarii;
10. Baldachinum; sub quo incedit Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
11. Circa baldachinum: Clerici intorticia deferentes;
12. Post baldachinum: Minister mitrae;
13. Ministri candelae et libri;
14. Familiares Episcopi.

Ad Sacellum per longiorem viam proceditur, sed non extra Ecclesiam.

In reditu, Processio ordinatur ut supra, sed primo loco incedunt Clerici intorticia gestantes, dein Thuriferarii ac postea Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios. Beneficarii, qui hastas baldachini detulerunt, incedunt post Clericos habitu choralis indutos. Minister baculi sequitur Episcopum ad sinistram Ministri de mitra.

1740. — Ad Mandatum. — Paramentis assumptis a Diacono et Subdiacono, Caeremoniarius eos ad aulam Mandati ducit et postquam Episcopus advenerit, Clericis paramenta tradit, dein Diaconum et Subdiaconum ad Thronum ducit; imposito ac benedicto

incenso, eos iterum ad abacum reducit. Acceptis manipulis a Diacono et a Subdiacono, eos una cum Ceroferariis ad Thronum ducit et se gerit ut in Missa pontificali ad cantum Evangelii (v. n. 953).

Completa pedum lotionem, postquam Episcopus laverit et abstergerit manus praemoneat Ceroferarios et Ministros de libro ac candela ut ad Thronum accedant pro Orationis cantu.

Articulus X.

*De Subdiacono Crucifero deque Beneficiariis
hastas baldachini gestaturis Feria Quinta in Coena Domini,
Episcopo Ordinario celebrante.*

1741. — Subdiaconus, non qui in Missa ministrat, nec unus ex septem qui in Oleorum benedictione assistunt, sacra Communionem sumpta, accedit ad Sacristiam maiorem, sumit amictum, albam, cingulum ac tunicellam, deinde ad Altare revertitur et apud Crucem processionalem consistit. Postquam Presbyter Assistens dixerit: *Oleum Catechumenorum*, Crucem accipit et, medius inter Ceroferarios, absque ulla genuflexione vel reverentia, post Thuriferarium et ante alios ad Sacristiam per brevioram viam procedit.

Quum Processio in Presbyterium revertitur, se confert prope Altare a latere Epistolae, advertens ne tergum ad SS. Sacramentum vertat, facie ad Episcopum conversa, ibique consistit usque ad benedictionis finem, ac postea processionaliter, similiter per longiorem viam, ad Sacristiam revertitur; ampullis depositis, ad Altare iterum procedit, Crucem in sua basi reponit et expectat initium Processionis ad Sacellum SS. Sacramenti.

Si vero Olea benedicenda non sint, Subdiaconus ad Sacristiam pergunt postquam Episcopus digitorum ablutionem sumpserit, paramenia accipit et ad Altare revertitur expectans Processionis initium.

1742. — Beneficarii hastas baldachini gestaturi, Oleorum benedictione absoluta, vel si benedictio haec locum non habuit, postquam Episcopus ablutionem digitorum sumpserit, pergunt ad Sacristiam ubi Beneficarii pluviale accipiunt.

Monitione ab Episcopo facta, vel recitato ultimo Evangelio si Olea benedicta non fuerunt, omnes ad Altare maius procedunt. Crucifer, nisi iam in Presbyterio adsit, apud Crucem se confert, Beneficarii extra cancellos genuflexi permanent.

1743. — Thurificato SS. Sacramento, **Subdiaconus Crucifer** accipit Crucem et medius inter Ceroferarios se confert ad ingressum Presbyterii et consistit, facie ad Altare versa, **Beneficarii hastas baldachini gestaturi** surgunt, utrumque genu flectunt, ad baldachinum pergunt et consistunt: **dignior** ad hastam primam ex parte Diaconi, **secundus** ad eandem hastam ex parte Subdiaconi, **tertius** ad hastam secundam ex parte Diaconi, quartus ad eandem hastam ex parte Subdiaconi. Cum Episcopus deferens SS. Sacramentum et Diaconi Assistentes sub baldachino pervenerint, ad nutum Caeremoniarum procedunt.

1744. — Dum Cantores incipiunt Hymnum: *Pange lingua* etc., **Subdiaconus Crucifer**, ad nutum Caeremoniarum secundi, ante omnes procedit.

Cum **Subdiaconus Crucifer** ad Sacellum pervenerit, consistit prope aditum versus Evangelii latus. Cum omnes transierint, se confert e regione Sacelli, medius inter Ceroferarios, ubi sistit donec sit redeundum.

Beneficarii hastas baldachini deferentes in aditu Sacelli consistunt, baldachino duobus Clericis tradito, ante Altare in genua procumbunt.

1745. — Publicata Indulgentia, **Crucifer** incedit post Thuriferarios; **Beneficarii qui hastas baldachini detulerunt** procedunt ante alios Beneficarios paratos.

Quum ad Altare maius pervenerint, **Subdiaconus Crucifer** reponit Crucem in basi, dein cum aliis ad Sacristiam pergit.

Si numerus Beneficiariorum et aliorum Ministrorum sufficiens non sit pro Processione, tunc quatuor ex Presbyteris qui Oleorum benedictioni astiterunt hastas baldachini deferre possunt, et unus ex septem Subdiacoms Crucem gestare.

Hi omnes Ministri Oleorum benedictione completa, postquam ampullas ad Sacristiam detulerunt, deponunt manipulum, Presbyteri dimittunt etiam planetam et stolam ac pluviale assumunt et se gerunt ut diximus supra.

A r t i c u l u s X I .

*De Ministris libri, candelae, mitrae et baculi Feria Quinta
in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.*

1746. — De Ministris libri et candelae. — Si Episcopus legat Orationem: *Respice* etc., post Nonam, tunc **hi Ministri** circa finem Psalmi 50: *Miserere* etc., accedunt ad Faldistorium et ante Episcopum consistunt, vel genuflectunt, ita ut tergum ne Altari vertant.

Quum Episcopus ad Thronum accedit, et ipsi ad Thronum se conferunt ac se gerunt ut in Missa pontificali (v. n. 964), sed: Minister candelae, cum Episcopus, digitis ablutis et abstersis post Orationem: *Nobis quoque peccatoribus* etc., procedit ad mensam, sumit ex Altari palmatoriam et super mensam, e regione eiusdem Altaris, collocat apud legile. Oleo infirmorum benedicto, palmatoriam in pristinum locum defert. Et ita se gerit quando Episcopus ad mensam accedit pro benedictione Olei ad sanctum Chrisma et Olei Catechumenorum.

Minister libri in Processione defert Canonem Pontificalem et, postquam Diaconus primus Assistens Urnam clausurit, si Episcopus Cruce non utitur, ponit super Altare Canonem apertum pro benedictione; qua impertita, illum recipit.

Circa finem Psalmi 50: *Miserere* etc., post Vesperas ambo se gerunt ut supra post Nonam. Ad Mandatum, **Ministri hi** pluviale non sumunt et accedunt ad Episcopum pro cantu Orationis tantum, una cum Ceroferariis.

1747. — De Ministris mitrae et baculi. — **Hi Ministri se gerunt** ut in Missa pontificali (v. n. 965), praeterea:

I. - Minister mitrae

Diacono mitram porrigit:

ab eodem recipit:

cum Episcopus, digitis ablutis et abstersis, post Orationem: *Nobis quoque peccatoribus* etc., descendit in gradum ante suppedaneum;

post Exorcismum Olei infirmorum;

benedictione Olei infimiorum
completa;

ante infimum Altaris gradum;

cum Episcopus, lotis et abstersis
manibus post Communionem,
descendit in gradum ante sup-
pedaneum;

postquam depositae super men-
sam fuerunt ampullae Oleorum
cum vasculo balsami;

absolutis duobus Orationibus:
Deus, mysteriorum etc., et:
Creaturarum omnium etc.;

ante Praefationem;

postquam Episcopus sanctum
Chrisma salutaverit;

post Exorcismum Olei Catechu-
menorum, ante infimum Alta-
ris gradum.

salutato Oleo Catechumenorum.

ad benedictionem mitram non porrigit:

ante infimum Altaris gradum,
dum Episcopus ad Thronum
pergit recitans Evangelium
S. Ioannis;

cum Episcopus ad Thronum per-
venerit, a secundo Diacono re-
cipit;

completa recitatione Evangelii
primo Diacono porrigit.

completa monitione, a secundo
Diacono recipit.

AD PROCESSIONEM

primo Diacono porrigit:
accepto ab Episcopo pluviali;

a secundo Diacono recipit:
ante infimum Altaris gradum;

postquam,publicata Indulgentia,
Episcopus ante Altare SS. Sa-
cramenti genuflexionem com-
pleverit.

cum Episcopus ad Thronum per-
venerit.

AD MANDATUM

Diacono ministranti porrigit: a secundo Diacono Ass. recipit:
pluviali ab Episcopo accepto;
ante Evangelii cantum;
deposito pluviali post Evangelii
cantum.

lotis et abstersis ab Episcopo
manibus.

11. - Minister baculi quando Episcopus, lotis et abstersis digitis
post Orationem: *Nobis quoque peccatoribus* etc., descendit in gradum
ante suppedaneum, baculum ei porrigit, absque osculis, et ab eo
recipit cum ad Faldistorium ante mensam, e regione Altaris, per-
venerit; iterum ei baculum porrigit, Oleo infirmorum benedicto,
atque recipit ante infimum Altaris gradum. Ita se gerit postquam
Episcopus, lotis et abstersis manibus post Communionem, ad mensam
revertitur.

Recitato ab Episcopo Evangelio S. Ioannis, baculum non recipit,
sed post monitionem Canonico Sacristae, vel alii, factam.

Ad Processionem. — Quum Episcopus, incenso imposito, pro-
cedit ad Altare, Minister baculum ei porrigit, quem ante infimum
Altaris gradum recipit. In Processione incedit ante Thuriferarios,
sed aliquantulum versus sinistram Episcopi.

Quum Episcopus, completo Hymno: *Pange lingua* etc., bene-
dictionem impertit, more solito, sed absque osculis, baculum porrigit.
In reditu Processionis, incedit, innetis manibus, ad dexteram Mini-
stri mitrae.

Ad Mandatum. — Minister non induit pluviale; Episcopo bacu-
lum porrigit ante Evangelii cantum et ab eo recipit, cantu Evangelii
absoluto.

1748. — De Ministris Lotionis. - I. Ad Missam. — Hi Ministri
se ut in aliis Missis pontificalibus gerunt, praeterea:

a) Tradita Subdiacono a Presbytero Assistente ampulla Olei infirmorum iam benedicti, ad mensam accedunt et more solito ministrant.

b) Postquam Episcopus ablutionem sumpserit, ad eum in plano cornu Epistolae stantem accedunt et more solito se gerunt.

c) Dum in Sacristiam ampullae Olei ad S. Chrisma et Olei Catechumenorum deferuntur, Ministri ad mensam se conferunt pro Episcopi manuum lotionem.

II. - Ad Mandatum. — Cum Episcopus, completa pedum lotionem, ad Thronum revertitur, Ministri ad Thronum accedunt et more solito se gerunt.

Articulus XII.

De ceteris Ministris inferioribus Feria Quinta in Coena Domini, Episcopo Ordinario celebrante.

1749. — De Thuriferariis. - 1. Ad Missam. — Thuriferarius se gerit ut in Missa pontificali ad Thronum (v. n. 966, IV), praeterea:

Distributa ab Episcopo sacra Communionem, accedit ad Sacristiam; thuribulo cum navicula accepto, ad Altare revertitur. Postquam Presbyter Assistens dixerit: *Oleum Catechumenorum*, accedit ad Episcopum pro ministrationem incensi; quo imposito, ad nutum Caeremoniarum secundum, ante omnes ad Sacristiam procedit. Quum ad Altare revertitur, debita genuflexione SS. Sacramento et Episcopo facta, se confert ad Epistolae cornu, ubi consistit ad dexteram ultimi Presbyteri, facie ad Episcopum versa.

Completa Oleorum benedictionem, iterum ad Sacristiam procedit ante omnes. Depositis ampullis super mensam, congruo in loco reponit thuribulum ac postea ad Altare revertitur.

II. - Ad Processionem. — Oleorum benedictionem absoluta, vel, si benedictio haec locum non habuit, postquam Episcopus digitorum ablutionem sumpserit, duo Thuriferarii ad Sacristiam pergunt, thuribulum cum navicula accipiunt et, monitionem ab Episcopo facta, vel recitato ultimo Evangelio, si Olea benedicta non fuerunt, ad Altare maius procedunt et apud abacum consistunt.

Pluviali et mitra acceptis ab Episcopo, duo Thuriferarii accedunt ad Thronum et simul, vel unus post alium, thuribulum Episcopo praesentant pro incensi impositionem, ac postea ad abacum revertuntur.

Quum vero Episcopus in pulvino genuflectit super infimum Altaris gradum, **Thuriferarius prior** accedit ad Presbyterum Assistentem eique thuribulum tradit; dum SS. Sacramentum incensatur, genuflectit ad dexteram eiusdem Presbyteri Assistentis, sed in plano. Recepto thuribulo, cum **altero Thuriferario** pergit in medium Presbyterium et genuflectit in plano versus Epistolae cornu, **alter** versus cornu Evangelii.

Intonato Hymno: *Pange lingua* etc., ad nutum Caeremoniarii secundi, Thuriferarii assurgunt cum aliis, et incedentes hinc inde ante Celebrantem, extra baldachinum, facie veluti ad invicem versa (D. 2368), ne SS. Sacramento terga obvertant, sua, continue ac tractim, movebunt thuribula fumicantia, quasi eidem SS. Sacramento viam sternentes cum odore incensi. Qui ad dexteram incedit thuribulum sinistra fert, qui vero ad sinistram thuribulum dextera fert.

Quum ad Sacellum pervenerint cessant a thurificatione, et hinc et inde a lateribus Altaris consistunt, dein retro genuflectunt post Celebrantem.

Ad nutum Caeremoniarii, **Thuriferarius prior** surgit et ad dexterani Presbyteri Assistentis accedit pro ministratione incensi, deinde ad eiusdem dexteram genuflectit in plano; post SS. Sacramenti thurificationem, redit ad pristinum locum iterumque genuflectit.

Publicata Indulgentia, **Thuriferarii**, innuente Caeremoniario, surgunt, et, facta genuflexione utroque genu, ante Ceroferarios ad Altare maius redeunt.

111. - **Ad Mandatum.** — Episcopo parato, Thuriferarius ad Thronum accedit, genuflectit et thuribulum Episcopo, more solito, praesentat se gerens ut in Missa pontificali ad Evangelii cantum; quo absoluto, thuribulum porrigit eidem Diacono qui Episcopum incensat. Episcopo thurificato, ad Sacristiam pergit.

1750. — De Ceroferariis. — **Ceroferarii** se gerunt ut in Missa pontificali ad Thronum (v. n. 966, V), praeterea:

I. - Ceroferarius secundus, deposito cyatho super abacum, si Oleorum benedictio facienda sit, tollit velum humerale Subdiacono.

II. - Ceroferarius primus dum dicitur: *Sanctus* etc., et ad utramque elevationem campanulam non pulsat.

III. - Ad verba: *Nobis quoque peccatoribus* etc., **Ceroferarius** primus defert ampullas vini et aquae, in pelvicula, ad Altare; cum Episcopus accedit ad cornu Epistolae, eas Diacono ministrat ac postea ad abacum reportat.

IV. - Quum Presbyter Assistens dixerit: *Oleum infirmorum*, Ceroferarii accedunt ad latera Subdiaconi, qui deferre debet ampullam Olei, eique in genuflexionibus se conformant; tradita Presbytero Assistenti ampulla, ad sua loca se conferunt; Oleo benedicto, iterum ad Subdiaconi latera revertuntur et ut prius se gerunt.

V. - Reposita sacra Hostia in Calicem, Ceroferarii ex abaco tobaleam sumunt, simul ante Altare pergunt; genuflexione facta, dirimuntur, suppedaneum conscendunt, et in extremitate genua submitunt. Postquam Ministri sacri in ora suppedanei genuflexi fuerunt, tobaleam explicant et ad extremitates sustinent alter fere contra alterum versus. Communione ab iisdem sacris Ministris accepta, Ceroferarius prior tobaleam retrahit. Expleta a Diacono Confessione, Ceroferarii rursus tobaleam explicant, ut supra, et sic eam sustinent usque ad finem Communionis Cleri, dein tobaleam complicant et ad abacum deferunt.

VI. - Quum Presbyter Assistens dixerit: *Oleum Catechumenorum*, Ceroferarii, ad nutum Caeremoniarum secundi, ex abaco candelabra sumunt et ad latera Subdiaconi Cruciferi se conferunt; imposito incenso, ad Sacristiam, post Thurificarium, procedunt. Ampullis acceptis, ad Altare revertuntur et cum in Presbyterium pervenerint, apud Altare consistunt in latere Epistolae, facie ad Episcopum versa, quin tamen terga Altari obvertant. Oleorum benedictione completa, ad Sacristiam procedunt, ubi, repositis ampullis, ad Altare revertuntur et super abacum candelabra deponunt.

VII. - Missa absoluta, quum Subdiaconus Crucifer accipit Crucem, Ceroferarii ex abaco candelabra sumunt, hinc inde ad latera eiusdem Subdiaconi ad Cancellos se, absque genuflexione, conferunt, ibique consistunt, facie ad Altare versa, usque ad intonationem Hymni: *Pange lingua* etc.; tunc ante omnes, ad Caeremoniarum secundi nutum, incedunt et per longiorem viam ad Sacellum gradiuntur. Quo cum pervenerint, sistunt prope aditum. Cum omnes transierint, se conferunt e regione Sacelli, ubi consistunt, donec sit redeundum.

In reditu nullam genuflexionem, vel reverentiam, faciunt et incedunt ut prius. Quum ad Altare pervenerint, candelabra super abacum deponunt.

VIII. - Amotis ab Episcopo tobaleis, Ceroferarius prior cereos Altaris exstinguit, dein una cum altero vascula florum tollit, pallium et tapetum amovet et abacum denudat.

IX. - Ad Mandatum. — Ceroferarii adjuvant Diaconum et Subdiaconum in sumendis paramentis sacris; ad nutum Caeremoniarum secundi, accedunt ad aulam Mandati et sistunt prope abacum. Ad Evangelii cantum se gerunt ut in Missa solemni pontificali. Lotis et abstersis ab Episcopo manibus, accedunt ad Thronum una cum Ministris libri et candelae pro Orationis cantu; qua absoluta, ad abacum revertuntur super quem candelabra deponunt. Dimissis paramentis ab Episcopo, praecedunt ad Sacristiam Caeremoniarum secundum, Subdiaconum et Diaconum.

1751. — De Acolytho. — Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Acolythus accipit vasculum aquae benedictae et se gerit more solito (v. n. 966, VI), praeterea:

I. - Reposito congruo in loco vasculo aquae benedictae, curet ut Presbyteri, Diaconi et Subdiaconi paramenta accipiant, et absoluta Oratione: *Respice* etc., post Horam Nonam, ad Altare maius, vel ad Secretarium, accedant.

II. - Dum Episcopus digitos abluit, post: *Nobis quoque* etc., sumit ex abaco pileolum et Diacono defert; Oleo infirmorum benedicto, ex abaco sumit lancem et, cum Episcopus ad Altare revertitur, accedit ad Diaconum et expectat donec ille in lance reposuerit pileolum, quem ad abacum defert.

III. - Recitato ab Episcopo: *Agnus Dei* etc., Sacerdotibus non paratis sacram Communionem sumpturis stolas tradit.

IV. - Dum Episcopus sacram Communionem distribuit, accedit ad Sacristiam maiorem, et, parvo umbraculo accepto, ad Altare revertitur. Quum Canonicus Sacrista, vel alius, sacram Pyxidem asportat, eum sequitur deferens umbraculum super SS. Sacramentum.

V. - Quum Episcopus manus lavat in plano cornu Epistolae, Acolythus rursus ex abaco sumit pileolum et se gerit ut supra (v. n. II); ac ita se gerit quum Episcopus ad Altare revertitur.

VI. - Antiphona «*Communio*» dicta a Choro decantata, ad Sacristiam pergit, pluviale, formale ac velum humerale accipit, ad Altare defert et super abacum reponit.

VII. - Missa absoluta, dum Episcopus accedit ad Thronum, super infimum Altaris gradum pulvinum collocat.

VIII. - Quum Episcopus in reversione Processionis accedit ad Thronum, sumit ex abaco lancem pro Cruce pectorali et se confert ad Thronum cum Clericis pro paramentis.

IX. - Ad denudationem Altaris, amotas ab Episcopo tobaleas accipit et congruo in loco reponit; ex Faldistorio tollit sericum tegumentum, relinquens pulvinos; una cum alio Clerico Thronum exspoliatur.

X. - Dum Diaconus et Subdiaconus paramenta pro Mandato assumunt, ducit pauperes in Aulam Functionis; praemoneat eos ut bini et bini incedant, ultimi terni et quum Episcopus eis eleemosynam largitur deosculentur eius manum.

1752. — De Clericis pro Episcopi paramentis. — Lectis ab Episcopo precibus in Missae praeparatione, dum Caeremoniarius secundus suppedaneum ascendit, Clerici iam designati se gerunt ut sub n. 635 diximus.

Missa absoluta, Clerici tres ad Thronum accedunt et planetam, dalmaticam ac tunicellam recipiunt, interim duo Clerici ad abacum pergunt et ex illo pluviale ac formale sumunt atque ad Thronum pergunt.

Thurificato SS. Sacramento, ante Processionem, duo Clerici baldachinum accipiunt et Beneficariis illud tradunt; cum vero Processio ad Sacellum pervenerit, iidem baldachinum recipiunt et illud ad alterutrum parietem Sacello proximum applicant.

Quum Episcopus in reversione Processionis ad Thronum accedit, Clerici quatuor pergunt ad paramenta recipienda.

Quum vero Episcopus se confert ad Thronum, in aula Mandati, quinque Clerici (quorum unus sumit lancem pro Cruce pectorali) accedunt ad abacum; a Caeremoniario secundo Episcopi paramenta accipiunt et ad Thronum pergunt. Evangelio decantato, duo Clerici se conferunt ad abacum et ex illo alter gremiale sumit, alter lancem pro formali, ac postea ad Thronum procedunt.

1753. — De Clericis inservientibus ad Mandatum. — Praeter Ministros inferiores de quorum Officio circum lotionis pedum Caeremoniam iam diximus, designari etiam debent quinque Clerici.

Clericus primus dum Episcopus pluviale dimittit, urceum accipit et ante primum pauperem se confert, atque ad eius sinistram consistit.

Clericus secundus pelvim accipit et ad dexteram primi pauperis consistit.

Clericus tertius ex abaco sumit linthea et ad dexteram Diaconi perstat.

Clericus quartus vel Episcopi Familiaris pelviculam cum eleemosynis accipit et a tergo Diaconi consistit.

Clericus quintus pulvinum accipit et ante primum pauperem collocat.

Duo Clerici saltem, adiuvant pauperes in trahendis iterumque inducendis calceamentis.

Quum Episcopus accedit ad primum pauperem, **Clericus primus** sensim aquam super pedem effundit, ne manus aut albam Episcopi madefaciat; **Clericus tertius** linteum porrigit Diacono et cum Diaconus eidem Clerico linteum tradit, **Clericus quartus** eidem Diacono porrigit eleemosynam.

1754. — De Clericis intorticia gestaturis. — **Clerici sustinentes** intorticia non in medio Presbyterio, sed ad gradus laterales genuflectunt et post Elevationem in Sacristiam non redeunt. Completa Cleri Communione, **duo Clerici** cum intorticiis Celebrantem sacrosque Ministros hinc inde comitantur ad Presbyterii cancellos usque ad finem distributionis sacrae Communionis.

Cum ipsis est communicandum, alii eorum intorticia tenent, vel eorum aliqui prius accedunt, reliquis interim duo intorticia tenentibus, et deinde primis revertentibus et intorticia tenentibus, ceteri accedunt.

Communione populi absoluta, **Clerici intorticia gestantes** surgunt, SS. Sacramento genuflexionem faciunt et discedunt, sed duo manent et comitantur Sacerdotem deferentem sacram Pyxidem in qua Particulae pro infirmis asservantur.

Dum Episcopus sumit pluviale, **Clerici cum intorticiis** iterum ad Altare revertuntur.

Intonato Hymno: *Pange lingua* etc., surgunt et comitantur Episcopum ac Diaconos Assistentes, hinc inde; ad baldachinum dirimuntur et in Processione incedunt ad baldachini latera; qui ad dexteram incedunt, dextera intorticium gestant, qui vero ad sinistram, intorticium sinistra portant.

Quum ad Sacellum pervenerint, ad latera Altaris genuflectunt. Impertita ab Episcopo benedictione et publicata Indulgentia, ad Altare maius revertuntur incedentes ante omnes.

1755. — De Sacrista. — Sacrista si adsit Secretarium, recitata in Choro Hora Sexta, amovet, Clericis adjuvantibus, pallium, velum violaceum de Cruce, ornamenta violacea de Throno atque de Faldistorio; inter candelabra collocant vascula cum floribus. Si vero Secretarium absit, tunc, recitata ab Episcopo Oratione: *Respice* etc., post Nonam, haec peragit, sed Throni ornamenta tollit circa finem Psalmi 50: *Miserere* etc.

Pars IV. - Sectio I. – De sacris functionibus ordinariis

Oleo Catechumenorum benedicto, tollit mensam, ne Processionis ordini impediat.

Imposito incenso ante Processionem, Sacrista Canonicis et aliis candelas accensas distribuit.

Egressa Processione cum SS. Sacramento de Presbyterio, Sacrista ab Altari corporale amovet, omnia quae super abacum exstant in Sacristiam transfert, pallium album tollit et violaceum statuit, velum violaceum albo velo Crucis superimponit, pariter tollit tegumentum album de Faldistorio cum pulvinis et reponit tegumentum violaceum nec non violaceos pulvinos; serica ornamenta albi coloris de Throno amovet ac violacea remittit. Curet etiam ut Diaconorum Assistentium bireta in Sacellum transferantur.

Completo Hymno: *Pange lingua* etc., Sacrista candelas extinctas a Canonicis et a ceteris de Clero recipit.

Curet Sacrista ut aqua benedicta a vasis Ecclesiae removeatur (D. 2682 ad 54).

CAPUT XVIII.

DE FERIA QUINTA IN COENA DOMINI,
EPISCOPO ORDINARIO ASSISTENTE

Si Episcopus Feria Quinta in Coena Domini necessario impedimento praepeditus atque idcirco non pro suo arbitrio Missam non celebret, si possibile, assistat pluviali indutus Missae solemni a Digniore Capituli, caractere episcopali non insignito, celebrandae vel «saltem non omittat portare SS. Sacramentum in Processione» (Caer. Episc. L. II, cap. XXIII, n. 14). Si vero Missa pontificalis cum Oleorum consecratione ab Episcopo extraneo celebratur, Episcopus Ordinarius ab interventu, siquidem praesentia eius moram afferret Functioni iam prolixae.

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1756. — Omnia ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti parantur (v. n. 971), praeterea:

I. - In Sacristia maiori. — Pluvialia pro Beneficariis hastas baldachini deferentibus; pro Subdiacono Crucifero: amictus, alba, cingulum et tunicella.

Praeparantur etiam velum humerale ac stola; duo thuribula, intorticia et candelae in Processione deferendae.

II. - Ad Altare maius. — Velo albo Crucis velum violaceum, et pallio albo violaceum pallium superimponitur; vascula cum floribus super abacum collocantur.

Pariter panno serico albo Throni, violaceum superimponitur. Pallium et tobaleae ita positae sint ut facile tolli possint.

III. - In Sacristia capitulari. — Paramenta pro Dignitatibus et Canonicis.

IV. - Super abacum. — Super Patenam Calicis Missae, binae collocantur Hostiae magnae. Item alius adsit Calix amplus et pretiosus cum palla, Patena ac parvo velo albo serico, nec non vitta eiusdem coloris et materiae, ad velum illud colligandum; Pyxis cum Particulis; velum humerale pulcherrime ornatum; stolae, tobalea linea, vasa vitrea cum aqua et vino, mappulae; liber continens: *Confiteor* etc., in musicis notis.

V. - Apud abacum vel in latere Evangelii. — Crux processionalis, velo violaceo contexta; parvum umbraculum album.

VI. - In cornu Epistolae. — Scamnum Celebrantis et Ministrorum panno serico albi coloris contextum, cui superimponitur pannum violaceum.

VII. - Super balastrum. — Tobalea.

VIII. - Extra cancellos. — Perpulchrum baldachinum album.

IX. - Ad Sacellum Sepulcrum dictum, et ad locum in QUO ASSERVANDA EST SS. EUCHARISTIA PRO INFIRMIS. — Omnia quae diximus sub n. 1705, 1, F et H.

X. - Ad aulam Mandati. — Si ab Episcopo lotio pedum peragitur, praeparantur omnia ut sub n. 1705, 1, G diximus; si vero Functio a prima Dignitate compleatur, tunc praeparantur omnia quae notantur sub n. 1763, X.

Articulus II.

In Functione.

1757. — Omnia peraguntur ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi parati (v. P. III, Cap. III), sed:

I. - Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Sacrista, Clericis adiuvantibus, se gerit ut sub n. 1755, praeterea tollit de scamno Celebrantis et Ministrorum tegumentum violaceum.

II. - Ingrediente Episcopo in Ecclesiam, canipanae more solito pulsantur, sed organa silent.

III. - Ad Confessionem omittitur Psalmus 42: *indica* etc., ad Introitum: *Gloria Patri* etc.

IV. - Ad intonationem Angelici Hymni pulsantur campanae Turris et campanulae intra Ecclesiam. Organa pulsari possunt per integrum Angelicum Hymnum (DD. 3515 ad 4; 4067 ad 6).

V. - Ad Psalmum 25: *Lavabo* etc., non dicitur: *Gloria Patri* etc.

VI. - Circa usum crotali, vide quod diximus sub n. 1730, V.

VII. - *Communicantes* etc., *Hanc igitur* etc., *Qui pridie* etc., sunt propria.

VIII. - Pax non datur.

IX. - In repositione sacrae Hostiae in Calice Celebrans et Diaconus se gerunt ut respective diximus sub n. 1707, VI et 1722, VI.

X. - Si Episcopus ad Communionem accedat, reposita Hostia in Calice, pergit ad Altare, sibi ipsi caudam vestis talaris trahens ob reverentiam SS. Sacramenti; cum pervenerit ante infimum Altaris gradum, utraque flectit genua, ascendit suppedaneum in cuius ora genuflexus Communionem recipit; qua sumpta, ad Sedem revertitur; Diaconi Assistentes Episcopum comitantur usque ad infimum Altaris gradum.

XI. - Si adsit Episcopus extraneus et ipse Communionem accipiat, eam recipit post Episcopum Ordinarium, sed accedit ad Altare, comite tantum suo Cappellano; Canonici Episcopi etiam Communionem accipiunt post Ordinarium, sed soli ad Altare accedunt.

XII. - Celebrans, si Episcopi ad Communionem accedant, cum formula communi SS. Eucharistiam eis ministrat, non praemittens absolutionem nec dicens: *Ecce Agnus Dei* etc. Episcopis communicatis, se ad Altare vertit et se gerit more solito ad Communionem Cleri et populi.

XIII. - Diaconus et Subdiaconus sive sint Canonici, sive non, recipiunt Communionem ante omnes (Rub. Miss, in ritu cel. Tit. X, n. 9; Caer. Episc. L. II, cap. XXX, n. 4).

XIV. - Missa completur sicuti coram SS. Sacramento exposito (v. n. 1311 et 1312); Celebrans non publicat Indulgentiam et, Missa absoluta, una cum sacris Ministris ad Sacristiam procedit, ubi paramenta deponit.

XV. - Canonici, Missa absoluta, accedunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam ad paramenta sumenda; interim duo ultimi Canonici, vel alii, iuxta Ecclesiae consuetudinem, accedunt ad Episcopum; Diaconi Assistentes de Throno descendunt, pergunt ad dalmaticam sumendam ac postea ad Episcopum revertuntur.

XVI. - Ad Processionem omnes se gerunt ut in Capite praecedenti et ita ad Vesperas, ad Altaris denudationem et ad Mandatum si ab Episcopo peragatur, alias ut in Capite XX.

CAPUT XIX.

DE FERIA QUINTA IN COENA DOMINI CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO CUI BENEDICTIO OLEORUM COMMISSA FUIT

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1758. — I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam, vel, si Altare adsit, super eiusdem mensam praeparantur pro Episcopo celebrante paramenta, quae velo albo cooperiuntur, scilicet: planeta, dalmatica, tunicella, stola, cingulum, alba, amictus; chirothecae in lance; in cornu Evangelii: mitra pretiosa.

Ante mensam, super tapete, collocatur sedes cameralis.

Super alias mensas:

- a) disponuntur paramenta pro Dignitatibus et Canonici;
- b) pluviale et amictus pro Presbytero Assistente; si Ministri sacri Canonici sint, pro Diacono: dalmatica, stola, cingulum, alba, amictus; pro Subdiacono: tunicella, cingulum, alba, amictus;
- c) caligaecum sandaliis; Evangeliarium cum Episcopi manipulo; duo manipuli pro Ministris sacris; Canon Pontificalis; palmatoria cum candela; lanx pro Cruce pectorali.

Disponuntur paramenta pro Dignitatibus et Canonici.

Si Episcopus celebrans prima Dignitas Capituli non sit, tunc parantur pro Mandato: amictus, alba, cingulum, stola et pluviale violaceum pro Canonico celebrante; pro Ministris: duo amictus, albae, cingula, dalmatica cum stola diaconali albi coloris, tunicella et duo manipuli pariter albi coloris.

Praesto quoque sint duo candelabra cum albis candelis; thuribulum cum navicula.

II. - In Sacristia maiori. — Omnia quae sub n. 1705,1,B notavimus, praeterea: vimpa pro Ministro mitrae; Crux processionalis.

Si Ministri sacri Canonici non sint, disponuntur paramenta pro eis ut diximus sub I, b.

III. - In Sacristia Altari maiori contigua. — Praeparantur pluviale albi coloris et velum humerale pro Episcopo celebrante.

IV. - Ad Altare maius. — Omnia quae sub n. 1705, I, D numerantur, sed:

a) non collocatur septimum candelabrum;

b) in cornu Epistolae: Faldistorium (v. n. 674, V) cum tegumento et pulvinis violacei coloris. Non longe a Faldistorio collocatur scamnum pro Caeremoniario primo, scamnum pro Presbytero Assistente et Ministris sacris, nec non scamnum pro Caeremoniario secundo.

Congruo in loco tegumentum et pulvini albi coloris.

V. - Super abacum. — Omnia ut sub n. 1705, 1, D, II, sed super Calicem Missae ponuntur duae tantum Hostiae et non collocatur patera pro praegustatione.

VI. - In loco pro Mandato. — Si Episcopus celebrans prima Dignitas Capituli sit, parantur omnia quae sub n. 1705, 1, G notavimus, sed loco Throni collocatur Faldistorium: alias lotio pedum peragitur a prima Dignitate et in casu omnia disponuntur ut in sequenti Capite.

VII. - Circa Sacellum in quo post Missam recolendum est SS. Sacramentum, et circa locum in quo SS. Eucharistia asservanda est pro Communionem Infirmorum, vide quod notavimus respective sub n. 1705, 1, F et H.

Articulus 11.

In Functione.

1759. — De Episcopo celebrante. — Episcopus celebrans se gerit ut sub n. 1621 diximus, sed legit Psalmos praeparationis Missae et servat omnia quae diximus de Missa pontificali ad Faldistorium (v. n. 1056, I) cum exceptionibus notatis in secundo Articulo Capituli XVII huius Partis.

Missa absoluta, genuflexionem in suppedaneo peragit, a latere descendit in planum et pergit ad Faldistorium e regione Throni collo-

catum. Assumpto pluviali, Episcopus, stans, ante Faldistorium imponit incensum in ambo thuribula.

Si Episcopus celebrans non sit prima Dignitas Capituli, dimissis paramentis post Processionem, se aliis Canonicis conformat; si vero nec Canonicus sit, tunc pergit ad Sacristiam capitularem.

Si Episcopus celebrans sit prima Dignitas, recitatis precibus in gratiarum actione post Missam, accedit ad suum stallum ad recitandas Vesperas, in quorum fine recitat Orationem: *Respice* etc.; qua absoluta, medius inter duos Canonicos, vel duos Beneficiarios, habitu choralis indutos, se confert ante infimum Altaris gradum, caput detegit et, Cruci reverentia peracta, ibidem stans, sine cantu sed elata voce, inchoat Antiphonam: *Diviserunt* etc., deinde Altare ascendit, tobaleam amovet alteram post alteram, non vero tobaleam ceratam, ac postea descendit in planum et stans, ut prius, prosequitur recitationem Psalmi 21: Deus, *Deus meus* etc.; Antiphona repetita, procedit cum aliis ad aulam Mandati et se gerit ut Episcopus Ordinarius, sed in Faldistorio sedet.

1760.—De Presbytero Assistente deque Ministris sacris.—Presbyter Assistens et Ministri sacri se gerunt ut ad Missam pontificalem ad Faldistorium (v. n. 1056, II), cum exceptionibus respective notatis in Articulis III et V Capitis XVII huius Partis, praeterea

Presbyter Assistens, Missa absoluta, procedit ad Sacristiam capitularem, pluviale dimittit et se aliis Canonicis conformat.

Diaconus ministrat incensum ad mensam antequam ampullae afferantur.

Ministri sacri cum pervenerint ad Faldistorium, Missa absoluta, manipulos deponunt et postquam Episcopus monitionem fecerit, Diaconus mitram ei aufert et, Subdiacono adiuvante, illum exuit manipulo, planeta, dalmatica et tunicella, deinde pluviale induit. Ad impositionem incensi Diaconus naviculam ministrat ac postea Ministri sacri se gerunt ut Diaconi Assistentes (v. n. 1718).

1761. — De Canonicis deque ceteris Choralibus. — Omnes se gerunt ut in Articulo VII Capitis XVII, sed:

I. - Canonici non procedunt ad associandum Episcopum, neque post Nonam paramenta assumunt.

II. - Ad denudationem Altarium et ad Mandatum, si Episcopus celebrans prima Dignitas non sit, se gerunt ut sub n. 1773, II et III.

1762. — De Caeremoniarum deque Ministris inferioribus. — Caeremoniarii et Ministri inferiores pariter se gerunt ut ad Missam

pontificalem ad Faldistorium(v. n. 1056, 1Π, IV, V) cum exceptionibus notatis in respectivis Articulis Capitis XVII, sed: Caeremoniarius curet ut, cum Episcopus ad Altare revertitur, Oleorum benedictione absoluta, Faldistorium collocetur c regione Throni, praeterea duo Thuriferarii, pluviali ab Episcopo accepto, accedunt ad Faldistorium pro incensi ministratione, deinde ipsi et ceteri Ministri inferiores ad Processionem se gerunt ut in Capite XVII.

CAPUT XX.

DE FERIA QUINTA IN COENA DOMINI, ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO ET CELEBRANTE CANONICO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.
(Color paramentorum erit albus).

1763. — I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam parantur pro Canonico celebrante: planeta, stola, manipulus, cingulum, alba, amictus; stola violacea; pro Diacono: dalmatica, stola, manipulus, cingulum, alba, amictus; stola diaconalis violacea; pro Subdiacono: tunicella, manipulus, cingulum, alba, amictus. Super alias mensas disponuntur paramenta pro Dignitatibus et Canonicis (v. n. 1705, 1, A, X).

II. - In Sacristia maiori. — Pro Beneficiariis hastas baldachini deferentibus: pluvialia; pro Subdiacono Crucifero: tunicella, cingulum, alba, amictus.

Praeparatur quoque: velum humerale et stola; duo thuribula; intorticia et candelae in Processione deferendae.

III. - Ad Altare maius. — Sex candelabra cum candelis albis et Crux albo velo tecta (Mem. Rit. Tit. IV, cap. I, n. 3; D. 2524 ad 4), cui superimponitur velum violaceum; tabellae Secretarum; pallium albi coloris, cui superimponitur pallium violaceum.

Pallium et tobaleae ita positae sint ut facile tolli possint.

IV. - Super abacum. — Adsint omnia pro Missa solemni (v. n. 1163, IV), sed super patenam Calicis Missae, binae Hostiae collocantur. Item alius adsit Calix amplus et pretiosus cum Palla,

Patena ac parvo velo serico albo, nec non vitta eiusdem coloris et materiae; Pyxis cum particulis; pluviale et velum humerale pulcherrime ornatum; stolae; tobalea linea; vasa vitrea cum aqua et vino, mappulae, liber continens *Confiteor* in musicis notis; adsint quoque vascula cum floribus.

V. - Apud abacum vel in latere Evangelii. — Crux processionalis, velo violaceo contexta; parvum umbraculum album.

VI. - In cornu Epistolae. — Scamnum Celebrantis et Ministrorum, serico panno albo contexto, cui superimponitur pannum violaceum.

VII. - Super balastrum. — Tobaleae.

VIII. - Extra cancellos. — Perpulchrum baldachinum album.

IX. - Ad Sacellum et ad Locum in quo asservatur SS. Eucharistia pro infirmis. — Observanda sunt omnia quae diximus sub n. 1705, 1, F et H.

X. - In aula Mandati. — Altare instruitur cum pallio violaceo et tobalea, hinc et inde, pendente; gradus Altaris tapete violaceo cooperiuntur.

Super Altare: sex candelabra cum candelis e cera alba et in medio ipsorum Crux violaceo velo contexta; in cornu Epistolae: legile cum Missali.

Ad Altaris latera: collocantur scamna pro Canonicis.

In latere Epistolae: super abacum alba tobalea contextum ponuntur: Evangelarium; linteum lineum quo Celebrans praecingere se debet; urceus cum pelvi, manutergium in pelvicula pro ablutione manuum Celebrantis; plures urcei cum aqua calida et frigida cum pelvibus ad excipiendam aquam quae de ablutis pedibus decidet; tredecim mantilia; eleemosynae positae in pelvicula et singillatim divisae.

Scamna pro Beneficiariis etiam in latere Epistolae statuuntur.

In latere Evangelii aptatur scamnum longum viridi panno coopertum et cum gradu, seu suppedali, alto ac lato.

In cubiculo Aulae Functionis contiguo, super mensam maiorem parantur pro Celebrante: pluviale violaceum cum stola, cingulum, alba, amictus; pro Ministris: dalmatica, stola diaconalis albi coloris, duo manipuli, tunicella, duo cingula, totidem albae et amictus.

Super aliam mensam: duo candelabra cum candelis albis; thuribulum cum navicula.

Pars IV. - Sectio I. - De sacris functionibus ordinariis

Dispositio in Aula Functionis

λ Ahicus — S. C. Scamna pro Canonicis. — S. B. – Scamna pro Beneficial
S. F. · Scamna pro Fidelibus. — I - XIII Scamnum pro pauperibus.

A r t i c u l u s II.

*De Canonico celebrante Feria Quinta in Coena Domini,
absente Episcopo Ordinario.*

1764. — Ad Missam. — Canonicus celebrans ad Missam solemnem se gerit more solito (v. P. III, Cap. XXX, Art. III), sed observat ea quae diximus de Episcopo sub n. 1706, I, II, III, IV, V.

Hausto diligentius pretioso Sanguine, Celebrans Calicem super corporale deponit, versus cornu Evangelii, et postquam Ministri sacri locum mutaverunt cum ipsis genuflectit. Mox, posita super corporale sinistra manu, sacram Hostiam dextera reverenter in altero Calice reponit ita ut inde facile, insequenti die, absque manuum applicatione extrahi queat. Postmodum iterum genuflectit, et aliquantum ad cornu Evangelii deflectens, ibi sistit, facie ad Altare versa. Dum Diaconus serica vitta velum cohibet, Celebrans velo et Patenae dexteram, seu digitum medium et annularem, imponit.

Celebrans, si Canonici Episcopi ad Communionem accedant, se gerit ut sub n. 1757, XII notavimus.

Collocata Pyxide in medio corporalis ante Calicem, Celebrans perstans ibidem faciem ad cornu Epistolae convertit, et, facta exinde a Diacono Confessione, stans adhuc ibi pronunciat de more: *Misereatur vestri* etc., et: *Indulgentiam* etc.; tum ad medium accedit Altaris cum genuflexione, ac cetera perficit, quae sub n. 1288 et seqq. tradidimus. Missam deinceps absolvit uti coram SS. Sacramento exposito, ad praxim deducens quae sub n. 1310 et 1311 praescripta sunt.

Recitato ultimo Evangelio, in medio Altaris genuflectit, descendit, in plano cum aliis utrumque flectit genu (D. 4048 ad 5), ad scamnum pergit, ibi planctam ac manipulum deponit et pluviale assumit; advertat Celebrans, ubi venerit ad scamnum, ut tergum ad ipsum scamnum convertat, non ad Altare, ratione SS. Sacramenti.

1765. — Ad Processionem. — Celebrans ad nutum Caeremoniarum, medius inter sacros Ministros, accedit, aperto capite, ante Altare, et, facta ibi in plano genuflexione utroque genu cum profunda capitis inclinatione, se erigit, et genuflexus super gradum infimum parumper orat; brevi oratione absoluta, assurgit, et se paululum retrahens ad cornu Evangelii, facie veluti conversa ad cornu Epistolae, imponit incensum in duo thuribula, vel simul, vel in unum post alterum, sine benedictione. Quo facto, iterum genuflectit; accepto thuribulo a Diacono, SS. Sacramentum triplici ductu incensat

cum profunda corporis inclinatione, prius ac post thurificationem, deinde Diacono thuribulum reddit.

Accepto velo humerali, Canonicus celebrans se gerit ut diximus de Episcopo sub n. 1708.

Completo Hymno, surgit et, facta in plano genuflexione utroque genu, ad Sacristiam revertitur, incedens capite cooperto, extra Sacellum, medius inter sacros Ministros.

In Sacristia deponit pluviale ac stolam et sibi stolam violaceam imponit.

1766. — Ad denudationem Altarium. — Completis Vesperis (D. 2684 ad 7), Celebrans ad Altare maius procedit tecto capite, praecedentibus Diacono et Subdiacono. Quum ante infimum eius gradum advenerit, caput detegit, et, peracta Cruci profunda reverentia, ibidem stans sine cantu, sed alta voce, inchoat Antiphonam: *Diviserunt* etc., deinde ad Altare ascendit, tobaleam amovet alteram post alteram, non vero tobaleam ceratam.

Pro denudatione Altarium sufficit tobaleas ita complicare ut maior mensae pars nudata remaneat quin ipsae tobaleae ab Altaribus amoveantur (D. 3842 ad 4 et Mem. Rit. tit. IV, cap. II, §4. n. 4).

Denudato Altari, descendit, Cruci reverentiam facit et ad reliqua Altaria denudanda procedit incipiens ab illo, quod proximum est Altari maiori a parte Evangelii, deinde alterum ex eadem parte et sic de ceteris ita ut ultimum, quod denudatur, sit proximum maiori Altari e latere Epistolae.

Omnibus Altaribus denudatis, in Chorum redit, ante Altare maius sistit ubi Cruci se inclinatur. Antiphona repetita, Cruci reverentiam iterum facit et in Sacristiam revertitur.

1767. — Ad Mandatum. — Celebrans indutus amictu, alba, cingulo, stola ac pluviali coloris violacei, medius inter Diaconum et Subdiaconum se ad aulam Functionis confert, tecto capite.

Cum ante Altare venerit, caput aperit, et, facta Cruci profunda inclinatione, ad illud ascendit et osculatur; tum se paulisper retrahit ad cornu Evangelii, et, libro per Diaconum ad Altare delato, imponit ac benedicit incensum in thuribulum, more solito. Postmodum Diacono benedictionem impertit ut in Missa solemni, et, exhibita Cruci reverentia, transit ad cornu Epistolae, ubi aequae se gerit ac in Missa solemni ad Evangelii cantum.

Thurificatione accepta, e latere Epistolae descendit ad abacum et, adiuvantibus sacris Ministris, pluviali exuitur, pannum lineum

accipit quo se praecingit; tum, medius inter Ministros, peracta Altari inclinatione, ad illos procedit, quibus lavandi sunt pedes.

Cum ad ipsos accesserit, genuflectit ante primum, scilicet Altari propiorem; manu dextera pedem dexterum lavat et, accepto a Diacono linteo, abstergit, osculatur; eique eleemosynam tradit quam, dum porrigit manum suam osculandam illi dat. Hinc assurgit, genuflexus ante alterum, eodem modo, pedem lavat et sic deinceps de ceteris.

1768. — Completa pedum lotionem, manus lavat prope abacum, et alio abstergit linteo; tum, deposito ad latus Epistolae linteo quo praecingebatur, pluviale resumit: a latere ad Altare ascendit, ante Missale consistit et, elata voce, cantat: *Pater noster*, quod secreto complet usque ad *ĭ. Et ne nos* etc., quem elata pronunciat voce, tono feriali una cum aliis *ĭy.* et Oratione ut in Missali; qua absoluta, descendit de Altare et in plano, ante ipsum, reverentiam facit, biretum accipit, caput cooperit, dein in cubiculum, medius inter Ministros, redit.

Articulus III.

De Ministris sacris Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.

1769. — Ad Missam. — Ministri sacri, dum in Choro recitatur Hora Nona, accedunt ad Sacristiam capitularem, paramenta accipiunt et se gerunt, more solito, ut in Missa solemni (v. P. III Capituli XXX Art. IV et V), sed:

I. - **Diaconus** quoad particulas consecrandas se gerit ut sub n. 1266 notavimus et **Subdiaconus** defert, suo tempore, ad Altare Pyxidem cum Calice, si commode fieri potest.

II. - Dicto: *Agnus Dei* etc., quum pax non datur, **Diaconus** statim cum **Subdiacono** locum permutat, et accedit ad librum, facta in utroque latere genuflexione (D. 4027 ad 1). Sumpto a Celebrante pretioso Sanguine et a Subdiacono Calice palla cooperto, **Diaconus** Calicem aliquantulum ad Evangelii cornu, intra corporale, retrahit et, repetita cum Subdiacono genuflexione, ut supra, ad dexteram redit Celebrantis. Ibi alterum Calicem detegit, et dextera ante Celebrantem elevatum tenet, ut in ipsum SS. Sacramentum reponat. Quo facto, genuflectit cum Celebrante, et propius accedens, prius palla, dein Patena inversa Calicem illum cooperit, ac desuper velum album

expandit, quod vitta ad pedem devincit, et sic contextum in medio Altaris collocat; ante quem Pyxidem continuo ponit, ac eius operculum amovet.

III. - Mox facta genuflexione, Diaconus in planum descendit ad latus Epistolae, ubi stans profunde inclinatus versus Celebrantem, accepto libro, cantat, iunctis manibus: *Confiteor* etc. (v. n. 916).

IV. - Expleta Confessione, Diaconus Caeremoniario librum tradit, manet ibidem inclinatus donec post: *Misereatur* etc., responderit *Amen*, deinde erectus post: *Indulgentiam* etc., *Arnen* respondet. Tunc genuflectit Diaconus et simul cum Subdiacono ante Celebrantem accedit; ambo genuflexi sacram Communionem accipiunt, ante omnes sive sint Canonici, sive non (Ruhr. Miss, in ritu cel. T. X, n. 9; Caer. Episc., L. II, Cap. XXX, n. 4).

V. - Sumpta Communione, ac, si placet, purificatione, Diaconus ad dexteram Celebrantis accedit, Patenam accipit et Communicandorum mento supponit, Subdiaconus vero ad sinistram eiusdem Celebrantis se confert eique assistit, iunctis manibus.

VI. - Completa distributione Communionis, Diaconus Patenam super corporale ponit, uterque genuflectit una cum Celebrante, Diaconus Pyxidem cooperit et ambo versus Evangelii latus recedunt, dum de Altari tollitur sacra Pyxis; qua asportata, se conferunt ad pristinum locum, ubi, genuflexione facta, Diaconus transit ad sinistram Celebrantis, Subdiaconus vero ad dexteram, deinde ambo se gerunt ut in Missa solemni coram SS. Sacramento exposito (v. n. 1310 et seqq.).

Recitato a Celebrante Evangelio S. Ioannis, ambo cum eodem Celebrante in suppedaneo simplicem genuflexionem peragunt, in planum descendunt, utrumque flectunt genu (D. 4048 ad 5) et ad scamnum pergunt; manipulo deposito, adiuvant Celebrantem dum planetam ac manipulum dimittit et pluviale assumit.

1770. — Ad Processionem. — Ambo ad latera Celebrantis, de tecto capite, sustinentes pluvialis fimbrias ante Altare se conferunt, ibique in plano utrumque flectunt genu, mox se erigunt et genuflexi super infimum Altaris gradum parumper orant; ad nutum Caeremoniarii, surgunt pro ministratione incensi; Diaconus vero non profert: *Benedicite* etc., neque cochlear nec Celebrantis manum deosculatur; tum iterum ambo genuflectunt cum Celebrante super infimum Altaris gradum et Diaconus, pariter absque osculis, thuri-

bulum ministrat. Thurificato SS. Sacramento, **uterque** se gerit ut diximus de Diaconis Assistentibus sub n. 1718, sed, completo Hymno: *Pange lingua* etc., ambo se erigunt et, genuflexione facta, ad latera Celebrantis revertuntur in Sacristiam, ubi **Diaconus** deponit dalmaticam ac stolam, et assumit stolam violaceam; **Subdiaconus** vero dimittit tunicellam.

1771. — Ad denudationem Altarium. — Completis Vesperis, Ministri sacri, tecto capite iunctisque manibus, ad Altare maius unus post alium procedunt.

Quum ante eius infimum gradum advenerint, caput detegunt et Diaconus, acceptum biretum Celebrantis, una cum suo, Caeremoniario tradit, **Subdiaconus** biretum suum Clerico porrigit; **ambo** genuflexionem, vel reverentiam, peragunt.

Inchoata a Celebrante Antiphona: *Diviserunt* etc., ascendunt cum eo Altare illumque adiuvant ad tobaleas amovendas. Denudato Altari, descendunt, Cruci genuflexionem, vel reverentiam, peragunt et, unus post alium, tecto capite iunctisque manibus, procedunt ad reliqua Altaria denudanda. Quibus omnibus denudatis, ante Altare maius revertuntur, caput detegunt, genuflexionem, vel Cruci reverentiam, faciunt. Completo Psalmo 21: *Deus, Deus meus* etc., nec non repetita Antiphona, iterum genuflexionem, vel reverentiam, peragunt et in Sacristiam, modo quo venerunt, revertuntur.

1772. — Ad Mandatum. — **Diaconus et Subdiaconus**, suis amicti paramentis albi coloris cum manipulis, prout in Missa solemni, ad Celebrantis latera sustinentes eius fimbrias pluvialis ad Aulam Mandati procedunt, tecto capite.

Quum ante Altare advenerint, caput detegunt, genuflexionem, vel reverentiam, peragunt, **Subdiaconus** cum Celebrante Altare ascendit ac statim **Diaconus** accipit Evangeliarium; **ambo** se gerunt ut in Missa solemni ad Evangelii cantum.

Diaconus, Celebrante thurificato, simul cum Subdiacono genuflexionem, vel reverentiam, facit et cum eodem ad abacum pergit; ambo manipulum dimittunt et Celebrantem exuentem pluviali et linteum praecingentem adiuvant.

Postquam Celebrans se linteo praecinxerit, **Diaconus** incederis ad eius dexteram, **Subdiaconus** ad sinistram, facta prius Altari genuflexione, vel reverentia, accedunt ad eos quibus lavandi sunt pedes.

Diaconus in lotionem perstat genuiflexus ad dexteram Celebrantis, et, suo tempore, ei linteum praebebit ad pedes abstergendos, deinde

eleemosynam; **Subdiaconus** perstat genuflexus ad sinistram Celebrantis, tenens unicuique aliquantulum elevatum pedem dexterum. Completa pedum lotione, ambo ad abacum cum Celebrante pergunt eumque in deponendo linteum et in reassumendo pluviale adiuvant. dein e latere ad Altare ascendunt et consistunt ad Celebrantis latera.

Oratione absoluta, de Altari descendunt et in plano genuflexionem, vel reverentiam, peragunt. **Diaconus**, biretum Celebrantis accipit eique porrigit; ambo caput cooperiunt et incedentes ad latera Celebrantis, sustinentes eius pluvialis fimbrias, ad Sacristiam pergunt.

Articulus IV.

De Canonicis deque ceteris Choralibus Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.

1773. — 1. - **Ad Missam, ad Processionem et ad Vesperas.** — **Canonici** et **ceteri Chorales** se ut in aliis Missis solemnibus gerunt sed advertant quae diximus sub n. 1727, I, 2, 4, 5, 6.

Recitato ultimo Evangelic, **Canonici** ad Sacristiam procedunt ad sumenda paramenta, nam etiam absente Episcopo Ordinario in Processione in qua defertur SS. Sacramentum paramenta induere debent in honorem tanti Sacramenti (DD. 458; 610; 2236; 2505).

Completo Hymno: *Pange lingua* etc., **omnes** surgunt, utraque flectunt genua, candelas extinctas Sacristae tradunt, ad Sacristiam pergunt, ubi, depositis paramentis, statim ad Chorum procedunt pro Vesperarum recitatione (1727, III).

II. - Ad denudationem Altarium. — Recitata a Canonico Hebdomadario Oratione: *Respice* etc., **omnes** surgunt.

Quum **Canonicus** celebrans inceperit Antiphonam: *Diviserunt* etc., **Chorales** eam, voce intelligibili, proseguuntur et eadem voce alternatim recitant totum Psalmum 21: *Deus, Deus meus* etc., sed ita lente celeriusve, ut in postremi Altaris denudatione absolvatur.

III. - Ad Mandatum. — Ad nutum Caeremoniarum, **Canonici** et **Chorales** processionaliter ad Aulam Mandati procedunt. Quum illuc pervenerint, reverentia Cruci Altaris facta, procedunt ad scamnum, ibique consistunt. Ad pedum lotionem sedent.

Cantores, incepta lotionem, inchoant cum cantu Antiphonam: *Mandatum novum* etc., cum reliquis ut in Missali, et proseguuntur

quandiu lotio durat. Oratione absoluta, ad Sacristiam omnes, eodem ordine quo venerunt, revertuntur.

De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis, deque Subdiacono crucifero, vide quod diximus in Articulo X Capituli XVII huius Partis.

Articulus V.

De Caeremoniario FERIA Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.

1774. — Ad Horam Nonam et ad Missam. — Horae minores recitantur candelis Altaris accensis. Dum in Choro recitatur Hora Nona, Caeremoniarius invitat Canonicum Celebrantem et sacros Ministros ad paramenta sumenda.

Hora Nona absoluta, curet Caeremoniarius ut tollatur de Cruce velum violaceum, pallium pariter violaceum amoveatur et vasa cum floribus inter candelabra collocentur; amoveatur etiam de scamno Celebrantis et Ministrorum pannum violaceum.

Omnibus rite dispositis, e Sacristia exeundi signum dat et se gerit ut in Missa solemni, sed advertat quae diximus sub n. 1730, I, II, III, IV, V, VI.

Sacratissimo Sanguine sumpto, ex abaco sumit librum continentem: *Confiteor* etc., quam Diacono porrigit. Sacram Communionem ante omnes recipiunt Diaconus et Subdiaconus, sive sint Canonici sive non (Rub. Miss, in ritu celebr. Tit. X, n. 9; Caer. Episc. lib. II, cap. 30, n. 4).

Sumpta ablutione, invitat Subdiaconum Cruciferum ac Sacerdotes baldachini hastas gestaturos ad paramenta induenda.

Missa completur sicuti coram SS. Sacramento exposito (v. n. 1311 et 1312); ultimo expleto Evangelio, a dexteris Diaconi accedit et, facta cum aliis simplici genuflexione, in planum descendit, ubi utrumque flectit genu (D. 4048 ad 5) atque ad scamnum, alios praecedens, pergit.

1775. — Ad Processionem. — Assumpto pluviali a Celebrante et a sacris Ministris manipulis dimissis, Caeremoniarius ante Altare eos ducit, ubi, facta in plano a dextris Diaconi genuflexione utroque genu cum profunda capitis inclinatione, se erigit et genuflexus

fi.;

L1

super infimum gradum, parumper orat; brevi oratione absoluta, mox assurgit.

Celebrantem monet ut thus in duo thuribula imponat; curet etiam ut interea baldachinum ante Presbyterii cancellos deferatur. SS. Sacramento thurificato, super humeros Celebrantis velum expandit oblongum; deinde ordinat Processionem quae per viam quidem longiorem incedere debet, sed non extra Ecclesiam.

Ordo Processionis.

1. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
5. Canonici;
6. Duo Thuriferarii;
7. Canonicus celebrans cum Ministris sacris, sub baldachino;
8. Apud baldachinum, Clerici intorticia gestantes.

1776. — Hymno: *Pange lingua* etc., intonato, se gerit ut sub n. 1731 diximus; quo completo, monet ut assurgant, et, facta in plano cum aliis genuflexione utroque genu, praecedat Celebrantem et sacros Ministros; extra Sacellum, porrigit Diacono Celebrantis biretum, deinde illud ipsius Diaconi. Processio per brevioram viam ad Sacristiam revertitur sequenti ordine:

1. Clerici intorticia gestantes;
2. Duo Thuriferarii;
3. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
4. Cantores;
5. Clerici Seminarii;
6. Beneficarii non parati;
7. Beneficarii qui hastas baldachini gestaverunt;
8. Ceteri Beneficarii parati;
9. Canonici;
10. Celebrans, medius inter sacros Ministros.

1777. — Ad Vesperas et ad denudationem Altarium.— In Choro recitantur Vesperae, candelis Altaris accensis.

Completis Vesperis (D. 2684 ad 7), Caeremoniarius e Sacrario exeundi signum dat et Subdiaconum praecedat ad Altare maius. Cum ante infimum eius gradum advenerit, biretum Celebrantis et Diaconi accipit ac Ceroferario primo tradit, dein genuflexionem peragat.

Inchoatam a Celebrante Antiphonam: *Diviserunt* etc. Chorus, submissa voce, prosequitur cum Psalmo 21: *Deus, Deus meus* etc., alternatin!; Caeremoniarius ascendit ad Altare. A Celebrante dimoventur tobaleae, a Clericis Secretarum tabellae, vasa cum floribus, pallium, tapetum. Etiam a Clericis tolletur pannum scamni Celebrantis et Ministrorum.

Pro denudatione Altarium sufficit tobaleas ita complicare ut maior mensae pars nudata remaneat, quin ipsae tobaleae ab Altaribus amoveantur (D. 3842 ad 4; Mem. Rit., Tit. IV, cap. II, § IV, n. 4).

Si Altaria multa sint, alii Sacerdotes superpelliceo et stola violacea induti, eodem tempore, illa denudare possunt, Psalmum 21: *Deus, Deus meus* etc., eodem modo, recitantes.

Denudato Altari, descendit iterum, genuflexionem cum aliis facit et Diacono biretum Celebrantis porrigit, deinde ipsius Diaconi atque procedit ad alia Altaria denudanda, incipiendo ab illo quod proximum est Altari maiori a parte Evangelii, deinde alterum, ex eadem parte et sic de ceteris ita ut ultimum quod denudatur sit proximum maiori Altari, e latere Epistolae.

Psalmus vero ita lente celeriusve est recitandus, ut in postremi Altaris denudatione absolvatur. Omnibus Altaribus denudatis, in Chorum redit; ante Altare maius ad dexteram Diaconi genuflexionem peragit; repetita Antiphona, iterum genuflexionem facit et in Sacristiam revertitur; Sacristain monet ut aquam benedictam a vasis Ecclesiae removeat (D. 2682 ad 54).

1778. — Ad Mandatum. — Caeremoniarius superpelliceo indutus inspiciet an cuncta sint suo quisque loco aptata et congrue disposita prout n. 1763, X.

Hora praestituta, ducit ad scamnum tredecim pauperes uniformiter albo colore indutos. Pauperes bini et bini, ultimi terni ad aulam Functionis procedunt et, peracta ibi genuflexione Cruci Altaris, ad scamnum sistunt.

Omnibus paratis, signum dat e cubiculo exeundi ordine sequenti:

1. Thuriferarius cum thuribulo et navicula;
2. Ceroferarii cum candelabris;
3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
5. Beneficiarii;
6. Canonici;
7. Canonicus celebrans, medius inter Ministros.

Cum ad Altare pervenerit, sistit a dextris Diaconi, genuflexionem peragit, accipit biretum Celebrantis et ipsius Diaconi, super abacum ea ponit, deinde sumit Evangeliorum librum et se gerit ut in Missa solemni ad Evangelii cantum.

Postquam Celebrans pluviale dimiserit ei pannum lineum porrigit, deinde praecedit Celebrantem cum Ministris ad illos quibus lavandi pedes, ibique stans suggerit facienda, cum opus fuerit

Completa lotionem pedum, Celebrantem admonet ut manus lavet, et subinde ad latus Epistolae deponat linteum, quo est praecinctus, ac pluviale resumat.

Oratione absoluta, bireta Celebrantis et Diaconi sumit, genuflexionem cum aliis in plano peragit, dein porrigit Diacono Celebrantis biretum et ipsius Diaconi. In Sacristiam redit prout venit

Articulus VI.

De Ministris inferioribus Feria Quinta in Coena Domini, absente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.

1779. — De Thuriferario. — I. - Ad Missam. — Thuriferarius se gerit ut in aliis Missis solemnibus (v. n. 1267 et seqq.), sed pacem non accipit.

II. - Ad Mandatum. — Thuriferarius ad nutum Caeremoniarum, cum thuribulo et navicula ante omnes procedit ad aulam Mandati. Quum ad Altare pervenerit transit ad dexteram Ceroferarii qui a dextris consistit et, collocato a Diacono libro Evangeliorum super Altare, e latere ascendit ad Altare pro ministracione incensi et se gerit ut in Missa solemni ad Evangelii cantum. Thurificatione Celebrante a Diacono, thuribulum recipit quod in Sacristiam defert.

1780. — De Ceroferariis. — I. - Ad Missam. — Ceroferarii se gerunt more solito (v. n. 1276 et seqq.), sed:

a) Pacem non accipiunt.

b) SS. Sanguine a Celebrante sumpto, ambo ex abaco tobaleam sumunt, simul ante Altare pergunt; genuflexione facta, dirimuntur et in infimo gradu genuflectunt. Recitato a Celebrante: *Indulgenciam* etc., suppedaneum conscendunt, in extremitate genua submitunt, tobaleam ante Ministros explicant et ad extremitate sustinent alter fere contra alterum versus. Sacra Communionem a Missae Ministris sumpta, Ceroferarius prior tobaleam retrahit

et postquam Ministri in suppedaneum ad Celebrantis latera ascenderit, secundo Ceroferario tobaleae extremitatem porrigit. Post Cleri Communionem Ceroferarius prior tobaleam retrahit et ambo simul descendunt.

II. - Ad Processionem se gerunt ut sub n. 1750, VII, sed in reditu, ad Sacristiam procedunt.

III. - Ad Altaris denudationem. — Ceroferarii ad nutum Caeremoniarii accedunt ad Altare, iunctis manibus, ante omnes procedentes. Amotis a Celebrante tobaleis, se gerunt ut sub n. 1750, VIII notavimus.

IV. - Ad Mandatum. — Ceroferarii adiuvant Diaconum et Subdiaconum in assumendis paramentis sacris; innuente Caeremoniario, sequuntur Thuriferarium ad Aulam Mandati. Ad Evangelii cantum se gerunt ut in Missa solemni; quo absoluto, candelabra super abacum deponunt.

Lotione pedum absoluta, prior Ceroferarius aquam apud abacum Celebranti infundit, alter manutergium ministrat.

Oratione absoluta, Ceroferarii candelabra ex abaco sumunt et ante omnes ad Sacristiam procedunt.

1781. — De Acolytho. — Acolythus:

I. - Intonato: *Gloria in excelsis* etc., parvam campanulam toto tempore quo Hymnus a Celebrante sacrisque Ministris recitatur pulsat;

II. - Ad: *Domine non sum dignus* etc., Sacerdotibus et Diaconis qui S. Communionem accipiunt, stolas tradit;

III. - Communicatis vas vitreum cum aqua et vino porrigit;

IV. - Communione absoluta, umbraculum accipit, aperit ac sequitur Sacerdotem deferentem Pyxidem. in qua sacrae Particulae pro infirmis asservantur, gestans super Sacramentum umbraculum;

V. - Ad denudationem Altarium, amotas a Celebrante tobaleas accipit et congruo in loco reponit.

1782. — De duobus Thuriferariis, de Clericis ad Mandatum INSERVIENTIBUS DEQUE CLERICIS INTORTICIA GESTATURIS. — Duo Thuriferarii postquam Celebrans digitorum ablutionem sumpserit, se gerunt ut sub n. 1749 notavimus, sed pro incensi ministratione accedunt ad Celebrantem stantem ante infimum Altaris gradum.

Clerici ad Mandatum inservientes et Clerici intorticia gestaturi se gerunt ut respective diximus sub n. 1753 et 1754.

CAPUT XXL

DE FERIA SEXTA IN PARASCEVE EPISCOPO ORDINARIO CELEBRANTE

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.
(Color paramentorum erit niger).

1783. — L Si Secretarium adsit.

A) In Secretario

I. - Ad Altare. — Sex candelabra numquam argentea, sed vel ex aurichalco vel aere, cum candelis cerae communis Altari superimponuntur; in medio candelabrorum: Crux velo violaceo connecta.

II. - Super Altaris mensam, totaliter denudatam, disponuntur paramenta Episcopi, scilicet: manipulus, planeta, dalmatica, tunica, stola, cingulum, alba, amictus; quae omnia velo nigro cooperiuntur.

In latere Evangelii collocatur mitra simplex.

III. - Ante Altare. — Faldistorium nudum cum pulvinis violacei coloris.

IV. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) sit absque ornamentis, sed super sedile Cathedrae collocatur pulvinus violacei coloris.

V. - In cornu Epistolae. — Scamna pro Missae Ministris.

VI. - Super abacum alba tobalea contextum in superiori parte tantum, collocantur: duo candelabra cum candelis e cera communi, si Celebrans uti Cruce possit; liber pro Oratione: *Respici* etc.; urceus et pelvis argentea cum duobus mantilibus; Canon Pontificalis; lanx pro Cruce pectorali.

VII. - In Sacristia Secretario contigua. — Super principalem mensam disponuntur pro Presbytero Assistente: pluviale; pro Diaconis Assistentibus: planetae plicatae; tres amictus.

Super alias mensas: duae planetae plicatae; stola diaconalis, duo manipuli ac totidem cingula, albae et amictus, pro sacris Ministris.

Si Sacristia capax sit, disponuntur paramenta pro Dignitatibus et Canonicis, scilicet: pluvialia pro Dignitatibus; planetae pro Canonicis Presbyteris; planetae plicatae pro Canonicis Diaconis et Subdiaconis, si praebendae sint distinctae; alias: pro Dignitatibus pluvialia, pro ceteris Canonicis planetae.

B) In Sacristia maiori

I. - Super mensas disponuntur:

pro Diaconis Passionem cantaturis: stolae, manipuli, cingula, albae, amictus; libri continentes Passionem in musicis notis;

pro Ministro mitrae: pluviale et vimpa; pro Ministro libri: pluviale.

II. - Congruo in loco collocantur: duothuribula cum naviculis; intorticia et candelae deferendae in Processione.

C) Ad Altare maius

I. - Altare cum suis gradibus sit penitus denudatum, et in eo tantum apponuntur sex candelabra numquam argentea, sed vel ex aurichalco vel aere, cum candelis e cera communi (Caer. Episc., L. II, cap. XXV, n. 2), inter ea vero, Crux lignea cooperta velo violaceo vel nigro, secundum consuetudinem (Mem. Rit., Tit. V, cap. I, n. 2), quod facile solvi et removeri possit.

In suppedaneo collocatur Faldistorium nudum cum pulvinis violacei coloris et ad eius latera, sed aliquantulum retro, duo pulvini violacei coloris.

In gradu ante suppedaneum, versus cornu Evangelii, ponitur pulvinus violaceus.

In infimo gradu duo pulvini violacei coloris, alter versus Evangelii latus, alter versus cornu Epistolae.

II. - Super abacum alba tobalea coopertum in superiori parte tantum, collocantur: duo candelabra cum candelis e cera communi, si Episcopus uti Cruce nequit; urceus et pelvis argentea cum duobus mantilibus; ampullae vini et aquae in pelvicula argentea; patera praegustationis; bursa cum corporali ac purificatorio; velum nigrum; legile cum Missali; alterum Missale; liber Epistolarum et Evangeliorum; gremiale nigrum, stola latior; pelvis ad recipiendas oblationes; tobalea Altaris quae mensam tantum cooperiat; liber pro Oratione: *Respice* etc.; tabula cum formula Indulgentiae.

III. - Apud abacum. — Ponitur pannus violaceus oblongus; pulvinus ex serico villosus violaceo auroque factus; velum album serico violaceo intertextum; scabellum gradatum.

IV. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a; III) erit absque ornamentis, sed super sedile Cathedrae collocatur pulvinus violacei coloris.

V. - Ubi Evangelium cantari solet. — Legilia nuda pro Cantoribus Passionis.

VI. - In latere Evangelii vel apud abacum. — Crux processionalis, velo violaceo contexta.

Dispositio ad Altare maius.

/Xbacus.

Pulvinus. — F. « Faldistorium. — L - Legile.

D) Ad Sacellum in quo SS. Sacramentum expositum est

I. - Ante Altare. — Faldistorium cum pulvinis violaceis. Super Mensam. — Clavis Urnae.

Super infimum Altaris gradum. — Collocatur pulvinus violaceus.

II. - Super parvum abacum. — Velum humerale albi coloris.

III. - Extra Sacellum. — Baldachinum.

E) In alio Sacello

Si laud a Clero seiunctim Crucem adorant, in alio Sacello prae-
paratur aliud stratum violaceum cum pulvino et velo albo; in
Sacristia vero: Crux cum Crucifixo; stola nigra.

2. Si Secretarium absit:

I. - Nec in suppedaneo Altaris maioris collocatur Faldisto-
riuni, nec super gradus pulvini. Super mensam totaliter denudatam
omnia ut diximus sub litt. A, II.

II. - Ante Altare, in medio Presbyterio, collocatur Faldistorium
cum pulvinis violacei coloris.

III. - Super abacum adiungenda sunt: duo candelabra cum can-
delis e cera communi; Canon Pontificalis; lanx pro Cruce pectorali.

IV. - Apud abacum quinque pulvini violacei coloris.

V. - In Sacristia Altari maiori contigua, praeparantur pro
Presbytero Assistente: pluviale; pro Diaconis Assistantibus: planetae
plicatae; tres amictus.

VI. - In Sacristia capitulari disponuntur paramenta pro Missae
Ministris nec non pro Canonicis ut sub litt. A, VII notavimus.

A r t i c u l u s I I .

De Episcopo Ordinario celebrante Feria Sexta in Parasceve.

1784. — **A d H o r a m N o n a m .** — Episcopus, more solito, pro-
cedit ad Ecclesiam (v. n. 519), sed:

a) caudam cappae involvit et super sinistrum brachium sustinet:

b) adstantibus benedictionem non dat non solum divinorum
Officiorum tempore, sed per totam diem (D. 1342 ad 2);

c) aspersionem aquae benedictae ad ianuam Ecclesiae omittit.

Quum ad Sacellum, in quo SS. Sacramentum expositum est, adve-
nerit, caudam cappae dimittit et caput caputio nudat; genuflexione
utroque genu peracta, in Faldistorio genuflectit. Adorato SS. Sa-
cramento, surgit, genuflexioneni iterat, caput caputio cooperit et
sibi caudam deferens ad Secretarium, vel ad Altare maius, procedit.

Cum illuc pervenerit, caput nudat, caudam cappae dimittit,
et, Cruci reverentia peracta, in Faldistorio genuflectit. Brevi ora-
tione facta, surgit, reverentiam iterat, caput operit et, trahens cau-

dam extensam per terram, ad Thronum procedit. Postquam paulisper quieverit, caput detegit, surgit et se gerit ut in Feria quinta praecedenti ad Horam Nonani (v. n. 1706).

1785. — A principio Officii usque ad Passionem. — Episcopus, Hora Nona absoluta, recitat tantum Orationes ad paramenta. omittens eas ad caligas, nec non ad chirothecas, dein cappam et annulum dimittit, manus lavat ac paramenta assumit.

Quamvis manipulus assumendus sit ante stolam, tamen ob impedimentum tunicellae et dalmaticae manicarum, assumi potest post dalmaticam: liaec est praxis Urbis.

Mitra accepta, Episcopus, ad nutum Caeremoniarii primi, surgit, de Throno descendit et ad Altare maius procedit, medius inter Diaconos Assistentes. Quum illuc advenerit, Cruci reverentia facta, suppedaneum ascendit, mitram dimittit, in Faldistorio procumbit et aliquantulum orat, dein, innuente Caeremoniario, surgit, accedit ad Altare, quod in medio deosculatur, ac postea ad cornu Epistolae se confert, in Faldistorio sedet, facie ad cornu Evangelii versa, mitram et gremiale accipit.

Completa a Lectore lectione Prophetiae, Episcopus, dum canitur Tractus, legit ex libro dictam Prophetiam et sequentem Tractum; quo a Cantoribus decantato, mitram dimittit, surgit et stans in eodem cornu Epistolae, versus Altare, manus extendens ac iungens et caput Cruci inclinans, cantat: *Oremus*, et postquam Diaconus cantaverit: *Flectamus genua*, ad quod non genuflectit, et Subdiaconus responderit: *Levate*, feriali tono canit Orationem: *Deus, a quo et Iudas* etc.; qua completa, sedet ut prius. Lecta a Subdiacono Prophetia altera, statim eandem Prophetiam legit et Tractum.

1786. — Ad Passionem et ad Monitiones. — Post cantum Tractus Episcopus dimittit gremiale ac mitram, surgit et aliquantulum ad Passionis Cantores conversus, eandem, submissa voce, legit. Quum profert: *tradidit spiritum*, non genuflectit, sed Passionem prosequitur ad postremam usque partem inclusive, dicens ibidem: *Munda cor meum* etc., ad Crucem Altaris conversus, sed omittitur: *lube, domne* etc.

Lecta Passione, se ad Diaconos vertit. Cum verba canuntur: *Et inclinato capite tradidit spiritum*, eodem loco ad Altare conversus genuflectit, utroque genu; ad nutum Caeremoniarii, surgit et consistit ut prius.

Completo Passionis cantu, sedet, mitram et gremiale accipit. Quum Diaconus alteram Passionis partem incipit canere, gremiali

ac mitra dimissis, surgit et consistit, iunctis manibus, in eodem loco versus Diaconum canentem.

Si sermo habendus est, absoluto a Diacono cantu, Episcopus sedet, mitram ac gremiale accipit et Concionatori Indulgentiam petenti respondet: *Consuetas*, vel: *Quinquaginta dierum*; si Archiepiscopus: *Centum dierum*', si Cardinalis: *Bis centum dierum*.

Sermone absoluto, dimittit gremiale ac mitram, surgit, ad Missale se vertit et: *Oremus, dilectissimi* etc., iunctis manibus canit; Monitione absoluta, expandens, iungensque ante pectus manus, et caput Cruci inclinans, subdit: *Oremus. Ad: Flectamus genua*, non genuflectit. Responso a Subdiacono: *Levate*, manibus ante pectus extensis, Orationem in tono feriali decantat.

Ritum eundem in reliquis servat; ita ut Monitiones, iunctis cantet manibus, Orationes vero, expansis. Ad nomen Papae caput flectitur; at, si Sedes Apostolica vacet, Monitio omittitur una cum Oratione pro Papa. Preces pro Romanorum Imperatore, prorsus omitti necesse est, ob sublatum Romanorum Imperium (D. 3103 ad 3). Orationi octavae, scilicet: *Omnipotens sempiterne Deus, qui diam iudaicam perfidiam* etc., non praemittitur: *Oremus*.

Ad praescriptas Monitiones et Orationes, adiungenda non est alia particularis pro Episcopo, nec pro Rege, vel Principe, etiamsi immemorabilis adsit consuetudo (D. 3365 ad 2).

1787. — **Ad Crucis denudationem.** — Completis Monitionibus et Orationibus, mitram accipit, de Altari descendit ad Faldistorium in cornu Epistolae collocatum, ubi dimittit mitram, planetam et pileolum ac postea surgit et ad angulum secedit posteriorem cornu Epistolae, ubi stans, facie ad populum versa, Crucem de manibus Diaconi accipit, facie Crucifixi ad populum versa. Sinistra Crucem tenet, dextera partem eius superiorem usque ad partem transversam detegit, ita ut Crucifixi caput non appareat; deinde Crucem ambabus manibus ad oculorum altitudinem elevat et cantat solus: *Ecce lignum Crucis*, et cum Ministris prosequitur: *in quo salus mundi pependit*, non genuflectens ad: *Venite, adoremus*.

Omnibus a prostratione erectis, ascendit ad Altare et consistit in loco ubi legitur Introitus Missae, facie ad populum versa, brachium dexterum Crucis detegit et caput Crucifixi; tum Crucem ac vocem magis extollens, cantat secundo: *Ecce lignum Crucis*, reliqua cum Ministris, uti supra, prosequens.

Post: *Venite, adoremus*, ad medium accedit Altaris, et stans item ad populum conversus, totam denudat Crucem, Diacono velum

tradens; dein Crucem vocemque adhuc altius elevans, cantat tertio: *Ecce lignum Crucis* etc., ut supra.

Decantato ultimo: *Venite, adoremus*, Episcopus, comitante solo Caeremoniario, de Altari descendit, Crucem cum ambabus manibus ad populum versam sustinet et illam devote defert, per latus Evangelii, ad tapetum praeparatum, ubi genuflexus eam ibidem super pulvinum collocat.

1788. — Ad Crucis Adorationem. — Cruce super pulvinum collocata, Episcopus se erigit; facta eidem genuflexione, ad Faldistorium pergit, ibique sedet, pileolum et mitram accipit ac postea manipulum nec non calceos deponit. Mitra et pileolo depositis, medius inter Diaconos Assistentes, iunctisque manibus, accedit ad adorandam Crucem; primo genuflectit ad tapetis principium et aliquantulum orat, dein surgit; procedit usque ad medietatem tapetis, genuflectit et aliquantulum orat, secundo; tandem surgit et procedit ad Crucis pedes; ibi tertio genuflectit, aliquantulum orat ac se prosternit et Crucifixi pedes deosculatur; bursam cum oblatione a Caeremoniario accipit eamque in pelvi deponit, ac postea surgit; repetita Cruci genuflexione, unico genu (D. 3855 ad 10), ad Faldistorium revertitur. Calceamentis reassumptis, manipulum, planctam, pileolum et mitram, nec non gremiale recipit, deinde cum Assistentibus alternatim legit Improperia.

Crucis adoratione completa, Episcopus ad nutum Caeremoniarii primi, gremiale ac mitram dimittit; cum Diaconus ante se ipsum transit, surgit et in genua procumbit (Caer. Episc. L. II, cap. XXV. n. 28); Cruce in basi reposita, surgit, sedet ut prius, manus lavat, ac postea in thuribulum imponit incensum absque benedictione.

1789. — Ad Processionem. — Episcopus, innuente Caeremoniario, surgit, ante Altare pergit, mitram dimittit, Cruci genuflexionem peragit ac, reassumpta mitra, medius inter Diaconos Assistentes, iunctis manibus, ad Sacellum procedit; cum ante eius fores advenit, mitram ac pileolum dimittit, deinde procedit usque ad Altare; ibi in plano genuflectit utroque genu et mox surgens iterum in pulvino, in gradu inferiori collocato, genua submittit.

Ad nutum Caeremoniarii surgit, et tantillum ad cornu Evangelii deflectens incensum ponit, sine benedictione, in duobus thuribulis; tum iterum genuflexus ter SS. Sacramentum cum priore thuribulo adolet, profunde se inclinans ante et post.

Accepto exinde super humeros velo oblongo, Episcopus ad secundum ascendit gradum, ibique in ora suppedanei, flexis genibus,

de manu primi Diaconi Assistantis Calicem cum SS. Sacramento accipit sinistra ad nodum et dextera superimposita; quo postea a Diacono Assistente extremitatibus veli humeralis cooperto, se erigit et, ab eodem Diacono adorato SS. Sacramento, suppedaneum conscendit ac per dexteram suam vertit se ad populum.

Episcopus, intonato Hymno: *Vexilla* etc., ac incepta Processione, medius inter Diaconos Assistentes, invitante Caeremoniario, in planum descendit, et sub baldachino procedit recitans, submissa voce, cum Diaconis Assistentibus praefatum Hymnum.

Cum ad Altare maius pervenerit, sistit in plano; se ad Diaconum genuflexum vertit eique Calicem tradit, et statim ibidem, genuflexione simplici SS. Sacramentum adorat (D. 4198 ad 13); super infimo gradu in genua procumbit; tum velum humerale dimittit; Diacono ad eius dexteram reverso, surgit, ac ibidem consistens, sed parum ad cornu Evangelii, thus ingerit in thuribulum, absque benedictione; flexis exinde genibus, ter de more SS. Sacramentum adolet.

1790. — Ad reliquam partem Officii. — SS. Sacramento thurificato, Episcopus ascendit Altare, in suppedaneo genuflexionem facit, manus Altari imponens, dein Calicem a Diacono detectum accipit, sacram Hostiam ex illo effluere facit leviter super Patenam, quam Diaconus ante eum tenet, cavens ne Sacramentum tangat. Si tetigerit Sacramentum digitos in aliquo vase ibidem iam praeparato abluit, et purificatorio extergit. Calicem, consueto in loco, reponit, et a Diacono Patenam utraque manu accipiens, sacram Hostiam super corporale deponit, nihil dicens, nec ullum Crucis signum efformans cum Patena, quam statim collocat non subtus, sed super corporale, versus cornu Epistolae.

Dum Subdiaconus aquam in Calicem infundit, Episcopus eam non benedicit, neque recitat Orationem: *Deus, qui humanae substantiae* etc., sed statim Calicem de manu Diaconi accipit et eum, nihil dicens, nec Crucis signum cum eo efformans, solito in loco, super corporale collocat. Deinde, absque genuflexione (D. 4194 ad 5), se parum retrahit ad cornu Evangelii, et, facie quodammodo conversa ad cornu Epistolae, sine benedictione et absque Oratione: *Per intercessionem* etc., incensum ponit in thuribulo; tum ad Altare iterum conversus, accepto thuribulo, genuflectit ac Oblata ex more adolet, dicens: *Incensum istud* etc.; mox, iterata genuflexione, Crucem et Altare thurificat pariter ut alias, dicens: *Dirigatur, Domine* etc., ac genuflectens quacumque vice per medium transit (Caer. Episc., L. II, cap. XXV, n. 33; D. 2003).

Altari incensato, thuribulum cum solitis verbis: *Accendat in nobis Dominus* etc., Diacono reddit, et, quin ipse aliusve incensetur, ex latere Epistolae descendit in planum, ubi, per suam sinistram ad populum conversus, manus lavat, nihil dicens. Quibus lotis abstersisque, adit medium Altaris cum genuflexione, ibique, mediocriter inclinatus, iunctis ex more super Altare manibus, submissa sed intelligibili voce, dicit: *In spiritu humilitatis* etc. (Caer. Episc., L. II, cap. XXV, n. 34). Tum Altare osculatur, genuflectit et ad populum in cornu Evangelii conversus dicit: *Orate, fratres*, ac per eandem viam convertit se ad Altaris medium, cum genuflexione, proferens interim secreto: *ut meum ac vestrum Sacrificium* etc. Mox, aliis omnibus omissis, cantat in tono feriali: *Oremus. Praeceptis salutaribus moniti* etc., manibus iunctis, quas extendit ad: *Pater noster*. Responso per Chorum: *Sed libera nos a malo*, Episcopus secreto subdit: *Arnen*, et in tono Orationis Missae ferialis (Rub. spec. Miss.) absolute sine: *Oremus*, prosequitur: *Libera nos* etc., manibus item ante pectus expansis usque ad finem, quin se cum Patena signet.

Responso a Choro: *Arnen*, Episcopus genuflectit, surgit, et Patenam minime prius extersam sacrae submittit Hostiae; tum pollicem inter et indicem dexterum Hostiam accipiens, illam sic sublevat, ut a populo conspici queat, sinistra interim cum Patena super corporale retenta; ac mox ipsam super Calicem, iam a Diacono detectum, demittit, et in tres partes ex more dividit, nihil dicens, quarum duas maiores super Patenam collocat, reliquam vero minimam in Calicem mittit, quin ullum Crucis signum efficiat, aut verbum proferat. Tum, Calice per Diaconum palla cooperto, genuflectit, et, praetermissis: *Agnus Dei* etc., pacis osculo, nec non duabus prioribus Orationibus, tertiam dumtaxat, nempe: *Perceptio corporis tui* etc., secreto recitat ut alias. Postquam flectit genu, et illico surgens, ait secreto: *Panem caelestem* etc.; tum sacram Hostiam una cum Patena, more solito, apprehendit, et aliquantulum inclinatus, ter ex more percutit pectus, unaquaque vice proferens: *Domine, non sum dignus*, et sub silentio: *ut intres sub tectum meum* etc. Dein erectus se signat cum SS. Sacramento, et interim secreto pronunciat: *Corpus Domini nostri* etc.; mox se communicat, et pauxillum quiescit in meditatione venerabilis Sacramenti.

Detecto exinde Calice a Subdiacono, Episcopus non pronuncians: *Quid retribuam Domino* etc., genuflectit; collectis de more fragmentis ac in Calicem missis, nihil dicens, neque seipsum cum Calice signans, Particulam sacrae Hostiae cum vino sumit, Pa-

tenam mento supponens. Dehinc, praetermissa consueta Calicis purificatione, digitos super Calicem ex more abluit, purificatorio abstergit, et ablutionem in medio Altaris haurit, quin ullum proferat verbum; mox parum inclinatus, iunctisque ante pectus manibus, voce secreta, dicit: *Quod ore sumpsimus* etc., tum pergit ad cornu Epistolae et, accepta mitra, manus lavat, deinde descendit in medium ante Altare. Deposita mitra, Cruci genuflexionem peragit, iterum mitram accipit, medius inter Diaconos Assistentes ad Sedem pergit, ubi paramenta dimittit et cappam reassumit ac postea sedet, caput caputio operit et se gerit ut in praecedenti Feria ad Vesperas (v. n. 1709); quibus absolutis, de Faldistorio surgit, genuflexionem Cruci facit et discedit.

Articulus 111.

De Presbytero Assistente Feria Sexta in Parasceve Episcopo Ordinario celebrante.

1791. — Ad Horam Nonam. — Presbyter Assistens (v. n. 538), recitata in Choro Hora Sexta, se gerit ut sub n. 883, sed cum ad Sacellum, in quo SS. Sacramentum est expositum, pervenerit, genuflexione utroque genu facta, in genua procumbit; surgente Episcopo, et ipse surgit ac, genuflexione iterata, pergit ad Secretarium, vel ad Altare maius, et ad suum stallum se confert.

1792. — A principio Officii usque ad Crucis denudationem. — Completa Oratione: *Respice* etc., post Nonam, ad Thronum accedit, annulum aufert de digito Episcopi eique mantile porrigit, deinde una cum Diaconis Assistentibus pergit ad paramenta sumenda.

Episcopo parato, ad Thronum accedit et in Episcopi digitum annulum inducit. In Processione ad Altare maius, ad dexteram Diaconi incedit. Quum ad Altare pervenerit, profundam Cruci reverentiam peragit ac postea in genua procumbit super gradum ante suppedaneum ad dexteram Episcopi. Ad nutum Caeremoniarum, surgit cum aliis et cum Episcopo sedet in Faldistorio ipse una cum ceteris Assistentibus reverentiam Cruci peragit, dein per suam dexteram se ad populum convertit et sedet in eodem gradu ad pedes Episcopi.

Absoluta a Lectore Prophetiae lectione, surgit cum aliis, se super sinistram suam ad Altare vertit, Altari et Episcopo reverentiam facit ac postea ad sinistram eiusdem Episcopi sistit. Pro-

phetia et Tractu ab Episcopo lectis, si tempus supersit, ut prius sedere potest. Decantato a Choro Tractu, surgit, si sederit, et apud Missale, ad Episcopi dexteram, se confert; ad: *Flectamus genua*, genuflectit, ad: *Levate*, surgit. Completa Oratione et sedente Episcopo, sedet cum ceteris ut prius. Lecta a Subdiacono Prophetia altera, cum aliis surgit, ut supra; ad Episcopi sinistram se confert eique assistit dum Prophetiam dictam et Tractum legit; quibus absolutis, si tempus supersit sedere cum ceteris Assistantibus potest.

Cum vero Passio inchoatur, surgit, accedit ad Episcopi dexteram eique assistit dum Passionem legit; qua lecta, se per sinistram suam ad Diaconos convertit et ad Episcopi sinistram consistit. Dum canuntur verba: *Et inclinato capite* etc., genuflectit suo in loco, facie ad Altare versa.

Absoluto Passionis cantu ac Episcopo sedente, et ipse sedet ut supra. Ad alterius Passionis partis cantum surgit et in cornu Epistolae ad sinistram Episcopi sistit. Si sermo habendus est, sedet ut prius; quo completo, iterum surgit, ad dexteram Episcopi apud Missale sistit dum Monitiones et Orationes canuntur; ad: *Flectamus genua*, genuflectit, ad: *Levate*, surgit.

1793. — Ad Crucis denudationem. — Completis Monitionibus et Orationibus, Presbyter Assistens descendit cum Episcopo et cum ille Crucem accipit, ipse a Ministro libri Missale accipit, ante Episcopum sistit, renibus ad populum versis, ac Missale apertum super caput sustinet. Dum Chorus cantat: *Venite, adoremus*, clauso Missali, genuflectit utroque genu cum capitis inclinatione versus Crucem et ita se gerit in secunda adoratione ad cornu Epistolae in suppedaneo, et in tertia ante medium Altaris, sed hac tertia vice genuflexus manet donec Episcopus Crucem deposuerit super pulvinum, ac postea surgit; Cruci genuflexione facta, de Altari descendit, Ministro libri Missale tradit atque apud Faldistorium in planum cornu Epistolae se confert.

1794. — Ad Crucis adorationem. — Quum Episcopus procedit ad Crucem adorandam, Presbyter Assistens, si adsit consuetudo, apud abacum pergit et calceamenta deponit, atque, nisi adsint Canonici Episcopi, ad Crucem adorandam procedit post Episcopum; qua adorata, si calceos deposuerit, pergit ad abacum, ubi eos reassumit, deinde ad Faldistorium accedit et cum Episcopo altematim Improperia legit (Rubr. spec. Miss.); quibus absolutis, si adoratio Crucis perdurat, debita cum genuflexione Cruci, sedet cum ceteris in gradu ante suppedaneum.

Circa adorationis finem, ad nutum Caeremoniarum primi, surgit, Cruci genuflexionem cum ceteris peragit et ad Episcopum se confert. Dum Diaconus Crucem ad Altare reportat, genuflectit, dein ad lotionem Episcopi manuum et ad impositionem incensi, more solito ministrat, sed absque osculis ac sine invitatione ad benedictionem. Cruci genuflexione facta, procedit ante Episcopum ad Diaconi dexteram.

1795. — Ad Processionem. — Quum ad Sacellum pervenerit, genuflectit utroque genu, mox surgens in genua procumbit ad dexteram Diaconi primi Assistantis. Innunte Caeremoniarum, surgit, incensum ministrat sine osculis et absque invitatione ad benedictionem; pariter sine osculis thuribulum Episcopo porrigit ac postea ad Epistolae cornu se retrahit. SS. Sacramento thurificato, apud Episcopi dexteram thuribulum accipit illudque Thuriferario tradit. In Processione incedit ut prius ad Diaconi dexteram.

1796. — Ad reliquam partem Officii. — Quum Presbyter Assistens ad Altare maius pervenerit, ad Episcopi dexteram genuflectit in infimo Altaris gradu; deposito SS. Sacramento super Altare, incensum ministrat, ut prius; postquam Episcopus SS. Sacramentum thurificaverit, transit ad Episcopi sinistram et cum eo Altare ascendit ac in suppedaneo genuflexionem peragit.

Vino et aqua in Calicem infusis, genuflectit, incensum ministrat absque osculis et sine invitatione ad benedictionem. Thuribulo Episcopo tradito, genuflectit ac ad cornu Evangelii transit; amovet, more solito, legile cum Missali ex Altari, dum Episcopus Evangelii cornu thurificat. Reposito Missali cum legili, descendit in planum cornu Epistolae cum Episcopo eique mantile ministrat, deinde, ad Episcopi sinistram, ad medium Altaris revertitur ac genuflexionem peragit.

Responso a Choro: *Anien*, post Orationem: *Libera nos, quaesumus* etc., Presbyter Assistens in genua procumbit et sic perstat usque ad elevationem factam, dein cum sacris Ministris surgit.

Recitata ab Episcopo Oratione: *Quod ore* etc., post digitorum ablutionem, Presbyter Assistens Missale claudit, dein mantile Episcopo porrigit ac postea cum eo in planum descendit illumque ad Sedem praecedat, tandem procedit ad Sacristiam, ubi pluviale nec non amictum dimittit; suis canonicalibus insignibus reassumptis, ad Chorum revertitur aliisque Canonicis se conformat.

Vesperis absolutis, si sermo habitus non fuit, se apud Faldistorium confert et, facie ad populum versa, Indulgentiam publicat.

A r t i c u l u s IV.

*De Diaconis Assistantibus Feria Sexta in Parasceve,
Episcopo Ordinario celebrante.*

1797. — Ad Horam Nonam. — Recitata in Choro Hora Sexti Diaconi Assistantes se gerunt ut sub n. 519 diximus, sed cum al Secretarium, vel ad Altare maius, pervenerint, pergunt ad stallum suum aliisque Canonicis se conformant.

1798. — A principio Officii usque ad Crucis denudationem. — Absoluta Oratione: *Respice* etc., post Horam Nonam, Diaconi Assistantes ad Thronum accedunt pro Episcopi manuum lotionem, deinde pergunt ad planetas plicatas assumendas; Episcopo parato una cum Presbytero Assistente ad Thronum revertuntur.

Quum Episcopus ad Altare maius procedit, Diaconi Assistantes ad eius latera incedunt; cum illuc pervenerint, Cruci profundam reverentiam faciunt, dein utraque genua super infimum Altaris gradum flectunt cum capitis inclinatione super pulvinum Surgente Episcopo, et ipsi surgunt, ascendunt gradum ante suppedaneum. Episcopo et Altari reverentia peracta, per dexteram suam se vertunt ac in eodem gradu sedent, Diaconus primus ad dexteram Subdiaconi, alter ad dexteram Diaconi primi.

Completa a Lectore Prophetiae lectione, ambo surgunt, super sinistram suam se vertunt, Altari et Episcopo reverentiam peragunt, in planum descendunt et consistunt more solito, ante infimum gradum. Lecto ab Episcopo Tractu, si tempus supersit, ut prius sedere possunt; si sederint, eodem decantato Tractu, surgunt et consistunt ut antea, genuflectentes ad: *Flectamus genua* surgentes ad: *Levate*. Absoluta Oratione et Episcopo sedente, et ipsi, ut supra, sedent. Decantata a Subdiacono Prophetia altera, surgunt cum aliis, ut prius, ac, more solito, consistunt; lecto ab Episcopo Tractu, si tempus supersit, sedere possunt.

Decantato a Choro Tractu, surgunt, in planum descendunt, pergunt ad cornu Epistolae et Diaconus primus consistit ad dexteram Subdiaconi, alter ad dexteram Diaconi prioris.

Lecta ab Episcopo Passione, Diaconi Assistantes per sinistram suam se ad Diaconos vertunt; Diaconus prior sistit ad sinistram Subdiaconi, alter ad sinistram primi Diaconi. Dum verba canuntur *Et inclinato* etc., in suo loco, facie ad Altare versa, genuflectunt: innuente Caeremoniario, surgunt ac ut prius consistunt.

Absoluto Passionis cantu ac Episcopo sedente, et ipsi cum ceteris sedent. Ad Evangelii cantum, surgunt; Diaconus primus gremiale et mitram Episcopo aufert, dein sistit in cornu Epistolae ad sinistram Presbyteri Assistantis, alter vero ad sinistram prioris Diaconi.

Si sermo habendus est, ambo sedent ut alias; quo completo, surgunt ac, more solito, sistunt ante infimum Altaris gradum genuflectentes ad: *Flectamus genua*, surgentes ad: *Levate*.

1799. — Ad Crucis denudationem. — Infra Crucis denudationem Diaconi Assistentes in eodem loco consistunt, genuflectentes cum aliis ad: *Venite, adoremus*; quibus verbis completis, surgunt, sed tertia vice genuflexi manent donec Episcopus Crucem super pulvinum deposuerit, dein genuflexione versus Crucem facta, procedunt ad Faldistorium et Episcopum procedentem ad Crucem adorandam comitantur usque ad tapetis extremitates atque extra tapetem manent.

1800. — Ad Crucis adorationem. — Cruce ab Episcopo adorata, Diaconi Assistentes eum iterum ad Faldistorium comitantur, et adiuvant illum in reassumenda plancta; Diaconus secundus manipulum ei imponit, primus vero pileolum, mitram, ac gremiale, dein ambo alternatim cum eo Improperia legunt donec Ministri sacri revertantur post Crucis adorationem; tunc ambo ad abacum pergunt, si calceos exuant, ac postea ad Crucis adorationem procedunt cum Canonicis in suo ordine. Reassumptis calceis, si exuerint, ad Episcopi latera revertuntur et cum eo proseguunt Improperia legere, si nondum absoluta sit lectio; quibus completis, sedent cum aliis ut supra, versus Crucem genuflexione peracta.

Sub adorationis finem surgunt et ad Episcopum revertuntur; adoratione completa, Diaconus secundus gremiale ac mitram Episcopo aufert et cum Diaconus Crucem deferens transit, ambo in genua procumbunt. Cruce in basi reposita, Diaconus prior Episcopo mitram imponit et super eius genua gremiale extendit.

1801. — Ad Processionem. — Postquam Episcopus incensum in thuribulum imposuerit, Diaconus secundus gremiale tollit, dein ambo ad Episcopi latera incedunt; cum pervenerint ante medium Altaris, pariter secundus Diaconus mitram Episcopo aufert ac postea cum eo ambo genuflexionem Cruci faciunt; qua peracta, Diaconus primus mitram Episcopo imponit.

Quum Diaconi Assistentes ad Sacellum advenerint, secundus Diaconus mitram et pileolum Episcopo aufert, utroque genu ambo

ad Episcopi latera genuflectunt, mox surgunt et super infimum Altaris gradum genuflectunt.

Ad nutum Caeremoniarii primi, surgunt et ad ministrationem incensi assistunt, dein genuflectunt et posteriorem partem planetae sustinent ad thurificationem. SS. Sacramento thurificato, Diaconus **secundus** ante pectus Episcopi alligat velum humerale, dein ambo cum Episcopo suppedaneum ascendunt, **Diaconus primus** Calicem cum SS. Sacramento e Capsula extrahit, illumque sinistra infra nodum tenens ac dextera imposita, stans Episcopo tradit atque extremitatibus veli humeralis contegit; quo peracto, SS. Sacramentum genuflexione adorat; dum Episcopus Altare conscendit seque ad populum vertit, locum cum **Diacono secundo** mutat ita ut in Processione adsit ad Episcopi dexteram.

1802. — Ad reliquam partem Officii. — Quum ad Altare maius ambo pervenerint, ante infimum gradum eius locum cedunt Ministris sacris et genuflectunt in plano post Episcopum.

Quum vero Episcopus surgit et Altare ascendit et ipsi surgunt et consistunt ut in Missa pontificali, sed responso a Choro: *Amtñ* post Orationem: *Libera nos* etc., in genua procumbunt et sic perstant usque ad elevationem factam.

Recitata ab Episcopo Oratione: *Quod ore* etc., illum ad Thronum comitantur, dein pergunt ad paramenta deponenda et se aliis Canonicis conformant.

Articulus V.

De Ministris sacris Feria Sexta in Parasceve Episcopo Ordinario celebrante.

1803. — Ministri sacri, habitu canonicali induti, cum aliis Canonicis pergunt ad associandum Episcopum; cum recitatur Hora Nona ad Sacristiam accedunt, ubi paramenta assumunt, scilicet: amictum, albam; cingulum, Diaconus etiam stolam diaconalem. Innuente Caeremoniario secundo, procedunt ad Secretarium, vel ad Altare maius, et ad scamnum pergunt.

1804. — A principio Officii usque ad Crucis denudationem. - Manibus ab Episcopo lotis, Ministri sacri ad Thronum accedunt et Episcopum, more solito, induunt; post dalmaticam Subdiaconus imponit ei manipulum: Diaconus, assumpta ab eo planeta, mitrai

imponit. Episcopo parato, ambo ad Sacristiam accedunt, ubi assumunt planetam plicatam et manipulum ac postea ad Altare revertuntur.

In Processione ad Altare Subdiaconus incedit solus post Canonicos, Diaconus ad sinistram Presbyteri Assistantis.

Quum ad Altare pervenerint, Ministri Cruci reverentiam peragunt, Diaconus Episcopo mitram aufert et procumbit in gradu ante suppedaneum ad Episcopi sinistram, **Subdiaconus** in gradu inferiori ad sinistram Diaconi.

Ad signum Caeremoniarum primi, **ambo** surgunt cum ceteris; **Diaconus** postquam Episcopus in Faldistorio sederit, mitram ei imponit et super eius gremia extendit. Ambo Episcopo et Altari reverentia peracta, per dexteram suam ad populum se vertunt et in gradu ante suppedaneum sedent, **Diaconus** ad dexteram Presbyteri Assistantis, **Subdiaconus** ad dexteram Diaconi. Absoluta a Lectore Prophetiae lectione, surgunt ambo, super sinistram suam ad Altare se convertunt, reverentiam Altari et Episcopo faciunt ac postea **Diaconus** pergit ad Episcopi dexteram, **Subdiaconus** ad sinistram, sed paulo retro, ibique assistunt ei legenti Prophetiam et Tractum; quo absoluto a Cantoribus, **Diaconus** gremiale et mitram eidem aufert, dein ambo post Episcopum consistunt unus post alium.

Postquam Episcopus cantaverit: *Oremus*, **Diaconus** cantat: *Flectamus genua*, illico genuflectit; cum **Subdiaconus** se esigens cantat: *Levate*, etiam **Diaconus** surgit.

Dum Episcopus cantat Orationem: *Deus, a quo* etc., **Subdiaconus** pergit ad abacum, deponit planetam plicatam, Missale accipit et ad Altare procedit. Reverentia facta, pergit ad locum ubi Epistola cantari solet. Accepta ab Episcopo mitra, legit in tono Epistolae alteram Prophetiam: *In diebus* etc.; qua absoluta, Cruci reverentiam iterat, ad abacum pergit, librum Caeremoniarum tradit, planeta plicata se induit et ad sinistram Episcopi, ut antea, ascendit.

Lecto ab Episcopo Tractu, si tempus supersit, Ministri sedent cum aliis, ut prius; decantato a Choro Tractu, si sederint, cum ceteris surgunt; Diaconus Episcopo gremiale ac mitram aufert, dein descendit in gradum ante suppedaneum et ad Episcopi dexteram consistit; Subdiaconus vero consistit in secundo gradu ad Episcopi dexteram.

Lecta ab Episcopo Passione, Ministri sacri per sinistram suam se convertunt ad Diaconos. Ad verba: *Et inclinato capite* etc., genuflectunt suo in loco, facie ad Altare versa; ad nutum Caeremoniarum, surgunt et consistunt ut prius.

Completo Passionis cantu, Subdiaconus se ante Altare confert. Diaconus mitram Episcopo imponit ac super eius gremia

extendit, dein de Altari descendit et pergit ad abacum, ubi, deposita planeta plicata, stolam latiore assumit, Evangeliarium accipit et ad medium Altaris pergit. Cruci et Altari reverentia peracta, ascendit Altare, super illud Evangeliarium ponit, dein super dexteram suam se vertit, in superiorem gradum descendit ac in suppedaneo genuflexus dicit: *Munda cor meum* etc.; quo absoluto, surgit, librum recipit, descendit atque ad dexteram Subdiaconi consistit. Ambo Cruci reverentia facta, pergunt ad locum ubi Evangelium cantari solet. Completo Evangelii cantu, ante Altare pergunt et Subdiaconus Evangeliarium Caeremoniario secundo tradit, dein, si sermo habendus est, ambo Altare ascendunt; Diaconus mitram Episcopo imponit et super eius genua gremiale extendit, ac postea ambo sedent ut prius. Publicata Indulgentia post sermonem, Diaconus gremiale et mitram Episcopo tollit.

Ad Monitiones et Orationes ambo sistunt: Diaconus a tergo Episcopi, Subdiaconus in plano, retro post Diaconum. Ad singulas Orationes, octava excepta, Diaconus, dicto ab Episcopo: *Oremus*, cantat: *Flectamus genua*, statimque genuflectit; Subdiaconus, se erigens, cantat: *Levate*, ad quod etiam Diaconus surgit.

1805. — Ad Crucis denudationem. — Completis Monitionibus et Orationibus, Diaconus mitram Episcopo imponit, et cum eo descendit in planum ad cornu Epistolae, interim Subdiaconus ad abacum pergit, ubi planetam plicatam deponit ac postea ad Episcopum accedit. Diaconus eidem Episcopo mitram et pileolum aufert ac postea, una cum Subdiacono, illum adiuvat in deponenda planeta, dein Diaconus se confert ad medium Altaris ante infimum eius gradum, Subdiaconus vero cum Episcopo accedit ad Epistolae cornu et sistit facie ad populum versa.

Diaconus interim de manu Canonici Sacristae Crucem accipit eamque decenter elevatam, cum Imagine Crucifixi ad se versa, defert ad Episcopum; tum sistens ad eius dexteram, facie ad populum conversa, illum adiuvat, si opus fuerit, in Cruce detegenda.

Decantato ab Episcopo: *Ecce lignum Crucis*, ambo cum eo prosequuntur: *in quo salus mundi pependit*; dum autem Chorus respondet: *Venite, adoremus*, genuflectunt utroque genu, se mediocriter inclinant versus Crucem quod altera quoque ac tertia vice praestabunt, sistentes iugiter ad latera Episcopi, uti supra. Diaconus Crucis detectae velum de manu Episcopi accipit et Caeremoniario tradit.

Dum Episcopus ad locum adorationis Crucem portat, ambo remanent in suppedaneo erga populum genuflexi, donec ille

Cruce, assurgat; tunc et ipsi surgunt. Facta ibidem Cruci genuflexione, descendunt, Episcopo occurrunt et cum eo ad Faldistorium pergunt.

1806. — Ad Crucis adorationem. — Episcopo in Faldistorio sedenti Diaconus mitram et pileolum imponit, Subdiaconus manipulum tollit. Calceis ab Episcopo depositis, Diaconus mitram ei aufert, dein ambo ad abacum pergunt, manipulum dimittunt, et, depositis calceis apud abacum, si eos deponere soleant, suo tempore cum Presbytero Assistente ad Crucem adorandam procedunt; qua adorata, ad abacum revertuntur, calceos si dimiserint, reassumunt, Subdiaconus se induit planeta plicata, deinde ambo ad latera Episcopi accedunt et cum eo alternatim recitant Improperia donec Diaconi Assistentes, Cruce adorata, ad eundem Episcopum revertantur, quibus locum cedunt et Diaconus consistit ad dexteram Diaconi primi Assistantis, Subdiaconus ad sinistram alterius Diaconi Assistantis.

Improperiis ab Episcopo lectis, Ministri sacri cum ceteris sedere possunt in gradu ante suppedaneum, Cruci reverentia facta. Circa finem adorationis, cum aliis surgunt, ad Altare accedunt, Diaconus ad cornu Epistolae, Subdiaconus ad cornu Evangelii, tobaleain super mensam positam explicant ac postea Subdiaconus descendit in planum cornu Evangelii, Diaconus pergit ad abacum ex quo sumit bursam cum intus corporali ac desuper purificatorio, e latere ascendit in suppedaneum, ibi in medio genuflexionem ad Crucem facit, se ad Altare convertit; in medio corporale explicat, ad eiusdem dexteram purificatorium ponit. Cruci genuflexione iterata, e latere descendit et ad Faldistorium pergit.

Crucis adoratione completa, Diaconus procedit ad locum ubi est Crux, eamque, praevia genuflexione, accipit; utraque manu elevatam tenens, quin ulli reverentiam exhibeat, ad Altare reportat, suoque inter candelabra loco deponit; tum, iterata genuflexione, e latere descendit et ad Faldistorium pergit per breviorē viam.

1807. — Ad Processionem. — In accessu ad Sacellum Subdiaconus incedit solus post Canonicos, Diaconus incedit ad sinistram Presbyteri Assistantis et cum illuc pervenerint, genuflectunt utroque genu; mox surgunt et iterum a tergo Episcopi genuflectunt.

1808. — Ad reliquam partem Officii. — Quum Processio ad Altare maius pervenerit, Subdiaconus accedit ad Episcopi sinistram: Diaconus ante eius gradus in plano tantillum ad cornu Epistolae

versus Episcopum genua flectit et caput inclinat (D. 4198 ad 14); extremitates veli humeralis amovet, Calicem accipit, surgit; ab Episcopo SS. Sacramento adorato, ad Altare ascendit et in medio corporali Calicem deponit; vittam solvit, velum extendit et accomodat; genuflexione peracta, ad Presbyteri Assistantis dexteram descendit. Ambo surgunt cum Episcopo pro incensi ministratione; ad SS. Sacramenti thurificationem sustinent posteriorem partem planetae Episcopi ac postea Subdiaconus transit ad dexteram Diaconi, ambo cum eode Episcopo Altare ascendunt et in suppedaneo genuflexionem peragunt. Diaconus Calicis velum amovet, Patenam convertens, eam super corporale versus cornu Epistolae ponit; pallam loco solito collocat; Patenam resumit et, ambabus manibus, aliquantulum elevatam tenet super corporale ante Episcopum ut ipse in ea ex Calice sacram Hostiam deponat; quam postea, sine osculis, eidem Episcopo porrigit.

Tum Calicem accipit tenens eum super Altare elevatum, purificatorio non extergit et vinum ut in Missa solemni pontificali infundit; aliquibus guttis a Subdiacono infusis, Calicem non extergit illumque, sine osculis, uti supra, Episcopo tradit; ac demum consueto in loco positum, cum palla contegit.

Ad incensi ministrationem ambo sistunt et, infra thurificationem, partem posteriorem planetae Episcopi sustinent. Diaconus ab Episcopo thuribulum receptum, Thuriferario tradit; ambo descendunt cum Episcopo in planum ad cornu Epistolae et ad eius latera sistunt. Lotis et abstersis ab Episcopo manibus, ad medium Altaris post eum revertuntur, Diaconus genuflexionem in graduante suppedaneum peragit, Subdiaconus vero in plano. Ad: *Orate, fratres* etc., non respondent: *Suscipiat* etc.

Dicta ab Episcopo Oratione: *Libera nos* etc., Diaconus, genuflexione peracta, suppedaneum ascendit et in eius ora genuflectit, iunctis manibus et capite inclinato; Subdiaconus vero, suo loco, genua submittit, pariter iunctis manibus et capite inclinato. Quum Episcopus sacram Hostiam demittere incipit, ambo surgunt; Diaconus ad Episcopi dexteram accedit, et Calicem detegit.

Sacra Particula in Calicem immissa, Diaconus Calicem cooperit, dein genuflectit. Dum Episcopus sacram Hostiam sumit, inclinati ambo sistunt. Ad ablutionem digitorum Diaconus, more solito, vinum et aquam infundit. Quum Episcopus ablutionem digitorum sumit, Subdiaconus Altare ascendit, Calicem extergit, eum parvo velo nigro cooperit et ad abacum defert. Quum Episcopus, sumpta ablutione et dicto: *Quod ore sumpsimus*, ad cornu Epistolae accedit, Diaconus mitram ei imponit ac, lotis ac extersis manibus, eam aufert.

Genuflexione ab Episcopo in plano peracta, **Diaconus** mitram eidem imponit, dein ad abacum accedit, deponit stolam latiore et manipulum; etiam **Subdiaconus** pergīt ad abacum, ubi planetam plicatam et manipulum deponit.

Ministri sacri in albis ad Episcopum accedunt eumque paramētis exuunt, dein ad Sacristiam pergunt, ubi paramēta deponunt; choralibus insignibus reassumptis in Chorum revertuntur et aliis Canonicis se conformant.

De Diaconis Passiōem cantaturis. — Diaconi se gerunt ut in Dominica Palmarum (v. n. 1670), sed genuflexione Cruci Altaris facta, ad legile pergunt. Ad verba: *Et inclinato capite* etc., versus legile genuflectunt. Passiōis cantu absoluto, discedunt eo ordine et modo quo venerunt.

Articulus VI.

De Canonicis deque ceteris Choralibus

Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.

1809. — A principio Officii usque ad Crucis denudationem. — Canonici, signo a Caeremoniario primo dato, procedunt ad associandum Episcopum et se gerunt more solito, omīssa aspersione aquae benedictae ad Ecclesiae ianuam. Recitata Hora Nona, paramēta accipiunt.

Quum Episcopus ad Faldistorium in suppedaneo orat, omnes pariter, suis in locis, genuflexi orabunt; illo porro surgente, surgunt et ipsi; postquam Episcopus osculatus erit Altare, considebunt. Sedent exinde ad Prophetiam cum Tractu, si quidem Cantores excipias, qui ad hunc canendum assurgunt.

Post Tractum omnes se erigunt, et cum Diaconus *Flectamus genua* pronuntiat, genuflectunt dextero genu, et surgunt cum Subdiaconus respondet: *Levate*. Ad Lectionem cum suo Tractu iterum assident uti supra; ad cantum vero Passiōis cum Evangelio, seu postrema illius parte, stant omnes, detecto capite; genua flectunt in suis locis ad verba: *Et inclinato capite tradidit spiritum*.

Rursum stant ad Monitiones et Orationes, genuflectentes ac se erigentes ad: *Flectamus genua*, prout superius explicuimus. Quibus completis, sedent omnes.

1810. — Ad Crucis denudationem et adorationem. — Dum Episcopus cum Presbytero Assistente et Subdiacono ad angulum secedit posteriorem cornu Epistolae, omnes surgunt; decantato per eundem Episcopum: *Ecce lignum Crucis* etc., Chorus subdit: *Venite, adoremus*, genuflectens ac mediocriter se inclinans; quod altera quoque ac tertia vice perficiet. Similiter dum Episcopus ad locum adorationis Crucem portat, omnes genuflexi perstant, donec ille, deposita Cruce, assurgat; tunc enim se erigunt, et, incepta a Celebrante Crucis adoratione, Cantores canunt Improperia ut in Missali.

Omnes accedunt ad Crucis adorationem bini et bini et se gerunt ut Episcopus (vide n. 1788).

Porro adoratio ita ordinate a Clero peragenda est, ut dum primi genuflectunt ultimo loco, alii genuflectant secundo loco, et alii primo loco; nec posteriores ab adoratione surgant, antequam priores a sua adoratione recedant.

Qui a dexteris, scilicet versus cornu Epistolae, prius Crucifixi pedes osculatur, dein alter; tum surgunt, genuflexionem unico genu peragunt, ad locum suum redeunt et sedent.

Omnes genuflectunt quando Diaconus Crucem reportat ad Altare.

Pariter omnes, Canonicis exceptis, genuflectunt dum Episcopus manus lavat.

1811. — Ad Processionem. — Cum Episcopus et Diaconi Assistentes ante Altaris infimum gradum pervenerint, omnes, facta Altari genuflexione, se ordinatim conferunt ad locum ubi pridie SS. Sacramentum repositum fuit.

Quo cum pervenerint, in duas dividuntur alas, hinc inde, ita ut per medium Episcopus cum Diaconis Assistantibus transire queat; Canonici genuflectunt in scamno, ceteri in plano, genuflectent digniores quidem prope Altare, alii vero iuxta Crucem, et candelas accensas a Sacrista accipiunt.

Dum autem Episcopus se cum SS. Sacramento ad populum vertit, Cantores, adhuc genuflexi, praecinunt Hymnum: *Vexilla* etc., tum surgunt omnes, et, facta SS. Sacramento genuflexione utriusque genu, procedunt, bini et bini cum ordine retro post Crucem, ad Altare maius, tenentes cereos manu extima et Hymnum prosequentes. Quum illuc accesserint, genuflectunt in plano Presbyterii, quasi in gyrum, nisi Chorus sit ante Altare; tum quippe in propriis stallis flectunt genua.

1812. — Ad reliquam partem Officii. — Sumpta a Celebrante Particula Hostiae cum vino, suos exstinguunt cereos, et Sacristae tradunt.

Dum Episcopus paramenta deponit, Canonici procedunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam, ubi paramenta deponunt et choralia insignia reassumunt, deinde ad Chorum revertuntur; ad Vesperas se gerunt ut in praecedenti Feria (v. n. 1727, III).

1813. — De Concionatore. — Si sermo habendus est post Passionis cantum, Condonator, habitu choralis indutus, comite Caeremoniario secundo, se ante Episcopum confert; ibi genuflexus, vel profunde inclinatus, si Canonicus eiusdem Ecclesiae Cathedralis, dicit: *Indulgentias, Reverendissime Pater*. Si Episcopus sit Cardinalis dicit: *Eminentissime et Reverendissime Pater*. Postquam Episcopus responsum dederit, ad pulpitum procedit, ubi, praemisso Crucis signo, sermonem incipit; quo absoluto, formulam Indulgentiae legit, detecto capite.

1814. — De Canonico Sacrista. — Completis Monitionibus et Orationibus, Canonicus Sacrista, in habitu choralis, e latere Altare conscendit, in medio suppedaneo reverentia facta, Crucem sumit, ex Altari descendit et eam Diacono tradit.

Si mos sit ut laici in alio Sacello Crucem adorent, Canonicus Sacrista, vel alius, iuxta Ecclesiae consuetudinem, Crucem aliam cum Crucifixo detecto ad praefatum Sacellum defert et eam super pulvinum deponit, postquam Episcopus Crucem maioris Altaris deposuerit.

Quum Episcopus ad Sacellum, in quo expositum est SS. Sacramentum, advenerit, et, genuflexione peracta, in genua procumbit, super infimum Altaris gradum, Canonicus Sacrista sibi stola nigra induit, Altare ascendit et Urnam aperit; genuflexione in suppedaneo facta, de Altari descendit atque stolam dimittit.

Thurificato SS. Sacramento ad Altare maius, Canonicus Sacrista ad Altare accedit et praegustationem sumit.

Articulus VII.

De Caeremoniario primo Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.

1815. — Recitata in Choro Hora Sexta, Caeremoniarius primus signum dat Canonicis associandi Episcopum et se gerit more solito, sed aspersionis aquae benedictae ad Ecclesiae ianua omittitur. Caeremoniarius Episcopum ducit ad Sacellum, in quo SS. Sacramentum

expositum est, deinde vel ad Secretarium, vel ad Altare maius. Facta ab Episcopo brevi oratione in Faldistorio, Caeremoniarius se gerit ut in Feria praecedenti (v. n. 1730).

Postquam Episcopus paramenta assumpserit et omnibus rite dispositis, Caeremoniarius illum ad Altare maius invitat, si Secretarium adsit, et cum illuc pervenerit curet ut Episcopus et Assistentes ad i prostrationem se disponant ut sub sequenti numero.

1817. — Caeremoniarius ex abaco sumit tobaleam Altaris et cum Caeremoniario secundo Altare ascendit. Ambo tobaleam extendunt per longitudinem, eam non explicans per latitudinem ita ut pars duplicata versus candelabra sit, explicanda versus Altaris frontem, dein Caeremoniarius primus ponit legile super mensam in latere Epistolae ac postea surgendi signum dat.

Dum Lector Prophetiam legit, Episcopus et Assistentes sedent ut sub sequenti numero.

1818. — Dispositio ad lectionem Prophetiae.

1819. — Circa finem Tractus Caeremoniarius primus, si Episcopi Assistentes sederint, signum eis surgendi dat et ita circa finem Tractus post alteram Prophetiam.

1820. — Dispositio ad Passionis cantum.

1821. — Ad verba: *Et inclinato capite* etc., omnes genuflectunt per unius dominicae Orationis spatium, deinde Caeremoniarius surgendi signum dat.

1822. — Preces pro Romanorum Imperatore prorsus omitti necesse est, ob sublatum Romanorum Imperium (D. 3103 ad 3). Orationi octavae scilicet: *Omnipotens sempiterne Deus, qui etiam iudaicam perfidiam* etc., non praemittitur: *Oremus*, neque: *Flectamus genua*.

Ad praescriptas Monitiones et Orationes adiungenda non est alia particularis pro Episcopo, nec pro Rege, vel Principe, etiamsi immemorabilis adsit consuetudo (D. 3365 ad 2).

1823. — Caeremoniarius, completis Monitionibus et Orationibus, invitat Episcopum ad Faldistorium.

Pars IV. - Sectio 1. - De sacris functionibus ordinariis

Episcopum praecedit in Cruce deponenda ac postea ducit eum ad Faldistorium. Postquam Episcopus mitram et pileolum dimiserit, ducit eum ad Crucem adorandam quin eam osculetur. Postquam Episcopus deosculaverit Crucifixi pedes, ei porrigit bursam cum oblatione eundemque ad Faldistorium reducit.

1824. — Dispositio ad primam Crucis denudationem.

1825. — Dispositio ad secundam Crucis denudationem.

c o o

C1 PA

**1826. — Dispositio ad tertiam Crucis denudationem et ordo
trium adorationum.**

C1 PA

in

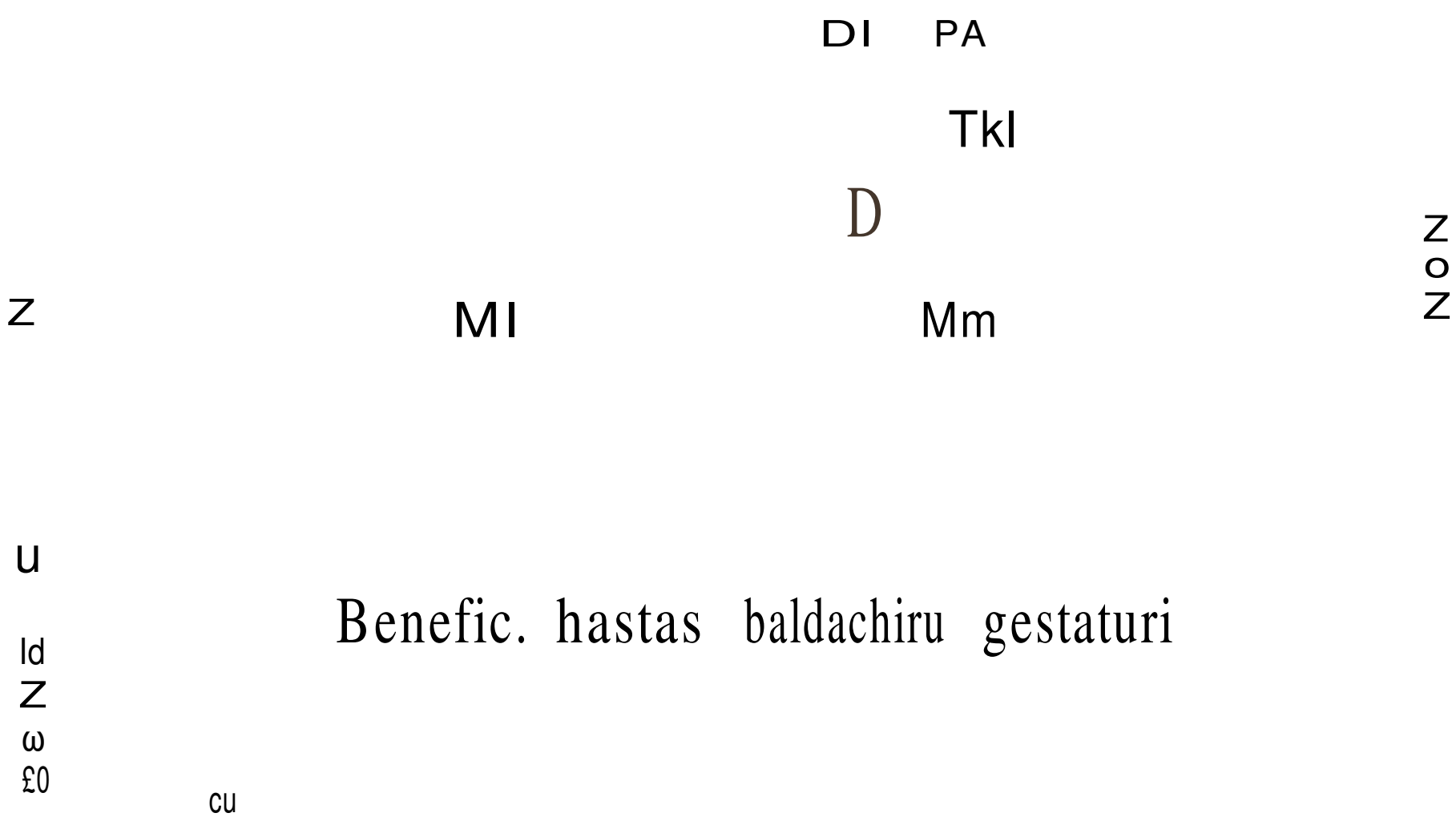
1827. — Sub adorationis finem Caeremoniarius praemoneat .Ministros sacros ut Altare ascendant ad explicandam tobaleam. Quum Diaconus, completa adoratione, accipit Crucem, Episcopo signum surgendi dat, et cum Diaconus ante Episcopum transit, signum genuflectendi eidem Episcopo dat.

Ab adoratione Crucis usque ad Nonani Sabbati Sancti inclusive Chori^salutationes omittuntur et omnes cuiuscumque dignitatis ante Crucem Altaris genuflectunt (DD. 3049 ad 5; 3059 ad 4 et 27).

Praemoneat Episcopum ut incensum in thuribulum imponat absque benedictione; omnibus pro Processione rite dispositis, innuit Episcopo et Assistentibus ut ante Altare se conferant ac, genuflexione Cruci peracta, ad Sacellum procedant.

Quum ad Sacellum pervenerint, curet Caeremoniarius ut sub sequenti numero omnes se disponant.

1828. — Dispositio ad Altare Sacelli

1829. — Caeremoniarius, Urna a Canonico Sacrista aperta, Episcopo innuit ut incensum in duo thuribula imponat. Thurificato SS. Sacramento, eidem Episcopo velum humerale imponit.

Hymno: *Vexilla Regis* etc. intonato et omnibus dispositis, Caeremoniarius Episcopo ac Diaconis Assistantibus significat ut progrediantur, tunc et ipse prope eundem Episcopum et Assistentes incedit, nisi discurrat ad Processionem dirigendam.

Cum ad Altare maius pervenerit, et postquam Episcopus SS. Sacramentum in manibus Diaconi adoraverit, statim velum ab eius humeris detrahit. Curat iterum incensum ab Episcopo in primum dumtaxat thuribulum imponendum et SS. Sacramento, more solito incensandum.

Officio absoluto, ad Thronum ducit Episcopum et se gerit ut in praecedenti Feria.

In Choro recitantur Vesperae, candelis Altaris accensis.

Post Missam Praesantificatorum removenda sunt ornamenta Altaris in quo SS. Sacramentum Feria V praecedenti reconditum fuit (D. 4081 ad 6).

Articulus VIII.

De Caeremoniario secundo Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.

1830. — Horae minores recitantur candelis Altaris extinctis.

Dum recitatur Hora Nona, Caeremoniarius invitat Ministros sacros ad sumenda paramenta et, absoluta Oratione: *Respice* etc., eos ad Altare ducit, dein, more solito, Clericis paramenta Episcopi tradit.

Ordo Processionis ad Altare:

1. Clerici Seminarii;
2. Beneficarii;
3. Canonici;
4. Subdiaconus;
5. Presbyter Assistens et ad eius sinistram Diaconus;
6. Episcopus, iunctis manibus, medius inter Diaconos Assistentes;
7. Ministri libri et mitrae;
8. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ante Canonicos incedit Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios cum candelabris, cereis extinctis.

1831. — Durante prostratione, Caeremoniarius secundus ascendit Altare una cum Caeremoniario primo, cum eo extendit tobaleam per longitudinem, illam non explicans per latitudinem, ita ut pars duplicata versus candelabra sit, et explicanda versus Altaris frontem, dein descendit de Altari, sumit ex abaco Missale. quod Lectori tradit et se gerit ut in cantu Epistolae, sed non ducit Lectorem ad Episcopi manum osculandam.

Dum Episcopus cantat Orationem: *Deus, a quo* etc., Subdiacono Missale tradit et se ut supra gerit.

Circa finem Tractus, ducit, praecedens ad Altare, tres Diaconos Passionem cantaturos; geniiflexione Cruci facta, ad legilia eos ducit.

Si post Passionis cantum sermo habendus est, Concionatorem ante Episcopum ducit; responsis ab Episcopo verbis: *Consuetas* (v. n. 1786), ad pulpitem illum ducit atque, absoluto sermone, porrigit ei tabulam cum Indulgentiae formula.

1832. — Caeremoniarius invitat eos qui ad Crucem adorandam incedere debent, sequenti ordine:

1. Canonici Episcopi;
2. Presbyter Assistens, medius inter Diaconum et Subdiaconum;
3. Dignitates;
4. Canonici (Diaconi Assistentes inter Canonicos suo ordine accedunt);
5. Beneficarii;
6. Ministri libri et mitrae;
7. Clerici Seminarii;
8. Familiares Episcopi.

1833. — Ab adoratione Crucis usque ad Nonam Sabbati Sancti inclusive, Chori salutationes omittuntur et omnes cuiuscumque dignitatis ante Crucis Altare genuflectunt (DD. 3049 ad 5; 3059 ad 4 et 27).

1834. — Ordo Processionis in accessu ad Sacellum:

1. Thuriferarius;
2. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
5. Beneficarii;
6. Beneficarii hastas baldachini gestaturi;
7. Canonici;
8. Subdiaconus;
9. Presbyter Assistens ad dexteram Diaconi;
10. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
11. Ministri libri et mitrae;
12. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ante Canonicos Crucifer incedit.

1835. — Ordo Processionis ad Altare maius:

1. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
5. Canonici;
6. Subdiaconus;
7. Presbyter Assistens ad dexteram Diaconi;
8. Thuriferarii;

9. Episcopus, sub baldachino, medius inter Diaconos Assistentes;

10. Circa umbraculum: Clerici deferentes intorticia;

11. Ministri libri et mitrae;

12. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce possit, Crucifer ante Canonicos incedit.

SS. Sacramento thurificato, Caeremoniarius defert ad Altare pateram pro praegustatione.

Articulus IX.

De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis

deque Subdiacono Crucifero

Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.

1836. — I. - De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis. - Beneficarii hastas baldachini deferunt superpelliceo tantum induti (D. 2326 ad 3).

Quum ad Sacellum pervenerint, postquam Episcopus accesserit ante infimum Altaris gradum, genuflectunt in medio Presbyterio post Ministros libri et mitrae.

Thurificato SS. Sacramento, surgunt, utraque genua flectunt et ad baldachinum pergunt (vide n. 1743).

Cum Episcopus SS. Sacramentum deferens et Diaconi Assistentes sub baldachino pervenerint, ad nutum Caeremoniarii procedunt. Ad Altare maius, extra cancellos, consistunt et baldachinum Clericis tradunt, dein ad sua loca se conferunt.

11. - De Subdiacono Crucifero. - Subdiaconus Crucifer, postquam Crucem adoraverit, ad Sacristiam se confert, ibique assumit amictum, albam, cingulum atque planetam plicatam nigri coloris.

Completa Crucis adoratione, Subdiaconus Crucifer in Chorum revertitur et apud Crucem processionalem consistit. Cum Episcopus et Diaconi Assistentes ante infimum Altaris gradum pervenerint, Crucem accipit et, medius inter Ceroferarios cum candelabris, ad cancellos accedit. Ad nutum Caeremoniarii, post Thuriferarium procedit ad Sacellum. Quo cum pervenerit, prope aditum, versus Evangelii latus, recedit et cum omnes transierint, se confert e regione Sacelli medius inter Ceroferarios.

Dum Cantores incipiunt Hymnum: *Vexilla Regis* etc., ad nutum Caeremoniarii, Subdiaconus Crucifer ante omnes procedit. Cum ad Altare maius pervenerit, ad abacum cum Ceroferariis pergit; deposita Cruce quo loco erat, in Sacristiam ad deponendas sacras vestes revertitur.

Articulus X.

De Ministris libri, mitrae et gremialis Feria Sexta in Parasceve, Episcopo Ordinario celebrante.

1837. — I. - De Ministro libri. — Circa finem Psalmi 50: *Miserere* etc., post Horam Nonam, Minister libri sumit ex abaco librum continentem Orationem: *Respice* etc., et coram Episcopo sistit, dein, libro super abacum reposito, sumit Canonem Pontificalem, accedit ad Thronum, pro Orationibus ad paramenta, nisi Episcopus eas memoriter recitet; quibus absolutis, pergit ad Sacristiam et se pluviale induit.

Ad Altare maius incedit ad dexteram Ministri mitrae; ad prostrationem, procumbit ad sinistram Diaconi Assistantis secundi, sed aliquantulum retro. Ad nutum Caeremoniarii, surgit cum ceteris, accedit ad cornu Epistolae et in secundo gradu ante suppedaneum sedet, a tergo Episcopi, ad sinistram Ministri mitrae.

Lecta prima Prophetia, sumit ex abaco Missale, genuflexione in medio ante Altare facta, ascendit, ante Episcopum genuflectit et librum apertum sustinet. Completa ab Episcopo lectione Prophetiae et Tractus, ponit Missale apertum super legile, dein ad suum locum se confert.

Lecta altera Prophetia a Subdiacono, ascendit Altare et se gerit ut supra, sed, deposito Missali super legile, in planum descendit et consistit, dum canitur Passio, ad dexteram Ministri mitrae.

Completis Monitionibus et Orationibus, Minister libri accipit Missale e legili et illud tradit Presbytero Assistenti a quo recipit, Cruce super pulvinum deposita.

Postquam Episcopus Crucem adoraverit et reassumpserit calceos, manipulum, etc., accedit ad eum pro Improperiorum lectione; quibus absolutis, Missale iterum super legile collocat. Quum Ministri sacri ascendunt Altare ad tobaleam explicandam, et ipse accedit, transfert legile cum Missali ad Evangelii cornu, ibique legile statuit conversum ut in Missa.

Officio absoluto, sumit ex Altari legile cum Missali, quod super abacum deponit, dein ad Sacristiam pergit, ubi pluviale dimittit ac postea ad Altare revertitur et in fine Vesperarum se gerit ut supra pro Oratione: *Respice* etc., post Nonam.

11. - De Ministro mitrae. — Dum recitatur Psalmus 50: *Miserere* etc., post Nonam, Minister mitrae ad Sacristiam procedit, ubi se induit vimpa et pluviali ac postea ad Altare revertitur; in ore solito ante Altare se confert, a Caeremoniario secundo mitram accipit et ad Thronum pergit.

Minister mitram porrigit:	eamque recipit:
Diacono Missae, postquam Episcopus, planetam assumpserit;	a Diacono Missae antequam Episcopus in Faldistorio genuflectat;
eidem postquam Episcopus in Faldistorio sederit ad cornu Epistolae;	ab eodem, decantato Tractu ante Orationem: <i>Deus, a quo et Iudas</i> etc.;
eidem completa Oratione: <i>Deus, a quo et Iudas</i> etc.;	ab eodem, decantato Tractu post Prophetiam alteram;
eidem, decantata Passione;	a secundo Diacono Assistente, cum Diaconus incipit Evangelium cantare;
primo Diacono Assistenti, completo Evangelii cantu, si sermo habendus sit;	a Diacono Missae, publicata Indulgentia;
Diacono Missae, completis Monitionibus et Orationibus;	ab eodem cum Episcopus ad Faldistorium, in plano cornu Epistolae collocatum, accedit;

eidem deposita Cruce, cum Epi-
scopus ad Faldistorium rever-
titur;

ab eodem, depositis ab Episcopo
calceis;

Caeremoniario primo, cum ite-
rum Episcopus ad Faldisto-
rium redit, Cruce adorata;

a secundo Diacono Assistente,
quando Diaconus Missae ad
Altare Crucem reportat;

primo Diacono Assistenti, Cruce
in basi reposita;

a Diacono secundo Assistente an-
te Altare in medio Presbyterio;

Diacono primo Assistenti, genu-
flexione peracta in medio Pre-
sbyterio;

ab eodem, ante fores Sacelli;

Diacono Missae postquam Epi-
scopus recitaverit Orationem:
Quod ore etc.;

a Diacono Missae ante infimum
Altaris gradum;

eidem, genuflexione Cruci peracta.

ab eodem, cum Episcopus ad
Thronum advenerit.

In Processione a Secretario a
ad Sacellum, tandem ab hoc Sacel-
lam Ministri libri.

Altare maius, ab Altari maiori
ad Altare maius incedit ad dexte-

III. - De Ministro gremu
ambabus manibus explicatum tei

is. — Minister de gremiali, ipsum
t ante pectus, quando

gremiale porrigit:

gremiale recipit:

Diacono postquam Episcopus in
Faldistorio sederit;

a Diacono, decantato Tractu,
ante Orationem: *Deus, a quo
et ludas* etc.;

eidem, completa Oratione: <i>Deus,</i> <i>a quo</i> etc.;	ab eodem, decantato Tractu post Prophetiam alteram;
eidem, decantata Passione;	a secundo Diacono Assistente, cum Diaconus incipit cantare Evangelium;
primo Diacono Assistenti, com- pleto Evangelio, si sermo ha- bendus est;	a Diacono, publicata Indulgentia;
Caeremoniario primo cum Epi- scopus, Cruce adorata, ad Fal- distorium revertitur;	a Diacono secundo Assistente, quando Diaconus Crucem ad Altare reportat;
primo Diacono Assistenti, Cruce in base reposita.	ab eodem, incenso imposito.

Ar t i c u l u s X I .

*De ceteris Ministris inferioribus Feria Sexta in Parasceve,
Episcopo Ordinario celebrante.*

1838. — I. - De Thuriferariis. — Thuriferarius prior, manibus ab Episcopo lotis et aspersis post Crucis adorationem, accedit ad Faldistorium; stans, Presbytero Assistenti naviculam porrigit et Episcopo thuribulum praesentat, dein ante Cruciferum se confert atque ad Sacellum procedit.

Cum illuc pervenerit, facta in medio genuflexione, in plano ad cornu Epistolae genuflectit. Ad nutum Caeremoniarum, simul cum altero Thuriferario (qui in Sacellum cum Clericis intorticia gestantibus venerat) ad Episcopum accedit pro incensi ministracione. Quo facto, Presbytero Assistente thuribulum porrigit ad adolendum SS. Sacramentum.

intonato Hymno: *Vexilla Regis* etc., Thuriferarii, ad nutum Caeremoniarum, surgunt, et se gerunt ut in Fena V praecedenti (vide n. 1749, II).

Ubi ad Altare maius advenerint, Tliuriferarii desistunt a thurificatione et flectunt genua alter in cornu Epistolae, alter in cornu Evangelii.

Collocato super Altare SS. Sacramento, prior dumtaxat suum ministrat thuribulum ut supra; post eiusdem SS. Sacramenti incensationem, thuribulo recepto, unicum flectit genu et ad abacum secedit, ubi medius inter Ceroferarios genua submittit; alter vero, genuflexione peracta, recedit, thuribulum in locum suum repositurus.

Post vini et aquae in Calicem infusionem, prior Thuriferarius, facta in plano genuflexione, Altaris gradus conscendit a dextris Diaconi, et rursus thuribulum ministrat ad incensi impositionem; quo imposito, Presbytero Assistenti thuribulum tradit; tum, repetita genuflexione, per latus Epistolae in planum descendit, ubi, thuribulum post Altaris thurificationem recipit, iterum genuflectit, illudque congruo in loco deponit; ad abacum postea rediens, ibi genuflexus cum aliis manet usque ad sumptionem Particulae Hostiae cum vino.

II. - De Ceroferariis. — Dum in Choro recitatur Hora Nona, Ceroferarii ad Sacristiam pergunt et Ministros sacros adiuvant se induentes. Ad nutum Caeremoniarii secundi, unus post alium, iunctis manibus, ad Altare accedunt ante eundem Caeremoniarium. Episcopo parato, Ceroferarii Ministros sacros ad Sacristiam praecedunt illosque adiuvant in sumendis planetis plicatis et manipulis, deinde ad Altare revertuntur.

Si Episcopus uti Cruce potest, tunc sumunt ex abaco candelabra cum cereis extinctis et ad latera Subdiaconi Cruciferi, ante Canonicos, ad Altare maius procedunt; cum illuc pervenerint, candelabra super abacum deponunt; alias, iunctis manibus, cum aliis Clericis Seminarii incedunt.

Dum Episcopus canit Orationem: *Deus, a quo et Iudas* etc., Ceroferarius prior adiuvat Subdiaconum in deponenda planeta plicata; decantata altera Prophetia, iterum ad abacum accedit et eundem Subdiaconum adiuvat in reassumenda planeta plicata ac postea item adiuvat Diaconum in deponenda planeta plicata et in assumenda stola latiore.

Ad cantum alterius partis Passionis, sistunt ut in aliis Missis solemnibus, sed absque candelabris.

Circa Monitionum et Orationum finem, Ceroferarii sumunt tapetum violaceum, ipsum explicant et extendunt ante Altare, in medio, extremitatem superiorem tapetis super infimum gradum

ponentes, et pulvinum violaceum cum albo velo super eundem gradum collocant; tum pristinum petunt locum.

Completis Monitionibus et Orationibus, Ceroferarius primus accedit ad abacum et Subdiaconum adiuvat in deponenda planeta plicata. Dum Episcopus procedit ad Crucem adorandam, ambo adiuvant sacros Ministros ad manipulum deponendum, ac etiam calceamenta, si id in more positum sit, et, ubi Crucem adoraverint, ad eadem reassumenda una cum planeta plicata quoad ad Subdiaconum.

Ceroferarii, suo ordine, accedunt ad Crucem adorandam.

Circa finem adorationis, Ceroferarius secundus candelas Altaris et candelabrorum in abaco accendit.

Ceroferarii, cum Diaconus ante eos Crucem gestans transit, genuflectunt ut alii, postea, debitis cum genuflexionibus, tapetem amovent, pulvinum ac velum, et congruo in loco reponunt.

Dum Episcopus manus lavat, Ceroferarii sua accipiunt candelabra et hinc inde ad latus alterius Subdiaconi Crucem deferentis ad cancellos se conferunt; ad nutum Caeremoniarum, ad Sacellum procedunt.

Quo cum pervenerint, prope aditum versus Evangelii latus recedunt et, cum omnes transierint, se conferunt e regione Sacelli ad Subdiaconi Cruciferi latera.

Intonato Hymno: *Vexilla* etc., ad nutum Caeremoniarum, ante omnes gradientes a lateribus item Subdiaconi, ad Altare maius longiori via redeunt; quo cum pervenerint, candelabra super abacum deponunt, et utrumque ibidem flectunt genu.

Inccnsato subinde SS. Sacramento detectoque Calice, prior Ceroferarius ampullas vini et aquae ad Altare portat easque ut in Missa solemni porrigit, cum genuflexione tam in accessu quam in recessu; dehinc ad abacum, uti antea, genuflectunt ambo et sic perstant usque ad Communionem.

Tunc prior Ceroferarius ampullas ad Altare reportat; alter vero, sumpta a Celebrante Particula Hostiae cum vino, candelas candelabrorum in abaco exstinguit et ad cornu Evangelii defert ex more velum nigrum Calicis.

Quum Ministri sacri, Officio absoluto, ad abacum accedunt Ceroferarius prior Diaconum adiuvat in deponendis stola latiore et manipulo, alter Subdiaconum in deponendis planeta plicata et manipulo.

Depositis ab Episcopo paramentis, Ceroferarii ad Sacristiam capitularem pergunt cum Ministris sacris.

III. - De Acolytho. — Acolythus cum aliis Clericis pergīt ad associandum Episcopum. Absoluta Hora Nona, sumit ex abaco lancem et more solito se gerit.

Completis Monitionibus et Orationibus, Acolythus sumit ex abaco lancem et accedit ad Diaconum. Accepto pileolo, lancem super abacum deponit; Cruce super pulvinum deposita, lancem cum pileolo accipit et ad Diaconum se confert; tradito pileolo, ibi consistit. Postquam Episcopus ad Faldistorium reversus fuerit, Cruce adorata, Diacono primo porrigit pileolum, dein lancem super abacum deponit.

Sumpta ab Episcopo Particula sacrae Hostiae, ex abaco sumit lancem et a Ministro mitrae accipit pileolum quem Caeremoniario primo porrigit.

IV. - De Clericis pro Episcopi paramentis. — Absoluta Oratione: *Respice* etc., Clerici designati ante infimum Altaris gradum accedunt et se more solito gerunt, et ita, Officio absoluto (v. n. 635).

V. - De Clericis intorticia gestaturis. — Crucis adoratione completa, Clerici intorticia gestaturi ad Sacellum accedunt et se gerunt ut in Feria praecedenti, sed cum ad Altare maius pervenerint, genuflexi permanent usque dum Episcopus Particulam Hostiae cum vino sumpserit, deinde surgunt et, genuflexione peracta, ad Sacristiam pergunt.

VI. - De Ministris de Faldistorio. — Si adsit Secretarium, Ministri de Faldistorio, absoluta Hora Nona, illud de medio Presbyterio tollunt et congruo in loco collocant; si vero Secretarium absit, tunc postquam Caeremoniarius secundus Clericis paramenta Episcopi distribuerit, Faldistorium collocant in medio suppedaneo ac postea pulvinos disponunt modo indicato sub n. 1816.

Surgente Episcopo post prostrationem, statim Faldistorium collocant ad cornu Epistolae in eodem suppedaneo ita ut anteriorem partem Faldistorii cornu Evangelii respiciat.

Cantato Tractu post Prophetiam, Faldistorium tollunt et, postquam Episcopus decantaverit Orationem: *Deus, a quo et Iudas* etc., illud in pristino reponunt loco, deinde, decantato Tractu post Prophetiam alteram, illud remonent.

Decantata Passione, iterum Faldistorium ut prius collocant et, nisi sermo habendus sit, illud remonent et collocant in plano cornu Epistolae super parvum tapetum c regione Throni. Dum Episcopus paramenta dimittit illud statuunt in medio Presbyterio, more solito.

VII. - De Lectore. — Lector superpelliceo indutus, accepto Missali, accedit ante medium Altaris cum Caeremoniario; genu-

flexione peracta, pergit ad locum ubi Epistola cantari solet et Prophetiam legit: *Haec dicit Dominus* etc. Qua completa, iterum ad medium Altaris pergit et, iterata genuflexione, ad abacum revertitur. Tradito libro Caeremoniario, locum suum petit.

VIII. - De Sacrista. — Sacrista, Cruce ab Episcopo denudata, detegit Crucem processionalem nec non Cruces in Ecclesiae Altaribus. Cum Processio ad Sacellum pervenerit, Clero tradit candelas accensas; Processionis tempore, bireta Diaconorum Assistentium ad Altare maius defert ac super scamnum deponit. Sumpta ab Episcopo Particula Hostiae cum vino, candelas extinctas Cleri recipit.

Recitato: *Quod ore sumpsimus* etc., de abaco omnia in Functione adhibita, et ipsam abaci tobaleam, amovet.

IX. - De Ordinarii Crucifero. — Si Episcopus uti potest Cruce, Crucifer more solito Crucem velo violaceo tectam ante illum defert eainque deteget postquam Episcopus Altaris Crucem super pulvinum deposuerit. Cruce adorata, pergit ad Sacristiam ubi sumit amictum, albam, cingulum et planetam plicatam, dein ad Altare revertitur.

Ad nutum Caeremoniarii secundi, procedit, ante Canonicos, ad Sacellum. In reversione Processionis pariter ante Canonicos incedit et cum ad Altare pervenerit, Cruce in basi apud Thronum reposita, pergit ad Sacristiam, ubi paramenta deponit ac postea ad Altare revertitur.

CAPUT XXII.

DE FERIA SEXTA IN PARASCEVE, PRAESENTE EPISCOPO ORDINARIO ET CELEBRANTE CANONICO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.
(Color paramentorum erit niger).

1839. — A) In Sacristia capitulari

Super mensam maiorem paratur pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, plancta cum stola et manipulo; pro sacris Ministris: duo amictus, ac totidem albae cum cingulis, duae planetae plicatae, bini manipuli cum stola diaconali.

B) In Sacristia maiori

Super praecipuam mensam disponuntur, pro Diaconis Passionem cantaturis, paramenta, scilicet: tres amictus, ac totidem albae cum cingulis, tres manipuli cum ternis stolis communibus ac libri continentes Passionem in musicis notis.

Super alias mensas pro alio Subdiacono Crucem delaturo: amictus, alba, cingulum, et planeta plicata.

C) Ad Altare maius

- Altare sit penitus denudatum ut diximus sub n. 1783, C, I, et servantur omnia quae sub eodem numero notavimus.

In medio Presbyterio collocatur Faldistorium cum pulvinis violacei coloris, ad eius sinistram, sed aliquantulum retro, scamnum nudum.

II. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) sit absque ornamentis et super sedile Cathedrae collocatur pulvinus violacei coloris. In plano solii collocantur tantum duo scabella pro Diaconis Assistentibus. Ante infimum gradum ponitur scabellum pro Caeremoniario primo.

III. - In plano Presbyterii ad Throni dexteram. — Collocatur abacus alba tobalea contectus in superiori parte tantum; super eum disponuntur paramenta Episcopi, scilicet: pluviale cum stola, formale simplex in lance, amictus et mitra simplex. Ponuntur etiam: Missale; liber cum Oratione: *Respice* etc.; urceus cum pelvi et duo manutergia in lance; lanx pro Cruce pectorali; vimpa pro Ministro mitrae; bursa cum oblatione; formula Indulgentiae.

IV. - Super consuetum abacum, alba tobalea coopertum in superiori parte tantum, ponuntur: duo candelabra Ceroferariorum cum candelis, e cera communi, extinctis; ampullae aquae et vini cum pelvicula et inanutergio; bursa nigri coloris cum intus corporali, ac desuper purificatorio; velum nigrum Calicis; stola latior pro Diacono; tobalea pro Altari quae parum excedat eiusdem planitiem; vasculum cum aqua; legile cum Missali; Missale pro Ministris.

V. - Apud abacum et ubi Evangelium cantari solet nec non in latere Evangelii. — Omnia quae diximus sub n. 1783, C, III, V, VI.

VI. - In cornu Epistolae. — Scamnum nudum pro Celebrante et sacris Ministris.

Dispositio ad Altare.

A Abacus. — F Faldistorium. — L =» Legile. — S Scamnum pro Celebrante. — Scamna pro: Diaconis Assistantibus, 1; pro Caeremoniario primo, 2; pro Caeremoniario secundo, 3.

D) Ad Sacellum In quo SS. Sacramentum expositum sit
Omnia quae sub n. 1783, D notavimus.

Articulus II.

*De Episcopo Ordinario praesente Feria Sexta
in Parasceve, celebrante Canonico.*

1840. — **A principio Officii usque ad Processionem. — Recitata** in Choro Hora Nona, Episcopus accedit ad Ecclesiam se gerens ut in praecedenti Capite (v. n. 1785), sed cum ad Altare maius pervenerit, respondet salutationi Celebrantis et Ministros sacros non benedicit; in Faldistorio genuflectit et aliquantulum orat; innuente Caeremoniario, surgit et ad Sedem accedit.
Episcopus, postquam Prophetiam Lector legerit, eamdeni cum sequenti Tractu legit; decantato Tractu, surgit, genuflectit ad:

Flectamus genua, et iterum surgit ad: *Levate*. Oratione absoluta, sedet et, post alterius Prophetiae lectionem, pariter eam cum sequenti Tractu legit.

Quum Passio inchoatur, surgit et consistit usque ad eius finem, sed dum canitur: *Et inclinato capite* etc., genuflectit, facie ad Altare versa. Passione decantata, sedet, recitat: *Munda cor meum* etc.. absque: *Iube, Domine* etc., et legit alteram Passionis partem, quam cum Diaconus cantare incipit, surgit et consistit.

Si sermo habendus est, decantata secunda Passionis parte, sedet et se gerit ut in praecedenti Capite.

Infra Monitiones et Orationes perstat genuflectens ad: *Flectamus genua*, ac surgens ad: *Levate*; pariter consistit ad Crucis denudationem genuflectens ad: *Venite, adoremus*; quibus decantatis verbis, statim surgit, sed tertia vice genuflexus manet donec Celebrans Crucem super pulvinum deposuerit; qua deposita, surgit, sedet, calceos et pileolum dimittit ac procedit ad Crucem adorandam, trahens per terram cappae caudam, atque se gerit ut sub n. 1788.

Quum ad Thronum revertitur, pileolum et calceos reassumit ac postea alternatim cum suis Assistantibus Improperia legit.

1841. — Ad Processionem. — Adoratione Crucis completa, quum Diaconus Crucem ad Altare reportat, Episcopus surgit ac genuflectit: Cruce in basi reposita, iterum surgit, Crucem pectoralem et cappam dimittit, manus lavat, accipit amictum, stolam, pluviale ac mitram, dein incensum inthuribulum imponit. Ad nutum Caeremoniarii, surgit; medius inter Diaconos Assistentes ad Sacellum procedit se gerens ac si ipse Celebrans esset usque ad incensationem SS. Sacramenti post Processionem (v. n. 1789), sed Calicem a Celebrante accipit eique tradit cum ad Altare maius pervenerit.

1842. — Ad reliquam partem Officii. — SS. Sacramento thurificato, Episcopus surgit, utroque genu reverentiam peragit, pileolum et mitram accipit, ad Thronum accedit; stans cum mitra incensum imponit inthuribulum absque benedictione, dein procedit ad Faldistorium ubi, mitra nec non pileolo dimissis, genuflectit usque ad sumptionem vini cum sacra Particula. Accepto pileolo, surgit, Cruci genuflexionem facit, mitram recipit et ad Sedem revertitur; depositis paramentis et cappa reassumpta, se gerit ut in praecedenti Feria ad Vesperas (v. n. 1709).

A r t i c u l u s I I I .

*De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistantibus
Feria Sexta in Parasceve, praesente Episcopo Ordinario
et celebrante Canonico.*

1843. — De **P r e s b y t e r o A s s i s t e n t e**. — Presbyter Assistens se aliis Canonicis conformat, sed, Cruce a Diacono in basi reposita, accedit ad Thronum et Episcopo manus lavanti mantile porrigit, ac postea de Throno descendit et consistit in plano Presbyterii ad dexteram Cathedrae; Episcopo parato, iterum Thronum ascendit pro ministratione incensi absque invitatione ad benedictionem et sine osculis.

Ad Sacellum et ad Altare maius pro ministratione incensi ac tliuribuli se gerit ut sub n. 1795 et 1796 diximus; SS. Sacramentothurificato, praecedit Episcopum ad Thronum, ibique iterum incensum ministrat; postea ad suum revertitur locum.

Si sermo habitus non fuit, tunc Presbyter Assistens, recitata ab Episcopo Oratione: *Respice* etc., post Vesperas, accedit ad Faldistorium et, facie ad populum versa, Indulgentiam publicat.

1844. — De **D i a c o n i s A s s i s t e n t i b u s**. — Quum Episcopus genuflectit in Faldistorio ad Altare maius, **Diaconi Assistantes** post eum genuflectunt; innuente Caeremoniario, surgunt cum Episcopo et ad Thronum accedunt ac sedent.

Lecta Prophetia a Lectore, surgunt et sistunt dum Episcopus Prophetiam cum sequenti Tractu legit ac postea iterum sedent. Decantato a Choro Tractu, surgunt; ad: *Flectamus genua*, genuflectunt ac surgunt ad: *Levate*. Absoluta Oratione: *Deus, a quo et Iudas* etc., sedent rursus; Prophetia altera a Subdiacono decantata, statim surgunt, consistunt dum Episcopus Prophetiam legit cum sequenti Tractu; quo a Choro decantato, surgunt cum Episcopo, consistunt ad Passionis cantum, genuflectunt tamen ad: *Et inclinato capite* etc.

Si sermo habendus sit, sedent postquam Condonator de Throno discesserit.

Ad Monitiones et Orationes consistunt; genuflectunt cum Episcopo ad: *Flectamus genua* ac surgunt ad: *Levate*. Consistunt pariter ad Crucis denudationem, genuflectentes ad: *Venite, adoremus*; decantatis his verbis, statim surgunt, sed tertia vice genuflexi permanent donec Celebrans Crucem in pulvinum deposuerit; qua deposita,

surgunt ac postea Episcopum ad Crucem adorandam procedentem comitantur usque ad tapetis extremitates. Cruce ab Episcopo adorata, cum ad Sedem reducunt et alternatim cum eo Improperia recitant.

Crucem adorant cum Canonicis in suo ordine (D. 2533 ad 2).

Dum Diaconus Crucem ad Altare reportat, surgunt et genuflectunt; Cruce in basi reposita, surgunt, sistunt ad lotionem manuum Episcopi, dein **Diaconus primus**, adiuvante **secundo**, ei induit amictum, stolam et pluviale; **Diaconus primus** imponit ei mitram.

Postquam Episcopus in thuribulum incensum imposuerit, ambo ad nutum Caeremoniarii primi, cum eodem Episcopo ad Sacellum procedunt et se gerunt ut sub n. 1801, sed **Diaconus primus** Episcopo Calicem non tradit.

SS. Sacramento thurificato, **Diaconus primus** pileolum et mitram Episcopo imponit, ambo cum Episcopo ad Thronum pergunt et assistunt ad impositionem incensi, deinde ad Faldistorium procedunt et cum illuc advenerint, **Diaconus secundus** mitram et pileolum Episcopo aufert ac postea uterque genuflectit ad eius latera.

Postquam Celebrans sumpserit vinum cum sacra Particula, ambo surgunt; **Diaconus primus** pileolum et mitram Episcopo imponit, dein **uterque** cum eodem Episcopo ad Thronum revertitur, ubi **Diaconus secundus** mitram ei aufert.

Ambo Episcopum adiuvant in deponendis paramentis sacris ac postea ad sua loca revertuntur.

Articulus IV.

De Canonico celebrante Feria Sexta in Parasceve, praesente Episcopo Ordinario.

1845. — Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Canonicus celebrans paramenta missalia assumit ac postea cum sacris Ministris, innuente Caeremoniario, ad Altare procedit, more solito; reverentia Cruci facta, ad scamnum pergit et sedet.

1846. — **A principio Officii usque ad Crucis denudationem.** — Episcopo in Presbyterium ingrediente, surgit, se Episcopo inclinatur ac statim ad eiusdem Episcopi sinistram transit et in scabello genuflectit. Ad nutum Caeremoniarii, surgit; se retrahit ut Episcopus, accedens ad Sedem, transire possit, ac postea Altare conscendit, quod ubi osculatus sit, se ad cornu Epistolae recipit; manibus Missali aut legili impositis, Prophetiam et Tractum, submissa voce, legit.

Cantato Tractu, stans ibidem, manus extendens ac iungens et Cruci caput inclinans *Oremus* cantat; cum Diaconus *Flectamus genua* pronunciat, nequaquam genuflectit, sed, responso a Subdiacono: *Levate*, tono feriali, cantat Orationem, manibus extensis ut in Missa. Dein Lectionem quidem legit una cum Tractu, at post eam, Subdiacono minime manum osculandam praebet, neque eidem benedicit.

Dum a Cantoribus Passio inchoatur, Celebrans, stans in eodem cornu Epistolae se gerit ut diximus de Episcopo sub n. 1786, sed cum pervenerit ad alteram partem, quae a Diacono Missae canenda est, se vertit ad Diaconos Passionem cantantes.

Quum verba canuntur: *Et inclinato capite* etc., eodem loco, ad Altare conversus genuflectit utroque genu; ad nutum Caeremoniarum, surgit et consistit ut prius.

Celebrans, absoluto Passionis cantu, eodem loco, ante Missale ad Crucem Altaris conversus, dicit: *Munda cor meum* etc., omittens: *Iube, Domine* etc. Ad cantum alterius Passionis partis, consistit ut in Missa solemni ad Evangelii cantum.

Si sermo habendus sit, sedet cum Ministris in scamno ad cornu Epistolae et, absoluto sermone, ad Missale revertitur ubi ad cantum Monitionum et Orationum se gerit ut sub n. 1786 diximus de Episcopo.

1847. — Ad Crucis denudationem et adorationem. — Completis Monitionibus et Orationibus, Celebrans quin prius ad Altaris medium se conferat, Cruci se inclinatur et descendit e latere ad scamnum, ibique planetam deponit ac postea se gerit ut sub n. 1787 notavimus.

Cruce deposita, se erigit, et, facta Cruci genuflexione, ad solitum secedit scamnum; ibi manipulum deponit (D. 2326 ad 4), sedet et calceos extrahit, adiuvante Ceroferario secundo.

Quibus depositis, solus, detecto capite iunctisque manibus, accedit ad adorandam Crucem, primo genuflectit ad tapetis principium et se gerit ut sub n. 1788 diximus de Episcopo.

Deosculatis Crucifixi pedibus, assurgit; repetita Cruci genuflexione unico genu (D. 3855 ad 10), ad scamnum iterum redit; ibi, reassumptis calceamentis, manipulo ac planeta, assidet capite tecto, et cum sacris Ministris ab adoratione Crucis reversis, ibidemque cum eo sedentibus, Improperia alternatim, submissa voce, legit (Rub. spec. Miss. R.).

Dum Diaconus, completa adoratione, Crucem ad Altare reportat et ante ipsum transit, detecto capite, surgit ac genuflectit (Caer. Episc. lib. II, cap. XXVI, n. 12).

Cruce autem super Altare reposita, sedet uti prius.

Imposito ab Episcopo incenso, Celebrans surgit et in Processione incedit solus, immediate ante Episcopum. Quum ad Sacellum pervenerit, genuflexionem peragit utroque genu, recedit in latus Epistolae, genuflectit in infimo gradu, facie cornu Evangelii versa.

SS. Sacramento thurificato, Celebrans Altare ascendit, genuflectit unico genu, Calicem cum SS. Sacramento e Capsula extrahit, iliumque sinistra infra nodum tenens ac dextera imposita et stans confestim Episcopo tradit atque extremitatibus veli humeralis obtegit; quo facto, SS. Sacramentum genuflexione adorat ac postea descendit in planum ad cornu Epistolae et in infimo Altaris gradu, ut prius, genuflectit.

1848. — Ad reliquam partem Officii. — Quum Processio ad Altare maius pervenerit, Celebrans ante eius gradus in plano tantillum ad cornu Epistolae, versus Episcopum genua flectit et caput inclinat (D. 4198 ad 14), extremitates veli humeralis amovet, Calicem accipit, surgit; SS. Sacramento adorato ab Episcopo, ascendit Altare et in medio Corporali Calicem deponit; genuflexione peracta, descendit in planum ad cornu Epistolae, genuflectit medius inter sacros Ministros, super infimum Altaris gradum.

Quum Episcopus ad Thronum accedit, thurificato SS. Sacramento, Celebrans surgit, accedit ad Altare et se gerit ut sub n. 1790 diximus de Episcopo, sed incensum non imponit ad Altare thurificandum.

Post Orationem: *Quod ore sumpsimus* etc., expectat donec Subdiaconus, postquam Calicem ad abacum detulerit, ad suam sinistram redeat; tunc caput Cruci inclinat, in planum descendit, ad Crucem genuflectit, Episcopo reverentiam facit et ad Sacristiam capitularem procedit ut alias.

Articulus V.

*De Ministris sacris Feria Sexta in Parasceve,
celebrante Canonico
et praesente Episcopo Ordinario.*

1849. — Ministri sacri dum Canonici procedunt ad associandum Episcopum recitata in Choro Hora Nona, cum Canonico Celebrante pergunt ad Sacristiam capitularem, ubi sacra paramenta assumunt; ad nutum Caeremoniarum secundi, more solito, ad Altare accedunt et se conferunt ad scamnum.

1850. — A principio Officii usque ad Crucis denudationem. — Episcopo in Presbyterium ingrediente, Ministri sacri surgunt et, si Canonici, se Episcopo inclinant, alias genuflectunt, dein cum Celebrante accedunt ad eius sinistram, Diaconus genuflectit ad sinistram Celebrantis, paulo retro, Subdiaconus ad sinistram Diaconi. Episcopo surgente et ipsi surgunt, si Canonici, Episcopo se inclinant, alias genuflexionem peragunt, se retrahunt ut ad Thronum accedens transire possit ac postea cum Celebrante ad Altare pergunt, ibique reverentia, vel genuflexione peracta, accedunt ad cornu Epistolae et consistunt, ut ad Missae Introitum, infra lectionem Prophetiae et Tractus non respondentes: *Deo gratias* in fine Prophetiae.

Sub Tractus exitum, Ministri sacri retro post Celebrantem se conferunt, ubi dicto ab eodem: *Oremus*, Diaconus cantat: *Flectamus genua*, illico genuflectens; Subdiaconus pariter genuflectit et statim surgit cantans: *Levate*, atque ad hoc verbum etiam Diaconus surgit.

Subdiaconus, dum Celebrans Orationem cantat, ad scamnum pergit, planetam plicatam deponit, et, accepto libro, ad cantandam Lectionem pergit, solito in loco ac in tono Epistolae, cum genuflexione in medio Altaris ante et post. Qua absoluta, non osculatur manum Episcopi, nec ab eo benedicitur, sed, reddito Caeremoniario libro, planetam resumat et assistit in cornu Epistolae uti prius, quoadusque Celebrans totam legerit Passionem; tunc se cum eo et Diacono ad Cantores vertit, remanens ad sinistram Diaconi.

Diaconus absoluta a Celebrante Oratione, ad eius assistit dexteram, uti prius, quoadusque ille totam legerit Passionem; tunc se cum eo et Subdiacono ad Cantores vertit remanens ad Celebrantis sinistram. Uterque, cum verba canuntur: *Et inclinato capite, tradidit spiritum*, eodem loco, ad Altare conversus genuflectit utroque genu; ad nutum Caeremoniarii, surgit et consistit ut prius.

Dum Episcopus et Canonicus Celebrans legunt alteram Passionis partem, Diaconus descendit a latere, ad abacum pergit, planetam plicatam deponit, et, eius loco, latiori stola assumpta, ad Altare ex more librum Evangeliorum defert; tum genuflexus dicit: *Munda cor meum* etc., librum iterum sumit, et, nulla petita benedictione, se Subdiacono addit; genuflexione facta, ad consuetum pergit locum, ubi Evangelium cantari solet. Postremae Passionis parti non praemittit: *Dominus vobiscum*, nec signat librum, neque seipsum, nec incensum adhibet.

Subdiaconus, lecta a Celebrante altera Passionis parte, accedit ad medium Altaris cum reverentia, vel genuflexione, deflectit tantillum ad cornu Evangelii, ac, suo tempore, una cum Diacono

ad consuetum pergit locum, facta prius reverentia vel genuflexione, librum ante Diaconum sustentaturus, dum ille decantat alteram Passionis partem; in fine non defert librum Episcopo osculandum.

Si sermo habendus est, Ministri sacri una cum Celebrante ad scamnum accedunt et in eo sedent; sermone absoluto, ad Altare pergunt. Ad Monitiones et Orationes consistunt unus post alium; ad singulas Orationes, excepta octava, Diaconus cantat: *Flectamus genua*, et Subdiaconus subdit: *Levate*, ut supra.

1851. — Ad Crucis denudationem. — Completis Monitionibus et Orationibus, Ministri sacri genuflexionem, vel reverentiam Cruci peragunt, e latere descendunt, ad scamnum pergunt, ubi, deposita planeta a Celebrante, Diaconus se confert ad medium Altaris cum genuflexione, vel reverentia. Ambo se gerunt ut diximus de Ministris sacris, celebrante Episcopo Ordinario (v. n. 1805).

Si Ministri sacri Canonici sint, procedunt ad Crucem adorandam post Celebrantem, alias post Canonicos.

Circa finem adorationis, Ministri sacri non accedunt ad Altare ut tobaleam explicent, sed Diaconus pergit ad abacum et se gerit ut notavimus sub n. 1806. Completa Crucis adoratione, procedit ad locum ubi Crux est, ac se gerit pariter ut sub eodem numero.

Dum Diaconus Crucem ad Altare reportat, Subdiaconus cum Celebrante surgit, genuflectit; Cruce in basi reposita, iterum surgit ac sedet, dein Diaconus revertitur ad Celebrantis dexteram.

1852. — Ad Processionem. — Ministri sacri, si Canonici, in Processione incedunt post Canonicos, alias ante Canonicos. Quum ad Altare maius revertuntur, accedunt ad cornu Epistolae; SS. Sacramento super Altare collocato a Celebrante, genuflectunt ad eius latera super infimum Altaris gradum.

Nonnulli Auctores putant, iuxta illud Caeremonialis Episcoporum (L. II, cap. XXVI, n. 13) «Celebrans solus procedit», Ministros sacros non incedere in Processione, sed apud Altare maius ad scamnum remanere. Nobis vero videtur silentium Caeremonialis de sacris Ministris, non excludere eos a Processione, sed praescribere tantum ut Celebrans solus procedat, scilicet non a dextris Diaconi, nec medius inter Diaconum et Subdiaconum. Cur Ministri sacri, si omnes in Processione incedunt, ad Altare maius manere debent?

1853. — Ad reliquam partem Officii. — Postquam Episcopus,thurificato SS. Sacramento, de Altari discesserit, Ministri sacri cum Celebrante ante Altare se conferunt et illud conscendunt;

genuflexione in suppedaneo, unico genu, facta, **Diaconus** Calicis velum amovet ac se gerit ut sub n. 1808; a Thuriferario acceptum thuribulum Celebranti porrigit; ambo cum Celebrante genuflexionem peragunt et adsistunt ad oblatorum, Crucis et Altaris thurificationem, ut in Missa solemni Defunctorum, sed **Diaconus** recipit a Celebrante thuribulum et illud Thuriferario tradit. **Ambo** descendunt cum Celebrante in planum ad cornu Epistolae et stantes contra eum, **Subdiaconus** aquam, **Diaconus** manutergium ministrat, dein **Diaconus**, sequens Celebrantem, ad medium se confert Altare; **Subdiaconus** vero pariter per planum ad medium Altare se confert. Ambo, suo in loco, una cum Celebrante genuflexionem peragunt.

Ad: *Orate, fratres*, non respondent: *Suscipiat* etc. Responso a Choro: *Amen*, post Orationem: *Libera nos* etc., cum Celebrante genuflexionem peragunt, dein suppedaneum ascendunt, ibique in genua procumbunt, **Diaconus** versus cornu Epistolae, **Subdiaconus** versus cornu Evangelii, iunctis manibus et capite inclinato. Quum Celebrans sacram Hostiam demittit, illico ambo surgunt et absque genuflexione ad Celebrantis latera accedunt.

Diaconus pallam e Calice confestim detrahit. Missa subinde a Celebrante Particula Hostiae in Calicem, hunc cooperit; **ambo** genua cum Celebrante flectunt, et, quum *Agnus Dei* etc., locus non adsit, neque detur pax, statim loca permutant. Post Orationem: *Perceptio corporis* etc., genuflectunt cum Celebrante, pectus ad: *Domine, non sum dignus* etc., percutiunt et ad Communionem se inclinant de more. **Subdiaconus**, suo tempore, Calicem detegit. Tum vinum et aquam pro digitorum ablutione in Calicem infundit.

Ubi Celebrans: *Quod ore sumpsimus* etc. pronunciaverit, **Diaconus** librum claudit, de Altari descendit; genuflexione in medio peracta, ad scamnum accedit; ibi, latiori stola dimissa, planctam plicatam resumit; praemissa genuflexione in medio, ad Celebrantis dexteram ascendit. **Subdiaconus**, praevia in medio genuflexione, se confert ad cornu Evangelii, Calicem, more solito, compositurus et ad abacum delaturus. Quo facto, ad sinistram redit Celebrantis, cum genuflexione, ut supra.

Ambo cum Celebrante caput Cruci inclinant, in planum descendunt ubi genuflexione Cruci facta et Episcopo reverentia, ad Sacristiam pergunt.

1854. — **Diaconi** *Passionem* cantaturi se gerunt ut in Dominica Palmarum (v. n. 1670), sed, genuflexione Cruci Altaris et Episcopo

facta, ad legile pergunt. Ad verba: *Et inclinato capite*, versus legile genuflectunt. Passionis cantu absoluto, discedunt eo ordine et modo quo venerunt.

Ar t i c u l u s VI.

*De Caeremoniariis Feria Sexta in Parasceve
praesente Episcopo Ordinario et celebrante Canonico.*

1855. — De Caeremoniar io primo. — Recitata in Choro Hora Nona, Caeremoniarius primus se gerit ut in praecedenti Capite, sed Episcopum, adorato SS. Sacramento, ad Altare maius ducit.

Curet Caeremoniarius ut Episcopus eiusque Assistentes necnon Celebrans et sacri Ministri ad prostrationem disponantur modo sequenti.

Dispositio ad prostrationem.

1856. — Caeremoniarius primus, cum altero, tobaleam super Altaris mensam explicat; collocato a secundo Caeremoniario legili cum Missali, signum surgendi dat ac postea Episcopum ad Thronum

ducit. Lecta Prophetia a Lectore, innuit Diaconis Assistentibus ut surgant et Prophetia ab Episcopo lecta, sedeant; ita se gerit etiam ad lectionem alterius Prophetiae.

Ad Passionis cantum, Caeremoniarius se gerit ut sub n. 1821. Completis Monitionibus et Orationibus, innuit Episcopo et Assistentibus ut sedeant donec Celebrans a Diacono Crucem accipiat.

Episcopus et Assistentes ad Crucis denudationem se aliis Choralibus conformant.

Cruce a Celebrante super pulvinum deposita, surgendi Episcopo et aliis Assistentibus signum dat; dimissis ab Episcopo calceis, pileolum Episcopo aufert, dein illum, ut in praecedenti Capite, ducit ad Crucem adorandam (v. n. 1823).

Cruce in basi reposita, surgendi Episcopo signum dat eumque praemoneat ut Crucem pectoralem et cappam dimittat, manus lavet, paramenta accipiat, et incensum in thuribulum imponat. In reliquis se gerit ut sub n. 1829, sedthurificato SS. Sacramento super Altare maius collocato, ducit Episcopum ad Thronum eumque praemoneat ut incensum in thuribulum imponat absque benedictione, ac postea ad Faldistoriurn ducit. Sumpto a Celebrante vino cum Particula sacrae Hostiae, Episcopum ad Thronum ducit. Paramentis depositis eteappa ac Cruce pectorali reassumptis ab Episcopo, Caeremoniarius accedit ad Episcopi sinistram; innuente eodem Episcopo, signum dat incipiendi Vesperas, quae recitantur candelis Altaris accensis. Absoluta Antipliona post Canticum, Episcopum ad Faldistoriurn ducit.

Circa Chori salutationes vide quod diximus sub n. 1827.

1857. — De Caeremoniariorum secundo. — Quum Episcopus ad ianuam Ecclesiae pervenerit, Caeremoniarius invitat Celebrantem sacrosque Ministros ad Altare maius; quo cum pervenerit, debita reverentia, vel geniiflexione, eos ad scamnum ducit. Episcopo in Presbyterium ingrediente, innuit eis ut surgant ac Celebrans reverentiam, Ministri reverentiam, vel genuflexionem, faciant et praemoneat Celebrantem ut ad Episcopi sinistram se conferat, Ministros sacros ad Celebrantis sinistram, paulo retro accedant.

Durante prostratione, ipse cum Caeremoniario primo explicat tobaleam super Altaris mensam, dein ad cornu Epistolae collocat Missale apertum super legile et se ut in praecedenti Capite gerit.

1858. — Ordo ad Crucis adorationem:

1. Episcopus;
2. Celebrans cum digniore Canonico in Choro exstante;
3. Episcopi in Choro existentes;

- 4. Ministri sacri, si Canonici;
- 5. Canonici;
- 6. Ministri sacri, si Canonici non sint;
- 7. Beneficarii;
- 8. Clerici Seminarii;
- 9. Familiares Episcopi.

Diaconi Assistentes incedunt cum Canonicis in suo ordine.

1859. — Ordo Processionis in accessu ad Sacellum:

- 1. Thuriferarius;
- 2. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
- 3. Cantores;
- 4. Clerici Seminarii;
- 5. Beneficarii;
- 6. Ministri sacri, si Canonici non sint;
- 7. Canonici;
- 8. Ministri sacri, si Canonici;
- 9. Celebrans solus incedens;
- 10. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
- 11. Minister mitrae;
- 12. Familiares Episcopi.

1860. — Ordo Processionis ad Altare maius:

- 1. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
- 2. Cantores;
- 3. Clerici Seminarii;
- 4. Beneficarii;
- 5. Ministri sacri, si Canonici non sint;
- 6. Canonici;
- 7. Ministri sacri, si Canonici;
- 8. Celebrans solus incedens;
- 9. Thuriferarii;
- 10. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes sub baldachinum;
- 11. Circa baldachinum: Clerici deferentes intorticia;
- 12. Minister mitrae;
- 13. Familiares Episcopi.

Circa Chori salutationes vide quod diximus sub n. 1827.

1861. — Thure SS. Sacramento oblato, Caeremoniarius ad Altare cum Celebrante sacrisque Ministris ascendit, genuflectit cum ipsis simulque se erigit, accipit velum a Diacono et super abacum

ponit, postea se transfert ad cornu Evangelii, quod antequam incensetur, Missale ab Altari removet, facta prius genuflexione; eo autem cornu thurificato, Missale in pristino reponit loco cum genuflexione, ibique sistit ad finem usque Orationis: *Libera nos* etc., genuflectens quacumque vice hoc Celebrans praestat.

Responso a Choro: *Arnen*, post praefatam Orationem, genuflectit cum Celebrante sacrisque Ministris, et descendens ante supremum gradum, utrumque in ora suppedanei flectit genu, ob sacrae Hostiae elevationem; cum autem Celebrans sacram Hostiam demittit, surgit et ad Altare a sinistris Subdiaconi, absque genuflexione, ascendit. Calice, postquam in eum Celebrans particulam Hostiae posuerit, a Diacono tecto, genuflectit cum eis, et quum *Agnus Dei* etc., minime dicatur, neque detur pax, statim se cum Subdiacono ad cornu Epistolae confert, ibique permanet, donec ipse Subdiaconus, deposito super abacum Calice, ad Altare redeat; tum caput Cruci inclinat, et cum Celebrante ac sacris Ministris in planum descendit, ubi, facta cum ceteris genuflexione, Diacono Celebrantis biretum, deinde illud ipsius Diaconi tradit et ad Sacristiam revertitur ut alias.

Post Missam Praesanctificatorum removenda sunt ornamenta Altaris in quo SS. Sacramentum Feria V praecedenti reconditum fuit (D. 4081 ad 6).

Articulus VII

*De Canonicis, de ceteris Choralibus deque Ministris inferioribus
Feria Sexta in Parasceve,
celebrante Canonico et praesente Episcopo Ordinario.*

1862. — De Canonicis deque Choralibus. — Omnes se gerunt ut in Capite praecedenti, sed:

I. - **Canonici** paramenta non assumunt.

II. - **Dignior Canonicus** in Choro exstans, dum Episcopus Crucem adorat, accedit ad abacum; si mos est, calceos deponit et ad sinistram Celebrantis procedit ad Crucem adorandam.

1863. — De Ministris inferioribus. — **L- De Ministro libri.** — **Minister libri** accedit ad Episcopum, decantata a Lectore prima Prophetia, et iterum postquam Subdiaconus alteram decantaverit. Decantata Passione, rursus accedit ad Thronum et, ultima Passionis parte ab Episcopo lecta, de Throno descendit; tandem ante Epi-

scopum se confert postquam ille Crucem adoraverit; lectis Improperiis, deponit Missale super abacum ad Throni dexteram.

H. De Ministro mitrae.—Cruce ab Episcopo adorata, Minister accedit ad abacum, vimpa sibi induit, mitram accipit et ad Thronum accedit;

mitram primo Diacono Assistenti	eamque a secundo recipit:
porrigit:	
accepto ab Episcopo pluviali;	
	antequam Episcopus ad medium
	Altaris genuflexionem faciat;
genuflexione ab Episcopo perac-	
ta, antequam ad Sacellum ac-	
cedat;	
	ad Sacelli fores;
postquam Episcopus SS. Sacra-	
mentum super Altare maius	
collocatum incensaverit;	
	cum Episcopus ad Faldistorium
	accedit;
completo Officio quando Episco-	
pus de Faldistorio surgit.	
	cum Episcopus ad Sedem per-
	venit.

III. - De Thuriferariis. — Thuriferarius prior accedit ad Thronum, Episcopo parato, post Crucis adorationem; more solito naviculam Presbytero Assistenti tradit et Episcopo thuribulum praesentat dein se gerit ut sub n. 1838, I notavimus et ita se gerit Thuriferarius alter ut sub eodem numero diximus. Postquam Episcopus ad Altare maius thurificaverit SS. Sacramentum, accedit ad Sedem, Thuriferarius prior se ad Thronum confert pro ministratione incensi ac postea pergit ad cornu Epistolae; suo tempore e latere Altare ascendit, Diacono thuribulum tradit; Altari thurificato, a Diacono thuribulum recipit et in Sacristiam defert.

IV. - De Ceroferariis. — Dum in Choro recitatur Hora Nona. Ceroferarii pergunt ad Sacristiam et adiuvant Ministros sacros se induentes. Ad nutum Caeremoniarum, accedunt ad Altare unus post alium, iunctis manibus, ante eundem Caeremoniarum; genuflexione

Cruci Altaris peracta, ad Celebrantis scamnum pergunt et prior ad Diaconi dexteram, alter ad sinistram Subdiaconi sistit.

Quum Episcopus in Presbyterium pervenerit, ambo genuflectunt et sic perstant donec de Faldistorio surrexerit.

Dum Celebrans canit Orationem: *Deus, a quo et Iudas* etc., Ceroferarius primus se gerit ut sub n. 1838, II. Ad cantum Passionis et in reliquis, ambo se gerunt ut sub eodem numero notavimus, sed post Altaris incensationem, primus Ceroferarius manutergium Diacono porrigit. alter ampullam aquae Subdiacono tradit; tum, ampulla, pelvi ac linteo super abacum repositis, ibi ambo genuflexi perstant usque ad Communionem.

Tunc prior Ceroferarius ampullas ad Altare reportat; alter vero, sumpta a Celebrante Particula Hostiae cum vino, candelas candellabrorum, in abaco, exstinguit et ad cornu Evangelii, ex more, defert velum nigrum Calicis. Quum Diaconus ad abacum pergit, illum adiuvat in deponenda stola latiori et in reassumenda planeta plicata, dein, ambo, genuflexione Crucis Altaris et reverentia Episcopo peracta, ad Sacristiam procedunt modo quo venerunt. Ceroferarius secundus, Vesperis completis, Altaris candelas exstinguit.

V. - De Ministro libri pro Celebrante. — Completis Monitionibus et Orationibus, Minister libri Missale ex abaco sumit ac dum Celebrans trino in loco Crucem detegit, ante illum, aliquantulum versus Subdiaconum, apertum tenet librum, ut ex eo cantet: *Ecce lignum Crucis*; Choro autem respondente: *Venite, adoremus*, genuflectit ac se inclinat cum aliis, claudens prius librum, et se aliquantulum a Celebrante retrahens. Quum iste ad locum adorationis Crucem portat, Minister genuflexus cum aliis perstat, donec Celebrans, Cruce deposita, surgat; tunc surgit et ipse; facta ibidem cum ceteris Crucis genuflexione, ad abacum secedit super quem librum reponit.

Minister libri, Diacono et Subdiacono ab adoratione Crucis reversis, Missale accipit, accedit ad Celebrantem et oblique versus eius dexteram, ne Episcopo tergum vertat, Missale apertum sustinet ut ex eo Improperia legat.

VI. - De Clericis pro Episcopi paramentis. — Cruce in basi reposita, tres Clerici accedunt ad abacum ad Throni dexteram collocatum, paramenta sumunt et ad Thronum pergunt. Officio absoluto, iterum ad Thronum se conferunt ad paramenta recipienda.

VII. - De Clericis intorticia gestaturis, de Lectore, de Sacrista deque Ordinarii Crucifero. — Ministri hi se gerunt ut respective

diximus sub n. 1838, V, VII, VIII et IX, sed Cappellanus Crucifer paramenta non sumit.

VIII. - De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis deque Subdiacono Crucifero. — Omnes se gerunt ut in Art. IX Cap. XXI huius Partis.

CAPUT XXIII.

DE FERIA SEXTA IN PARASCEVE, EPISCOPO ORDINARIO PRAESENTE ET CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

(Color paramentorum erit niger).

1864. — A) In Sacristia capitulari

I. - Super Altare Sacristiae vel super praecipuam mensam. — Pro Episcopo celebrante disponuntur paramenta, scilicet: manipulus, planeta, dalmatica, tunicella, cingulum, alba, amictus, quae omnia conteguntur velo nigri coloris.

In cornu Evangelii, vel in latere dextero mensae: mitra linea albi coloris cum laniciis rubris in vittis.

II. - Ante Altare vel mensam. — Collocatur super tapetum sedes cameralis simplex.

III. - Super aliam mensam. — Pro Presbytero Assistente: pluviale et amictus; pro Ministris sacris: duo amictus ac totidem albae cum cingulis, duae planetae plicatae, bini manipuli ac stola diaconalis pro Diacono.

B) In Sacristia maiori

Omnia quae diximus sub n. 1783, β).

C) Ad Altare maius

Omnia quae sub n. 1783, C) notavimus, praeterea:

I. - Solito in loco ad cornu Epistolae (v. n. 674, V). — Collocatur Faldistorium nudum cum pulvinis violacei coloris pro Episcopo celebrante.

II. - Ad sinistram Faldistorii Episcopi Ordinarii. — In medio Presbyterii, collocatur scabellum in eadem linea; ante scabellum, in plano, ponitur pulvinus violacei coloris.

III. - Super abacum e regione Throni. — Adiungenda: urceus cum pelvi et duo manutergia in lance.

IV. - Apud abacum. — Pulvinus violacei coloris pro Episcopo celebrante.

D) Ad Sacellum

Omnia sub n/1783, D), sed super infimum Altaris gradum ad cornu Epistolae e regione cornu Evangelii ponitur pulvinus violacei coloris.

Dispositio ad Altare.

A Abacus. — F Faldist. Ep. Ord. — f. Faldist. Ep. celebr. — L Legilia. — S - Scamnum: pro Ep. cel., 1; Diaconis As\$, 2: Caeremoniario Ordin.. 3; Caeremoniario Ep. cel., 4. —S. M. Scamnum Ministrorum.

Articulus II.

In

1865.—L—De Episcopo Ordinario deque eiusdem Assistentibus. — Omnes se gerunt respective ut in Articulo II et III Capitis praecedentis.

II.- De Episcopo celebrante.—Dum in Choro recitantur Horae minores, Episcopus celebrans, si Canonicus, accedit ad Sacristiam capitularem et sedens legit tantum Orationes ad paramenta, omittens eas ad caligas et ad chirothecas; lotis abstersisque manibus, paramenta accipit. Quum manipulus assumendus sit ante stolam, tamen ob impedimentum manicarum tunicellae et dalmaticae, assumi potest post dalmaticam: haec est praxis Urbis.

Si vero Canonicus non sit, Episcopus celebrans, statuta hora, accedit ad Ecclesiam; cum ad Sacellum, in quo SS. Sacramentum expositum est, advenerit, biretum et pileolum sibi aufert, genuflexionem peragit utroque genu, dein orat in Faldistorio. Adorato SS. Sacramento, genuflexionem iterat, pileolum et biretum sibi imponit, procedit ad Sacristiam capitularem et se ut supra gerit.

Adveniente Episcopo Ordinario ad Ecclesiam, Episcopus celebrans, innuente Caeremoniario, procedit ad Altare maius, medius inter Presbyterum Assistentem et Diaconum, reverentityn Cruci facit et ad Faldistorium, in cornu Epistolae collocatum, pergit.

Quum Ordinarius in Presbyterium ingreditur, Episcopus celebrans surgit cum mitra et accedit ad eius sinistram ubi, mitra dimissa, genuflectit ante nudum scabellum.

Surgente Episcopo Ordinario, et ipse surgit, aliquantulum recedens ut Ordinarius transire possit, dein medius inter Ministros sacros ascendit Altare quod in medio deosculatur ac postea, mitra accepta, descendit ad Faldistorium, sedet, gremiale accipit. Postquam lecta fuerit Prophetia a Lectore, Episcopus celebrans eam legit cum sequenti Tractu; quo a Choro decantato, gremiale et mitram dimittit, surgit, convertit se ad Altare et se gerit ut diximus sub n. 1785, sed decantato Tractu post alteram Prophetiam, mitram dimittit, surgit, ascendit Altare, sistit ad Missale ad cornu Epistolae et se gerit ut sub n. 1786.

Si sermo habendus est, sedet, mitram ac gremiale accipit; sermone absoluto, gremiale dimittit et per brevioram viam accedit ad Missale ubi, dimissa mitra, se gerit ut sub eodem n. 1786.

Adorata Cruce ab Episcopo Ordinario, Episcopus celebrans mitram et pileolum dimittit et, comite Caeremoniario, ad Crucem adorandam procedit se gerens ut sub n. 1787, sed postquam manus absterserit incensum in thuribulum non imponit.

Episcopus celebrans in Processione incedit solus ante Ordinarium; cum ad Sacelli fores pervenerit, mitram ac pileolum dimittit; facta in plano genuflexione utroque genu, recedit in latus Epistolae et genuflectit super pulvinum in infimo Altaris gradu collocatum,

facie ad cornu Evangelii versa, et se gerit ut diximus de Canonico celebrante coram Episcopo Ordinario (v. n. 1847), sed, ablutione sumpta, mitram accipit et in cornu Epistolae manus lavat, dein descendit in medium ante Altare, ubi, deposita mitra, genuflexionem peragit, mitram iterum accipit et ad Sacristiam capitularem procedit, ubi paramenta dimittit.

III.- De Presbytero Assistente Episcopo celebranti.—Dum in Choro recitatur Hora Sexta, Presbyter Assistens accedit ad Sacristiam capitularem et Episcopo legenti Orationes ad paramenta assistit; postea anulum de digito aufert ei, ac manutergium eidem porrigit. Dum Episcopus paramenta assumit et ipse amictum ac pluviale accipit. Postquam Episcopus paramenta sumpserit, ad eum accedit, in eius digitum anulum inducit, dein ad dexteram eiusdem Episcopi ad Altare accedit; reverentia ei peracta, pergит ad scamnum, ubi sedet ad Diaconi dexteram.

Ingrediente Episcopo Ordinario in Presbyterium, Presbyter Assistens surgit et, si Canonicus, se Ordinario inclinatur, alias genuflectit, dein incedens ad dexteram Episcopi celebrantis, transit ad Ordinarii dexteram, in plano genuflectit ad eiusdem Celebrantis dexteram, sed paulo retro. Surgente Ordinario, et ipse surgit ac se retrahit aliquantulum ut, Episcopus Ordinarius transire possit, dein Episcopum celebrantem ad Altare praecedat. Cum ante infimum Altaris gradum pervenerit, recedit versus Epistolae cornu; postquam Episcopus, deosculato Altari, descenderit, Presbyter Assistens illum ad Faldistorium praecedat ac postea cum Ministris sacris pergит ad scamnum et cum eis sedet.

Lecta prima Prophetia a Lectore, surgit cum Ministris sacris, ad Faldistorium accedit, consistit ad Episcopi sinistram cique Prophetiam et sequentem Tractum legenti assistit, more solito; lectione absoluta, revertitur cum sacris Ministris ad scamnum.

Circa finem Tractus surgit cum sacris Ministris, ad Faldistorium pergит et sistit ad Diaconi dexteram, facie ad cornu Epistolae versa. Decantato ab Episcopo: *Dominus vobiscum*, se confert post Faldistorium, Missale accipit, quod apertum super caput sustinet.

Ad: *Flectamus genua*, non genuflectit. Oratione absoluta, Missale claudit et illud Ministro tradit ac cum Diacono ad scamnum pergит. Decantata a Subdiacono Prophetia altera, accedit ad Faldistorium, consistit ad Episcopi sinistram, eique alteram Prophetiam et sequentem Tractum legenti assistit, ac postea ad scamnum cum Ministris sacris accedit.

Circa finem cantus Tractus, post alteram Prophetiam, accedit ad Faldistorium, ad sinistram Diaconi consistit, dein accedit ad Altare praecedens Episcopum et ad eius dexteram consistit eique, dum Passionem legit, assistit ac se gerit ut diximus de Presbytero Assistente, Episcopo Ordinario celebrante (v. n. 1792).

Presbyter Assistens Crucem adorat:

- a) Si Canonicus sit et pariter Canonici sint Ministri sacri, post Celebrantem, vel si adsint Canonici Episcopi post eos;
- b) Si Canonicus sit et Ministri sacri non sint Canonici, tunc inter Dignitates;
- c) Si Canonicus non sit, post Canonicos medius inter sacros Ministros.

Cruce adorata, accedit ad Faldistorium, sistit ad sinistram Diaconi, Improperia legit, una cum sacris Ministris, alternatim cum Episcopo celebrante.

In Processione Presbyter Assistens, si Canonicus, incedit post Canonicos, alias ante Canonicos.

Postquam Episcopus Ordinarius,thurificato SS. Sacramento de Altari maiori discesserit, Presbyter Assistens accedit ante infimum eius gradum et ad sinistram Episcopi celebrantis Altare ascendit ac se gerit ut sub n. 1796, sed incensum non ministrat Officio absoluto, revertitur ad Sacristiam capitularem ad dexteram Episcopi celebrantis.

{
*

<f
■
J
Si

JJJ

IV. - De Ministris sacris. — Dum in Choro recitatur Hora Sexta, Ministri sacri accedunt ad Sacristiam capitularem, ubi assumunt amictum, albam, cingulum, Diaconus etiam stolam diaconalem, deinde ad Episcopum accedunt, ei manus lavanti assistunt, ac postea Diaconus, adiuvante Subdiacono, eum induit paranientis sacris, more solito. Accepto ab Episcopo annulo, Ministri sacri ad mensam se conferunt, ubi manipulum et planetam plicatam sibi induunt, tandem ad Episcopum revertuntur. Ad Altare Subdiaconus incedit solus, immediate ante Episcopum, Diaconus incedit ad sinistram eiusdem Episcopi.

r J

Quum illuc pervenerint, reverentia, vel genuflexione facta, Subdiaconus pergit ad scamnum, Diaconus Episcopum ad Faldistorium comitatur ac postea et ipse una cum Presbytero Assistente ad scamnum accedit.

P

Dum Episcopus Ordinarius in Presbyterium ingreditur, ambo surgunt et se ei profunde inclinant, vel genuflectunt, ac statimcum Episcopo celebrante transeunt ad eius sinistram; Diaconus mitram

Episcopo celebranti aufert, dein ambo genuflectunt in plano, Diaconus ad sinistram Celebrantis, sed paulo retro, Subdiaconus ad sinistram Diaconi. Surgente Ordinario, et ipsi surgunt et se retrahunt aliquantulum ut Episcopus Ordinarius, accedens ad Thronum, transire possit ac postea ad latera Episcopi celebrantis accedunt et cum eo Altare ascendunt, genuflexioneni, vel reverentiam, peragunt ac postea Diaconus mitram Episcopo imponit; uterque Episcopum ad Faldistorium comitatur. Quum Episcopus in Faldistorio sederit, Diaconus super eius genua gremiale extendit, dein ambo una cum Presbytero Assistente ad scamnum pergunt ac sedent.

Lecta prima Prophetia a Lectore, ambo surgunt et ad Faldistorium accedunt; Diaconus ad dexteram Episcopi consistit, Subdiaconus Missale a Ministro libri accipit; tunc, stans, si opus sit, tenet ante Episcopum Missale apertum. Lecta Prophetia cum Tractu, Subdiaconus tradit Missale Ministro libri, dein cum Diacono et Presbytero Assistente pergit ad scamnum.

Circa finem Tractus, ambo surgunt et ad Faldistorium accedunt; Diaconus gremiale, ac mitram Episcopo tollit et cum idem Episcopus ad Altare se vertit, ipse a tergo ipsius Episcopi se confert; Subdiaconus vero post Diaconum.

Decantato ab Episcopo: *Oremus*, ambo se gerunt ut sub n. 1798 diximus, sed postquam Subdiaconus reassumpserit planetam plicatam, a Caeremoniario Missale accipit et se gerit ut supra post lectionem Prophetiae primae; lecto ab Episcopo Tractu, Missale Caeremoniario tradit et cum Diacono ac Presbytero Assistente pergit ad scamnum.

Circa finem cantus Tractus, ambo accedunt ad Faldistorium, Diaconus gremiale, mitram et pileolum Episcopo aufert, dein ambo ascendunt Altare et se gerunt ut sub n. 1798, 1799 et 1800.

Ministri sacri Crucem adorant, si Canonici, post Celebrantem, vel si adsint Canonici Episcopi post cos, alias post Canonicos.

Ad Processionem se gerunt ut sub n. 1852; postquam Ordinarius,thurificato SS. Sacramento, de Altari discesserit, Ministri sacri cum Episcopo ante Altare se conferunt atque se gerunt ut sub n. 1808, sed Diaconus, vino et aqua in Calicem infusis, incensum ministrat, absque osculis et sine invitatione ad benedictionem.

Officio absoluto, ambo ad Sacristiam revertuntur ordine quo venerunt; ibique, depositis planetis plicatis et manipulis, Episcopum exuunt.

V. De Diaconis Passionem cantaturis.— Diaconi Passionem cantaturi se gerunt ut sub n. 1670, sed, genuflexione Cruci Altaris

peracta, ad legilia accedunt; ad verba: *Et inclinato capite* etc., versus legile genuflectunt. Passionis cantu absoluto, discedunt eo ordine et modo quo venerunt.

VI. De Caeremoniarum primo. — Caeremoniarius primus se gerit ut sub n. 1855, sed ad prostrationem curet ut Episcopus Ordinarius, Episcopus celebrans et Ministri sacri sequenti modo disponantur.

Dispositio ad prostrationem.

EC. E.O.

S. D. PA.

DII. D.1.

Circa Chori salutationes vide quod sub n. 1827 notavimus.

VII. - De Caeremoniarum secundo. — Dum in Choro recitatur Hora Sexta, Caeremoniarius secundus curet ut Episcopus celebrans et sacri Ministri paramenta accipiant. Quum nunciatur Episcopus Ordinarius appropinquare ad Ecclesiam, signum exeundi dat

Ad Altare proceditur sequenti ordine:

1. Clerici;
2. Subdiaconus solus;
3. Episcopus celebrans, medius inter Presbyterum Assistentem et Diaconum;
4. Minister mitrae;
5. Familiares Episcopi celebrantis.

Episcopo Ordinario in Presbyterium ingrediente, Caeremoniarus innuit ut Episcopus celebrans surgat cum mitra et Ordinario se inclinet, ceteris vero surgant, detecto capite, Ordinario vel genuflectant, vel se inclinent; praemoneat Episcopum celebrantem ut ad sinistram Ordinarii accedat et ante nudum scabellum genuflectat. Durante prostratione cum Caeremoniario primo explicat tobaleam super Altaris mensam.

Ad Crucis adorationem servandus est ordo ut sub n. 1858, sed Episcopus celebrans incedit cum duobus Canonicis dignioribus in Choro exstantibus, et pariter ad Processionem idem servetur ordo ut sub n. 1859 et 1860, sed Presbyter Assistens, si Canonicus, incedit post Canonicos, alias ante eos. Minister mitrae Episcopi celebrantis, incedit ad eiusdem Episcopi sinistram, sed aliquantulum retro.

VIII. - De duobus Canonicis dignioribus. — Duo digniores Canonici in Choro exstantes, dum Episcopus Ordinarius Crucem adorat, accedunt ad abacum et, si mos est, calceos deponunt, atque ad latera Episcopi celebrantis procedunt ad Crucem adorandam.

IX. - De Ministris Libri et mitrae pro Episcopo Ordinario. — Hi Ministri se gerunt respective ut sub n. 1863, I et II.

X. - De Ministro Libri pro Episcopo celebrante. — Completa a Lectore prima Prophetia, Minister se gerit ut sub n. 1837, I; dum Episcopus legit Improperia sistit oblique versus eius dexteram ne Ordinario tergum vertat.

XL- De Ministro mitrae pro Episcopo celebrante. — Minister hic semper Diacono mitram porrigit eainque ab eo recipit et se gerit ut sub n. 1837, II diximus de Ministro mitrae Episcopi Ordinarii.

In Processione ad Sacellum et ab hoc Sacello ad Altare maius, Minister incedit ad sinistram Episcopi, sed aliquantulum retro.

XII.- De Ministro gremiali. — Hic Minister se gerit ut diximus de Ministro gremialis Episcopi Ordinarii, sed gremiale semper Diacono porrigit et ab eodem recipit (v. n. 1837, 111).

XIII. - De Thuriferariis. — Thuriferarii se gerunt ut sub n. 1863, III.

XIV.-De Ceroferariis. — Dum in Choro recitatur Hora Sexta, Ceroferarii ad Sacristiam pergunt et Ministros se induentes adiuvant. Episcopo parato, etiam adiuvant Ministros sacros in sumendis planetis plicatis et manipulis. Ad Caeremoniarum nutum, procedunt cum ceteris ad Altare. Quum Episcopus Ordinarius in Presbyterium

pervenerit, etiamque in reliquis Ceroferarii se gerunt ut sub n. 1863, IV, praeterea, decantata Passione vel absoluto sermone, Ceroferarii collocant Faldistorium in plano in eodem cornu super parvum tapetum e regione Throni.

XV. - De Acolytho. — Acolythus, completis Monitionibus et Orationibus, se gerit ut sub n. 1838, 111, sed etiam, Cruce ab Episcopo celebrante adorata, pileolum Diacono porrigit.

XVI. - De Clericis pro paramentis. — Ad nutum Caeremoniarum, Clerici ante praecipuam Sacristiae mensam, vel ante Altare accedunt et se gerunt ut sub n. 635. Cruce in basi reposita, tres Clerici se gerunt ut sub n. 1863, VI.

XVII. - De Clericis INTORTICIA GESTATURIS, DE LECTORE deque Sacrista. — Omnes se gerunt ut respective diximus sub n. 1838, V, VII et VIII.

XVIII. - De Cappellano Crucifero Episcopi Ordinarii. — Cappellanus se gerit ut sub n. 1838, IX, sed paramenta non sumit.

XIX. - De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis, deque Subdiacono Crucifero. — Omnes se gerunt ut in Art. IX Cap. XXI huius Partis.

CAPUT XXIV.

DE FERIA SEXTA IN PARASCEVE, CANONICO CELEBRANTE, ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO

Articulus L

De iis quae praeparanda sunt.
(Color paramentorum erit niger).

1866. — A) In Sacristia capitulari, in Sacristia maiori, atque ad Sacellum in quo SS. Sacramentum expositum est.

Omnia quae notavimus sub n. 1839, A), B) et n. 1783, D).

B) Ad Altare maius

Altare sit penitus denudatum ut diximus sub n. 1783, C), 1.
In suppedaneo, vel in gradu superiori, collocantur tres pulvini ex lana, violacei coloris.

Super abacum. — Omnia ut sub n. 1839, C), IV notavimus.

Dispositio ad Altare.**Articulus II.**

1867.—**L**-De Canonico celebrante.— Expleta Nona, Celebrans indutus amictu, alba et cingulo, cum manipulo, stola ac planeta nigri coloris, ad Altare, tecto capite iunctisque manibus, se confert, Subdiacono et Diacono praecedentibus.

Cum ante infimum eius gradum pervenerit, caput detegit, Diacono biretum porrigit et Cruci reverentiam facit; deinde, flexis in plano genibus, se prosternit, brachia ponens super pulvinum in suppedaneo vel in gradu superiori collocatum, sicque prostratus aliquantulum orat.

Ad nutum Caeremoniarum, surgit, se gerit ut sub n. 1846 diximus, sed legit etiam alteram Passionis partem quae a Diacono canenda est.

Decantata Passionis prima parte, Celebrans se ad Missale convertit, non ponit incensum in thuribulo, neque Diaconum benedicit; infra ultimae partis cantum, consistit ut in Missa solemni ad Evangelii cantum.

Ad Monitiones et Orationes se gerit ut diximus de Episcopo sub n. 1786.

Omnibus pro Processione dispositis, Celebrans, ad Caeremoniarium nutum, caput detegit, surgit et, medius inter sacros Ministros, ante medium Altaris accedit, ibique in infimo eius gradu, facta Cruci genuflexione, thus iniicit in thuribulum (Caer. Episc. L. II, cap. XXV, n. 29) absque benedictione, et, iterata genuflexione, sequens Diaconum ad locum pergit, capite cooperto, ubi SS. Sacramentum die hesterna reconditum fuit.

Quo cum accesserit, caput illico detegit, et in plano ante Altare genuflectit utroque genu et se gerit ut diximus de Episcopo (v. n. 1789 et 1790), sed post Orationem: *Quod ore sumpsimus* etc., expectat donec Subdiaconus ad suam redeat sinistram; tunc, caput Cruci inclinat, in planum descendit et eidem Cruci genuflexionem peragit, dein ad Sacristiam capitularem procedit, ubi missalia paramenta deponit.

II. - De Ministris sacris.— Expleta in Choro Hora Sexta, Ministri sacri pergunt ad Sacristiam capitularem et paramenta assument; recitata Hora Nona, ad nutum Caeremoniarium, ad Altare, more solito, procedunt et quum ante eius infimum gradum pervenerint, caput detegunt, Diaconus biretum Caeremoniario tradit, sine osculis accipit illud Celebrantis et pariter Caeremoniario porrigit; Subdiaconus vero biretum Ceroferario secundo tradit. Ambo genuflectunt Cruci, vel reverentiam peragunt, dein, flexis genibus, se prosternunt ad latera Celebrantis brachia super pulvinum ponentes in suppedaneo vel in gradu superiori collocatum.

Ad Caeremoniarium nutum, surgunt et cum Celebrante Altare ascendunt, ibique genuflexionem non faciunt sed, reverentia peracta, ad cornu Epistolae se recipiunt ut ad Introitum Missae; non respondent: *Deo gratias*, in fine Prophetiae, et se gerunt ut sub n. 1850 et seqq.

Omnibus subinde pro Processione dispositis, Ministri sacri accedunt cum Celebrante ante infimum Altaris gradum, ibique, peracta genuflexione, Diaconus thus ministrat, sine osculis, absque petitione benedictionis, Subdiacono more solito assistente; tum, repetita genuflexione, Diaconus Celebranti biretum porrigit, dein unus post alium, tecto capite, procedunt ad Sacellum.

Quo cum pervenerint, caput detegunt, Diaconus biretum suum Caeremoniario tradit, dein illud Celebrantis accipit, quod pariter Caeremoniario porrigit; ambo in plano genuflexionem utroque genu faciunt, moxque erecti genuflectunt in infimo Altaris gradu.

Ad nutum Caeremoniarium, Diaconus Altare conscendit, genuflectit tantillum ad cornu Epistolae ne Celebranti terga vertat, et Urnam

aperit; tum, facta denuo genuflexione, ad Celebrantis dexteram descendit, eique naviculam ministrat ad impositionem incensi in duo thuribula, quin benedictionem petat; mox genuflexus Celebranti primum thuribulum porrigit ut SS. Sacramentum incenset. Subdiaconus, more solito assistit ad impositionem incensi. Dum Celebrans SS. Sacramentum thurificat, **Ministri sacri** sustinent posteriorem planetae fimbriam.

Thurificato SS. Sacramento, **Diaconus** a Celebrante thuribulum recipit et Thuriferario tradit; expansum velum humerale super humeros Celebrantis, **Subdiaconus** ante pectus eiusdem Celebrantis alligat. Diaconus se gerit ut Diaconus primus Assistens Episcopo Ordinario celebranti (v. n. 1801).

Quum Processio ad Altare maius pervenerit, ambo se gerunt ut Ministri sacri, celebrante Ordinario, **sed Diaconus** ministrat incensum, collocato SS. Sacramento super Altare maius (v. n. 1808).

SS. Sacramento thurificato, **Ministri sacri** cum Celebrante ascendunt Altare et se gerunt ut sub n. 1853.

Officio absoluto, more solito ad Sacristiam pergunt, Cruci genuflexione facta, etiam si Canonici sint.

III. - De Diaconis Passionem cantaturis.— Diaconi Passionem cantaturi se gerunt ut sub n. 1670, sed, genuflexione Cruci Altaris peracta, ad legilia accedunt; ad verba: *Et inclinato capite* etc., versus legile genuflectunt. Passionis cantu absoluto, discedunt, eo ordine et modo quo venerunt.

IV. - De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis deque Subdiacono Crucifero. — Omnes se gerunt ut in Art. IX Capitis XXI huius Partis.

V. - De Caeremoniario. — Caeremoniarius, expleta Hora Nona et omnibus paratis, e Sacristia exeundi signum dat; Celebrantem et Ministros sacros praecedit et ad Altare se confert prout in Missa solemni; quo cum pervenerit, biretum Celebrantis et Diaconi accipit et super scamnum Ministrorum deponit, deinde genuflectit in plano ad cornu Epistolae usquedum Ceroferarii mappam super Altare extenderint; tunc surgit, et Missale in cornu Epistolae collocat apertum.

Dato postmodum Celebranti signo assurgendi, illico Lectori Prophetiae librum tradit, quem ad medium Altaris et inde ad locum ubi Epistola cantari solet, debitis cum genuflexionibus, comitatur; Lectione absoluta, non ducit illum ad Celebrantem. Ad: *Flectamus senna*, cum aliis genuflectit, et se erigit ad: *Levate*; dum vero Cele-

brans Orationem decantat, Subdiacono tradit Missale cumque, cum debitis genuflexionibus, ducit, more solito, ad canendam Lectionem. Qua completa, Missale recipit et super abacum reponit.

Circa finem Tractus, ducit praecedens tres Diaconos Passionem cantaturos ad Altare.

Completo secundae partis Passionis cantu, a Subdiacono accipit Missale et super abacum ponit.

Postmodum, facta cum aliis Altari genuflexione, assistit ad librum ut in Missa solemni, genuflectens cum ceteris ad: *Flectamus genua*, et se erigens ad: *Levate*.

Preces pro Romanorum Imperatore prorsus omitti necesse est, ob sublatum Romanorum Imperium (D. 3103 ad 3). Orationi octavae scilicet: *Omnipotens sempiterne Deus, qui etiam iudaicam perfidiam* etc., non praemittitur: *Oremus*, neque: *Flectamus genua*.

Ad praescriptas Monitiones et Orationes, adiungenda non est alia particularis pro Episcopo, nec pro Rege, vel Principe, etiamsi immemorabilis adsit consuetudo (D. 3365 ad 2).

Circa Monitionum et Orationum finem, Ceroferarios monet ut tapetum et reliqua sternant pro Crucis adoratione; ultima Oratione completa, Celebranti sacrisque Ministris dat signum accedendi ad scamnum.

Ordo ad Crucis adorationem:

1. Celebrans;
2. Canonici Episcopi;
3. Ministri Missae, si Canonici;
4. Canonici;
5. Ministri Missae, si Canonici non sint;
6. Beneficarii;
7. Clerici Seminarii.

yV

Circa Chori salutationes, vide quod sub n. 1827 diximus.

Omnibus subinde pro Processione dispositis, Caeremoniarius Celebrantem monet ut cum sacris Ministris ante Altare accedat, ibique in thuribulum incensum iniiciat. Quo peracto, omnes per brevioram viam se conferunt ad Sacellum sequenti ordine:

2. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
5. Beneficarii;
6. Canonici;

7. Subdiaconus;
8. Diaconus;
9. Celebrans.

In Sacello vero, locum tenent omnes ut heri. In illius ingressu, Caeremoniarius bireta accipit Celebrantis et Diaconi, congruo in loco deponenda, et in plano utrumque a dextris Diaconi flectit genu, mox in infimo Altaris gradu genuflexus aliquantulum cum aliis orat.

Interim baldachinum ante cancellos deferitur, intorticia accenduntur et candelae in Processione gerendae, distribuuntur.

Diacono, Urna aperta, ad Celebrantis dexteram reverso, Caeremoniarius surgit et assistit ex more ad incensi impositionem in duo thuribula; tum iterum genuflexus profunde se cum Celebrante inclinat ante et post thurificationem SS. Sacramenti. Dehinc super humeros Celebrantis oblongum expandit velum, postea Processionem ordinat quae per viam quidem longiorem incedere debet, sed non extra Ecclesiam, eodem ordine ut in praecedenti Feria (v. n. 1775).

Quum ad Altare maius pervenerit, et, adorato SS. Sacramento a Celebrante in manibus Diaconi, statim aufert velum humerale. Praemoneat Celebrantem ut incensum in unum dumtaxat thuribulum imponat et SS. Sacramentum more solito incenset.

VI. - De Thuriferariis. — Expleta Nona. Thuriferarius primus superpelliceo amictus ad Altare omnes praecedit, iunctis manibus.

Quo cum pervenerit, Celebranti cum sacris Ministris transeunti locum praebet, ac postea in plano retro post illum utrumque flectit genu, ibique cum ceteris orat, donec Celebrans assurgat; tum vero se erigit, et, facta genuflexione una cum Ceroferariis, pulvinos tollit et in Sacristia reponit.

Thuriferarius prior, Cruce in basi reposita, quando Celebrans una cum sacris Ministris ad medium Altare se confert, et ipse accedit pro incensi ministracione. Thure imposito, ante Subdiaconum Cruciferum se recipit et in reliquis se gerit ut sub n. 1838, I notavimus, Episcopo celebrante.

Etiam Thuriferarius alter se gerit ut sub eodem n. 1838, I notavimus.

VII. - De Ceroferariis. — Expleta Nona, Ceroferarii ad Altare post Thuriferarium, iunctis manibus, incedunt.

Quum illuc pervenerint, retro post sacros Ministros a lateribus Thuriferarii, genuflexione peracta, ibidem utrumque flectunt genu et aliquantulum orant. Ad nutum Caeremoniarii, surgunt; Cerofe-

rarius primus ex abaco sumit Altaris tobaleam et ad Altare procedit cum altero; ambo ascendunt et super mensam explicant eam, deinde in planum prope Ministros descendunt.

Cum vero Celebrans sacrique Ministri se erigunt, ipsi una cum Thuriferario confestim tres pulvinos tollunt et in Sacristia reponunt, deinde ad abacum de more pergunt et in reliquis se gerunt ut sub n. 1838, II diximus cum variationibus notatis sub n. 1863, IV.

VIII. - De Ministro Libri deque Clericis intorticia gestantur is. — Omnes se gerunt ut sub n. 1863, V et VII notavimus.

CAPUT XXV.

DE FERIA SEXTA IN PARASCEVE CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO, ABSENTE ORDINARIO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

(Color paramentorum erit niger).

1868. — A) In Sacristia capitulari et in Sacristia maiori

Omnia quae sub n. 1864, A) et 1839, B) respective diximus.

B) Ad Altare maius

I. - Altare cum suis gradibus sit penitus denudatum ut sub n. 1783, C), I diximus.

In suppedaneo collocatur Faldistorium et ad eius latera, sed aliquantulum retro, duo pulvini violacei coloris.

In gradu ante suppedaneum, versus Evangelii cornu, ponitur pulvinus violacei coloris.

II. - Super abacum omnia quae sub n. 1783, C, II notavimus, exceptis: patera pro praegustatione, libro cum Oratione: *Respice*, tabula cum formula Indulgentiae; sed adiungenda: Canon Pontificalis, lanx pro Cruce pectorali.

III. - Apud abacum, in latere Evangelii, vel apud abacum ipsum et ubi cantari solet Evangelium, omnia ut sub n. 1783, C), III, IV, V, VI diximus.

C) Ad Sacellum

Omnia quae sub n. 1783, D) notavimus.

Articulus II.

/n *Functione.*

1869. - De Episcopo. — Episcopus se gerit ut sub n. 1865, 11. sed cum ad Altare pervenerit, Cruci reverentiam peragit, suppedaneum ascendit, mitram dimittit, in Faldistorio procumbit et aliquantulum orat, dein, innuente Caeremoniario, surgit, accedit ad Altare, quod in medio deosculatur, ac postea se confert ad Faldistorium in suppedaneo a latere Epistolae collocatum et servat quae sub n. 1785 diximus, usque ad alterius Passionis partis cantum inclusive.

Si sermo habendus sit, absoluto a Diacono cantu, Episcopus sedet, mitram ac gremiale accipit et, sermone completo, se gerit ut Episcopus Ordinarius (v. n. 1785 et seqq.), sed paramenta dimittit in Sacristia capitulari.

II. - De Presbytero Assistente. — Presbyter Assistens se gerit ut sub n. 1865, 111 diximus, sed ad prostrationem genuflectit in gradu ante suppedaneum ad dexteram Episcopi. In Processione ad Sacellum, Presbyter Assistens incedit ad dexteram Episcopi et quum ad Sacellum pervenerit, locum Subdiacono cedit; in Processione vero ad Altare maius, si Canonicus non sit, incedit post Beneficiarios, si Canonicus, post Canonicos. Cum vero Processio ad Altare maius pervenerit, se gerit ut sub n. 1796 notavimus de Presbytero Assistente, Episcopo Ordinario celebrante; sed incensum non ministrat.

III. - De Ministris sacris. — Ministri sacri se gerunt ut sub n. 1865, IV diximus, sed ad prostrationem Diaconus in genua procumbit ad sinistram Episcopi in gradu ante suppedaneum, Subdiaconus in secundo gradu ante suppedaneum ad sinistram Diaconi, deinde se gerunt ut sub n. 1865, IV. Ante Processionem, Diaconus incensum ministrat sine osculis et absque petitione ad benedictionem; in Processione incedit ad sinistram Episcopi; Subdiaconus vero praecedit immediate Episcopum.

Quum ad Sacellum ambo pervenerint, Subdiaconus accedit ad Episcopi sinistram, Diaconus aufert mitram et pileolum Episcopo, dein ambo se gerunt ut diximus sub n. 1801 de Diaconis Assistentibus, Diaconus incensum ministrat, ut prius. Quum Processio ad Altare maius pervenerit, se gerunt ut notavimus de Ministris sacris sub n. 1808, sed Diaconus incensum ministrat et postquam imposuerit Episcopo mitram ante lotionem manuum, completo Officio, procedit

Pars IV. - Sectio I. - De sacris functionibus ordinariis

ad abacum, ubi dimittit stolam latiore et reassumit planetam plicatam, dein se confert ante infimum Altaris gradum et, genuflexione in plano cum Episcopo peracta, imponit ei mitram ac postea ipse et **Subdiaconus** ad Sacristiam capitularem ordine quo venerunt pergunt; ibique, plicatis et manipulis depositis, Episcopum exuunt.

IV. - De Diaconis Passionem cantaturis. — Diaconi Passionem cantaturi se gerunt ut sub n. 1670, sed, genuflexione Cruci Altaris peracta, ad legilia accedunt; ad verba: *Et inclinato capite* etc., versus legile genuflectunt. Passionis cantu absoluto, discedunt eo ordine et modo quo venerunt.

V. - De Caeremoniariorum primo. — Recitata in Choro Hora Tertia, si Episcopus celebrans sit Canonicus, Caeremoniarius ad eius stallum se confert et cum capitis inclinatione eum ad Sacristiam capitularem invitat. Si vero Canonicus non sit, statuta hora, accedit ad eum associandum ad Ecclesiae ianuam et absque aspersione aquae benedictae eum ducit ad Sacellum, in quo expositum est SS. Sacramentum, deinde ad Sacristiam.

Episcopo parato et Hora Nona absoluta, signum ad Altare procedendi dat, ordine sub n. 1865, VI descripto. Ad prostrationem Episcopus, Presbyter Assistens et Ministri sacri disponuntur ut in figura sub n. 1816. Caeremoniarius primus, durante prostratione, cum altero tobaleam super Altaris mensam explicat. In reliquis se gerit ut sub n. 1817 et seqq. Advertat Caeremoniarius quod Diaconi Assistentes locum non habent.

Postquam Episcopus, Officio absoluto, manus laverit et absterse-rit, Caeremoniarius aufert ei mitram.

Circa Chori salutationes vide quod diximus sub n. 1827.

VI. - De Caeremoniario secundo. — Dum recitatur in Choro Hora Tertia, Caeremoniarius invitat Ministros sacros ad paramenta sumenda. Ad Altare proceditur ordine sub n. 1865, VII descripto.

Durante prostratione, ipse cum Caeremoniario primo explicat tobaleam super Altaris mensam, dein se gerit ut sub n. 1825, sed si sermo habendus sit, Contionatorem ad Episcopum non ducit. Ad Crucis vero adorationem servatur ordo ut sub n. 1867, VI. Presbyter Assistens incedit medius inter Ministros sacros.

Ordo Processionis in accessu ad Sacellum:

1. Thuriferarius;
2. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;

Caput XXV. – De Feria VI in Parasceve celebr. Ep. extraneo

4. Clerici Seminarii;
5. Beneficarii;
6. Canonici;
7. Subdiaconus;
8. Episcopus, medius inter Presbyterum Assistantem et Diaconum;
9. Minister mitrae;
10. Familiares Episcopi.

Ordo Processionis ad Altare maius:

1. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
5. Presbyter Assistens, si Canonicus non sit;
6. Canonici;
7. Presbyter Assistens, si Canonicus;
8. Thuriferarii;
9. Episcopus, medius inter Ministros sacros, sub baldachinum;
10. Circa baldachinum: Clerici deferentes intorticia;
11. Minister mitrae;
12. Familiares Episcopi.

Circa Chori salutationes vide quod diximus sub n. 1827.

VII. - De thuriferariis, de ceroferariis deque acolytho. — Hi Ministri se gerunt respective ut sub n. 1685, XIII, XIV, XV.

VIII. - De clericis pro paramentis. — Ad Caeremoniarum nutum, Clerici ante praecipuam Sacristiae mensam, vel ante Altare accedunt et se gerunt ut sub n. 635.

IX. - De ministris libri, mitrae ac gremialis. — Ministri hi se gerunt respective ut sub n. 1865, X, XI, XII.

X. - De clericis intorticia gestaturis, de lectore, deque sacrista. — Omnes se gerunt ut respective diximus sub n. 1838, V, VII et VIII.

XI. - De beneficiariis hastas baldachini gestaturis deque subdiacono crucifero. — Omnes se gerunt ut in Art. IX Cap. XXI huius Partis.

CAPUT XXVI.

DE SABBATO SANCTO
EPISCOPO ORDINARIO CELEBRANTE

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1870. — A) In Sacristia capitulari

Super praecipuam mensam. — Disponuntur pro Ministris sacris: duo amictus, totidem albae cum cingulis et etiam pro Diacono, stola violacea.

Si vero Episcopus ignem et incensi grana non benedicat, parantur etiam pro Diacono: dalmatica, stola, manipulus albi coloris; pro Subdiacono: plancta plicata et manipulus violacei coloris.

β) In Sacristia maiori

I. - Super mensas. — Disponuntur pro Subdiacono Crucifero: amictus, alba, cingulum, plancta plicata violacei coloris.

Pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi: pluvialia albi coloris, quibus superimponuntur pluvialia violacea, et duae vimpae.

II. - Congruo in loco. — Ponitur Arundo, eleganter circum ornata, cuius candelas oportet coniungi in calce et quid unum veluti efformare, exinde in tres distingui aequae inter se dissitas adeo ut trianguli similitudo in vertice oriatur.

III. - Alio in loco aderunt. — Crux processionalis; thuribulum cum navicula; intorticia: si vero Episcopus ignem non benedicat, foculum etiam praeparatur cum carbonibus accensis; forceps ferrea.

C) Ad Altare maius

I. - Altare solemnibus paratur ornamentis albi coloris; pallio albo aliud violaceum superponitur; gradus Altaris tapeto amplo insternentur.

Super Altare: septem candelabra cum candelis ex cera alba; Crux ante altius candelabrum.

Super Altaris mensam disponuntur Episcopi paramenta, scilicet: manipulus, plancta, dalmatica, tunicella, pluviale, stola violacei coloris, cingulum, alba, amictus, chirothecae in lance, quae omnia violaceo velo conteguntur. In latere Evangelii: mitra auriphrygiata.

Prope Altare, ad cornu Evangelii, baculus pastoralis.

Ante Altare: Faldistorium cum pulvinis violacei coloris.

Congruo in loco: legile nudum; tegumentum et pulvini albi coloris pro Faldistorio; vascula cum floribus, vel Reliquiae Sanctorum.

II. - In cornu Evangelii, prope infimum Altaris gradum, adsit candelabrum (D. 2890 ad 2) cum Cereo paschali, ex cera apum saltem in maxima parte confecto (D. 4147). Non est necessario quotannis ex toto renovandus; sed potest et debet renovari tantum, quum pars accendenda non sufficiat pro toto tempore paschali (D. 3895 ad 1). In Crucis effigie Cerei paschalis quina erunt foramina instar Crucis disposita pro infigendis in eo quinque thuris granis.

Ibidem in aliqua distantia: basis pro Arundine.

III. - Thronus (v. n. 867) exornatur pannis sericis albis, quibus violacea superimponuntur; eius gradus nobili tapeto cooperiuntur, cui alterum violaceum superimponitur.

Apud Thronum: pulvinus violaceus et alter albus.

IV. - In cornu Epistolae. — Scamna pro Ministris sacris et Caeremoniario secundo.

V. - In loco in quo Evangelium cantari solet, adsit legile panno albo serico, vel auriphrygiato, coopertum (D. 4198 ad 8; Caer. Episc. L. 11, cap. XXVII, n. 1 et 10).

VI. - Super abacum. — Collocantur: candelabra cum candelis albis pro Ceroferariis; Calix pro Missae celebratione cum duobus hostiis; ampullae vini et aquae in pelvicula; patera pro praegustatione; urceus cum pelvi ac duo manutergia in lance; velum humerale albi coloris; manipuli eiusdem coloris pro Ministris sacris; gremiale album et alterum violaceum; scotula cum candela; Canon Pontificalis; Epistolarium; Evangeliarium et intra illud manipulus albi coloris; Missale cum legili; Missale pro cantu Praeconii; liber cum Oratione: *Respice* etc.; liber cum: *Alleluia*, in musicis notis, ac Antiphona: *Vespere autem* etc.; planeta, dalmatica, tunicella et stola albi coloris, quae velo violaceo conteguntur; chirothecae, pariter albi coloris in lance, supponuntur praedicto velo; sandalia cum caligis albis, quae violaceo velo operiuntur; mitra pretiosa; campanula; tabella cum formula Indulgentiae.

Si Episcopus ignem et incensi grana benedicat, parantur pro Ministris sacris: planetae plicatae et manipuli violacei coloris; collocatur quoque vas aquae benedictae cum aspersorio, pelvis cum quinque granis incensi et parva candela; alias parantur pro Diacono: dalmatica, stola et manipulus albi coloris; stola diaconalis et manipulus violacei coloris.

Si Celebrans uti potest sacro Pallio ponitur etiam super abacum sacrum Pallium in lance, coopertum albo velo.

VII. - In Sacristu\ Altari maiori contigua. — Super praecipuam mensam; pro Presbytero Assistente: pluviale; pro Diaconis Assistantibus: dalmaticae; tres amictus. Super alias mensas, pro Ministris sacris: dalmatica, tunicella, stola diaconalis.

Pro Dignitatibus et Canonicis, paramenta, scilicet: pluvialia pro Dignitatibus; si praebendae distinctae non sunt, planetae pro Canonicis; alias pro Canonicis Presbyteris: planetae; pro Canonicis Diaconis: dalmaticae; pro Canonicis Subdiaconis: tunicellae.

Omnia paramenta sint albi coloris.

Quibus superimponuntur paramenta violacei coloris, scilicet: pro Dignitatibus: pluvialia; pro Canonicis: planetae, si praebendae non sunt distinctae; alias: pro Dignitatibus: pluvialia; pro Canonicis Presbyteris: planetae plicatae; pro Canonicis Diaconis et Subdiaconis: planetae plicatae; amictus pro omnibus.

Super parvam mensam ponitur cappa sine pellibus pro Episcopo; si vero Celebrans sit Cardinalis, collocatur cappa serica rubri coloris.

D) In Fontis Sacello

I. - In Fonte. — Praeparatur aqua munda.

II. - Ante Fontem. — Collocatur Faldistorium cum pulvinis violacei coloris et ad eius latera ponuntur duo scamna.

III. - Congruo in loco. — Collocatur scamnum, panno violaceo contextum, pro Canonicis.

IV. - Ad dexteram Faldistorii. — Statuitur abacus, albatobalea contextus, et super illuni ponuntur: ampullae Chrismatis et Olei Catechumenorum; urceus cum pelvi et duo manutergia in lance; pelvis cum bombaceo et aliquantulum medullae panis et mali medici; linteus pro Cereo; mantile ex tela rudi; vasculum ad infundendam aquam; aspersorium.

Si Baptismus administrandus sit, praeterea super eundem abacum praeparantur: Appendix ad Pontificale Romanum; pelvi

cula cum sale; vasa Oleorum Catechumenorum et Chrismatis cum bombaceo; stola et pluviale albi coloris; vasculum, seu cochleare ex argento vel alio metallo, nitidum ad aquam Baptismi fundendam; linteus ad abstergendum caput infantis; alius linteus adhibendus loco vestis candidae; cereus accendendus.

Si ignis et incensi grana per Canonicum, vel per alium Sacerdotem, benedicantur, tunc in Sacristia capitulari, vel in Sacristia maiori, parantur super mensam: pluviale cum stola violacea, cingulum, alba, amictus; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; pelvis cum quinque granis incensi et parva candela; Missale; thuribulum cum navicula.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario celebrante in Sabbato Sancto.

1871. — Ad ignis et incensi granorum benedictionem. — Episcopus, more solito, accedit ad Ecclesiam (v. n. 519), sed ad eius ianuam nec seipsum, nec adstantes aspergit et procedit directe ad Altare maius, ubi, Cruci genuflexione peracta, in Faldistorio breviter orat ac postea, genuflexione iterata, pergit, medius inter Diaconos Assistentes, ad Thronum. Postquam paulisper quieverit, innuente Caeremoniario, surgit, Crucem pectoralem et cappam dimittit, assumit amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam, pluviale, formale simplex, ac postea sedet et mitram accipit.

Ad nutum Caeremoniarii, Episcopus surgit, dimissa mitra, iunctisque manibus, sine cantu (Caer. Episc. L. II, cap. XXVIII. n. 1) dicit: *Dominus vobiscum*, cum tribus subsequentibus Orationibus, prout in Missali, ponens sinistram infra pectus, quum dextera benedicit ignem, igne benedicto, quinque benedicit thuris grana, dicens absolute, sine *Oremus: Veniat, quaesumus* etc.; sedet, mitram accipit, imponit ac benedicit incensum in thuribulum, sub consueta formula: *Ab illo benedicaris* etc.; dimissa mitra, iterum surgit et; accepto a Diacono aspersorio, ter aspergit incensi grana, terque novum ignem, in medio scilicet, a dexteris et a sinistris eorum, dicens intérim: *Asperges me* etc., sine cantu et sine Psalmo; mox praedicta thure adolet, eo modo quo aspersit, sed nihil dicens.

Quibus peractis, sedet, sacra paramenta deponit atque cappam, nec non Crucem pectoralem, reassumit; iterum sedet et, more solito, in thuribulum incensum imponit.

Si ignis et incensi grana ab alio benedicantur, tunc Episcopus accedit ad Ecclesiam dum benedictio haec peragitur et postquam ad Sedem accesserit imponit et benedicit incensum, ut supra.

1872. — Ad Cerei benedictionem. — Quum Processio ingreditur in Ecclesiam, Episcopus surgit et suo in loco genuflectit, dum Diaconus cantat: *Lumen Christi*, ac surgit, postquam Cantores decantaverint: *Deo gratias*, et ita se gerit dum Diaconus secunda ac tertia vice canit: *Lumen Christi*, postea sedet.

Diacono benedictionem petenti, ante cantum Praeconii, respondet: *Dominus sit in corde tuo, et in labiis tuis: ut digne, et competenter annunties suum paschale praeconium; In nomine Patris et Filii ꝑ d Spiritus Sancti. Arnen*, et manum Diacono deosculandam non praebet.

Dum Diaconus incipit cantare: *Exsultet* etc., Episcopus, detecto capite, surgit et consistit usque ad finem, sed post verba: *curva! imperia*, sedet; iterum surgit ad verba: *In huius igitur* etc.; sedet etiam post verba: *rutilans ignis accendit, et* surgit ad: *Qui licet*. Rursus sedet, decantatis verbis: *apis mater eduxit*, ac surgit, accensis lampadibus Altaris maioris. Completo Praeconio sedet.

1873. — Ad Horam Nonam. — Episcopus se gerit ut in praecedenti Feria, sed, absoluta Oratione: *Respice*, etc., Cruci reverentiam, non vero genuflexionem, peragit.

1874. — Ad Prophetias. — Quum ad Thronum Episcopus pervenerit, sedet et recitat alternatim cum Assistentibus Antiphonam: *Ne reminiscaris* etc., ritu duplici, et Psalmos, in quorum finem dicit: *Gloria Patri* etc.; interim caligas et sandalia accipit, et se more solito gerit ut in praeparatione ad Missam pontificalem.

Paramentis assumptis, sedet, mitram accipit ac postea annulum. Ad nutum Caeremoniarum primi, baculo pastoralis accepto, procedit ad Altare ante cuius infimum gradum baculum Ministro tradit et mitram dimittit; reverentia Cruci facta, medius inter Ministros sacros, Altare ascendit illudque in medio deosculatur, dein, in suppedaneo, mitram et baculum accipit atque ad Thronum revertitur, medius inter Diaconos Assistentes.

Ubi ad Sedem pervenerit, Ministro tradit baculum, sedet, gremiale accipit et legit Prophetiam; qua decantata, Lectori deosculandam praebet manum, ac postea, dimissis gremiali et mitra, surgit, canit in tono feriali: *Oremus*, manus interim ante pectus expandens, iungensque et caput Cruci inclinans; tum, pronunciato

a primo Diacono Assistente: *Flectamus genua*, ad quod non genuflectit, et ab altero: *Levate*, extensis manibus, prout in Missa, Orationem in tono feriali subiungit.

Ad reliquas Prophetias se gerit ut in prima, sed, completa quarta, octava et decima prima, non surgit; surgit vero, decantato Tractu, post easdem Prophetias.

Completa Prophetia decima secunda, Episcopus canit: *Oremus*, ut supra, et immediate subiungit: *Omnipotens sempiterne Deus* etc.

1875. — **Ad Fontis baptismalis benedictionem.** — **Oratione** post ultimam Prophetiam absoluta, Episcopus sedet, annulum, chirothecas, manipulum, planetam, dalmaticam et tunicellam dimittit, dein pluviale, formale, mitram et annulum reassumit.

Ad nutum Caeremoniarum primi, surgit; accepto baculo, procedit, inter Diaconos Assistentes, ad Fontis Sacellum.

Quum Episcopus ad Baptisterium pervenerit, sistit ante Fontis ingressum, ibique baculum et mitram dimittit, iunctisque manibus tono feriali cantat: *Dominus vobiscum*, ac Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus* etc.; qua expleta, mitram et baculum iterum accipit, Baptisterium ingreditur. Si nihil impediat, inter Diaconos Assistentes sistit, facie ad Orientem conversa, e regione Crucis quae a Subdiacono Crucifero tenenda est. Ibi Ministro baculum tradit et mitram dimittit; iunctisque manibus, tono feriali cantat: *Dominus vobiscum*, et Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus, adesto* etc. Dein vocem elevans, in modum Praefationis prosequitur, manibus item iunctis: *Per omnia saecula* etc. Post verba: *gratiam de Spiritu Sancto*, aquam dividit, manu dextera extensa, in formam Crucis ac statim linteo abstergit. Decantatis verbis: *non inficiendo corrumpat*, dextera manu, aquam tangit, deinde linteo rursum abstergit. Ad verba: *Per Deum ☩ vivum, per Deum ☩ verum, per Deum ☩ sanctum*, signum ☩ benedictionis super aquam facit. Post verba: *super te ferebatur*, dextera manu, cuius palma sursum versa erit, aquam dividit et modico eam extra Fontem effundit versus quatuor mundi partes, Orientem, Occidentem, Aquilonem et Austrum hoc modo:

2

ac statim linteo manum abstergit.

Post verba: *baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*, mutat vocem et in tono lectionis prosequitur.

Post verba: *benignus aspira*, ter in modum Crucis super aquam halitat et, elata voce, prosequitur: *Tu has simplices aquas* etc., deinde Cereum accipit et in aquam aliquantulum dimittit et cantat: *Descendat* etc., ac postea Cereum extrahit et in aquam profundius immergit et aliquanto altius canit: *Descendat* etc.; denuo Cereum de aqua extractum immergit usque ad fundum et, altiori adhuc voce, cantat: *Descendat* etc.; immediate ter sufflat in aquam iuxta hanc figuram Ψ ac prosequitur in cantu: *Totamque huius aquae substantiam, regenerandi foecundet effectum*. Quibus verbis prolatis, Cereum ex aqua educit et prosequitur Praefationis tono: *Hic omnium* etc.; atque: *Per Dominum* etc., dicit sine cantu.

Praefatione completa, Episcopus mitram accipit et accedit ad Faldistorium, ibique sedet. Ad nutum Caeremoniarum, mitram dimittit ac surgit; a Presbytero Assistente aspersorium accipit atque eo in fronte se signat, dein Presbyterum Assistentem ac Diaconos Assistentes aspergit; postea aspersorium Presbytero Assistenti reddit, sedet ac mitram accipit.

Aspersione completa, Episcopus, ad nutum Caeremoniarum, surgit, baculum accipit, ad Fontem accedit, ibique .Ministro baculum tradit, Olei Catechumenorum ampullam accipit et in modum Crucis infundit in aquam aliquantulum Olei, dicens intelligibili voce: *Sanctificetur et foecundetur* etc., deinde Presbytero Assistenti ampullam tradit, ampullam Chrismatis accipit, ac, eodem modo, aliquantulum Chrismatis infundit dicens: *Infusio Chrismatis* etc. Rursum Olei Catechumenorum ampullam accipit et utramque, manu dextera, sustinens, infundit de utroque simul ter in modum Crucis dicens: *Commixtio Chrismatis* etc. Quo peracto, ampullas Presbytero Assistenti tradit, deinde extremitate dexteræ leviter per totam superficiem aquae Olea sacra expandit, tum manum gossipio et panis mica abstergit ac postea rursus ad Faldistorium revertitur et manus lavat.

Si qui erunt baptizandi, Ritus praescriptus in Appendice Pontificalis Romani servatur quem tradimus in Sectione prima Partis quintae.

1876. — Ad Litanias. — Lotis et abstersis manibus post Fontis benedictionem, vel post Baptismi administrationem, Episcopus baculum accipit et, medius inter Diaconos Assistentes, ad Altare maius procedit; quo cum pervenerit, ante Faldistorium sistit; reverentia Cruci facta, Ministro baculum tradit, formale ac pluviale dimittit et in Faldistorio procumbit.

Ad: *Peccatores*, innuente Caeremoniario, surgit; stans ante Faldistorium, mitram dimittit nec non stolam violaceam atque assumit paramenta pontificalia albi coloris et sacrum Pallium, si eo uti potest.

Si nondum Litaniae completae sint, in Faldistorium iterum genuflectit.

1877. — **Ad Missam pontificalem cum Vesperis. — Repetito** Versiculo: *Christe, exaudi nos*, Episcopus surgit, baculum accipit, accedit ante infimum Altaris gradum et se gerit ut in Missa solemni pontificali, sed:

I. - Quum ad Thronum accesserit, thurificato Altari, baculum et mitram dimittit statimque recitat: *Kyrie eleison* etc.

II. - Epistolam legit, dum eam Subdiaconus canit.

III. - Manum deosculandam Subdiacono praebet, postquam ille dixerit: *Reverendissime* etc.

IV. - Praeintonata Antiphona: *Alleluia*, mitram deponit (Caer. Episc. L. 11, cap. XXVII, n. 25), surgit et cantat ter: *Alleluia*, semper elevando vocem gradatim et post praeintonationem, dein sedet, mitram ac gremiale accipit, legit: *Confitemini* etc., cum Tractu et, more solito, Evangelium.

V. - Non dicitur *Credo*, neque Offertorium; *Communicantes* etc., et *Hanc igitur* etc., sunt propria.

VI. - Non recitat: *Agnus Dei* etc., neque pacem dat.

VII. - Lotis et abstersis manibus, postquam digitorum ablutionem sumpserit, accipit baculum, ad Thronum pergit, Ministro baculum tradit, sedet ac legit Antiphonam: *Alleluia*, cum Psalmo 116: *Laudate Dominum* etc.

Praeintonata Antiphona: *Vespere autem*, Episcopus gremiale et mitram dimittit, surgit, Antiphonam intonat, deinde sedet, mitram accipit atque incensum in thuribulum imponit. Intonato Cantico: *Magnificat* etc. a Choro, surgit; facto signo Crucis, baculum accipit, procedit ad Altare, ante cuius infimum gradum dimittit baculum ac mitram; reverentia Cruci peracta, inter Ministros sacros Altare ascendit, in medio illud deosculatur, et more solito incensat; quo thurificato, mitram ac baculum recipit, dein ad Thronum revertitur; ibi, stans cum mitra et baculo, incensatur, ac postea mitram dimittit. Cantico completo, tradit Ministro baculum, sedet, mitram reassumit; postquam a Choro repetita fuerit Antiphona: *Vespere autem* etc., surgit; baculo accepto, ad Altare accedit et se more solito gerit.

VIII. - Dimissis paramentis sacris, assumit cappam sericam absque pellibus; si vero fuerit S. R. Ecclesiae Cardinalis, assumit cappam sericam rubri coloris.

Articulus III.

De Presbytero Assistente in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.

1878. — Ad benedictionem ignis et granorum incensi. — Presbyter Assistens cum ceteris ad associandum Episcopum pergit. Quum ad Altare maius pervenerit, si Episcopus ignem benedicat, tunc se aliis Canonicis conformat, sed cum recitatur tertia Oratio, scilicet: *Domine sancte Pater* etc., invitante Caeremoniario secundo, ad Thronum accedit, incensum cum consuetis osculis, nec non cum invitatione ad benedictionem, ministrat, ac postea Episcopo aspersorium porrigit; quo recepto, thuribulum tradit, deinde de Throno descendit, consistit in plano, ad Cathedrae dexteram, donec Episcopus cappam reassumpserit, tum Thronum ascendit et, more solito, incensum ministrat.

Si vero Episcopus ignem non benedicat, tunc, brevi oratione facta ad Altare maius, cum eodem Episcopo Thronum ascendit statimque incensum ut supra ministrat; dein inter Canonicos se recipit.

1879. — Ad Prophetias. — Recitata in Choro Hora Nona, accedit ad Thronum et se gerit ut ad praeparationem Missae pontificalis (v. n. 883). Postquam Episcopus paramenta sumpserit, annulum ei imponit iliumque ad Altare praecedit cuius ante infimum gradum consistit; deosculato ab Episcopo Altari, ad Thronum iterum Episcopum praecedit.

Episcopo Prophetias legenti assistit; lectione peracta, sedere potest donec Lector ad Thronum accedat. Post Prophetiam quartam, octavam et decimam primam, sedere potest usque ad finem Tractus.

Antequam Episcopus cantet: *Oremus*, Missale accipit et apertum ante illum sustinet; ad: *Flectamus genua*, non genuflectit; Oratione absoluta, Missale Ministro tradit. Completa Oratione, post ultimam Prophetiam, Episcopo annulum aufert quem iterum inducit postquam ille, assumpto pluviali, mitram acceperit.

1880. — Ad benedictionem Fontis baptismalis. — Dum ad Fontis Sacellum proceditur, Presbyter Assistens incedit ante Epi-

scopum; cum pervenerit ad ingressum, consistit, accipit Missale, quod ante Episcopum sustinet; Oratione completa, Ministro Missale tradit.

In Fontis Sacello consistit ad Episcopi sinistram, librum sustinens usque ad Praefationis finem, ac postea Missale Ministro tradit et Episcopum ad Faldistorium praecedit. Accepto aspersorio a Caeremoniario secundo, coram Episcopo sistit eique cum osculis aspersorium porrigit ac, profunde inclinatus, aspersionem accipit, deinde aspersorium recipit; Caeremoniario secundo comitante, Dignitates, Canonicos, reliquos Chorales et populum per Ecclesiam aspergit. Aspersione completa, Episcopum ad Fontem praecedit et consistit ad dexteram primi Diaconi Assistantis. A Caeremoniario primo ampullam Olei Catechumenorum accipit eamque Episcopo porrigit; Oleo in aquam infuso, eam recipit; Chrismatis ampullam eidem Episcopo porrigit et, pariter, sacro Chrismate in aquam infuso, iterum Episcopo porrigit ampullam Olei Catechumenorum. Oleo Catechumenorum una cum sacro Chrismate in aquam rursus infuso, Presbyter Assistens ampullas recipit, quas Caeremoniario primo tradit, postea Episcopo mantile ministrat, deinde eum ad Faldistorium praecedit ubi ad manuum lotionem more solito se gerit.

1881. — Ad Litanias. — Quum Processio ad Altare maius revertitur, Presbyter Assistens incedit, ut prius, ante Episcopum et pergit ad locum suum in Choro. Ad: *Peccatores* surgit, ad Episcopum accedit eique annulum aufert, deinde cum Diaconis Assistantibus pergit ad deponendum pluviale violaceum et albi coloris assumendum ac postea ad Episcopum revertitur atque annulum, more solito, inducit. Si nondum Litaniae completae sint, genuflectit ad dexteram Diaconi primi Assistantis.

1882. — Ad Missam pontificalem cum Vesperis. — Repetito Versiculo: *Christe, exaudi nos*, Presbyter Assistens surgit et se gerit ut in Missa pontificali, sed:

I. - Dum Subdiaconus Epistolam cantat, assistit Episcopo eam legenti.

II. - Ad: *Alleluia*, post Epistolam, Missale ante Episcopum sustinet.

III. - Non dicitur *Credo*.

IV. - Praemoneat Episcopum ut in Praefatione dicat: *sed in hac potissimum nocte*.

V. - *Communicantes* etc., *Hanc igitur* etc., sunt propria.

VI. - *Agnus Dei* etc., non dicitur; neque osculum pacis datur.

VII. - Lotis et abstersis ab Episcopo inanibus, postquam digitorum ablutionem assumpserit, Presbyter Assistens praecedit illum ad Thronum et dum idem Episcopus intonat Antiphonam: *Vespere autem*, ante illum librum sustinet ac postea, more solito, incensum ministrat. Incepto Cantico, Episcopum ad Altare praecedit, sed consistit ante infimum eius gradum, versus cornu Epistolae. Altari thurificato, praecedit Episcopum ad Thronum ante cuius infimum gradum sistit; Episcopum more solito incensat, deinde thuribulum Diacono tradit et ad suum scamnum ascendit. Repetita Antiphona post Canticum, praecedit Episcopum ad Altare.

Articulus IV.

De Diaconis Assistentibus in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.

1883. — Ad ignis et granorum incensi benedictionem. — Diaconi Assistentes cum ceteris Canonicis, more solito, procedunt ad associandum Episcopum (v. n. 519).

Si Episcopus ignem benedicat, illum usque ad Thronum comitantur, deinde pergunt ad sua loca in Choro et aliis Canonicis se conformant. Postquam Episcopus paramenta sumpserit, ad Thronum accedunt, in habitu canonicali, eique assistunt.

Ad nutum Caeremoniarum, Diaconus secundus mitram Episcopo aufert; ambo fimbrias eius pluvialis sustinent. Completis tribus Orationibus, Diaconus primus mitram Episcopo imponit. Igne et granis incensi benedictis, ambo de Throno descendunt, iterumque ascendunt, postquam Episcopus cappam et Crucem pectoralem reassumpserit. Ad impositionem ac benedictionem incensi, assistunt de more, dein sedent.

Si vero Episcopus ignem et grana incensi non benedicat, tunc Diaconi Assistentes cum ad Altare pervenerint, facta brevi oratione ad latera Faldistorii, ad Thronum accedunt cum Episcopo; ad benedictionem incensi assistunt, ac postea sedent.

1884. — Ad Cerei benedictionem. — Quum Diaconus cantat; *Lumen Christi*, Diaconi Assistentes surgunt et suo in loco genuflectunt; postquam Chorus responderit: *Deo gratias*, surgunt ac consistunt; ita se gerunt dum Diaconus secunda et tertia vice cantat: *Lumen Christi*. Ad Praeconii cantum perstant, sed cum Episcopus sedet et ipsi sedere possunt; quo absoluto, pergunt ad loca sua in Choro.

1885. — Ad Prophetias. — Recitata Hora Nona in Choro, Diaconi Assistentes accedunt ad Thronum et se gerunt ut in praeparatione ad Missam solemnem pontificalem (v. n. 900).

Postquam Episcopus paramenta sumpserit, eum ad Altare comitantur, sed consistunt ante eius infimum gradum; Altari ab Episcopo deosculato, cum eo ad Thronum revertuntur; Diaconus primus super Episcopi genua extendit gremiale.

Prophetia prima ab Episcopo lecta, ambo sedent; postquam Lector manum Episcopi deosculatus fuerit, Diaconus secundus gremiale et mitram Episcopo aufert. Diaconus primus decantato ab Episcopo: *Oremus*, cantat genuflectens: *Flectamus genua*, alter vero surgens cantat: *Levate*. Decantata Oratione, Diaconus primus mitram Episcopo imponit et super eius genua gremiale extendit; ambo sistunt dum Episcopus legit Prophetiam secundam; qua lecta, sedent et ita se gerunt ac alias Prophetias, hoc excepto, quod post Prophetiam quartam, octavam et decimam primam, non surgunt; surgunt vero, decantato Tractu post easdem Prophetias.

Absoluta Prophetia decima secunda, Diaconus primus non cantat: *Flectamus genua*, nec alter subiungit: *Levate*. Completa Oratione, de Throno descendunt ac sistunt ante infimum eius gradum.

1886. — Ad benedictionem Fontis baptismalis. — Reassumpto ab Episcopo annulo, Diaconi Assistentes iterum ad Thronum ascendant et sustinentes fimbrias pluvialis Episcopi cum eo accedunt ad Sacellum Fontis, ante cuius ingressum consistunt; Diaconus secundus mitram Episcopo aufert, quam alter imponit, absoluta Oratione; tunc ambo cum Episcopo ad Fontem procedunt et cum eo sistunt, facie ad Orientem versa; ibi Diaconus secundus mitram Episcopo aufert.

Diaconus primus post verba: *gratiam de Spiritu Sancto*, et, decantatis verbis: *non inficiendo corrumpat*, a Caeremoniario primo accipit manutergium, quod Episcopo porrigit; manutergium receptum, reddit Caeremoniario. Quum vero Episcopus signum Crucis super aquam efficit, pluvialis fimbriam elevat. Post verba: *super te ferebatur*, a Caeremoniario manutergium accipit et se ut supra gerit.

Praefatione completa, Diaconus primus mitram Episcopo imponit, dein ambo cum Episcopo ad Faldistorium pergunt; quo cum pervenerint, Diaconus secundus mitram Episcopo aufert; ambo profunde inclinati aspersionem accipiunt, dein Diaconus primus mitram Episcopo imponit ac postea uterque sedet. Aspersione completa, iterum ambo surgunt et ad Fontem cum Episcopo revertuntur.

Pars IV. - Sectio I. - De sacris functionibus ordinariis

Quum Presbyter Assistens Episcopo ministrat ampullas sacrorum Oleorum, Diaconus primus aliquantulum recedit; completa Fontis benedictione, ad Faldistorium cum Episcopo ambo revertuntur eique assistunt ad manuum lotionem.

1887. — Ad Litanias. — Postquam Episcopus manus absterserit, Diaconi Assistentes, ad eius latera procedunt, ad Altare maius; quo cum pervenerint, sistunt aliquantulum retro; dimisso pluviali ab eodem Episcopo, in genua procumbunt ad latera Faldistorii. Ad Versiculum: *Peccatores*, innuente Caeremoniario primo, surgunt et aliquantulum retro recedunt, deinde cum Presbytero Assistente pergunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam, ubi violacei coloris paramenta deponunt et albi coloris accipiunt ac postea ad Altare revertuntur; si nondum Litaniae completae sint, rursus ad Faldistorii latera genuflectunt.

1888. — Ad Missam pontificalem cum Vesperis. — Repetito Versiculo: *Christe, exaudi nos*, se gerunt more solito ut ad Missam pontificalem, sed.

I. - Introitus non legitur.

II. - Dum Subdiaconus Epistolam cantat, assistunt Episcopo eam legenti.

III. - Postquam ab Episcopo praeintonata fuerit Antiphona: *Alleluia*, Diaconus secundus ei gremiale ac mitram aufert; Diaconus primus, tertio ab Episcopo decantato: *Alleluia*, mitram ei imponit ac super eius genua gremiale extendit.

IV. - Osculum pacis non datur.

V. - Lotis et abstersis ab Episcopo manibus, postquam digitorum ablutionem sumpserit, cum eo ad Thronum ambo procedunt et postquam Subdiaconus ei Antiphonam: *Vespere autem*, praeintonaverit, Diaconus secundus mitram ei tollit; Antiphona intonata, Diaconus primus mitram Episcopo imponit, dein ambo sistunt ad impositionem et benedictionem incensi. Incepto Cantico, ad Altare cum Episcopo accedunt et ante eius infimum gradum consistunt. Altari thurificato, cum Episcopo ad Thronum revertuntur. Postquam Episcopus thurificatus fuerit, Diaconus secundus ei mitram aufert, quam alter imponit, completo Cantico.

Repetita Antiphona: *Vespere autem* etc., rursus cum Episcopo ambo ad Altare accedunt.

Articulus V.

*De Ministris sacris
in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.*

1889. — Ad Ignis et granorum incensi benedictionem. — Si Episcopus ignem et grana incensi benedicat, dum alii Canonici pergunt ad cum associandum, Ministri sacri assumunt amictum, albam, cingulum, Diaconus etiam stolam diaconalem violacei coloris, ac postea ad Altare accedunt et more solito se gerunt ad adventum Episcopi, sed quum ille ad Thronum accedit et ipsi accedunt.

Postquam Episcopus cappam deposuerit, Diaconus, adiuvante Subdiacono, cum induit amictu, alba, cingulo, Cruce pectorali, stola ac pluviali, eique mitram imponit, deinde ambo de Throno descendunt et ad suum scamnum in cornu Epistolae pergunt, ubi consistunt. Benedictione absoluta, ad Episcopum revertuntur, eumque paramentis exuunt, dein ad abacum accedunt, ubi Diaconus, dimissa stola violacea, sumit stolam, dalmaticam et manipulum albi coloris; Subdiaconus sumit planetam plicatam et manipulum violacei coloris.

Si vero Episcopus ignem et incensi grana non benedicat, tunc, dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Diaconus sumit amictum, albam, cingulum, dalmaticam et manipulum albi coloris, Subdiaconus vero sibi induit amictu, alba, cingulo et plancta plicata violacei coloris ac postea ad Altare maius ambo accedunt atque ad scamnum in cornu Epistolae pergunt.

1890. — Ad benedictionem Cerei. — Postquam Episcopus incensum imposuerit, Subdiaconus Crucem accipit et ad Sacristiam procedit immediate ante Diaconum qui Arundinem accipit ambabus inanibus; ambo cum ceteris ad ingressum Ecclesiae procedunt et ante praecipuam portam consistunt, facie Altari versa. Diaconus, ad nutum Caeremoniarii, Arundinem caute inclinat, ut ipse Caeremoniarius unam ex tribus candelis desuper positis accendat; qua accensa, Arundinem elevans, genuflectit, ac solus cantat: *Lumen Christi*; tum surgens, ad medium Ecclesiae, eodem ordine, procedit, ibique, altera candela, ut supra, accensa, iterum genuflexus altius cantat: *Lumen Christi*. Tandem ad medium fere Presbyterii pergit, ubi tertia accenditur candela, et rursus genuflexus, uti prius, adhuc altius cantat: *Lumen Christi*.

Responso a Cantoribus: *Deo gratias*, Clerico Arundinem tradit, accipit a Caeremoniario secundo Missale, ad Episcopum accedit et,

sine osculo eius manus, profunde inclinatus benedictionem petit dicens: *lube, domne, benedicere*.

Interim Subdiaconus cum ceteris accedit ad locum ubi cantandum sit Praeconium et ad dexteram legis sistit, facie ad illud versa, Crucifixi vero imagine ad Episcopum.

Accepta benedictione, Diaconus ad legile se confert.

Quo cum pervenerit, latus dexterum Altari conversum tenens (D. 4198 ad 8), facie vero ad Aquilonem, non vero ad Episcopum conversa, nisi sit in ambone (D. 4057 ad 3), Missale legili superponit, aperit et thure adolet ut ad Evangelium; tum, quin librum aut seipsum signet, innetis manibus, cantat: *Exsultet* etc.

Prolatis verbis: *curvat imperia*, cantum intermittit, et quinque thuris grana in Cereo instar Crucis infigit, primum scilicet in parte superiori, alterum in media, tertium in infima, quartum, a sinistris, quintum a dexteris suis hoc modo

Deinde prosequitur: *In huius igitur* etc. Post verba: *rutilans ignis accendit*, Arundinem accipit, Cereum accendit cum una ex tribus candelis in ea positis. Tum sequitur: *Qui licet sit divisus*, et, decantatis verbis: *apis mater eduxit*, cessat a cantu donec Minister parvae candelae lampades Altaris maioris accenderit.

In fine, nomen Episcopi Ordinarii exprimendum est etiam ab exemptis (D. 1827 ad 2).

Si Sedes Apostolica, vel Episcopalis, vacet, omittuntur verba: *Una cum beatissimo Papa nostro*, vel: *et Antistite nostro*. Quum Romanorum Imperium sit sublatum, omittuntur verba: *Respici etiam* etc., usque ad: *Per eundem Dominum*, exclusive (D. 3103 ad III).

Praeconio absoluto, Diaconus claudit librum illumque super legile relinquit; Subdiaconus Clerico Crucem tradit; ambo ad abacum pergunt, ubi Diaconus dimittit paramenta albi coloris et assumit stolam violaceam; Subdiaconus deponit planetam plicatam et manipulum violacei coloris, ac postea ambo ad scamnum se conferunt.

1891. — Ad Horam Nonam. — Cum ad scamnum pervenerint, Ministri sacri se ad Altare maius convertunt et recitant secreto: *Pater* etc., *Ave Maria* etc., dein ad populum se convertunt et sedent,

tecto capite. Tribus Psalmis absolutis, surgunt, ad Altare iterum se convertunt; ad: *Christus* etc., ante scamnum in genua procumbunt. Oratione: *Respice* etc., absoluta, surgunt, Subdiaconus sandalia cum caligis accipit et ad Thronum procedit.

1892. — Ad Prophetias. — Recitatis ab Episcopo precibus in Missae praeparatione, ambo ad Thronum accedunt et se gerunt more solito. Episcopo parato, ad abacum pergunt, ubi planetam plicatam et manipulum assumunt, dein ante infimum Altaris gradum se conferunt, ubi Diaconus mitram Episcopo aufert, dein ambo cum eodem Episcopo Altare ascendunt. Postquam Episcopus deosculatus fuerit Altare, Diaconus mitram ei imponit; ambo Cruci reverentiam peragunt, de Altari descendunt et ad scamnum pergunt in quo sedent.

Completo primae Prophetiae cantu, surgunt, ad Altare se convertunt; ad: *Flectamus genua*, genuflectunt et ad: *Levate*, surgunt; Oratione completa, se ad populum rursus convertunt et, ut prius, sedent ac ita se gerunt ad ceteras Prophetias, sed post lectionem Prophetiae quartae, octavae et decimae primae, non surgunt, surgunt vero, decantato Tractu, post easdem Prophetias.

Decantata a Lectore ultima Prophetia, Ministri sacri ad abacum pergunt, ubi deponunt planetam plicatam et manipulum; absoluta Oratione post eandem Prophetiam, ad Thronum procedunt, Episcopum exuunt manipulo, planeta, chirothecis, dahnatica et tunicella, deinde pluviale et formale induunt ac postea Diaconus mitram ei imponit. Ad abacum iterum ambo se conferunt, ubi planetam plicatam reassumunt, inter Canonicos se recipiunt et illis se conformant.

1893. — Ad Litanias. — Quum Processio ad Altare maius pervenerit, ambo ad abacum pergunt, ubi dimittunt planetam plicatam ac postea ad Episcopum accedunt cique formale et pluviale tollunt, deinde ad suum scamnum pergunt, ibique in genua procumbunt.

Ad Versiculum: *Peccatores*, surgunt, ad Sacristiam Altari maiori contiguam accedunt, ubi Diaconus, dimissa stola violacea, stolam et dalmaticam albi coloris sumit; Subdiaconus tunicellam eiusdem coloris sumit, ac postea ad Altare revertuntur atque ad Episcopum accedunt. Diaconus mitram ei aufert et stolam, deinde, Subdiacono adiuvante, induit eum, more solito, ut ante Missam pontificalem. Episcopo parato, ambo aliquantulum recedunt, manipulum assumunt et, si Litaniae nondum completae sint, genuflectunt ut prius.

1894. — Ad Missam pontificalem cum Vesperis. — Repetito Versiculo: *Christe, exaudi nos*, Ministri sacri surgunt, Subdiaconus accipit Evangelarium cum manipulo Episcopi et ambo se gerunt ut ad Missam solemnem pontificalem, sed:

I. - Subdiaconus, decantata Epistola, tradit Caeremoniario librum et, iunctis manibus, cum debitis reverentiis accedit ad Episcopum; clara voce ei dicit: *Reverendissime Pater* (vel si Celebrans sit Cardinalis: *Eminentissime ac Reverendissime Pater*) *annuntio vobis gaudium magnum quod est Alleluia*, ac postea Thronum ascendit et Episcopi manum deosculatur, de Throno descendit ac eidem Episcopo praeintonat Antiphonam: *Alleluia*, ter semper elevans vocem gradation. Decantato ab Episcopo tertium: *Alleluia*, debitis cum reverentiis ad suum pergit scamnum.

II. - Non dicitur: *Agnus Dei* etc., neque osculum pacis datur.

III. - Lotis et abstersis ab Episcopo manibus, postquam ille digitorum ablutionem sumpserit, Ministri sacri ad scamnum pergunt; Subdiaconus, invitante Caeremoniario secundo, ad Thronum accedit, Episcopo praecinit Antiphonam: *Vespere autem* etc.; qua intonata, ad suum revertitur scamnum.

Quum Episcopus ad Altare accedit, Ministri sacri et ipsi ante eius infimum gradum accedunt, ubi Diaconus mitram Episcopo tollit, ac postea ambo cum eodem Episcopo suppedaneum ascendunt et, more solito, assistunt ad incensationem Altaris; quothurificato, Diaconus mitram Episcopo imponit. Uterque de Altari descendit, Subdiaconus ad scamnum se confert, Diaconus vero ad Thronum accedit, ubi consistit ante eius infimum gradum, ad dexteram Presbyteri Assistantis Episcopum incensantis, dein accipit thuribulum ab eodem Presbytero, illum, Diaconos Assistentes, ceteros Canonicos et Subdiaconum de morethurificat, ac postea Thuriferario thuribulum tradit et ab illo incensatur.

Completo Cantico, ambo sedent et postquam a Choro repetita fuerit Antiphona: *Vespere autem* etc., surgunt et ante infimum Altaris gradum pergunt, ibique Diaconus mitram Episcopo tollit; ambo cum Episcopo Altare ascendunt, sed cum pervenerint ad suppedaneum Diaconus se confert a tergo Episcopi, Subdiaconus in planum descendit et a tergo Diaconi se confert.

IV. - Diaconus ad: *Ite Missa est*, addit duo: *Alleluia*.

Articulus VI.

De Canonicis deque ceteris Choralibus in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.

1895. — Ad ignis, granorum incensi et Cerei benedictionem. — Canonici, in ore solito, procedunt ad associandum Episcopum (v. n. 519).

Duo vel quatuor Cantores, igne et incensi granis benedictis, ad Sacristiam procedunt incedentes post Diaconum a quo decantatis verbis: *Lumen Christi*, genuflectunt et cantant: *Deo gratias*, dein illico surgunt et ita se gerunt secunda et tertia vice, semper vocem elevantes.

Canonici genuflectunt ad: *Lumen Christi* ac surgunt, decantatis verbis: *Deo gratias*, et sic perstant usque ad Praeconii finem.

1896. — Ad Prophetias. — Canonici, recitata in Choro Hora Nona, dum Episcopus legit Psalmos in Missae praeparatione, pergunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam, paramenta iuxta ordinem assumunt ac postea ad Chorum revertuntur.

Cantor primae Prophetiae, Caeremoniario invitante, procedit ad legile, ibi Cruci et Episcopo genuflexionem peragit. Manibus libro impositis, Prophetiam, statim ac Episcopus eam legere incipit, intelligibili simulque expedita voce decantat; qua absoluta, genuflexionem Cruci facit, ad Thronum pergit; genuflexione Episcopo peracta, Thronum ascendit; genuflexus Episcopi manum deosculaturae postea descendit, Episcopo genuflexionem iterat et ad suum pergit locum.

Et ita se gerunt Cantores aliarum Prophetiarum.

Canonici et ceteri Chorales, absoluto cantu cuiusque Prophetiae, vel Tractus, surgunt; ad: *Flectamus genua*, in genua procumbunt et ad: *Levate*, surgunt. Oratione completa, iterum sedent.

1897. — Ad benedictionem Fontis baptismalis. — Postquam Episcopus pluviale ac mitram acceperit, Canonici et ceteri Chorales incedunt ordinatim post Crucem ad Fontis Sacellum, Cantores Tractum: *Sicut cervus* etc., canunt; ante Sacelli ingressum omnes sistunt et in duas disponuntur alas. Completa Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus* etc., ad Fontis Sacellum accedunt, ibique sistunt, hinc inde, vel in gyrum pro loci capacitate. Ad aspersionem aquae benedictae omnes profunde inclinati consistunt, dein Canonici sedere possunt; cum Episcopus surgit et ipsi surgunt.

1898. — Ad Litanias. — Benedictione Fontis, vel Baptismi administratione completa, ordine quo venerunt, ad Altare maius omnes revertuntur et suis in locis genuflectunt; postquam Episcopus in Faldistorio procubuerit (Caer. Episc. L. II, cap. XXVII, n. 19), duo Cantores Litanias in Missali notatas incipiunt, Choralibus idem respondentibus.

Si Episcopus uti potest sacro Pallio, ultimus Canonicus Subdiaconus vel alius Choralis, iuxta Ecclesiae consuetudinem, ad: *Peccatores*, surgit, pergit ad Sacristiam Altari maiori contiguam, ubi deponit planetam plicatam, si ea utatur, assumit tunicellam albi coloris et ad Altare revertitur et se ut alias gerit.

Decantatis Litanis, Canonici ad Sacristiam Altari maiori contiguam se conferunt, ubi paramentis depositis, assumunt paramenta albi coloris statimque ad Chorum revertuntur.

1899. — Ad Missam pontificalem cum Vesperis. — Omnes se gerunt more solito, sed:

I. - Decantata Epistola, surgunt.

II. - Non recitatur *Agnus Dei* etc.; Pax non datur.

III. - Quum canitur *Magnificat* etc., more solito a Diacono incensantur.

Si Episcopus ignem non benedicat, Canonicus vel alius Sacerdos, iuxta consuetudinem, recitata in Choro Hora Sexta, paramenta sumit, nempe: amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale; ad nutum Caeremoniarum, vel in Sacristia ipsa, vel alio in loco decenti et consueto, se gerens ut dicemus de Canonico celebrante sub n. 1928, benedicit ignem et incensi grana. Quibusthurificatis, paramenta dimittit.

Articulus VII.

*De Caeremoniarum primo
in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.*

1900. — Caeremoniarum, recitata in Choro Hora Sexta, signum associandi Episcopum dat; se more solito gerit, sed ad Ecclesiae ianuam aspersio aquae benedictae non fit, et Episcopum directe ad Altare maius ducit.

Quum Episcopus in Sede quiescit, ei Crucem pectoralem aufert et dum paramenta sumit se ut alias gerit.

1901.

1902. — Ingrediente in Ecclesiam Subdiacono Crucem deferente cum ceteris, Episcopo signum surgendi dat et ad: *Lumen Christi*, genuflectendi; decantatis a Cantoribus verbis: *Deo gratias*, pariter surgendi signum dat atque dum Praeconium canitur, cum opus sit, innuit Episcopo eiusque Assistentibus ut sedeant atque assurgant. Completo Praeconii cantu, postquam Diaconi Assistentes de Throno descenderint, Caeremoniarius accedit ad Episcopi sinistram, ibique assistit dum in Choro Hora Nona recitatur; qua absoluta, se gerit ut in praeparatione ad Missam pontificalem.

Praemoneat Episcopum ut, decantato: *Oremus*, post ultimam Prophetiam, statim subjungat: *Omnipotens sempiterne Deus* etc.

1903. — Dispositio ante ingressum Fontis Sacelli.

BENEFIC. CANONICI

Me.

Mb.

Mm.

Caput XXVI. – De Sabbato Sancto Episcopo ordinario celebrante

1904. — Dispositio in Fontis Sacello.

DH E DI.

Mb

CL cum Cer

CANONICI CANONICI CANONICI [CANONICI

1905. — Caeremoniarius, suo tempore, primo Diacono Assistenti manutergium porrigit et, postquam Episcopus aquam extra Fontem effuderit, spongia vel panno e tela rudi extergit Fontis externam partem.

Dum Episcopus recitat: *Tu has simplices aquas* etc., Cereum accipit et Clerico tradit. Aspersione completa, Episcopum invitat ut ad Fontem redeat. Presbytero Assistenti primum Olei Catechumenorum ampullam porrigit, dein ampullam Chrismatis. Receptas ampullas, in abaco deponit.

Si qui baptizandi erunt, Ritus praescriptus in Appendice Pontificalis Romani servatur.

Litaniae Sanctorum a Cantoribus inchoantur postquam Episcopus in Faldistorio procubuerit (Caer. Episc. L. 11, cap. XXVII, n. 19).

Ad: *Peccatores*, Episcopo ceterisque surgendi signum dat.

1906. — Ad Missam pontificalem se gerit more solito, sed:

I. - Introitus non legitur.

II. - Ad intonationem: *Gloria in excelsis* etc., organa sonantur et aliquandiu campanulae intra Ecclesiam pulsantur.

III. - Sacra Imago, seu tela picta, nisi iam detecta fuerit, detegitur.

IV. - Praemoneat Episcopum ut dum Subdiaconus Epistolam cantat, ipse eam legat.

V. - Non dicitur *Credo*, neque Offertorium legitur, item nec: *Agnus Dei* etc., recitatur. Non datur osculum pacis.

VI. - Postquam Episcopus, sumpta digitorum ablutione, laverit et absterserit manus, praemoneat eum ut ad Thronum accedat et ad Altare revertatur, incepto Cantico: *Magnificat*.

VII. - Altari thurificato, ducit iterum Episcopum ad Thronum et ad Altare reducit postquam a Choro Antiphona: *Vespere autem* etc., repetita fuerit.

Articulus VIII.

De Caeremoniario secundo in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.

1907. — Horae Minores recitantur in Choro, candelis Altaris extinctis. Omnes cuiuscumque Dignitatis Cruci genuflexionem peragere debent usque ad Nonam inclusive, et in hoc tempore omittuntur Episcopo genuflexiones et Choro salutationes.

Si Episcopus ignem et incensi grana non benedicat, Caeremoniarius, recitata Hora Sexta in Choro; invitat Canonicum, vel Sacerdotem, ad sumenda paramenta pro ignis et incensi granorum

benedictione cui assistunt duo Ministri superpelliceo tantum induti et benedictio haec peragitur in Sacristia, vel in alio decenti et consueto loco. Interim Caeremoniarius invitat Ministros sacros ad paramenta accipienda illosque ad Altare ducit.

Si vero Episcopus ignem et incensi grana benedicat, pariter, recitata in Choro Hora Sexta, Caeremoniarius invitat Ministros sacros ad sumenda paramenta et eos ad Altare ducit. Quum Episcopus ad Thronum procedit, Clericis paramenta distribuit.

Ignem et incensi granis benedictis, ad Sacristiam proceditur sequenti ordine:

1. Thuriferarius ad dexteram Ministri deferentis incensi grana;
2. Subdiaconus Crucem deferens;
3. Diaconus, iunctis manibus;
4. Duo vel quatuor Cantores.

Accepta a Diacono Arundine, eodem ordine proceditur ad maiorem Ecclesiae ianuam. Quum Ecclesiam ingreditur, Caeremoniarius ab Acolytho parvam candelam accipit et ad Diaconi sinistram, unam ex tribus Arundinis candelam accendit.

Ad: *Lumen Christi*, omnes genuflectunt; decantatis verbis: *Deo gratias*, surgunt.

In medio Ecclesiae, et ante Altare, se ut supra gerit. Tradita Ministro candela, ex abaco sumit Missale, illud Diacono tradit et cum eodem Diacono ad Thronum pergit.

1908. — Advertat Caeremoniarius ut ad Praeconii cantum singuli Ministri hoc ordine disponantur: Diaconus sistit coram legili, facie ad Aquilonem, non ad Episcopum, conversa; ad huius dexteram Subdiaconus cum Cruce, Imagine Crucifixi Episcopum respiciente; ad Subdiaconi dexteram Thuriferarius, deinde Clericus Cereum deferens; ad sinistram Diaconi, Clericus cum Arundine, deinde Minister cum pelvi quinque granorum incensi et deferens parvam candelam accensam. Omnes autem lineam rectam efforment faciemque ad librum convertant (Caer. Ep. L. 11, cap. XXVII, n. 10; D. 4198 ad 8).

Pars IV. - Sectio I. – De sacris functionibus ordinariis

**1909. __ Dispositio ad cantum Praeconii in loco ubi
Evangelium cantari solet.**

1910. — Dispositio ad cantum Praeconii in ambone.

Caput XXVI. – De Sabbato Sancto Episcopo Ordinario celebrante

19U. — Dispositio ad cantum Praeconii in Ambone
si illud capax non sit.

S. Th.Cl.cer.

1912. — Dum Episcopus recitat Psalmos in Missae praeparatione, Caeremoniarius Clericis paramenta distribuit.

Episcopo parato, invitat Cantorem primae Prophetiae et cum eo ad legile pergit. Absoluto cantu, illum ad Thronum ducit et ita se gerit pro cantu ceterarum Prophetiarum.

Decantata ab Episcopo Oratione post ultimam Prophetiam, Clericis tradit pluviale et formale.

1913. — Ordo Processionis ad Fontis Sacellum:

1. Clericus gestans Cereum;
2. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
5. Beneficiarii;
6. Canonici;
7. Presbyter Assistens;
8. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
9. Ministri mitrae et baculi;
10. Ministri libri et candelae;
11. Familiares Episcopi.

Si Celebrans uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

1914. — Praefatione completa, Caeremoniarius aspensorium et vasculum vacuum ex abaco accipit, illud aqua benedicta implet, dein Acolytho tradit et Presbytero Assistenti aspensorium porrigit;

eundem Presbyterum in aspersione Cleri et populi comitatur, postquam Episcopus seipsum et Assistentes asperserit.

Ad: *Peccatores*, Clericis Episcopi paramenta distribuit.

1915. — Ad Missam pontificalem more solito se gerit, sed:

I. - Absoluto Epistolae cantu, a Subdiacono accipit Epistolarium et, postquam ipse Subdiaconus Episcopo dixerit: *Reverendissime Pater* etc., tradit ei librum cum: *Alleluia*, in musicis notis.

II. - Non dicitur: *Credo*, nec Offertorium legitur, item nec: *Agnus Dei* etc. recitatur, nec pacis osculum datur.

III. - Postquam Episcopus ad Sedem accesserit, ablutione digitorum sumpta, necnon lotis et abstersis manibus, Subdiaconum ad Thronum ducit, eique porrigit librum cum Antiphona: *Vespere autem* etc., in musicis notis. Antiphona ab Episcopo intonata, iterum ad scamnum ducit Subdiaconum.

1916. — Expleta Missa, Arundo removenda est et eius candelae non amplius accendi possunt (D. 2873 ad 5); Pyxis, in qua SS. Sacramentum asservatur, ad proprium Altare defertur.

Articulus IX.

De Ministris libri et candelae in Sabbato Sancto Episcopo Ordinario celebrante.

1917. — **Ab initio Functionis usque ad Praeconii cantum.** — Minister libri superpelliceo tantum indutus, Episcopo parato, accedit ad Thronum cum ceteris Clericis, ascendit et ad Episcopi sinistram subsistit ne ipsi conspectum impediat earum rerum quas benedicturus erit.

Gravis incensi benedictis, de Throno descendit et Missale super abacum reponit. ‘jjfi

Decantatis a Cantoribus verbis: *Deo gratias*, tertia vice, Minister libri iterum cum Missali ad Episcopum accedit pro benedictione Diaconi ante Praeconii cantum.

Circa finem Psalmi 50: *Miserere* etc., post Nonam, sumit ex abaco librum continentem Orationem: *Respice* etc., et coram Episcopo consistit, dein, libro super abacum reposito, sumit Canonem Pontificalem et cum Ministro candelae ad Thronum accedit et se ambo gerunt ut in Missae pontificalis praeparatione. Precibus ab Episcopo absolutis et repositis super abacum libro et candela, ad

Sacristiam pergunt, ubi pluvialia violacea assumunt ac postea ad Altare revertuntur.

1918. — Ad Prophetias. — Quum Episcopus ad Thronum revertitur, postquam Altare deosculatus fuerit, ambo ad Thronum accedunt pro lectione Prophetiae primae; qua lecta, de Throno descendunt et ante eius infimum gradum consistunt ad latera eiusdem Throni. Deosculata a Lectore manu Episcopi, iterum Thronum ascendunt et Minister libri Missale Presbytero Assistenti tradit. Ad: *Flectamus genua*, ambo genua flectunt; ad: *Levate*, surgunt. Decantata ab Episcopo Oratione, Minister libri a Presbytero Assistente Missale recipit quod ante Episcopum sustinet.

Et ita se gerunt ad reliquas Prophetias, sed post quartam, octavani et decimani primam, non accedunt ad Episcopum, postquam Lector eius manum deosculaverit, nisi decantato Tractu post easdem Prophetias.

1919. — Ad Fontis Baptismalis benedictionem. — Completa Oratione post ultimam Prophetiam, de Throno ambo descendunt et in Processione ad Fontis Sacellum incedunt posfr' Ministros de mitra et baculo. Quum Processio advenerit ante Sacelli ingressum, ad Episcopum se conferunt et Minister libri Presbytero Assistenti Missale tradit, quod recipit, absoluta Oratione.

In Fontis Sacello iterum Minister libri Missale Presbytero Assistenti porrigit quod ab illo recipit, Praefatione completa. Si nihil impediat, Minister candelae sistit apud Presbyterum Assistentem.

Completa aspersione, Minister libri accedit ad Episcopi sinistram et Missale apertum sustinet.

Ad: *Peccatores*, ambo ad Sacristiam procedunt ubi pluvialia violacea dimittunt et pluvialia albi coloris assumunt.

1920. — Ad Missam pontificalem cum Vesperis. — Ministri se gerunt more solito, sed:

I. - Decantata ab Episcopo Oratione, de Throno non descendunt; accepto ab eodem Episcopo gremiali, Minister libri Missale apertum ante Episcopum sustinet.

Lecta ab Episcopo Epistola, de Throno descendunt et ante eius infimum gradum consistunt. Praeintonata Antiphona: *Alleluia*, Minister libri tradit Missale Presbytero Assistenti, quod recipit, postquam Episcopus tertium decantaverit: *Alleluia*, iterumque Missale apertum ante Episcopum sustinet.

II. - Non dicitur: *Credo*, nec Offertorium legitur.

III. - Lotis et abstersis ab Episcopo manibus postquam ille digitorum ablutionem sumpserit, ambo ad Thronum procedunt; Minister libri Missale apertum ante Episcopum sustinet. Repetita a Choro Antiphona: *Alleluia*, post Psalmum 116: *Laudate Dominum* etc., Missale Presbytero Assistenti tradit a quo illud recipit, intonata Antiphona: *Vespere autem* etc., dein ambo de Throno descendunt.

Articulus X.

De Ministro mitrae et baculi in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.

1921. — De Ministro mitrae. — Quum Episcopus ad Thronum accedit, facta brevi oratione in Faldistorio, hic Minister, superpelliceo et vimpa tantum indutus, ante infimum Altaris gradum se confert una cum Ministro baculi; mitra a secundo Caeremoniario accepta, ad Thronum pergit.

Postquam Episcopus pluviale cum formali acceperit, Diacono Missae mitram porrigit eamque a secundo Diacono Assistente recipit antequam Episcopus cantet: *Dominus vobiscum*. Completis tribus Orationibus, primo Diacono Assistenti mitram tradit eamque ab altero recipit, postquam Episcopus in thuribulum incensum imposuerit. Igne ac incensi granis aspersis et thurificatis, mitram deponit super Altaris mensam in cornu Evangelii.

Dum Episcopus legit Psalmos in Missae praeparatione, una cum Ministro baculi ad Sacristiam accedit, ubi vimpam et pluviale violacei coloris sumit, ac postea ad Altare revertitur; accepta mitra, ad Thronum se confert. Postquam Episcopus acceperit planetam, mitram Diacono porrigit, eamque ab eodem Diacono recipit, ante infimum Altaris gradum, atque eidem tradit postquam Episcopus Altare deosculatus fuerit.

Deosculata a Lectore primae Prophetiae Episcopi manu, Minister iste mitram a secundo Diacono Assistente accipit et alteri porrigit, decantata ab Episcopo Oratione. Et ita se gerit ad reliquas Prophetias, sed post quartam, octavam et decimam primam recipit mitram, postquam a Choro decantatus fuerit Tractus, post easdem Prophetias.

In Processione ad Fontis Sacellum incedit ad dexteram Ministri baculi, post Caudatarium.

Quum Processio pervenerit ante ingressum Fontis Sacelli, mitram a secundo Diacono Assistente accipit et alteri porrigit, decantata ab Episcopo Oratione.

Quum Episcopus ad Fontem venerit, a secundo Diacono mitram accipit eamque primo Diacono tradit, completa Praefatione. Ante aspersionem, iterum a secundo Diacono mitram accipit. Postquam Episcopus seipsum, Presbyterum Assistentem, necnon Diaconos Assistentes asperserit, Diacono primo mitram porrigit, quam recipit a Diacono Missae ad: *Peccatores*, deinde cum Ministro baculi accedit ad Sacristiam, ubi pluviale violaceum deponit et album accipit ac postea ad Altare revertitur; a Caeremoniario secundo mitra pretiosa accepta, apud Faldistorium se confert.

Ad Missam pontificalem cum Vesperis se gerit more solito, sed:

I. - A secundo Diacono Assistente mitram accipit, praeintonata Antiphona: *Alleluia*, post Epistolam, quam Diacono primo porrigit postquam Episcopus tertia vice decantaverit: *Alleluia*.

II. - Mitram a secundo Diacono Assistente recipit, praeintonata Antiphona: *Vespere autem* etc., statimque eam primo Diacono porrigit. Quum Episcopus pervenerit ante infimum Altaris gradum, incepto Cantico: *Magnificat* etc., a Diacono Missae mitram accipit quam eidem porrigit, Altarithurificato.

Postquam Episcopus ad Thronum incensatus fuerit, mitram a secundo Diacono Assistente accipit eamque primo Diacono porrigit, completo Cantico; cum Episcopus ad Altare revertitur, ante infimum eius gradum mitram a Diacono Missae recipit.

1922. — De Ministro baculi. — Quum Episcopus ad Thronum accedit, Minister baculi superpelliceo tantum indutus una cum Ministro mitrae ante infimum Altaris gradum se confert; accepto baculo, ad Thronum procedit. Igne et incensi granis benedictis, ad Altare revertitur ac in basi baculum reponit.

Dum Episcopus legit Psalmos in Missae praeparatione, Minister una cum mitrae Ministro accedit ad Sacristiam, ubi assumit pluviale violaceum, dein ad Altare revertitur, baculum accipit et ad Thronum pergunt.

Postquam Episcopus reassumpserit annulum, illi baculum porrigit, quem recipit ante infimum Altaris gradum: deosculato ab Episcopo Altari, iterum ei baculum porrigit, quem recipit, cum Episcopus ad Thronum pervenerit, eique rursus tradit antequam ad Fontis Sacellum accedat.

Quum Processio ante ingressum Sacelli pervenerit, ab Episcopo baculum recipit eique tradit, Oratione decantata; iterum ab eo baculum recipit cum ad Fontem Episcopus accedit.

Postquam Episcopus manus absterserit Fonte benedicto, baculum ei porrigit, quem recipit postquam ad Faldistorium ante Altare maius pervenerit. Ad: *Peccatores*, deposito in basi baculo, una cum mitrae Ministro ad Sacristiam accedit, ubi pluviale violaceum dimittit et pluviale albi coloris assumit ac postea ad Altare revertitur; baculo accepto, se ad Faldistorium confert.

Ad Missam pontificalem se more solito gerit, sed:

I. - Postquam Episcopus, sumpta digitorum ablutione, laverit et absterserit manus, illi baculum porrigit, quem recipit quum ad Thronum pervenerit.

II. - Baculum iterum Episcopo porrigit, incepto Cantico *Magnificat* etc., quem recipit, ante infimum Altaris gradum;thurificato Altari, Episcopo iterum baculum porrigit, quem recipit, Cantico absoluto.

III. - Repetita Antiphona: *Vespere autem* etc., rursus Episcopo baculum tradit quem recipit ante infimum Altaris gradum.

Articulus XI.

De ceteris Ministris inferioribus in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario celebrante.

1923. — I. De Crucifero. — Si Episcopus ignem et incensi grana benedicat, dum ille paramenta assumit, Crucifer, superpelliceo tantum indutus, Crucem accipit, se confert ad Thronum et consistit ante foculum e regione Episcopi. Igne et incensi granis benedictis, Crucem in pristino loco reponit.

Dum canitur ultima Prophetia, pergит ad Sacristiam, ubi sumit amictum, albam, cingulum et planetam plicatam ac postea ad Altare revertitur, dein, accepta Cruce, medius inter Ceroferarios cum candelabris, ad cancellos pergит; ad nutum Caeremoniarum, procedit ad Fontis Sacellum.

Cum illuc pervenerit, sistit ante eius cancellos, facie ad Episcopum versa.

Cantata ab Episcopo Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus, respice* etc., Baptisterium ingreditur et sistit e regione Episcopi, si nihil impediat, alias versus ad Fontem, quam maxime potest se appropinquat.

Fontis benedictione completa, ad Altare, modo quo advenerit, revertitur et Crucem in suo loco reponit, dein ad Sacristiam accedit, ubi paramenta deponit.

IL - De Thuriferario. — Si Episcopus ignem et incensi grana benedicat, dum ille paramenta assumit Thuriferarius se confert in Sacristiam, thuribulum absque igne capit et ad Altare se confert, Episcopo parato, ad Thronum accedit et consistit ad Cruciferi dexteram. Dum Episcopus recitat Orationem: *Veniat, quaesumus* etc., acceptis forcipibus, prunas ardentes iam benedictas, in thuribulum iniicit; Oratione expleta, Thronum ascendit pro incensi ministratione, dein descendit, consistit in plano ad dexteram Cathedrae. Igne et incensi granis aspersis, Thuriferarius iterum Thronum ascendit, Presbytero Assistenti thuribulum tradit; igne ac granis incensi thurificatis, ab eodem illud recipit atque consistit in plano ut prius. Dimissis ab Episcopo paramentis et reassunpta Cruce pectorali, rursus Thronum ascendit pro impositione ac benedictione incensi, dein procedit ad Sacristiam, ante Subdiaconum ad dexteram Ministri deferentis incensi grana, et a Sacristia ad primariam Ecclesiae portam procedit.

Cum ceteris, tribus in diversis locis, genuflectit ad: *Lumen Christi*; cum ante Altare maius pervenerit, decantata tertia vice: *Deo gratias*, ad legile se confert et consistit ad sinistram eiusdem legis; thurificato libro, transit ad dexteram Subdiaconi; Praeconii cantu absoluto, accedit ad Sacristiam, ubi thuribulum reponit.

Si vero Episcopus ignem et incensi grana non benedicat, tunc Thuriferarius, recitata in Choro Hora Sexta, se gerit ut sub n. 1952, V, sed progreditur ad locum in quo benedictio peragenda est et thuribulum tradit primo Assistenti; recepto thuribulo, ad Altare maius procedit et se ut supra gerit.

Ad Missam pontificalem cum Vesperis, se more solito gerit, sed, intonata ab Episcopo Antiphona: *Vespere autem* etc., ascendit Thronum pro incensi ministratione, dein pergit ad Epistolae cornu, Altare per gradus laterales ascendit, thuribulum Diacono tradit ac postea de Altari descendit; thurificato Altari, recipit thuribulum, ad Thronum pergit, et thuribulum Presbytero Assistenti tradit. Thurificatis Diaconis Assistantibus a Diacono Missae, comitatur Diaconum ad Chorum pro incensatione, ac more solito se gerit.

III. - De Ceroferariis. — Dum Canonici pergunt ad Episcopum associandum, Ceroferarii, more solito, Ministros sacros in paramentis assumendis adiuvant, ac postea illos ad Altare praecedunt.

Ceroferarii ad abacum pergunt et Ministros sacros adiuvant in assumendis, vel deponendis, paramentis:

- a) Igne et incensi granis benedictis;
- b) Absoluto Praeconii cantu;
- c) Assumptis ab Episcopo paramentis Missae violacei coloris;
- d) Decantata ultima Prophetia.

Postquam Episcopus pluviale et mitram acceperit, decantata Oratione post ultimam Prophetiam, Ceroferarii ex abaco candelabra sumunt, ad Cruciferi latera se conferunt et ad Fontis Sacellum procedunt.

Quum illuc pervenerint, sistunt prope Sacellum, seu ante eius cancellos, facie ad Episcopum versa; tum, decantata ab eodem Episcopo Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus, respice propitius* etc., Baptisterium, si locus sinit, ingrediuntur, et iugiter stantes, hinc inde, ad latus Cruciferi, se e regione Episcopi statuunt, facie ad eundem conversa.

Benedictione Fontis vel administratione Baptismi completa, ad Altare redeunt, modo quo advenerunt, sua candelabra in loco pristino reponentes. Dehinc sacros adiuvant Ministros dum planetas plicatas exuunt.

Ad: *Peccatores*, surgunt, pergunt ad Sacristiam cum Ministris sacris, quos adiuvant in paramentis albi coloris sumendis.

Episcopo parato, Ministris sacris manipulum imponunt et, Litanis completis, se gerunt more solito ut ad Missam solemnem pontificalem, excepto quod ad Evangelium candelabra non deferunt.

IV. - De Ministro de Cereo paschali. — Responso a Choro tertia vice: *Deo gratias* ad: *Lumen Christi*, Minister ex candelabro Cereum paschalem accipit, se confert ad legile, ubi sistit ad eius sinistram et Cereum ita ponit, durante Praeconii cantu, ut Crux Episcopum respiciat.

Ad verba: *curvat imperia*, Minister prope Diaconi dexteram accedit; accenso Cereo, pristinum in locum redit. Praecono vero absoluto, Cereum super candelabrum deponit ita ut Crux populum respiciat (D. 4198 ad 7).

Absoluta ultima Prophetia cum sua Oratione, Minister ex candelabro Cereum sumit et prope cancellos pergit; ad nutum Caeremoniarum, absque ulla Altari reverentia, ante Cruciferum ad Fontis Sacellum progreditur.

Cum illuc pervenerit, sistit prope Sacellum, seu ante eius cancellos, facie ad Celebrantem versa. Oratione: *Omnipotens sempiterne Deus*

respice etc., decantata, Sacellum ingreditur, ibique sistit, facie ad Fontem conversa.

Dum Episcopus recitat verba: *Tu has simplices aquas* etc., Clericus ad Fontem accedit et Caeremoniario Cereum tradit. Decantatis verbis: *foecundet effectum*, extergit Cereum qua parte immersus fuit, dein eum recipit; completa Fontis benedictione vel Baptismi administratione, ad Altare, modo quo venit, revertitur, collocans Cereum sic accensum in suo loco.

V. - De Acolytho. — Si Episcopus ignem et incensi grana non benedicat, Acolythus, recitata in Choro Hora Sexta, se gerit ut sub n. 1952, VII, sed procedit ad locum in quo benedictio peragenda est et sistit ad dexteram primi Assistantis eidemque aspersorium porrigit.

Si vero Episcopus ignem et incensi grana benedicat, Acolythus, dum Episcopus accedit ad Sedem, sumit ex abaco pelvim et ad Thronum accedit; reposita pelvi super abacum, sumit ex eo vasculum aquae benedictae et una cum Thuriferario ante Thronum se confert et sistit ad sinistram Cruciferi.

Tribus Orationibus completis, cum Thuriferario ante infimum Throni gradum se confert et consistit ad dexteram Cathedrae. Quum Thuriferarius de Throno descendit, imposito ac benedicto incenso, Acolythus ascendit, Presbytero Assistenti aspersorium porrigit; igne ac incensi granis aspersis, descendit et vasculum in Sacristiam deferit.

Postquam Episcopus paramenta dimiserit, Acolythus componit albam et una cum amictu, cingulo ac stola collocat super Altaris mensam; pluviale cum formali super abacum deponit quod ad Thronum deferit, absoluta Oratione post ultimam Prophetiam.

In Fontis Sacello consistit apud abacum; post verba: *gratiam de Spiritu Sancto*, Caeremoniario primo manutergium in pelvi tradit; decantatis verbis: *super te ferebatur*, pannum e tela rudi Caeremoniario tradit.

Praefatione absoluta, accipit a Caeremoniario secundo vasculum aquae benedictae et cum eodem Caeremoniario accedit ad Presbyterum Assistantem. Postquam Episcopus asperserit eundem Presbyterum et Diaconos Assistentes, Acolythus Presbyterum Assistentem in aspersione Cleri comitatur sustinens pluvialis fimbriam et vasculum deferens.

Quum Episcopus ad Altare pervenerit, Fonte benedicto, apud Faldistorium accedit et a Caeremoniario primo accipit Episcopi

pluviale et formale quae in Sacristiam defert. Ad: *Peccatores*, candelas Altaris accendit et ad Missam se gerit more solito.

VI. - De Ministro granorum incensi et parvae candelae,— Si Episcopus ignem et incensi grana non benedicat, Minister se gerit ut sub n. 1952, VIII, sed procedit ad locum in quo benedictio peragenda est et candelam parvam accendit in Sacristia, ut infra, scilicet antequam procedat cum ceteris ante primariam Ecclesiae portam.

Si vero Episcopus ignem et incensi grana benedicat, hic Minister, Episcopo parato, sumit ex abaco pelvim cum quinque granis incensi et se confert ad Thronum, ubi consistit ante eius infimum gradum, ad Cathedrae dexteram. Dum Episcopus incipit Orationem: *Veniat, quaesumus* etc., genuflectit et pelvim elevat versus Episcopum. Aspersis ac thurificatis incensi granis, surgit; postquam Episcopus iterum incensum in thuribulum imposuerit, ad sinistram Thuriferarii, accedit ad Sacristiam, ubi parvam candelam ex igne benedicto accendit, dein ad primariam Ecclesiae portam cum ceteris procedit; Caeremoniario secundo candelam tradit, quam ab eodem recepit, tertia Arundinis candela accensa, ac postea una cum Ministro Arundinis accedit ad legile et sistit ad eiusdem legilis dexteram, ad sinistram scilicet Ministri Arundinis.

Post verba: *curvat imperia*, prope Diaconi dexteram accedit; decantatis verbis: *apis mater eduxit*, lampades Altaris maioris accendit, dein reliquas per Ecclesiam.

VII. - De Ministro de arundine.— Decantatis a Choro tertia vice verbis: *Deo gratias*, hic Minister accipit a Diacono Arundinem; una cum Ministro granorum incensi accedit ad legile et sistit ad eiusdem legilis dexteram, scilicet ad sinistram Diaconi. Post verba: *rutilans ignis accendit*, Diacono tradit Arundinem quam recipit, Cereo accenso. Praeconii cantu absoluto, Arundinem in basi reponit.

VIII. - De Clericis pro Episcopi paramentis.— Quum Episcopus, facta in Faldistorio oratione, accedit ad suam Sedem, si ignem et incensi grana benedicat, Clericis ex ante infimum Altaris gradum se conferunt et se gerunt more solito in accipiendis Episcopi paramentis (v. n. 635).

Igne ac incensi granis benedictis, iterum ad Thronum accedunt; paramenta recipiunt. Dum Episcopus legit Psalmos in Missae praeparatione, Clerici novem ante infimum Altaris gradum accedunt et se gerunt ut sub n. 966, VII diximus.

Decantata Oratione post ultimam Prophetiam, Clerici quatuor ad Thronum accedunt ad paramenta recipienda.

Ad: *Peccatores*, Clerici quinque accedunt ante infimum Altaris gradum ad Episcopi paramenta sumenda, dein ante Episcopum ad Faldistorium se conferunt. Advertant Clerici isti sive cum ad Altare accedunt, sive quum ante Episcopum se conferunt, ne terga vertant vel Episcopo vel Altari.

Missa absoluta, more solito se gerunt.

IX. - De Ministris de Faldistorio. — Postquam Episcopus ad Thronum accesserit, brevi oratione in Faldistorio facta, Ministri amovent Faldistorium et congruo in loco reponunt, deinde ante Episcopum, foculum cum igne collocant quem in Sacristia reponunt post ignis benedictionem. Praeconii cantu absoluto, collocant in medio Presbyterio legile nudum pro Prophetiarum cantu.

Dum Fons Baptismalis benedicitur, Ministri hi tollunt de Throno ornamenta violacea et etiam violacea vela ex abaco, paramenta albi coloris Episcopi super Altaris mensam ponunt et Faldistorium in medio Presbyterio statuunt. Omnia, quibus non est opus amplius, tollunt et in Sacristiam deferunt.

Dum Episcopus sumit paramenta pro Missae celebratione, amovent pallium violaceum de Altari et inter candelabra vascula cum floribus collocant, dein tollunt de Faldistorio pulvinos violaceos, necnon tegumentum, atque albi coloris pulvinos ac tegumentum statuunt.

X. - De Ministris Iotionis. — Hi Ministri ad Episcopum accedunt:

- f) post Nonam, absolutis precibus in Missae praeparatione;
- b) post benedictionem Fontis et, si qui erunt baptizandi, etiam completa Baptismi administratione;
- c) ad Missam, in ore solito.

XI. - De Sacrista. — Completa Praefatione Fontis benedictionis, Sacrista aquam e fonte haurit et in vasa, apud Ecclesiae portas, infundit; pars aliqua in fidelium usum reservatur ac pro domorum benedictione.

Picturam, vel eminentem Imaginem, Altaris detegit, nisi forte ad intonationem Hymni: *Gloria in excelsis* etc., detegi solet.

Turris campanas non licet pulsare in Sabbato Sancto prius quam in Cathedrali seu matrice pulsantur (DD. 36; 170; 405; 673; 738; 887 ad 1; 1079; 1138; 1440 ad 6; 1684 ad 3; 1842; 2799 ad 3), etiam si agatur de Ecclesiis exemptis (D. 337).

CAPUT XXVII.

DE SABBATO SANCTO, EPISCOPO ORDINARIO PRAESENTE
ET CELEBRANTE CANONICO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1924. — A) In Sacristia capitulo

Super consuetam mensam paratur pro Canonico celebrante: amictus, alba, cingulum, pluviale cum stola violacea; pro sacris Ministris: bini amictus, duae albae cum cingulis ac stola diac-nali violacea; binae planetae plicatae violaceae.

B) In Sacristia maiori

Congruo in loco adsint: Crux processionalis;thuribulum cum navicula; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; pelvis cum quinque granis incensi et parva candela; Missale; intorticia; Arundo (v. m 1870, B, II).

C) Ad Altare maius

I. - Altare paratur ut dictum est sub n. 1870, C), I, sed non collocatur septimum candelabrum, nec super eius mensam Episcopi paramenta ponuntur.

II. - Super abacum: omnia adsint pro Missa solenni (n. 1163, IV), praeterea: pro Celebrante: planeta et manipulus violacei coloris; pro Diacono: dalmatica, stola et manipulus albi coloris; duo manipuli violacei coloris, pro Ministris sacris; tabellae secretarum; duo candelabra cum albis candelis; libri pro Cantoribus Litaniarum, iuxta Missale.

III. - Apud abacum adsint: legile nudum; pulvini et tegumentum albi coloris pro Faldistorio; vascula cum floribus, vel Reliquiae Sanctorum.

IV. - In altero abaco, ad Throni dexteram, praeparatur: pluviale cum stola albi coloris, cingulum, alba, amictus, formale pretiosum

in pelvi, mitra pretiosa et alia auriphrygiata; Missale; Canon Pontificalis; scotula cum candela; duae vimpae pro Ministris mitrae et baculi; lanx pro Cruce pectorali.

V. - In latere Evangelii: Thronus, ut diximus sub n. 1870,

VI. - In latere Epistolae solitum apponitur scamnum, super quod praesto sit biretum pro Subdiacono.

VII. - In medio Presbyterio: Faldistorium cum tegumento et pulvinis violaceis.

VIII. - In Sacristia Altari maiori contigua:

Super mensam; pro Celebrante: planeta cum stola et manipulo albi coloris; pro sacris Ministris: duo manipuli, stola diaconalis, dalmatica et tunicella albi coloris.

Super parvam mensam ponitur cappa sine pellibus pro Episcopo; si vero Ordinarius sit Cardinalis, collocatur cappa serica rubri coloris.

D) In Fontis Sacello

I. - Omnia quae diximus sub n. 1870, D), excepto Faldistorio, in cuius loco collocantur tria scabella pro Canonico celebrante et Ministris sacris.

II. - Primo loco in scamno Canonorum, collocantur pulvini violacei coloris pro Episcopo.

III. - Super abacum ponitur stola violacea et loco Appendicis Pontificalis Romani, si Baptismus ministrandus sit, collocatur Rituale Romanum.

E) Extra Ecclesiae maiorem portam

Praeparatur focus cum carbonibus accensis, ac forceps ferrea.

Articulus II.

*De Episcopo Ordinario praesente in Sabbato Sancto
et de eius Assistentibus, celebrante Canonico.*

1925. — De Episcopo. — Episcopus accedit ad Ecclesiam post ignis benedictionem et se gerit ut sub n. 1871 diximus, sed cum ad Thronum pervenerit, incensum in thuribulum imponit et benedicit ac postea servat ea quae sub n. 1872 notantur.

Praeconii cantu absoluto, sedet usque ad finem primae Prophetiae quam non legit, sed, absoluto eius cantu, Lectori manum deosculandam praebet ac postea surgit. Ad: *Flectamus genua*, genuflectit; ad: *Levate* surgit; absoluta Oratione, iterum sedet et ita se gerit ad reliquas Prophetias, sed post quartam, octavam et decimam primam, profecto de Throno Lectore, legit Tractum post easdem Prophetias.

Quum ad Fontis Sacellum proceditur, incedit post Celebrantem et ante ingressum eius, se confert ad dexteram Diaconi; in Sacello se collocat primo loco in scamno pro Canonicis, et Choralibus se conformat, dum Celebrans Fontem benedicit.

Ad aspersionem aquae benedictae surgit, a Celebrante aspersorium accipit quo prius seipsum in fronte aspergit, dein Celebrantem cui postea aspersorium reddit.

Infra Litanias, genuflectit in Faldistorio ante Altare maius; ad: *Peccatores*, surgit; Cruce pectorali et cappa dimissis, paramenta sumit; accepta mitra, si nondum Litaniae completae sint, iterum in Faldistorio genuflectit.

Repetito Versiculo: *Christe, exaudi nos*, Episcopus surgit et, accepto baculo, ante infimum Altaris gradum se confert ac se gerit ut in Articulo II Capitis 111 Partis tertiae cum exceptionibus notatis sub n. 1877, 1, 11, III, VI, praeterea, intonata a Celebrante Antiphona: *Vespere autem* etc., imponit et benedicit incensum. Incepto Cantico, mitram dimittit, surgit, baculum accipit et, suo tempore, more solito incensatur; dum repetitur Antiphona, sedet et iterum surgit ad: *Dominus vobiscum*.

1926. — De Presbytero Assistente. — Presbyter Assistens cum Episcopus ad Thronum accedit, facta oratione in Faldistorio, et ipse ad Thronum se confert ac, more solito, incensum ministrat, dein ad suum locum in Choro accedit, aliisque Canonicis se conformat. Iterum ad Thronum accedit, facta Confessione, et se gerit ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti (v. n. 976 et seqq.), sed:

I. - Dum Subdiaconus Epistolam cantat, Episcopo eam legenti assistit.

II. - Non dicitur: *Credo*, nec: *Agnus Dei*, neque pax datur.

III. - Dum repetitur Antiphona: *Alleluia*, post Psalmum 116: *Laudate Dominum* etc., accedit ad Thronum et, intonata a Celebrante Antiphona: *Vespere autem* etc., incensum, more solito, ministrat; dum Celebrans thurificatur, de Throno descendit pro

Episcopi incensatione, deinde ad suum scabellum, ad Episcopi dexteram, ascendit et a Diacono thurificatur, tandem revertitur ad Chorum aliisque Canonicis se conformat.

1927. — De Diaconis Assistentibus. — Diaconi Assistentes aliis Canonicis se conformant et accedunt ad Episcopum tantum ad: *Peccatores* eumque adiuvant in sumendis paramentis sacris, more solito. Episcopo parato, si nondum Litaniae completae sint, genuflectunt ad Faldistorii latera.

Repetito Versiculo: *Christe, exaudi nos*, surgunt, Episcopum comitantur ante infimum Altaris gradum et se gerunt ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti, sed:

I. - Dum Subdiaconus Epistolam cantat, Episcopo eam legenti assistunt.

II. - Non dicitur *Credo*, non legitur Offertorium, non recitatur: *Agnus Dei*, neque pax datur.

III. - Intonata a Celebrante Antiphona: *Vespere autem* etc., assistunt ad incensi ministrationem et thurificationem accipiunt post Presbyterum Assistentem.

Articulus 111.

De Canonico celebrante in Sabbato Sancto, praesente Episcopo Ordinario.

1928. — Ad ignis et granorum incensi benedictionem. — Dum in Choro recitatur Hora Nona, Canonicus celebrans paramenta sumit, nempe: amictum, albam, cingulum, stolam et pluviale violacei coloris; ad nutum Caeremoniarii, pergит medius inter Ministros sacros, capite tecto, extra portam Ecclesiae, vel, si quando aër aut alia causa id impediāt, ad illius aditum, novo igni benedicturus.

Cum illuc pervenerit, sistit ante mensam ibidem praeparatam, stans, facie ad Crucem seu portam Ecclesiae conversa, detecto capite et se gerit ut diximus de Episcopo sub n. 1871.

Igne et incensi granis thurificatis, Celebrans cum sacris Ministris accedit ad Altare maius et in scamno sedet.

Cum Episcopus in Presbyterium ingreditur, surgit, more solito, se ei inclinant; cum in Throno sedet et ipse sedet.

1929. — Ad benedictionem Cerei. — Quum Diaconus cantat: *Lumen Christi*, Celebrans surgit, cum aliis genuflectit, et, decantatis verbis: *Deo gratias*, surgit; quibus verbis tertia vice decan-

tatis, sedet. Quum Diaconus ad legile pergit Canonicus celebrans surgit, ascendit Altare et illud in medio deosculatur, se ad cornu Epistolae confert, ubi consistit, facie ad legile versa.

1930. — Ad Prophetias. — Absoluto Praeconii cantu, Celebrans ad scamnum descendit, deponit pluviale, sumit manipulum et planetam, dein, debitis cum reverentiis, per brevioram viam revertitur ad Altare et ad cornu Epistolae accedit, ibique, manibus super Missale, vel Legile, positus, Prophetiam legit, submissa voce. Completa a Lectore prima Prophetia, cantat: *Oremus*, manus interim ante pectus expandens, iungensque, et caput Cruci inclinans; tum, pronunciato a Diacono: *Flectamus genua*, ad quod ipse Celebrans non genuflectit, et a Subdiacono: *Levate*, extensis manibus, prout in Missa, Orationem in tono feriali subiungit.

Ad reliquas Prophetias se gerit ut in prima, sed, completa quarta, octava et decima prima Prophetia, *Oremus* canit post Tractum.

1931. — Ad benedictionem Fontis baptismalis. — Postrema Prophetia cum sua Oratione absoluta, Celebrans, quin prius ad medium Altaris accedat, aut ullam exhibeat reverentiam, descendit rursum ad scamnum, ubi, planeta deposita ac manipulo, pluviale accipit violaceum; facta in medio Altaris profunda inclinatione, ad Fontem progreditur, tecto capite, medius inter Diaconum et Subdiaconum, atque se gerit ut diximus de Episcopo sub n. 1875.

Praefatione completa, Celebrans e Fonte discedit, ad scamnum procedit et sedet, tecto capite.

Ad nutum Caeremoniarum, detecto capite, surgit, ad Episcopum accedit una cum Caeremoniario et Acolyto vasculum aquae benedictae deferente.

Quum Celebrans coram Episcopo advenerit, reverentiam ei peragit et cum osculis eidem porrigit aspersionem; profunde inclinatus aspersionem accipit, dein, cum consuetis osculis, aspersionem recipit; Episcopo reverentiam iterat, ad suum scamnum revertitur, ubi sacros Ministros aspergit ac postea Caeremoniario aspersionem tradit et sedet, tecto capite.

Aspersione completa, Celebrans, innuente Caeremoniario, detegit caput, ad Fontem iterum accedit et se gerit ut sub n. 1875 notavimus.

Si qui erunt baptizandi, Ritus praescriptus in Rituali Romano servatur, quem tradimus in Sectione secunda Partis quintae.

1932. — Ad Litanias. — Completa -Fontis benedictione, vel Baptismatis administratione, Celebrans medius inter Ministros iunctisque manibus, tecto capite, statim ad Altare, ordine quo venit,

regreditur; reverentia ad Crucem peracta, ad consuetum scamnum pergīt et pluviale deponit; iunctisque manibus, detecto capite, ad scamnum procedit ad sinistram Faldistorii collocatum.

Ad: *Peccatores*, Celebrans surgit; exhibita Cruci profunda reverentia, caput cooperit et post Diaconum ad Sacristiam Altari maiori contiguam pergīt.

1933. — Ad Missam solemnem cum Vesperis.— Innuente Caeremoniario, Celebrans ad Altare revertitur et se gerit ut in Articulo V Capitis III Partis III, sed:

I. - Thurificato Altari, statim cum Ministris sacris recitat alternatim: *Kyrie eleison* etc.

II. - Postquam Subdiaconus *Alleluia* Episcopo nuntiaverit, Celebrans ter canit: *Alleluia*, prout in Missali, vocem gradatim elevans, tum legit ŷ.: *Confitemini* cum Tractu.

III. - Non dicitur: *Credo*, nec Offertorium legitur; *Communicantes* etc., et *Hanc igitur* etc., sunt propria; non recitatur: *Agnus Dei* etc., nec osculum pacis datur.

IV. - Sumpta exinde digitorum ablutione, se ad cornu Epistolae recipit, ubi legit Antiphonam: *Alleluia* etc., ac deinceps alternatim cum sacris Ministris Psalmum 116: *Laudate Dominum omnes* etc.; quo absoluto, repetit Antiphonam: *Alleluia*; tum, Antiphona etiam a Choro repetita, ibidem intonat Antiphonam ad: *Magnificat*, nimirum: *Vespere autem Sabbati*. Ad principium Cantici, facto sibi signo Crucis, ad medium Altaris redit; thuribulum a Diacono accipit et Altare adolet ut initio Missae. Accepto postmodum thure, se convertit ad librum, ac recitat alternatim cum Subdiacono Canticum: *Magnificat* etc., nisi hoc intra Altaris incensationem pronuntiaverit; dehinc, repetita per Chorum Antiphona post: *Magnificat*, adit rursum medium Altaris, quod ubi osculatus sit, ad populum conversus cantat: *Dominus vobiscum*, et Missam prosequitur, more solito.

<3

Articulus IV.

*De Ministris sacris in Sabbato Sancto,
Episcopo Ordinario praesente et celebrante Canonico.*

1934. — Ad ignis et granorum incensi benedictionem. — Dum in Choro recitatur Hora Nona, Ministri sacri ad Sacristiam capitularem pergunt, ubi sumunt amictum, albam, cingulum et planetam plicatam, Diaconus sumit etiam stolam diaconalem.

Innuente Caeremoniario, ad latera Celebrantis, sustinentes eius pluvialis fimbrias, Ministri procedunt ad ignem benedicendum.

Cum illuc pervenerint, ambo ad Celebrantis latera sistunt et Diaconus ei pluvialis fimbriam sublevat, quum dextera ignem ac quinque grana incensi benedicit.

Diaconus, completa Oratione: *Veniat, quaesumus* etc., Celebranti, more solito, naviculam ministrat; tum, reddita navicula Thuriferario, Celebranti aspersionem porrigit, quo postea recepto, illico thuribulum praebet, ac dum praefata thuris grana novumque ignem aspergit et adolet, eius pluvialis fimbriam parumper attollit.

1935. — Ad cerei benedictionem. — Aspersis et thurificatis igne ac granis incensi, Ministri sacri accedunt cum Celebrante ad Altare maius; postquam Celebrans in scamno sedet, ad abacum pergunt, ubi Diaconus planetam plicatam ac stolam deponit, sibi induit stolam, dalmaticam et manipulum albi coloris; Subdiaconus vero sumit manipulum violaceum, ac postea uterque ad latera Celebrantis sedet. Cum Episcopus in Presbyterium ingreditur, ambo surgunt, reverentiam, vel genuflexionem, ei peragunt ac consistunt.

Dum Episcopus incensum in thuribulum imponit ac benedicit, se gerunt ut sub n. 1890 diximus, sed, absoluto Praeconio, Diaconus deponit paramenta albi coloris et réassurait stolam, planetam plicatam et manipulum; Subdiaconus retinet sua paramenta.

1936. — Ad Prophetias. — Postquam Celebrans assumpserit planetam et manipulum, Ministri sacri, genuflexione facta, vel reverentia, se conferunt cum eo ad cornu Epistolae per viam brevioris et dum Celebrans Prophetias legit assistunt ut ad Missae Introitum, sed in earum fine non respondent: *Deo gratias* (Rubr. Gen. Miss. Tit. X, η. 1).

Circa finem cantus Prophetiae se conferunt post Celebrantem, ibique pronunciato ab eodem: *Oremus*, Diaconus cantat: *Flectamus genua*, praeterquam ante ultimam Orationem, continuo genuflectens; Subdiaconus surgens respondet: *Levate*.

1937. — Ad benedictionem Fontis baptismalis. — Expleta ultima Prophetia cum sua Oratione, Ministri sacri descendunt ad scamnum, quin prius ad medium Altaris accedant, aut ullam exhibeant reverentiam, ibique manipulum deponunt, Celebrantem adiuvant in deponendis planeta et manipulo atque in assumendo pluviali; tum, facta Episcopo et Altari reverentia, vel genuflexione, procedunt, tecto capite, ad Celebrantis latera ad Fontem baptismalem et se gerunt ut subn. 1886 diximus de Diaconis Assistentibus.

Praefatione completa, e Fonte discedunt et cum Celebrante ad scamnum pergunt ac sedent, tecto capite. Ad nutum Caeremoniarii, surgunt, consistunt dum Celebrans ad Episcopum, pro aspersione aquae benedictae, accedit; cum idem Celebrans ad scamnum revertitur, aspersionem accipiunt profunde inclinati ac postea iterum sedent. Peracta aspersione populi, ad nutum Caeremoniarii, detecto capite, surgunt et ad Fontem redeunt.

Diaconus acceptam a Caeremoniario ampullam Olei Catechumenorum Celebranti porrigit; qua recepta, Chrismatis ampullam ei tradit; sacro Chrismate in aquam infuso, iterum Celebranti Olei Catechumenorum ampullam porrigit. Ampullas a Celebrante receptas Caeremoniario tradit, deinde adiuvat Celebrantem in manuum lotionem.

1938. — Ad Litanias. — Completa Fontis benedictione, vel Baptismatis administratione, **Ministri sacri** redeunt ad Altare, modo quo advenerunt; genuflexione, vel reverentia Cruci peracta, pergunt ad scamnum, ibique planetam plicatam deponunt, et Celebrantem adiuvant in deponendo pluviali; dein cum eodem Celebrante accedunt ad sinistram Episcopi; **Diaconus** genuflectit ad sinistram Celebrantis, **Subdiaconus** ad sinistram Diaconi.

Ad: *Peccatores*, Episcopo surgente, Ministri sacri surgunt, una cum Celebrante ad Sacristiam Altari maiori contiguam accedunt; Diaconus dimittit stolam violaceam, deinde ambo paramenta pro Missa solemni sumunt.

1939. — **Ad Missam solemnem cum Vesperis.** — **Ministri sacri** se gerunt ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti (v. n. 984 et seqq.), sed:

I. - Non legitur Introitus.

II. - Subdiaconus, decantata Epistola, se gerit ut sub n. 1894,1, excepto quod Antiphonam: *Alleluia* non praeintonat.

III. - Post cantum *Alleluia*, **ambo** Celebranti assistunt ut ad Missae Introitum.

IV. - Non dicitur: *Credo*, nec Offertorium legitur.

V. - Quum: *Agnus Dei* etc., locum non obtineat, neque detur pax, cum genuflexione Diaconus ad Missale se confert, Subdiaconus ad dexteram Celebrantis.

VI. - Quum Celebrans, digitorum ablutione sumpta, ad Missale se confert, Ministri sacri assistunt ut ad Missae Introitum ac re-

citant alternatim cum Celebrante Psalmum 116: *Laudate Dominum* etc. Inchoato Cantico, ascendunt Altare et ad Celebrantis latera ad Altaris medium se conferunt. Diaconus, acceptum a Thuriferario thuribulum Celebranti porrigit. Ambo ad Altaris thurificationem se gerunt ut in initio Missae, Diaconus in Chori incensatione se gerit ut ad Offertorium et postquam thus a Thuriferario, retro post Celebrantem, exceperit, ad huius dexteram accedit, ibique cum Subdiacono respondet Celebranti Canticum: *Magnificat* etc. dicenti, nisi intra Altaris thurificationem cum eo recitaverit.

VII. - Diaconus ad: *Ite Missa est*, addit duo *Alleluia*.

Articulus V.

*De Caeremoniariis in Sabbato Sancto,
Episcopo Ordinario praesente et celebrante Canonico.*

1940. De Caeremoniariorum primo. — Curet Caeremoniarius primus ut Episcopus accedat ad Ecclesiam, igne ac incensi granis benedictis; in eius adventu se ut in praecedenti Capite gerit. Postquam Episcopus in Sede quieverit, Caeremoniarius ei innuit ut in thuribulum incensum imponat et benedicat, ac postea ad eius sinistram consistit, nam Diaconi Assistentes tantum ei assistunt ad Missam solemnem.

Ad Missam solemnem Caeremoniarius se gerit ut sub n. 993 et seqq. notavimus, cum exceptionibus notatis sub n. 1906, I, II, III, IV, V, praeterea, incepto Cantico *Magnificat*, praemoneat Episcopum ut imponat et benedicat incensum et, thurificato Celebrante, ipse thurificationem accipiat.

1941. — De Caeremoniariorum secundo. — Horae minores recitantur in Choro candelis extinctis Altaris. Omnes cuiuscumque Dignitatis Cruci genuflexionem peragere debent usque ad Horam Nonam inclusive et in hoc tempore omittuntur Choro salutationes.

Recitata in Choro Hora Sexta, Caeremoniarius invitat Canonicum celebrantem et Ministros sacros ad paramenta accipienda; absoluta Hora Nona, signum exeundi dat. Extra Ecclesiae portam hoc ordine proceditur:

1. Acolythus, deferens vasculum aquae benedictae, et eius dexteram Thuriferarius cum thuribulo et navicula;

2. Minister de libro, deferens Missale, et ad eius dexteram Minister granorum incensi, deferens in pelvi grana incensi;
3. Clericus deferens Crucem;
4. Celebrans, medius inter Ministros sacros.

1942. — Dispositio extra Ecclesiam ad ignis et incensi granorum benedictionem.

1943. — Aspersis et thurificatis igne et granis incensi, omnes ad Altare mains ducit; dum Ministri sacri ad abacum accedunt, Caeremoniarius sistit apud Celebrantem in scamno sedentem.

Adveniente Episcopo, Caeremoniarius innuit ut Celebrans et Ministri sacri surgant et more solito se gerant.

Imposito ac benedicto ab Episcopo incenso, ad Sacristiam proceditur ordine descripto sub n. 1907, et Caeremoniarius etiam servat quod sub eodem numero notavimus.

Absoluto Praeconii cantu, praecedit Ministros sacros ante infimum Altaris gradum, ubi cum Celebrante, reverentia vel genuflexione peracta, eos ad scamnum ducit, dein invitat Cantorem primae Prophetiae et cum eodem ad legile pergat; cantu absoluto, illum ad Thronum ducit.

1944. — Ordo Processionis ad Fontis Sacellum:

1. Clericus gestans Cereum;
2. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
Beneficiarii;
Canonici;
Minister de libro, deferens Missale;
8. Celebrans, medius inter sacros Ministros;
9. Episcopus;
10. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

1945. — Cum ad Fontis Sacellum ventum est, Caeremoniarius sistere facit Cruciferum prope Fontem, seu ante eius cancellos, facie et Imagine Crucifixi ad Celebrantem versa, Clerum, hinc inde, vel quasi in gyrum, pro loci capacitate, Celebrantem vero cum sacris Ministris e regione Crucis processionalis et ad dexteram Diaconi Episcopum.

vxvi, _ De sabbato Sancto Episcopo Ordinario praesente 285

Caput Xav n.

1946. __ Dispositio ante Fontis Sacelli cancellos.

CER.+ CER.

CANONICI BENEFIC. CLER.

Cl.l. Caer.il.

Cnfnta ibi a Celebrante Oratione: *Omnipotens tempi-*
1947. *terne Deus, respice proptiu s* etc., da . S l Ceroferariis.
sacris Ministris in^
Si nihil impediat, Celebrans inter sacros
ad Orientem conversa, e regione Crucis processionalis.

1948. — Dispositio in Fontis Sacello.

C,V/,

n

■SCAMNUM

CANONICI

CANONICI

1949. — Dum Celebrans Fontem benedicit, Caeremoniarius secundus se gerit ut diximus de Caeremoniario primo in praecedenti Capite, sed, completa Praefatione, Ministrum de aqua benedicta admonet ut e Fonte aquam hauriat et in consuetum vas effundat, dein Celebrantem invitat ut ad Episcopum accedat pro aspersione aquae benedictae.

Aspersis a Celebrante Ministris sacris, Caeremoniarius accipit aspersorium et una cum Ministro de aqua benedicta accedit ad digniorem Canonicum cui aspersorium porrigit illumque comitatur in aspersione Cleri populi; qua completa, Celebrantem cum sacris Ministris invitat ut ad Fontem redeant. Primum Olei Catechumenorum ampullam Diacono porrigit, dein Chrismatis ampullam. Receptas ampullas in abaco reponit.

Si qui erunt baptizandi, Ritus praescriptus in Rituali Romano servatur quem tradimus in Sectione secunda Partis quintae.

1950. — Completa Fontis benedictione vel Baptismatis administratione, Caeremoniarius Processionem, modo superius citato, ordinat. Cum Processio ad Altare pervenerit, Caeremoniarius, genuflexione Cruci peracta, Celebrantem et Ministros sacros ad scamnum ducit; pluviali et planetis plicatis depositis, ducit Celebrantem ad scamnum ad sinistram Faldistorii et praemoneat Ministros sacros ut ad sinistram Celebrantis genuflectant, scilicet Diaconus ad Celebrantis sinistram, Subdiaconus ad Diaconi sinistram in plano genuflectant, dein signum duobus Cantoribus dat ut Litanias in Missali notatas incipiant.

Ad: *Peccatores*, signum surgendi dat, Diacono bireta tradit et, reverentia, vel genuflexione completa, ante Subdiaconum ad Sacristiam pergit.

1951. — Ad Missam solemnem cum Vesperis, Caeremoniarius se gerit ut sub n. 998, sed:

I. - Introitus non legitur.

II. - Ad intonationem: *Gloria in excelsis* etc., organa sonantur et aliquandiu campanulae intra Ecclesiam pulsantur; Imago, seu tela picta, nisi iam detecta fuerit, detegitur.

III. - Decantata Epistola, a Subdiacono accipit librum quem ipsi reddit prolatis verbis: *Reverendissime Pater* etc.

IV. - Non dicitur: *Credo*, nec Offertorium legitur; *Communicantes* etc., *Hanc igitur* etc., sunt propria; *Agnus Dei* etc., non recitatur, nec osculum pacis datur.

V. - Hausta a Celebrante ablutione digitorum, recitatur pro Vesperis Antiphona: *Alleluia* etc., et Psalmus 116: *Laudate Dominum omnes etc.*, assistens ut ad Introitum. Inchoato Cantico: *Magnificat*, fit incensatio Altaris, ut initio Missae; Chori autem ac ceterorum thurificatio, prout ad Offertorium. Repetita post Canticum Antiphona, in reliquis Missae servetur consuetum. Diaconum vero admonet ut ad: *Ite Missa est*, duo *Alleluia* addat.

VI. - Expleta Missa, Arundo removenda est et eius candelae non amplius accendi possunt (D. 2873 ad 5); Pyxis, in qua SS. Sacramentum asservatur, ad proprium defertur Altare.

Articulus VI.

De Canonicis, de ceteris Choralibus deque Ministris inferioribus in Sabbato Sancto, Episcopo Ordinario praesente et celebrante Canonico.

1952. — I. - De Canonicis deque ceteris Choralibus. — Omnes se gerunt ut in praecedenti Capite, sed Canonici paramenta non assumunt et ad Missam solemnem cum Vesperis se gerunt ut in Articulo VII Capitis III Partis III, sed bis tantum ad circulum veniunt, scilicet primo ad: *Kyrie* etc., *Gloria in excelsis* etc., secundo ad: *Sanctus* etc.

Dignior Canonicus in Choro exstans, invitante Caeremoniario secundo, sibi collo stolam imponit violaceam, aspersorium accipit, prius seipsum aspergit, deinde se ante Canonicos confert et singulos aspergit, ac postea aspergit Beneficiarios et reliquos Chorales, postremo populum.

11. - De Ministris libri et candelae. — **Minister libri**, superpelliceo tantum indutus, accedit cum Missali ad Episcopum pro benedictione Diaconi ante Praeconii cantum, decantatis a Choro tertia vice verbis: *Deo gratias*.

Ad Missam solemnem cum Vesperis, ambo, superpelliceo tantum induti, se gerunt ut in Articulo IX Capitis III Partis III, sed, decantata a Celebrante Oratione, accedunt ad Episcopum pro lectione Epistolae; qua lecta, de Throno descendunt et iterum ad Episcopum accedunt, postquam Celebrans decantaverit tertia vice: *Alleluia*.

Non dicitur: *Credo*; non recitatur Offertorium nec: *Agnus Dei*.

III. - De Ministris mitrae et baculi. — Hi Ministri ad: *Pecatores*, accedunt ad abacum prope Thronum, vimpam assumunt,

dein, acceptis mitra et baculo, ad Thronum procedunt et se gerunt ut in Art. IX Cap. III Partis III, sed, absoluto a Choro cantu Antiphonae: *Vespere autem* etc., Minister mitrae a secundo Diacono accipit mitram auriphrygiatam quam tradit Acolytho a quo mitram pretiosam accipit. **Minister baculi**, intonato Cantico: *Magnificat*, etc., Episcopo baculum porrigit.

Antequam Episcopus incensetur, **Minister mitrae** porrigit Diacono primo Assistenti mitram pretiosam quam a secundo Diacono recipit, Episcopo thurificato. **Minister baculi**, Cantico absoluto, baculum recipit.

IV. - De Crucifero. — Dum recitatur in Choro Hora Nona, Crucifer ad Sacristiam procedit; ad nutum Caeremoniarum secundi, Crucem accipit et extra Ecclesiae portam procedit incedens post Clericos vas aquae benedictae etc., deferentes. Quum illuc pervenerit, prope mensam sistit, versis renibus ad Ecclesiae portam, facie vero ac Imagine Crucifixi ad Canonicum celebrantem.

Aspersis et thurificatis igne et incensi granis, Ecclesiam ingreditur, ad Altare maius procedit et, dum Episcopus imponit et benedicit incensum, Crucem Subdiacono tradit.

Quum ad Fontis Sacellum procedit, defert Crucem superpelliceo tantum, ut prius, indutus.

V. - De Thuriferario. — Dicta Nona, Thuriferarius superpelliceo amictus, thuribulum, absque igne, capit ac naviculam cum incenso, et extra Ecclesiae ianuam progreditur a dexteris Acolythi vasculum aquae benedictae deferentis.

Cum illuc pervenerit, a dextris sistit eiusdem Acolythi, ibique perstat donec Celebrans Orationem inchoet: *Veniat, quaesumus* etc., tunc, acceptis forcipibus, prunas ardentes, iam benedictas, in thuribulum iniicit, et, Oratione expleta, Celebranti thuribulum ministrat ad impositionem incensi, Diacono postea illud tradens cum novus ignis aspersus fuerit.

Accepto thuribulo, cum ceteris ad Altare maius procedit et sistit apud abacum. Postquam Episcopus ad Thronum accesserit, Thuriferarius ad eum accedit pro incensi ministratione.

Ad Missam cum Vesperis se gerit ut in Art. X Cap. III Partis III, sed, intonata a Celebrante Antiphona: *Vespere autem* etc., ad Thronum accedit pro ministratione incensi et se gerit ut ad Offertorium.

VI. - De Ceroferariis. — Dum in Choro recitatur Hora Nona, Ceroferarii pergunt ad Sacristiam et Ministros sacros adiuvant in

assumendis paramentis, deinde ad Altare revertuntur. Quum Ministri sacri, igne et incensi granis benedictis, ad Altare accedunt, Ceroferarius prior Diaconum adiuvat in planeta plicata deponenda et in sumendis stola, dalmatica et manipulo albi coloris; interim alter imponit Subdiacono manipulum violaceum.

Absolute Praeconii cantu, iterum Ceroferarius primus adiuvat Diaconum in deponendis paramentis albi coloris et in reassumendis paramentis violaceis, dein ambo sumunt ex abaco candelabra, ad Cruciferi latera se conferunt ac se gerunt ut sub n. 1923 diximus.

Depositis candelabris super abacum post Fontis benedictionem, ambo adiuvant Ministros sacros deponentes planetas plicatas.

Ad Missam solemnem cum Vesperis se gerunt ut in Art. X Cap. III Partis III, sed ad Evangelii cantum candelabra non deferunt.

VII. - De Acolytho. — Acolythus procedit extra Ecclesiae ianuam, deferens vas aquae benedictae, ad sinistram Thuriferarii. Cum illuc pervenerit, sistit ad dexteram Diaconi et post incensi ministrationem porrigit eidem Diacono aspersorium, quod postea ab eo recipiet. Quum ad Altare pervenerit, defert vasculum cum aspersorio in Sacristiam.

Ad benedictionem Fontis Baptismalis se gerit ut sub n. 1923, V, sed in aspersione Cleri et populi comitatur digniorem Canonicum. Completa Fontis benedictione, vas pro manuum lotioni ac manutergium sumit et apud Celebrantem consistit. Lotis abstersisque manibus a Celebrante, vas ac manutergium reponit

VIII. - De Ministro granorum incensi et parvae candelae. — Hic Minister procedit extra Ecclesiae ianuam ad dexteram Clerici Missale deferentis. Cum illuc pervenerit, sistit ad sinistram Caeremoniarii; completa tertia Oratione, scilicet: *Domine sancte, Pater omnipotens, aeterne Deus* etc., pelvim ante pectus tenens venit coram Celebrante ad eius dexteram. Aspersis etthurificatis granis, recedit et parvam candelam ex igne benedicto accendit, quam Caeremoniario tradit ac se gerit ut sub n. 1923, VI diximus.

IX. - De Clericis pro Episcopi paramentis. — Clerici hi ad: *Peccatores*, accedunt ad abacum prope Thronum, paramenta episcopalia accipiunt et se gerunt more solito.

X. - De Ministris de Faldistorio. — Hi Ministri se gerunt ut sub n. 1923, IX notavimus, sed non collocant foculum cum igne ante Episcopum.

XI. - **De Ministro Libri pro Celebrante.**—Minister hic procedit extra Ecclesiae ianuam ad sinistram Ministri granorum incensi. Cum illuc pervenerit, consistit ante Celebrantem, prope eius sinistram, ac sustinet Missale apertum. Completa Oratione: *Veniat, quaesumus* etc., claudit librum et procedit cum ceteris ad Altare maius; quo cum pervenerit, super abacum librum deponit. Absoluta ultima Prophetia cum sua Oratione, sumit ex abaco librum et procedit cum ceteris ad Fontis Sacellum.

Cum illuc pervenerit, sistit ante eius cancellos; se ad Celebrantem convertit, prope eius sinistram, et librum aperit. Oratione *Omnipotens sempiterne Deus* etc. completa, claudit librum, in Sacellum ingreditur et prope Celebrantis sinistram sistit. Benedictione Fontis absoluta, ad Altare pergit modo quo advenerat et Missale super abacum reponit.

Minister de Cereo paschali et Sacrista se gerunt ut diximus respective sub n. 1923, IV et XI.

CAPUT XXVIII.

DE SABBATO SANCTO, CELEBRANTE CANONICO ABSENTE EPISCOPO ORDINARIO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1953. — A) In Sacristia capitulari

Super consuetam mensam parantur pro Canonico celebrante: amictus, alba, cingulum, pluviale cum stola violacei coloris; pro Ministris sacris: bini amictus, duae albae cum cingulis ac stola diaconali violacea; binae planetae plicatae violaceae.

B) In Sacristia maiori

Congruo in loco adsint: Crux processionalis;thuribulum cum navicula; vas aquae benedictae cum aspersorio; pelvis cum quinque granis incensi et parva candela; Missale; intorticia.

Pars IV. - Sectio I. - De sacris functionibus ordinariis

C) Ad Altare maius

I. - Altare solemnibus paratur ornamentis albi coloris; Pallio albo aliud violaceum superimponitur; gradus Altaris tapeto amplo insternuntur.

Super Altare: sex candelabra cum candelis ex cera alba; in medio Crux; super mensam in latere Epistolae: legile cum Missali aperto.

II. - In cornu Evangelii, prope infimum Altaris gradum, adsit candelabrum (D. 2890 ad 2) cum Cereo paschali (v. n. 1870, C, II).

Ibidem in aliqua distantia: basis pro Arundine.

III. - In loco in quo Evangelium cantari solet, adsit legile panno albi coloris coopertum (D. 4198 ad 8; Caer. Episc. L. II, cap. XXVII, n. 1 et 10).

IV. - In latere Epistolae solitum apponitur scamnum, super quo praesto sit planeta cum manipulo coloris violacei pro Celebrante; manipulus violaceus pro Diacono; biretum pro Subdiacono.

V. - Super abacum omnia adsint pro Missa solemni (v. n. 1163, IV), praeterea: tabellae secretarum; duo candelabra cum albis candelis; libri pro Cantoribus Litaniarum, iuxta Missale; vascula cum floribus, vel Reliquiae Sanctorum.

VI. - Apud abacum adsint tres pulvini violacei; legile nudum.

VII. - In Sacristia Altari maiori contigua, super mensam: planeta cum stola et manipulo albi coloris, pro Celebrante; pro sacris Ministris: duo manipuli, stola diaconalis, dalmatica et tunicella albi coloris.

D) In Fontis Sacello

- In Fonte: praeparatur aqua inunda.

- Ante Fontem: scamnum pro Celebrante et Ministris sacris.

III. - Congruo in loco: scamnum pro Canonicis.

IV. - Ad dexteram scamni Celebrantis paratur mensa, alba tobalea contecta, eique superimponuntur ampullae Chrismatis et Olei Catechumenorum, pelvicula cum bombaceo ac mica panis, vas ad manus lavandas cum linteo, vasculum cum aspersorio ad aquam benedictam infundendam; stola violacea; linteus pro Cereo. Si ministrandum sit Baptismus, praeparantur insuper: Rituale Romanum; pelvicula cum sale; vasa Oleorum Catechumenorum et Chrismatis cum bombaceo; stola et pluviale albi coloris; vasculum, seu cochleare ex argento vel alio metallo, nitidum ad aquam Baptismi fundendam; linteus alius adhibendus loco vestis candidae; cereus accendendus.

E) Extra Ecclesiae portam maiorem

Praeparatur abacus alba tobalea coopertus, in quo dalmatica cum stola diaconali ac manipulo albi coloris pro Diacono; manipulus violaceus pro Subdiacono ponitur.

Ad sinistrum eius latus: focus cum carbonibus accensis, ac forceps ferrea.

A latere dextero: Arundo (v. n. 1870, B, II).

Articulus II.

In Functione.

1954. — De Canonico celebrante. — Canonicus celebrans se gerit ut in praecedenti Capite, sed, absoluta in Choro Hora Nona, accedit ad Altare maius, reverentiam Cruci peragit et pergit cum aliis, a dextris Diaconi, extra portam Ecclesiae.

Diacono albis paramentis induto, Celebrans rursum thus ingerit in thuribulum ac benedicit, ut supra; tum se Processioni associat, in qua incedit omnium postremus, capite cooperto, quod detegit ad: *Lumen Christi*, subsistens ac genuflectens cum aliis. Postquam Chorus tertia vice responderit: *Deo gratias*, ante infimum Altaris gradum accedit, ubi, facta aperto capite profunda inclinatione, Altaris gradus conscendit, illudque in medio osculatur; deinde accedit ad Missale, ibique ad Altare versus consistit quoadusque Diaconus benedictionem petat; tunc ad illum conversus profert: *Dominus sit* etc. (v. n. 1872). Manum super Missale non ponit et ad Altare se convertit.

Cum Diaconus incipit: *Exsultet* etc., Celebrans, stans item in cornu Epistolae, se ad illum vertit, sic perstans, iunctis manibus apertoque capite, ad finem usque Praeconii.

Fontis benedictionis Praefatione completa, Celebrans e Fonte discedit, ad scamnum procedit, sedet et capiti biretum imponit. Ad nutum Caeremoniarii, detegit caput, surgit, aspersionem accipit ac eo se in fronte signat, deinde Diaconum et Subdiaconum ac circumstantes aspergit. Tradito aspersione Diacono, rursum sedet et caput operit.

Completa a Canonico digniore aspersione aquae benedictae, Celebrans, innuente Caeremoniario, ad Fontem accedit.

Post Fontis benedictionem, ad Altare procedit; reverentia Cruci facta, ad scamnum pergit et pluviale deponit, dein ad Altare procedit; Cruci reverentiam peragit, in infimo gradu genuflectit ac se prosternit brachia et caput in pulvino ponens.

Ad: *Peccatores*, assurgit exhibita Cruci profunda reverentia, caput cooperit, et post Diaconum ad Sacristiam pergit.

Celebrans stola violacea deposita, manipulum, stolam ac planetam albi coloris sibi induit.

Ad Caeremoniarum nutum, Celebrans cum Ministris ad Altare procedit ut in Missa solemni, ibique Sacrum de more inchoat cum Psalmo 42: *Iudica* etc., et: *Gloria Patri* etc., tum facta, uti inoris est, Confessione, ad Altare conscendit, quod ubi osculatus sit, thus ingerit in thuribulum ac benedicit, ipsumque Altare adolet, more solito, in cuius fine ipse a Diacono ut alias incensatur. Statim in latere Epistolae cum Ministris recitat: *Kyrie* etc., dein ad medium Altaris accedit et praecinit solemniter: *Gloria in excelsis Deo*. Post Epistolam, benedictione Subdiacono impertita, ter canit: *Alleluia*, prout in Missali, vocem gradatim elevans; tum legit *ŷ. Confitemini* etc., cum Tractu. Quoad Evangelium se gerit ut in aliis Missis solemnibus. Non dicitur: *Credo* etc., neque Offertorium. Ad Psalmum 25: *Lavabo* etc., dicitur: *Gloria Patri* etc.

In reliquis se more solito gerit usque ad: *Pax Domini* etc., inclusive; pax non datur, neque recitatur: *Agnus Dei* etc., dicuntur tamen tres consuetae Orationes ante Communionem.

Ad initium Cantici: *Magnificat* etc., Celebrans imponit et benedicit incensum in thuribulum, et Altare adolet ut in initio Missae.

1955.— De Ministris sacris. — Ministri sacri se ut in praecedenti Capite gerunt, sed, sacris paramentis acceptis, ad latera Celebrantis procedunt ad Altare maius, ubi **Subdiaconus** accipit Crucem processionalem et procedit extra Ecclesiam.

Cum illuc pervenerit, prope mensam sistit, versis renibus ad Ecclesiae portam, facie vero ac Imagine Crucifixi ad Celebrantem.

Novo igne a Celebrante thurificato, **Subdiaconus** manipulum violaceum accipit (Caer. Episc. L. II, cap. XXVIII, n. 1), Ecclesiam ingreditur, et ad: *Lumen Christi* cum aliis subsistit, sed non genuflectit ad: *Deo gratias*.

Quum, ante Altare consistens, per Chorum tertio responsum fuerit: *Deo gratias*, ad cornu Evangelii recedit et ante infimum Altaris gradum sistit, ad dexteram Thuriferarii, quoadusque Diaconus, accepta a Celebrante benedictione, in planum descendat; tum vero, nulla reverentia praemissa, ad legile accedit. Illic ad dexteram Diaconi se collocat, facie ad librum versa et Crucifixi Imagine ad Celebrantem, ac ita permanet ad finem usque Praeconii (D. 4198 ad 8).

Diaconus vero incedit, reverentia vel genuflexione Cruci Altaris peracta, ad sinistram Celebrantis, tecto capite iunctisque manibus.

Aspersis et thurificatis igne et incensi granis, Diaconus pergit ad abacum et planctam plicatam ac stolam violaceam deponit; sibi induit stolam, dalmaticam et manipulum albi coloris, deinde se ad Celebrantem confert et iterum, more solito, incensum ministrat, ac postea Celebranti biretum tradit.

Diaconus, ambabus manibus Arundine accepta, incedit, nudo capite, post Clerum ante Celebrantem. Cum Celebrans Ecclesiam ingressus sit, Diaconus, ad Caeremoniarum nutum, subsistit et se gerit ut sub n. 1890,

Responso a Choro: *Deo gratias*, tertia vice, Diaconus recedit versus Epistolae latus; Clerico Arundinem tradit, cum osculis biretum Celebrantis accipit et illud Caeremoniario porrigit, dein Missale de manu Caeremoniarum capit; facta Altari genuflexione, ascendit ante supremum gradum, ibique genuflexus versus Celebrantem, in cornu Epistolae sistentem, benedictionem poscit ut ad Evangelium, non praemittens: *Munda cor meum* etc., neque deosculans manum Celebrantis (Caer. Episc. L. II, cap. XXVII, n. 9).

Accepta benedictione, descendit in planum, et, repetita genuflexione, ad legile, post omnes, graditur et se gerit ut sub eodem n. 1890.

Absoluto vero Praeconii cantu, ambo se gerunt ut sub n. 1935; ad Prophetias et ad Fontis Baptismalis benedictionem respective ut sub n. 1936 et 1937 notavimus.

Praefatione completa, e Fonte ambo discedunt et cum Celebrante ad scamnum pergunt; Diaconus ei biretum porrigit, dein ambo sedent ac biretum sibi imponunt. Ad nutum Caeremoniarum, detegunt caput, surgunt, Diaconus accipit aspersorium et Celebranti porrigit; ad aspersionem aquae benedictae profunde inclinati ambo perstant.

Diaconus acceptum aspersorium Caeremoniario tradit, deinde biretum accipit quod Celebranti porrigit, ac postea ambo sedent et caput operiunt.

Peracta a Canonico digniore populi aspersione, ad nutum Caeremoniarum, ambo surgunt et ad Fontem redeunt; Diaconus, accepta a Caeremoniario ampulla Olei Catechumenorum, se gerit ut sub n. 1937 diximus.

Quum ad Altare maius pervenerint, completa Fontis benedictione, vel Baptismi administratione, genuflexionem, vel reverentiam Cruci peragunt, ad scamnum pergunt, ibique planetam plicatam deponunt et Celebrantem deponentem pluviale adiuvant; ante Altare procedunt ad Celebrantis latera; iterata Cruci genuflexione, vel reverentia, in infimo gradu genuflectunt ac se prosternunt brachia et caput in pulvino ponentes.

Ad Missam cum Vesperis Ministri sacri se gerunt respective ut in Art. V et VI Cap. XXX Partis III, cum exceptionibus notatis sub n. 1939, I, III, IV, V, VI, VII.

1956. — De Caeremoniarum. — Extra Ecclesiae portam sequenti ordine proceditur:

I. - Acolythus, deferens vasculum aquae benedictae, et ad eius dexteram Thuriferarius cum thuribulo et navicula.

II. - Minister de libro, deferens Missale, et ad eius dexteram Minister granorum incensi, deferens pelviculam cum quinque incensi granis.

III. - Subdiaconus deferens Crucem.

IV. - Clerici Seminarii.

V. - Beneficarii.

VI. - Canonici.

VII. - Celebrans cum Diacono a sinistris.

Ad ignis et incensi granorum benedictionem, extra ianuam Ecclesiae eadem servetur dispositio ut sub n. 1942.

Cum extra Ecclesiae portam Caeremoniarius pervenerit, ad sinistram Celebrantis sistit eique elevat pluvialis fimbriam quum dextera ignem ac quinque grana incensi benedicit.

1957. — Aspersione et thurificatione completa, Caeremoniarius, postquam Diaconus sibi paramenta albi coloris induerit, moneat Celebrantem ut incensum in thuribulum iniiciat cum benedictione.

Ordo Processionis:

1. Thuriferarius et ad eius dexteram Acolythus;
2. Subdiaconus Crucem deferens;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
5. Canonici;
6. Diaconus, deferens Arundinem, et ad eius sinistram Minister granorum incensi et parvae candelae;
7. Celebrans.

Caeremoniarius Ecclesiam ante Diaconum ingreditur, et cum in eam etiam Celebrans introierit, dat signum ut sistant omnes; Ministro parvae candelae indicat ut unam ex tribus candelis Arundinis accendat; cum ceteris genuflectit ad: *Lumen Christi*. Quod item perficiet in medio Ecclesiae et ante Altare. Responso a Choro tertia vice: *Deo gratias*, recedit ad latus Epistolae. Accipit a Diacono Celebrantis biretum quod super scamnum reponit, deinde ad abacum pergit; acceptum Missale Diacono tradit.

Caput 'XXVIII. - De Sabbato Sancto absente Episcopo Ordinario

1958. — Dispositio ad Altare ante Praeconii cantum.

M. A. CL. gr. inc.

1959. — Dispositio ad cantum Praeconii.

CL.gr.ine.MAr.D. S.T.M.Cer.

Pars IV. - Sectio I. - De sacris functionibus ordinariis

Dispositio ante Fontis Sacelli Cancellos et dispositio in Fontis Sacello eadem sunt quae inveniuntur respective sub n. 1946 et 1948, sed Episcopus Ordinarius abest.

1960. — Episcopo non praesente, revertentibus Sacerdote et Ministris sacris ad Altare, canuntur Litaniae Sanctorum (Rubr. spec. Miss. Rom.; D. 3108 ad 10).

Quum Processio ad Altare pervenerit, completa Fontis benedictione, Celebrantem et Ministros sacros Caeremoniarius ad scamnum ducit; pluviali et planetis plicatis depositis, ad Altare eos praecedat.

Ad Missam solemnem cum Vesperis se gerit ut in Art. VII Cap. XXX Partis III, cum exceptionibus notatis sub n. 1951, I, II, IV, V, VI.

1961.— De Canonico digniore.— Canonicus dignior postquam Celebrans circumstantes asperserit, sibi induit stolam violaceam et per Ecclesiam populum aspergit.

1962.— De Thuriferario.— Thuriferarius se gerit ut sub n. 1952, V, sed, Diacono albis paramentis induto, iterum thuribulum, uti supra, ministrat, ac deinceps ante omnes, a sinistris Acolythy vas aquae benedictae deferentis, Ecclesiam ingreditur, cum ceteris subsistens ac genuflectens, tribus diversis in locis, ad: *Lumen Christi*.

Ubi ante infimum Altaris gradum devenerit, flectit genu, et, responso a Choro tertia vice: *Deo gratias*, se retrahit ad cornu Evangelii, a sinistris Subdiaconi, quoadusque Diaconus, benedictione a Celebrante accepta, in planum descendat; tunc, facta Altari genuflexione, ordine quo in Ecclesiam ingressus est, se confert ad legile, ad latus Evangelii collocatum, ibique cum Subdiacono sistit ad dextram Diaconi, cui thuribulum porrigit ad librum incensandum, sed, librothurificato, ad dexteram Subdiaconi transit.

Ad Missam solemnem cum Vesperis Thuriferarius se gerit ut in Art. VIII Cap. XXX Partis III, sed ad Canticum: *Magnificat* etc., ministrat thuribulum et naviculam ut initio Missae ac Diaconum ceterosque thurificat quemadmodum ad Offertorium.

1963.— De Ceroferariis, de Acolythy, de Ministro incensatorum, deque Ministro de libro pro Celebrante. — Omnes se gerunt ut sub n. 1952, VI, VII, VIII, XI respective diximus, sed Minister parvae candelae accendit Arundinis candelas, et Ceroferarii ad Missam solemnem cum Vesperis se gerunt ut in Art. IX Cap. XXX Partis III, excepto quod ad Evangelium candelabra non deferunt.

CAPUT XXIX.

DE SABBATO SANCTO CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO, ABSENTE ORDINARIO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1964. — A) In Sacristia capitulari

Super praecipuam mensam, vel si Altare adsit super eiusdem mensam, praeparantur pro Episcopo celebrante paramenta, quae violaceo velo cooperiuntur, scilicet: pluviale violaceum, stola, cingulum, alba, amictus; in cornu Evangelii: mitra auriphrygiata.

Ante mensam, vel ante Altare, statuitur super tapete sedes cameralis.

Super aliam mensam parantur pro Ministris sacris, si Canonici: planetae plicatae, stola diaconalis violacea, duo amictus, binae albae ac totidem cingula; si vero Canonici non sint, parantur tantum pro eis planetae plicatae; sandalia cum caligis albi coloris quae violaceo velo operiuntur.

Parantur etiam: Canon Pontificalis; lanx pro Cruce pectorali; urceus cum pelvi et duo manutergia in lance.

B) In Sacristia maiori

Super praecipuam mensam, si Ministri sacri Canonici non sint, parantur: stola diaconalis violacea, duo amictus, binae albae ac totidem cingula.

Super alias mensas: vimpa violacea, vel alba, pro Ministro mitrae; thuribulum cum navicula; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; pelvicula cum quinque granis incensi et parva candela.

Congruo in loco: Arundo (v. n. 1870, B, II); intorticia pro elevationis tempore; Crux processionalis.

C) Ad Altare maius

Omnia ut sub n. 1870, C), sed super mensam ponuntur tantum planeta, dalmatica, tunicella et chirothecae albi coloris in lance; non ponitur septimum candelabrum, nec prope Altare, baculus pastoralis, nec ante Altare statuitur Faldistorium, sed illud ponitur in cornu Epistolae (v. n. 674, V) cum tegumento et pulvinis violacei coloris.

Non longe a Faldistorio collocatur scamnum pro Caeremoniario primo, scamnum pro Presbytero Assistente et Ministris sacris necnon scamnum pro Caeremoniario secundo.

Super abacum. — Collocantur: candelabra cum candelis albis pro Ceroferariis; Calix pro Missae celebratione cum suis ornamentis et super patena una hostia; ampullae vini et aquae in pellicula; urceus cum pelvi ac duo manutergia in lance; velum humerale albi coloris; manipuli eiusdem coloris pro Ministris sacris; gremiale album et alterum violaceum; scotula cum candela; Canon Pontificalis; Epistolarium; Evangeliarium et, intra illud, manipulus albi coloris; Missale cum legili; Missale pro cantu Praeconii; liber cum: *Alleluia* in musicis notis ac Antiphona: *Vespere autem* etc.; planeta, dalmatica, tunicella et stola albi coloris quae velo violaceo conteguntur; chirothecae, pariter albi coloris in lance, supponuntur praedicto velo; mitra pretiosa; dalmatica, stola, manipulus albi coloris; campanula.

Apud abacum collocantur pulvini et tegumentum albi coloris pro Faldistorio; focus cum carbonibus accensis; forceps ferrea.

In Sacristia Altari maiori contigua. — Super praecipuam mensam: pluviale albi coloris cui superimponitur pluviale violaceum, pro Presbytero Assistente; dalmatica cum stola diaconali, tunicella albi coloris pro Ministris sacris.

D) In Fontis Sacello

Omnia quae sub n. 1870, D) notavimus.

Articulus II.

De Episcopo extraneo celebrante in Sabbato Sancto, absente Ordinario.

1965. — Ad ignis, incensi granorum et Cerei benedictionem. — Si Episcopus celebrans sit Canonicus, Hora Tertia in Choro absoluta, de stallo suo descendit, invitante Caeremoniario, et accedit ad Sacristiam capitularem; si vero Canonicus non sit, tunc, statuta hora, ad Ecclesiam accedit; ad eius ianuam nec seipsum neque adstantes aspergit, procedit directe ad Sacristiam capitularem et se confert ad sedem cameralem, legit Psalmos ac Versiculos in Missae praeparatione, quorum in fine recitat, more solito: *Gloria Patri* etc., interim accipit caligas et sandalia.

Precibus absolutis, Episcopus paramenta sumit; ad nutum Caeremoniarii, ad Altare procedit, quo cum pervenerit reverentiam

Cruci peragit, ad Faldistorium se confert, ibique sedet; dimissa mitra, surgit et se gerit ut diximus de Episcopo Ordinario (v. n. 1871), sed aspersis et thurificatis igne ac incensi granis, sedet et mitram accipit. Quum Ministri sacri ad Faldistorium revertuntur, Episcopus imponit et benedicit incensum, dein se gerit ut Ordinarius.

1966. — **Ad Prophetias, ad Fontis baptismalis benedictionem et ad Litanias.** — Absoluto Praeconii cantu, Episcopus sedet et mitram accipit, annulumque dimittit; quum sacri Ministri ad Faldistorium accedunt, dimittit mitram nec non pluviale, assumit paramenta missalia et annulum reassumit. Reversis Ministris sacris ad Faldistorium, Episcopus, innuente Caeremoniario, surgit, ad Altare procedit ante cuius infimum gradum mitram dimittit, medius inter sacros Ministros ascendit Altare, quod in medio deosculatur, deinde in suppedaneo mitram recipit et ad Faldistorium revertitur, ubi, accepto gremiali, Prophetiam legit.

Cantu Prophetiae primae absoluto, Episcopus dimittit gremiale et mitram, surgit, ad Altare se convertit ac tono feriali cantat: *Oremus*, manus interim ante pectus expandens iungensque et caput Cruci inclinans; tum, pronuntiato a Diacono: *Flectamus genua*, ad quod non genuflectit, et a Subdiacono: *Levate*, extensis manibus, prout in Missa, Orationem in tono feriali subiungit; qua completa, ad populum se convertit, sedet, mitram et gremiale accipit, legit Prophetiam secundam. Ad reliquas Prophetias, se gerit ut in prima, sed, completa quarta, octava et undecima Prophetia, non surgit, surgit vero, decantato a Choro Tractu, post easdem Prophetias.

Absoluto cantu Prophetiae ultimae, se gerit ut diximus de Episcopo Ordinario.

1967. — **Ad Missam pontificalem cum Vesperis.** — Episcopus se gerit ut in Articulo 1 Capitis XIV Partis III, cum exceptionibus notatis sub n. 1877, sed, decantata Epistola, statim Subdiacono manum osculandam praebet, deinde sibi praeintonata a Subdiacono Antiphona: *Alleluia*, gremiale et mitram dimittit et se gerit ut de Ordinario diximus sub n. 1877, IV).

Articulus III.

*De Presbytero Assistente in Sabbato Sancto,
celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.*

1968. — Presbyter Assistens ad ignis, incensi granorum et cerei benedictionem se aliis Canonicis conformat; absoluto Praeconii cantu,

accedit ad Faldistorium, e digito Episcopi annulum educit, prius manum dein annulum deosculans, super lancem a Clerico sustentam illum deponit ac postea accedit ad Sacristiam Altari maiori contiguam, ubi pluviale violacei coloris sumit.

Episcopo parato, ad Faldistorium accedit et in eiusdem Episcopi digitum inducit annulum atque apud Faldistorium consistit. Quum vero Episcopus, deosculato Altari, ad Faldistorium revertitur, Presbyter Assistens ad eius dexteram, facie ad cornu Epistolae versa, assistit ad lectionem Prophetiae primae, qua ab Episcopo lecta, pergit ad scamnum cum Ministris sacris.

Decantata a Lectore prima Prophetia, surgit et cum Ministris sacris ad Faldistorium procedit; dimissa ab Episcopo mitra, se post Faldistorium confert; antequam Episcopus cantet: *Oremus*, accipit Missale, quod ante illum supra caput sustinet apertum; ad: *Flectamus genua*, non genuflectit et, Oratione completa, Ministro Missale tradit, reverentiam Episcopo peragit, dein pergit ad scamnum suum in cornu Epistolae.

Et ita se gerit ad reliquas Prophetias et Orationes, sed post quartam, octavam et decimam primam Prophetiam, accedit ad Faldistorium circa finem cantus Tractus.

Completa Oratione post ultimam Prophetiam, Presbyter Episcopo annulum aufert, quem iterum inducit postquam Episcopus, assumpto pluviali, mitram acceperit, dein accedit ad Sacristiam Altari maiori contiguam, ubi pluviale dimittit et se aliis Canonicis conformat.

Ad Missam solemnem cum Vesperis se gerit ut in Art. 1 Cap. XIV Partis 111, cum exceptionibus notatis sub n. 1882, sed ad *Magnificat* Episcopum non thurificat.

Articulus IV.

*De Ministris sacris in Sabbato Sancto,
celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.*

1969. — Ad ignis et incensi granorum benedictionem. — Dum in Choro recitatur Hora Nona, Ministri sacri accedunt ad Sacristiam et assumunt amictum, albam, cingulum, Diaconus etiam stolum violacei coloris; ad nutum Caeremoniarum, se conferunt ad sedem cameralem; Diaconus accedit ad dexteram Episcopi eique respondet, scilicet recitat alternatim Psalmos et Versiculos ad Missae

praeparationem; Subdiaconus vero accedit ad mensam, caligas et sandalia super pelvim accipit et se gerit ut sub n. 924, sed, calceis Episcopo a Cubiculario inductis, se confert ad sinistram Episcopi.

Precibus in Missae praeparatione ab Episcopo absolutis et dimisso mantelletto, Diaconus, adiuvante Subdiacono, induit Episcopum amictu, alba, cingulo, Cruce pectorali, stola ac pluviali, eique mitram imponit, deinde ambo accedunt ad mensam et planetam plicatam sumunt, postea ad Episcopi latera revertuntur; innuente Caeremoniario, ad Altare procedunt sustinentes pluvialis fimbrias Episcopi; reverentia, vel genuflexione, Cruci Altaris peracta, ad Faldistorium accedunt. Ad nutum Caeremoniarii, Diaconus mitram Episcopo aufert; ambo fimbrias eius pluvialis sustinent. Completis tribus Orationibus, Diaconus mitram Episcopo imponit, deinde naviculam ministrat ac postea thuribulum.

1970. — Ad Cerei benedictionem. — Igne et incensi granis benedictis, Ministri sacri ad abacum accedunt, Diaconus planetam plicatam ac stolam dimittit et assumit stolam, dalmaticam atque manipulum albi coloris, interim Subdiaconus sumit manipulum violaceum. Diaconus accedit ad Episcopum eique naviculam ministrat, dein ambo se gerunt ut sub n. 1890.

1971. — Ad Prophetias. — Diaconus, depositis paramentis albi coloris ac reassumpta stola violacea, et Subdiaconus, dimissa planeta plicata cum manipulo, accedunt ad Faldistorium; Diaconus mitram Episcopo aufert et, adiuvante Subdiacono, pluviali eum exuit, deinde, more solito, paramentis Missae ambo induunt illum.

Episcopo parato, Ministri sacri ad abacum pergunt, ubi planetam plicatam et manipulum sumunt, deinde ad Episcopi latera revertuntur et cum eo ad Altare procedunt; ante infimum gradum Diaconus mitram ei aufert ac postea ambo cum eodem Altare ascendant; quo ab Episcopo deosculato, Diaconus mitram imponit Episcopo. Ambo Cruci reverentiam, vel genuflexionem, peragunt, de Altari descendunt et ad Faldistorium procedunt. Diaconus super Episcopi genua gremiale extendit ac postea ambo sistunt dum idem Episcopus Prophetiam legit; lectione absoluta, non respondent: *Deo gratias* (Rub. Gen. Miss. Tit. X, η. 1) et cum Presbytero Assistente ad scamnum pergunt, ibique sedent, tecto capite.

Decantata a Lectore Prophetia, ambo surgunt, ad Faldistorium procedunt, Diaconus Episcopo gremiale et mitram aufert. Surgente Episcopo, Ministri sacri ad Altare se convertunt et Diaconus post Episcopum consistit, Subdiaconus post Diaconum. Pronuntiato ab

Episcopo: *Oremus*, Diaconus cantat: *Flectamus genua*, continuo genuflectens, Subdiaconus, surgens, respondet: *Levate*.

Completa Oratione, Diaconus mitram ac gremiale Episcopo imponit; ambo se ut. supra gerunt etiam ad reliquas Prophetias et Orationes, sed post Prophetiam quartam, octavam, et decimam primam, accedunt ad Faldistorium circa finem cantus Tractus; ad Orationem post ultimam Prophetiam Diaconus non canit: *Flectamus genua*, nec Subdiaconus subiungit: *Levate*.

Prophetia cum sua Oratione, Diaconus mitram Episcopo imponit, dein ambo ad abacum pergunt, ubi dimittunt planetam plicatam ac manipulum; postea ad Episcopum revertuntur eumque exuunt manipulum, planetam, chirothecas, dalmaticam, tunicellam, deinde pluviali induunt; Diaconus mitram imponit. Ministri sacri, reverentia Episcopo peracta, ad abacum pergunt, ubi planetam plicatam reassumunt, ad Episcopum revertuntur et cum eo ad Fontis Sacellum procedunt ac se gerunt ut sub n. 1886 diximus de Diaconis Assistentibus, sed Diaconus imponit, et aufert Episcopo mitram.

Quum Processio ad Altare pervenerit, completa Fontis benedictione, Ministri sacri se gerunt ut sub n. 1893, sed genuflectunt ad latera Faldistorii. Pariter se gerunt ut sub eodem numero ad *Peccatores*.

1973. — Ad Missam pontificalem cum Vesperis. — Ad Missam solemnem cum Vesperis Ministri sacri se gerunt ut in Art. I Cap. XIV. Partis III, sed:

I. - Introitus non legitur.

II. - Dum Subdiaconus Epistolam cantat, Diaconus assistit Episcopo eam legenti.

III. - Subdiaconus, benedictione post Epistolam accepta, Episcopo praeintonat Antiphonam: *Alleluia* ter, semper elevans vocem gradatim; qua praeintonata, Diaconus ei gremiale et mitram aufert. Tertio decantato: *Alleluia*, Diaconus Episcopo mitram imponit ac super eius genua gremiale extendit.

IV. - Non dicitur: *Agnus Dei* etc., nec osculum pacis datur.

V. - Lotis et abstersis ab Episcopo manibus postquam abluitionem digitorum sumpserit, Ministri sacri cum Episcopo ad Faldistorium procedunt, deinde Subdiaconus a Caeremoniario accipit librum et Episcopo praeintonat Antiphonam: *Vespere autem* etc.; qua praeintonata, Diaconus mitram Episcopo aufert. Intonata An-

tiphona, Diaconus Episcopo mitram imponit, gremiale super eius genua extendit et incensum ministrat. Intonato Cantico: *Magnificat* etc., ambo cum Episcopo ad Altare procedunt eique in thurificatione Altaris assistunt; quo thurificato, ad Faldistorium cum Episcopo revertuntur, deinde Diaconus, accepto thuribulo, incensat Episcopum, Chorales, Presbyterum Assistentem et Subdiaconum ut ad Missae Offertorium; Subdiaconus, postquam Episcopus thurificationem acceperit, mitram ei aufert.

Cantico completo, Diaconus, vel Subdiaconus si nondum Chori thurificatio completa fuerit, mitram Episcopo imponit; repetita vero Antipliona: *Vespere autem* etc., Ministri sacri cum Episcopo ad Altare revertuntur.

VI. - Diaconus. — Ad: *Ite Missa est*, addit duo: *Alleluia*.

Articulus V.

De Canonicis, de ceteris Choralibus, de Caeremoniariis deque Ministris inferioribus in Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo, absente Ordinario.

1974. — I. - De Canonicis deque ceteris Choralibus. — Omnes se gerunt ut in Articulo VI Capitis XXVI huius Partis, sed Canonici non procedunt ad Episcopum associandum neque paramenta assumunt.

II. De Caeremoniariorum primo. — Recitata in Choro Hora Tertia, si Episcopus celebrans Canonicus sit, Caeremoniarius ad eius stallum se confert et cum capitis inclinatione eum ad Sacristiam capitularem invitat. Si vero Canonicus non sit, statuta hora, accedit ad eum associandum ad Ecclesiae ianuam et, absque aspersione aquae benedictae, eum ducit directe ad Sacristiam capitularem.

Episcopo parato et Hora Nona absoluta, signum exeundi dat.

Quum Subdiaconus in Ecclesiam ingreditur Crucem deferens, igne et incensi granis benedictis, Caeremoniarius se gerit ut sub n. 1902 notavimus, sed, completo Praeconii cantu, Episcopus dimittit annutum, mitram, pluviale et assumit paramenta missalia.

Praemoneat Episcopum ut decantato: *Oremus*, post ultimam Prophetiam, statim subiungat: *Omnipotens sempiterne Deus* etc.

Dispositio ante Fontis Sacelli cancellos et dispositio in Fontis Sacello eadem sunt, quae inveniuntur respective sub n. 1903 et 1904, sed Episcopus consistit inter Ministros sacros; Minister baculi abest.

Ad benedictionem Fontis baptismalis Caeremoniarius se gerit ut sub n. 1905; ad Missam vero pontificalem cum Vesperis se gerit ut in Art. I Capitis XIV Partis III, cum exceptionibus notatis sub n. 1906.

III. - De Caeremoniariorum secundo. — Dum in Choro recitatur Hora Tertia, Caeremoniarius invitat Ministros sacros ad paramenta sumenda. Igne et incensi granis benedictis, se gerit ut sub n. 1907 et 1908 notavimus. Absoluto Praeconii cantu, Clericis paramenta distribuit ac postea se gerit ut sub n. 1912. In Processione ad Fontis Sacellum idem servatur ordo ut sub n. 1913, sed Episcopus incedit inter Ministros sacros; Minister baculi abest. Praefatione completa, se gerit ut sub n. 1914, sed aspersorium porrigit digniori Canonico eumque comitatur in aspersione Cleri et populi. Ad Missam pontificalem cum Vesperis se gerit ut in Art. I Capitis XIV Partis III, cum exceptionibus notatis sub n. 1915, sed, postquam acceperit a Subdiacono Epistolarium, porrigit ei librum cum: *Alleluia*, in musicis notis.

Perlegat Caeremoniarius quae sub n. 1916 notavimus.

IV. - De Ministris libri et candelae. — Quum Episcopus accedit ad sedem cameralem, in Sacristia capitulari, Minister libri sumit Canonem Pontificalem et ad Episcopum accedit se gerens more solito, ut ad Missae praeparationem.

Quum vero Episcopus accedit ad Faldistorium, Minister libri sumit ex abaco Missale, accedit ad Faldistorium et se gerit ut sub n. 1917 diximus et, impertita benedictione Diacono ante Praeconii cantum, deponit Missale super abacum.

Quum Episcopus ad Faldistorium revertitur postquam Altare deosculatus fuerit, Ministri libri et candelae ad Faldistorium accedunt pro lectione Prophetiae primae; qua lecta, ad abacum se conferunt. Completa a Lectore Prophetia, Ministri post Faldistorium se recipiunt, cum tergo versus Altare, Minister libri Missale Presbytero Assistenti tradit; ad *Flectamus genua*, ambo genuflectunt et ad: *Levate*, surgunt. Decantata ab Episcopo Oratione, Minister libri a Presbytero Assistente Missale recipit et ambo se conferunt ante Faldistorium pro lectione Prophetiae secundae. Et ita se gerunt ad reliquas Prophetias, sed post quartam, octavam et decimam primani, se conferunt post Faldistorium, decantato Tractu post easdem Prophetias.

Completa Oratione post ultimam Prophetiam, se gerunt ut sub n. 1919, excepto quod pluviale albi coloris non assumunt. Ad Missam

pontificalem cum Vesperis se gerunt ut sub n. 1056, V diximus cum exceptionibus notatis sub n. 1920, sed ad Faldistorium non vero ad Thronum accedunt.

V. - De Ministr o mitr ae. — Assumpto ab Episcopo pluviale, Minister tradit Diacono mitram eamque ab eodem Diacono recipit postquam Episcopus in Faldistorio, in cornu Epistolae collocato, sederit et se gerit ut sub n. 1921 notavimus, sed semper mitram porrigit Diacono et ab eo recipit; impertita benedictione Diacono ante Praeconii cantum, mitram a Caeremoniario recipit, quam porrigit quando Episcopus sedet, post verba: *curvat imperia; rutilans ignis accendit; apis mater eduxit*; et, absoluto Praeconio; Minister vero mitram eidem Caeremoniario tradit antequam Episcopus surgat ad verba: *In huius igitur* etc., *Qui licet* etc., et accensis lampadibus Altaris maioris.

Postquam Episcopus planetam assumpserit, completo Praeconii cantu, Minister Diacono mitram porrigit ac postea se gerit ut sub n. 1921, sed pluviale albi coloris non accipit et mitram semper Diacono porrigit et ab eodem recipit. Postquam vero Episcopus ad *Magnificat* thurificatus fuerit, Minister a Subdiacono mitram accipit quam, completo Cantico, porrigit Diacono vel Subdiacono.

VI. - De Crucif er o. — Crucifer superpelliceo tantum indutus, Episcopo parato, accipit Crucem et, ad Caeremoniarum nutum, ad Altare maius procedit; quo cum pervenerit, se confert ad Faldistorium et consistit ante foculum, e regione Episcopi, deinde se gerit ut sub n. 1923, I, sed planetam plicatam non sumit.

VII. - De Thur if er ar io. — Thuriferarius, Episcopo parato, ad nutum Caeremoniarum procedit ad Altare maius, incedens ad dexteram Ministri deferentis incensi grana, et se gerit ut sub n. 1923, II, sed accedit ad Episcopum, secunda vice pro incensi ministratione, postquam Diaconus assumpserit paramenta albi coloris.

VIII. - De Cer of er ar iis. — Dum in Choro recitatur Hora Nona, Ceroferarii adiuvant Ministros sacros paramenta assumentes; Episcopo parato, adiuvant etiam eos in planetis plicatis assumendis, deinde se gerunt ut sub n. 1923, III.

IX. - De Acolytho. — Absolutis ab Episcopo precibus in Missae praeparatione, Acolythus sumit pelviculam pro Cruce pectorali et accedit ad Episcopum; reposita pelvicula super mensam, sumit ex ea vasculum aquae benedictae; ad nutum Caeremoniarum, pergit ad Altare maius, incedens ad sinistram Ministri deferentis incensi grana, et se gerit ut sub n. 1923, V notavimus, sed postquam Episcopus

pluviale dimiserit illud super abacum reponit quod ad Faldistorium defert, absoluta Oratione post ultimam Prophetiam. In aspersione aquae benedictae comitatur digniorem Canonicum.

X. - De Ministro granorum incensi et parvae candelae. — Minister, Episcopo parato, sumit ex mensa pelvini cum quinque granis incensi et, medius inter Thuriferariuni et Acolythum, ad Caeremoniarum nutum, se ad Altare confert; quo cum pervenerit, se recipit ad dexteram Faldistorii et se gerit ut sub n. 1923, VI, sed ad benedictionem incensi granorum semper consistit.

XI. - De Clericis pro paramentis. — Absolutis precibus in Missae praeparatione, Clerici ante mensam, vel Altare, se conferunt et se gerunt ut sub n. 635; pariter se gerunt ut sub eodem numero, absoluto Praeconii cantu, sed ad Faldistorium procedunt; decantata Oratione post ultimam Prophetiam, ad Faldistorium accedunt ad paramenta recipienda ac postea se gerunt ut sub n. 1923, VIII.

XII. - De Ministris de Faldistorio. — Postquam Episcopus ad Faldistorium accesserit, Ministri afferunt foculum cum igne et ante Episcopum collocant; igne benedicto, foculum in Sacristiam deferunt, dein se gerunt ut sub n. 1923, IX.

Minister de Cereo paschali, Minister de Arundine, Ministri lotionis et Sacrista se gerunt ut diximus respective sub n. 1923, IV, VII, X et XI.

CAPUT XXX.

DE SABBATO SANCTO, CELEBRANTE EPISCOPO EXTRANEO PRAESENTE ORDINARIO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

1975. — 1. - In Sacristia capitulari et in Sacristia maiori. — Omnia ut respective diximus sub n. 1964, A, B, sed in Sacristia capitulari super mensam ponitur Missale et apud praecipuam mensam, vel apud Altare, collocatur foculus cum carbonibus accensis; forceps ferrea.

II. - *Ad Altare maius.* — Omnia ut sub n. 1964, C, sed:

a) ante Altare etiam statuitur Faldistorium cum tegumento et pulvinis violacei coloris pro Episcopo Ordinario; congruo in loco: pulvini et tegumentum albi coloris, scamnum et pulvinus violacei coloris;

b) super abacum collocatur etiam tabella cum formula Indulgentiae; non collocatur scotula cum candela.

Apud abacum praeparantur pulvini albi coloris pro Faldistorio Episcopi celebrantis.

c) Si Episcopus celebrans sit Suffraganeus, vel alias Ordinario subditus, ad dexteram Throni praeparatur in altero abaco: pluviale cum stola albi coloris, cingulum, alba, amictus, formale pretiosum in lance, mitra pretiosa et auriphrygiata; duae vimpae pro Ministris mitrae et baculi; lanx pro Cruce pectorali; Missale, palmatoria cum candela.

Si vero Episcopus celebrans non sit Suffraganeus, nec alias Ordinario subditus, tunc in praedicto abaco collocantur tantum Missale, scotula cum candela.

III. - *In Sacristia Altari maiori contigua.* — Super praecipuam mensam collocatur: pluviale albi coloris cui superimponitur pluviale violaceum et amictus pro Presbytero Assistente; dalmatica, stola diaconalis et tunicella albi coloris pro Ministris sacris.

Congruo in loco: vascula cum floribus.

IV. - *In Fontis Sacello.* — Omnia ut sub n. 1870, D).

Si vero Ordinarius assistat Fontis benedictioni, tunc primo loco, in scamno Canonorum, collocantur pulvini violacei coloris.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario assistente Functionibus in Sabbato Sancto deque Episcopo celebrante.

1976. — *De Episcopo Ordinario.* — Episcopus Ordinarius si Celebrans sibi subiectus sit, ut Suffraganeus vel Canonicus, se gerit ut in Art. II Capitis XXVII huius Partis; si vero Celebrans sibi non sit subiectus, tunc pariter se gerit ut in allato Articulo, sed:

I. - Non imponit incensum, nec benedictionem dat Diacono, ante Praeconii cantum.

II. - Lectoribus Prophetiarum manum osculandam non praebet.

III. - Ad: *Peccatores*, non surgit de Faldistorio, nani non convenit ut Missae solemni pontificali cum Vesperis assistat pluviali Indutus.

IV. - Completis Litaniis, ad Thronum procedit et se gerit ut in Capite XII Partis III, sed:

- a) Introitum non legit;
- b) Epistolam legit, dum eam Subdiaconus cantat;
- c) Tertia vice decantato ab Episcopo celebrante: *Alleluia*, cappam mutat;
- d) Non recitat *Credo* etc.; Offertorium non legit, nec: *Agnus Dei* etc.;
- e) Pax non datur;
- /) Ad Antiphonam: *Vespere autem* etc., surgit; ad: *Magnificat* etc., incensatur ut ad Offertorium.

1977. — De Episcopo celebrante. — Si Episcopus celebrans Suffraganeus, vel alias subditus Ordinario, non sit, se gerit ut in praecedenti Capite, sed in eadem Sacristia benedicit ignem, nec non incensi grana.

Si vero sit subditus Ordinario, pariter se gerit ut in praecedenti Capite, sed:

I. - Non imponit incensum, nec Diaconum benedicit ante Praeconii cantum.

II. - Ad Missam pontificalem cum Vesperis se gerit ut in Capite XI Partis III, sed:

- a) Introitum non legit;
- b) Epistolam legit, dum Subdiaconus eam canit;
- c) Postquam Subdiaconus Ordinario nuntiaverit: *Alleluia*, ipse canit ter *Alleluia* a Subdiacono sibi praeintonato, vocem gradatim elevans;
- d) Non dicit: *Credo* etc., nec Offertorium legit; *Communicantes* etc., *Hanc igitur* etc., sunt propria; non recitat: *Agnus Dei* etc., nec osculum Pacis dat;
- e) Lotis et abstersis manibus, postquam digitorum ablutionem sumpserit, ad Faldistorium procedit, ubi legit Antiphonam: *Alleluia*, cum Psalmo 116: *Laudate Dominum* etc. Praeintonata Antiphona: *Vespere autem* etc., gremiale et mitram dimittit, surgit, Antiphonam intonat ac postea sedet. Intonato Cantico: *Magnificat* etc., surgit iterum; facto signo Crucis, ad Altare procedit ante cuius infimum gradum mitram dimittit. Reverentia Cruci peracta, ascendit Altare, quod deosculatur in medio, et, more solito, illud

incensat, deinde mitram recipit et revertitur ad Faldistorium, ibique stans cum mitra incensatur ac postea mitram dimittit. Cantico completo, sedet, mitram accipit et, postquam a Choro repetita fuerit Antiphona: *Vespere autem* etc., rursus surgit, ad Altare accedit et se gerit more solito.

Articulus III.

De Presbytero Assistente Episcopo Ordinario et Episcopo celebranti, de Diaconis Assistantibus, de Ministris sacris deque ceteris Ministris in Sabbato Sancto, celebrante Episcopo extraneo praesente Ordinario.

1978. — I. - De Presbytero Assistente Episcopo Ordinario deque Diaconis Assistantibus. — Si Episcopus celebrans subditus Ordinario sit, Presbyter Assistens et Diaconi Assistantes se gerunt ut sub n. 1926 et 1927; si vero Celebrans subditus Ordinario non sit, tunc Presbyter Assistens accedit ad Thronum tantum pro incensatione post Offertorium. Diaconi Assistantes in hoc secundo casu locum non habent.

II. - De Presbytero Assistente Episcopo celebranti. — Presbyter Assistens se gerit ut sub n. 1968, sed ad Missam solemnem pontificalem cum Vesperis, si Episcopus celebrans Ordinario subditus sit, se gerit ut in Art. II Cap. XI Partis III, alias ut in Capite XII eiusdem Partis et in utroque casu cum exceptionibus notatis sub n. 1882.

III. - De Ministris sacris. — Si Episcopus celebrans subditus Ordinario non sit, Ministri sacri se gerunt ut in Articulo IV praecedentis Capitis, sed ignis et incensi grana in Sacristia benedicuntur; ad Missam pontificalem cum Vesperis se gerunt ut in Art. II Cap. XI Partis 111, cum exceptionibus notatis sub n. 1973.

Si Celebrans Ordinario subditus sit pariter se gerunt ut in alio Articulo sed, igne et incensi granis in Sacristia benedictis, procedunt cum ceteris ad Altare maius; quo cum pervenerint se gerunt ut sub n. 1935.

Ad Prophetias, ad Fontis baptismalis benedictionem et ad Litanias se respective gerunt ut sub n. 1971 et 1972.

Ad Missam solemnem pontificalem cum Vesperis Ministri sacri se gerunt ut in Art. II Cap. XI Partis tertiae, cum exceptionibus notatis sub n. 1973, sed Subdiaconus quum ad Thronum pervenerit,

decantata Epistola, genuflexionem, vel reverentiam, Ordinario peragit, elata voce dicit: *Reverendissime Pater* (vel si Ordinarius sit Cardinalis: *Eminentissime ac Reverendissime Pater*) *annuntio vobis gaudium magnum, quod est Alleluia*. Deinde ascendit Thronum, manum Ordinarii, more solito, deosculat, descendit, Epistolarium Caeremoniario tradit, se ante Celebrantem confert et gerit ut sub n. 1973, III diximus.

IV. - De Canonicis deque ceteris Choralibus. — Omnes se gerunt ut sub n. 1952, I. Dignior Canonicus in Choro exstans, invitante Caeremoniario secundo, pergit ad abacum, sibi collo stolam imponit violaceam, se confert ante Ordinarium cui, cum osculis, aspersorium porrigit; dignior inclinatus aspersionem accipit et cum

Celebrantem accedit, quo recepto, se ante tea aspergit reliquos

loniarius se gerit ut itus sit; si vero Cele'aeremoniarius quod

m, ad Altare maius unniim ad sinistram et ad: *Peccatores* in

Temoniarius se gerit subditus Ordinario itia benedicuntur. In lo sub n. 1944 de-istri mitrae et libri; post Ordinarii Fa-ic aquae benedictae scopum Ordinarium, et reliquos Chorales, irans subiectus Ordi-monarius quae dixi-ĩrtat quod, decantata liaconus praeintonet

Episcopo Ordinario. d ad Episcopum non

accedunt pro benedictione Diaconi ante Praeconii cantum si Celebrans Ordinario non sit subiectus. Ad Missam solemnem pontificalem cum Vesperis se gerunt ut in Capite XI vel XII Partis III pro re cum exceptionibus sub n. 1952, II notavimus.

VIII. - De Ministris mitrae et baculi pro Episcopo ordinario. — Hi Ministri se gerunt ut sub n. 1952, III, si Celebrans subiectus Ordinario non sit, alias locum non habent.

IX. - De Ministro libri pro Episcopo celebrante. — Minister se gerit ut sub n. 1974, IV, sed ignis et incensi grana in Sacristia benedicuntur. Si Celebrans Ordinario subditus sit, Minister ad eum non accedit pro benedictione, ante Praeconii cantum. Ad Missam pontificalem cum Vesperis se gerit ut in Art. II Cap. XI Partis III cum exceptionibus notatis sub n. 1920, sed ad Faldistorium non vero ad Thronum accedit.

X. - De Ministro mitrae pro Episcopo celebrante. — Minister se gerit ut sub n. 1974, V, sed prima vice mitram a Diacono recipit in Sacristia capitulari, ad nutum Caeremoniarum.

XI. - De Crucifero. — Si in Sacristia capitulari Altare absit, Crucifer superpelliceo tantum indutus, Crucem accipit et se confert ad praecipuam mensam et consistit ante foculum e regione Episcopi celebrantis, dein se gerit ut sub n. 1923, I, sed planetam plicatam non sumit.

XII. - De Thuriferario. — Thuriferarius se gerit ut sub n. 1923, II, sed benedictio ignis et incensi granorum peragitur in Sacristia capitulari et si Celebrans subditus Ordinario sit non accedit ad eum pro impositione incensi, ante Praeconii cantum, accedit vero ad Ordinarium cum ille ad Thronum pervenerit.

Ad Missam pontificalem cum Vesperis se gerit ut in Capite XI vel XII Partis III, pro re, sed, intonata a Celebrante Antiphona: *Vespere autem* etc., si Ordinarius pluviali assistat, ad eum accedit, alias ad Episcopum celebrantem accedit.

XIII. - De ceteris Ministris inferioribus. — Ceteri Ministri inferiores se gerunt ut in Articulo V praecedentis Capitis, sed Episcopus celebrans ignem et incensi grana benedicit in Sacristia capitulari.

Si Episcopus celebrans Ordinario subditus sit, Clerici pro paramentis Episcopi Ordinarii, accedunt ad abacum ad: *Peccatores*, paramenta episcopalia accipiunt et se conferunt ad Faldistorium in

medio Presbyterio collocatum; **Clerici pro paramentis** Celebrantis, sumptis ex abaco paramentis, accedunt ad scamnum, prope Faldistorium.

1979. — Cereus paschalis, cuius Crux, post Praeconium, semper populum respicere debet (D. 4198 ad 7), regulariter accenditur ad Missas et Vesperas solemnes, etiamsi coram SS. Sacramento exposito persolvantur (D. 4383 ad 2), vel in Missis lectis, quae solemnum loco tenent, in tribus diebus Paschae, Sabbato in Albis, diebus Dominicis usque ad Ascensionem; aliis temporis paschalis diebus, etiam solemniter celebratis, non accenditur, nisi adsit consuetudo quae in casu tenenda est (Mem. Rit. Tit. VI, Cap. II, § VII, n. 6; D. 235 ad 11). Si immediate post Vesperas Benedictio cum SS. Sacramento sequatur, Cereus retineri potest accensus (D. 4383 ad I).

CAPUT XXXI.

DE DOMINICA PASCHAE RESURRECTIONIS D. N. I. C.

1980. — « In die Paschae Resurrectionis D. N. I. C. Episcopus, nisi aliquo impedimento fuerit praepeditus, Missam solemnem omnino celebrare debet » (Caer. Episc. L. 11, cap. XXIX, n. 1) et benedictionem papalem cum Indulgentia plenaria, secundum praescriptam formulam (v. n. 968), impertire (C. I. C. 914).

1981. — Si qua gravi de causa nequit Episcopus celebrare Missam solemnem pontificalem, assistere tenetur Missae solemni pluviali indutus et impertire pariter benedictionem papalem cum Indulgentia Plenaria (/ . c.) et ante Missam solemnem fit aspersione aquae benedictae in Fonte Baptismali.

1982. — Similiter Episcopus Vesperas cantat ritu praescripto in Capite VII Partis II.

Antiphona: *Haec dies* etc., praeintonatur Episcopo qui mitram dimittit, surgit, eam intonat et perstat dum a Choro canitur.

Etiam in Vesperis solemnibus Antiphona haec intonanda est ab ipso Celebrante (D. 2956 ad 4).

CAPUT XXXII.

DE FESTO S. IOSEPH SPONSI B. M. V.

1983. — In Festo S. Joseph Sponsi B. M. V., Episcopus solemniter Missam celebrat et, si Metropolita sit, utitur sacro Pallio (Caer. Episc. L. I, cap. XVI, n. 4; L. II, cap. XXXIV, n. 2; D. 3595).

1984. — Si Festum hoc extra Quadragesimam transferatur, tunc Episcopus celebrat etiam primas Vesperas pontificales.

Quando vero Festum feria secunda in Quadragesima venerit, Episcopus Vesperas pontificales celebrare potest in praecedenti Dominica (Caer. Episc. L. II, cap. XXXIV, n. 3).

Si Vigilia huius Festi occurrit die feriato in Quadragesima, ne solemnitas ista sine Vesperis solemnibus transeat, Episcopus, absoluta Missa in Festo, celebrare Vesperas pontificaliter potest (Caer. Episc. /i. c., n. 2).

In casu, postquam Episcopus, post Missam, ad Thronum pervenerit, in Choro Hora Sexta et Nona recitantur, Canonicis paratis remanentibus.

Episcopus, dimissis paramentis missalibus usque ad stolam exclusive, pluviale sumit et mitram auriphrygiatam accipit, dein legit Antiphonam: *Trium puerorum* etc., Canticum: *Benedicite* etc., cum Psalmo 150: *Laudate Dominum* etc., alternatim cum Diaconis Assistentibus; interim per Cubicularium sandalia et caligas dimittit atque calceos usuales reassumit. Repetita Antiphona: *Trium puerorum* etc., Episcopus mitram non dimittit, nec surgit, siquidem sacris paramentis indutus sit.

Absoluta Hora Nona, Episcopus mitram dimittit, surgit et se gerit more solito ut ad Vesperas pontificales (v. n. 565).

CAPUT XXXIII.

DE FESTO ANNUNTIATIONIS B. M. V.

1985. — In Festo Annuntiationis B. M. V. Episcopus celebrat Missam solemnem.

In Missa huius Festi Episcopus, dum verba canuntur: *Et incarnatus est* etc., genuflectit cum mitra ad Sedem suam, ceteri omnes, capite detecto, suis in locis, genuflectunt (Caer. Episc. L. II,

cap. VII, n. 53). Episcopus ceterique omnes, etiam cum eadem verba recitant genuflectere debent (D. 4281 ad 1).

Quando vero Festum Annuntiationis transfertur, genuflectenduni est in die translationis tantum (D. 1268).

Circa Vesperas vide quod in praecedenti Capite notavimus.

CAPUT XXXIV.

DE LITANIARUM MAIORUM ET MINORUM PROCESSIONIBUS

Articulus I.

De quibusdam generalibus animadversionibus.

1986. — Processio Litaniarum Maiorum celebratur die 25 Aprilis, in Festo nempe S. Marci; si vero hoc Festum in die Paschae inciderit, Feria tertia sequenti; *Maiores* dicuntur *Litaniae* hae, eo quod maiori solemnitate celebrandae sint.

Processiones autem Litaniarum Minorum celebrantur in tribus diebus ante Ascensionem, videlicet in Feriis secunda, tertia et quarta post quintam a Pascha Dominicam; *Minores* vero *Litaniae* hae appellantur, eo quod minori celebrandae sint solemnitate.

Iuxta communem praxim Episcopus celebrat Processionem Litaniarum Maiorum et pluviali indutus Missae solemni assistit; diebus vero Litaniarum Minorum, et Processioni et Missae cappa indutus assistit.

1987. — Processiones huiusmodi regulariter initium sumere debent ab una Ecclesia et in alia finem habere; si vero agatur de Ecclesia Cathedrali fere initium sumunt ab Ecclesia non longe distante ab eadem Cathedrali, in qua canitur Missa de Rogationibus quocumque Festo occurrenti, excepto tamen Patrono vel Titulari; quo in casu canitur Missa de Officio cum Commemoratione Rogationum sub unica conclusione.

Quando vero Processio ob temporis inclementiam, vel alia causa egredi nequit, congruentius est Rubricis intra Ecclesiae Cathedralis ambitum fieri (D. 3069 ad 1).

Processiones peragendaе sunt, absoluta Hora Nona; si vero occurrat Festum Patroni, vel Titularis, tunc Processio peragitur post Primam

et, absolutis Orationibus post Litanias, Episcopus, vel cum cappa, vel pluviali violaceo indutus, canit Tertiam et pariter pluviali indutus legit Psalmos in Missae praeparatione et interim, more solito, accipit caligas et sandalia.

Si Processiones etiam in eadem Cathedrali initium habeant et Episcopus non assistat, tunc post: *Benedicamus Domino*, omittitur Versus: *Fidelium* etc. (Rub. Gen. Brev. XXX, 3), nam immediate Cantores incipiunt Antiphonam: *Exsurge* etc.

Dum Processio ab Ecclesia proficiscitur campanae, festivo more, pulsantur. Aequum est ut etiam campanae earum Ecclesiarum ante quas Processio praeteribit, festivo more, sonent; itidem pulsantur campanae Cathedralis Ecclesiae.

Si Processio sit longior, vel repetantur Litaniae, vel, Litaniis absolutis usque ad Preces exclusive, dicantur aliqui Psalmi ex Poenitentialibus, seu Gradualibus. Hymni vero vel Cantica laetitiae ne dicantur.

1988. — Hae Litaniae, stricte liturgicae, sine ulla additione aut mutatione recitandae sunt ita ut addi nequeant nomina Sanctorum quorum Reliquiae in Ecclesia asservantur, neque Sanctorum Ordinis, neque Titularium Ecclesiae vel Patronorum loci praeter descriptos in ipsis Litaniis (D. 562; 957 ad 1; 1002; 2681; 3313); nisi de privilegio seu induito constet (D. 1711 ad 3).

1989. — Vacante Sede Apostolica, loco invocationis: *Ut Domnum Apostolicum et omnes* etc., dicatur: *Ut omnes ecclesiasticos* etc. (Rit. Rom. Tit. V, cap. III in fine).

1990. — Missa Rogationum celebratur prout habetur in Missali post Dominicam quintani post Pascha, tono feriali; omittitur: *Gloria in excelsis* etc., et: *Credo* etc., etiam in Dominica et infra Octavani Paschatis; dicuntur Orationes praescriptae in Missa Rogationum, sed infra Octavam Paschae, post Orationem Missae, dicitur tantum Oratio contra persecutores Ecclesiae, vel pro Papa. Omnes Commemorationes omittuntur, eo tantum casu excepto quo una tantum Missa celebretur, tunc nempe facienda est Commemoratio Officii occurrentis. Semper dicitur Praefatio Paschalis, *in hoc potissimum* (etiam infra Oct. Pasch. si non fit Com. Oct.), quae censetur propria (Ruhr. Miss. R. Addit. Tit. VIII, η. 1).

Infra Octavani Paschatis, si fit Commémoratio Octavae, dicitur: *Communicantes*, et: *Hanc igitur*, proprium. In fine dicitur: *Benedicamus Domino*, et Evangelium S. Ioannis, nisi facta fuerit Comme-

moratio Dominicae, vel Octavae Paschatis, aut Sancti Evangelium stricte proprium habentis, de quibus dicitur in casu ultimum Evangelium. Ad: *Benedicamus Domino*, infra Octavam Paschatis, non additur: *Alleluia*.

Articulus II.

De Processione et Missa in die Litaniarum Maiorum.

1. — De iis quae praeparanda sunt.

1991. — A) In Ecclesia a qua Processio initium sumit

I. - In Sacristia. — Super praecipuam mensam praeparantur: dahnatae et duo amictus pro Diaconis Assistentibus.

Super alias mensas: paramenta pro Canonicis Ecclesiae Cathedralis, scilicet: si praebendae distinctae sint: pluvialia pro Dignitatibus, planetae pro Canonicis Presbyteris, dalmaticae pro Canonicis Diaconis, Tunicellae pro Canonicis Subdiaconis.

Si vero praebendae distinctae non sint: pluvialia pro Dignitatibus; pro ceteris Canonicis planetae.

Praeparantur etiam pro Subdiacono Crucifero: Tunicella, cingulum, alba et amictus; quatuor pluvialia pro Ministris mitrae, baculi, libri et candelae; duae vimpae pro Ministris mitrae et baculi.

Congruo in loco: vasculum aquae benedictae cum aspersorio.

II. - Ad Altare maius. — Altare pallio violaceo instruitur ac super eius gradus tapetum sternitur. Sex candelabra Altari superimponuntur et in medio eorum Crux cum Imagine Crucifixi collocatur; alterne inter candelabra statui possunt vel vascula cum floribus, vel Sanctorum Reliquiae.

Super Altaris mensam disponuntur Episcopi paramenta, scilicet: pluviale cum stola violacei coloris, cingulum, alba, amictus, formale simplex in lance; mitra auriphrygiata in cornu Evangelii. Paramenta violaceo velo cooperiuntur.

Apud Altare, in cornu Evangelii: baculus pastoralis in basi.

tP'

III. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) exornatur serico panno violaceo et in eius plano collocantur duo scabella.

Pariter in Evangelii cornu collocatur Crux processionalis in basi.

IV. - Ante Altare. — Faldistorium cum pulvinis violacei coloris.

V. - Super infimum **A**l t a r i s g r a d u m. — Pulvinus violacei coloris.

VI. - Super abacum. — Duo candelabra, Rituale, seu Liber continens Litanias, scotula cum candela; Ritualia, seu libelli in Cantorum usu.

B) In Ecclesia Cathedrali

a) Si Processio tantum finem habeat in Ecclesia hac.

I. - **A**d **A**l t a r e maius. — Altare ornatur ut sub litt. A, II diximus.

II. - In cornu **E**v a n g e l i i. — Thronus exornatur serico panno violaceo et in eius plano collocantur tria scamna; apud eius infimum gradum statuuntur scabella pro Ministris mitrae ac baculi nec non pro Caeremoniario primo.

III. - In cornu **E**p i s t o l a e e r e g i o n e **T**h r o n i. — Aptatur scamnum oblongum pro Canonico celebrante et Ministris sacris (v. n.400,V).

IV. - Super infimum **A**l t a r i s g r a d u m. — Pulvinus violacei coloris.

V. - Super abacum. — Omnia necessaria pro Missa solemni (v. n. 1163, IV), praeterea: Missale et Canon Pontificalis, Tabula cum formula Indulgentiae, lanx pro Cruce pectorali, quae omnia ita disponuntur ut relinquatur spatium pro collocandis candelabris Ceroferariorum.

Hinc inde abaci, ponuntur scabella pro Ministris libri et candelae.

VI. - In **S**a c r i s t i a c a p i t u l a r i. — Super praecipuam mensam paratur pro Canonico Missam celebraturo: amictus, alba, cingulum, manipulus, stola et planeta violacei coloris; pro Ministris sacris: bini amictus, duae albae cum cingulis, stola diaconalis, duo manipuli, dalmatica et tunicella violacei coloris.

β) Si Processio etiam initium ab Ecclesia hac sumat.

I. - In **S**a c r i s t i a c a p i t u l a r i. — Paramenta pro Diaconis Assistentibus necnon pro Dignitatibus et Canonicis ut sub litt. A, I.

II. - In **S**a c r i s t i a m a i o r i. — Pro Subdiacono Crucifero: amictus, alba, cingulum, tunicella violacei coloris, pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi; duae vimpae; congruo in loco vasculum aquae benedictae cum aspersorio.

III. - **A**d **A**l t a r e maius. — Omnia ut sub litt. A, II notavimus.

IV. - Ante Altare Faldistorium collocatur.

V. - Super abacum. — Omnia ut sub litt. α), V, praeterea: duo candelabra, Rituale, seu liber continens Litanias, scotula cum candela; Ritualia, seu libelli in Cantorum usum.

VI. - In cornu Evangelii Crux processionalis.

VII. - Ad Altare SS. Sacramenti. — Praeparatur genuflexorium cum strato et pulvinis violacei coloris. Super Altare ardebunt sex cerei.

C) In Ecclesiis in quibus Processio statio fit

In Altari maiori ponuntur sex candelabra cum cereis et in medio eorum Crux; alterne inter candelabra statui possunt vel vascula cum floribus, vel Sanctorum Reliquiae.

Super infimum Altaris gradum collocatur pulvinus violacei coloris.

Praeparantur scamna pro Canonicis.

In Sacristia: vasculum aquae benedictae cum aspersorio.

— In Functione.

1992. — De Episcopo. — Episcopus, hora praestituta, accedit ad Ecclesiam in qua collecta fit, et se gerit more solito; facta brevi oratione in Faldistorio ante Altare maius, accedit ad Thronum et paramenta assumit. Accepto baculo pastoralis, ad nutum Caeremoniarum, se confert ad Altare et ante eius infimum gradum dimittit baculum atque mitram. Repetita Antiphona: *Exsurge* etc., genuflectit in pulvino et quum decantatum fuerit: *Sancta Alaria*, surgit, mitram et baculum accipit atque medius inter Diaconos Assistentes incedit.

1993. — Si qua in Ecclesia statio fit, Episcopus ad eius ianuam dimittit mitram, aspersorium accipit a Rectore eiusdem Ecclesiae, seipsum signat, aspergit Diaconos Assistentes, dein eos qui seipsum sequuntur; reddito aspersorio ac mitra accepta, procedit ad Altare maius ante cuius infimum gradum baculum et mitram dimittit. Brevi oratione facta in pulvino, ad nutum Caeremoniarum surgit; postquam Cantores cecinerunt Antiphonam de Mysterio, vel de Sancto, Ecclesiae Titularis et a Choralibus decantatum fuerit Responsorium Versiculo, Episcopus, tono feriali, Orationem, cum brevi conclusione

cantat. Si Oratio contineat verba: *solemnia, natalitia, festivitas*, in magis congrua mutantur: *commemoratio, memoria*; verba: *annua, hodie* et similia omittuntur.

Si occurrit dies infra Octavam Festi Titularis, tunc Oratio canitur ut in Festo. ...a — <./

Oratione absoluta, mitram ac baculum recipit; reverentia Altari peracta, incedit ut prius inter Diaconos Assistentes.

1994. — Quum Processio pervenerit ad Ecclesiam Cathedralem, Episcopus ad eius ianuam se gerit ut supra. Decantato ultimo: *Kyrie* etc., Episcopus genuflexus cantat: *Pater noster* et prosequitur secreto usque ad: *Et ne nos* etc. Absoluto Psalmo 69: *Deus, inadiutorium* etc., Episcopus, adhuc genuflexus elata voce subiungit Preces ut in Rituali, et ad: *Dominus vobiscum*, se erigens cantat tono feriali Orationes. Sede Apostolica vacante, Versus: *Oremus pro Pontifice nostro* N. cum suo Responsorio, et Oratio pro eodem Pontifice omittuntur (Rit. Rom., Tit. V, cap. HI, in fine). Orationibus absolutis, Episcopus cantat: *Dominus vobiscum* etc., genuflectit. Responso a Choro: *Arnen*, post Versum: *Et fidelium... requiescant in pace*, surgit et assistit Missae solemni ut in Art. II Cap. III Partis 111, sed omittitur *Gloria in excelsis* etc., nec non: *Credo in unum Deum* etc.

1995. — De Presbytero Assistente. — Presbyter Assistens se aliis Canonicis conformat, sed ad Missam se gerit ut in Art. III Cap. III Partis HI; non recitatur: *Gloria* etc., neque: *Credo* etc.

1996. — De Diaconis Assistentibus. — Diaconi Assistentes cum ceteris Canonicis, more solito, procedunt ad associandum Episcopum. Quum ad Altare maius pervenerint, se conferunt ad Sacristiam, ubi, cappis, si eis utantur, depositis, assumunt amictum et dalmaticam statimque ad Altare revertuntur; debitis cum reverentiis, ad Episcopum accedunt.

Deposita ab Episcopo cappa, Diaconus primus accipit singula paramenta a Caeremoniario et illis, adiuvante secundo Diacono, Episcopum induit modo sub n. 582 descripto.

1997. — Si vero Canonorum numerus magnus sit, tunc Diaconi Assistentes non procedunt ad associandum Episcopum, sed, assumptis dalmaticis, ad Altare procedunt et apud Thronum sistunt. Advenienti Episcopo se inclinant ac postea cum eodem Thronum ascendunt et ipsi, atque se ut supra gerunt.

1998. — Episcopo parato, ad nutum Caeremoniarii, sustinentes pluvialis Episcopi fimbrias, accedunt ad Altare et ante eius infimum

gradum Diaconus secundus Episcopo mitram aufert, deinde uterque ad eiusdem Episcopi latera consistit.

Repetita Antiphona: *Exsurge, Domine* etc., ambo cum Episcopo genuflectunt et postquam decantatum fuerit: *ŷ. Sancta Maria*, surgunt. Diaconus primus mitram Episcopo imponit, dein transit ad eiusdem Episcopi dexteram, interim Diaconus secundus se ad Episcopi sinistram confert.

1999. — Si qua in Ecclesia statio fit, ad eius ianuam Diaconus secundus aufert Episcopo mitram, quam aspersione peracta, Diaconus primus iterum imponit. Quum vero ante infimum Altaris gradum pervenerint, rursus Diaconus secundus mitram Episcopo aufert, ac postea ambo genuflectunt; brevi oratione facta, surgunt. Absoluta ab Episcopo Oratione, Diaconus primus mitram Episcopo imponit.

2000. — Quum Processio ad Ecclesiam Cathedralem pervenerit, ambo se ut supra gerunt. Responso a Choro: *Amen*, post Versum: *Et fidelium... requiescant in pace*, surgunt, accedunt ad abacum, ubi deponunt paramenta et reassumunt insignia choralia, dein se gerunt ut in Art. IV Cap. III Partis III, sed non recitatur: *Gloria in excelsis* etc., nec: *Credo* etc.

2001. — De Canonico Missam celebrante deque Ministris sacris. — Canonicus Missam celebraturus et Ministri sacri se aliis Choralibus conformant, sed cum Processio ad Ecclesiam Cathedralem pervenerit, accedunt ad Sacristiam capitularem, ibique, depositis indumentis choralibus, assumunt paramenta pro Missa solemni. Ad nutum Caeremoniarum secundi, ad Altare procedunt et se gerunt respective ut in Art. V et VI Cap. III Partis III.

2002. — De Canonicis deque ceteris Choralibus. — Canonici aliique Chorales, hora praestituta, congregantur in Ecclesia in qua collecta fit et assumunt insignia choralia; dato signo cum campana, iuxta locorum consuetudinem, ad nutum Caeremoniarum primi ad associandum Episcopum accedunt.

2003. — Dum Episcopus paramenta assumit, Canonici accedunt ad Sacristiam et ipsi amictum et paramentum suo ordini conveniens assumunt, statimque ad Altare revertuntur. Cantores, stantibus omnibus, canunt Antiphonam: *Exsurge, Domine* etc., absque: *Alleluia* in fine (Rit. Rom. Tit. IX, Cap. 4); qua, post: *Gloria Patri* etc., repetita, omnes genuflectunt, et duo Cantores coram Altari genu-

\ J uc

LJ 0

? " 0.

flexi, Litanias Sanctorum devote canere incipiunt, omnibus integros Versus respondentibus (D. 3135).

IH
^H
K

Quum decantatum fuerit: y. *Sancta Maria*, surgunt omnes, reverentia vel genuflexione Altari peracta, ordinatim procedunt.

BII

2004. — Si ad aliquam Ecclesiam in via sit divertendum, cum ad eius ianuam Canonici et ceteri Chorales pervenerint, singuli incedentes a dextera parte, sumpta aqua benedicta ab aspersorio, offerunt manu socio a sinistra parte incedenti.

^B

Quum Episcopus ante infimum Altaris gradum pervenerit, Litaniarum cantus abrumpitur; ibi, completa genuflexione vel reverentia, aliquantulum ab omnibus, flexis genibus, oratur. Ad nutum Caeremoniarum, omnes surgunt; tunc vero Cantores Antiphonam de Mysterio, vel de Sancto, Ecclesiae Titularis canunt; ac duo Cantores, Litaniarum cantui assignati, adiiciunt Versiculum relativum.

HI
|
11!

B|j

2205. — Antiphona et Versiculus sumi possunt vel ex Laudibus, vel e Vesperis, dummodo non contineant verba quae cum die Festi nexum habeant: v. g. *Nativitatem hodiernam* etc., in Antiphona ad « *Benedictus* » in Festo Nativitatis B. M. V., et: *Nativitas est hodie* etc., in Versiculo eiusdem solemnitatis; vel ut saepe saepius in proprio Officiorum pro aliqua particulari Ecclesia: *Hodie proprio sanguine* etc., *Hodie vitae suae* etc.; quo in casu alia Antiphona e Festo vel e Communi sumitur. Si occurrit dies infra Octavam Festi Titularis Antiphona et Versiculus canuntur ut in Festo.

III
l8<

{
fj
II
111
HI
fB

2006. — Oratione absoluta, Processio ab Ecclesia discedit et duo Cantores Litanias prosequuntur, illas resumentes a Versiculo quo abruptae fuerunt.

2007. — Quum Processio pervenerit ad Ecclesiam Cathedralem, omnes se ut supra gerunt et, ubi Episcopus ac Diaconi Assistentes ad Altare pervenerint, omnes in genua procumbunt et a Cantoribus Litaniae, si nondum absolutae essent, absolventur. Deinde alternatim canunt Psalmum 69: *Deus, in adiutorium* etc.

Ad Missam Canonici se gerunt ut in Art. VII Cap. III Partis III, sed non recitatur: *Gloria in excelsis* etc., neque: *Credo in unum Deum* etc.

2008. — Ultimi duo Canonici ex ordine diaconali, si praebendae sint distinctae, alias ultimi duo Canonici, dum Diaconi Assistentes ad Sacristiam procedunt, genuflectunt ad latera Faldistorii; surgente Episcopo et ipsi surgunt, cum Episcopo Thronum ascendunt

ac sedent donec Diaconi Assistentes veniant; tunc surgunt, de Throno descendunt et, Episcopo reverentia facta, ad Sacristiam pergunt, ubi paramenta sumunt, aliisque Canonicis se conformant.

2009. — De Caeremoniar iis. — Adveniente Episcopo ad Ecclesiam in qua collecta fit, Caeremoniarius primus signum dat Canonicis et aliis ut accedant ad Episcopum associandum, ac se more solito gerit.

Ordo Processionis:

1. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
5. Canonici;
6. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
7. Ministri libri et candelae;
8. Ministri mitrae et baculi;
9. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce possit, ea defertur ante Canonicos.

Caeremoniarii ad Missam se gerunt ut in Art. VIII Cap. III Partis III.

e/

2010. — De Ministris libri, candelae, mitrae et baculi. — Dum Episcopus, brevi oratione in Faldistorio facta, accedit ad Thronum, hi Ministri pergunt ad Sacristiam ubi pluvialia assument, Ministri mitrae ac baculi assumunt etiam vimpam, deinde ad Altare procedunt. Ministri mitrae et baculi, acceptis mitra ac baculo, accedunt ad Thronum et se gerunt more solito.

U »

Ministri libri et candelae, accedente Episcopo ad Altare, sumunt ex abaco librum ac candelam statimque ad Episcopum accedunt et sistunt, vel genuflectunt, ut commodius legat, sed advertant ne terga SS. Sacramento, si adsit in Altari maiori, vertant.

Postquam decantatum fuerit: v. *Sancta Maria*, Ministri libri et candelae recedunt, Ministri mitrae et baculi surgunt ac Minister mitrae Diacono primo Assistenti mitram tradit; Minister baculi illum Episcopo porrigit.

In Processione, Ministri libri et candelae incedunt post Caudatarium, Ministri mitrae et baculi post Ministros de libro ac de candela.

Si qua in Ecclesia statio fit, ad eius ianuam Minister mitrae a Diacono secundo accipit mitram quam Diacono primo tradit, aspersione aquae benedictae completa. Quum Episcopus pervenerit

ante infimum Altaris maioris gradum, Minister baculi ab Episcopo accipit baculum, Minister mitrae a secundo Diacono mitram; Ministri libri et candelae accedunt ad Episcopum ut supra.

Oratione ab Episcopo absoluta, recedunt ab eo; interim **Ministri** mitrae et baculi surgunt, **Minister mitrae** primo Diacono mitram tradit, Minister baculi Episcopo baculum porrigit.

Quum Processio pervenerit ad Ecclesiam Cathedralem, hi **Mini-**stri se ut supra gerunt, sed, responso a Choro: *Arnen*, post Versiculum: *Et fidelium... in pace*, procedunt ad Sacristiam Altari maiori contiguam, ubi pluvialia dimittunt ac statim ad Altare revertuntur et se gerunt ut in Art. IX Cap. III Partis III.

Articulus HI.

De Processione et Missa in diebus Litaniarum Minorum.

2011. — 1. — De iis quae praeparanda sunt.

A) In Ecclesia a qua Processio initium sumit

I. - In Sacristia. — Super praecipuam mensam: pro Canonico celebrante: amictus, alba, cingulum, stola et pluviale violacei coloris; pro Ministris sacris: bini amictus, duae albae cum cingulis, stola diaconalis, dalmatica et tunicella violacei coloris.

Super alias mensas: indumenta canonicalia; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; candelabra pro Ceroferariis.

II. - Ad Altare maius. — Altare instruitur pallio violaceo, etc., ut sub n. 1991, A), II notavimus.

Ante Altare, in medio Presbyterio: Faldistorium cum tegumento et pulvinis violacei coloris.

In cornu Evangelii collocatur Crux processionalis in basi.

Super abacum: Ritualia seu libelli in usu Cantorum.

B) In Ecclesia Cathedrali

a) S/ Processio tantum finem habeat in Ecclesia hac.

■
M
O
H
Bj
H
En
!

1U
|||

■
■/

III. - *Ante Altare.* — In medio Presbyterio collocatur Faldistorium cum tegumento et pulvinis violaceis.

IV. - *In cornu Epistolae e regione Throni.* — Aptatur scammum oblongum pro Celebrante et Ministris sacris (v. n. 400, V).

V. - *Super abacum.* — Omnia ut sub n. 1991, β), V, sed additur: planeta cum manipulo pro Celebrante; manipuli pro Ministris sacris, palmatoria cum candela; Rituale in usum Canonici celebrantis.

Hinc inde abaci ponuntur scabella pro Ministris libri et candelae.

β) Sz *Processio etiam initium in Ecclesia hac sumat.*

Parantur quoque:

I. - *In Sacristia capitulari.* — Paramenta pro Canonico celebrante et Ministris sacris ut sub litt. A, I notavimus; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; duo candelabra pro Ceroferariis.

II. - Additur super abacum Rituale in usu Canonici celebrantis.

2. — *In Functione.*

2012. — *De Episcopo Ordinario.* — Episcopus, hora praestituta, accedit ad Ecclesiam in qua collecta fit, et se ut in praecedenti Articulo gerit, sed, brevi oratione facta in Faldistorio ante Altare maius, surgit ac consistit. Repetita Antiphona: *Exsurge, Domine etc.*, genuflectit et postquam decantatum fuerit: ŷ. *Sancta Maria*, iterum surgit, caput bireto operit, inclinationi Celebrantis respondet eumque sequitur.

Si qua in Ecclesia statio fit, Episcopus ad eius ianuam caput detegit, biretum Caeremoniario tradit; accepto aspersorio, seipsum signat, deinde aspergit eos qui ipsum sequuntur; reddito aspersorio, caput operit, ad Altare maius procedit, ubi, detecto capite, genuflectit in Faldistorio et aliquantulum orat. Ad nutum Caeremoniarii surgit.

Quum Processio pervenerit ad Ecclesiam Cathedralem, Episcopus se pariter ut supra gerit, sed responso a Choro: *Arnen*, post Versiculum: *Et fidelium... in pace*, surgit, in Faldistorio sedet, facie ad Altare versa, donec Canonicus celebrans ad Altare revertatur, assumpta planeta, ac se gerit ut in Cap. IV Partis 111, sed: *Gloria in excelsis etc.*, et: *Credo etc.*, non recitatur.

2013. — *De Presbytero Assistente.* — Presbyter Assistens se aliis Canonicis conformat ad Processionem; ad Missam vero se gerit ut in Capite IV Partis III.

2014. — De Diaconis Assistentibus. — Diaconi Assistentes cum Episcopus genuflectit in Faldistorio ante Altare maius, et ipsi genuflectunt ad eius latera. Quum decantatum fuerit: *ŷ. Sancta Maria*, surgunt cum Episcopo et inter Canonicos se recipiunt. Pariter ad latera Faldistorii genuflectunt in Ecclesia in qua statio fit et in Ecclesia Cathedrali. Ad Missam se gerunt ut in Capite IV Partis III.

2015. — De Canonico celebrante deque sacris Ministris. — Quum nunciatur iam Episcopus ad Ecclesiam appropinquare, Canonicus celebrans et Ministri sacri paramenta assumunt. Ad nutum Caeremoniarii, ad Altare procedunt; Cruci reverentia, vel genuflexione peracta, recedunt a latere Altaris ante infimum gradum, in cornu Epistolae, facie ad cornu Evangelii versa.

Advenienti Episcopo Celebrans se inclinatur, Ministri sacri vero, vel se inclinant, vel genuflectunt. Quum Episcopus in Faldistorio genuflectit, Celebrans cum Ministris sacris accedit ante Altare, ubi genuflectit super infimum gradum. Repetita a Cantoribus Antiphona: *Exsurge, Domine* etc., Celebrans et sacri Ministri genuflectunt; cum decantatum fuerit: *ŷ. Sancta Maria*, surgunt, reverentiam, vel genuflexionem, Altari faciunt et transeunt ante Episcopum, Celebrans se ei inclinatur, Ministri sacri vel ei se inclinant, vel genuflectunt.

Si qua in Ecclesia statio fit, ad eius ianuam Celebrans et Ministri sacri caput detegunt, Diaconus manu tangens aspersionem accipit aquam benedictam eamque Celebranti porrigit; Subdiaconus pariter tangens aspersionem, aquam benedictam accipit; deinde Celebrans et sacri Ministri, tecto capite, ad Altare maius procedunt, ubi caput detegunt; genuflexione, vel reverentia facta, genuflectunt super infimum Altaris gradum et aliquantulum orant, ac postea ad nutum Caeremoniarii surgunt.

Decantata a Cantoribus Antiphona Titularis, Celebrans, postquam Chorales responderunt Versiculo decantato a duobus Cantoribus et ipse, tono feriali, cantat Orationem (v. n. 1993); qua absoluta, genuflexionem, vel reverentiam una cum sacris Ministris Altari peragit ac postea Celebrans ante Episcopum transiens reverentiam ei facit, Ministri sacri genuflexionem, vel reverentiam, peragunt.

Quum Processio ad Ecclesiam Cathedralem pervenerit, Celebrans et Ministri sacri se ad eius ianuam ut supra gerunt; cum ad Altare maius pervenerint, Celebrans, decantato a Cantoribus ultimo: *Kyrie*, se gerit ut diximus de Episcopo in praecedenti Articulo,

sed, responso a Choro: *Arnen*, post Versiculum: *Et fidelium... in pace*, reverentiam Altari peragit atque una cum Ministris sacris ad scamnum accedit.

Celebrans, dimisso pluviali, manipulum ac planetam sumit, Ministri sacri manipulum accipiunt, deinde ad Altare procedunt et se gerunt ut in Capite IV Partis III.

2016. — De Canonicis deque ceteris Choralibus.—Omnes se gerunt ut in praecedenti Articulo; sed Canonici paramenta non sumunt.

2017. — De Caeremoniaribus. — Caeremoniarius primus se gerit ut in praecedenti Articulo, sed ad ianuam Ecclesiae in qua statio fit et ad ianuam Ecclesiae Cathedralis accipit Episcopi biretum quod eidem reddit, aspersione aquae benedictae peracta.

In Processione, Episcopus incedit solus post Celebrantem.

Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Caeremoniarius secundus ducit Celebrantem et Ministros sacros ad Altare maius.

Ordo Processionis:

1. Clericus deferens Crucem, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
5. Canonici;
6. Canonicus celebrans, medius inter Ministros sacros;
7. Episcopus, solus incedens;
8. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

Responso a Choro: *Amen*, post Versiculum: *Et fidelium... in pace*, Caeremoniarius secundus ducit Celebrantem et Ministros sacros ad scamnum. Ad Missam solemnem Caeremoniarii se gerunt ut in Capite IV Partis III.

Articulus IV.

De Processionibus Litaniarum Maiorum et Minorum occurrenti in Ecclesia Cathedrali Festo Titularis vel Patroni.

2018. — Si vero diebus Litaniarum, tum Maiorum tum Minorum, in Ecclesia Cathedrali occurrat Festum Titularis vel Patroni, tunc Missa de Officio celebranda est cum Commemoratione Rogationum sub unica conclusione.

Caput XXXIV. – De festo Ascensionis D. N. I. C.

2019, — Episcopus, si in die Litaniarum Maiorum assistat, responso a Choro: *Amen*, post Versiculum: *Et fidelium... in pace*, accedit ad Thronum, ubi dimittit pluviale et stolam violacei coloris et assumit stolam et pluviale coloris Missae; accepta mitra pretiosa, ad nutum Caeremoniarii accedit ad Altare et se gerit ut in Articulo II Capitis III Partis III.

Diebus Litaniarum Minorum si Episcopus Missae assistat tunc cum ad Thronum, Litanis cum Versiculis et Orationibus completis, pervenerit, dimittit Crucem pectoralem et cappam, assumit amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam ac pluviale Missae coloris et se gerit ut diximus in Articulo II Capitis III Partistertiae.

2020. — Si Episcopus Missam celebrat, tunc, responso a Choro: *Amen*, post Versiculum: *Et fidelium... in pace*, pariter accedit ad Thronum, ubi, dimissa mitra auriphrygiata, recitat: *Pater noster* etc., *Ave Maria* etc., et se gerit ut ad Horam Tertiam ante Missam pontificalem (v. Art. II Cap. I Part. III).

Psalmo intonato, sedet, mitram accipit ac legit, more solito, Psalmos in Missae praeparatione, dum accipit caligas et sandalia. Repetita Antiphona: *Ne reminiscaris* etc., non dimittit mitram, nec surgit, siquidem sacris paramentis indutus sit. Precibus absolutis, annulum deponit, et manus lavat; quibus abstersis, mitram, pluviale et stolam violacei coloris dimittit, ac postea stolam et pluviale coloris Missae assumit et more solito se gerit.

Absente Episcopo, Celebrans et Ministri sacri in Processione Litaniarum Maiorum et Minorum se gerunt ut sub n. 2015, omissis quae Episcopi praesentiam respiciunt.

CAPUT XXXV.

DE FESTO ASCENSIONIS D. N. I. C.

2021. — Episcopus cantat primas Vesperas ritu praescripto in Capite VII Partis II et Missam ut in Capite I Partis III, sed, decantato a Diacono Evangelio, Cereus paschalis ab Acolytho exstinguitur.

Sacro peracto, Cereus de candelabro tollitur et in Sacristia ponitur ut adhiberi possit in Vigilia Pentecostes.

CAPUT XXXVI.

DE SABBATO IN VIGILIA PENTECOSTES

Benedictio Fontis Baptismalis in Vigilia Pentecostes est de praecepto et consuetudo contraria, etsi vetustissima, velut abusus et Rubricis contraria, est eliminanda (DD. 2878; 3331).

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2022. — I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam parantur pro Canonico celebrante: amictus, alba, cingulum, planeta cum stola ac manipulo violacei coloris; pro sacris Ministris: bini amictus, duae albae cum cingulis, stola diaconalis, duae planetae plicatae et duo manipuli violacei coloris.

Super alteram mensam, pro Celebrante: planeta cum stola et manipulo rubri coloris; pro sacris Ministris: duo manipuli, stola diaconalis, dalmatica et tunicella rubri coloris.

II. - Ad Altare maius. — Altare paratur ornamentis rubri coloris. Pallio rubeo aliud albi coloris superimponitur.

III. - Super Altare. — Sex candelabra cum candelis ex cera alba; in medio Crux; super mensam, in latere Epistolae: legile cum Missali.

IV.- Super abacum. — Omnia pro Missa solemni (v. n. 1163, IV) praeterea tabellae Secretarum; duo candelabra cum albis candelis; pro Cantoribus, libri Litaniarum iuxta Missale.

V. - Apud abacum. — Crux processionalis; Cereus paschalis; tres pulvini violacei; legile nudum.

VI. - Super scamnum. — Pluviale violaceum.

VII. - Congruo in loco. — Pallium violaceum superimponendum rubro, amoto pallio albi coloris.

Articulus II.

2023. — Ad Prophetias et ad benedictionem Fontis baptismatis, — Absoluta Hora Nona, Sacrista cereos Altaris exstinguit, pallium album amovet ac rubeo violaceum pallium superimponit.

if

1 ^

2024. — Celebrans indutus amictu, alba, cingulo, manipulo, stola ac planeta violacei coloris, cum **sacris Ministris** similiter paratis amictu, alba, cingulo, manipulis, ac stola transversa, quoad Diaconum, nec non planetis ante pectus plicatis, ad nutum **Caere-**moniarum, ad Altare procedit, more solito, prae-euntibus **Ceroferariis** ac **Tliuriferario**, manibus iunctis.

2025. — Cum ante infimum Altaris gradum pervenerint, facta ab omnibus debita reverentia, Celebrans cum sacris Ministris ascendit ad Altare, quod ubi in medio osculatus sit, ad cornu secedit Epistolae ad legendas Prophetias cum Orationibus, ut in Missali hac die praescribitur, adsistentibus sibi **Diacono** ac **Subdiacono** prout ad Introitum, sed ad Orationes, quibus non praemittitur: *Flectamus genua*, retro post ipsum stantibus.

Ceroferarii vero ac Thuriferarius, peracta genuflexione, se ad abacum conferunt, ibique consistunt dum Prophetiae canuntur.

Omnes se gerunt ut in Sabbato Sancto etiam ad Fontis benedictionem, sed Oratio, ante Fontis ingressum, est huius diei propria.

2026. — Ad Missam.— Non dicitur Introitus; absoluto Psalmo 42: *Indica* etc., et facta Confessione, **Celebrans** cum **Ministris** ascendit ad Altare, illud osculatur et, more solito, incensat. Ad intonationem Hymni: *Gloria in excelsis* etc., organa et campanae pulsantur. Ad Evangelii cantum, **Ceroferarii** candelabra non deferunt, sed, iunctis inanibus, assistunt. Non dicitur: *Credo* etc.; Praefatio, *Communicantes* et *Hanc igitur* sunt propria; dicitur: *Agnus Dei* etc., et pax datur. Pro reliquo observantur ritus consueti Missae sollemnis.

CAPUT XXXVII.

DE SOLEMNITATE PENTECOSTES

2027. — **Episcopus** cantat primas Vesperas ritu praescripto in Capite VII Partis II; decantato Capitulo, sedet, mitram deponit, iterum surgit et stans intonat Hymnum: *Veni, Creator* etc., ac postea super pulvinum genuflectit, dimisso pileolo, usque ad finem primae strophae.

Pariter et Missam pontificalem **Episcopus** cantat in qua **secundus Diaconus Assistens**, decantata a Subdiacono Epistola et Episcopi manu deosculata, mitram eidem Episcopo aufert et **Cantores** immediate cantant Versum: *Veni, Sancte Spiritus* etc., surgentibus omnibus et suis in locis genuflectentibus usque ad finem Versus.

Si vero Thronus capax non est ut Episcopus commode genuflectere possit, tunc, deosculata a Subdiacono manu, Episcopus cum suis **Assistentibus** descendit ad Faldistorium et in casu advertant **Cantores** ut Versus: *Veni, Sancte Spiritus* etc., canere incipiant postquam Episcopus accesserit ad Faldistorium.

2028. — Ad Vesperas solemnes Celebrans stans, vel ad scamnum vel ante infimum Altaris gradum, Hymnum: *Veni, Creator* etc. intonat, deinde genuflectit, vel suo loco vel in infimo Altaris gradu, usque ad primae strophae finem. In Missa Celebrans legens Versiculum: *Veni, Sancte Spiritus* etc., non genuflectit, genuflectit vero dum a Cantoribus canitur.

CAPUT XXXVIII.

DE SOLEMNITATE SS. CORPORIS CHRISTI

Articulus I.

De quibusdam generalibus animadversionibus.

2029. — Quia in aliquibus Cathedralibus hac die celebratur vel Missa lecta ab Episcopo, vel Missa pontificalis, vel Missa solemnis cum assistentia Episcopi, vel Missa solemnis, absente Episcopo, trademus infra instructiones pro singulis casibus.

2030. — « Nisi aliter ferat immemorabilis consuetudo, vel locorum circumstantiae, prudenti Episcopi indicio, aliud exigant, die festo Corporis Christi unica tantum sollemnisque per publicas vias processio in uno eodemque loco fieri debet ab ecclesia digniore, eique clerici omnes religiosaeque virorum familiae, etiam exemptae, et laicorum confraternitates interesse debent, regularibus exceptis qui in strictiore clausura perpetuo vivant, aut a civitate ultra tria millia passuum distent. Ceterae paroeciae et ecclesiae etiam regulares possunt, intra octavam, proprias processiones extra ecclesiae ambitum agere; sed ubi plures sunt ecclesiae, Ordinarii loci est dies, horas ac vias praestituere quibus suam quaeque processionem agant » (C. I. C. 1291).

2031. — Processio haec maxime solemnis omni cum magnificentia celebranda est post Missam et non ante; inveterata consue-

tudo vespere eam celebrandi tolerari potest, non omissa tamen in Ecclesia Cathedrali alia saltem brevi Processione post Missam infra ambitum eiusdem Cathedralis (DD. 1232; 3488 ad 1).

« Ut Processio.....rite, et recte, ac secundum debitas caeremonias in honorem tanti Sacramenti fiat..... cura erit Episcopi pridie huius diei, vel etiam per aliquos dies ante, demandare Magistris Caeremoniarum, vel alteri, ad quem forsitan secundum loci consuetudinem huiusmodi cura spectabit, ut omnia decenter, et diligenter praeparantur, et praevideantur» (Caer. Episc. L. II, cap. XXXIII, n. 1).

Nempe:

I. - Ut cum Magistratu conveniatur circa Processionis decursum, nec non de viarum ornatu.

II. - «Ut fiat rotulus, in quo describantur per ordinem omnes, tam laicorum confraternitates, religiosi et clerus, quam etiam alii quicumque, qui huic Processioni intéressé consueverunt vel debent n

2032. — In describendo ordine Processionis animadvertatur ad regulas circa praecedentiam traditas in Capite XVI Partis primae, nec non ad has sequentes dispositiones:

I. - Sacra Rituum Congregatio (D. 4389) declaravit regulariter non licere neque expedire ut in Processionibus etiam solemnioribus SS. Sacramentum deferatur super currum triumphalem equis tractum aut super vehiculum vulgo *automobile* appellatum, etiamsi Processio iter nimis longum percurrere debeat.

II. - Deputentur nobiles viri, vel sodales, vel alii, pro locorum consuetudine, qui hastas baklachini per viam Processionis deferant (Caer. Episc. L. II, cap. XXXIII, n. 13).

III. - Improbanda est consuetudo processional! comitatu in se rendi puellulos qui Angelorum, vel Sanctorum figuram referre praesumant (DD. 1348; 1361 ad 7).

Pueri autem, modo quo Angeli depingi solent, vestiti, quorum alii flores per viam spargant, alii fumigantia deferant thuribula, alii uvam ac frumenti spicas in manibus gestent, admitti possunt in Processionem iuxta arbitrium Ordinarii (DD. 3324; 3935 ad I).

IV. - « Cavendum etiam erit, ne in Processione actus scenici, vel ludicri, et indecori intermisceantur » (Caer. Episc. L. II, cap. XXXIII, n. 12).

V. - « In pompis extra Templum ab Ordinario permitti potest symphonicorum catervae participatio, dummodo ne quovis modo

profanos psallat concentus. Optandum est, in huiusmodi vicibus, symphoniacis munus hoc unum tribui, ut spirituale aliquod canticum moderentur, sive latino sive vulgari eloquio a Cantoribus propositum, aut a piis Congregationibus, quae pompae adsunt » (*Instr, de Mus. sacra Pii Pp. X, D. 4121, n. 21*).

Et ideo, ne Processionis tempore confusio oriatur, res ita disponantur ut dum unum Collegium cantat, alterum quod immediate praecedit, vel sequitur, sileat, vel, submissa voce, preces recitet.

VI. - In intimatione adnotetur, maxima cum praecisione, hora et locum in quo singula Collegia convenire debent et etiam si in Processionis reditu ingredi in Ecclesiam debeant, vel in platea exstare, si propter magnum numerum eorundem Collegiorum Ecclesia capax non sit; quo in casu portae Ecclesiae Cathedralis apertae maneant ut inter fideles qui intra et extra Ecclesiam exstant, unio fiat.

Admoneantur omnes ut in conventus locis et, eo magis, perdurante sacra Functione, silentium observent ac in Processione, demissis oculis ac gravi incessu, procedant.

VII. - Campanae omnium Ecclesiarum sive Saecularium sive Regularium solemniter pulsari debent quando Processio SS. Sacramenti ante, vel prope, easdem Ecclesias transit (D. 2530).

Articulus II.

De iis quae praeparanda sunt.

(Color paramentorum erit albus).

2033. — 1. - In Sacristia capitulari. — Super mensas disponuntur paramenta pro Canonicis, scilicet: pluvialia pro Dignitatibus, planetae pro Canonicis Presbyteris, dalmaticae pro Diaconis, tunicellae pro Subdiaconis; si vero praebendae distinctae non sunt, tunc parantur: pluvialia pro Dignitatibus, planetae pro ceteris Canonicis; amictus pro omnibus.

Parantur etiam dalmaticae et amictus pro Diaconis Assistentibus.

11. - In Sacristia maiori. — Parantur pluvialia pro Beneficiariis hastas baldachini gestaturis; tunicella, cingulum, alba, et amictus pro Subdiacono Crucifero; quatuor pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi. Parantur quoque duae vimpae pro Ministris mitrae et baculi.

Congruo in loco: duo thuribula cum naviculis, vasculum aquae benedictae cum aspersorio; intorticia, candelae Canonicis ac reliquis Choralibus distribuendae. Adsint etiam lanternae, eleganti manu factae, hastis infixae cum candelis e cera intus occlusis.

III. - **Ad Altare.** — Altare sumptuosius adornandum est, pallio albi coloris instruitur et super eius gradus amplum tapetum sternitur. Circa numerum cereorum standum est ad synodales praescriptiones, servatis S. R. Congregationis Decretis, nam agitur de solenni expositione SS. Sacramenti.

In loco eminentiori Altaris paratur Thronus, qui omnino ab expositorio Reliquiarum Sanctorum differre debet. «Thronus regulariter constare debet planitie praealta, postergali et baldachino. Ars tamen Christiana plures excogitavit formas, quae substantialiter Throni figuram retinent; apponuntur, loco postergalis, radii, quasi ex sole manantes, cum imperiali corona sive per Angelos sustentata, sive alias suspensa; effingitur papilio seu conopoeum regium, corona praestante; aedicula cum, aut sine, peristylis affabre elaborata..., quibus nil in contrarium opponi valet, prout nec usus quarundam Ecclesiarum, totum Altare contegendi amplo conopoeo, ex magna corona defluente, sub qua collocatur Ostensorium.

«De Throni colore sollicitam se praebet Instructio (Clementina) docetque, esse debere album; ast hoc intellige, quando cortinae, seu alia ornamenta textilia apponuntur, non autem cum agitur v. g. de opere caelato, aurato aut marmoreo. Sed et ab ornatu Throni proprie dicti abstrahendo, non videtur improbandus usus rubri coloris adhibendi in magno conopoeo, de quo supra diximus, quia et hic color festivus est, et aureis ornamentis nobilior efficitur» (Menghini, *Comm. in Instruct. Clein.*, §V, 10). In basi ipsius Throni corporale extenditur.

Reliquiae, vel Statuae Sanctorum ad ornatum Altaris non collocentur quando agitur de diuturna expositione; si vero agitur de expositione quae occasionaliter facienda est post Missam solemnem, vel post Vesperas, si faciliter et convenienter amoveri possunt, lex servetur, alias, ex necessitate tolerandae sunt. Statuae tamen figuram Ss. Angelorum adorantium, vel candelas tenentium repraesentantes, optime in Altari collocari possunt. Crucem cum Imagine Crucifixi in medio candelabrorum apponi necesse non est (D. 2365 ad 1). Tolerari vero non potest usus statuendi Crucem super Thronum et in eo praecise loco super quod publicae adorationi in Ostensorio exponitur SS. Sacramentum (D. 3576 ad 3).

IV. - Non licet collocare in expositione SS. Sacramenti a parte postica Sphaerae lumen aliquod eo artificio ut recta illuceat in ipsam SS. Hostiam quae exinde lucida appareat (D. 2613 ad 5); non licet quoque apponere electricas lampades sive Tabernaculum circa, sive in vasis florigeris, quae inter candelabra locantur (D. 4210 ad 1).

Tabernaculum, licet pretiositate insigne, tum ratione materiae tum artis, tegendum est, iuxta praescriptum Ritualis Romani, Conopoeo, quacumque contraria consuetudine non obstante (DD. 3035 ad 10; 3520; 4137), quia Tabernaculum non est institutum ut videatur, sed ut SS. Sacramentum recondat.

V. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, 111) exornatus pannis sericis.

VI. - Apud abacum vel in cornu Evangelii. — Crux processionalis in basi.

VII. - Extra cancellos. — Perpulchrum baldachinum album.

VIII. - «Viae, per quas Processio transire debebit, munden-
tur et ornentur aulaeis, pannis, picturis, floribus frondibusque viren-
tibus secundum posse et qualitatem loci » (Caer. Episc. L. II,
cap. XXXIII, n. 2) «non autem profanis aut vanis figuris, seu
indignis ornamentis» (Rit. R. Tit. IX, Cap. V, n. 1).

XI. - Si Processio apud aliquod Altare, in via erectum, sub-
sistet, illud festivo more ornetur et in ipso candelae convenienter
dispositae ardeant et super mensam adsit corporale extensum.

Ante Altare collocatur pulvinus pro Episcopo genuflexuro; si fieri
potest, apud Altare collocantur etiam scamna pro Canonicis.

Paratur, congruo in loco, focus cum carbonibus accensis ac
forceps ferrea.

Articulus III.

De Missa lecta ab Episcopo in Solemnitate SS. Corporis Christi.

2034. — De iis quae praeparanda sunt. — Omnia ut notavimus
in Art. I Cap. XVI Partis 111, sed super abacum additur: pluviale
et velum humerale; mitra pretiosa; baculus pastoralis; Ostensorium
albo velo contextum; Hostia aptata in Lunula, ponenda in Osten-
sorio; stola; libellum cum Oratione: *Deus, qui nobis* etc., duo cande-
labra pro Ceroferariis.

2035. — Ad Missam. — Episcopus se gerit ut diximus sub n. 1076 de Praelato Celebrante in Ecclesia Cathedrali, sed, assumpta digitorum ablutione, flectit genu, et accedens ad cornu Epistolae descendit in secundum gradum lateralem, vel in planum, iuxta consuetudinem (D. 2682 ad 48), ubi per suam sinistram ad populum conversus, ne terga vertat SS. Sacramento, lavat manus; quibus abstersis, ascendit suppedaneum et ad Missale se confert.

Absoluta Antipliona « *Communio* » dicta, ad Altaris medium se confert, genuflectit, osculatur Altare, et, versus populum, in cornu Evangelii, faciem vertens ad cornu Epistolae dicit: *Dominus vobiscum*, dein ad Altare se convertit, genuflectit et ad Missale accedit. Et ita se gerit cum rursus ad medium Altare se confert post Orationem « *Postcommunio* » dictam.

Benedictione impertita, Episcopus circulum non perficit, sed ibidem volvens se ad Altare, continuo subdit: *Dominus vobiscum* ac legit Evangelium non signans Altare; ad: *Et Verbum caro factum est*, flectit genu aliquantulum versus SS. Sacramentum (D. 3875 ad 4).

2036. — Recitata in Choro Hora Tertia, Canonici ad nutum Caeremoniarum primi pergunt ad associandum Episcopum et omnes se gerunt ut sub n. 519 notavimus.

Quum Episcopus pervenerit ad Faldistorium ante Altare maius, duo Canonici designati pro Missae assistentia, ad eum accedunt et se gerunt ut diximus de Assistentibus in Articulo III Cap. XVI Partis III, sed, hausto ab Episcopo pretioso Sanguine, primus Assistens palla contegit Calicem, iliumque alter ad cornu Evangelii, intra Corporale tamen, retrahit; tum Assistens primus collo sibi stolam imponit statimque Ostensorium apertum super Corporale statuit; peracta genuflexione simul cum Episcopo ac secundo Assistente, in Ostensorio Limulam cum sacra Hostia adaptat, ac postea claudit crystallum et in medio Corporalis Ostensorium collocat, nullo velo appposito (D. 2990 ad 2).

Repetita genuflexione, Assistens primus sibi stolam tollit, et Missa absolvitur uti coram SS. Sacramento exposito, cum genuflexionibus, etc., quemadmodum innuimus post n. 1093 et seqq.

Caeremoniarum ante Communionem ex abaco Ostensorium sumit cum velo coopertum et ad Altare in cornu Epistolae defert, eiusque velum amovet.

2037. — Expleto Evangelio S. Ioannis, Episcopus eiusque Assistentes accedunt ad Altaris medium, ibique genuflectunt, unico genu sine capitis inclinatione, de Altari descendunt, utroque genu cum

mediocri inclinatione in plano reverentiam faciunt (D. 4179 ad 1) et ad Thronum pergunt. Episcopus accedens ad Thronum non benedicit Clerum.

Articulus IV.

De Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti in Solemnitate SS. Corporis Christi.

2038. — De iis quae praeparanda sunt. — Omnia ut notavimus in Articulo I Capitis III Partis III, sed super abacum additur: Ostensorium, albo velo contectum; Hostia aptata in Lunula, ponenda in Ostensorio; stola albi coloris; libellus cum Oratione: *Deus, qui nobis* etc.

2039. — Ad Missam. — Ad Caeremoniarum nutum, Celebrans et Ministri, more solito, ad Altare accedunt et omnes ut in aliis Missis solemnibus cum assistentia Episcopi se gerunt usque ad Communionem. Binae consecrantur Hostiae, altera pro Communionem, altera pro expositione facienda.

Caeremonarius ante Communionem ex abaco Ostensorium sumit suo velo coopertum, et ad Altare in cornu Epistolae defert, eiusque velum amovet.

Hausto subinde diligentius a Celebrante pretioso Sanguine, Diaconus primus Assistens non imponit Episcopo pileolum nec mitram. Subdiaconus Calicem palla contegit, illumque Diaconus ad cornu Evangelii intra tamen corporale retrahit; tum, facta ab utroque genuflexione, Diaconus ad dexteram, Subdiaconus ad sinistram Celebrantis accedit, ibique uterque genuflexionem repetit (D. 4027 ad 1); statimque Diaconus Ostensorium apertum super corporale statuit. Mox Celebrans, praemissa genuflexione una cum sacris Ministris, in Ostensorii Lunula sacram adaptat Hostiam, Diacono adiuvante (D. 2951 ad 14), qui illud confestim claudit, ac in medio corporalis collocat, nullo velo appposito (D. 2990 ad 2).

Repetita deinceps genuflexione, Subdiaconus ad dexterum Celebrantis latus se iterum recipit, Diaconus vero ad sinistram. Post haec, Missa absolvitur uti coram SS. Sacramento exposito, cum genuflexionibus, etc., quemadmodum innuimus n. 1310 et seqq.

Episcopus impertit benedictionem absque mitra; Presbyter Assistens non publicat Indulgentiam.

Celebrans et sacri Ministri, expleto ultimo Evangelio, accedunt ad Altaris medium, ibique genuflectunt, unico genu sine capitis

inclinatione, et per latus Epistolae descendentes, utroque genu cum mediocri inclinatione in plano reverentiam ad SS. Sacramentum faciunt (D. 4179 ad 1) et ad Sacristiam pergunt, ubi paramenta dimittunt

Articulus V.

De Missa solemnī pontificali in Solemnitate SS. Corporis Christi.

2040. — 1. - De iis quae praeparanda sunt. — Omnia parantur ut in Articulo I Capitis I Partis 111, praeterea super abacum adduntur quae diximus in praecedenti Articulo.

II. - Ad Missam. — Omnes se gerunt ut in aliis Missis pontificalibus usque ad Communionem. Hausto ab Episcopo pretioso Sanguine, Caeremoniarius primus non imponit Episcopo pileolum, Diaconus se gerit ut diximus de primo Assistente in Missa^{privata} ab Episcopo celebranda (v. n. 2036).

Episcopus ad benedictionem se gerit ut sub n. 1067 et Evangelium S. Ioannis legit ad Altare, deinde accedit ad Altaris medium, ibique genuflectit unico genu, descendit in planum, ubi, utroque genu cum mediocri inclinatione, reverentiam ad SS. Sacramentum peragit (D. 4179 ad 1); accipit pileolum, mitram^{atque} baculum et ad Thronum procedit ubi, tradito Ministro baculo, mitram ac pileolum, planetam, manipulum, dalmaticam, tunicellam dimittit, et pluviale assumit.

Articulus VI.

De Missa solemnī, absente Episcopo Ordinario in Solemnitate SS. Corporis Christi.

2041. — De iis quae praeparanda sunt. — Omnia ut in Missa solemnī (v. n. 1163), praeterea adduntur super abacum quae notavimus in Articulo IV huius Capitis.

Si Episcopus celebrat ad Processionem, parantur super praecipuam mensam Sacristiae capitularis, vel super mensam Altaris, si adsit, paramenta episcopalia.

2042. — Ad Missam. — Omnes se gerunt ut in aliis Missis solemnibus usque ad Communionem. Celebrans et Ministri sacri, hausto pretioso Sanguine, se gerunt ut sub n. 2039; facta in plano post .Missam genuflexione, si Episcopus celebret ad Processionem, ad

Sacristiam procedunt, alias ad scamnum se conferunt, ubi Ministri sacri manipulum deponunt, **Celebrans** vero, iisdem **Ministris** sacris adiuvantibus, planeta se exuit et manipulo, ac postea pluviale induit.

A r t i c u l u s VII.

De Episcopo Ordinario Processionem celebrante in Solemnitate SS. Corporis Christi.

2043. — Si Episcopus Missam non celebrat, neque Missae solenni assistit, tunc hora praestituta, accedit privatim ad Sacristiam capitularem, ubi paramenta assumit et, innuente Caeremoniario, ad Altare procedit. Quum pervenerit in conspectu SS. Sacramenti, mitram et pileolum dimittit; ante infimum Altaris gradum, utroque genu cum mediocri inclinatione, in plano genuflexionem SS. Sacramento peragit (D. 4179 ad 1). Postquam aliquantulum oraverit in pulvino, super infimum Altaris gradum collocato, surgit et incensum, absque benedictione, in duo thuribula imponit.

2044. — Si vero Episcopus Sacrum fecerit, vel Missae solenni astiterit, tunc, stans in Sede incensum ponit in duobus thuribulis pariter absque benedictione, deinde sedet, pileolum, mitram ac baculum accipit; ad nutum Caeremoniarii, accedit ad Altare, ut supra, sed postquam in pulvino genuflexerit statim accipit a Presbytero Assistente thuribulum, ter SS. Sacramentum adolet, profunde ante et post se inclinans. Tum, accepto velo humerali, ad supremum gradum ascendit, in suppedaneo genuflectit et adhuc genuflexus a Diacono primo Assistente accipit Ostensorium; quo apprehenso, manibus velo contectis, surgit, suppedaneum conscendit et cum Diaconis Assistentibus per latum suum dexterum vertit se ad populum.

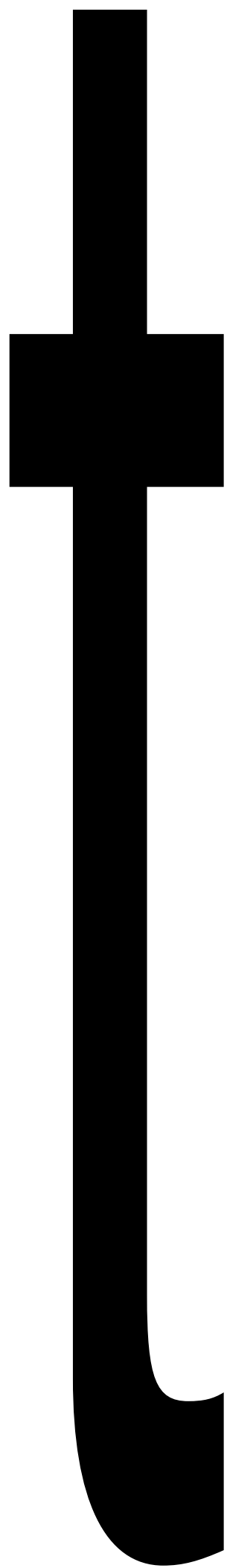
2045. — Hymno: *Pange lingua* etc., intonato, Episcopus ad nutum Caeremoniarii, medius inter Diaconos Assistentes, de Altari descendit, sub baldachino procedit recitans cum eisdem Diaconis alternatim praefatum Hymnum, aliosque Hymnos, Psalmos et Cantica.

2046. — Si per viam, sive in Ecclesiis, sive in Altaribus paratis, pausatio fiat, vel ibi etiam benedictio elargiatur, Episcopus consistit ante infimum Altaris gradum, stans primo Diacono Assistente Ostensorium tradit, deinde una cum Diacono secundo genuflectit

:onclusionē.

Λ _ a

ino unico genu, ac postea in pulvino super infimum gradum
sto genuflectit et dimittit velum humerale.

2048. — Quum Episcopus ad Ecclesiam Cathedralem redierit, ante infimum Altaris gradum sistit et primo Diacono Assistenti, modo supra notato (v. n. 2046), Ostensorium tradit et se gerit ut in statione in Ecclesia, vel in Altari (v. n. 2047), sed, benedictione impertita, statim perficit circulum et, adiuuante primo Diacono Assistente, Ostensorium super Altare deponit, deinde una cum Diaconis Assistentibus genuflexionem peragit, de Altari descendit, in infimo gradu genuflectit ac velum humerale dimittit.

2049. — *Publicata a Presbytero Assistente Indulgentia, Episcopus surgit et si SS. Sacramentum expositum sit, ut in pluribus Cathedralibus hac die fieri solet, utroque genu cum mediocri inclinatione, in plano reverentiam ad SS. Sacramentum facit (D. 4179 ad 1), surgit; acceptis pileolo, mitra ac baculo, procedit ad Sacristiam Capitularem, ubi paramenta deponit.*

Si vero SS. Sacramentum post benedictionem in Tabernaculum reponitur, tum Episcopus accipit pileolum, surgit, reverentiam, unico genu, peragit; acceptis mitra et baculo, ad Thronum pergit, ibique paramenta deponit.

Articulus VIII.

De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistantibus ad Processionem in Solemnitate SS. Corporis Christi, celebrante Episcopo Ordinario.

2050. — *De Presbytero Assistente. — Si Episcopus Missam lectam celebraverit, vel solemni astiterit, Presbyter Assistens, Missa absoluta, indutus pluviali accedit ad Thronum et incensum, absque osculis, ac sine invitatione ad benedictionem, ministrat. Si vero Episcopus paramenta assumpserit in Sacristia, et ipse in Sacristia pluviale accipit ac Episcopum ad Altare praecedit. Quum ante infimum Altaris gradum pervenerit, utroque genu cum mediocri inclinatione, in plano genuflexionem SS. Sacramento facit (D. 4179 ad 1), ad dexteram Diaconi primi Assistantis, dein genuflectit super infimum gradum; ad nutum Caeremoniarum, surgit atque incensum ministrat ac postea genuflectit ad Episcopi dexteram eique thuribulum ministrat, quod receptum Thuriferario tradit et ad locum suum inter Canonicos se recipit.*

Si per viam, sive in Ecclesiis, sive in Altaribus paratis, pausatio fiat et benedictio elargiatur, Presbyter Assistens, completa strophæ: Tantum ergo etc., ad Altare, debitis cum genuflexionibus, accedit, ut prius incensum ministrat atque Episcopo thuribulum porrigit, ac ita se gerit in Ecclesia Cathedrali.

Benedictione ab Episcopo impertita, Presbyter Assistens Altare ascendit in cornu Epistolæ, se ad populum convertit, ita tamen ut Altari tergum non vertat, et Indulgentiam publicat; ac postea, inter Canonicos se recipit eisque se conformat.

2051. — *De Diaconis Assistantibus. — Si Episcopus Missam lectam celebrat, vel solemni assistat, Diaconi Assistantes circum finem Missæ accedunt ad Sacristiam capitularem, ubi amictum et*

dalmaticam assumunt, deinde ad Altare revertuntur. Deposita ab Episcopo planeta, si Missam celebraverit, ascendunt ad Thronum; Diaconus primus, adiuvante secundo, induit Episcopum pluviali. Ad incensi ministrationem, ambo sustinent pluvialis fimbrias, dein cum Episcopo ad Altare accedunt, pariter fimbrias pluvialis sustinentes.

2052. — Si vero Episcopus nec Missam lectam celebraverit, nec solemni astiterit, tunc, ante eius adventum, ad Sacristiam capitularem procedunt, ubi paramenta sibi induunt; cum ille advenit, accedunt ad eum ac, more solito, illum induunt.

Ad nutum Caeremoniarum, Diaconi Assistantes accedunt ad Altare sustinentes fimbrias Episcopi pluvialis et cum in conspectu SS. Sacramenti advenerint, Diaconus secundus Episcopo mitram et pileolum aufert, ante infimum Altaris gradum, ambo genuflexionem peragunt, utroque genu, surgunt ac super infimum gradum genuflectunt; brevi oratione facta, ad nutum Caeremoniarum, surgunt et assistunt ad incensi ministrationem, deinde iterum genuflectunt, sed Diaconus primus paululum se ad cornu Epistolæ retrahit, locum dat Presbytero Assistenti; thurificato SS. Sacramento, accedit ad Episcopi dexteram, interim alter alligat velum humerale ante Episcopi pectus, deinde ambo cum eodem Episcopo Altare ascendunt.

2053. — Diaconus primus ad Altare accedit, genuflexione facta uno tantum genu, humeris paululum ad Epistolæ latus versis, ne terga Episcopo obvertat, Ostensorium accipit dextera infra nodum et sinistra ad pedem posita, per sinistram suam conversus, stans porrigit illud Episcopo adhuc genuflexo. Mox genuflexus SS. Sacramentum adorat; dum Episcopus Altare conscendit, se ad populum vertit et ad Episcopi dexteram transit, dum Diaconus secundus ad Episcopi sinistram se confert.

Hymno: *Pange lingua* etc. intonato, ad nutum Caeremoniarum, de Altari ambo cum Episcopo descendunt et sub baldachino procedunt, fimbrias Episcopi pluvialis sustinentes ac recitantes alternatim cum eo praefatum Hymnum aliosque Hymnos, Psalmos et Cantica.

2054. — Si per viam, sive in Ecclesiis, sive in Altaribus paratis, pausatio fiat, ibique benedictio elargiatur, Diaconi Assistantes consistunt cum Episcopo ante infimum Altaris gradum (D. 4198 ad 13); Diaconus primus utrumque flectit genu, SS. Sacramentum adorat capitis inclinatione (/i. c. ad 14), Ostensorium statim de manu Epi-

scopi stantis accipit et exspectat dum idem Episcopus una cum Diacono secundo genuflectat, unico genu, coram SS. Sacramento, tum illud super corporale, in medio Altaris explicatum, collocat, deinde genuflectit a latere et ad Episcopi dexteram redit ac genuflectit. Interim Diaconus secundus expedit velum humerale. Diaconi Assistentes ad: *Veneremur cernui*, mediocriter se inclinant; completa strophæ et reiterata mediocri inclinatione, surgunt cum Episcopo pro incensi ministratione ac postea iterum genuflectunt et se ut supra gerunt.

2055. — Responso a Cantoribus: *Amen*, post Orationem: *Deus, qui nobis* etc., Diaconus secundus alligat velum humerale ante Episcopi pectus, deinde ambo cum eodem Episcopo suppedaneum conscendunt, Diaconus secundus genuflectit in ora suppedanei, Diaconus primus vero genuflectit, unico genu, Ostensorium accipit, ut supra diximus et Episcopo tradit ac postea et ipse genuflectit in suppedanei ora. Benedictione ab Episcopo impertita, ambo surgunt, se conferunt ad Episcopi latera, ut in Processionis initio, ac se ita gerunt in Ecclesia Cathedrali, sed, benedictione impertita, Diaconus primus surgit, Episcopum adiuvat in deponendo Ostensorio super Altare, dein ambo de Altari descendunt cum Episcopo; Diaconus secundus expedit velum humerale.

Publicata Indulgentia, ambo cum Episcopo surgunt; si SS. Sacramentum expositum sit, utroque genu cum mediocri inclinatione in plano genuflexionem peragunt, dein Diaconus primus mitram Episcopo imponit et ambo cum eodem Episcopo ad Thronum accedunt.

2056. — De Sacerdote exposito SS. Sacramento. — Si post Processionem SS. Sacramentum per totam diem expositum maneat, ut in pluribus Ecclesiis fieri solet, Sacerdos, imposita sibi stola, ad Altare ascendit; genuflexione peracta, Ostensorium accipit et ponit ipsum in eminenti Throno sub baldachino; iterata genuflexione, descendit et genuflectit.

Si vero SS. Sacramentum expositum non maneat, Sacerdos extrahit Lunulam cum sacra Hostia ex Ostensorio, eamque in Capsulam includit, tum Tabernaculum aperit et SS. Sacramentum intra reponit; genuflexione parum a latere dextero peracta, ostium Tabernaculi claudit, dein, complicato corporali atque intra bursam reposito, descendit et stolam dimittit.

A r t i c u l u s IX.

*De Caerenionariis ad Processionem
in Solemnitate SS. Corporis Christi, celebrante Episcopo Ordinario.*

I 2057. — **De Caeremoniario primo.** — Si Episcopus nec Missam lectam celebrat, nec solemniter assistit, Caeremoniarius, post Praefationem, invitat duos Canonicos ad associandum Episcopum qui privatim ad Sacristiam capitularem accedit, ubi paramenta assumit. Missa absoluta, Caeremoniarius ad Altare procedendi signum dat sequenti ordine:

1. Thuriferarii;
2. Ceroferarii cum candelabris;
3. Beneficarii hastas baldachini gestaturi;
4. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
5. Ministri de libro et de candela;
6. Ministri mitrae et baculi;
7. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur a Crucifero parato, medius inter Ceroferarios.

Brevi oratione ab Episcopo facta in pulvino super infimum Altaris gradum collocato, Caeremoniarius innuit Episcopo ut incensum imponat; postquam ille SS. Sacramentum thurificaverit, ei imponit velum humerale.

2058. — Si vero Episcopus Missam celebraverit, vel astiterit, tunc antequam ad Altare accedat innuit ei ut incensum imponat.

Hymno: *Pange lingua* intonato et omnibus rite dispositis, Caeremoniarius Episcopo et Diaconis Assistentibus significat ut progrediantur; tum et ipse prope Episcopum ac Diaconos Assistentes incedit, nisi discurrat ad Processionem dirigendam.

2059. — Si per viam, sive in Ecclesiis, sive in Altaribus paratis, pausatio fiat, vel ibi etiam benedictio elargiatur (DD. 1596; 2609; 3086 ad 4; 3488 ad 2; 3621 ad 3), Processio intrat in Ecclesiam, si est capax, secus totus Clerus vel illius dignior pars. Omnes qui in Ecclesiam ingrediuntur, aut in Altaris conspectu erunt, genuflectunt.

2060. — Vetustissima consuetudo pluries impertiendi populo benedictionem tolerari potest eo modo, ut non toties pausatio fiat, et benedictio elargiatur, quoties Altaria occurrant, sed semel

vel iterum, arbitrio Episcopi (Caer. Episc. L. II, cap. XXXIII, n. 22; D. 2609); eoque in casu benedictioni praemitti debet: *Tantum ergo etc.*, cum Versiculo: *Panem de coelo etc.*, et Oratio: *Deus, qui nobis etc.* (D. 3621, 3).

Dum Episcopus populum cum SS. Sacramento benedicit, Cantores, non obstante contraria consuetudine, nihil canere debent (DD. 2722 ad 3; 3058 ad 2).

2061. — Quum Processio ad Ecclesiam Cathedralem redierit, omnes iuxta ipsius capacitatem disponuntur; Canonici, Beneficarii ceterique de Clero eiusdem Cathedralis ad loca sua procedunt, Clerus saecularis et Religiosi intra Presbyterium, vel circa ipsum; Clerici iuniores sistunt in loco ab Altari remoto, bini divisi ut Episcopus cum Diaconis Assistantibus per medium transire possit; alii autem ordine quo incedunt, propius ad Altare accedunt; omnes stant, facie ad se invicem conversa, et ad adventum SS. Sacramenti utroque flectunt genu.

2062. — De Caeremoniarum secundo. — Caeremoniarius secundus, Clericis quibusdam adiuvantibus, Processionem ita ordinat ut Missa absoluta Episcopus, absque mora proficisci possit.

2063. — Ordo Processionis:

1. Crux et ubi viget consuetudo, Vexillum sacris Imaginibus insignitum;
2. Piae Uniones;
Piae Uniones Primariae;
Confraternitates;
5. Archiconfraternitates;
6. Confraternitas SS. Sacramenti;
Tertii Ordines;
8. Conventus Musicus;
9. Religiosi;
10. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
Cantores;
12. Clerici Seminarii;
13. Sacerdotes;
14. Collegium Parochorum;
15. Capitula Collegialia non insignia;
16. Capitula Collegialia insignia;
17. Clerus et Beneficarii Ecclesiae Cathedralis;
18. Capitulum Cathédrale;

19. Episcopi pluviale induti;
20. Minister baculi;
21. Thuriferarii;
22. Baldachinum sub quo incedit Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
23. Circa baldachinum: Clerici intorticia et lanternas gestantes;
24. Post baldachinum: Minister de mitra;
25. Ministri de libro et de candela;
26. Familiares Episcopi;
27. Praelati in suo habitu ordinario, scilicet mantelletto super rocchettum;
28. Magistratus et Nobiles;
29. Laici; viri a feminis separatim incedant.

Si Episcopus uti Cruce possit, ea defertur a Subdiacono parato, ante Canonicos Ecclesiae Cathedralis.

2064. — Si Parochi et Capitula Collegialia ex consuetudine Crucem propriam erigant, tunc sequens erit ordo:

9. Religiosi;
10. Collegium Parochorum;
11. Capitula Collegialia non insignia;
12. Capitula Collegialia insignia;
13. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
14. Cantores;
15. Clerici Seminarii;
16. Sacerdotes Cleri saecularis;
17. Clerus et Beneficiarii Ecclesiae Cathedralis.

2065. — Si per viam, sive in Ecclesiis, sive in Altaribus paratis, pausatio fiat, vel ibi etiam benedictio elargiatur, Processio intrat in Ecclesiam, si est capax, secus totus Clerus vel illius pars dignior.

Omnes qui in Ecclesiam ingrediuntur, aut in conspectu Altaris erunt, genuflectunt.

Caeremoniarius omnes ita disponat ut, benedictione impertita, Episcopus absque mora proficisci possit.

2066. — In Processionis reditu Piae Uniones, Confraternitates, Tertii Ordines disponuntur in Ecclesia Cathedrali iuxta ordinem praecedentiae, scilicet Tertii Ordines versus Altare maius, etc., Religiosi et Clerus saecularis in Presbyterio, si est capax, alias extra cancellos eiusdem Presbyterii. Si numerus collegiorum quae Processioni interveniunt magnus sit, tunc eorum digniora tantum in

Ecclesiam ingrediuntur, cetera autem disponuntur in platea et in casu portae Ecclesiae sint apertae ita ut unio fiat inter eos qui intra et extra Ecclesiam exstant.

Articulus X.

De Ministris inferioribus ad Processionem in Solenmitate SS. Corporis Christi, celebrante Episcopo Ordinario.

2067. — De Beneficiariis hastas baldachini gestaturis, deque Subdiacono Crucifero. — **Hi Ministri post: Sanctus**, si Missa lecta, post vero elevationem, si Missa solemnis vel pontificalis celebratur, pergunt ad Sacristiam maiorem, ubi paramenta assumunt. Missa absoluta, accedunt ad Altare et se gerunt ut ad Processionem in Feria V in Coena Domini (v. Art. X Cap. XVI huius Partis).

Si vero Episcopus paramenta in Sacristia assumpserit, tunc cum eo procedunt ad Altare et se ut supra gerunt.

Subdiaconus Crucifer in Processione incedit vel post Religiosos, vel post Collegium Parochorum, vel post Capitula Collegialia, si adsint, prout ei Caeremoniarius significet.

Beneficarii hastas baldachini gestantes cum ad Ecclesiae portam pervenerint hastas baldachini tradunt viris designatis, dein, magna cum gravitate, se conferunt ad suum locum, scilicet post Beneficiarios non paratos. Si per viam in Ecclesiis pausatio fiat, Beneficarii qui hastas baldachini detulerunt cum pervenerint ad eius portam consistunt et a viris hastas baldachini accipiunt; ita se gerunt apud portam Ecclesiae Cathedralis. Quum ad Altare pervenerint, Beneficarii extra cancellos consistunt et baldachinum Clericis tradunt, dein ad sua loca se conferunt. **Subdiaconus Crucifer** reponit Crucem in basi.

2068. — De Ministris libri, candelae, mitrae et baculi. — Hi Ministri si Episcopus paramenta in Sacristia induit, tunc et ipsi ante eius adventum pluvialia assumunt, Ministri mitrae et baculi assumunt etiam vimpam.

Si vero Episcopus Missae solemni assistat, Ministri, Missa absoluta, pariter ad Sacristiam pergunt, ubi pluvialia assumunt.

Si Episcopus Missam lectam celebrat, Ministri libri et candelae, Missa absoluta, pergunt ad Sacristiam, ubi pluvialia assumunt et statim ad Altare revertuntur; Ministri mitrae et baculi post: *San-*

dus etc., accedunt ad Sacristiam, ubi pluvialia et vimpam assument; Missa absoluta, cum Ministris libri et candelae ad Altare accedunt.

Ministri libri et candelae in Processione incedunt post Ministrum de mitra. Quum Episcopus opus libri habet, accedunt ad eum et sistunt, vel genuflectunt, ut Episcopus commodius legat, sed advertant ne terga SS. Sacramento vertant.

Minister mitrae in Processione incedit post Caudatarium; Minister baculi incedit ante Thuriferarios, sed aliquantulum versus sinistram Episcopi.

2069. — De Thuriferariis. — Duo Thuriferarii, post: *Agnus Dei* etc., pergunt ad Sacristiam maiorem et se gerunt ut sub n. 1749, II; si vero Episcopus paramenta in Sacristia assumpserit, cum eo ad Altare procedunt et pro incensi ministracione ad Episcopum stantem ante infimum Altaris gradum se conferunt.

Tempore benedictionis, incensatio SS. Sacramento per Thuriferarium non praescribitur, sed ubi consuetudo existit servari potest (D. 3108 ad 6).

2070. — De Ceroferariis. — Ceroferarii, Missa absoluta se gerunt ut sub n. 1750, V; si vero Episcopus in Sacristia paramenta assumpserit, tunc Ceroferarii procedunt cum eo ad Altare maius; quo cum pervenerint, sistunt apud Presbyterii cancellos et se gerunt ut sub allato numero.

Articulus XI.

De Processione in Solenmitate SS. Corporis Christi, absente Episcopo Ordinario.

2071. — De iis quae praeparanda sunt. — Omnia ut in Articulo secundo huius Capituli, praeter ea quae ab Episcopi praesentia requiruntur.

2072. — Ad Processionem. — Canonicus celebrans, assumpto pluviali, ad Caeremoniarum nutum, ante scamnum (*Instr. Clement. XIX*) incensum ponit in duobus thuribulis, absque benedictione, naviculam ministrante sine osculis Diacono. Deinde Celebrans medius inter sacros Ministros, qui utrumque ei pluvialis limbos extollunt, se ad medium Altaris confert, ante cuius infimum gradum utrumque cum illis flectit genu, cum mediocri inclinatione. Mox erectus una cum eisdem Ministris in infimo Altaris gradu

genuflectit, et, brevissima facta oratione, accipit a Diacono, sine osculis, prius thuribulum, ac ter SS. Sacramentum adolet, profunde ante et post se inclinans, quod etiam **sacri** praestant Ministri, qui interim anteriores pluvialis fimbrias elevat. Thure sic oblato, **Diaconus** a Celebrante thuribulum recipit, ac **priori** reddit **Thuriferario**, qui, praevia genuflexione, ad cornu pergit Evangelii, se alteri conformans socio in cornu Epistolae genuflexo.

Tum **Celebrans**, accepto per Caeremoniarium aliumve, iuxta consuetudinem, velo humerali, ad supremum gradum ascendit, et in ora suppedanei cum **Subdiacono** genuflectit; **Diaconus** vero progreditur usque ad Altare, ubi, simplici de more facta genuflexione, aliquantulum ad cornu Epistolae, Ostensorium, utraque manu, capit, et stans tradit illud Celebranti adhuc genuflexo.

In reliquis **Canonicus celebrans** et **Ministri sacri** se gerunt ut diximus respective de Episcopo in Articulo VII huius Capitis et de Diaconis Assistentibus in Articulo VIII, sed **Ministri sacri** dum **Canonicus celebrans** legit Orationem: *Deus, qui nobis etc.*, tenent librum apertum. **Canonicus celebrans**, sequenti modo, benedictionem impertit: accepto a Diacono Ostensorio, per dexteram suam vertit se ad populum, et summa cum reverentia, gravitate ac devotione, oculos continuo in SS. Sacramentum figens, Ostensorium, decenti mora, non supra caput sed tantum usque ad oculos elevat, eodem modo infra pectus dimittit; mox iterum, recta linea, illud attollit usque ad pectus, exinde ad sinistrum humerum ducit, quin pedes dimoveat, ac eodem modo ad dexterum reducit; quo facto, per cornu Evangelii convertit se ad Altare et Ostensorium Diacono tradit.

Ceteri omnes qui Processioni intersunt se gerunt ut supra.

2073. — Canonici Cathedralis Ecclesiae tenentur incedere induti paramentis sacris, etiamsi Episcopus non deferat SS. Sacramentum, vel ob impedimentum Processioni non interveniat (DD. 458; 610: 2236; 2505).

CAPUT XXXIX.

DE COMMEMORATIONE OMNIUM FIDELIUM DEFUNCTORUM

2074. — Commemoratio Omnium Fidelium Defunctorum Festis solemnioribus primariis ritus duplicis primae classis et Ecclesiae universalis amodo aequiparatur, adeo ut omnia et singula Festa propria locorum, Ecclesiarum, Ordinum seu Congregationum aliorumque Institutorum particularium excludat, excepta tamen Do-

niinica, quae die secunda Novembris occurrat; quo in casu eadem Commemoratio cum suis privilegiis in diem immediate sequentem de more transfertur (D. 4341).

2075. — Omnibus in Ecclesia universa Sacerdotibus hodie, ter Sacrum facere licet; ea tamen lege, ut unam e tribus Missis, cui-cumque maluerint applicare et stipem percipere queant; tenentur vero, nulla stipe percepta, alteram Missam pro Omnibus Fidelibus Defunctis, tertiam ad mentem Summi Pontificis applicare.

Qui unam tantummodo Missam celebrat, primam legit; eandem adhibet qui Missam cum cantu celebraturus sit, facta ei potestate anticipandae alterius et tertiae.

Qui binas vel ternas Missas celebrat se gerere debet ut in instructione pro tribus Missis in die Natalis Domini (v. n. 1588 et 1589).

Hodie Altaria omnia privilegiata sunt (C. I. C. 917, § 1).

Articulus I.

*De Vesperis solemnibus, de Completorio, de Matutino
cum Laudibus deque Horis minoribus in Commemoratione
Omnium Fidelium Defunctorum.*

2076. — De Vesperis. — Expletis de more secundis Vesperis Omnium Sanctorum, vel Officii praecedentis, usque ad: *Benedicamus Domino* inclusive, Assistentes ad Sacrarium procedunt, celebrans ad abacum accedit, pluviali coloris Officii exuit et assumit pluviale, cum vel sine stola, nigri coloris, dein cum Caeremoniario ad scamnum accedit ibique sedet. Interim Chorus sedet, atque confestim ornamenta laetitiae amonentur, scilicet vascula cum floribus, conopoeum et pallium albi coloris, vel convenientis Officio, tapete nobile et pannum e scamno Celebrantis. Frons Altaris nigro pallio obtegatur; Tabernaculum SS. Sacramenti conopoeo violaceo tegitur.

Omnibus rite dispositis, ad nutum Caeremoniarii, omnes surgunt. duo Cantores in medio Chori absolute Antiphonam: *Placebo Domino* etc., intonant, quam Chorus prosequitur (v. n. 782 et seqq.).

2077. — De Completorio. — Vesperis absolutis, pro Completorio non dicitur: *Iube, domne* etc., nec Lectio brevis neque Versus: *Adiutorium nostrum* etc., neque Oratio Dominica; sed, facta Confessione et Absolutione, statim, sine Antiphona, in tono proprio huius diei, dicuntur sequentes Psalmi: 122: *Ad te levavi* etc., 141: *Voce mea ad*

Dominum etc.; 142: *Domine, exaudi etc.* Expletis Psalmis, in cuiusque fine dicitur: *Requiem aeternam dona eis etc.*, statim subiungitur Canticum: *Nunc dimittis etc.*, et in fine pariter additur: *Requiem aeternam etc.* Absoluto Cantico, dicitur, flexis genibus: *Pater noster etc.*, secreto usque ad: *Et ne nos inducas etc.*, et reliquant in Breviario.

2078. — De Matutino cum Laudibus. — Matutinum et Laudes absolvuntur ut supra diximus (v. n. 792 et seqq.), sed Lectiones trium Nocturnorum propriae huius diei sunt, et dicitur unica Oratio, scilicet: *Fidelium Deus etc.*

Ad Laudes vero, repetita Antiphona ad: *Benedictus*, post: *Pater noster etc.*, immediate subiungitur: *A porta inferi etc.*

2079. — De Horis minoribus.— Ad Primani, dictis secreto *Pater noster, Ave Maria* et *Credo*, absolute dicuntur Psalmi sequentes: 87: *Domine, Deus salutis meae etc.*; 27: *Ad te, Domine etc.*; 31: *Beati quorum etc.* Expletis Psalmis, dicitur, flexis genibus: *Pater noster etc.*, secreto usque ad: *Et ne nos inducas etc.*, et reliqua ut in Breviario. Post Orationem: *Supplices, Domine etc.*, legitur Martyrologium.

Ad alias Horas minores, dictis secreto *Pater, Ave*, absolute incipitur a primo Psalmo. Psalmis expletis, dicitur, flexis genibus: *Pater noster etc.* secreto et reliqua ut in Laudibus.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario celebrante, vel assistente, in Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum.

2080. — Si Episcopus celebrat secundas Vesperas Omnium Sanctorum, se gerit ut in Art. II Capit. VII secundae Partis et si celebrare velit Vesperas Defunctorum tunc, absolutis Vesperis Omnium Sanctorum, paramenta dimittit, reassumit cappam et Crucem pectoralem atque vel in Sede sua, vel in primo stallo Chori, se gerit ut diximus in Art. I Cap. XVIII Partis secundae; si vero assistat tantum, tunc, reassumpta Cruce pectorali, se confert ad primum stallum Chori.

2081. — Si Episcopus assistat secundis Vesperis Omnium Sanctorum cappa indutus, se gerit ut in Art. II Cap. IX secundae Partis; quibus absolutis, se gerit ut sub numero praecedenti notavimus.

2082. — Si Episcopus celebrat Matutinum cum Laudibus se gerit ut in Art. II Cap. XVII¹¹ Partis secundae, si assistat tantum, tunc sedet in primo stallo Chori et aliis Choralibus se conformat, sicut etiam ad Horas minores; quibus absolutis, ad Thronum pergīt. Si Missam pontificalem celebrat, se gerit ut in Art. II Cap. XX Partis tertiae, si assistat cappa vel pluviali indutus ut in Art. II Cap. XXVII¹¹ eiusdem Partis.

Missa absoluta, Episcopus Absolutionem impertit vel ad Tumulum vel ad Pannum se gerens respective ut in Cap. XXVII vel XXVIII Partis tertiae.

Assistentes, Ministri sacri, Ministri inferiores se gerunt ut suis in locis diximus in secunda, vel in tertia Parte, sive de Vesperis, sive de Missa, celebrante, vel assistente Episcopo Ordinario, sive de Absolutione.

CAPUT XL.

DE ORATIONE QUADRAGINTA HORARUM

Articulus I.

De quibusdam generalibus animadversionibus.

2083. — « Supplicatio Quadraginta Horarum in omnibus Ecclesiis paroecialibus aliisque, in quibus sanctissimum Sacramentum habitualiter asservatur, statutis de consensu Ordinarii loci diebus, maiore qua fieri potest sollemnitate quotannis habeatur; et sicubi ob peculiaria rerum adiuncta nequeat sine gravi incommodo et cum reverentia tanto Sacramento debita fieri, curet loci Ordinarius ut saltem per aliquot continuas horas, statis diebus, sanctissimum Sacramentum sollemniori ritu exponatur» (C. I. C. 1275).

2084. — Normae servandae in Oratione continua Quadraginta Horarum cum SS. Sacramento exposito continentur in *Instructione* quae *Clementina* appellatur, edita die 1 Septembris 1736 iussu Clementis Pp. XII.

Haec *Instructio* extra Urbem vim legis non habet; sed laudandi sunt qui se illi conformare student, nisi aliud ab Ordinariis locorum statutum sit, uti S. R. C. declaravit (D. 2403). Imo eadem S. Congre-

gatio edixit « Inhaerendum quantum fieri potest *Instructioni Clementinae* » (D. 3049 ad IV, 1) et « Expedit servare Instructionem Clementinam » (D. 4015 ad 5).

2085. — Ad lucrandas Indulgentias privilegiaque assequenda adnexa Orationi Quadraginta Horarum Instructionis substantia servetur oportet.

Privilegia sunt: I. - Missam expositionis votivam solemnem canendi Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti propriam, iuxta normas praescriptas (v. n. 1515), praeter Missam conventualem.

II. - Missam, secunda die, item votivam solemnem *pro Pan* celebrandi, vel aliam iuxta Ordinarii loci mandatum, praescriptis normis servatis (*ibidem*).

III. - Missam repositionis coram SS. Sacramento exposito, ut prima die, celebrandi.

IV. - Omnia Altaria Ecclesiae per eos dies quibus in ea Supplicatio peragitur, sunt privilegiata.

2086. — Circa Altaris ornatum pro expositione SS. Sacramenti iam diximus sub n. 2033, III et seqq., sed super illud decem et octo saltem continuo ardebunt candelae, et, hinc inde, prope infimum gradum, bini cerei maioris ponderis in praealtis candelabris: nocturno etiam tempore idem numerus nequaquam minuetur. Id quidem fit Romae; alibi tamen quoad numerum cereorum, qui iugiter ardere debebunt ante SS. Sacramentum, servabitur proprii Episcopi mandatum aut synodalis praescriptio.

2087. — Supra ianuam Ecclesiae ponatur signum SS. Sacramenti sertis festivis ornatum.

«Quoad hoc ornamentum notandum, usum invaluisse in Urbe non amplius illud conficiendi ex sertis festivis, laureis nempe vel myrteis, sed ex sericeis institis ad epistylum, sive ex aulaeis seu tentoriis rubeis, aureis lemniscis ornatis, quod non videtur reprobandum» (Menghini, *Comm. in Instr. Clem.*, pag. 15).

2088. — In pluribus Ecclesiis Cathedralibus Episcopus celebrat tantum ad Processionem in repositione SS. Sacramenti.

Pridie Expositionis, vespere, post signum salutationis Angelicae, et mane, sub aurora, solemni modo campanae pulsantur.

Supplicatio Quadraginta Horarum cum expositione SS. Sacramenti omnino cessare debet, a mane Feriae quintae in Coena Domini usque ad mane Sabbati Sancti (D. 1190).

A r t i c u l u s I I .

De Missis in Quadraginta Horarum Oratione celebrandis (ex Instr. S. R. C. 27 Aprilis 1927).

2089. — In Supplicatione XL Horarum quae ex mandato Ordinarii iuxta Instructionem Clementinam peragitur, tam in expositione quam in repositione SS. Sacramenti cantari potest in Altari in quo exponendum, vel expositum est SS. Sacramentum, una Missa solemnis votiva de SS. Sacramento; die vero secunda, Missa votiva solemnis *pro Pace*, vel alia ab Ordinario loci praescripta: sed regulariter haec Missa canenda non est in Altari in quo expositum est SS. Sacramentum, neque in illo ubi asservatur in Tabernaculo (Instr. Clement. XII, XIII, XIV).

2090. — Missa votiva solemnis de SS. Sacramento vel *pro Pace* prohibetur iisdem diebus quibus Missa votiva solemnis pro re gravi et publica simul causa celebrari non potest (v. n. 1515).

2091. — Diebus autem impeditis, in Missa solemni diei currentis, sub unica conclusione cum prima Oratione, addatur Commemoratio de Missa votiva impedita; etiam in Festis solemnioribus Ecclesiae universalis; sed Oratio de SS. Sacramento, ob identitatem Mysterii omittatur in Festis Passionis, Crucis, Ss.mi Redemptoris, Sacratissimi Cordis Iesu et Pretiosissimi Sanguinis.

Quando additur Commemoratio SS. Sacramenti, tunc in Missa dicitur: *Credo* (nisi Missa sub ritu simplici celebretur), Praefatio de Nativitate Domini (nisi Missa propriam Praefationem habeat), et ultimum Evangelium de Missa votiva SS. Sacramenti (nisi ultimum Evangelium Dominicae, vel Feriae, vel Octavae legendum sit).

Etiam in Missa Sabbati Sancti addenda est Oratio SS. Sacramenti si statim post Missam fiat in eodem Altari expositio SS. Eucharistiae (S. R. C. die 8 Iun. 1928).

2092. — In eadem Missa votiva solemni de SS. Sacramento vel *pro Pace*, necnon in Missa solemni quae illius Missae votivae impeditae locum tenet, fiant tantummodo Commemorationes quae praescribuntur in Missa votiva solemni pro re gravi et publica simul causa (v. n. 1514).

2093. — In Missa votiva solemni *pro Pace* et in Missis privatis quae triduo expositionis celebrantur addatur Collecta de SS. Sacra-

mento, etiam occurrentibus Festis solemnioribus universalis Ecclesiae, nunquam autem sub unica conclusione cum Oratione Missae, sed post Orationes a Rubricis praescriptas; haec tamen Collecta omittatur, si Missa vel Commemoratio in Missa occurrens sit de identico Domini mysterio et in Missis quae in Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum celebrantur.

Quando huiusmodi Collecta addatur non dicitur: *Credo* in Missa (nisi alia ratione Symbolum dicendum sit), nec Praefatio de Nativitate Domini (nisi pariter alia ratione haec Praefatio dicenda sit), nec ultimum Evangelium de Missa votiva SS. Sacramenti.

2094. — Infra Octavani SS. Corporis Christi Missa expositionis et repositionis canitur de eadem Octava cum unica Oratione et Sequentia; etiam secunda die expositionis canitur Missa de Octava, loco Missae *pro Pace*, cum Oratione *pro Pace* sub unica conclusione.

2095. — In Ecclesiis ubi die Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum fiat Oratio XL Horarum cum SS. Sacramento solemniter exposito, huiusmodi expositio sequatur, repositio vero cum Processione praecedat Missam cantatam de die Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum (D. 4351). Si secunda dies expositionis occurrat in diem Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum, tam Missa votiva solum *pro Pace* quam Oratio prohibetur. Missae privatae tempore expositionis in hac die dicuntur de eadem Commemoratione cum paramentis violacei coloris et extra Altare expositionis.

Articulus III.

De Missa expositionis SS. Sacramenti et de Processione in Oratione Quadraginta Horarum.

2096. — De iis quae praeparanda sunt. — I. - Omnia parantur ut in Missa solemni (v. n. 1163). Color paramentorum albus sit vel congruens officio diei.

II. - Super abacum: praeter consueta pro Missa, paratur pluviale coloris Missae et velum humerale album; Ostensorium, velo albo coopertum, et hostia in Lunula.

III. - Apud abacum, vel in latere Evangelii: Crux processionalis, parvum umbraculum album.

IV. - Extra cancellos: baldachinum.

V. - In Sacristia aderunt: intorticia, candelae in Processione deferendae; alterum thuribulum. Si vero Processio extra Ecclesiam fiat, adsint quoque quatuor lanternae, eleganti manu factae, hastis infixae cum candelis e cera, intus occlusis.

2097. — Ad Missam. — In Missa expositionis omnes se gerunt ut in Festo SS. Corporis Christi ad Missam solemnem (v. n. 2042).

2098. — Ad Processionem. — Completa Missa, Crucifer, superpelliceo indutus, cum Cruce, et Ceroferarii cum candelabris accensis, se ante Altare, absque genuflexione, conferunt, ac ultra cancellos sistunt et baldachinum, facie ad Altare versa.

Interim duo Thuriferarii et Clerici intorticia gestantes ac lanternas, si Processio extra Ecclesiam fiat, ad Altare procedunt cum debitis genuflexionibus.

Omnibus rite dispositis, ad Caeremoniarum nutum, Celebrans ante scamnum incensum ponit in duobus thuribulis et omnes se gerunt ut in Festo SS. Corporis Christi ad Processionem (v. n. 2072 et 2073).

Ordo Processionis:

1. Vexillum Confraternitatis;
2. Sodales, seu pii viri deferentes candelas;
3. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
4. Cantores;
5. Beneficarii; ' r ^
6. Canonici;
7. Duo Thuriferarii;
8. Celebrans cum Ministris sub baldachino;

9. Apud baldachinum: Clerici cum intorticiis et, si Processio extra Ecclesiam fiat, quatuor Clerici lanternas gestantes.

2099. — Processio fiat intra Ecclesiam, aut ad summum per plateam, quando Ecclesiae angustia id exigat, et quatenus de Ecclesia egrediatur, curandum erit ut plateae strata nitide mudentur (Instr. Clem. § XXI). Durante Processione, campanae Ecclesiae solemniter pulsantur.

2100. — Ubi Processio ad Altare redierit, Crucifer ad latus Epistolae Crucem deponit, et Ceroferarii super abacum candelabra statuunt; Canonici et alii Chorales procedunt ad sua loca in Choro; Celebrante cum SS. Sacramento appropinquante, genuflectunt omnes. Amoto per deputatos baldachino, qui illud gestabant, candelas accipiunt, et cum aliis de Clero genuflectunt, si nimirum

Ecclesiastici fuerint superpelliceo amicti, sin vero laid forent, extra Presbyterium manebunt.

2101. — Cum Celebrans ad Altare accesserit, sistit ante infimum gradum (*Instr. Clem. XXIV; D. 4198 ad 13*). Diaconus genuflectit in plano tantillum ad cornu Epistolae, facie ad Celebrantem versa, Subdiaconus vero utrumque flectit genu a sinistris Celebrantis, Celebrans autem stans ante infimum gradum Diacono Ostensorium tradit. Diaconus, accepto Ostensorio, illico surgit, et postquam Celebrans Sanctissimum Sacramentum genuflexione adoraverit, illud statim super Altare ponit. Tunc Sacerdos, aut Diaconus, imposita sibi stola, vel in eius defectu ipse Diaconus assistens, more solito illud in Throno collocat.

Interim Celebrans, una cum Subdiacono in infimo Altaris gradu genuflexus, velum humerale deponit.

2102. — Collocato SS. Sacramento in Throno, Cantores genuflexi praecinunt: *Tantum ergo etc.*, et Celebrans, completa strophæ, cum suis Ministris surgens, parumper deflectit ad cornu Evangelii, ubi stans, facie veluti conversa ad cornu Epistolae, thus inicit in thuribulum, dein, cum ipsis genuflexus, ter SS. Sacramentum adolet, more solito. Postea Thuriferarius, thuribulo a Diacono recepto, ad pristinum secedit locum, ubi, facta cum altero suo socio genuflexione utroque genu, ambo ad Sacristiam pergunt sua thuribula deposituri. Expleto: *Tantum ergo etc.*, quin dicatur: >\ Panem de caelo, Cantores, iugiter genuflexi, Sanctorum Litanias canunt et, sub earum finem, intonato a Celebrante: *Pater noster etc.*, praecinunt Psalmum 69: *Deus, in adiutorium etc.*, alternatim cum Choro recitandum. Tum Celebrans, adhuc genuflexus, *Preces subiungit in tono feriali*, quemadmodum in apposito prostant libello, quem ante eum sustinebunt sacri Ministri, recitans: *Dominus vobiscum* et Orationes erectus. Deinde iterum genuflectit, et, *pronuntiato* per Cantores *Exaudiat nos omnipotens etc.*, et ab aliis: *Et custodiat nos semper. Arnen*, subdit: *Fidelium animae etc.*, absque signo Crucis; repetito: *Arnen*, ad nutum Caeremoniarii, Ceroferarii, suis acceptis candelabris, ante Altare se recipiunt; omnes genuflexionem, utroque genu cum mediocri inclinatione, peragunt et ad Sacristiam, debito ordine, redeunt, quin Celebrans et sacri *Ministri caput cooperiant, nisi* postquam e conspectu SS. Sacramenti recesserint.

2103. — Si quapiam de causa *Processio locum non* habeat, tum vero Celebrans post Missam, assumpto ad scamnum pluviali,

et Ministri, depositis manipulis, quin ibi thus imponatur, pergunt ad medium Altaris, et in plano utrumque flectunt genu, cum mediocri inclinatione. Tum genuflexi in infimo gradu aliquantulum orant; postea assurgunt, et Celebrans in uno dumtaxat thuribulo incensum ponit, quemadmodum n. superiore declaratum est; eoque posito, rursum cum illis genuflectit, ac, more solito, ter SS. Sacramentum adolet. Mox Sacerdos, vel Diaconus, imposita sibi stola, et in eius defectu, Diaconus assistens, debitis cum genuflexionibus, Ostensorium in Throno collocat; dehinc canitur Hymnus: *Pange lingua etc.*, et antequam canatur: *Genitori etc.*, iterum incensum ponitur in thuribulo, ac SS. Sacramentum thurificatur, ut supra; expleto autem Hymno, illico inchoantur Litaniae.

Articulus IV.

De tempore expositionis SS. Sacramenti in Oratione Quadraginta Horarum.

2104. — Dum SS. Sacramentum fidelium adorationi patet expositum, duo Ecclesiastici vel saltem unus, ducto initio a maioribus, superpelliceo, et Sacerdotes etiam stola, coloris albi amicti (*D. 2709 ad 2*), flexis genibus ante scamnum in plano Presbyterii situm ac tapete coopertum, continue adstabunt, unusquisque per horae spatium, vel minus iuxta consuetudinem. In Sacrario ad horas indicandas horologium aderit, et horis singulis cum campana maiori signum dabitur. Expositione perdurante, nemini ex laicis ingredi fas est Presbyterium, ne ad expurgandos quidem cereos, hoc quippe munus a Ministris superpelliceo indutis erit explendum (*Instr. Clem. §§ 9, 10 et 7*).

2105. — « Ubi existit aliqua Confraternitas, suis vicibus pariter assistant saltem bini Confratres ad scamnum panno viridi altcriusve decentis coloris coopertum, sed extra Presbyterium, atque a dictis Ecclesiasticis distantes et cum omni devotione, in adstantium aedificationem orent, et submissa voce, ne ceteris distractionem afferant)» (*Instr. Clem. § 9*).

2106. — Si forte sermo sit habendus, Orator, pietate ac brevitate sibi proposita, capite prorsus detecto, et non longe ab Altari, ne populus Ven. Sacramento terga vertat, condonabitur; hoc in casu etiam Concionator Regularis superpelliceum induere debet (*Instr. Clem. § 32*).

Articulus V.

De Missa repositionis SS. Sacramenti et de Processione in Oratione Quadraginta Horarum.

2107. — In fine Orationis Quadraginta Horarum solemnised-
brabitur .Missa ad Altare expositionis, cuncta servando quae n. 130]
et seqq. animadversa sunt. Porro Alissa haec erit vel votiva vti
de die ut n. 2089 praemonuimus.

2108. — Absoluta Missa, Celebrans ac Ministri ad scamnum de-
scendunt prout n. 2072 tradidimus, et postquam isti jnanipulo
deposuerint, ac ille pluviale sibi induerit quin ibi incensum in thu-
ribulo ponatur, se ad medium Altaris conferunt, ubi, facta in plan
genuflexione, utroque genu cum mediocri inclinatione, in infini',
gradu genuflectunt. Tunc Cantores Litanias Sanctorum canere in-
cipiunt, ut in expositione (v. n. 2102), post quas Celebrans prosequi-
tur Preces usque ad >\ *Domine, exaudi orationem meam*. Quo dicto,
assurgit cum sacris Ministris, thus, absque benedictione, in duo-
bus ponit thuribulis, et genuflexus ter SS. Sacramentum adolet.

Tunc Sacerdos, vel Diaconus, imposita sibi stola, vel, in eorum
defectu, Diaconus assistens, solitis cum genuflexionibus, Ostensor-
rium e Throno deponit et super corporale collocat. Exinde velum
humeralis Celebranti per Caerenioniarium imponitur. Omnes vero
se gerunt ut in festo SS. Corporis Christi ad Processionem (v. n. 2072
et seqq.) et Processio instruitur, eadem prorsus servata methodo,
sicut in expositione (v. n. 2098).

Diaconus, acceptum post Processionem e manibus Celebrantis
Ostensorium, non ponit in Throno, sed in medio Altaris. Post-
modum Cantores praecinunt: *Tantum ergo* etc., et Celebrans ad:
Genitori etc., thus ingerit in thuribulum, et SS. Sacramentum
adolet, prout supra.

2109. — Hymno absoluto et dicto a Cantoribus genuflexis t
Panem de caelo etc., cui tempore paschali et infra Octavam Cor-
poris Christi additur: *Alleluia*, Celebrans surgit et absque: *Do-
minus vobiscum*, iunctis manibus, cantat Orationem: *Deus, qui
nobis sub Sacramento mirabili* etc., una cum aliis sub unica longiori
conclusionis, ut in apposito libello, quem coram eo tenebunt sacri
Ministri iugiter genuflexi. Post Orationes iterum flectit genua,
et, recitato y. *Fidelium animae* etc.: accipit velum humeralis, Altaris
gradus ascendit medius inter sacros Ministros, qui ei anteriorem

vestis limbum parum elevabunt, et benedictionem cum SS. Sacramento impertit ea ratione, quam explicuimus sub n. 2072.

Postmodum Sacerdos vel Diaconus, imposita sibi stola, vel, in eorum defectu, Diaconus assistens, SS. Sacramentum in Tabernaculum recondit, quemadmodum declaratum est sub n. 2056.

Interim **Ceroferarii** sua ex abaco sumentes candelabra ante Altare se conferunt; et, facta in plano ab omnibus genuflexione, ad Sacristiam revertuntur, more solito, praeuntibus **duobus Thuriferariis**.

2110. — Si Processio locum non habeat, Celebrans postquam pluviale sibi induerit procedit ad Altare et canuntur Litaniae Sanctorum cum Precibus usque ad *ŷ. Domine, exaudi* etc., inclusive. Sub Litaniarum finem et **Thuriferarius** cum thuribulo et quatuor vel plures Clerici exeunt e Sacristia deferentes intorticia.

Responso: *Et clamor meus* etc., **Cantores** intonant Hymnum: *Pange lingua* etc. Ad: *Genitori*, **Celebrans** incensum in thuribulum imponit et, more solito, SS. Sacramentum adolet. Completo Hymno, cantat Orationes ut supra; quibus absolutis, **Sacerdos**, vel **Diaconus**, vel, in eius defectu, Diaconus assistens, Ostensorium super Altare deponit et **Celebrans** benedictionem populo impertit caeteraque perficit ut supra descriptum est.

Articulus VI.

De Processione repositionis SS. Sacramenti in Oratione Quadraginta Horarum, celebrante Episcopo.

2111. — De iis quae praeparanda sunt.— I. - In Sacristia capitulari: super praecipuam mensam, vel supra mensam Altaris, si adsit, ponuntur Episcopi paramenta, scilicet: pluviale cum stola albi coloris, cingulum, alba, amictus; formale in lance; mitra pretiosa in latere Evangelii.

Apud Altarc, vel mensam: baculus pastoralis.

Ante Altare: collocatur super tapetem sedes cameralis.

Super alias mensas praeparantur: paramenta pro Dignitatibus et Canonicis (v. n. 2033, 1); pro Diacono: dalmatica, stola, cingulum, alba, amictus (D. 4030); pro Subdiacono: tunicella, cingulum, alba, amictus.

Congruo in loco: urceus cum pelvi et manutergia in lance; lanx pro Cruce pectorali.

II. - In Sacristia maiori praeparantur: pluvialia pro Beneficiariis hastas baldachini gestaturis; tunicella, alba, cingulum et amictus pro Subdiacono Crucifero; quatuor pluvialia ac duae vimpae pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi.

Congruo in loco: duo thuribula cum naviculis; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; duo candelabra pro Ceroferariis; Crux processionalis; intorticia.

Si Processio ab Ecclesia egrediatur, tunc parantur lanternae ut diximus sub n. 2033, II.

2112. — In Functione. — Post: Sanctus, Caeremoniarius primus invitat duos Canonicos ad associandum Episcopum qui se privatim confert ad Sacristiam capitularem; interim Diaconus et Subdiaconus assumunt paramenta sui ordinis.

Quum Episcopus pervenerit ad Sacristiam capitularem, more solito, sibi induit paramenta; absoluta Missa, accedit ad Altare maius ubi, facta in plano genuflexione, utroque genu cum mediocri inclinatione, genuflectit in pulvino collocato super infimum Altaris gradum et omnia peraguntur ut in praecedenti Articulo cum consuetis variationibus quae ob Episcopi praesentiam requiruntur.

CAPUT XLI.

DE PROCESSIONE SS. SACRAMENTI IN TERTIA VEL ALIA CUIUSQUE MENSIS DOMINICA

2113. — «Antiquissimus ecclesiarum cathedralium et parochialium usus est, in tertia uniuscuiusque mensis Dominica processionem cum SS. Sacramento peragere, quae consuetudo et mos laudabilis a Summis Pontificibus Martino V et Paulo III sancitus est, qui multas Indulgentias concesserunt fidelibus, hac occasione SS. Sacramentum comitantibus; ut videre est in Notificatione V Benedicti XIV, n. 7» (Martinucci, *Manuale Sacr. Caer.*, Pars I, vol. II, pag. 139).

P' V'

2114. — In aliquibus Ecclesiis exponi solet SS. Sacramentum, et canitur Missa; qua absoluta, fit Processio. In aliis vero Hostia in Missa solemni consecratur, post quam in Processionem defertur: cuiusque Ecclesiae consuetudines servantur.

Si expositio Ss. Sacramenti, extra Orationem XL Horarum et Festum SS. Corporis Christi, fiat immediate post Missam, non oportet

ut Hostia intra hanc Missam consecratur, sed accipi potest Hostia iam prius consecrata; Hostia vero, iam antea consecrata, poni nequit in Ostensorio ante purificationem et ablutionem, sed expectari debet usque ad expletum ultimum Evangelium (D. 4269 ad 10 et 11).

cramento ob identitatem Mysterii omittatur in Festis Passionis, Crucis, Ss.mi Redemptoris, SS. Cordis Iesu et Pretiosissimi Sanguinis (S. R. C. 11 Ian. 1928 ad 1 et 2).

Processio fit per Ecclesias aut per plateam quando Ecclesiae angustia id exigat.

2116. — Omnia parantur ut pro Missa expositionis et Processione in Oratione Quadraginta Horarum, sed color paramentorum erit Officio diei congruens (v. n. 2096 et seq.).

In Missa, omnes se gerunt ut in Festo SS. Corporis Christi ad .Missam solemnem (v. n. 204 et seqq.).

Completa Missa, omnes se gerunt ut ad Processionem post Missam expositionis in Oratione Quadraginta Horarum, sed **Celebrans** incensum in duobus thuribulis ponit ante Altaris gradum (v. n. 2108 et seq.).

Diaconus post Processionem, acceptum e manibus Celebrantis Ostensorium, non collocat in Throno, sed in medio Altaris; Cantores vero *Tantum ergo* etc., praecinunt. Completa strophæ, Celebrans cum sacris Ministris assurgit, thus iniicit in thuribulum, et SS. Sacramentum incensat; omnes se gerunt ut in Benedictione SS. Sacramenti (v. n. 2072 et seqq.).

MI 11
i'
!p'
*t
H, IH

(fll
HjH i'
K ■ I
IH' I
' !
H jj I
[

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525

CAPUT XLII.

DE BENEDICTIONE SOLEMNI SS. SACRAMENTI
AB EPISCOPO ORDINARIO IMPERTIENDA INDEPENDENTER
A QUACUMQUE ALIA FUNCTIONE

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

(Color paramentorum erit albus).

2117. — A) Si Episcopus paramenta ad Altare sumit

I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam disponuntur pro Diacono: dalmatica, stola, cingulum, alba et amictus? (D. 4030); pro Subdiacono: tunicella, cingulum, alba et amictus.

II. - In Sacristia maiori. — Parantur quatuor pluvialia et duae vimpae pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi; thuribulum cum navicula; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; duo candelabra cum candelis pro Ceroferariis; intorticia.

III. - Ad Altare maius. — Circa Altaris ornatum pro expositione SS. Sacramenti, vide quod notavimus sub n. 2033, III et seqq. Super Altaris mensam disponuntur Episcopi paramenta, scilicet: pluviale, stola, cingulum, alba, amictus; in cornu Evangelii: mitra pretiosa. Apud Altare, in cornu Evangelii: baculus pastoralis in basi. Super infimum Altaris gradum, in medio collocatur pulvinus albi coloris.

Ame Altare: Faldistoriurn.

IV. - In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 851, A, a, III) exornatur serico panno; in eius plano collocantur duo scabella.

V. - Super abacum. — Ostensorium serico albo velo tectum; clavis Tabernaculi; bursa cum corporali; stola; liber Precum et scotula; urceus cum pelvi et mantile in lance; pelvicula pro Cruce pectorali; velum humerale; campanula.

VI. - Ad Altare SS. Sacramenti. — Si SS. Sacramentum ad Altare maius pro expositione translatum non fuerit, paratur genuflexorium, cum strato et pulvinis, vel Faldistoriurn.

P V'
Φ a

B) Si Episcopus paramenta in Sacristia sumit

I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam, vel si Altare adsit, super eius mensam parantur Episcopi paramenta ut sub litt. A, III notavimus.

Apud Altare vel mensam: baculus pastoralis.

Ante mensam super tapete collocatur sedes cameralis, vel Faldistorium.

Super alias mensas: paramenta pro Diacono et Subdiacono, ut supra; liber Precum et scotula; urceus cum pelvi et mantile in lance; pelvictila pro Cruce pectorali.

II. - In Sacristia maiori. — Omnia ut sub litt. A, II.

III. - Ad Altare maius. — Super eius mensam: bursa cum corporali; clavis Tabernaculi.

Super infimum gradum, in medio: pulvinus albi coloris.

Ante Altare: Si Episcopus privatim ad Sacristiam accedere nequit paratur Faldistorium.

IV. - In cornu Evangelii. — Thronus ut sub litt. A, IV.

V. - Super abacum. — Stola; velum humerale; si Episcopus dimittit paramenta ad Thronum, paratur etiam pelvictila pro Cruce pectorali.

Articulus II.

De Episcopo Ordinario benedictionem solemnem cum SS. Sacramento impertiente independenter a quacumque alia Functione.

2118. — Episcopus, statuta hora, ad Ecclesiam accedit more solito (v. n. 519), sed procedit ad Altare maius, si SS. Sacramentum pro expositione iam translatus fuerit. Postquam in Faldistorio ante Altare maius oraverit, genuiflexione vel reverentia facta, ad Thronum accedit; Cruce et cappa dimissis, manus lavat et paramenta sumit.

2119. — Episcopus, accepto baculo, ad nutum Caeremoniarum, ad Altare procedit et cum ante eius infimum gradum pervenerit, baculum et mitram dimittit, reverentiam vel genuflexionem peragit atque in pulvino genuflectit.

Postquam Ostensorium in Throno collocatum fuerit, Episcopus, mediocri corporis inclinatione peracta, surgit et incensum in thuribulum absque benedictione imponit, postea iterum in pulvino genuflectit, accipit a Diacono thuribulum, SS. Sacramentum, triplici ductu, adolet cum profunda inclinatione antea et post.

2120. — Dum canuntur, si canendi, Hymni ve! Antiphona: *Regina coeli* etc., tempore paschali, vel Canticum: *Magnificat* etc., Episcopus consistit, sed genuflectit ad primam stropham Hymnorum: *Veni, Creator* etc., et: *Ave maris stella* etc., sub integra strophā: *O Crux, ave* etc., Hymni: *Vexilla Regis* etc.; pariter genuflectit et mediocriter se inclināt ad Versum: *Te ergo* etc., Hymni: *Te Deum* tit,

Post Preces vel Hymnos Episcopus cantare potest congruentes Orationes recto tono cum unica inflexione vocis in fine cuiusque Orationis (D. 3638 ad 4), sed sine: *Dominus vobiscum* (D. 4081 ad 7). Conclusio semper brevis esse debet et concordare cum ultima Oratione, iuxta Rubricas (D. 3134).

2121. — Dum Cantores canunt: *Veneremur cernui*, Episcopus mediocriter se inclināt ac se gerit ut sub n. 2046.

Quando ante Hymnum: *Tantum ergo* etc., Orationes dictae fuerunt, ad Orationem: *Deus qui nobis* etc., nulla alia Oratio adiungenda est (D. 4194 ad 10).

2122. — Responso a Cantoribus: *Arnen*, Episcopus se gerit ut sub n. 2047, sed benedictione impertita, statim circulum perficit et, adiuvante Diacono, Ostensorium super Altare deponit, deinde genuflexionem peragit, de Altari descendit, in infimo gradu genuflectit ac velum humerale dimittit.

Accepto pileolo, Episcopus, ad Caeremoniarum nutum, surgit, genuflexionem vel reverentiam, si SS. Sacramentum de Altari translatum fuerit, peragit, accipit mitram et baculum, ad Thronum pergīt ibique paramenta dimittit.

2123. — Si vero cum Episcopus ad Ecclesiam advenerit SS. Sacramentum iam expositum fuerit, tunc Episcopus cum in eius conspectu advenerit, pileolum sibi aufert, ante Faldistorium utroque genu peragit genuflexionem cum mediocri inclinatione (D. 4179 ad 1) et in Faldistorio orat, dein, iterata genuflexione, procedit ad Sacristiam capitularem, ubi paramenta sumit et ad Caeremoniarum nutum ad Altare maius revertitur. Quum in conspectu SS. Sacramenti advenerit, mitram et pileolum dimittit; ante infimum Altaris gradum, utroque genu cum mediocri inclinatione, genuflectit in plano ac postea super pulvinum in genua procumbit et se ut supra gerit.

Articulus III.

De Diacono et Subdiacono in benedictione solemni cum SS. Sacramento ab Episcopo Ordinario impertienda independenter a quacumque alia Functione.

2124. — Diaconus et Subdiaconus, dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, accipiunt paramenta proprii ordinis et si Episcopus paramenta in Throno sumit, innuente Caeremoniario, ad Altare procedunt; genuflexione vel reverentia facta, se ad Thronum conferunt et consistunt ante eius infimum gradum.

Quum Episcopus accedit ad Faldistorium, ambo se ei inclinant et postquam ille manus absterserit, accedunt ad eius latera, dein Diaconus, adiuvante Subdiacono, Episcopum paramentis induit more solito (v. n. 582).

2125. — Ad Caeremoniarii nutum, ambo ad Altare procedunt sustinentes pluvialis Episcopi fimbrias; cum ante infimum Altaris gradum pervenerint, Subdiaconus Episcopo mitram aufert, dein ambo, si SS. Sacramentum in Tabernaculo adsit, genuflexionem peragunt, alias reverentiam faciunt ac postea genuflectunt in infimo gradu. Quando Sacerdos expositurus SS. Sacramentum Tabernaculum aperit, Subdiaconus aufert Episcopo pileolum.

Innuente Caeremoniario, ambo, peracta mediocri corporis inclinatione, surgunt pro incensi impositione et Diaconus naviculam sine osculis ministrat, Subdiaconus vero sublevat dexteram pluvialis fimbriam; imposito thure, iterum ambo cum Episcopo genuflectunt et Diaconus thuribulum eidem Episcopo porrigit, sine osculis. Ambo elevant pluvialis fimbrias et cum Episcopo peragunt, ante et post incensationem, profundam reverentiam. Diaconus ab Episcopo recipit thuribulum quod Thuriferario tradit.

Dum Hymni etc., canuntur, ambo Episcopo se conformant (v. n. 2120). Ad: *Veneremur cernui*, mediocriter se inclinant; completa strophæ et reiterata mediocri inclinatione, surgunt et se gerunt ut supra pro incensi ministratione et ad thurificationem.

2126. — Responso a Cantoribus: *Arnen*, post Orationem: *Deus, qui nobis etc.*, Diaconus et Subdiaconus respective se gerunt ut diximus sub n. 2055 de primo et de secundo Diacono Assistente.

2127. — Si Episcopus in Sacristia sumit paramenta, tunc Diaconus et Subdiaconus, dum Episcopus marius lavat accedunt ad

sedem cameralem illumque paramentis induunt (v. n. 582). Ad Caeremoniarum nutum, procedunt ad Altare et se gerunt ut diximus sub n. 2052 de Diaconis Assistantibus.

Articulus IV.

De Sacerdote SS. Sacramentum exposituro deque Caeremoniarum in benedictione solemni cum SS. Sacramento ab Episcopo Ordinario impertienda independenter a quacumque alia Functione.

2128. — De Sacerdote SS. Sacramentum exposituro. — Dum Episcopus genuflectit super infimum Altaris gradum, Sacerdos, imposita sibi stola, gradus conscendit, extrahit e bursa corporale, quod in medio Altaris explicat, atque Ostensorium super id ponit; deinde Tabernaculum aperit, genuflectit, Capsulam cum S. Hostia extrahit, quam super corporale ponit; crystallum Ostensorii aperit, extrahit Capsulam S. Hostiam, eamque in Ostensorio recludit, Capsulam postea claudit et supra corporale a latere ponit; accipit Ostensorium, convertit ipsum ex parte principali et in medio corporalis collocat; dein una cum Acolyto genuflexionem simplicem facit, Ostensorium accipit, scabellum ascendit et in Throno collocat; descendit de scabello simulque cum Acolyto iterum genuflexionem simplicem peragit ac postea in planum descendit.

2129. — Completa Oratione: *Deus qui nobis* etc., Sacerdos imponit sibi stolam, Altare conscendit, in suppedaneo simplicem genuflexionem peragit simul cum Acolyto, dein scabellum ascendit, dextera Ostensorium accipit, descendit de scabello et Ostensorium super corporale collocat.

2130. — Dimisso ab Episcopo velo humerali, Sacerdos suppedaneum conscendit, genuflectit, convertit aliquantulum Ostensorium, crystallum aperit; sacram Hostiam extrahit et in aperta iam Capsula reponit, quam postea claudit et in medio corporali deponit; dein crystallum Ostensorii claudit quod sinistra extra corporale ponit; ostiolo Tabernaculi aperto, SS. Sacramentum intus recondit, genuflexionem facit, ostiolum claudit et corporale complicatum intra bursam reponit. Quo facto in planum descendit.

2131. — De Caeremoniarum primo. — Statuta hora, Caeremoniarius signum dat associandi Episcopum et se more solito gerit;

s Episcopus privatim ad Sacristiam capitularem accedit, invitat duos tantum Canonicos.

2132. — Coram SS. Sacramento solcmniter exposito licet recitare in lingua vernacula preces et canere Hymnos, dummodo non agatur de Hymnis *Te Deum* etc. et aliis quibuscunque liturgicis precibus, quae nonnisi latina lingua decantari debent, sed sive cantus sive recitatio praemittatur Hymno: *Tantum ergo* etc. (DD. 3530 ad 2; 3537; 4235 ad 8; 4268 ad 10).

Ad preces omnes genuflectunt, dum vero canuntur Hymni vel Antipliona: *Regina coeli* etc., tempore paschali, vel Canticum: *Magnificat* etc., per anni decursum, omnes stare debent (DD. 3965 ad 2; 4224), sed ad primam stropham Hymnorum: *Veni, Creator* etc., *Ai?*, *maris stella* etc., necnon sub integra stropha: *O Crux, ave* etc. Hymni: *Vexilla Regis* etc., de more genuflectere debent; ad Versum: *Te ergo* etc. Hymni: *Te Deum* etc., genuflectere et se mediocriter inclinare.

Consuetudo recitandi preces pro Defunctis tolerari potest (D. 2856), sed ubi haec non existât introduci nequit (DD. 3616; 3748 ad 2).

Ad Versiculum: *Panem de coelo* etc., tempore paschali ac infra Octavam Corporis Christi additur: *Alleluia* (D. 3983).

2133. — De Caeremoniar io secundo. — Dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum, Caeremoniarius invitat Diaconum et Subdiaconum ad paramenta sumenda.

In solemni benedictione cum SS. Sacramento ministrare Episcopo debent tantum Diaconus et Subdiaconus de more induti (D. 4347), sed absque manipulis.

Si Episcopus in Throno paramenta sumit, ad Altare proceditur sequenti ordine:

- 1. Thuriferarius;
- 2. Ceroferarii;
- 3. Ministri mitrae et baculi;
- 4. Ministri libri et candelae;
- 5. Subdiaconus;
- 6. Diaconus.

Si Episcopus paramenta in Sacristia sumit, tunc proceditur ad Altare sequenti ordine:

- 1. Thuriferarius;
- 2. Ceroferarii;
- 3. Beneficiarii;

24 — Mor etti, De s. Functionibus - 111.

* "IB
? |

4. Canonici;
5. Episcopus, medius inter Diaconum et Subdiaconum;
6. Ministri mitrae et baculi;
7. Ministri libri et candelae;
8. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

Articulus V.

*De Ministris inferioribus in benedictione solemni cum SS. Sacramenti)
ab Episcopo Ordinario impertienda independenter a quacumque,
alia Functione.*

2134. — De Ministris libri, candelae, mitrae et baculi.—Hi Ministri dum Canonici pergunt ad associandum Episcopum assumunt pluvialia, Ministri mitrae et baculi etiam vimpam accipiunt; innuente Caeremoniario, ad Altare procedunt. Si vero Episcopus paramenta in Sacristia sibi induit, tunc Ministri, ante eius adventum pluviali?, assumunt et cum eo ad Altare pergunt.

Ministri libri et candelae cum Episcopus opus libri habet, ad eum accedunt et sistunt vel genuflectunt ut Episcopus commodius legat, sed advertant ne SS. Sacramento terga vertant.

2135. — De Acolytho.—Acolythus, cum Sacerdos expositurus SS. Sacramentum Altare conscendit, accipit scabellum, seu brevem scalam, et eam portat in suppedaneum in cornu Evangelii, ibique a latere Altaris genuflexus subsistit. Collocato in medio corporalis SS. Sacramento, Acolythus scamnum in medio suppedaneo statuit, dein una cum Sacerdote genuflexionem simplicem peragit, quam iterat postquam Sacerdos de scamno descendit, ac postea scamnum ipsum amovet.

Absoluta Oratione: *Deus, qui nobis* etc., Acolythus iterum scamnum in medio suppedaneo statuit, genuflexionem simplicem cum Sacerdote facit et postquam Sacerdos de scamno descenderit, scamnum ipsum versus cornu Evangelii retrahit, genuflexionem simplicem facit atque scamnum suo in loco reponit.

2136. — De Thuriferario. — Thuriferarius, cum Episcopus, postquam SS. Sacramentum in Throno collocatum fuerit, surgit, et ipse surgit, ad Episcopum accedit, Diacono naviculam tradit et stans thuribulum Episcopo praesentat. Recepta navicula, Diacono porrigit thuribulum quod recipit postquam SS. Sacramentum thu-

rificatuin fuerit. Et ita se gerit pro impositione incensi et ad thurificationem, completa strophæ: *Tantum ergo* etc. Tempore benedictionis incensatio SS. Sacramenti non praescribitur, sed ubi consuetudo existât servari potest (D. 3108 ad 6).

CAPUT XLIII.

DE RITU EXPOSITIONIS PUBLICAE SEU SOLEMNIS ET BENEDICTIONIS SS. SACRAMENTI

2137. — Sanctissimi Sacramenti expositio et benedictio sollemnis cum eodem triplici modo, iuxta Ministrorum numerum perfici potest, scilicet:

I. - A Sacerdote cum Diacono et Subdiacono et pluribus Ministris inferioribus.

II. - A Sacerdote cum Assistente et cum Ministris inferioribus.

III. - Ab uno dumtaxat Sacerdote cum duobus Ministris inferioribus, vel saltem cum Thuriferario.

Articulus I.

De expositione et benedictione sollemni SS. Sacramenti Diacono et Subdiacono assistantibus.

2138. — De iis quae praeparanda sunt. — I. - In Sacristia, super praecipuam mensam, parantur: pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, stola, pluviale albi coloris; pro Diacono et Subdiacono: duo amictus, ac totidem albae cum cingulis, dalmatica, tunicella, stola diaconalis albi coloris.

Super aliam mensam: duo candelabra cum candelis; thuribulum cum navicula. Praesto sint intorticia.

II. - Ad Altare. — Circa Altaris ornatum iam diximus sub n. 2033, III; numerus autem cereorum statuendus est ab Ordinario, servatis Decretis (D. 4257 ad 4).

Ante Functionem Crux a summitate Tabernaculi amovetur.

Super Altaris mensam praeparatur a latere Evangelii: Ostensorium velo albo coopertum; ad gradum candelabrorum: bursa cum corporali, clavis Tabernaculi.

Super abacum: velum humerale; stola; Liber precum.

2139. — De Functione. — Omnibus rite dispositis, Caeremoniarius e Sacristia exeundi signum dat. Ad Altare omnes procedunt sequenti ordine:

1. Clerici intorticia gestantes;
2. Thuriferarius;
3. Ceroferarii;
4. Clerus;
5. Celebrans, medius inter Diaconum et Subdiaconum.

2140. — Cum ad Altare pervenerint, Celebrans, Diaconus et Subdiaconus caput detegunt et omnes genuflexionem peragunt; omnes de Clero locum suum petunt; Celebrans et Ministri in infimo Altaris gradu genuflectunt; Thuriferarius et Clerici intorticia gestantes retro post illos genuflectunt.

Interim Sacerdos, imposita sibi stola, Altare conscendit atque se gerit ut sub n. 2128 notavimus.

Tum Celebrans cum Diacono et Subdiacono, mediocri corporis inclinatione peracta, surgit et se gerit ut diximus de Episcopo sub n. 2119 et seqq., et Diaconus ac Subdiaconus se gerunt ut sub n. 2125 et 2126, sed dum Celebrans Orationes canit, iugiter genuflexi tenent coram ipso Celebrante librum precum.

Circa Precum et Hymnorum cantum vel recitationem vide quod diximus sub n. 2132.

Pro repositione SS. Sacramenti, Sacerdos se gerit ut sub n. 2129 diximus.

Collocato super corporale SS. Sacramento, Celebrans et Ministri se gerunt ut sub n. 2072.

Celebrans, impertita benedictione, Ostensorium super Altare deponit, facta genuflexione, descendit cum Ministris ante infimum Altaris gradum, super quem genuflectit cum eis et ab eius humeris velum humerale amovetur.

2141. — Quum Sacerdos, qui SS. Sacramentum in Tabernaculo reposuit, in planum descenderit, omnes, Caeremoniario innuente, surgunt, genuflexionem peragunt; Celebrans ac Ministri caput cooperiunt et ad Sacristiam omnes ordinatim pergunt.

2142. — Ubi in more sit positum ut Celebranti ad benedictionem impertiendam Ostensorium a Diacono porrigatur, id hac ratione perficitur: Celebrans, accepto velo humerali, Altaris gradus conscendit cum Ministris. Subdiaconus, utroque flectit genu in ora suppedanei; Celebrans et Diaconus vero suppedaneum conscendunt; simplici

facta genuflexione, Diaconus Ostensorium utraque manu prehendit et stans Celebranti stanti (D. 3975 ad 4) tradit; tum, repetita genuflexione erga SS. Sacramentum, e suppedaneo descendit, se in eius ora genuflectit, ut supra innuimus.

Benedictione impertita, Celebrans per cornu Evangelii se convertit ad Altare et stans, facie versa ad cornu Epistolae, Diacono in suppedaneo stanti SS. Sacramentum porrigit. Collocato SS. Sacramento super corporale, Celebrans cum Ministris descendit in planum et se ut supra gerit.

2143. — Celebranti in benedictione impertienda cum SS. Sacramento ministrare possunt, loco Diaconi et Subdiaconi, duo Clerici pluvialibus induti, si benedictio cum SS. Sacramento fiat immediate post Vesperas solemnes, idest, si Celebrans cum pluvialistis non recedat ab Altari, dummodo alter Sacerdos, vel Diaconus, exponat et reponat SS. Sacramentum (D. 4179 ad 8).

Articulus II.

*De expositione et benedictione solemni SS. Sacramenti
uno Sacerdote vel Diacono assistente.*

2144. — De iis quae praeparanda sunt. — I. - In Sacristia. — Super praecipuam mensam parantur: pluviale et stola albi coloris; superpelliceum; pro Assistente: superpelliceum.

Super aliam mensam: superpellicea pro Clericis; thuribulum cum navicula; praesto quoque sint intorticia.

II. - Ad Altare. — Omnia quae diximus sub n. 2138, II.

2145. — De Functione. — Celebrans superpelliceo, stola ac pluviali indutus procedit cum ceteris ad Altare sequenti ordine:

1. Clerici intorticia gestantes;
2. Thuriferarius;
3. Assistens;
4. Celebrans.

Quum ante infimum Altaris gradum omnes pervenerint, genuflexionem peragunt et dum Celebrans in infimo gradu genuflectit. Assistens, imposita sibi stola, ascendit Altare et se gerit ut sub n. 2128 diximus.

2146. — Postquam Assistens in planum descenderit, Celebrans, facta cum eo mediocri inclinatione (D. 4179 ad III, n. 2), surgit et

thus in thuribulum ingerit, ministrante navicula sine osculis Assistente. Flexis exinde genibus, Celebrans SS. Sacramentum de more adolet, facta cum Assistente, pluvialis fimbriam tunc elevante, inclinatione profunda ante et post thurificationem; qua expleta, thuribulum reddit Assistenti, hic Thuriferario.

2147. — Postea recitantur vel canuntur preces, sive ab Ordinario praescriptae, sive ex approbatis, ut ex. gr. *Pange, lingua* etc., *O salutaris Hostia* etc. (v. n. 2132).

Recitatis precibus, Celebrans et ceteri utrumque flectunt genu, ac se profunde inclinant, moxque erecti ad Sacristiam, ordine quo venerunt, redeunt, quin Celebrans caput cooperiat, priusquam e Presbyterio exeat.

2148. — In repositione SS. Sacramenti, ad Altare omnes procedunt quemadmodum in expositione dictum est, sed Celebrans cum coram SS. Sacramento venerit, caput detegit et simul cum ceteris in plano, ante Altare, utrumque flectit genu ac profunde se inclinat, surgit et genua in infimo gradu ad sinistram Assistantis flectit.

2149. — Dum canuntur verba: *Veneremur cernui*, Celebrans et Assistens mediocriter se inclinant; completa stropa: *Tantum ergo* etc., ambo se gerunt ut supra pro incensi ministratione.

Postquam Celebrans decantaverit Orationem: *Deus, qui nobis* etc., Assistens imponit sibi stolam et se gerit ut sub n. 2129 et postquam Celebrans, impertita benedictione, in planum descenderit, Assistens se gerit ut sub n. 2130. Celebrans vero ad benedictionem se gerit ut sub n. 2072.

Quum Assistens ad dexteram Celebrantis redierit, omnes surgunt, genuflexioneni peragunt et ad Sacristiam, prout venerunt, revertuntur.

Articulus III.

De expositione et benedictione solemni SS. Sacramenti a solo Sacerdote.

2150. — De iis quae praeparanda sunt. — I. - In Sacristia. — Super praecipuam mensam: pluviale et stola albi coloris (pro sola expositione sufficit tantum stola) et superpelliceum.

Super alias mensas: superpellicea pro Clericis; thuribulum cum navicula; praesto sint duo intorticia.

- Ad Altare. — Omnia ut sub n. 2138, II.

2151. — De Functione. — Celebrans superpelliceo et stola indutus, cum vel sine pluviali (D. 2067 ad 5), tecto capite, cum Thuriferario et duobus Clericis thuribulum et intorticia gerentibus, se ad Altare confert. Cum illuc pervenerit, caput detegit et cum ceteris genuflexioneni peragit. Tum Celebrans gradus conscendit, extrahit e bursa corporale et se gerit ut diximus sub n. 2128 de Sacerdote exposituro SS. Sacramentum.

Postquam descenderit, Celebrans genuflexus super infimum Altaris gradum, mediocrem inclinationem (D. 4179 ad III, 2) peragit, surgit et se gerit ut sub n. 2146 diximus, sed naviculam ipse a Thuriferario accipit, Thuriferarius vero ministrat thuribulum pro thurificatione, deinde omnes se gerunt ut sub n. 2147.

2152. — Ad reponendum SS. Sacramentum quod spectat, ad Altare omnes procedunt ut de expositione dictum est, sed Celebrans semper sit pluviali indutus, quum impertire debeat benedictionem cum SS. Sacramento. Omnes se gerunt ut sub n. 2148 et 2149, sed Celebrans completa Oratione: *Deus, qui nobis etc.*, Altare conscendit, in suppedaneo simplicem peragit genuflexioneni, dein scabellum ascendit, dextera Ostensorium accipit, descendit de scabello et Ostensorium super corporale ponit; ac postea, iterata simplici genuflexione, descendit in gradum suppedaneo proximum et in ora eiusdem suppedanei genuflexus velum humerale accipit, dein suppedaneum conscendit, unicum flectit genu et se gerit ut sub n. 2072. Collocato Ostensorio super corporale, genuflectit unico genu, descendit in gradum suppedaneo proximum et in ora eiusdem suppedanei genuflexus velum humerale dimittit, ac postea suppedaneum conscendit, genuflexioneni simplicem peragit et se gerit ut diximus de Sacerdote sub n. 2130.

Postquam Celebrans in planum descenderit, genuflexioneni cum ceteris facit et ad Sacristiam, prout venerat, regreditur.

CAPUT XLIV.

DE RITU EXPOSITIONIS PRIVATAE ET BENEDICTIONIS SS. SACRAMENTI

2153. — De iis quae praeparanda sunt. — i. - In Sacristia. — Super praecipuam mensam: pluviale, stola, superpelliceum.

Super alias mensas: superpellicca pro Clericis; thuribulum cum navicula; duo intorticia.

- **Ad Altare.** — In expositione privata SS. Sacramenti, idest cum sacra Pyxide, sex saltem candelae super Altare accenduntur (S. C. Episc. et Reg. 1602).

Super Altaris mensam: bursa cum corporali; clavis Tabernaculi.

Super abacum: velum humerale et librum continens Orationes.

Non licet tempore expositionis interiorem partem Ciborii cum lampadibus electricis in ea collocatis illuminare ut sacra Pyxis cum SS. Sacramento melius a fidelibus conspici possit (D. 4275).

2154. — In Functione. — Omnibus rite dispositis, Sacerdos, superpelliceo ac stola et ad libitum etiam pluviali indutus, praeunte **Thuriferario** cum thuribulo, ac insuper **duobus Clericis** cum intorticiis, si fieri potest, ad Altare procedit capite cooperto.

Quum illuc pervenerit, caput detegit et genuflexionem peragit, dein in infimo gradu genuflectit; brevi oratione facta, suppedaneum conscendit, explicat corporale et in medio Altaris collocat, ac postea Tabernaculum aperit, genuflexionem unico genu peragit et, se aliquantulum ad cornu Evangelii retrahens, ne SS. Sacramento terga obvertat, in planum descendit, ibique in infimo gradu utrumque flectit genu, ac mediocriter se inclinatur (D. 4179 ad III, 2), surgit et incensum in thuribulo ponit; genuflexus, triplici ductu, SS. Sacramentum adolet, cum inclinatione ante et post incensationem (D. 3086 ad 3). Thurificato SS. Sacramento recitantur preces (v. n. 2132) devotioni vel necessitati congruentes (D. 3157 ad 8).

2155. — Precibus absolutis, canitur: *Tantum ergo* etc. Ad verba: *Veneremur cernui*, Sacerdos se gerit ut sub n. 2149.

Accepto velo humerali, suppedaneum conscendit, genuflexionem unico genu facit, Pyxidem e Tabernaculo educit ac super corporale ponit; tum, sinistra velata, illam ad nodum capit et alia veli extremitate totam cooperit (DD. 2786 ad 1; 3582 ad 1; 3780 ad 1; 3888 ad 3); mox eam sustinens ante pectus per dexteram suam vertit se ad populum erga quem stans, illam elevat usque ad oculos et continuo infra pectus demittit, mox iterum attollit usque ad superiorem pectoris partem et exinde ad sinistrum humerum ducit, quin pedes dimoveat, ac reducit ad dexterum; quo facto, per cornu Evangelii convertit se ad Altare, deinde Pyxidem super corporale ponit; genuflexione facta, in gradum suppedaneo proximum descendit et in ora eiusdem suppedanei genuflexus velum humerale dimittit, iterum suppedaneum conscendit, genuflexionem simplicem peragit, Pyxidem in Tabernaculum recondit, et praemissa genuflexione, Tabernaculum

claudit, corporale complicat et in bursa recondit ac postea in planum descendit, ubi, genuflexione peracta, ad Sacristiam revertitur.

2156. — Expositio privata SS. Sacramenti fieri potest sine thurificatione « nam omissio incensationis conformior est Ecclesiae praxi in benedictione cum sacra Pyxide » (D. 2957).

2157. — Benedictio cum sacra Pyxide in Functionibus quae cum Missa persolvuntur impertiri potest a Celebrante, adhibito velo humerali albi coloris super planetam, absque manipulo (D. 3833 ad 3).

CAPUT XLV.

DE ASPORTATIONE SS. SACRAMENTI

2158. — Quando SS. Sacramentum e Sacello in quo asservatur ad aliud deferri contigerit, ob aliquam rationabilem causam, tum in Altari a quo dimovetur, tum in alio ad quod asportatur, duae saltem candelae accenduntur.

2159. — Non est deferendum SS. Sacramentum in Ostensorio, quando occasione benedictionis transfertur ab uno ad alterum Altare, sed in Capsula, velo humerali cooperta (D. 3576 ad 12).

2160. — Sacerdos superpelliceo ac stola albi coloris indutus, praecedentibus duobus Clericis cum intorticiis, vel cereis, accensis et alio cum umbella, ad Altare se confert. Ibi, genuflexione facta in plano, ascendit ad Altare, corporale in eius medio explicat, Tabernaculum aperit, genuflexionem simplicem peragit, Pyxidem cum sacris Particulis vel Capsulam cum Hostia maiori pro expositione e Tabernaculo extrahit et super corporale collocat. Genuflexione iterata, descendit in gradum suppedaneo proximum et in ora eiusdem suppedanei genuflexus velum humerale accipit; deinde surgit, genuflexionem peragit, manibus velatis sacram Pyxidem, vel Capsulam, extremitatibus veli humeralis coopertam accipit, et, praecedentibus Clericis cum cereis accensis, alio vero cum umbella super SS. Sacramentum extensa ad latum sinistrum Sacerdotis, procedit, recitans in via alternatim cum Clericis Psalmos et Hymnos.

Cum illuc pervenerit, sacram Pyxidem vel Capsulam super corporale collocat et postea genuflectit; deinde descendit in gradum suppedaneo proximum et in eiusdem suppedanei ora genuflexus velum humerale dimittit ac postea surgit, in suppedaneo genuflexionem iterat et, aperto Tabernaculi ostiolo, sacram Pyxidem, vel Capsulam, recondit; iterum genuflexionem peragit et ostiolum claudit.

Qui intorticia gestant, hoc tempore genuflexi hinc inde manent ante infimum Altaris gradum.

Ostiolo clauso, Sacerdos descendit in planum, ibique cum Clericis genuflexionem peragit et in Sacristiam revertitur.

2161. — Diaconus, ratione ministerii sui, potest, etiam praesentibus Sacerdotibus, et extra necessitatis casum, SS. Sacramentum de suo Altari ad alterum deferre (D. 4194 ad 3).

CAPUT XLVI.

DE EXPOSITIONE, PROCESSIONE, BENEDICTIONE ET OSCULO SACRARUM RELIQUIARUM

Articulus I.

De expositione Sacrarum Reliquiarum.

2162. — Reliquia praecedenter ponitur in suo expositorio cooperta parvo serico velo albi, vel rubri, coloris prout qualitas ipsius Reliquiae exposcit, non supposita palla (D. 2689 ad 3).

Pro Reliquiarum expositione adhibeatur parvus Thronus, absque baldachino, in medio Altaris ad pedem Crucifixi, vel in alterutro Altaris latere collocandus. Reliquia numquam exponi potest in eodem Throno ubi alias SS. Sacramentum publicae adorationi exponi consuevit; neque eam ponere licet super Tabernaculum in quo SS. Eucharistia asservatur ita ut idem Tabernaculum pro basi inserviat (D. 2613 ad 6), neque ante Tabernaculi ostiolum (D. 2906). Omnino tempore expositionis oportet ut super Altare saltem duo lumina ardeant; alias non exponatur (DD. 2067 ad 9; 3029 ad 13; 3204).

2163. — Sacerdos sacram Reliquiam expositurus, superpelliceo ac stola coloris Functioni congruentis amictus, praeunte Thuriferario, si id in more sit positum, ad Altare procedit. Cum illuc accesserit, Altaris gradus conscendit et Reliquiam discooperit. Deinde, praemissa capitis inclinatione, ante infimum gradum descendit, ibique, iniecto ex more ac benedicto incenso in thuribulo, stans, duplici eam ductu, etiamsi fuerit de Beata Maria Virgine, adolet, ante et post caput inclinans. Dehinc Sacerdos, in infimo Altaris gradu genuflexus, Preces, si quae sunt dicendae, recitat, dummodo sint ex approbatis; postmodum, debita facta reverentia, ad Sacristiam redit, nisi statim benedictio cum sacra Reliquia impertienda sit, quo in casu observat quae infra exponuntur.

Articulus II.

De Processione Sacrarum Reliquiarum.

2164. — De iis quae praeparanda sunt. — I. - In Sacristia capitulari: super praecipuam mensam praeparantur pro Canonico celebrante: amictus, alba, cingulum, stola ac pluviale; pro Ministris: duo amictus ac totidem albae cum cingulis, dalmatica et tunicella.

II. - In Sacristia maiori: dalmaticae et amictus pro Beneficiariis, si necesse sit ut sacra Reliquia a pluribus coniunctim deferatur.

Color paramentorum erit albus, vel ruber, prout qualitas Reliquiae exposcit.

Paratur quoque: Crux processionalis; duo candelabra pro Ceroferariis; thuribulum cum navicula; si vero Reliquia sit insignis, duo thuribula adhiberi possunt.

2165. — In Functione. — Quum Celebrans et Ministri ad Altare pervenerint, reverentiam peragunt ac postea Celebrans, more solito, imponit et benedicit incensum et stans Reliquiam adolet, duplici ductu, etiamsi Reliquia sit de B. M. V., inclinans caput ante et post.

S. Reliquia thurificata, Cantores, omnibus stantibus, canere incipiunt Hymnum in honorem Sancti, vel Litanias Sanctorum, vel, si agatur de Reliquia B. M. V., Litanias Lauretanis, et in casu omnes genuflectunt usque ad *Sancta Maria*, inclusive.

«Litaniae erunt consuetae Sanctorum, sine tamen precibus poenitentialibus: nomina vero Sanctorum, si in Litanis non numerentur, erunt hac occasione inserenda suo loco iuxta eorum ordinem

hierarchicum; et habere possunt pro hac vice primum locum, ratione solemnitatis sibi dicatae et pro illis institutae» (Baruealdus, *Conun. ad Rit. Rom.*, Tit. XXXIX, § 1, n. 25).

Celebrans, Caeremoniario invitante, Altare conscendit, s. Reliquiam, vel a Diacono porrectam, vel a seipso accipit utraque manu, et se ad populum convertit. Ad nutum Caeremoniarii, progreditur medius inter Ministros sustinentes pluvialis fimbrias, recitans alternatim cum iisdem Ministris Psalmos et Hymnos.

Circa normas in Processione sequendas vide Art. 1 Cap. XXXVIII huius Partis.

2166. — Ordo Processionis:

1. Crux et, ubi consuetudo viget, Vexillum sacris Imaginibus insignitum;
2. Piae Uniones;
3. Piae Uniones Primariae;
4. Confraternitates;
5. Archiconfraternitates;
6. Tertii Ordines;
7. Conventus Musicus;
8. Religiosi;
9. Thuriferarius;
10. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
11. Cantores;
12. Clerici Seminarii;
13. Sacerdotes Cleri saecularis;
14. Collegium Parochorum;
15. Capitula Collegialia non insignia;
16. Capitula Collegialia insignia;
17. Clerus et Beneficarii Ecclesiae Cathedralis;
18. Capitulum Cathédrale;
19. Canonicus celebrans deferens s. Reliquiam, medius inter Ministros;
20. Praelati in suo habitu ordinario, idest mantelletto super rocchettum;
21. Magistratus et Nobiles;
22. Laici; viri a feminis separatim incedant.

2167. — Si Parochi et Capitula Collegialia ex consuetudine Crucem propriam erigant, tunc sequens erit ordo:

8. Religiosi;
9. Collegium Parochorum;

10. Capitula Collegialia non insignia;
11. Capitula Collegialia insignia;
12. Thuriferarius;
13. Crucifer, medius inter Ccroferarios;
14. Cantores;
15. Clerici Seminarii;
16. Sacerdotes Cleri saecularis;
17. Clerus et Beneficarii Ecclesiae Cathedralis.

2168. — Si s. Reliquia insignis a pluribus Ecclesiasticis coniunctim deferatur, hic servetur ordo:

8. Religiosi;
9. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
10. Cantores;
11. Clerici Seminarii;
12. Sacerdotes Cleri saecularis;
13. Collegium Parochorum;
14. Capitula Collegialia non insignia;
15. Capitula Collegialia insignia;
16. Clerus et Beneficarii Ecclesiae Cathedralis;
17. Capitulum Cathédrale;
18. Canonicus celebrans inter Ministros;
19. Duo Thuriferarii;
20. S. Reliquia insignis;

21. Praelati in suo habitu ordinario, idest mantelletto supra rocchettum;

22. Magistratus et Nobiles;

23. Laici; viri a feminis separatim incedant.

In reditu Processionis, s. Reliquia in suo expositorio iterum collocatur.

Articulus III.

De benedictione cum s. Reliquia et de eius osculo.

2169. — De benedictione. — Benedictio cum sacris Reliquiis Sanctorum, sive post Preces, sive post Processionem, impertiri potest, nulla tamen adest obligatio (DD. 1711 ad 1; 2002 ad 17; 2483 ad 5).

2170. — Precibus absolutis, vel reposita Reliquia in suo expositorio, si Processio locum habuerit, cani potest Hymnus in honorem Sancti, omnibus stantibus. Ante ultimam Hymni stropham, Cele-

brans, imposito de more incenso in thuribulum ac benedicto, stans, duplici ductu, Reliquiam adolet, ante et post caput inclinans.

2171. — Hymno completo et decantato a **Cantoribus** Versiculo respectivi Sancti, **Celebrans** Orationem canit cum brevi conclusione, deinde ascendit ad Altare, Reliquiam, vel a **Diacono** porrectam, vel a semetipso, accipit dextera manu, sinistra pectori apposita, et conversus ad populum, facit cum eadem super eum signum Crucis, nihil proferens. Nihilominus alicubi Sacerdos dum benedicit profert: *Per intercessionem Beati N. (Apostoli, vel Martyris, vel Confessoris), vel Beatae N. (Martyris, vel Virginis, vel Viduae) benedicat vos Omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus; vel aliam formulam adprobatam.*

2172. — In benedictione quae datur cum Reliquiis Sanctorum genuflectendum est ab omnibus, etiam a Canonicis (D. 4243 ad 7).

2173. — Benedictione impertita, **Celebrans** Reliquiam in Altari ponit, suoque cooperit velo, descendit, genuflexionem, vel reverentiam, cum aliis facit et, more solito, in Sacristiam revertitur.

2174. — **De Reliquiae osculo.** — Quum sacra aliqua Reliquia fidelium osculis praebebenda est, Sacerdos superpelliceo ac stola albi, vel rubri coloris, prout qualitas ipsius Reliquiae exposcit, indutus, accipit manu dextera Reliquiam et sinistra linteolum, secedit ad cancellos Presbyterii a parte Epistolae, et stans ante primum in ordine genuflexum, pronunciat iuxta communem praxim: *Per intercessionem Beatae Mariae Virginis (vel Sancti N.) liberet te Deus ab omni malo. Arnen*, admovens interim ori illius sacram Reliquiam; postea hanc linteolo pertergit. Tum accedit ad secundum et facit similiter, ac ita porro.

Sacerdos, praesertim si magnus populi concursus erit, Reliquiam osculis plurium fidelium sub una formula praebere potest, mutato tamen: *te* in: *vos*.

Celebrans post Missam privatam, deposito manipulo, Reliquiam fidelibus osculandam praebere potest (D. 2704 ad 5).

CAPUT XLVII.

de expositione, processione, benedictione cum reli-
quiis **S. CRUCIS ALIORUMQUE INSTRUMENTORUM DOMI-
NICAE PASSIONIS ATQUE DE EARUM OSCULO**

Articulus I.

De quibusdam generalibus animadversionibus.

2175. — « Reliquiae sanctissimae Crucis nunquam in eadem theca cum Reliquiis Sanctorum publicae venerationi exhibeantur, sed propriam thecam separatam habeant» (C. I. C. 1287, § 2). Idem dicendum est de Reliquiis aliorum Instrumentorum Dominicae Passionis.

2176. — In expositione Dominicae Passionis Reliquiarum adhiberi potest Thronus cum baldachino, si possibile diversus ab illo in quo SS. Sacramentum exponitur, collocandus in loco principe Altaris, non vero super Tabernaculum in quo SS. Eucharistia asservatur ita ut idem Tabernaculum pro basi inserviat, neque ante ipsius Tabernaculi ostiolum.

2177. — Tempore expositionis convenienter super Altare saltem quatuor lumina ardere debent. In transitu ante Altare in quo exposita est Reliquia alicuius Instrumenti Dominicae Passionis, omnes, unico genu, debent genuflectere (D. 2390 ad 7; 2722 ad 2; 2854).

Articulus II.

*De expositione Reliquiae S. Crucis aliorumque Instrumentorum
Dominicae Passionis.*

2178. — S. Reliquia, nisi adsit in sua custodia, in ipso Altari expositionis, praecedenter super Altaris mensam ponitur cooperta serico velo rubri coloris, non supposita palla.

2179. — Sacerdos, superpelliceo et stola rubri coloris indutus, cum, vel sine, pluviali, tecto capite, cum Thuriferario et duobus Clericis Assistentibus se ad Altare confert. Cum illuc pervenerit,

caput detegit et reverentiam, vel genuflexionem, cum aliis peragit. Tum Sacerdos Altare conscendit, Reliquiam discooperit, vel e custodia extrahit, et in Throno collocat, dein in planum descendit, ibique, more solito, cum benedictione, thus in thuribulum iniicit. Reliquiam, triplici ductu, stans incensat, genuflexionem ante et post thurificationem peragens (D. 2324 ad 2; 2769 ad X, 1). Dehinc in infimo Altaris gradu genuflexus, Preces, si quae sunt dicendae, recitat, dummodo sint ex approbatis, vel canit, si placet, omnibus stantibus, Hymnum: *Vexilla Regis* etc. Ad stropham: *O Crux*, ave etc., genuflectunt omnes et iterum surgunt ad aliam: *Te fons* etc. Hymno absoluto, canere potest Versiculum et Orationem respectivi Mysterii; postmodum, debita peracta genuiflexione, ad Sacristiam revertitur, nisi statim benedictio cum sacra Reliquia impertienda sit, quo in casu observat quae infra exponentur (v. n. 2187 et seqq.).

Articulus III.

De Processione cum Reliquia S. Crucis aliorumque Instrumentorum Dominicae Passionis.

2180. — Omnia praeparantur ut in Processionibus cum Reliquiis Sanctorum (v. n. 2164), sed paramenta erunt rubri coloris. Praeparatur quoque velum humerale rubri coloris et baldachinum pariter rubri coloris. Praesto erunt intorticia et duo thuribula (DD. 2647; 2854).

Circa normas in Processione sequendas vide Art. I Cap. XXXVIII huius Partis.

2181. — Hora statuta et omnibus rite dispositis, Celebrans et Ministri, ad nutum Caeremoniarum, ad Altare procedunt, more solito. Cum illuc pervenerint, detecto capite, si Reliquia iam exposita, genuflexionem faciunt. Si vero Reliquia non est exposita, Sacerdos, vel Diaconus, imposita sibi stola rubri coloris, et, in eorum defectu, Diaconus Assistens ascendit ad Altare et Reliquiam, praecedenter positam super mensam, discooperit vel e custodia extrahit.

2182. — Posito incenso in duobus thuribulis et sacra Reliquia, ut supra (v. n. 2179), thurificata, Celebrans in infimo Altaris gradu genuflectit et accipit velum humerale; interim, si s. Reliquia in Throno collocata sit, Sacerdos, vel Diaconus, imposita sibi stola, super mensam Altaris eam deponit. Tunc Celebrans cum Ministris ad Altare ascendit, Reliquiam vel a Diacono porrectam, vel

a semetipso, accipit, manibus velo contectis et per latum suum dexteram ad populum se vertit. Intonato Hymno: *Vexilla Regis etc.*, ac incepta Processione, medius inter **Ministros**, invitante **Caeremoniario**, in planum descendit et sub baldachino procedit recitans, submissa voce, cum Ministris praefatum Hymnum.

2183. — Ordo Processionis:

1. Crux et, ubi viget consuetudo, Vexillum sacris Imaginibus insignitum;
 2. Piae Uniones;
 3. Piae Uniones Primariae;
 4. Confraternitates;
 5. Archiconfraternitates;
 6. Tertii Ordines;
 7. Concentus Musicus;
 8. Religiosi;
 9. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
 10. Cantores;
 11. Clerici Seminarii;
 12. Sacerdotes Cleri saecularis;
 13. Collegium Parochorum;
 14. Capitula Collegialia non insignia;
 15. Capitula Collegialia insignia;
 16. Clerus et Beneficarii Ecclesiae Cathedralis;
 17. Capitulum Cathédrale;
 18. Thuriferarii;
 19. Canonicus celebrans cum Ministris, sub baldachino;
 20. Apud baldachinum: Clerici intorticia gestantes;
 21. Praelati in suo habitu ordinario, scilicet mantelletum supra rocchettum;
 22. Magistratus et Nobiles;
 23. Laici; viri a feminis separatim incedant.
- Omnes **Clerici**, detecto capite, incedere debent.

2184. — Si Reliquarium magnum sit, ita ut Canonicus celebrans illud commode deferre nequeat, tunc a pluribus Ecclesiasticis coniunctim deferatur, et in casu sequens Processionis ordo servetur:

17. Capitulum Cathédrale;
18. Canonicus celebrans, medius inter Ministros;
19. Thuriferarii;
20. S. Reliquia sub baldachino;
21. Apud baldachinum: Clerici intorticia gestantes.

In reditu Processionis s. Reliquia super Altaris mensam collocatur et Canonicus celebrans velum humerale dimittit.

Articulus IV.

De benedictione cum Reliquia S. Crucis, vel aliorum Instrumentorum Dominicae Passionis et de earum osculo.

2185. — De benedictione. — Post expositionem, aut Processionem, semper populus benedici debet cum Reliquia S. Crucis (DD. 2324 ad 1; 2578 ad 11; 2854).

2186. — Precibus absolutis, vel s. Reliquia super Altaris mensam deposita, si Processio locum habuerit, vel ante ultimam stropham Hymni: *Vexilla Regis* etc., Celebrans, imposito de more incenso in unum thuribulum ac benedicto, s. Reliquiam ut supra (v. n. 2179) incensat.

2187. — Hymno completo et decantato a **Cantoribus** Versiculo respectivi Mysterii, **Celebrans** Orationem canit cum brevi conclusione, deinde genuflectit, velum humerale accipit et ad Altare conscendit, Reliquiam, vel a Diacono porrectam, vel a semetipso accipit, manibus velo contectis, super omnes, etiam **Ministros** in ora suppedanei genuflexos, signum Crucis efformat, nihil dicens.

Benedictione impertita, **Celebrans** Reliquiam in Altari ponit, descendit, in infimo Altaris gradu genuflectit et dimittit velum humerale, deinde surgit, cum ceteris reverentiam, vel genuflexionem, facit et in Sacristiam, more solito, revertitur.

2188. — Feria Sexta in Parasceve, si fiat Processio cum Reliquia S. Crucis, adhibeantur pluviale et tunicellae nigri coloris, velum humerale et baldachinum violacei coloris.

2189. — De osculo. — Permittitur ut Reliquia S. Crucis et Reliquiae Dominicae Passionis Instrumentorum fidelibus deosculandae porrigantur (D. 2769 ad X, 4).

Sacerdos se gerit ut supra (v. n. 2174). Nulla praescribitur formula recitanda dum fideles sacras deosculantur Reliquias. Pro Sanctae Crucis Reliquia generatim dicitur: *Per Crucem et Passionem suam liberet te (vel vos) Christus ab omni malo*. Pro alia Reliquia Dominicae Passionis dicitur: *Per Passionem suam concedat tibi (vel vobis) Christus salutem et pacem*.

CAPUT XLVI11.

DE PROCESSIONE DEQUE BENEDICTIONE SACRARUM RELIQUIARUM CELEBRANTE EPISCOPO

2190. — De iis quae praeparanda sunt. — Omnia ut sub n. 2164.

Pro Episcopo: super Altaris mensam, vel supra praecipuam mensam in Sacristia capitulari: pluviale cum stola, cingulum, alba, amictus; in cornu Evangelii: mitra pretiosa; apud Altare vel mensam: baculus pastoralis.

Pro Diaconis Assistentibus: duo amictus ac dalmaticae.

Praeterea in Sacristia maiori: pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi; duae vimpae; scotula cum candela; liber continens congruentes Orationes; vasculum aquae benedictae cum aspersorio.

Color paramentorum erit albus, vel ruber, prout qualitas s. Reliquiae requirit.

Super infimum Altaris gradum collocatur pulvinus eiusdem coloris paramentorum.

2191. — In Functione. — Hora praestituta, Canonici accedunt ad Episcopum associandum, more solito. Si vero Episcopus privatim ad Sacristiam capitularem accedat, tunc accedunt ad eum associandum duo Canonici tantum.

Episcopus in omnibus se gerit ut diximus de Celebrante (v. n. 2165 vel 2151), sed:

I. - Reliquias omnes defert, capite mitra tecto (D. 3434, IV).

II. - Trinam impertit benedictionem se gerens ut in benedictione cum SS. Sacramento (v. n. 2047).

d) absque mitra et pileolo si agatur de Reliquia S. Crucis aliorumque Dominicae Passionis Instrumenti, vel etiam si agatur de aliqua insigni Reliquia alicuius Sancti;

b) absque mitra tantum, si agatur de ceteris Reliquiis (D. 2769 dub. IV).

2192. — Ordo Processionis:

A) Cum Reliquia B. M. V. vel Sanctorum erit ut sub n. 2166 usque ad n. 18 inclusive, deinde:

19. Minister baculi;

20. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;

21. Minister mitrae;

22. Ministri de libro et candela;

23. Familiares Episcopi;

24. Praelati insuo habitu ordinario, idest mantelletto supra rocchettum;

25. Magistratus et Nobiles;

26. Laici; viri a feminis separatim incedant.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos Ecclesiae Cathedralis.

Si s. Reliquia a pluribus Ecclesiasticis coniunctim deferatur, tunc servetur ordo ut sub n. 2168 usque ad n. 17 inclusive, dein:

18. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;

19. Minister mitrae et baculi;

20. Ministri libri et candelae;

21. Familiares Episcopi;

Thuriferarius;

23. Reliquia insignis;

Praelati in suo habitu ordinario, scilicet mantelletto super rocchettum;

25. Magistratus et Nobiles;

26. Laici; viri a feminis separatim incedant.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

B) Cum Reliquia S. Crucis vel aliorum Dominicae Passionis Instrumentorum erit ut sub n. 2183 usque ad n. 17 inclusive, dein:

18. Minister baculi;

19. Thuriferarii;

20. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes sub baldachino;

21. Apud baldachinum: Clerici ferentes intorticia;

22. Minister mitrae;

23. Ministri libri et candelae;

24. Familiares Episcopi;

25. Praelati in suo habitu ordinario, scilicet mantelletto supra rocchettum;

26. Magistratus et Nobiles;

27. Laici; viri a feminis separatim incedant.

Si s. Reliquia a pluribus Ecclesiasticis coniunctim deferatur, servetur ordo ut sub n. 2184 usque ad n. 17 inclusive, deinde:

18. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;

19. Minister mitrae et baculi;

20. Ministri libri et candelae;

21. Familiares Episcopi;

22. Thuriferarii;

23. Reliquia sub baldachino;

24. Apud baldachinum: Clerici intorticia gestantes;

25. Praelati in suo habitu ordinario, scilicet mantelletto supra rocchettum;

26. Magistratus et Nobiles;

27. Laici; viri a feminis separatim incedant.

Si Episcopus Processioni interveniat cappa indutus, tunc incedit solus post Celebrantem, vel post Reliquiam, si a pluribus Ecclesiasticis coniunctim deferatur.

CAPUT XLIX.

DE ANNIVERSARIO ELECTIONIS VEL TRANSLATIONIS ET CONSECRATIONIS EPISCOPI ORDINarii

2193. — In anniversario Electionis Episcopi, vel, si Episcopus ex alia Sede translatus fuerit, Translationis, necnon in anniversario Consecrationis eiusdem, in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis Dioecesis, accedente quidem Episcopi mandato, praeter Missam Conventualem de die, vel aliam a Rubricis praescriptam, celebrari debet Missa votiva sollemnis prout in Missali habetur. Haec Missa modo privato celebrari nequit (Addit, et Variat, in Rub. Miss., Tit. II, n. 5; D. 2823 ad II). Non est praeceptiva in Ecclesiis Conventualibus, aut in aliis Ecclesiis Dioecesis (DD. 2168; 3792 ad 111).

Bis ergo celebrandum est anniversarium, scilicet Electionis, vel Translationis, et anniversarium Consecrationis.

2194. — Dies anniversaria Electionis, aut Translationis, pro omnibus Episcopis electis, aut translatis, ante diem XX Maii MCMX, computanda est a die Consistorialis publicationis; pro electis vero post illam diem, Anniversarium computandum est a die Consistorialis publicationis quoad Episcopos in Consistorio electos, aut translatos; quoad ceteros Episcopos electos, aut translatos, ante publicationem in Consistorio, a die expeditionis Litterarum Apostolicarum ad electionem, seu translationem, pertinentium. Item dicendum est de Episcopis ad Archiepiscopatum evectis. Si vero agatur de aliquo Episcopo Coadiutore cum futura successione, dies electionis censetur ille quo datae sunt Litterae Apostolicae pro Coadiutoria (DD. 2672 ad 3; 3440; 4254).

2195. — Haec Missa votiva sollemnis canitur post Nonam, cum paramentis albi coloris, cum *Gloria, Credo* et Praefatione de Apostolis et in fine Evangelium S. Ioannis: *In principio erat* etc., nisi in Missa

Commemoratio facta fuerit de Dominica, de Feria Quadragesimae, vel Passionis, vel secunda Rogationum, vel Quatuor Temporum, vel de Vigilia, aut de die Octava Epiphaniae vel de die infra Octavam privilegiatam I ordinis vel de duplici II classis cum Evangelio stricte *proprio*, quibus in casibus de iisdem legitur Evangelium in fine.

Haec Missa prohibetur:

I. - In Dominicis I classis.

II - In duplicibus I classis.

III - Feria IV Cinerum; Feria II, III, IV Maioris Hebdomadae.

IV. - In Vigiliis Nativitatis Domini et Pentecostes.

V. - In Commemoratione Omnium *Fidelium Defunctorum*.

VI. - In *Ecclesiis ubi cuiuslibet Missae Conventualis* onus urgeat cui per alios *Sacerdotes satisfieri nequeat; et in Ecclesiis unam tantum Missam habentibus*, prohibetur etiam die 2 Februarii, si fiat Benedictio Candelarum, et in Litaniis Maioribus et Minoribus, si *fiat Processio*.

2196. — Diebus impeditis canitur tantum Missa conventualis de *Officio, et Orationi* principali Afissae, sub unica conclusione, additur Commemoratio pro Episcopo. Commemoratio ista omittenda est in Festis duplicibus I classis primariis de Domino pro Ecclesia universali, exceptis Feriis II et III post Pascha et Pentecosten, et in die Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum.

2197. — Si Anniversaria haec in perpetuum a duplici I classis, aut a Vigilia Nativitatis Domini, aut a Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum impediuntur, Missa votiva fixe transfertur in proximiorum sequentem diem in Calendario dioecetano liberam a Festo duplici I classis.

Si eadem die occurrat etiam Anniversarium Creationis vel Coronationis Summi Pontificis, pariter Episcopi Anniversarium reponitur in proximiori sequenti die.

2198. — In non paucis Ecclesiis Cathedralibus Episcopus Missae solemni assistit pluviali indutus et, Missa absoluta, canit Hymnum: *Te Deum* etc.

2199. — Diebus in quibus in Ecclesiis Cathedralibus et in Collegiatis permittitur vel Missa votiva, vel Commemoratio, de supra dictis Anniversariis in omnibus Ecclesiis etiam Regularium ad omnes Missas cantatas et Conventuales, si Missa de ipso Anniversario non cantatur et ad omnes Missas privatas, praeterquam Defunctorum, ultimo loco post Orationes a Rubricis praescriptas additur Oratio pro Episcopo.

SECTIO SECUNDA

DE PRAECIPUIS FUNCTIONIBUS PER ANNUM IUXTA " MEMORIALE RITUUM „

CAPUT I.

DE QUIBUSDAM GENERALIBUS ANIMADVERSIONIBUS

2200. — « Ut Ritus ac sacrae Caeremoniae, visibilia religionis ac pietatis signa, per quae mentes fidelium ad rerum altissimarum contemplationem excitantur, in minoribus Ecclesiis parochialibus almae huius Urbis exacte ac uniformiter exerceantur; utque huiusmodi Ecclesiarum Rectores ab exsolvendis functionibus illis praecipuis, quibus alma Mater Ecclesia praestantiora nostrae Redemptionis indixit recolenda mysteria, minime vel perstrictus parochialium Clericorum numerus detineat, vel insuetorum Rituum anfractus deterreat: ex Decreto particularis Congregationis, a Ssmo Dno nostro Benedicto Pp. XIII indictae, sub die 4 Decembris proxime elapsi anni 1724, pro nonnullis ad sacram Visitationem Ecclesiarum parochialium Urbis spectantibus, et a Sanctitate Sua confirmato, Rectoribus ipsis Memoriale hoc Rituum, typis datum, proponitur observandum.

2201. — « Exactissimam praescriptorum Rituum, cum perstrictissimo Clericorum numero, exhibet praxim. Ut plurimum tres tantum requirit, vix quartum desiderat. Parocho tamen curae erit, designatos Clericos, quasi manuducens, praecedenter in actionibus peragendis instruere, ut in eisdem attente et expedite se gerant, neque oscitanter, quo se vertant, nesciant. Eisdem insuper Clericos modulari, aequa vobis concordia, ea, quae in Processionibus recitanda praecipiantur, edoceat: quaeque, ut inoffenso percurrantur pede, suis locis, in ipso hoc Memoriali, per extensum inserere, consonum visum est; ut unus idemque libellus, et quae agenda et quae recitanda, supeditet.

2202. — « Sex, semel in anno occurrentes, functiones enucleate exponuntur: ex quibus haud difficile erit, methodum excerpere pro consimilibus; ut in omnibus custodia sacrarum Caeremoniarum semper effulgeat.

2203. — « Proposito in sacrae Rituum Congregationis ordinario Conventu habito die 28 Iulii 1821 sequenti dubio, videlicet: «An toleranda sit consuetudo vigens in quibusdam Paroeciis, praesertim in ruralibus, celebrandi per Parochum Missam lectam Feria V in Coena Domini, quin peragi valeant eadem feria et sequenti ceterae ecclesiasticae functiones praescriptae, ob Clericorum defectum? » eadem S. Congregatio respondendum censuit: «Affirmative et ad mentem. Mens est: ut locorum Ordinarii, quoad Paroecias, in quibus haberi possunt tres quatuorve saltem Clerici, sacras functiones Feriis V et VI ac Sabbato Maioris Hebdomadae peragi studeant, servata forma parvi Ritualis s. m. Benedicti XIII anno 1725 iussu editi: et quoad alias Paroecias, quae Clericis destituuntur, indulgere valeant ob populi commoditatem, ut Parochi (petita quotannis venia) Feria V in Coena Domini Missam lectam celebrare possint, priusquam in Cathedrali, vel Matrice, Conventualis incipiat. Et ad Dnmi Secretarium cum Sanctissimo». Pius autem VII P. M. responsum S.C. approbavit et confirmavit, die 31 Iulii, eodem anno (Decr. auth., n. 2616, ad I).

« Hoc ultimo in casu, potest S. Pyxis in suo Altari servari usque ad solis occasum, ut fideles, loco Sepulcri, ad Ssmam Eucharistiam adorandam accedere valeant (S. R. C., die 1 Februarii 1895, n. 3842, ad III).

« Insuper eadem S. R. Congregatio, die 22 Iulii 1848 (n. 2970, ad V), declaravit, Ecclesias parochiales omnino adigi ad functiones Sabbati sancti iuxta parvum Caeremoniale Benedicti Pp. XIII.

2204. — « Quod tamen minores attinet Ecclesias non parochiales, Episcopus permittere potest functiones omnes Hebdomadae sanctae in omnibus Ecclesiis, in quibus Ssmum Sacramentum asservatur; dummodo tamen horis diversis fiant, ne per illas fidelium concursus ad Ecclesiam parochialem impediatur (S. R. C., die 9 Maii 1884, n. 3608, ad I). et dummodo eadem functiones fieri possint iuxta praescriptum Missalis Romani (S. R. C., die 4 Septembris 1875, n. 3366, et die 16 Martii 1876, n. 3390); pro usu Memorialis Benedicti Pp. XII, insta et rationabili accedente causa, ad S. Rituum Congregationem recurrendum est (S. R. C., die 9 Decembris 1899, n. 4049, ad I. — Cfr. n. 3390: Ad postulatum).

2205. — « Notetur, in hoc Memoriali, primum saltem Clericum considerari ad minimum tonsuratuni, secus enim nequiret, ut describitur, Calicem tangere (Codex I. C. can. 1306, § 1; S. R. C., 10 Martii 1906, n. 4181, ad IV), et Corporale explicare. Licet autem Clerico

non tonsurato ad Missale Celebrantem assistere, et folia vertere (S. R. C., ibid. VII), Tonsuratus, et in minoribus constitutus, abstinabit a Calice abstergendo, vino et aqua ante Offertorium infundendis, Patena et Calice tradendis, Palla removenda et reponenda, et Calice tangendo, infra Actionem; poterit autem post Communionem Calicem a Celebrante abstersum suis ornamentis instruere, ac velo et bursa coopertum ad abacum referre (S. R. C., ibid. VI).

2206. — *Ubi pro benedictione Candelarum, Cinerum, Palmarum, Ignis novi, Granorum incensi et Fontis baptismalis pluviale violaceum non habetur, satis est, ut Celebrans sit indutus amictu supra superpelliceum (si commode fieri possit), alba, cingulo et stola.*

2207. — « Si adsit Cantorum sufficiens numerus (saltem duo), qui rite suum munus exercere queant, cantus in his functionibus adhiberi potest (Responsum S. R. C., n. 3505, ad VI, referatur ad locum et non ad cantum; cfr. Decr. n. 4031, ad II); in casu autem, nisi Clericus inserviens Epistolam cantet, satius erit, si Epistola legatur ab ipso Celebrante (S. R. C., die 23 Aprilis 1875, n. 3350), et Celebrans sedere poterit ad *Kyrie, Gloria et Credo*.

2208. — « Si Cantores presbyterium ingrediantur, vel Processioni participant, vel loco patenti canant, superpelliceo cum veste talari induantur oportet » (Ex Mem. Rit. Praefatione).

CAPUT II.

DE FESTO PURIFICATIONIS B. MARIAE VIRG.

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2209. — I. - In Sacristia. — Super mensam digniorem; pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, stola, pluviale violacei coloris et hiretum.

Alio in loco praesto erunt superpellicea pro Clericis et, in eorum defectu, etiam vestes talaris pro iuvenibus saecularibus assistantibus et pro Cantoribus; thuribulum cum navicula.

II. - Ad Altare maius. — Altare pallio vestiatur violaceo, ac ita super aliud Missae coloris aptabitur ut facile post Processionem amoveri possit; super illud vero ardebunt sex cerei; ad cornu Epistolae Missale apertum aderit.

Apud Altare in latere Epistolae: mensa cooperta mantili albo in qua disponentur candelae cerae albae benedicendae, similiter aliqua mappa munda vel violaceo velo coopertae. Oportet ut Celebrantis candela ceteris sit maior.

Apud abacum vel in latere Evangelii: Crux processionalis.

In latere Epistolae: scamnum pro Celebrante et duo scabella hinc et inde, paulo ante illud Celebrantis, pro Clericis.

III. - Super abacum.— Calix cum omnibus ornamentis coloris Missae; planeta, stola et manipulus eiusdem coloris; pelvicula cum ampulla vini et aquae; manutergium; campanula; vas aquae benedictae cum aspersorio; urceus cum pelvi, mantile in lance; exemplaria Memorialis Rituum; Missale, vascula cum floribus.

Articulus II.

De benedictione Candelarum in Festo Purificationis B. M. V.

2210. — Hora congruenti, Clerici, talari habitu induti, accipiunt superpellicea in Sacristia, atque disponunt omnia ut in Articulo praecedenti.

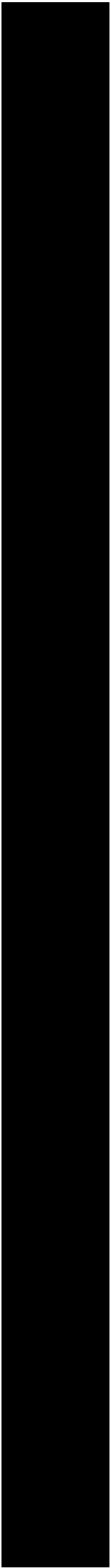
Omnibus rite dispositis, Celebrans indutus super amictum et albam stola, ac etiam pluviali, si habeatur, coloris violacei, profunde se cum aliis inclinat praecipuae Sacrarii Imagini, et, praeunte primo Clerico, medius inter alios duos sublevantes ei anteriores pluvialis fimbrias, ad Altare se confert, capite cooperto. At si pluviale non deferat, post omnes incedit.

2211. — Cum ante infimum Altaris gradum devenerit, facta de more debita reverentia vel genuflexione ac etiam aspersione aquae benedictae, si sit Dominica, ad Altare cum iisdem duobus Clericis ascendit, quod ubi in medio osculatus sit, se recipit ad cornu Epistolae. Ibi stans inter praefatos Clericos cantat, si adsint Cantores, sin vero Cantores desint, recitat: *Dominus vobiscum* et quinque Orationes ut in Missali, manibus semper iunctis etiam ad: *Oremus*, ad quod caput erga Crucem flectit, sicut pariter ad nomen Iesu. Quum dextera benedicit candelas, sinistram super Altare ponit et interim Clericus a dextris eius stans parumper elevat pluvialis fimbriam.

2212. — Sub ultimae Orationis finem, tertius Clericus qui est a sinistris Celebrantis, facta Altari genuflexione, ad abacum pergit vas aquae lustralis cum aspersorio sumpturus; tum ad sinistram

unita Oratione expleta, Celebrans, stans adhuc in cornu
lustrante naviculam cum solitis osculis secundo Clerico
eius stat, imponit ac benedicit incensum in thuribulo.
to aspersorio a secundo Clerico, ter aspergit candelas,
:et, a dextris et a sinistris, dicens, submissa voce, *Anti-
erges me* etc.; tum, reddito aspersorio secundo Clerico
ccepto thuribulo, eodem modo, triplici ductu, candelas
ipsum. De festo Purificationis B. Mariae Virg. 395

thuribulum cum navicula deferentis ad latus accedit
que sistit a dextris secundi Clerici.

2217. — Tum Celebrans, capite iugiter detecto, candelas accep-
tas a tertio Clerico ad suam sinistram stante, distribuit Presbyteris,
si adsint, deinde Clericis, qui omnes, etiam Sacerdos qui candelam
Celebranti dederit, genuflexi candelam et manum Celebrantis oscu-
labuntur. Deinde Celebrans, facta reverentia Altari, medius inter
suos Clericos accedit ad cancellos Presbyterii a parte Epistolae,
ibique incipit distribuere candelas primo viris deinde feminis.
Interim Cantores praecinunt Antiphonam: *Lumen ad revela-
tionem etc.*, quam Chorus prosequitur, atque post singulos Versus
Cantici: *Nunc dimittis etc.*, *integre repetit*; quos Versus Cantores

ipsi decantant soli, et repeti queunt cum Antiphona ad finem usque distributionis, si quidem excipias *ŷ. Gloria'Patri* etc., qui semel dumtaxat dicitur sub Cantici exitum et distributionis.

At vero si Cantores minime habeantur, tunc Celebrans, sua accepta candela, redit continuo ad cornu Epistolae, et cum Clericis praedictam Antiphonam et Canticum alternatim recitat; quibus finitis, iterum adit medium Altaris, et candelas, ut supra, distribuit.

Completa distributione, Celebrans, solito in loco, vel in plano ad cornu Epistolae, si ad cancellos descendit, manus lavat, fundente aquam primo Clerico, et aliis duobus manutergium ministrantibus.

2218. — Lotis manibus, Celebrans stans ante librum prout ad benedictionem, elata voce, suis cum Clericis legit: *Exsurge, Domine* etc., si nimirum Cantores desiderentur. Tum subdit: *Oremus*, etsi fuerit post Septuagesimam, et non in Dominica, genuflectens cum aliis subiunget: *Flectamus genua*; Clericus vero, qui a dextris eius adstat, primo surgens respondet: *Levate*. Dein Celebrans dicit Orationem: *Exaudi, quaesumus* etc., manibus semper iunctis.

Articulus IV.

De Processione in Festo Purificationis B. M. V.

2219. — Oratione completa, Celebrans stans in medio suppedanei accipit candelam a secundo Clerico, tum vertit se ad populum et cantat vel dicit: *Procedamus in pace*, Clericis vel Cantoribus respondentibus: *In nomine Christi. Amen*. Mox Celebrans medius inter secundum et tertium Clericum ante infimum Altaris gradum descendit, ubi, facta debita reverentia vel genuflexione, caput bireto tegit. Interim instruitur Processio, in qua prior antecedit Clericus cum Cruce, dehinc Cantores et ceteri de Clero, si adsint, ultimo Celebrans medius inter Clericos et, in defectu Cantorum, incipit recitare Antiphonam: *Adorna* etc., ut in Memoriali, et alternatim cum Clericis sibi assistentibus reliquas Antiphonas prosequetur.

Si aderint Cantores, horum erit canere Antiphonas ab initio Processionis quae fit per Ecclesiam vel extra ipsam, iuxta morem loci ipsius. Revertente autem Processione ad Ecclesiam vel Presbyterium, si extra deduci nequiverit, illico Cantores intonant Responsorium: *Obtulerunt* etc., Choro prosequente.

In defectu Cantorum, Celebrans in ingressu Ecclesiae vel Presbyterii recitat alternatim cum Clericis Responsorium.

A r t i c u l u s V.

De Missa in Festo Purificationis B. M. K

2220. — Completa Processione absoluteque Responsorio, Celebrans, debita reverentia vel genuflexione Altari peracta, se cum suis Clericis retrahit ad latus Epistolae, et, apud scamnum **secundo** Clerico tradit candelam, dein, **Clericis** adiuvantibus, exuit pluviale cum stola violacea, ac paramenta pro Missa induit coloris eidem congruentis. Interea **primus Clericus**, Cruce deposita, amovet pallium violaceum, si Sacrum fiat de B. M. V., et ponit vascula cum floribus inter candelabra, deinde defert Calicem paratum ad Altare, in cuius medio explicat corporale et Calicem super illud collocat. Postea Celebrans Missam more solito persolvit, lectam vel cantatam (v. n. 1299 et seqq.). Ad lectionem vel cantum Evangelii, et ab Elevatione usque ad Communionem, reliqui de Clero, si adsint, candelas accensas prae manibus gerent.

2221. — Si Festum Purificationis B. M. V. transferri contingat, die 2 Februarii fit tantum benedictio et distributio candelarum atque Processio: Missa autem dicitur de Officio currenti et in ea Candela accensae in manibus non tenentur (Rubr. spec. Miss.; D. 3321).

CAPUT III.

DE FERIALI QUARTA CINERUM

A r t i c u l u s I.

De iis quae praeparanda sunt.

2222. — I. - In Sacristia. — Super mensam digniorem; pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, stola, pluviale violacei coloris et biretum.

Alio in loco praesto erunt supcrpellicea pro Clericis, et, in eorum defectu, etiam vestes talaris pro iuvenibus saecularibus assistantibus et pro Cantoribus; thuribulum cum navicula.

II. - Ad Altare maius. — Altare exornabitur pallio violaceo, Cruce et sex candelabris, absque vasis florum; super illud in latere Epistolae Missale apertum aderit.

Inter Missale et cornu Epistolae: vas argenteum, vel ex alia pulchra materia, cum Cineribus, coopertum vel operculo consimili vel parvo velo violaceo (v. n. 1632).

In latere Epistolae: scamnum pro Celebrante, hinc et inde ante illud Celebrantis, duo scabella pro Clericis.

III. - Super abacum. — Calix cum omnibus ornamentis violacei coloris; planeta cum manipulo violaceo; pelvicula cum ampulla vini et aquae; manutergium; campanula; vas aquae benedictae cum aspersorio; urceus cum pelvi; mantile in lance; exemplaria Memorialis Rituum, Missale.

Articulus II.

De Cinerum benedictione.

2223. — Statuta hora, Clerici omnia disponunt ut in Articulo praecedenti.

His peractis, Celebrans indutus super amictum et albam stola ac etiam pluviali, si habeatur, violacei coloris, profunde se cum aliis inclinat praecipuae Sacrae Imagini et, praeunte primo Clerico, medius inter alios duos sublevantes ei anteriores pluvialis fimbrias, ad Altare se confert, tecto capite; si vero pluviale non deferat, post omnes incedit.

2224. — Cum ante infimum Altaris gradum pervenerit, peracta debita reverentia vel genuflexione, ad Altare cum iisdem duobus Clericis ascendit, quod ubi in medio deosculatus sit, ad cornu Epistolae se confert; interim primus Clericus discooperit Cineres.

Celebrans ad Missale conversus recitat cum suis Clericis Antiphonam: *Exaudi nos* etc., cum Versu 2 Psalmi 68: *Salvum me fac* etc. Si vero Cantores adsint, Celebrans solus Antiphonam, submissa voce, legit.

Repetita Antiphona vel absoluto cantu, Celebrans, stans ibidem nec se vertens ad populum, dicit vel, tono feriali, cantat: *Dominus vobiscum* et quatuor Orationes ut in Missali, manibus semper innetis etiam ad: *Oremus*, ad quod caput erga Crucem flectit sicut pariter ad nomen Iesu. Quum dextera Cineres benedicit, sinistram super Altare ponit et interim Clericus secundus parumper ei elevat pluvialis fimbriam.

2225. — Dum dicitur vel canitur quarta Oratio, tertius Clericus, facta Altari genuflexione, ad abacum pergat vas aquae benedictae cum aspersorio sumpturus, et, Oratione completa, ad sinistram

primi Clerici thuribulum deferentis ad latus Epistolae accedit ibique sistit ad dexteram secundi Clerici.

Tum Celebrans incensum imponit et Cineres aspergit et thurificat, eodem ritu, qui supra de benedictione candelarum expositus est (v. nn. 2213 et 2214).

Expleta benedictione, secundus Clericus vas cum Cineribus ponit in medio Altaris, dein Celebrans se confert in medium et, facie ad Crucem conversa, stans sibi ipsi Cineres in modum Crucis imponit in capite, nihil dicens.

2226. — Si adsit alius Sacerdos, hic, absque stola, accedens ad Altare, imponit Cineres Celebranti, qui stabit, capite inclinato et facie ad populum versa, dicens: *Memento, homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris*.

2227. — Postmodum, si Cantores desint, ad cornu Epistolae redit, et cum Clericis Antiphonam recitat: *Immutemur habitu* etc., usque ad finem Responsorii; tum iterum accedit ad medium Altaris, et Clericis Cineres imponit in modum Crucis dicendo: *Memento, homo* etc. Dum Cineres Clericis imponit sibi ipse vas sustinet, dein illud secundo Clerico tradit. Impositis Cineribus Clericis, accedit ad cancellos Presbyterii et imponit eo modo Cineres populo, praefata semper proferens verba, licet Cineres distribuat feminis, quibus non sunt imponendi super velum, sed supra capillos aut in fronte, si commode fieri potest.

Si vero adsint Cantores, Celebrans, acceptis Cineribus, immediate procedit ad impositionem Cinerum; interim in Choro canitur Antiphona: *Immutemur* etc.

2228. — Completa Cinerum impositione, Celebrans, solito in loco, vel in plano ad cornu Epistolae, si ad cancellos descendit, manus lavat, fundente aquam primo Clerico, et aliis duobus manutergium ministrantibus.

Lotis manibus, accedit ad Missale, versus librum dicit, vel, tono feriali, cantat, iunctis manibus: *Dominus vobiscum* et Orationem: *Concede nobis* etc.

Articulus III.

De Missa in Feria Quarta Cinerum.

2229. Oratione absoluta, a latere Epistolae ad abacum descendit ubi, Clericis adiuvantibus, pluviale deponit, si eo indutus sit,

et manipulum assumit ac planetam. Interea prior Clericus Calicem ad Altare defert, in cuius medio corporale explicat et Calicem super illud aptat. Postea Celebrans Missam, more solito, persolvit lectam vel cantatam (v. n. 1299 et seqq.).

2230. — Si Missa canitur, cum Celebrans post Epistolam legit Versum: *Adiuva nos etc.*, non genuflectit, sed dum Chorus illum Versum decantat in ora suppedanei genuflectit (D. 4057 ad 6).

CAPUT IV.

DE DOMINICA PALMARUM

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2231. — I. - In Sacristia. — Omnia ut in Feria IV Cinerum (v. n. 2209, I), praeterea vas aquae benedictae cum aspersorio et Rituale.

II. - Ad Altare maius. — Altare exornabitur pallio violaceo, Cruce, velo violaceo tecta, et sex candelabris cum candelis albis; inter candelabra pro floribus, rami palmarum seu olivarum admisceri poterunt; Missale apertum, in cornu Epistolae.

Apud abacum vel in latere Evangelii: Crux processionalis, velo violaceo contexta, cui chordulae eiusdem coloris adnexae erunt, quibus palma alligari debet.

In latere Epistolae: scamnum pro Celebrante et duo scabella hinc et inde, ante illud Celebrantis, pro Clericis.

III. - Super abacum. — Omnia ut in Feria IV Cinerum (v. n. 2209, III), sed non vas aquae benedictae cum aspersorio.

IV. - Apud Altare in latere Epistolae. — Praeparetur parvus abacus, alba tobalea contextus, in quo disponentur palmarum vel olivarum rami benedicendi; palmae et rami alba tobalea vel violaceo velo contegentur usque ad benedictionem.

Decet ut Celebrantis palma pulchrior sit.

A r t i c u l u s II.

De benedictione et distributione palmarum.

2232. — Omnibus suo loco dispositis, ut in Articulo praecedenti, a Clericis, statura hora, Celebrans indutus, super amictum et albam, stola ac etiam pluviali, si habeatur, violacei coloris, completa reverentia uti alias, praeunte primo Clerico cum vase aquae lustralis et Rituali, medius inter secundum et tertium Clericum ad Altare procedit.

2233. — Facta ex more aspersione aquae benedictae, ascendit ad Altare, illud in medio osculatur, et in cornu Epistolae medius semper inter secundum et tertium Clericum, elata voce, incipit, quin se signet, Antiphonam: *Hosanna filio David*, quam cum Clericis prosequitur.

Si vero adsint Cantores, Celebrans legit solus, submissa voce, Antiphonam.

2234. — Quum Celebrans ad Missale venerit, primus Clericus, deposito super abacum aquae benedictae vasculo, palmas benedicendas discooperit. Lecta Antiphona: *Hosanna* etc., vel a Choro decantata, Celebrans stans ibidem, quin se ad populum vertat, dicit vel, tono feriali, canit: *Dominus vobiscum*, et Orationem: *Deus, quem diligere* etc., manibus semper iunctis etiam ad: *Oremus*, sed tantum efficit capitis inclinationem Cruci ad: *Oremus*, et sic se gerit in ceteris omnibus quae subsequuntur Orationibus.

2235. — Dum Celebrans cantat Orationem: *Deus, quem diligere* etc., primus Clericus accipit Missale, quod utraque manu ad inferiores angulos tenens ante pectus cum parte superiori ipsi adhaerente, graditur ad Altaris medium, ubi, genuflexione peracta, statim redit ad cornu Epistolae; ibique stans in plano post tergum Celebrantis, facie ad Altare conversa, ac ipsemet librum sustinens, Lectionem legit; qua expleta, librum clausum deferens, ut supra, pergit iterum ad medium Altaris, genuflexionem peragit, deinde in abaco Missale ponit.

Celebrans, si velit, legere potest Epistolam dum primus Clericus eandem decantat. Si Officium fiat sine cantu, Celebrans, dicta Oratione: *Deus, quem diligere* etc., Lectionem subdit, manibus ad Missale apposis, post quam recitat cum Clericis Responsorium: *Collegerunt* etc., vel *In monte Oliveti* etc. Praemisso deinceps in eodem cornu

Epistolae: *Munda cor meum* etc., et: *Iube, Domine* etc., legit ibidem Evangelium ut in Missa privata, et osculatur Textum. Tum, manibus item iunctis, pronunciat: *Dominus vobiscum*, Orationem: *Auge fidem* etc., ac Praefationem, in cuius fine dicit cum Clericis: *Sanctus* etc., se signans ad: *Benedictus* etc. Iterat mox: *Dominus vobiscum*, et quinque alias subdit Orationes, manibus ut supra compositis.

2236. — Si adsint Cantores, completa a primo Clerico Lectione, Responsorium: *Collegerunt* etc., vel aliud: *In monte Oliveti* etc., canunt. Celebrans se gerit ut supra, sed decantat Evangelium, Orationem: *Auge* etc., Praefationem et alias quinque Orationes.

Secundus Clericus dum Celebrans Crucis signa super ramos producit, pluvialis eius fimbriam attollit.

Dum dicitur vel canitur quinta Oratio, tertius Clericus se gerit ut ad benedictionem candelarum (v. n. 2212).

2237. — Quinta Oratione expleta, Celebrans, ministrantibus Clericis (v. n. 2213), incensum ponit inthuribulo, palmas aspergit ac thure adolet. Postea dicit vel canit: *Dominus vobiscum* et insequentem Orationem.

Hisce peractis, prior Clericus palmam Celebrantis e mensa sumit, et, nisi aliquis adsit Sacerdos qui illam Celebranti porrigat, ut n. 2216 animadvertimus, eam in medio Altaris collocat; mox Celebrans, in ora suppedanei versus Altare stans, eandem ex ipso cum osculo accipit, et Clerico servandam tradit.

Tum Celebrans, capite iugiter detecto, in distributione palmarum se gerit ut in die Purificationis B. M. V. ad candelarum distributionem (v. n. 2217).

Interim Cantores statim ac Celebrans inceperit distribuere palmas, inchoant Antiphonam: *Pueri Hebraeorum* etc., deinde alteram Antiphonam. Quae si non sufficiant, repetuntur usque ad palmarum distributionis finem. At vero si Cantores minime' habeantur, tunc Celebrans, sua accepta palma, se ad cornu Epistolae infert et cum suis Clericis Antiphonas recitat: *Pueri Hebraeorum* etc. et alteram; quibus absolutis, adit rursum Altaris medium, et inter duos Clericos conversus ad populum palmas distribuit.

2238. — Completa distributione, Celebrans, solito in loco vel in plano ad cornu Epistolae, si ad cancellos descendit, manus lavat, fundente aquam primo Clerico, et aliis duobus manutergium ministrantibus. Lotis exinde manibus, stans in cornu Epistolae ante librum, dicit vel cantat: *Dominus vobiscum* et postremam Orationem.

Interim primus Clericus apponit et firmat vitta violacea unam ex palmis in summitate Crucis processionalis.

Articulus III.

De Processione in Dominica Palmarum.

2239. — Oratione absoluta, Celebrans accedit ad medium Altaris, a secundo Clerico palmam accipit, quam dextera manu sustinet, et stans versus populum dicit vel canit: *Procedamus in pace*, Clericis vel Cantoribus respondentibus: *In nomine Christi. Arnen.*

2240. — Mox Celebrans medius inter suos Clericos ante infimum Altaris gradum descendit, ubi, facta debita reverentia vel genuflectione, caput bireto tegit. Interim instruitur Processio in qua prior antecedit Clericus cum Cruce, deinde Cantores et ceteri de Clero, si adsint, ultimo Celebrans medius inter secundum et tertium Clericum.

Decantatis verbis: *In nomine Christi. Arnen*, Cantores inchoant Antiphonam: *Cum appropinquaret* etc., eamque cum aliis proseguuntur.

2241. — Processio sequetur, extra Ecclesiam, partem dexteram portae ac redibit ante portam ipsam, quod fieri potest, per spatium plateae seu viae quae principem Ecclesiae portam prospectaret.

In Processionis reditu, Clericus primus ad Ecclesiae portam consistit in limine, Cruce facieque ad eandem portam conversa. Item Celebrans, medius inter Clericos, facie versa ad portam, subsistit, tecto adhuc capite. Duo vero Cantores in Ecclesiam ingrediuntur et conversi erunt ad portam ipsam; reliqui Cantores extra portas in duas alas ordinabuntur.

2242. — Cantores intra Ecclesiam canunt Versum: *Gloria, laus* etc.; Cantores extra Ecclesiam canendo Versiculum eundem respondent; deinde Cantores intra canunt: *Israël es tu* etc.; Cantores extra: *Gloria, laus* etc., et ita deinceps.

Completis exinde Versiculis, vel partim recitatis, prout videbitur, prior Clericus, versa Crucifixi Imagine sursum, semel percutit partem imam portae extremitate inferiori hastae Crucis, ita ut fragor intus audiatur. Dum vero Processio, aperta ianua, Ecclesiam ingreditur, Cantores Responsorium: *Ingrediente Domino* etc., sine: *Gloria Patri* etc. canunt.

2243. — Deficientibus Cantoribus, Celebrans alternatim cum suis Clericis, elata voce, recitat Antiphonam: *Cum appropinquaret* etc., et alias. Cum Processio ad ianuam Ecclesiae pervenerit, secundus et tertius Clericus intrant Ecclesiam et, clauso ostio, stantes versa facit ad portam, elata voce dicunt: *Gloria, laus* etc. Celebrans extra Ecclesiam repetit eundem Versiculum; deinde duo Clerici: *Israël u tu* etc.; Celebrans vero: *Gloria, laus* etc., et ita deinceps.

Ianua aperta, secundus et tertius Clericus excipiunt Celebrantem et, ponentes illum in medio, prosequuntur alternatim cum eo Responsorium: *Ingrediente Domino* etc.

Articulus IV.

De Missa in Dominica Palmarum.

2244. — Cum ad Altare ventum est, Celebrans, facta ei cum secundo et tertio Clerico debita reverentia, se ad cornu Epistolae retrahit, ubi apud scamnum pluviali, si illud deferat, deposito, manipulum accipit ac planetam, et interim primus Clericus deponit Crucem, palmam Celebrantis accipit et super abacum ponit, Calicem paratum ad Altare portat, in cuius medio corporale explicat et Calicem super illud statuit. Postmodum Celebrans ad Missam celebrandam procedit, in qua Clerici dum Passio recitatur, palmam prae manibus tenere poterunt, et sub Missae finem consuetum legitur S. Ioannis Evangelium.

2245. — Si Missa celebratur in cantu (v. n. 1299 ct seqq.), Celebrans primam partem Passionis legit in cornu Evangelii (D. 2740 ad 3), secundam vero ibidem cantat in tono Evangelii (D. 4031 ad 2).

CAPUT V.

DE FERIA QUINTA IN COENA DOMINI

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2246. — 1. - In Sacristia. — Super mensam maiorem pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, manipulus, stola et planeta albi coloris; biretum et stola violacea.

Alio in loco praesto erunt superpellicea pro Clericis et, in eorum defectu, etiam vestes talaris pro iuvenibus saecularibus assistantibus

i ? :

cr-?

et pro Cantoribus; thuribulum cum navicula; intorticia et candelae in Processione deferendae.

Praeterea prope Sacristiam praeparabitur locus remotus ubi decenter SS. Sacramentum pro infirmis reponi possit (v. n. 1705, I, H).

II. - *Ad Altare maius.* — Tabernaculum ad condendam Pyxidem, nisi iam habeatur. Sex candelabra cum candelis albis, Crux albo velo tecta; inter candelabra vascula cum floribus; Missale super legile in cornu Epistolae, pallium albi coloris; super gradus nobile tapetum.

III. - *Super abacum.* — Calix pro Missa cum ornamentis albi coloris et duplici Hostia. Item alius aderit Calix amplus et pretiosus cum Palla, Patena et parvo velo serico albo, nec non vitta eiusdem coloris et materiae ad velum illud colligandum; Pyxis cum Particulis; pluviale et velum humerale albi coloris; pelvicula cum ampulla vini et aquae; manutergium; mappa oblonga; liber continens: *Confiteor* etc., in notis musicis; Missale pro Epistola; exemplaria Memorialis Ritus; campanula.

Apud abacum vel in latere Evangelii: Crux processionalis, velo violaceo contexta; parvum umbraculum album.

In cornu Epistolae: scamnum pro Celebrante et duo scabella hinc et inde, paulo ante illud Celebrantis, pro Clericis.

Super balaustrium: tobaleae.

Extra cancellos: baldachinum album.

Tobaleae Altarium positae sint ita ut facile tolli possint.

Circa Sacellum in quo post Missam recolendum est SS. Sacramentum vide quod diximus sub n. 1705, I, F.

Articulus II.

De Missa Feria Quinta in Coena Domini.

2247. — Clerici, hora praestituta, superpelliceis induti, omnia suis locis disponunt ut in Articulo praecedenti.

Omnibus rite dispositis, Celebrans indumentis missalibus albi coloris assumptis, ad Altare tecto capite, iunctisque manibus, praecedente primo Clerico, et post eum aliis duobus, procedit, ubi Missam cum cantu (v. n. 1299) vel lectam celebrat in qua praetermittit Psalmum 42: *Iudica* etc., et *Gloria Patri* etc. ad Introitum et ad Psalmum 25: *Lavabo* etc. Dicit: *Gloria in excelsis* etc., unicam Orationem, *Credo*, Praefationem de Cruce, *Communicantes*, *Hanc igitur*, et:

Qui pridie, propria. Binas consecrat Hostias, quarum unam, ex mort, assumit, alteram (quam post Offertorium demittit ac relinquit super corporale, tantillum ad cornu Evangelii, usque ad sumptionem Calicis) reservat pro sequenti die. Consecrat etiam Particulas pro Communionem generali et conservandas pro infirmis, si opus fuerit.

2248. — Ad: *Gloria in excelsis* etc., pulsantur campanae, in turri, et, si adsit consuetudo, campanulae intra Ecclesiam, quae deinceps silent usque ad Sabbatum Sanctum.

Ab Elevatione usque ad Communionem populi completam, duo vel quatuor iuvenes superpelliceis induti, vel Sodales aut pii viri, adesse possunt cum intorticiis.

Dum Celebrans dicit Orationes ante Communionem, prior Clericus sumit ex abaco Calicem vacuum cum Patena, Palla ac velo albo, et ad Altare in cornu Epistolae defert.

2249. — Celebrans, hausto diligentius pretioso Sanguine, Calicem Missae Palla cooperit, et alterum in medio corporalis ponit ac detegit; tum flectit genu, et sacram Hostiam reservatam in eo reponit Calice; statim Palla ac Patena inversa Calicem illuni cooperit ac desuper velum album expandit, iterum genuflectit, accipit Pyxidem et ponit eam ante Calicem velatum; discooperit, et, facta genuflexione, retrahit se in cornu Evangelii, versa facie ad cornu Epistolae.

Clericus unus, genuflexus in cornu Epistolae, omnibus similiter Communicantibus genuflectentibus, ceteris stantibus, dicit vel canit: *Confiteor Deo* etc.

Recitato vel cantato: *Confiteor Deo* etc., Celebrans subiungit: *Misereatur* etc. et: *Indulgentiam* etc., ut alias.

2250. — Communionem peracta, Celebrans cooperit Pyxidem et eam servat in Tabernaculo; deinde se de more purificat, et Missam prosequitur ac si SS. Sacramentum esset expositum (v. n. 1466 et seqq.).

Interea Calix Missae, iam a Celebrante extersus, ad abacum per priorem Clericum defertur, thuribulum paratur, baldachinum seu umbella disponitur, cerei distribuuntur, ac candelae in Sacello repositionis accenduntur.

2251. — Lecto ultimo Evangelio, Celebrans ad medium Altaris accedit, genuflectit, et ex latere Epistolae in planum descendit, ubi, dimissa planeta ac manipulo, pluviale albi coloris induit.

Interim primus Clericus accipit thuribulum et naviculam ac redit ad Altare.

Ar t i c u l u s I I I .

De Processione Feria Quinta in Coena Domini.

2252. — Celebrans, medius inter secundum et tertium Clericum pluvialis eius fimbrias elevantes, ante Altare se confert; ibique, facta in plano genuflexione utroque genu, surgit et in infimo gradu genuflexus parumper orat. Dein surgit et se paululum retrahens ad cornu Evangelii, facie veluti conversa ad cornu Epistolae, imponit incensum in thuribulum, absque benedictione, ministrante naviculam secundo Clerico, sine osculis; tum rursus genuflexus SS. Sacramentum triplici ductu incensat.

2253. — Accepto velo humerali, Celebrans surgit et ad Altare conscendit, ubi, peracta genuflexione, vitta serica albi coloris velum Calicis ad cautelam firmat; quo facto, Calicem accipit sinistra per nodum, submittens eam velo et dexteram ponit super Calicem supra quam secundus Clericus ambas humeralis veli extremitates expandit. Tum Celebrans vertit se ad populum, et, si Cantores desint, incipit Hymnum: *Pange, lingua* etc., quem ceteri alta proseguuntur voce, et inchoatur Processio.

2254. — Ordo Processionis:

- 1. Vexillum Confraternitatis;
- 2. Sodales vel pii viri cum candelis;
- 3. Crux processionalis delata a tertio Clerico, vel ab alio iuvene saeculari, veste et superpelliceo induto;
- 4. Cantores;
- 5. Clerici cum cereis;
- 6. Primus Clericus cumthuribulo;
- 7. Celebrans, sub baldachino, a Sodalibus vel piis viris gestato, medius inter secundum et tertium Clericum vel a sinistris eius secundus Clericus;
- 8. Apud baldachinum vel umbellam: Sodales vel pii viri intorticia gestantes.

2255. — Si Cantores aderunt, converso Celebrante ad populum, incipient Hymnum, quemdurante Processione decantant usque ad stropham: *Tantum ergo* etc., exclusive, repetendo si opus fuerit, alias, a secunda incipiendo.

■
B1
II
B|
I
M
B|
■!
M
M
Bn
B,1
K|

B11
BK
>1
■

Celebrans cum Clericis vel cum Clerico, submissa voce, Hymnum recitabit et, si tempus supersit, alios Hymnos vel Psalmos vel Cantica. Populus laudabiliter cantui se consociabit.

2256. — Cum Processio ad Sacellum pervenerit, omnes se disponunt per duas partes, laici extra cancellos, ita ut Thuriferarius et Celebrans sub baldachino possint transire per medium eorum. Deferentes Vexillum et Crucem sistent e regione Sacelli, gestantes baldachinum congruo in loco illud reponunt.

Celebrans ascendit ad Altare et in medio eiusdem Calicem super corporale collocat; facta deinceps genuflexione, in planum descendit, et in infimo gradu genuflexus velum humerale exuit.

2257. — Cantores statim ac Celebrans, collocato super corporale SS. Sacramento, in planum descenderit, intonant: *Tantum ergo* etc. Quum verba: *Veneremur cernui* canuntur, omnes mediocriter se inclinant.

2258. — Completa strophæ, Celebrans et Clerici assistentes mediocrem reverentiam faciunt, surgunt et ad impositionem incensi se ut supra gerunt.

Ad: *Genitori* etc., Celebrans SS. Sacramentum incensat, deinde surgit, ascendit ad Altare, genuflectit, et accipiens Calicem, illum recondit in Capsula, admoto per secundum Clericum scabello gradato, si opus erit; iterum genuflectit, claudit Capsulam et secti in ferens elavem in planum descendit, in infimo Altaris gradu genuflectit ad brevem faciendam orationem; post quam surgit, et, peracta in plano genuflexione utriusque genu, præcedente Cruce, medius inter binos Clericos ad Altare maius revertitur, capite tecto cum fuerit extra conspectum SS. Sacramenti.

Articulus IV.

De Pyxidis asportatione Feria Quinta in Coena Domini.

2259. — Cum omnes pervenerint ad Altare, Crux deponitur loco suo, et secundus ac tertius Clericus accipiunt cereos accensos.

Celebrans, facta genuflexione, ascendit ad Altare, extrahit e Tabernaculo Pyxidem cum Particulis, collocat eam super corporale et genuflectit. Descendens de suppedaneo, flectit genua in ora ipsius et accipit velum pro humeris a primo Clerico, qui statim sumit umbellam, gestandam super Sacramentum, nisi alius illam deferat.

Accepto velo, Celebrans Altare ascendit, genuflectit et, manu sinistra velata, accipit Pyxidem, quam cooperit dextera item velata, et praecedentibus Clericis cum cereis accensis, portat eandem Pyxidem ad locum paratum in quo lampas iam colluceat et collocat eam super corporale ac postea genuflectit. Deinde descendens, genua flectit in suppedaneo, ubi per manus Clerici deponit velum: iterum ascendit et, genuflexione peracta, aperit Tabernaculum, recondit Pyxidem, genuflectit et claudit ostiolum; facta oratione in infimo gradu, genuflectit in plano et revertitur, tecto capite, in Sacristiam, ibique deponit pluviale ac stolam albi coloris.

2260. — Si vero locus opportunus et aptus haberi nequeat, tunc sacram Pyxidem ad Altare *Sepulcri* portat, collocat eam super corporale ac postea genuflectit et se gerit ut supra, sed Pyxidem recondit retro Calicem. Antequam discedat, utroque genu in plano genuflectit, caput cooperit extra conspectum SS. Sacramenti.

Articulus V.

De Altarium denudatione Feria Quinta in Coena Domini.

2261. — Celebrans, deposita stola albi coloris, sumit stolam violaceam aptatam in modum Crucis, dein, tecto capite iunctisque manibus, associatus a Clericis accedit ad Altare maius; ante illud caput denudat et Cruci reverentiam facit, Clerici vero genuflexionem.

In plano stans, elata voce, inchoat Antiphonam: *Diviserunt sibi*, quam una cum Clericis prosequitur cum Psalmo 21: *Deus, Deus meus, respice in me* etc.

Si Cantores aut alii Clerici in Choro maneant, hi tantum prosequuntur Psalmum et repetent Antiphonam.

2262. — Interim Celebrans ascendit Altare, tobaleas amovet alteram post alteram, non vero tobaleam ceratam.

Clerici tobaleas accipiunt et amovent ab Altari vasa florum, pallium, tapete etc., adeo ut in Altari non remaneant nisi Crux et candelabra cum candelis extinctis.

2263. — Si haec statim commode fieri nequeunt, fiant postea, quia pro denudatione Altarium *sufficit tobaleas ita* complicare ut maior mensae pars nudata remaneat quin ipsae tobaleae ab Altaribus amoveantur (D. 3842 ad 4).

2264. — *Denudato Altari maiori, Celebrans procedit ad denudationem reliquorum Altarium, si adsint, incipiens ab illo quod proximum est Altari maiori a parte Evangelii, deinde alterum ex eadem parte et sic de ceteris ita ut ultimum quod denudatur sit proximum maiori Altari e latere Epistolae.*

2265. — *Omnibus Altaribus denudatis, Celebrans redit ante Altare maius, ubi, post ultimum Versum Psalmi, repetit Antiphonam et, facta Cruci reverentia, Clericis genuflectentibus, revertitur in Sacristiam.*

CAPUT VI.

DE FERIA SEXTA IN PARASCEVE

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2266. — I. - In Sacristia. — Super mensam maiorem; pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, planeta nigri coloris et biretum.

Alio in loco praesto erunt superpellicea pro Clericis et, in eorum defectu, etiam vestes talaris pro iuvenibus saecularibus assistentibus et pro Cantoribus; thuribulum cum navicula.

II. - Ad Altare maius. — Altare cum suis gradibus erit penitus denudatum, et in eo non apponentur nisi sex candelabra cum candelis ex cera communi; inter ea vero Crux lignea, cooperta velo violaceo vel nigro, secundum consuetudinem, quod facile solvi et removeri possit.

In suppedaneo vel in gradu superiori: pulvinus violacei coloris.

In cornu Epistolae: scabellum pro Celebrante.

Apud abacum vel in latere Evangelii: Crux processionalis velo violaceo tecta.

III. - Super abacum alba tobalea coopertum in superiori parte tantum: ampullae aquae et vini cum pelvicula et manutergio; bursa nigri coloris cum intus corporali ac deinceps purificatorio; velum nigrum Calicis; tobalea pro Altari quae parum excedat eius planitiem; vasculum cum aqua et purificatorio; legile cum Missali aperto; Missale alterum.

Apud abacum: pannus violaceus oblongus; pulvinus violaceus nobilis et velum album serico violaceo contextum.

IV. - In Sacello Sepulchri: super Altare: corporale extensum; Capsulae clavicula; apto in loco baldachinum vel umbella collocabitur ac velum humerale albi coloris. Aderunt quoque intorticia et candelae pro Processione.

Articulus II.

De principio Officii usque ad Crucis denudationem.

2267. — Hora competenti, Clerici accipiunt superpellicea et omnia disponunt ut in Articulo praecedenti.

Omnibus rite dispositis, Celebrans indutus paramentis nigri coloris ad Missam requisitis, facta consueta reverentia, progreditur ad Altare, tecto capite iunctisque manibus, prae-euntibus tribus Clericis.

2268. — Cum ante Altare pervenerit, detecto capite, de more reverentiam facit, dein utrumque in plano genu flectit, ac super pulvinum, in secundo gradu positum, procumbit, oratque spatio unius *Miserere*. Clerici autem post eum genuflexi, breviori facta oratione, se erigunt, et prior, acceptam tobaleam extendit super Altaris mensam, altero Clerico adiuvante, non explicans eam per latitudinem, ita ut duplicata sit post medium Altaris, et denudatae maneant partes mensae versus frontem eiusdem Altaris; tertius vero Missale collocat apertum in cornu Epistolae. Postmodum Celebrans surgit, et, amoto per Clericum pulvino, Altaris gradus conscendit, quod ubi in medio osculatus sit, se ad cornu Epistolae infert Prophetiam, elata voce et manibus Missali appositis, lecturus cum Tractu.

2269. — Si Functio cum cantu peragatur, post prostrationem, primus Clericus, accepto Missali, accedit ante medium Altaris; genuflexione peracta, pergat ad locum ubi Epistola cantari solet et legit Prophetiam: *Haec dicit Dominus* etc.; qua absoluta, iterum ad medium Altaris pergat et, iterata genuflexione, super abacum Missale deponit.

2270. — Interim Celebrans, submissa voce, legit Prophetiam et Tractum sequentem.

Lecta Prophetia a Clerico, Cantores Tractum canunt, deinde Celebrans, manus extendens ac iungens et Cruci caput inclinans, canit vel dicit: *Oremus*, et genuflectens cum omnibus subiungit:

Flectamus genua; secundus Clericus, primo surgens, dicit vel canit: *Levate*. Celebrans, extensis manibus, ut in Missa, recitat vel tono feriali canit: *Deus, a quo et /udas* etc.

2271. — Circa finem Orationis, tertius Clericus accipit Missale et se gerit ut Clericus primus in lectione Prophetiae. Completa altera Prophetia, Cantores Tractum canunt.

2272. — Si vero Functio sine cantu peragatur, Celebrans post primam Prophetiam, Orationem subiungit, post quam alteram legit Prophetiam cum suo Tractu, ac deinceps Passionem, proferens in eodem cornu Epistolae: *Munda cor meum* etc., ac illam prosequens usque ad finem.

2273. — Si Officium celebratur in cantu, Celebrans, lecta in cornu Epistolae Passione usque ad: *Munda cor meum* etc., in medio Altari dicit: *Munda cor meum* etc., deinde in cornu Evangelii alteram Passionis partem canit. Lecta vel decantata ultima Passionis parte, non osculatur librum, sed illico in cornu Epistolae monitiones incipit et Orationes ut in Missali, cum: *Flectamus genua* uti supra.

Ad praescriptas monitiones et Orationes adiungenda non est alia particularis pro Episcopo nec pro Rege vel Principe, etiamsi immemorabilis adsit consuetudo (D. 3365 ad 2). Ad nomen Papae caput flectitur; at si Apostolica Sedes vacet, monitio una cum Oratione pro Papa omittitur. Preces pro Romanorum Imperatore, prorsus omitti necesseest ob sublatum Romanorum Imperium (D. 3103 ad3).

2274. — Circa Monitionum et Orationum finem, primus Clericus, tertio adiuvante, tapetum extendit ante gradus, ad ingressum Presbyterii, et super primum vel secundum eius gradum ponit pulvinum violaceum, et super illum velum album serico violaceo contextum, quod expandunt per longitudinem tapetis.

Articulus 111.

De Crucis denudatione et adoratione.

2275. — Completis Monitionibus et Orationibus, Celebrans de Altari a latere descendit et apud abacum planetam tantum dimittit; Clericus primus accipit Missale, tertius Clericus, si opus sit, ponit scabellum gradatum in suppedaneo; dehinc Celebrans ante Altare accedit, reverentiam Cruci facit, ascendit in suppedaneum, accipit Crucem, et, utraque manu sustinens illam, accedit ad angulum po-

steriorem cornu Epistolae, facie versa ad populum, medius inter secundum et tertium Clericum; primus vero Clericus ante Celebrantem Missale sustinebit.

Celebrans, manu dextera, detegit summitatem Crucis usque ad transversam illius exclusive, et Crucem ambabus manibus aliquantulum elevans, gravi voce, legit vel cantat: *Ecce lignum Crucis*; et cum Clericis, eadem voce aut in cantu, prosequitur: *In quo salus mundi pependit*. Genuflectentibus omnibus, praeter Celebrantem, Clerici subiungunt vel Cantores concinunt: *Venite, adoremus*; deinde surgunt.

Celebrans cum Clericis ascendit ad Altare et consistit in loco ubi legitur Missae Introitus, facie ad populum versa; discooperit brachium dexterum Crucis ac Crucifixi et eiusdem caput Imaginis; elevans Crucem et vocem secundo dicit vel canit: *Ecce lignum Crucis*. Clerici cum eo prosequuntur: *In quo salus mundi pependit*; omnes ut supra se gerunt ad: *Venite, adoremus*.

Celebrans tandem cum Clericis procedit ante medium Altaris et totam Crucem detegit, ac altius manus et vocem elevans, dicit vel canit tertio: *Ecce lignum Crucis*; omnes ut supra se gerunt.

2276. — Responso tertio: *Venite, adoremus*, Celebrans de Altari descendit, Crucem cum ambabus manibus ad populum versam sustinet et illam devote defert per latus Evangelii ad locum praeparatum; ibique genuflexus utroque genu eam collocat, deinde surgit, genuflectit et ad scamnum pergit.

Cruce deposita, Clerici consurgunt cum Celebrante et cum ipso genuflexionem ad Crucem peragunt. Primus Clericus Missale super abacum reponit, dein Crucem processionalcm detegit, secundus Clericus in abaco ponit velum Crucis Altaris, deinde cum tertio Clerico accedit ad Celebrantem.

2277. — Celebrans ad scamnum dimittit manipulum et sedens calceamenta, adiuvantibus Clericis, deponit.

Quibus depositis, solus, detecto capite iunctisque manibus, procedit ad Crucis adorationem. Primo genuflectit ad tapetis principium et aliquantulum orat; surgit, procedit usque ad medietatem tapetis, genuflectit, aliquantulum orat secundo; tandem surgit, procedit ad Crucis pedes, ibi tertio genuflectit, aliquantulum orat ac se prosternit et Crucifixi pedes deosculatur. Deinde surgit; iterata Cruci genuflexione unico genu (D. 3855 ad 10), redit ad scamnum, calceamenta resumit et manipulum, non vero casulam, ac manet sedens, tecto capite.

2278. — Clerici, si velint, deponunt et ipsi calceamenta; post Celebrantem, ante omnes alios de populo, adorabunt Crucem, eodem modo quo Celebrans, et reversi ad loca sua, calceamenta resumunt.

Post Clericos adorabunt Sodales cum saccis, si adsint, deinde viri, ultimo mulieres; omnes bini, devote ac graviter.

Porro adoratio ita ordinate peragenda est, ut dum primi genuflectunt ultimo loco, alii genuflectant secundo loco, et alii primo loco; nec posteriores ab adoratione surgant, antequam priores a sua adoratione recedant. Qui a dextris, scilicet versus cornu Epistolae, prius Crucifixi pedes osculatur, dein alter.

2279. — Interim primus Clericus assistit adorantibus; secundus et tertius Clericus accedunt ad Celebrantem et, alta et clara voce, recitant cum eo Improperia, nec non alia quae sequuntur, omnia vel partem eorum, prout multitudo vel paucitas adorantium requirit (haec tamen recitabunt, submissa voce, si adsint qui cantent); Cantores vero incipient ea, accedente Celebrante ad adorationem.

2280. — Circa finem adorationis, primus Clericus cereos Altaris accendit; tertius amovet legile cum Missali ab Altari; deinde secundus et tertius Clericus accedunt per planum ad Altare, alter ad cornu Evangelii, alter ad Epistolae, et explicant tobaleam Altaris.

Successive secundus Clericus defert ad Altare bursam cum corporali incluso, et super eam purificatorium; deponit purificatorium super Altare, extrahit et explicat corporale, ac prope illud in parte Epistolae ponit purificatorium; portat insuper ad Altare vasculum cum purificatorio, illud prope corporale in remotiori parte deponens.

Tertius Clericus collocat Missale cum legili super Altare in cornu Evangelii apertum et inversum, ut fieri solet in Missa.

Advertant Clerici exsequentes actiones indicatas, genuflectendum, in accessu et recessu de Altari, versus Crucem.

2281. — Adoratione completa, Celebrans, detecto capite surgit, ad tapetum pergit, genuflexionem peragit, deinde genuflexus Crucem accipit et, ambabus manibus, elevatam tenens cum Crucifixi Imagine ad Altare versa, defert ad Altare atque in basi reponit. Clericus tertius, si opus sit, ponit scabellum gradatum in suppedaneo.

Quum Celebrans Crucem ad Altare reportat, omnes genuflectunt.

2282. — Cruce in basi reposita, Celebrans genuflexionem in suppedaneo facit, e latere Epistolae descendit in planum, accedit ad scamnum ubi, adiuvante primo Clerico, resumit planetam.

Interim secundus et tertius Clericus amoveant tapete, pulvinum, velum; accenduntur intorticia in Sacello *Sepulcri*, baldachinum praeparabitur. Primus Clericus in Sacristia apponit ignem in thuribulo, et ad Altare maius redit.

Articulus IV.

De Processione ad Sacellum et regressu ad Altare cum SS. Sacramento Feria Sexta in Parasceve.

2283. — Omnibus dispositis, Celebrans, aperto capite, se confert ante medium Altaris cum genuflexione.

Ibi stans incensum in thuribulum absque benedictione ingerit, ac statim per viam breviorum ordinatur Processio ad locum, ubi, die hesternae, SS. Sacramentum reconditum fuit.

2284. — Ordo Processionis in accessu ad Sacellum:

1. Vexillum Confraternitatis;
2. Sodales vel pii viri;
3. Thuriferarius;
4. Crux processionalis, delata a tertio Clerico vel ab alio iuvene saeculari, veste et superpelliceo induto;
5. Cantores;
6. Clerici;
7. Celebrans, medius inter secundum et tertium Clericum, vel a sinistris eius secundus Clericus.

2285. — Cum ad Sacellum Processio pervenerit, Vexillum et Crux sistunt e regione Altaris; procedentes se disponunt hinc inde in duas lineas, laici extra cancellos.

2286. — Celebrans, facta in plano genuflexione utroque genu, se erigit, et genuflexus in infimo Altaris gradu parumper orat cum omnibus aliis item genuflexis si quidem exceptio fiat deferentis Vexillum et Clerici Crucem gestantis; interim accenduntur et distribuntur candelae pro Processione, et baldachinum traditur Sodalibus vel piis viris.

2287. — Facta oratione, Celebrans surgit, ascendit suppedaneum, aperit Capsulam, genuflectit, et ad primum Altaris gradum descendit, ubi stans thus iniicit in thuribulum sine benedictione; genuflexus ter de more SS. Sacramentum adolet. Se postmodum erigit, ac, praevia

genuflexione, Calicem e Capsula extrahit, eumque in medio Altaris super corporale statuit; dein, clausa Capsula, si in ea Pyxis adsit, iterum genuflectit, et ad priorem Altaris gradum descendit, ubi, flexis genibus, accipit velum humerale; quo accepto, ad Altare conscendit, genuflectit, et stans Calicem prehendit, quem secundus Clericus extremitatibus veli cooperit. Mox ad populum se convertit, et, si Cantores desint, ipsemet, elata voce, incipit Hymnum: *Vexilla* etc., quem cum Clericis vel cum secundo Clerico prosequitur, et se Processioni associat.

2288. — Si adsint Cantores, cum Celebrans se cum SS. Sacramento ad populum vertit, illi praecinunt Hymnum: *Vexilla* etc., quem Celebrans cum Clericis vel cum Clerico secundo, submissa voce, recitat. Processio ordinatur ut in Feria Quinta (v. n. 2254).

2289. — Cum Processio pervenerit ad Altare maius, Vexillum reponitur extra cancellos; Crux processionalis, suo loco; Sodales et pii viri extra cancellos remanent; ibique dispositi cereos usque ad Officii finem accensos tenebunt; baldachinum loco congruo collocatur. Cantores et Clerici Presbyterium ingressi genuflectunt quasi in gyrum, sic omnes permanentes usque ad sacrae Functionis exitum.

Celebrans cum Clericis, vel cum secundo Clerico, ascendit in suppedaneum Altaris; secundus Clericus extremitates veli humeralis detrahit eius manibus, tunc Celebrans Calicem super corporale collocat, et, facta genuflexione, e suppedaneo descendit, velumque humerale deponit; tum stans imponit incensum in thuribulum absque benedictione, et genuflexus, trino ductu, adolet SS. Sacramentum.

Articulus V.

De reliquo Officio et Ritu Feria Sexta in Parasceve.

2290. — Thurificato SS. Sacramento, Celebrans ascendit ad Altare, genuflectit, deinde solvit et amovet velum e Calice, quod cum vitta accipit secundus Clericus, et Patenam super corporale ponit, atque Pallam extra illud; dehinc Calicem apprehendens, ex eo sacram deponit Hostiam super Patenam, quam statim utraque manu accipiens, sacram Hostiam super corporale collocat, nihil proferens, neque signum Crucis produciens; Patenam vero ad cornu Epistolae de more reponit non subtus, sed supra corporale. Si necesse fuerit sacram Hostiam tangere, purificentur digiti in vasculo parato, et abstergantur apposito Purificatorio.

2291. — Tum Celebrans, facta genuflexione, accipit Calicem, et ad cornu Epistolae aliquantulum deflectit; ubi sinistra Calicem tenens, dextera vinum et aquam in eum infundit sine benedictione aquae et absque Oratione: *Deus, qui* etc., neque guttas intra Calicem abstersgens; postmodum relinquens Calicem ad latus corporalis, adit iterum medium Altaris cum genuflexione, ac Calicem, absque signo Crucis, solito in loco reponit, eumque Palla cooperit.

Ibidem stans thus ingerit in thuribulum, et adolet Oblata, Crucem et Altare, quemadmodum tradidimus, more solito, semper genuflectens quoties transit per medium.

Incensato Altari, thuribulum secundo Clerico tradit, dicens: *Accendat in nobis* etc., et immediate advertens ne terga vertat SS. Sacramento, descendit in planum, ubi per suam sinistram ad populum conversus manus lavat, nihil dicens.

Lotis abstersisque manibus, redit ad medium Altaris, genuflectit, surgit, et, iunctis manibus super Altare, mediocriter inclinatus dicit, submissa, sed intelligibili voce: *In spiritu humilitatis* etc.

Ium Altare osculatur, genuflectit et ad populum in cornu Evangelii conversus dicit: *Orate, Fratres*, ac per eandem viam convertit se ad Altaris medium iterumque genuflectit, proferens interim secreto: *ut meum ac vestrum Sacrificium* etc.

Non respondetur: *Suscipiat*.

Celebrans, iunctis manibus ante pectus, dicit vel cantat in tono feriali: *Oremus, Praeceptis salutaribus* etc., et dum dicit: *Pater noster*, manus extendit. Responso a Clericis vel a Cantoribus: *Sed libera nos a malo*, Celebrans secreto subdit: *Amen*, et adhuc tenens manus extensas, in tono Orationis Missae ferialis (Rubr. spec. Miss.), absolute sine: *Oremus* prosequitur: *Libera nos* etc.; Clerici vel Cantores in fine respondent: *Arnen*.

Celebrans genuflectit, surgit, discooperit Calicem, supponit Patenam Hostiae, tum pollicem inter et indicem dexterum Hostiam accipiens, illam sic sublevat, ut a populo conspici queat, sinistra interim cum Patena super corporale retenta, deinde immediate declinat Hostiam super Calicem, iam discoopertum, et in tres partes, more solito, dividit, nihil dicens, quarum duas maiores super Patenam collocat, reliquam vero minimam in Calicem mittit, quin ullum Crucis signum efficiat, aut verbum proferat.

Cooperto Calice, genuflectit et postmodum surgens, manibus iunctis super Altare, et inclinatus, dicit secreto: *Perceptio Corporis* etc., omissis duabus aliis Orationibus. Celebrans iterum genuflectit, deinde, accepta Patena cum Hostia, ut alias, dicit secreto: *Panem caele-*

stem etc., dein, more solito, ter: *Domine, non sum dignus* etc., percutieris pectus.

Hostia se signat dicens de more: *Corpus Domini nostri* etc., mox se communicat et pusillum quiescit in meditatione Venerabilis Sacramenti. Detecto exinde Calice, **Celebrans** genuflectit, non pronuntians: *Quid retribuam Domino* etc., collectis de more fragmentis ac in Calicem missis, nihil dicens neque seipsum cum Calice signans, particulam sacrae Hostiae cum vino sumit, Patenam mento supponens.

Dehinc, praetermissa consueta Calicis purificatione, digitos, more solito, super Calicem abluit, purificatorio abstergit et ablutionem in medio Altaris haurit, quin ullum proferat verbum; Calicem tergit ac de more componit, cooperiens, parvo velo nigro, quod primus Clericus attulerit, vel Calicem abstersum relinquit eidem Clerico componendum: dein parum inclinatus, manibus ante pectus innetis, dicit secreto: *Quod ore sumpsimus* etc.

2292. — Interim surgunt **omnes**, et cereos quos gestant extinguunt; **primus Clericus** Calicem ad abacum defert.

Clericus secundus amovet ampullas ab Altari; **tertius** vero, recitata a Celebrante Oratione: *Quod ore sumpsimus* etc., Missale claudit et ipsum ad abacum defert.

Celebrans, descendens in planum Altaris, Cruci genuflexione cum **Clericis** peracta, revertitur, tecto capite iunctisque manibus, in Sacristiam ubi paramenta deponit.

L·H

Articulus VI.

De Pyxidis repositione Feria Sexta in Parasceve.

2293. — Si Pyxis recondita fuit in Sacello *Sepulcri*, **Celebrans**, dimissis paramentis nigri coloris, accipit stolam albi coloris supra superpelliceum, praecedente **primo Clerico** cum velo humerali, et **duobus aliis** cum cereis, vadit ad *Sepulcri* Sacellum.

2294. — Facta genuflexione in plano, in primo gradu inferiori genuflectit et parumper orat; dein surgit et, aperta Capsula, iterum genuflectit, accipit Pyxidem eamque super corporale ponit. Genuflexione iterata, descendit, genua flectit in suppedaneo et accipit velum humerale a **primo Clerico** qui statim sumit umbellam, super Sacramentum deferendam.

Ascendit Altare, genuflectit et, manu sinistra velata, accipit Pyxidem quam cooperit manu dextera item velata, et, praecedentibus

Clericis cum cereis accensis, reportat Pyxidem, servandam in Tabernaculo posito super Altare in aliqua Cappella remotiori Ecclesiae, iam praeparata.

Debitis adhibitis caeremoniis ut in die praecedenti (v. n. 2259), Pyxidem servat: ante quam lampas continuo ardeat.

Reposita Pyxide, omnes genuflectunt et recedunt.

2295. — Si autem neque adsit alia Cappella remotior, tunc Pyxis remaneat in loco, ubi Calix repositus erat, et ibi lampas ardens iugiter adsit.

CAPUT VII.

DE SABBATO SANCTO

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2296. — I. - In Sacristia. — Super consuetam mensam; pro Celebrante: amictus, alba, cingulum, stola, pluviale violacei coloris et biretum; seorsim: manipulus, stola et planeta albi coloris, velum humerale, stola albi coloris et superpelliceum. Praesto quoque erunt superpellicea, saltem quatuor, pro Clericis, et, in eorum defectu, etiam vestes talaris pro iuvenibus saecularibus assistentibus et pro Cantoribus.

Alio in loco aderunt: Crux processionalis; intorticia et umbella.

II. - Ad Altare maius. — Altare solemnibus parabitur ornamentis albi coloris: pallio albo aliud violaceum superponetur: gradus Altaris tapeto amplo insternentur.

Super Altare: sex candelabra cum candelis ex cera alba: in medio Crux; super mensam in latere Epistolae: legile cum Missali aperto.

In cornu Evangelii prope infimum Altaris gradum aderit candelabrum (D. 2890 ad 2) cum Cereo paschali ex cera apum saltern in maxima parte confecto (D. 4147). In Crucis effigie Cerei paschalis quina erunt foramina instar Crucis disposita.

Ibidem in aliqua distantia: basis pro arundine.

In loco in quo Evangelium cantari solet aderit legile panno albi coloris coopertum.

In latere Epistolae: scamnum pro Celebrante et duo scabella hinc et inde, paulo ante illud Celebrantis, pro Clericis.

III. - Super abacum. — Calix cum ornamentis albi coloris, coopertus alio velo violaceo, pelvicula cum urceolis vini et aquae, el manutergium; manipulus, stola et planeta violacei coloris; Campanula; exemplaria Memorialis Rituum, Missale.

Congruo in loco: vasa florum vel Reliquiae Sanctorum.

IV. - Extra Ecclesiae maiorem portam praeparabitur ad latus, lateri Epistolae Altaris respondens, abacus alba tobalea contextus in quo dahnatica cum stola diaconali ac manipulo albi coloris ponetur; super abacum quoque erunt: vas aquae benedictae cum aspersorio: thuribulum cum navicula; pelvis cum quinque granis incensi et parva candela.

Ad sinistrum abaci latus, focus cum carbonibus accensis, ac forceps ferrea.

A latere autem dextero arundo ponetur, eleganter circum ornata, cuius candelas oportet coniungi in calce et quid unum veluti efformare, exinde in tres distingui aequae inter se dissitas adeo ut trianguli similitudo in vertice oriatur.

In loco opportuno: legile cum Missali aperto.

V. - Si Ecclesia Fontem habuerit Baptismalem, praeparabitur in Fonte aqua munda.

Prope Fontem alia parabitur mensa linteo item tecta, eique superimponentur ampullae Chrismatis et Olei Catechumenorum, pelvicula cum bombaceo ac mica panis, vas ad manus lavandas cum linteo, vasculum cum aspersorio ad aquam benedictam infundendam.

At si postea ministrandum sit Baptismus, praeparabuntur insuper: Rituale Romanum, pelvicula cum sale, vasa Oleorum Catechumenorum et Chrismatis cum bombaceo, stola et pluviale albi coloris; vasculum, seu cochleare ex argento, vel alio metallo, nitidum ad aquam Baptismi fundendam; linteus ad abstergendum caput infantis; alius linteus adhibendus loco vestis candidae; cereus accendendus.

Articulus 11.

De principio Officii usque ad benedictionem Cerei in Sabbato Sancto.

2297. — Hora competenti, Clerici accipiunt superpellicea et disponunt omnia suis locis ut in praecedenti Articulo.

Celebrans omnibus rite dispositis, super albam stola ac pluviali coloris violacei indutus, extra Ecclesiae ianuam cum Clericis se confert, hoc ordine: antecedit prior Clericus, iunctis manibus, tum ter-

tius cum Cruce processional!, postea Cantores, si adsint, dein Clerici, ultimo Celebrans medius inter secundum et quartum Clericum.

2298. — Illic Crucifer sistit in limite portae, renes eidem obvertens, facie Crucifixi ad Celebrantem versa, qui stans apud mensam, facie ad Crucem versa; detecto capite iunctisque manibus, dicit vel tono fetiali cantat: *Dominus vobiscum* cum tribus subsequentibus Orationibus, prout in Missali, ponens sinistram infra pectus, quum dextera benedicit ignem.

2299. — Post ignis benedictionem, quinque benedicit thuris grana dicens absolute sine *Oremus*, Orationem: *Veniat, quaesumus*, etc. Secundus Clericus fimbriam pluvialis sustinet quum Celebrans signum Crucis dextera facit. Dum grana incensi benedicuntur, primus Clericus accipit forcipe novum ignem benedictum et ponit in thuribulo, dein sumit ex abaco naviculam.

Completa Oratione: *Veniat, quaesumus*, etc., quartus Clericus accedit ad dexteram Celebrantis et fimbriam eius pluvialis sublevat, quum Clericus secundus, cum osculis consuetis, ei incensum ministrat. Celebrans vero incensum in thuribulum infundit, more solito, cum benedictione.

Thure imposito, secundus Clericus accipit aspersorium et porrigit Celebranti qui primo grana, deinde ignem aspergit in medio, a sinistris et a dextris suis, dicens: *Asperges me* etc., deinde secundo Clerico aspersorium restituit et, accepto thuribulo, grana atque ignem, eodem modo ac supra, nihil dicens, incensat. Tum Clerico secundo thuribulum reddit.

2300. — Completa ignis ac thuris benedictione, Celebrans, adiuvente quarto Clerico, pluviale et stolam violaceam deponit; manipulum, stolam transversam ac dalmaticam albi coloris induit.

Interim secundus Clericus accendit de novo igne candelam et quartus accipit pelviculam cum granis incensi.

Celebrans iterum thus iniicit in thuribulum cum benedictione, et osculis ex parte Clerici assistantis, deinde arundinem accipit.

2301. — Proceditur ad benedictionem Cerei, ordine sequenti: Clericus cum quinque thuris granis ad dexteram Thuriferarii, tum tertius Clericus cum Cruce, postea Cantores si adsint; tandem Celebrans cum arundine, habens a sinistris secundum Clericum cum candela.

2302. — Clerici cum granis, thuribulo et Cruce ingrediuntur Ecclesiam et sistunt, quando Celebrans ingressus fuerit ianuam eius.

2303. — *Celebrans, ingressus Ecclesiam, sistit, inclinat arundinem et, accensa ex candela una ex tribus candelis per secundum Clericum, arundinem erigit, genuflectit, genuflectentibus omnibus excepto Clerico Crucifero.*

Celebrans genuflexus, clara voce, dicit vel cantat: Lumen Christum surgit, surgentibus omnibus, et Clerici vel Cantores respondent: Deo gratias.

Proceditur usque ad medium Ecclesiae ubi, accensa secunda candela, omnes se ut supra gerunt, praeter modulationem vocis, quae altior esse debet.

Proceditur tandem ante gradus Altaris, ubi tertia candela accensa, omnes se ut supra gerunt cum voce adhuc altiori.

Articulus III.

De benedictione Cerei in Sabbato Sancto.

2304. — *Responso pro tertia vice: Deo gratias, surgunt omnes et Clerici formant rectam lineam cum Celebrante, in medio ante Altare; tertius Clericus cum Cruce a sinistris, primus cum thuribulo a sinistris tertii, quartus cum granis a dextris Celebrantis, aliquantulum distans.*

2305. — *Dispositio ad Altare ante Praeconii cantum.*

1 Cl. 3 Cl. Cei.

4 Cl.

4 2 5

2306. — *Secundus Clericus secedens deponit candelam extinctam super abacum, accipit Missale pro Praeconio, et tradit illud Celebranti qui vicissim dat illi arundinem, ille autem manet a dextris.*

2307. — *Celebrans Missale ante pectus sustinens, genuflectit in infimo Altaris gradu ac dicit: lube, Domine, benedicere. Dominus sil in corde meo et in labiis meis, ut digne et competenter annuntiem suum Paschale Praeconium. Amen. Postmodum surgit, et, facta cum aliis reverentia Altari, cum ipsis ad legile procedit in plano ad cornu Evangelii situm, hoc ordine: Primus Clericus thuribulum deferens, habens a sinistris quartum Clericum cum granis incensi; tertius Clericus cum Cruce, habens a sinistris secundum Clericum cum arundine; Celebrans cum Missali.*

Cum pervenerint ad legile, supradicti sic apud illud se disponunt recta linea et vertentes faciem sicut Celebrans:

Celebrans ante legile qui ponit Missale super eo; **Crucifer** a dextris Celebrantis, facie Crucifixi ad Celebrantem versa; **Thuriferarius** a dextris Clerici tertii; **Clericus cum arundine** a sinistris Celebrantis; Clericus cum granis a sinistris secundi Clerici.

2308. — **Dispositio ad cantum Praeconii.**

Cereus

1

— Celebrans, accedente Thuriferario, Missale ut in Evangelio incensat et, clara voce, incipit vel cantat: *Exsultet* etc. Post verba: *curvat imperia*, lectionem vel cantum abrumpit, discedit e legili cum Clerico quarto, scabellum ascendit et infigit Cereo quinque grana incensi hoc ordine:

Quo facto, Celebrans ad legile revertitur et lectionem vel cantum prosequitur; interim quartus Clericus deponit super abacum pelviculam et accipit candelam, dein ad pristinum locum redit. Post verba: *rutilans ignis accendit*, Celebrans iterum lectionem vel cantum abrumpit, accedit ad Cereum, accipit a secundo Clerico arundinem et ex ipsa Cereum accendit. Deinde Clericus cum arundine redit ad locum suum et Celebrans ad legile reversus prosequitur lectionem vel cantum usque ad verba: *apis mater eduxit*, inclusive. Quibus verbis recitatis vel decantatis, quiescit donec quartus Clericus, accensa candela ex Cereo, lampades Altaris maioris accendat.

Finito Praeconio, Celebrans librum claudit, secundus Clericus arundinem in sua basi ad cornu Evangelii firmat, tertius vero Cle-

ricus ad latus Epistolae Crucem deponit. Tum **Celebrans**, exhibita Altari reverentia, se ad abacum confert, ubi, **Clericis** adiuvantibus, paramenta alba exuit, et manipulum, stolam ac planetam violacei coloris induit.

Articulus IV.

De Prophetiis in Sabbato Sancto.

2310. — **Celebrans**, praecedentibus Clericis, procedit ad Altare: Cruci reverentia facta, ad Altare ascendit, osculatur illud in medio, accedit ad cornu Epistolae, ibique, elata voce, legit Prophetias, Orationes expansis ante pectus manibus, et Tractus, cum ceteris genuflectens, dum ipsemet profert: *Flectamus genua*, cui Clericus secundus respondebit: *Levate*.

2311. — Si Functio in cantu peragatur, **Cantor** prioris Prophetiae, assumpta planeta a Celebrante, procedit ad legile, ibi genuflexionem Cruci facit et Choro reverentiam. Manibus libro impositis, Prophetiam decantat statim ac Celebrans eam legere incipit. Qua absoluta, cum illico *Flectamus genua* sit subiungendum, ante legile genuflectit, ac postea ad: *Levate*, erectus, ad locum suum, praemissa Choro reverentia, secedit. Ad reliquas Prophetias **Cantor** se gerit ut in prima. Post quartani, octavam et decimam primani Prophetiam, Cantores Tractum decantant.

Celebrans Prophetias et Tractus, submissa voce, legit; Orationes tono feriali canit.

Completa ultima Oratione, Celebrans e latere Epistolae descendit ad abacum, ubi, deposita planeta ac manipulo, pluviale accipit violaceum, si nimirum Ecclesia Fontem habeat Baptismalem, accedit ad scamnum et sedet.

Si vero Fontem non habet, accedit sine planeta et manipulo ante Altare pro Litaniis ut infra (v. n. 2320 et seqq.).

Articulus V.

De benedictione Fontis in Sabbato Sancto.

2312. — Sedente Celebrante, primus Clericus amovet Cereim accensum e Candelabro et accedit ante Altare; tertius accipit Crucem et similiter ante Altare venit; duo alii Clerici accedunt ad Celebrantem, quarto sustinente Missale.

2313. — Celebrans, omnibus dispositis, surgit, capite detecto, reverentiam Cruci Altaris peragit, dein caput operit et, elata voce, nisi adsint Cantores, incipit Tractum: *Sicut cervus* etc., quem lente cum suis Clericis prosequitur dum ad Fontem pergit hoc ordine: ante omnes primus incedit Clericus cum Cereo paschali accenso, tum tertius cum Cruce, dehinc Cantores, si adsint, postremo Celebrans medius inter alios duos Clericos.

2314. — Ante cancellos Fontis sistunt omnes; Celebrans, facie ad Crucem versa, quam Clericus gestat, renibus ad cancellos conversis; expleto Tractu, dicit, detecto capite iunctisque manibus, vel tono feriali cantat: *Dominus vobiscum* et Orationem: *Omnipotens sempiterna Deus* etc., librum ante eum quarto Clerico sustinente.

Oratione completa, Clericus cum Cereo et alter cum Cruce cancellos Baptisterii ingrediuntur, si loci capacitas sinat, et iugiter perstabunt contra faciem Celebrantis.

2315. — Celebrans accedit prope Fontem, facie ad Orientem conversa, alteram dicit vel canit Orationem et Praefationem, ut in Missali, iunctis manibus. Ad maiorem commoditatem poterit legile adhiberi, ad sustinendum Missale.

Infra Praefationem, iuxta proprios Rubricae locos, haec peragit. Post verba: *gratiam de Spiritu Sancto*, dividit aquam, manu dextera, in modum Crucis et immediate manum extergit.

Post verba: *non inficiendo corrumpat*, dextera manu, aquam tangit deinde linteo extergit.

Ad verba: *Deum ꝛ vivum, Deum ꝛ verum, Deum Ꝙ sanctum*, signum benedictionis, dextera manu, versus aquam facit.

Post verba: *super te ferebatur*, dextera manu, aquam dividit, et modice eam effundit versus quatuor mundi partes hoc modo:

2

ac statim linteo manum extergit.

Ad verba: *Benedico te*, uno Crucis signo, aquam benedicit.

Post verba: *in nomine... et Spiritus Sancti*, mutat vocem in demisorem si legit; si vero cantat, prosequitur in tono lectionis.

Post verba: *tu benignus aspira*, ter super aquam in modum Crucis halitat, deinde, elata voce, prosequitur: *Tu has... purificandis mentibus efficaces*. Quibus verbis dictis, accipit Cereum et in aquam aliquantulum dimittit dicens vel cantans: *Descendat in hanc* etc., de-

inde Cereum extrahit et in aquam profundius immergit, et, tono aliquanto altiori, dicit vel canit: *Descendat in hanc* etc., postea Cereum rursus de aqua extractum immergit usque ad fundum, et, altiori adhuc voce, dicit vel cantat: *Descendat in hanc* etc. Ter immediate sufflat in aquam secundum hanc figuram Ψ et prosequitur legendo vel in cantu: *Totamque... foecundet effectum*, deinde ex aqua educit Cereum qui panno abstergitur.

Celebrans prosequitur Praefationis tono vel recitat: *Hic omnium... renascatur*. Conclusionem: *Per Dominum* etc., recitat, elata voce, si Functio in cantu peragatur, vel dicit humiliori voce.

2316. — Secundus Clericus accipit vas pro aqua benedicta et immittit in illud de aqua ista, quam ope alius vasis parati, haurit ex Fonte.

2317. — Celebrans, accepto aspersorio intincto in praedicto vase, aspergit se et circumstantes, deinde medius inter Clericos aspergit omnes per Ecclesiam. $\text{? } \eta$

Interim Sacrista aquam e Fonte haurit et in vase apud Ecclesiae portam infundit; pars aliqua in fidelium usum reservatur ac pro benedictione domorum, atque pro aspersione in crastinum.

2318. — Completa aspersione, Celebrans ad Fontem revertitur ubi, accepta Olei Catechumenorum ampulla, aliquantulum Olei in modum Crucis infundit in aquam, intelligibili voce dicens: *Sanctificetur* etc. Deinde Clerico secundo ampullam restituit et illam Chrismatis accipit ac, eodem modo, aliquantulum Chrismatis infundit dicens: *Infusio* etc. Rursum Olei Catechumenorum ampullam accipit et utramque, manu dextera, sustinens, infundit de utroque simulter in modum Crucis dicens: *Commixtio* etc. Secundo Clerico ampullas tradit, deinde extremitate dexterae leviter per totam superficiem aquae Olea Sacra expandit; tum, Clericis ministrantibus, manus bombacio et panis mica abstergit ac lavat.

Si qui erunt baptizandi, ritus praescriptus in Rituali Romano servabitur.

2319. — Completa Fontis benedictione vel Baptismatis administratione, Celebrans incipiens Litanias, quod faciunt duo Cantores, si adsint, praecedentibus Clericis cum Cereo et Cruce processionali, procedit cum aliis Clericis et redit ante Altare.

Clerici alique adstantes respondent et repetunt omnia quae Celebrans dicit vel Cantores concinunt.

Cereus figitur proprio Candelabro, et Crux in suo loco reponitur. Celebrans stans ante Altare, deponit pluviale tantum.

Articulus VI.

De Litaniis et Missa cum Vesperis in Sabbato Sancto.

2320. — Celebrans, genuflexus in infimo gradu, omnibus similiter genuflectentibus, incipit, si Fons deerit, alias prosequitur Litanias ex Missali, posito super scabellum ante seipsum. Dicto Versiculo: *Christe, exaudi nos*, se erigit, ac praecedentibus Clericis, ad Sacristiam, si proxima sit, aliter ad solitum scamnum se confert paramenta alba pro Missa sumpturus.

Si vero adsint Cantores, Celebrans, Cruci Altaris reverentia peracta, se prosternit super gradus, brachiis super pulvinum positis.

2321. — Ad: *Peccatores*, Celebrans surgit, ab Altari recedit et ad Sacristiam pergit praecedentibus Clericis indumenta alba pro Missa sumpturus.

Interim ab Altari pallium amovetur violaceum, accenduntur cerei et vasa florum inter candelabra apponuntur; primus Clericus aufert velum violaceum superimpositum Calici quem ad Altare affert et in medio eius collocat.

2322. — Celebrans, missalibus indumentis assumptis, prae-euntibus Clericis, ad Altare accedit, ante cuius gradus facit de more Confessionem cum Psalmo 42: *Judica* etc., et *Gloria Patri* etc. Tum ad medium Altaris ascendit, et, completa Oratione: *Oramus te, Domine* etc., ibidem continuo pronunciat: *Kyrie, eleison* etc., ut alias, cum Introitus praetermittatur.

2323. — Ad: *Gloria in excelsis* etc., organa pulsantur et aliquandiu campanulae intra Ecclesiam nec non omnes in turri, si Ecclesia primaria loci sit, vel primaria iam sonum dederit, quia campanas non licet pulsare in Sabbato Sancto prius quam in Cathedrali seu matrice vel primaria loci pulsentur, etiamsi agatur de Ecclesiis exemptis (v. post n. 1923).

Sacra Imago, seu tela picta, nisi iam detecta, detegitur; reliquorum quoque Altarium Imagines per Ecclesiam deteguntur.

2324. — Post Epistolam Celebrans ter pronunciat vel cantat: *Alleluia*, elevans gradatim vocem, licet non cantet, et Clerici qualibet vice in eodem tono illud repetunt, et Celebrans prosequitur Versum et Tractum, quos concinunt Cantores, de more, si cantus adhibeatur.

■ -
WP
|||!i
; ||
||Hr
||-□
i | [n
|] |

■
liWij
Ψρ' /
I ; H

i H |
HHη||

|| I
j l f f i |
|| N |
| j |
HH I |
| j I |

I i l l |
|| f ||

H |
i f f f l ' l
f ' |
||lîr)
J| K
| 1 | n! j
i P f ' î
| H 1 J , 1
■! h' !

Non dicitur: *Credo* etc., et post: *Dominus vobiscum*, non legitur Offertorium. Non dicitur: *Agnus Dei* etc., neque datur pax.

Si qui sunt communicandi, tam pro rebus praeparandis, quam pro ritu servando, videantur quae ad hunc finem dicta sunt n. 1405 et seqq.

2325. — Loco Antiphonae quae dicitur: «*Communio*», dicuntur Vesperae prout in Missali, nimirum: **Celebrans** in cornu Epistolae recitat Antiphonam: *Alleluia* etc., et cum **Clericis** prosequitur Psalmum 116: *Laudate Dominum omnes* etc., sub cuius finem repetitur: *Alleluia* etc.

2326. — Si cantus adhibetur, **Celebrans** haec omnia, submissa voce, legit vel alternatim dicit cum **Clericis**.

Interim **Clericus primus** removet Calicem ab Altari et defert ad abacum.

Deinde **Celebrans** subdit Antiphonam: *Vespere autem Sabbati* etc., tum Canticum: *Magnificat* etc., alternatim cum suis Clericis; quam Antiphonam incipit in cantu, si opus fuerit, verba proferens: *Vespere autem Sabbati*, **Cantoribus** reliqua prosequentibus quae ipse submissa voce dicit.

Repetita Antiphona: *Vespere autem* etc., **Celebrans** accedit ad medium Altaris, osculatur illud et versus ad populum dicit vel cantat: *Dominus vobiscum*, et Missam absolvit, more solito, duplex addens: *Alleluia* ad: *Ite Missa est*, et **Clerici** vel **Cantores** similiter duplex: *Alleluia* ad: *Deo gratias* addunt.

2327. — Completo Evangelio S. Ioannis revertitur, de more, in Sacristiam praecedentibus Clericis, ubi paramenta deponit. Expleta Missa, arundo removenda est et eius candelae non amplius accendi possunt (D. 2873 ad 5).

2328. — Si statim post Missam fit in eodem Altari expositio SS. Eucharistiae pro Oratione XL Horarum, seu pro publica causa, in Missa addenda est Oratio SS. Sacramenti (S. R. C. die 8 Iunii 1928).

Articulus VII.

De reportatione Pyxidis.

2329. — **Celebrans** accipit supra supcrpelliceum stolam albam et, praecedentibus Clericis cum cereis et alio cum bursa corporalium et velo humerali, accedit ad locum ubi asservatur Pyxis cum Particulis.

Ibi, adhibitis caeremoniis ut n. 2294, accipit s. Pyxidem eamque defert in solito Tabernaculo servandam.

SECTIO TERTIA

DE SACRIS FUNCTIONIBUS EXTRAORDINARIIS

CAPUT I.

DE INGRESSU EPISCOPI AD SUAM DIOECESIM

Articulus I.

De quibusdam generalibus animadversionibus.

2330. — Episcopus, ad normam can. 334, § 3 Iuris Canonici, Dioecesis possessionem capit simul ac in ipsa Dioecesi vel per se, vel per procuratorem, Apostolicas litteras ostenderit Capitulo Ecclesiae Cathedralis, praesente Secretario Capituli, vel Cancellario Curiae, qui reni in acta referat, sed apud non paucas Ecclesias Cathédrales variae vigent consuetudines iuxta quas Episcopus solet capere possessionem suae Sedis, quae laudabiles consuetudines, mere caeremoniales, cuiuslibet loci servari possunt, salvo praescripto allati canonis.

2331. — Alicubi mos est ut Episcopi ingressus in civitatem episcopalem quodam die peragatur, altera vero die primus accessus ad Ecclesiam Cathedralem. Distinctio haec probanda non est. ut contraria Caeremoniali Episcoporum (L. I, cap. II, n. 3), nam primus actus, scilicet ingressus Episcopi in civitatem episcopalem, mere ritus civilis esset.

2332. — « Accessurus Episcopus ad suam Dioecesim, vel Archiepiscopus ad suam Provinciam, ante accessum poterit aliquas gratias, seu facultates a Sanctissimo Domino Nostro Papa obtinere, praesertim Indulgentiam plenariam pro populo suae primae Missae adfuturo » (/i. c., n. 1).

Episcopus tempestive significabit Vicario Generali Capitulari, nec non civitatis Magistratui, diem sui ingressus; Clero populoque suae Dioecesis mittet litteras pastorales, nunciantes suum proximum adventum.

2333. — Ut rite et recte ritus in honorem novi Episcopi fiat, Vicarius Generalis Capitularis:

1. Conveniat cum Magistratu circa invitationes Officialibus civitatis et civibus faciendas, circa Processionis decursum, necnon viarum ornatum;

2. Deputet nobiles viros, vel sodales, vel alios, pro locorum consuetudine, qui hastas baldachini perviam in Processione deferant;

3. Clero populoque litteras mittat indicantes ingressus diem et, maxima cum praecisione, horam ac locum in quo singula Collegia convenire debent; praescribat etiam regulas circa Campanarum sonum omnium Ecclesiarum Dioecesis ad normam synodaliū constitutionum.

Articulus II.

De iis quae praeparanda sunt.

A) In Ecclesia Cathedrali

2334. - Ecclesia ornanda est ut in diebus solemnioribus (v. Cap. XXXIV Partis primae).

II. - Ad Altare maius. — Altare maius pallio albi coloris instruitur et super eius gradus sternitur nobile tapetum.

Sex candelabra solitis spectabiliora Altari superimponuntur cum cereis albis, in quorum medio Crux praealta cum Crucifixi Imagine collocatur (v. n. 389 et 390). Insuper sacrae Reliquiae et Sanctorum Imagines statui possunt alterne inter candelabra, vel vascula cum floribus, frondisque odoriferis aut serico contextis studiose ornata.

Super Altaris mensam. — In cornu Epistolae legile ita collocatur ut Dignior Capituli quasi versus Episcopum legat; super legile ponitur Pontificale Romanum (Pars III). Ante pedem Crucis ponitur Canon Pontificalis apertus ad benedictionem.

Ante Altare. — Faldistoriurn cum pulvinis albi coloris.

In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 398) exornatus serico panno, vel alia materia, albi coloris, non tamen panno aureo, nisi Episcopus sit Cardinalis (Caer. Episc., L. I, cap. XIII, n. 3). In plano Throni collocantur duo scabella, et super infimum eius gradum ad sinistram Cathedrae, basis pro Cruce, si Episcopus uti ea possit.

Apud infimum gradum eiusdem Throni statuuntur scabella pro Ministris mitrae, baculi, necnon pro Caeremoniario primo.

Super abacum: tabella cum formula Indulgentiae; liber continens Orationem de Mysterio, vel de Sancto Titulari; palmatoria cum candelis.

III. - Extra Presbyterium. — Praeparatur locus distinctus pro Magistratu et civitatis Officialibus, ad normam legum liturgicarum (C 1. C. 1263, § 1), scilicet sedes sint absque suppedaneo et pulvino (DD. 1792; 1808; 1830 ad 3; 1838 ad 1; 1849; 1910 ad 2; 2036; 2141).

IV. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam praeparatur pluviale albi coloris pro prima Dignitate.

V. - In Sacristia maiori. — Praeparantur duo candelabra; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; thuribulum cum navicula; Crux processionalis.

VI. - Ad Altare SS. Sacramenti. — Paratur Faldistoriurn cum tegumento et pulvinis albi coloris. Sex cerei super Altare accenduntur.

β) Extra portam Civitatis, vel in limine Urbis,
VEL APUD ALIQUAM ECCLESIAM NON LONGE A CATHEDRALI

Paratur tapetum cum pulvino.

γ) In Sacello extra portam Civitatis vel in aliqua Ecclesia
non longe a Cathedrali

Super Altaris mensam. — Praeparantur paramenta episcopalia, scilicet: pluviale et stola albi coloris, cingulum, alba, amictus, formale pretiosum in lance; in cornu Evangelii: mitra pretiosa. Paramenta albo velo cooperiuntur.

Apud Altare. — Baculus pastoralis; perpulchrum baldachinum albi coloris.

Ante Altare. — Faldistoriurn cum pulvinis albi coloris.

Super abacum. — Parva Crux cum Imagine Crucifixi in lance, albo velo contexta.

In Sacristia. — Duo pluvialia et vimpae pro Ministris baculi et mitrae.

Viae et plateae per quas Episcopus transiturus est mudentur, variis elegantibusque pannis ornentur, floribus etiam vel frondibus odoriferis conspergantur prout et temporis ratio et Pastoris dignitas postulat.

Articulus III.

In Functione.

2335. — Statuta hora et omnibus rite dispositis, Caeremoniaris secundus exeundi signum dat sequenti ordine:

- 1. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
- 2. Cantores;
- 3. Religiosi;
- 4. Clerici Seminarii;
- 5. Clerus saecularis;
- 6. Collegium Parochorum;
- 7. Capitula Collegialia non insignia;
- 8. Capitula Collegialia insignia;
- 9. Capitulum Cathédrale;
- 10. Dignior Capituli, pluviali indutus.

Interea Magistratus et Officiales Civitatis se conferunt ad locum praefinitum ad Episcopum excipiendum.

Quum Processio illuc pervenerit, Crucifer subsistit e regione tapetis, ceteri, hinc et inde, in duas alas disponuntur.

Dispositio ad tapetum extra portam civitatis, vel in limine urbis, vel apud Ecclesiam non longe a Cathedra.

OFFICIAL MACIST

2336. — Quum Episcopus, cappa indutus, pervenerit apud tapetum, de curriculo descendit, biretum primo Diacono Assistenti tradit, genua flectit in pulvino, sibi pileolum aufert, Crucifixum, per digniorem Capituli oblatum, deosculatur statinique sibi pileolum imponit, surgit, bireto caput tegit et pergīt ad Sacellum, vel ad Ecclesiam in qua paramenta accipiet.

Dum Episcopus de curriculo descendit, Cantores canunt Antiphonam: *Sacerdos et Pontifex* etc.

Episcopus, adjuvantibus Diaconis Assistentibus ac Caeremoniario, Crucem pectoralem nec non cappam dimittit; postea assumit amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam, pluviale et formale pretiosum. Diaconus primus imponit ei mitram pretiosam ac Minister baculi ei porrigit baculum.

Ad nutum Caeremoniarii primi, ordine supra citato proceditur ad Ecclesiam Cathedralem, praeterea:

11. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes sub baldachino;
12. Minister mitrae et baculi;
13. Familiares Episcopi;
14. Magistratus et Officiales Civitatis.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

« Ipse Episcopus memor erit populo manu dextera aperta, et extensa frequenter benedicere, signum Crucis faciens » (Caer. Episc., L. I, cap. II, n. 4).

2337. — In Processione cani possunt a Cantoribus, Clero respondente: Canticum: *Benedictus Dominus Deus Israël* etc.; Psalmi: 28: *Afferte Domino, filii Dei* etc.; 20: *Domine, in virtute tua laetabitur rex* etc.; 44: *Eructavit cor meum verbum bonum* etc.; 65: *Jubilate Deo, omnis terra* etc.; 84: *Benedixisti, Domine, terram tuam* etc.; 94: *Venite, exultemus* etc.; 95: *Cantate Domino canticum novum: cantate Domino* etc.; 97: *Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia* etc.; 102: *Benedic, anima mea, Domino* etc.; 148: *Laudate Dominum de coelis* etc.; 149: *Cantate Dominum canticum novum: laus eius* etc.; 116: *Laudate Dominum, omnes* etc.; 19: *Exaudiat te Dominus* etc.

2338. — Cum Episcopus pervenerit ante ianuam Ecclesiae Cathedralis, baculum dimittit, retinens mitram accipit a Digniore Capituli aspersionum, seipsum signat et se, more solito, gerit in aspersione aquae benedictae.

Dignior Capituli recipit aspersionum, quod Acolytho tradit; naviculam a Thuriferario accipit et, more solito, ministrat incensum

cum consuetis osculis dicens: *Benedicite* etc. Reddita navicula, thuribulum accipit et stans, facta prius profunda capitis inclinatione, ante illuni, thurificat, triplici ductu, Episcopum stantem cum mitra. Profunda reverentia iterata, dignior Capituli tradit Thuriferario thuribulum.

Episcopus, thurificatione accepta, dextera Digniorem benedicit, baculum accipit, interim Cantores Hymnum: *Te Deum* etc., intonant et alternatim cum Clero et populo ipsum cantare proseguuntur.

2339. — Quum Episcopus ante Altare SS. Sacramenti pervenerit, Beneficarii hastas baldachini deferentes consistunt et Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes, ad Faldistorium procedit, ubi per secundum Diaconum mitram dimittit et pileolum. Tradito Ministro baculo, Episcopus genuflexionem SS. Sacramento peragit, in Faldistorio genuflectit et aliquantulum orat.

Curet Caeremoniarius primus ut surgendi signum det, decantato Versiculo: *Te ergo, quaesumus* etc.

Postquam Episcopus surrexerit, Diaconus primus imponit ei pileolum et mitram, omnes surgunt. Accepto baculo, Episcopus ad Altare maius procedit; quo cum pervenerit, baculum Ministro tradit ac per Diaconum secundum mitram dimittit; reverentia Cruci facta, in Faldistorio genuflectit.

Interim dignior Capituli, invitante Caeremoniario secundo, ascendit suppedaneum et in cornu Epistolae stans quasi versus Episcopum (Caer. Episc. L. 1, cap. II, n. 5), absoluto Hymno: *Te Deum* etc., cantat: *Protector noster* etc., cum reliquis Versiculis et Oratione ut in Pontificali Romano, scilicet: *Deus, omnium fidelium* etc., qua completa, Caeremoniarius secundus, claudit Pontificale Romanum et illud deponit super abacum ex quo sumit librum continentem Antiphonam de Mysterio vel de Sancto Titulari et illum super legile, quod statuit ut ad Missae Introitum, collocat.

2340. — Oratione completa, Episcopus surgit, reverentiam Cruci facit, mitram et baculum accipit ac postea ad Thronum procedit; quo cum pervenerit, Ministro baculum tradit, sedet, recipit omnes Dignitates et Canonicos ac ceteros de Clero, nullo excepto, iuxta ordinem praecedentiae, ad osculum manus. Interea organa pulsanter, vel a Cantoribus canuntur aliqua Antiphona, vel Psalmum, vel etiam Canticula super verba ab Ecclesia approbata.

Omnibus de Clero ad manus osculum admissis, Episcopus, ad nutum Caeremoniarii primi, surgit, baculum accipit et medius inter Diaconos Assistentes ad Altare procedit, ante cuius infimum gradum

baculum **Ministro** tradit et mitram per **secundum Diaconum** dimittit; deinde, Cruci reverentia peracta, ascendit Altare, quod in medio deosculatur, ac postea se confert ad cornu Epistolae ante Librum super legile collocatum. Tunc **Cantores** incipiunt Antiphonam de Mystério, vel de Sancto Ecclesiae Titulari cui addunt Versiculum (v. n. 2005).

2341. — Responso a Choro Versiculo, **Episcopus** canit Orationem de Mystério, vel de Sancto Titulari Ecclesiae cum brevi conclusione. Si Oratio contineat verba: *solemnia, natalitia, festivitas*, in magis congrua mutantur: *commemoratio, memoria*; verba: *annua, hodie* et similia omittuntur.

Si Episcopi accessus occurrit infra Octavam Festi Titularis, tunc Antiphona, Versiculus et Oratio canuntur ut in Festo.

2342. — Oratione absoluta, **Episcopus** mitram accipit, nisi Cruce uti possit, se ad medium Altare confert, et, more solito, benedictionem impertit; deinde **dignior Capituli**, aut **Beneficiarius**, vel **alius**, iuxta Ecclesiae consuetudinem, publicat Indulgentiam; qua publicata, **Episcopus** ad Thronum procedit, ubi paramenta deponit, cappam et Crucem pectoralem reassumit, ac postea descendit ad Faldistorium, ubi, flexis genibus, aliquantulum orat. Ad nutum **Caeremoniarum**, surgit et procedit ad domum episcopalem, comitantibus **Canonicis** ceterisque **Clericis** necnon Magistratu et Civitatis Officialibus.

2343. — Iuxta plurium Ecclesiarum consuetudinem, omnibus ad manus osculum receptis, dignior Capituli, vel alius Canonicus, ab eodem Capitulo deputatus, sermonem habet de beneficio recepti Pastoris, nomine Capituli et Civitatis, implorans benedictionem.

Episcopus, si placet, breviter respondere potest gratias agens et edocens Clerum populumque de benedictione papali et de annexa Indulgentia plenaria lucranda vel post sermonem, vel post primam Missam pontificalem, iuxta facultatem a Pontifice summo concessam.

2344. — Si Episcopus in eadem urbe degat et iam consecratus sit, tunc die statuta pro primo accessu ad Ecclesiam Cathedrali, se cum suis familiaribus confert ad Ecclesiam non longe ab ipsa Cathedrali et se ut supra gerit.

Si vero consecrationem episcopalem nondum acceperit, paramenta sacra non sumit et in reliquis se pariter ut supra gerit.

CAPUT 11.

DE SACRA VISITATIONE

Articulus 1.

De quibusdam generalibus animadversionibus.

2345. — « Ad sanam et orthodoxam doctrinam conservandam, bonos mores tuendos, pravos corrigendos, pacem, innocentiam, pietatem et disciplinam in populo et clero promovendam ceteraque pro ratione adiunctorum ad bonum religionis constituenda, tenentur Episcopi obligatione visitandae quotannis dioecesis vel ex toto vel ex parte, ita ut saltem singulis quinquenniis universam vel ipsi per se vel, si fuerint legitime impediti, per Vicarium Generalem aliumve lustrant » (C. 1. C. 343, § 1).

Ergo est obligatio *personalis*, cui Episcopi nequeunt tuta conscientia satisfacere per alium, nisi legitimum adsit impedimentum, seu impedimentum a iure admissum; hinc Leo XII (3 Maii 1824) aiebat: Ipsismet enim, non ministris, gregum suorum cura commissa est; ipsis peculiaris Spiritus Sancti gratia, ipsis et charismatum dona fuerunt promissa. Ex quo fit ut oves proprii pastoris manu, libentius quam a manu vicarii, salubria alimenta fiducialius petant et latiori animo suscipiant» (Bargilliat, *Praelectiones Iuris Canonici*, n. 632).

2346. — « Fas est Episcopo clericos duos etiam e Capitulo sive Cathedrali sive Collegiali sibi adsciscere visitationis comites atque adiutores; eosque, quos maluerit, eligere, reprobato quocunque contrario privilegio vel consuetudine » (C. 1. C. 343, § 2).

Hi Clerici ita excusantur a Choro ut percipiant fructus prae-bendae ac distributiones quotidianas, non vero eas quae *inter praesentes* dicuntur (/i. c., 420, § 1, 12°).

2347. — « Ordinariae episcopali visitationi obnoxiae sunt personae, res ac loca pia, quamvis exempta, quae intra dioecesis ambitum continentur, nisi probari possit specialem a visitatione exemptionem fuisse ipsis ab Apostolica Sede concessam. Religiosos autem exemptos Episcopus visitare potest in casibus tantum in iure expressis» (C. 1. C., 344). «Visitator, in iis quae obiectum et finem visitationis respiciunt, debet paterna forma procedere, et

ab eius praeceptis ac decretis datur recursus in devolutivo tantum; in aliis vero causis, etiam tempore visitationis, Episcopus ad normam iuris procedat necesse est » (/i. c., 345).

«Studeant Episcopi debita cum diligentia, sine inutilibus tamen moris, pastorem visitationem absolvere: caveant, ne superfluis sumptibus cuiquam graves onerosive sint, neve ratione visitationis ipsi aut quisquam suorum pro se suisve dona quodvis genus petant aut accipiant, reprobata quavis contraria consuetudine; circa vero victualia sibi suisque ministranda vel procuraciones et expensas itineris, servetur legitima locorum consuetudo » (/i. c., 346).

2348. — S. Visitatio ab Episcopo per edictum affigendum ad valvas Ecclesiae Cathedralis aliorumque Dioecesis Ecclesiarum praenuntiatur et valde utile erit sacrae praedicationis brevi cursu populum disponere ad proficiendum ex eadem sacra Visitatione.

2349. — Actus aperturae sacrae Visitationis inchoatur in Ecclesia Cathedrali et praecedenti die pulsantur campanae, festivo more, omnium Dioecesis Ecclesiarum laetitiae causa.

Articulus II.

De iis quae praeparanda sunt.

2350. — 1. - Circa Ecclesiae et Altarium ornatum servandum est quod sub n. 2334, A, I, II et V notavimus, sed:

a) si Episcopus Missam celebret, pallium Altaris, Faldistorii et Throni ornamenta erunt coloris Officio convenientis.

b) Prope Altare collocatur baculus pastoralis. Congruo in loco collocantur pulvini et tegumentum nigri coloris, pro Faldistorio.

c) Super abacum: pluviale cum stola albi coloris, mitra pretiosa/ pluviale cum stola nigri coloris, amictus et mitra simplex; liber continens « Confiteor » in musicis notis, tabula cum formula Indulgentiae; scotula cum candela.

Si Episcopus celebrare Missam velit, praeter dicta parantur: inissalia indumenta nec non Missale; Calix velo et bursa coopertus: ampullae vini et aquae in pelvicula; urceus cum pelvi et manutergium in lance; campanula.

Si Coemeterium distet ab Ecclesia Cathedrali, ut saepe saepius evenit, apud abacum paratur pannus niger, extendendus pro Absolutione.

- Ad Altare SS. Sacramenti. — Super parvum abacum collocatur velum humerale et stola albi coloris; bursa cum corporali, clavis Tabernaculi.

Super Altare accenduntur cerei praescripti pro benedictione cum sacra Pyxide.

Super infimum gradum, in medio, collocatur pulvinus albi coloris.

Paratur etiam genuflexorium cum strato et pulvinis viridis vel violacei coloris pro diversitate temporum; si Episcopus sit Cardinalis, loco viridis coloris utendum est colore rubro (Caer. Episc., L. I, cap. XII, n. 8).

III. - In limine Ecclesiae. — Praeparatur parvum tapetum et pulvinus in quo Episcopus genuflectat.

IV. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam paratur pluviale albi coloris pro Digniore Capituli.

V. - In Sacristia maiori. — Super mensam parantur: exigua Crucifixi Imago in lance, vel super parvum pulvinum; thuribulum cum navicula; vasculum aquae benedictae cum aspersorio; duo candelabra cum cereis, pro Ceroferariis. Praesto quoque erit Crux processionalis.

In Sacristia ipsa, vel in aliquo cubili, ordinatim disponuntur supellectiles ab Episcopo visitandae. In promptu etiam sint claves Fontis Baptismatis, sacrorum Oleorum et sacrarum Reliquiarum armarii.

VI. - In ingressu domus episcopalis paratur baldachinum albi coloris.

Articulus III.

De sacrae Visitationis Ritu in Ecclesia Cathedrali.

2351. — Omnibus rite dispositis et dato signo cum campanula, iuxta Ecclesiae consuetudinem, ad nutum Caeremoniarum primi, omnes procedunt ad associandum Episcopum, sequenti ordine:

1. Clericus Crucem deferens, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficiarii;
5. Canonici;
6. Dignior Capituli, pluviali indutus.

Interim Thuriferarius deferens thuribulum et naviculam, Clericus cum vasculo aquae benedictae et *alter cum Imagine Crucifixi in lance, vel super pulvinum, ad ianuam maiorem Ecclesiae se conferunt et consistunt ad sinistram ingressus.*

Viri nobiles, hastas baldachini gestaturi, conveniunt in domus episcopalis ingressum et, ad nutum Caeremoniarum secundi, hastas baldachini a Clericis accipiunt.

Ordo Processionis ad Ecclesiam Cathedralem:

1. Crucifer, medius *inter* Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficarii;
- Canonici;
- Dignior *Capituli*;
- Episcopus, cappa indutus;

8. *Convisitatores, induti veste talari cum pallio, nisi ex privilegio uti possint alio habitu distincto;*

9. Familiares Episcopi;

10. *Laid; viri* a feminis separatim incedant.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea ante Canonicos defertur.

2352. — Dum Processio ad Ecclesiam pergit, Cantores incipiunt Canticum: *Benedictus Dominus Deus Israël* etc., quod cum Clero alternatim proseguuntur.

Ut Processio Ecclesiam ingreditur, dignior Capituli gradum accelerat ad abacum et Crucifixum accipit; nobiles viri hastas baldachini porrigunt Beneficariis.

Crucifer cum Ceroferariis se convertit ad Episcopum qui, tradito Caeremoniarum bireto, sibi detrahit pileolum, in pulvino genuflectit et Crucifixum a digniore Capituli porrectum deosculat, deinde surgit, pileolum sibi imponit et statim Clericus pulvinum amovet.

Dignior Capituli, Crucifixum Clerico tradit, aspersionem accipit quod Episcopo porrigit cum osculis.

Episcopus, -accepto aspersione, nil dicens, seipsum aspergit frontem tangendo, deinde conversus ad Clerum et populum, tum intra quam extra Ecclesiam aspergit, aspersionem reddit, tunc caput operit.

Postea dignior Capituli, accepta navicula, incensum ministrat, cum osculis, Episcopo dicens: *Benedicite, Reverendissime Pater*; si Episcopus sit Cardinalis: *Benedicite, Eminentissime et Reverendis-*

sime Pater; Episcopus, more solito, cum benedictione, incensum in thuribulum, a Thuriferario genuflexo porrectum, immittit.

Thure benedicto, dignior Capituli naviculam Thuriferario reddit et ab eo thuribulum accipit ac contra Episcopum sistit, facta profunda reverentia, ipsum, triplici ductu thurificat, deinde reverentiam iterat et Thuriferario thuribulum reddit.

2353. — Postquam Episcopus thurificatus erit, Processio, praecedente Thuriferario, ad Altare SS. Sacramenti procedit dum a Cantoribus canitur Antiphona: *Sacerdos et Pontifex* etc., vel Responsorium: *Ecce Sacerdos* etc. Quo cum pervenerit, Beneficarii hastas baldachini deferentes consistunt et Episcopus accedit ad Faldistorium, vel ad genuflexorium, in quo genuflectit; dignior Capituli genuflectit ad sinistram Episcopi, sed aliquantulum retro; ceteri omnes in genua procumbunt.

2354. — Ad nutum Caeremoniarum primi, surgunt omnes et ad Altare maius procedunt. Ante Altaris cancellos Beneficarii hastas baldachini referentes subsistunt et Clericis baldachinum tradunt.

Episcopus, reverentia Cruci peracta, in Faldistorio genuflectit, tunc dignior Capituli ascendit suppedaneum et in cornu Epistolae, stans quasi versus Episcopum orantem (Caer. Episc. L. I, cap. II, n. 5), canit, Choro respondente, Versiculos et Orationem ut in Pontificali Romano. Oratione absoluta, dignior Capituli deponit pluviale super abacum, interea Episcopus surgit, ascendit ad Altare et benedictionem impertit dicens: *Sit nomen Domini* etc.

A Pontificali Romano non praescribitur ut Antiphona cum Versiculo et Oratione de Mystério vel de Sancto Ecclesiae Titulari cantetur.

Si Visitator sit Archiepiscopus, Clericus Crucifer accipit Crucem et sistit coram eo tenens Crucem cum Imagine Crucifixi ad Praelatum versa.

2355. — Benedictione data, Episcopus, si Missam celebrare velit, ad Faldistorium accedit, et in casu serventur omnia quae tradidimus sub n. 1076 et seqq.; secus Episcopus procedit ad Thronum una cum Diaconis Assistentibus et homiliam ad populum habet.

Si concionem audiendi causa exegerit commoditas, Episcopus sermonem potest facere vel sedens in Faldistorio, vel in pulpito sive in ambone.

2356. — Si Missam celebrat, homiliam post Evangelium habet ad Altare. Homilia absoluta, Beneficarius vel alius, iuxta Ecclesiae

consuetudinem, in cornu Epistolae, si Episcopus ad /Altare, vel anti Thronum, si Episcopus in Sede, canit: *Cunfiteor Deo* etc. (v. n. 916) et genuflexionem facit, si Canonicus reverentiam, ad verba: *tibi Pater... te Pater*.

Circa finem Confessionis, **Ministri de libro et candelae** accedunt ad **Episcopum** qui, publicata Indulgentia a **digniore Capituli**, absolutionem et benedictionem dat, consueta formula: *Precibus et meritis* etc. (v. n. 866).

Benedictione donata, **Episcopus** Missam proseguitur; qua absoluta, paramenta dimittit, cappam reassumit et recitat Preces pro gratiarum actione.

2357. — Si Missam non celebret et non sit in Sede, vel, Precibus pro gratiarum actione absolutis, ad Thronum procedit, Crucem pectoralem et cappam dimittit, accipit amictum, Crucem, stolam, pluviale nigri coloris, formale simplex et mitram simplicem.

Interea, si commode fieri potest, amovetur pallium Altaris: duo Clerici in media Ecclesia pannum nigrum extendunt, collocant Faldistorium cum pulvinis et tegumento nigri coloris, super parvum tapetum, inter pannum et cancellos Altaris maioris.

Ad Caeremoniarum secundi nutum, Crucifer medius inter Ceroferrarios ad cancellos pergat, ubi sistit, facie ad Altare versa.

2358. — Omnibus rite dispositis, Episcopus medius inter Diaconos Assistentes, qui fimbrias pluvialis attollunt, de Throno descendit, procedit ante infimum Altaris gradum, ibique reverentiam Cruci peragit et super dexteram suam ad populum se convertit; interim Presbyter Assistens de suo stallo descendit et se ad Altare confert ac consistit ad dexteram primi Diaconi Assistentis; Minister libri se confert ad dexteram Presbyteri Assistentis; Minister de candela ad sinistram secundi Diaconi Assistentis; Thuriferarius ad dexteram Ministri de libro; ad dexteram Thuriferarii se confert Minister de aqua benedicta et Minister mitrae consistit ad sinistram Ministri candelae.

Dispositio ad Absolutionem in Presbyterio.

I

M.ab Th MI

M c Mm

PA.]

Dii

2359. — Ministri libri et candelae, debitis cum genuflexionibus, ad nutum Caeremoniarii, accedunt ad Episcopum qui, retinens mitram, incipit Antiphonam: *Si iniquitates* etc., et Psalmum 129: *De profundis* etc., recitat alternatim cum Clero. In fine Psalmi dicitur: *Requiem aeternam dona cis, Domine. Et lux perpetua luceat eis*, deinde tota Antiphona: *Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit?*

Repetita Antiphona, secundus Diaconus Assistens mitram Episcopo aufert et Ministro mitrae eam tradit. Episcopus subiungit: *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster*, quem secreto prosequitur. Ministri libri et candelae, praemissa genuflexione, recedunt.

Presbyter Assistens aspersionarium, sine *osculis*, *porrigit* Episcopo qui aspergit super pavementum in medio, a sinistris et a dextris suis. Deinde Thuriferarius tradit Presbytero Assistenti naviculam et genuflexus ante Episcopum thuribulum apertum praesentat. Presbyter Assistens incensum, sine *osculis*, ministrat dicens: *Benedicite, Pater Reverendissime*. Si Episcopus sit Cardinalis: *Benedicite, Eminentissime et Reverendissime Pater*.

Episcopus, cum benedictione, more *solito*, *incensum* imponit, tunc Thuriferarius surgit et thuribulum *tradit Presbytero Assistenti qui*

444 Pars IV. - Sectio 111. - De sacris functionibus extraordinariis

Episcopo porrigit. Accepto thuribulo, Episcopus pavementum thurificat in medio, a sinistris et a dextris suis; deinde thuribulum reddit Presbytero Assistenti qui Thuriferario tradit.

Ministri de libro et candelae, ut supra, sistunt coram Episcopo qui Versiculos et Orationem, Choro respondente, legit ut in Pontificali Romano.

Oratione absoluta, Diaconus primus Assistens mitram Episcopo imponit et omnes ad Coemeterium, vel ad mediam Ecclesiam procedunt sequenti ordine:

1. Thuriferarius ad dexteram Ministri de aqua benedicta;
2. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Clerici Seminarii;
Beneficiarii;
Canonici;
Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
8. Minister de mitra;
Ministri de libro et de candela;
10. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

2360. — Cantores statim intonant Responsorium: *Qui Lazorum* etc., interim Episcopus cum Diaconis Assistantibus recitat, submissa voce, Antiphonam: *Si iniquitates*, Psalmum 129: *De profundis* etc., cum: *Requiem aeternam* etc., in fine, et cum repetitione Antiphonae: *Si iniquitates* etc.

2361. — Quum Processio ad mediam Ecclesiam pervenerit, Crucifer sistit inter ianuam et tapetum: omnes se disponunt ut sub n. 2358 diximus. Completo Responsorii cantu, canitur alterum Responsorium: *Libera me, Domine, de morte aeterna* etc., ut in Pontificali Romano.

Presbyter Assistens incensum, ut supra, ministrat dum repetitur Responsorium: quo absoluto, Diaconus secundus Assistens mitram Episcopo aufert qui surgit et a Choro canitur: *Kyrie* etc. Mox, Episcopus, elata voce, dicit: *Pater noster* et prosequitur secreto, interim a Presbytero Assistente accipit aspersionem et, ut supra, pannum aspergit; deinde, accepto thuribulo, eodem modo thurificat pannum.

His peractis, Ministri de libro et candelae accedunt ad Episcopum qui, tono feriali, canit Versiculos et Orationem ut in Pontificali Romano. Addito a Cantoribus: *Requiescant in pace*, ac responso:

Amen, Episcopus, nihil dicens, manum elevat et Cruce signat super pannum nigrum; deinde, accepta mitra, cum omnibus, ordine supra notato, ad Altare redit. In reditu recitatur Psalmus 50: *Miserere mei, Deus*, etc., et in fine dicitur: *Requiem aeternam* etc.

2362. — Quum Processio ad Altare pervenerit, Crucifer reponit Crucem in basi et Ceroferarii candelabra super abacum; Minister de aqua benedicta deponit vasculum super abacum; Thuriferarius ad abacum accedit et Canonici ceterique omnes ordinantur circa Presbyterium. Episcopus ante Altare progressus, completa recitatione Psalmi 50, stans ante Altare sine mitra recitat: *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster* et prosequitur secreto, deinde legit in Pontificali Romano: *Et ne nos inducas* etc., ac reliquos Versiculos necnon Orationem: *Absolve, quaesumus* etc.; qua completa, mitram simplicem accipit, ad Thronum procedit, ubi, dimissis mitra, formali, pluviali ac stola nigri coloris, accipit stolam ac pluviale albi coloris, formale pretiosum mitramque pretiosam. Interea a duobus Clericis tollitur pannus niger de media Ecclesia et Clerus processionaliter ordinatur. Ad nutum Caeremoniarum, Episcopus surgit, accipit baculum pastorem et, medius inter Diaconos Assistentes, sequitur Canonicos procedentes ad Altare SS. Sacramenti.

Ordo Processionis:

1. Ceroferarii deferentes candelabra;
2. Cantores;
3. Clerici Seminarii;
4. Beneficiarii;
5. Canonici;
6. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
Ministri libri et candelae;
8. Ministri mitrae et baculi;
9. Convisitatores;
10. Familiares Episcopi.

Si Episcopus uti Cruce potest, ea defertur ante Canonicos.

2363. — Quum Episcopus pervenerit ante infimum Altaris SS. Sacramenti gradum, baculum Ministro baculi tradit et mitram dimittit per secundum Diaconum Assistentem; genuflexione peracta, super pulvinum flectit genua, tunc, Canonicus Sacrista vel alius, iuxta Ecclesiae consuetudinem, sibi stolam albi coloris imponit, ascendit Altare, corporale in medio explicat et, accepta clavicula, Tabernaculum aperit, genuflexionem peragit paulum conversus super

sinistram suam, ne ad Episcopum tergum vertat, contrahit ex uno latere tentorium internum, si adsit, vel ante illud Pyxidem collocat, genuflexionem iterat et descendit.

Aperto Tabernaculo, **Diaconus secundus** aufert pileolum Episcopo et in lance a **Clerico** sustenta deponit; tunc **Episcopus** surgit et, ministrante Presbytero **Assistente**, incensum in thuribulum, absque benedictione, imponit. Thuriferarius stans thuribulum praesentat.

Rursus **Episcopus** genuflectit in pulvino et, accepto thuribulo, SS. Sacramentum, more solito, incensat, deinde porrigit thuribulum **Presbytero Assistenti** qui, tradito **Thuriferario**, se inter Canonicos confert. Interim a **Cantoribus** intonatur Hymnus: *Tantum ergo* etc., et post verba: *Veneremur cernui*, **Episcopus** surgit, cum Diaconis Assistentibus suppedaneum ascendit; genuflexione in suppedaneo peracta, **Diaconi Assistentes** aliquantulum recedunt et ad Episcopum approximant **Convisitatores** et **Secretarius** sacrae Visitationis, tunc **Episcopus** ipse extrahit Pyxidem e Tabernaculo, eamque super corporale ponit, detegit, inspicit ac postea operit eam, Tabernaculum intus visitat et Pyxidem in pristino loco reponit, deinde **Convisitatores** et **Secretarius** recedunt et rursus ad Episcopi latera accedunt **Diaconi Assistentes**.

Episcopus in suppedaneo genuflectit et velum humerale accipit; dum canitur: *Genitori Genitoque* etc., surgit et trinam benedictionem cum SS. Sacramento dat; qua impertita, deponit Pyxidem super corporale, genuflexionem peragit et descendit. Interea **Canonicus Sacrista**, vel alius, sibi imposita stola, ascendit suppedaneum ac, debitis cum genuflexionibus, reponit Pyxidem et Tabernaculum claudit.

Tunc **Diaconus primus** Episcopo pileolum imponit et mitram. Genuflexione facta, **Episcopus** baculum accipit, accedit ad Faldistorium in latere Epistolae collocatum, ubi paramenta dimittit; si statim visitat Fontem Baptismalem etc., loco cappae, ob commoditatem, assumere potest mozzettam. Si vero alia hora sacram Visitationem indicit, cappam reassumit et, oratione ante SS. Sacramentum facta, redit in suam domum, Canonicis de more comitantibus.

2364. — Si Coemeterium prope Cathedralem sit, ut rarius evenit, tunc, absoluta Oratione: *Deus, qui inter Apostolicos* etc., omnes se gerunt ut sub n. 2359 et cum Processio ad Coemeterium pervenerit, Crucifer medius inter Ceroferarios consistit e regione Faldistorii, sufficienti distantia.

Articulus IV.

De sacrae Visitationis Ritu in reliquis Dioecesis Ecclesiis.

2365. — Idem Ritus pro Ecclesia Cathedrali descriptus servari potest in aliis Dioecesis Ecclesiis praesertim in Collegialibus et in quibus numerosus Clerus adsit.

2366. — Statuta hora, campanae festivo more pulsantur; omnes de Clero, choralis habitu induti, obviam Episcopo adeunt usque ad Paroeciae fines, vel ad domum parochialem accedunt, sequenti ordine:

1. Contraires, si adsunt;
2. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Clerus;
4. Dignior Cleri, pluviali indutus.

Quum omnes ad domum parochialem pervenerint, sistunt et Parochus una cum Clero ad cubiculum Episcopi accedit dum **Contraires**, vel alii **praecipui paroeciae viri** designati, hastas baldachini sumunt et Processio ordinatur sequenti modo:

1. Contraires;
2. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Clerus;
4. Dignior Cleri, pluvali indutus;
5. Episcopus, cappa indutus, sub baldachino;
6. Convisitatores, induti veste talari cum pallio, nisi ex privilegio uti possint alio distincto habitu;
7. Familiares Episcopi;
8. Laici; viri a feminis separati incedant.

2367. — Si vero Episcopus excipitur ad Paroeciae fines, vel ad portam Civitatis, tunc Episcopus deosculatur Imaginem Crucifixi cum de curriculo descendit et super pulvinum genuflectit.

2368. — In Ecclesiis ruralibus, saepe Clero carentibus, non erigitur Thronus, nec Episcopus cappa utitur, sed mozzetta induit.

Parochus convenienter disponat eos quibus Confirmatio conferenda est, eosque moneat ut in Ecclesia, statuta hora, sint pro illius Sacramenti administratione. Dic praecedenti Episcopi adventum, campanae festivo more pulsantur, ut populus de Ordinarii adventu in die sequenti moneatur.

CAPUT III.

DE SYNODO DIOECESANA GENERATIM

2369. — Synodus dioecesana in singulis dioecesibus celebranda est decimo saltem quoque anno in Ecclesia Cathedrali, nisi aliud rationabilis causa suadeat circa locum (C. I. C. 356, § 1; 357, § 2).

« Si Episcopus plures dioeceses aequae principaliter unitas regat, aut unam habeat in titulum, alteram aliasve in perpetuam administrationem, potest unam tantum dioecesanam Synodum ex omnibus dioecesibus convocare » (/ . c., 356, § 2); et in casu congruit ut non semper eadem Ecclesia Cathedralis eligatur, sed per turnum altera alteri succedat.

2370. — Dies inchoationis Synodi per publicum edictum omnibus qui de more, vel consuetudine, interesse debent denuntietur et die Epiphaniae loco suo inter dies festos pronuncietur et promulgetur (v. n. 1591) in Ecclesia Cathedrali et in Ecclesia unoquoque loco primaria, sed laudabiliter in quibuscumque aliis Dioecesis Ecclesiis (Caer. Episc., L. 1, cap. XXXI, n. 3).

Rursus tribus proximis diebus dominicis, ante constitutam diem, conveniens erit si tam in ipsa Ecclesia Cathedrali, quam in singulis Paroecialibus Ecclesiis, iterum atque iterum denuntietur et exhortentur fideles ad devotionem, orationes, ieiunium, Sacramentum Poenitentiae, Sanctissimae Eucharistiae sumptionem aliaque pia opera ut actus huiusmodi, Deo opitulante, dignum sortiatur exordium, felicemque et fructuosum progressum et exitum habeat

Diebus aliquibus ante Synodi convocationem, de mandato Episcopi a Caeremoniarum Magistro publicetur Instructio pro iis qui Synodo intervenire debent et in ea exacte adnotentur dies, horae et loca uniuscuiusque convocationis, nec non quo habitu induti adesse.

CAPUT IV.

DE PRIMA SESSIONE SYNODI DIOECESANAE

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

(Color paramentorum erit ruber).

2371. — A) In Ecclesia Cathedrali

I. - Ecclesia exornanda est ut in diebus solemnioribus et omnia parantur ut pro Missa pontificali, deficiente Secretario (v. Part. III, Cap. I, Art. I), exceptis dalmaticis, pluviali et amictibus pro Presbytero et Diaconis Assistentibus.

II. - Super Altaris mensam collocantur tantum planeta, dalmatica, tunicella, chirothecae in lance.

Episcopus pro Missa Synodi dioecesanae, si potest deferre s. Pallium, eo non utitur (Bened. XIV, *De Syn.*, lib. 3, cap. 11, n. 3).

III. - Super abacum additur Pontificale Romanum (Pars III), sed non collocantur candelabra pro Ceroferariis.

IV. - Si Episcopus commode praeesse potest in Sede sua et in Faldistorio collocato in suppedaneo Altaris maioris, disponuntur scamna in usu Cleri dioecesani quomodo fieri potest per amplitudinem Presbyterii; quod si Presbyterium angustum sit, praedicta scamna statuuntur proxime eidem Presbyterio ita ut ferme coniuncta sint cum ceteris scamnis in Presbyterio exstantibus.

V. - Si vero vel ob Presbyterii angustiam, vel ob eiusdem situm Clerus qui in Ecclesiae navi exstat commode sacris Functionibus adsistere nequit, tunc in medio navis principalis, extra cancellos Presbyterii, erigatur Altare ornandum ut supra.

In latere Evangelii collocatur Thronus (v. n. 398) et ad eius latera statuuntur pro Canonicis Ecclesiae Cathedralis scamna, panno cooperta, cum postergali absque brachiis et elevata per unum gradum a pavimento et etiam per duos gradus, dummodo Sedes Episcopi sit altior (DD. 2047 ad 4; 2054 ad 5 et 6; 2420 ad 4 et 5).

E regione Throni, hinc inde abaci, statuuntur scamna pro Beneficiariis et Clero Ecclesiae Cathedralis.

E regione Altaris parantur etiam scamna, panno cooperta, cum postergali absque gradu pro Canonicis Ecclesiarum Collegialium (D. 2420 ad 5); a tergo horum scamnorum collocantur sedilia pro Synodi Officialibus ac ceteris ad Synodum vocatis.

In latere Epistolae collocatur pulpitum cum baldachino et non longe ab eo, parvum pulpitum, absque baldachino, pro lectione Decretorum et Constitutionum.

Congruo in loco adsint Faldistoriurn et tres mensae, panno coopertae, in quibus non desint atramentaria, calami, charta, etc.

Duae ex mensis, post Missam disponuntur e regione Throni; tertia, cum opus sit, ante Episcopum collocatur.

VI. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam disponuntur paramenta pro Ministris sacris, scilicet pro Diacono: dalmatica, stola, cingulum, alba et amictus; pro Subdiacono: tunica, cingulum, alba et amictus.

Super alias mensas disponuntur paramenta pro Canonicis, scilicet: si praebendae distinctae sunt: pluvialia pro Dignitatibus; planetae pro Canonicis Presbyteris; dalmaticae pro Diaconis; tunicae pro Subdiaconis; pro omnibus: amictus.

Si praebendae non sunt distinctae, tunc: pro Dignitatibus, pluvialia; pro ceteris Canonicis, planetae; pro omnibus, amictus.

VII. - In Sacristia maiori. — Parantur candelabra pro Ceroferariis et Crux processionalis.

B) In domo episcopali

I. - In capite aulae magnae domus episcopalis, nisi adsit, erigatur Altare, cui superimponuntur sex candelabra, quorum in medio collocatur Crux; inter candelabra, et etiam inter Crucem et candelabra, statui possunt vascula cum floribus, vel Reliquiae, vel Sanctorum Imagines.

II. - Super Altaris mensam disponuntur paramenta episcopalia, scilicet: pluviale, stola, cingulum, alba, amictus; formale in lance; in cornu Epistolae collocatur mitra pretiosa.

III. - Apud Altare in cornu Evangelii: baculus pastoralis.

IV. - Super infimum Altaris gradum, in medio, collocatur pulvinus rubri coloris.

V. - In cornu Epistolae collocatur Faldistoriurn, parum distans ab infimo Altaris gradu (v. n. 695).

VI. - Super abacum: liber continens Hymnum: *Veni, Creator* etc.; palmatoria cum candela; lanx pro Cruce pectorali; lanx pro formali.

VII. - Scamna canonicorum Ecclesiae Cathedralis disponuntur pro capacitate loci.

VIII. - In cubiculo aliquo aulae magnae attiguo, super mensam disponuntur: pluviale, dalmaticae, amictus pro Presbytero et Diaconis Assistentibus.

Super alteram mensam: quatuor pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae, et baculi; duae vimpae.

Adsit quoque vasculum aquae benedictae cum aspersorio; thuribulum cum navicula.

Dispositio ad primam Sessionem Synodi.

PRESBYTERIUM

Articulus II.

De Episcopo ad primam Sessionem Synodi dioecesanae.

2372. — Episcopus, invitante Caeremoniario primo, accedit una cum prima Dignitate et Diaconis Assistantibus ad aulam magnam suae domus et cum pervenerit ad eius ianuam se gerit more solito, ut in aspersione aquae benedictae ad ianuam Ecclesiae.

Facta brevi oratione in pulvino, super infimum Altaris gradum collocato, accedit ad Faldistorium in cornu Epistolae, ibique Crucem pectoralem et cappam dimittit ac sumit amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam, pluviale et formale. Accepta mitra, imponit et benedicit incensum; deinde baculum accipit, ad infimum Altaris gradum se confert, medius inter Diaconos Assistentes, baculum Ministro tradit et in pulvino genuflectit ac postea intonat Hymnum: *Veni, Creator* etc.

Prima Hymni strophæ absoluta, surgit, mitram et baculum accipit ac medius inter Diaconos Assistentes incedit.

2373. — Quum ante Altare maius pervenerit, Cruci reverentiam peragit, ad Thronum accedit, ubi, tradito Ministro baculo, sedet legitque Antiphonam: *Ne reminiscaris* etc., et Psalmos in Missae praeparatione, dum accipit caligas et sandalia. Repetita Antiphona, non dimittit mitram, neque surgit, siquidem paramentis sacris indutus est.

Precibus absolutis, anulum deponit, manusque lavat; quibus abstersis, mitram et pluviale dimittit ac postea paramenta missalia, more solito, assumit et in reliquis se ut in aliis Missis pontificalibus gerit, sed benedictionem in fine Missae non impertit.

Decantato Evangelio et thurificatione accepta, Episcopus, si placet, opportunum sermonem habere potest.

2374. — Missa absoluta, paramenta dimittit usque ad tunicellam inclusive, pluviale accipit, sedet, mitram pariter accipit ac recitat preces in gratiarum actione post Missam, dum Subdiaconus sandalia et calceos extrahit. Precibus absolutis, procedit ad Faldistorium; quo cum pervenerit, dimittit baculum, deinde, praeintonata Antiphona: *Exaudi nos, Domine* etc., Antiphonam intonat ac postea genuflectit in Faldistorio.

Incepto Psalmo 68; *Salvum me /ac, Deus* etc., Episcopus surgit, sedet in Faldistorio, facie ad Altare versa, et mitram auriphrygiatam accipit.

F. I. = Faldistorium; eius locus in initio Sessionis Synodi. — F. II. = Faldistorium; eius locus durante Sessione. — A. ■ Abacus. — M. I. Mensa pro Episcopo. — M. II. — Mensa pro Synodi Promotoribus. — M. III. = Mensa pro Secretario et pro Notario Synodi.— P. — Pulpitum cum baldachino. — p. — Pulpitum parvum absque baldachino Scamnum pro: Presbytero Assistente. 1; Diaconis Assistantibus, 2; Diacono Missae, 3; Subdiacono, 4; Canonicis Ecclesiae Cathedralis, 5; Beneficiariis et Clero Ecclesiae Cathedralis, 6; Ministro mitrae, 7; Ministro baculi, 8; Ministro libri, 9; Ministro candelae, 10, Caeremoniario primo, 11, Caeremoniario secundo, 12; Abbatibus Regularibus de regimine, 13; Canonicis Ecclesiarum Collegialium, 14; Ceteris vocatis ad Synodum, 15.

2375. — Ne moram afferat Functioni, iam prolixae, Episcopus, Missa absoluta, recitans Evangelium S. Ioannis accedere potest ad Faldistorium, in medio Presbyterio collocatum, ibique, completo Evangelio, Ministro baculum tradit et manipulum dimittit, dein, praeintonata Antiphona: *Exaudi* etc., mitram dimittit ac eandem intonat Antiphonam ac postea in Faldistorio genuflectit. Incepto Psalmo, surgit, mitram ac baculum accipit, ad Thronum procedit, ubi paramenta dimittit usque ad tunicellam inclusive; pluviale accipit, sedet, mitram pariter accipit; dum sandalia et caligas dimittit legit Preces in gratiarum actione post Missam. Reassumptis calceamentis usualibus, surgit, baculum accipit et ad Faldistorium procedit in quo, tradito Ministro baculo, sedet, facie ad Altare versa.

2376. — Psalmo absoluto et Antiphona repetita, Episcopus mitram dimittit, surgit et versus ad Altare dicit ex Pontificali Romano: *Adsumus, Domine* etc., ac postea, responso ab omnibus: *Arnen*, dicit: *Oremus. Omnipotens sempiterne Deus* etc.; qua Oratione absoluta, mitram iterum accipit, procumbit super pulvinum ante Faldistorium et sic perstat usque ad Versiculum Litaniarum: *Ut omnibus fidelibus defunctis* etc., inclusive, ac postea surgit, baculum accipit et, stans versus Synodum, dicit: *Ut hanc praesentem Synodum visitare, disponere et bene ☐ dicere digneris*, producens signum Crucis super omnes; quo facto, baculum dimittit iterumque accumbit.

2377. — Absolutis Litiis, Episcopus surgit; dimissa mitra, stans versus Altare dicit: *Oremus. Ad: Flectamus genua*, non genuflectit, sed, responso a secundo Diacono Assistente: *Levate*, recitat Orationem: *Da, quaesumus* etc.; qua absoluta, sedet in Faldistorio, mitram et baculum accipit. Innunte Caeremoniario primo, medius inter Diaconos Assistentes ascendit suppedaneum Altaris ac in Faldistorio sedet. Tradito Ministro baculo, imponit et benedicit incensum, more solito, ac postea Diacono benedicit dicens: *Dominus* etc., ac se gerit ut in Missa pontificali ad Evangelii cantum.

2378. — Thurificatione accepta, Episcopus genuflexus ante Faldistorium intonat Hymnum: *Veni, Creator* etc. Absoluta prima Hymni stropa, surgit.

Completo Hymno, Episcopus, si legit allocutionem: *Venerabiles consacerdotes* etc., ut in Pontificali Romano, sedet in Faldistorio in medio suppedaneo collocato. Si ipse sermonem habet item accedit ad Faldistorium ut supra, vel ad Ambonem, vel ad Thronum. Si

vero sermo fit per aliquem virum ecclesiasticum, tunc Episcopus accedit ad Thronum et sermocinatur benedictionem impertit.

Et allocutionis lectionem et sermonem Episcopus incipit ad nutum Caeremoniarii primi, scilicet postquam fideles egressi fuerint de Ecclesia.

2379. — Allocutione completa, Episcopus accedit ad Thronum, et pariter accedit ad Thronum si sermonem habuerit vel ad Altare, vel in Ambone.

Episcopus, traditis Cancellario Curiae Decretis, dicit: *Priusquam Decreta nostra edantur, praecipimus ut Canones Codicis Iuris Canonici ad rem pertinentes clare et distincte legantur.*

Synodi Promotoribusulantibus ut nomine vocentur omnes qui acciti fuerunt atque Fidei Professio emittatur respondet: *Decernimus et ita fieri mandamus.*

2380. — Lectis Decretis, Episcopus surgit, accedit ante infimum Altaris gradum, ubi baculum et mitram dimittit, suppedaneum conscendit, in Faldistorio genuflectit et alta ac intelligibili voce legit formulam professionis Fidei; cum postrema legit verba, scilicet: *Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia*, imponit utramque manum Missali quod ei sustinent apertum Diaconi Assistentes, deinde surgit, sedet in Faldistorio mitramque accipit.

Emissa ab omnibus Fidei professione, Episcopus Synodi Promotoribus petentibus ut deveniatur ad approbationem Indicis Synodali, Examinatorum Synodali ac Parochorum Consultorum, respondet: *Decernimus et ita fiat mandamus.*

Postquam iusiurandum ab omnibus approbatis praestatum fuerit, Episcopus Promotoribusulantibus ut Constitutiones synodales legantur earumque discussionem initium habeat, respondet: *Ita fiat, sed praemittatur lectio Decreti Nostri « De normis sequendis in discussione ».*

2381. — Ut Episcopo videtur, nutu finem imponit et dicit: *Legatur Decretum pro continuatione Sessionis ad horam... post meridiem; omnia quae in hac prima parte Sessionis peracta sunt, a Synodi Notario in acta referantur.*

Si vero a Synodi Promotoribus suspensio Sessionis petita fuerit, Episcopus eis respondet: *Ita fiat, sed legatur* etc. ut supra.

2382. — Promulgato Decreto pro continuatione Sessionis, Episcopus accipit a Synodi Secretario Constitutiones easque Vicario

B*,*

Fr'
1. 1

0'

Generali tradit, deinde impertit benedictionem pontificalem, more solito, et postquam publicata fuerit Indulgentia, accedit ad Thronum, ubi paramenta deponit et ab Ecclesia discedit ut alias.

Articulus III.

De Vicario Generali ad primani Sessionem Synodi dioecesanae.

2383. — *Vicarius Generalis, si prima Dignitas, se gerit ut infra dicemus de Presbytero Assistente; si vero sit Canonicus et Episcopo assistere debeat ut Diaconus Assistens, vel ut Minister in Missa, convenit ut in Functione hac eximatur a suo munere.*

2384. — *Expleta allocutione: Venerabiles consacerdotes etc., vel absoluto sermone, Vicarius Generalis, Caeremoniario invitante, accedit ad Episcopum; cum consuetis reverentiis tradit ei Decreta et Constitutiones synodales; postea ad suum revertitur locum.*

Promulgato Decreto pro continuatione Sessionis, iterum, ut supra, ad Episcopum accedit et ab eo recipit Constitutiones synodales.

Articulus IV.

De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistantibus ad primam Sessionem Synodi dioecesanae.

2385. — *Presbyter Assistens et Diaconi Assistentes procedunt ad Domum episcopalem, habitu canonicali induti, cum ceteris. Dum Processio accedit ad Aulam magnam, ipsi, comite Caeremoniario primo, se ad Episcopum associandum conferunt et cum ad Aulae ianuam pervenerint, se gerunt more solito, ut in aspersione aquae benedictae ad Ecclesiae ianuam, dein Episcopum comitantur ad Altare et exinde ad Faldistorium.*

Dimissa cappa ab Episcopo, accedunt ad cubiculum designatum ubi, dimissis choralibus indumentis, amictum sumunt, Presbyter Assistens pluviale, Diaconi Assistentes dalmaticam, et, innuente Caeremoniario, ad Aulam magnam revertuntur. Episcopo parato, accedunt ad Faldistorium, ubi Presbyter Assistens ministrat incensum, Diaconi Assistentes, dum Episcopus imponit et benedicit incensum, attollunt eius pluvialis fimbrias.

Presbyter Assistens, thure benedicto, se confert inter Dignitates, si Dignitas, alias post Dignitates et in Processione incedit ad dexteram Diaconi Missae.

2386. — *Diaconi Assistentes, ad nutum Caeremoniarii, procedunt sustinentes fimbrias pluvialis Episcopi ante infimum Altaris gradum, ibique Diaconus secundus Episcopo mitram et pileolum aufert ac postea ambo genuflectunt ad latera eiusdem Episcopi; decantata prima strophæ Hymni: Veni, Creator etc., surgunt; Diaconus primus mitram et pileolum Episcopo imponit.*

Quum ad Altare maius pervenerint, Cruci reverentiam peragunt et cum Episcopo ad Thronum pergunt. Etiam Presbyter Assistens ad Thronum se confert et omnes se gerunt ut in aliis Missis pontificalibus, sed in fine Missae benedictio non impertitur, et, Missa absoluta, paramenta non deponunt.

2387. — *Postquam Episcopus preces in gratiarum actione in Sede legerit, Presbyter Assistens se ad locum suum confert, Diaconi Assistentes cum eodem Episcopo procedunt ad Faldistorium in medio Presbyterio collocatum.*

Diaconus secundus, praeintonata a Subdiacono Antiphona: Exaudi etc., mitram Episcopo aufert, dein ambo ad latera Faldistorii genuflectunt. Incepto Psalmo 68: Salvum me /ac etc., surgunt cum Episcopo et Diaconus primus Episcopo sedenti imponit mitram, ac postea ambo sedent in scamnis ad latera Faldistorii.

2388. — *Si vero Episcopus, Missa absoluta, accedit ad Faldistorium in medio Presbyterio collocatum, tunc et ipsi accedunt ac se gerunt ut supra, sed, mitra ab Episcopo accepta post intonationem Psalmi, cum eodem Episcopo ad Thronum se conferunt, et perstant ante infimum gradum Throni donec Episcopus pluviale et mitram accipiat, deinde Thronum conscendunt ac pluvialis fimbrias Episcopi sustinentes ad Faldistorium revertuntur atque in scamnis ut supra sedent.*

2389. — *Psalmo absoluto et Antiphona repetita, ambo surgunt; Diaconus secundus mitram Episcopo aufert, quam primus imponit post Orationem: Omnipotens sempiterna Deus etc., deinde ambo procumbunt ad latera Faldistorii.*

Decantato Versiculo: Ut omnibus fidelibus etc., surgunt cum Episcopo ac iterum genuflectunt cum genuflectit Episcopus. Post Litaniarum cantum, iterum surgunt et Diaconus secundus mitram Episcopo aufert. Cantato ab Episcopo: Oremus, Diaconus primus genuflectens cantat: Flectamus genua, Diaconus secundus, primus

omnium surgens, respondet: Levate. Oratione absoluta, Diaconus primus imponit Episcopo mitram, dein ambo Altare ascendunt cum eodem Episcopo et ad eius sistunt latera. Interim Presbyter Assistens de suo stallo discedit et accedit ad Episcopi dexteram pro incensi ministratione. Omnes se ut in Missa pontificali gerunt ad Evangelii cantum.

2390. — *Thurificatione ab Episcopo accepta post Evangelii cantum, Presbyter Assistens redit ad suum locum in Choro, Diaconi Assistentes genuflectunt ad Episcopi latera et Diaconus secundus pileolum ei aufert; post primam stropham Hymni: Veni, Creator etc., Diaconus primus pileolum imponit, deinde ambo surgunt cum Episcopo. Postquam Hymnus decantatus fuerit, Diaconus primus Episcopo in Faldistorio sedenti mitram imponit, ac postea ambo in scamnis ad latera Faldistorii sedent.*

Quum Vicarius Generalis accedit ad Episcopum, surgunt et ita se gerunt quotiescumque Synodi Promotores ad Episcopum accedunt, deinde cum ad sua loca revertuntur, iterum sedent.

2391. — *Lectis Decretis, Diaconi Assistentes surgunt et cum Episcopo procedunt ad Altare, ante cuius infimum gradum Diaconus secundus ei aufert mitram, dein ambo suppedaneum conscendunt et dum Episcopus Fidei professionem emittit ad eius latera sistunt. Circa finem lectionis Formulae, accedunt ad Altare, ex legili, super mensam collocato, tollunt Evangeliarium et illud coram Episcopo apertum sustinent. Professione Fidei ab Episcopo emissa, super legile Evangeliarium iterum reponunt, dein Diaconus primus mitram Episcopo imponit, ac postea ambo descendunt, inter Canonicos se recipiunt ad emittendam Fidei professionem et postquam recitaverint formulam: « Ego N. N. spondeo etc. » ad Episcopi latera revertuntur ac consistunt.*

Si Diaconi Assistentes electi sint ad aliquod Officium, iusiurandum cum ceteris electis praestare debent.

2392. — *Promulgato Decreto pro continuatione Sessionis, Diaconi Assistentes surgunt, interim Presbyter Assistens de suo loco discedit, suppedaneum ascendit et sistit in cornu Epistolae. Si Episcopus uti Cruce possit, Diaconus secundus Episcopo mitram aufert; dum Episcopus benedictionem impertit, Diaconi Assistentes consistunt in superiori gradu et se profunde inclinant; publicata Indulgentia a Presbytero Assistente, loca permutant et, elevantes fimbrias pluvialis, cum Episcopo ad Thronum procedunt;*

Presbyter Assistens vero suum locum petit inter Canonicos. Postquam Episcopus sederit, Diaconi Assistentes de Throno descendunt et ad Sacristiam pergunt, ubi deponunt paramenta et reassumunt indumenta canonicalia ac postea ad Thronum revertuntur et se gerunt more solito in Episcopi ab Ecclesia discessu.

Articulus V.

De Ministris sacris ad primam Sessionem Synodi dioecesanæ.

2393. — *Ministri sacri, invitante secundo Caeremoniario, paramenta sacra sumunt absque manipulo et inter Canonicos ad domum episcopalem procedunt.*

Quum ad Aulam magnam domus episcopalis pervenerint, sistunt apud abacum, in cornu Epistolae, et advenienti Episcopo se inclinant. Postquam Episcopus cappam dimiserit, accedunt ad Faldistorium; Diaconus, adiuvante Subdiacono, Episcopum more solito induit, ac postea ambo ad abacum revertuntur. In Processione Subdiaconus incedit solus post Dignitates, Diaconus ad sinistram Presbyteri Assistentis; cum ad Altare maius pervenerint, se conferunt ad scamna in cornu Epistolae.

Dum Episcopus manus lavat, ad Thronum accedunt et se gerunt ut in Missa pontificali post cantum Horae Tertiae. In fine Missae Episcopus benedictionem non impertit.

2394. — *Missa absoluta, more solito, manipulum deponunt, procedunt ad Thronum, Episcopum exuunt usque ad tunicellam inclusive, deinde eum pluviale induunt; Diaconus imponit mitram ac postea ambo de Throno descendunt et se conferunt ad scamnum in cornu Epistolae.*

Quum Episcopus ad Faldistorium procedit, ambo surgunt; Subdiaconus, comite Caeremoniario secundo, ad Faldistorium accedit. Facta Episcopo reverentia, praeintonat ei Antiphonam: Exaudi nos, Domine etc., qua ab Episcopo intonata, iterum se ei inclinatur et ad suum revertitur scamnum. Incepto Psalmo 68: Salvum me fac etc., ambo sedent et se aliis Canonicis conformant in surgendo et sedendo.

2395 — *Si vero Episcopus, Missa absoluta, accedit ad Faldistorium,* tunc Ministri sacri manipulum dimittunt; Subdiaconus*

accedit ad Faldistorium et se ut supra gerit. Postquam Episcopus ad Sedem accesserit, ambo ad Thronum procedunt, exuunt illum paramentis usque ad tunicellam inclusive, se ut supra diximus gerentes.

2396. — Dum Episcopus suppedaneum conscendit, post Orationem: *Da, quaesumus* etc., **Ministri sacri** manipulum reassumunt ac postea **Diaconus** ascendit suppedaneum, manum Episcopi deosculat, descendit, pergunt ad abacum ex quo Evangeliarium sumit et ambo se gerunt ut in Missa pontificali ad cantum Evangelii, sed postquam Episcopus librum deosculatus fuerit, manipulum dimittunt, dein ad scamnum in cornu Epistolae accedunt aliisque Canonicis se conformant. Ad Fidei professionem emittendam se conferunt sua loca inter Canonicos. Pariter si ad aliquod officium electi fuerint, iusiurandum praestare debent cum ceteris electis.

Benedictione ab Episcopo data et Indulgentia publicata, **Ministri sacri** accedunt ad Thronum, Episcopum paramentis exuunt ac postea ad Sacristiam procedunt, ubi paramenta dimittunt.

Articulus VI.

De Canonicis, de ceteris Choralibus deque Clero ad primam Sessionem Synodi dioecesanae.

2397. — **Canonici**, innuente Caeremoniario secundo, assumunt paramenta secundum proprium ordinem. Dato signo a Caeremoniario primo, **omnes**, iuxta ordinem praecedentiae, accedunt ad domum episcopalem.

2398. — Quum Episcopus accedit ad Altare aulae magnae, **omnes** genuflectunt et sic perstant usque ad primam stropham Hymni: *Veni, Creator* etc., inclusive. Surgente Episcopo, et ipsi surgunt, ac procedunt processionaliter ad Ecclesiam Cathedralem; quo cum pervenerint, omnes adeunt locum iam designatum; ad Missam pontificalem se more solito gerunt.

Quum Episcopus, Missa absoluta, se confert ad Faldistorium in medio Presbyterio collocatum, omnes Chorales genuflectunt; surgunt vero, incepto Psalmo 68: *Salvum me /ac* etc. Episcopo sedente, et ipsi sedent usque ad repetitionem Antiphonae: *Exaudi* etc., dein genuflectunt usque ad finem cantus Litaniarum Sanctorum.

M: Flectamus genua, genuflectunt; ad: *Levale*, surgunt et sic perstant usque ad Episcopi thurificationem, post Evangelii cantum, deinde genuflectunt. Surgente Episcopo post primam stropham Hymni: *Veni, Creator* etc., omnes surgunt. Ad allocutionem: *Venerabiles consacerdotes* etc., vel ad sermonem, sedent.

Unusquisque de Clero cum appellatur respondeat: *Adsum*.

2399. — Dum Episcopus emittit Fidei professionem, omnes surgunt. Postquam Secretarius Synodi dixerit: *Accedant omnes qui Fidei professionem emittere debent*, omnes, servato ordine praecedentiae, accedunt ante Altare et consistunt; ad nutum Caeremoniarum secundi, una simul in genua procumbunt. Lecta a Synodi Secretario formula Fidei professionis, surgunt omnes et, unus post alium, accedunt ad Episcopum, praemissa genuflexione, vel reverentia; unusquisque ante Episcopum genuflexus, imponens manus super Evangelium recitat sequentem formulam: « *Ego N. N. spondeo, voveo ac iuro. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia* ». Quibus prolatis verbis, surgit, genuflexionem, vel reverentiam, iterat et ad suum recipit locum ac sedet.

2400. — Pro approbatione Indicum synodalia, Examinatorum, et Consultorum Parochorum, servantur normae traditae.

Electi ad aliquod Officium, postquam a Synodi Secretario vocati fuerint, accedunt ad Episcopum, genuflexionem, vel reverentiam, peragunt et singuli, unus post alium, pronuntiant formulam iurisiurandi et manus super librum imponunt. Unusquisque, praestito iureiurando, iterat genuflexionem, vel reverentiam, Episcopo et ad suum revertitur locum.

Omnes discedunt postquam Episcopus discesserit.

Articulus VII.

De Synodi Officialibus ad primam Sessionem Synodi dioecesisanae.

.4) De Synodi Promotoribus

2401. — Lectis a Curiae Cancellario Decretis, Synodi Promotores, Caeremoniarum secundo invitante, accedunt ad Episcopum cum consuetis reverentiis, vel genuflexionibus; primus Promotor, nomine etiam alterius, dicit: *Nos N. N., N. N. Promotores Synodi, Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus ut omnes qui, vel*

de iure, vel de consuetudine, acciti fuerunt, nomine vocentur et Fidei professionem emittant. Reverentia, vel genuflexione, Episcopo peracta, ad sua revertuntur loca.

2402. — Postquam ab omnibus Fidei professio emissa fuerit, iterum Promotores ad Episcopum accedunt et primus dicit: *Reverendissime Pater, Nos Synodi Promotores instamus ut ad normam Codicis Iuris Canonici a Te proponantur et a Synodo approbentur Indices Synodales, Examinatores Synodales et Parochorum Consultores ac postea ut approbati iusiurandum de fideliter munere exequendo, posthabita quacumque humana affectione, praestent.* His prolatis verbis, reverentiam, vel genuflexionem, faciunt, dein ad sua revertuntur loca.

2403. — Praestito ab omnibus approbatis iuramento, Promotores ad Thronum accedunt et primus dicit: *Reverendissime Pater, Nos Synodi Promotores humillime petimus ut lectionis Constitutionum synodaliū earumque discussionis initium habeat.*

2404. — Circa meridiem, nisi iam ab Episcopo signum suspensionis datum fuerit, Promotores ad Episcopum accedunt et primus dicit: *Reverendissime Pater, rogamus Te ut, ob horae tarditatem, lectio et discussio Constitutionum suspendantur et in horam... post meridiem differantur., omnia vero quae in hac prima parte Sessionis peracta sunt a Notario Synodi diligenter in acta referantur.* Ambo genuflexionem, vel reverentiam, peragunt, dein ad sua loca revertuntur.

β) De Synodi Secretario

2405. — Lecto a Curiae Cancellario Decreto « *De Synodi Officialibus* » Secretarius, Caeremoniario secundo invitante, accedit ad mensam et Synodi acta componit.

2406. — Postquam a Notario omnes qui ad Synodum intéressé debent vocati fuerunt, Secretarius legit Decretum S. Concilii Tridentini de Fidei professione. Emissa ab Episcopo Fidei professione, Secretarius, elata voce, dicit: *Accedant omnes qui Fidei professionem emittere debent.* Quando omnes genuflexi sint coram Episcopo, legit, elata voce ac pausatim, formulam Fidei professionis a Sede Apostolica approbatam, dein de pulpito descendit et ad suum locum se confert; si vero et ipse Fidei professionem emittere debet, ceteris se adiungit quo loco qui sibi competit.

Postquam Synodi Promotores postulaverunt ut deveniatur ad approbationem Indicum, Examinatorum Synodaliū necnon Parochorum Consultorum, Secretarius ad Episcopum se confert et ab eo elenchum accipit, pergit ad pulpitem ac publicat nomina.

Scrutinio completo, Secretarius iterum ad pulpitem pergit, vocat electos ad iusiurandum ante Episcopum praestandum, deinde ad suum revertitur locum.

Responso ab Episcopo Promotoribus « *Ita fiat... sequendis in discussione* », Secretarius accedit ad Episcopum, Constitutiones Synodales accipit, pulpitem ascendit, Decretum legit ac postea incipit lectionem Constitutionum synodaliū quam ad nutum Caeremoniarum primi suspendit et legit Decretum pro continuatione Sessionis, deinde ad suum se confert locum.

C) De Synodi Notario

2407. — Lecto a Curiae Cancellario Decreto « *De Synodi Officialibus* », Notarius, Caeremoniarum secundo invitante, accedit ad mensam et Synodi instrumenta, necnon acta authentica conficit.

Postquam Episcopus Promotoribus postulantibus ut nomine vocentur omnes qui acciti fuerunt responderit: *Decernimus et ita fiat mandamus*, Notarius pulpitem ascendit, ex elencho legit nomina eorum qui vel ex iure, vel ex consuetudine, Synodo intēressē debent. Absentium nominibus signum apponit; absoluta lectione, ad suum locum revertitur.

Publicatis nominibus Indicum, Examinatorum Synodaliū et Parochorum Consultorum, apud Secretarium se confert; assistit Scrutinio et actum approbationis redigit.

Prolatis ab Episcopo verbis: *a Synodi Notario in acta referantur*, Notarius surgit et dicit: *Conficiam*.

D) De Synodi Scrutatoribus

2408. — Scrutatores, lecto a Curiae Cancellario Decreto « *De Synodi Officialibus* », accedunt, Caeremoniarum secundo invitante, ad locum designatum et cum opus sit se conferunt ad mensam ut scrutiniū munera perficiant, iuxta normas ab Episcopo praescriptas.

E) De Caeremoniarum primo

2409. — Omnibus rite dispositis, *Caeremoniarum primus* signum dat procedendi ad domum episcopalem. Quum omnes pervenerint

ad aulam magnam, Caeremoniarius invitat Presbyterum Assistantem et Diaconos Assistentes ad Episcopum excipiendum, et se more solito gerit. Facta ab Episcopo brevi oratione in pulvino, ducit eum ad Faldistorium in cornu Epistolae collocatum. Thure benedicto, eum invitat ad Altare.

Quum Episcopus ad Altare maius pervenerit, illum ad Thronum ducit. In Missa pontificali se more solito gerit, sed in fine Episcopus benedictionem non impertit.

2410. — Missa absoluta, Episcopus accedit vel ad Thronum, ubi paramenta missalia dimittit et assumit pluviale, vel ad Faldistorium, ubi intonat Antiphonam: *Exaudi nos, Domine* etc., et in casu, incepto Psalmo 64: *Salvum me fac* etc., invitat Episcopum ad Thronum, ubi dimittit paramenta missalia, etc.

Dum canitur Litaniarum Versus: *Ut omnibus fidelibus defunctis* etc., innuit Ministro baculi ut Episcopo baculum porrigat. Decantata ab Episcopo Oratione: *Da, quaesumus* etc., invitat Episcopum ad Altare. Ad Evangelii cantum se gerit ut in Missa pontificali.

Quotiescumque Episcopus Synodi Promotoribus respondere debet, Caeremoniarius sustinet ante eum tabidam continentem responsa. Promulgato Decreto pro continuatione Sessionis, Episcopus impertit more solito benedictionem et Indulgentia publicatur.

F) De Caeremoniariorum secundo

2411. — Ordo Processionis ad domum episcopalem:

1. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Religiosi;
4. Clerici Seminarii;
5. Clerus saecularis;
6. Collegium Parochorum;
- Capitula Collegialia non insignia;
8. Capitula Collegialia insignia;

9. Prima Dignitas, medius inter Diaconos Assistentes; omnes habitu choralis induti;

10. Capitulum Cathédrale; Presbyter Assistens, nisi sit prima Dignitas, incedit pluviali indutus inter Dignitates; Diaconus et Subdiaconus inter Canonicos.

Ordo Processionis ad Ecclesiam Cathedralem:

1. Thuriferarius;
2. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
3. Cantores;
4. Religiosi;
5. Clerici Seminarii;
6. Clerus saecularis;
7. Collegium Parochorum;
8. Capitula Collegialia non insignia;
9. Capitula Collegialia insignia;
10. Capitulum Cathédrale;
11. Subdiaconus Missae;
12. Presbyter Assistens et Diaconus ad eius sinistram;
13. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
14. Ministri mitrae et baculi;
15. Ministri libri et candelae;
16. Familiares Episcopi.

2412. — In Processione cantari possunt sequentes Psalmi, vel alii ab Ordinario designati: 66: *Deus, misereatur nostri* etc.; 132: *Ecce quam bonum, et quam ineundum* etc.; 131: *Memento, Domine, David* etc.

In Missa pontificali Caeremoniarius secundus se gerit more solito; in fine non datur benedictio, nec Indulgentia publicatur. Missa absoluta, si Episcopus ad Thronum procedit, tradit Acolyto pluviale et alii Clerico formale in lance. Postquam Ministri sacri de Throno descenderint, ducit Diaconum ad suum scamnum, Subdiaconum vero ad abacum. Velo et bacili a Subdiacono sumptis, iterum eum ad Thronum ducit.

2413. — Depositis super abacum caligis et sandaliis, Caeremoniarius comitatur Subdiaconum ad Faldistorium pro Antiphonae praeintonatione; qua ab Episcopo intonata, Subdiaconum ad suum scamnum ducit.

2414. — Si vero, Missa absoluta, Episcopus ad Faldistorium pergat, tunc statim Subdiaconum ad Faldistorium ducit pro Antiphonae praeintonatione. Incepto Psalmo 64: *Salvum me* (ac etc., ducit Subdiaconum ad suum scamnum; cum Episcopus ad Thronum

pervenerit, ducit Ministros sacros ad Thronum ac postea accedit ad abacum et Acolytho tradit pluviale Episcopi atque Clerico formale.

2415. — Quum Episcopus sedet in Faldistorio in medio suppedaneo collocato, Caeremoniarius se gerit ut in Missa pontificali ad Evangelii cantum.

Allocutione ab Episcopo lecta, vel absoluto sermone, Caeremoniarius invitat Vicarium Generalem et Curiae Cancellarium ad Thronum.

Lecto a Curiae Cancellario Decreto « *De Synodi Officialibus*^A Caeremoniarius invitat Officiales electos et ad loca designata eos ducit: deinde invitat, et ad Thronum ducit, Synodi Promoters. Emissa ab omnibus Fidei professione, iterum ad Thronum ducit Promotores, ac postea, Clericis adiuvantibus, distribuit schedulas pro approbatione Indicum et Examinatorum Synodaliū necnon Consultorum Parochorum. Publicato scrutinio, Caeremoniarius ducit ad Thronum Synodi Promotores quos ad Thronum iterum ducit, postquam ab electis iusiurandum praestitum fuerit.

2416. — Si Episcopus signum suspensionis Sessionis non dederit, ducit ad Episcopum, ad horam iam designatam, Promotores, deinde procedit ad abacum ex quo sumit formulam Indulgentiae tradendam Presbytero Assistenti, benedictione ab Episcopo impertita. Quuni Episcopus ad Thronum accedit, Caeremoniarius ducit Ministros sacros ad Episcopum.

G) De Synodi Ostiariis

2417. — Decantato Hymno: *Veni, Creator* etc., post Evangelii cantum, Ostiarii conversi ad populum elata voce dicunt: *Extra omnis*. Curent Ostiarii ut egressus populi de Ecclesia fiat sine strepitu ac sollicite, dein portas claudunt easque custodiunt.

Quum Synodi Secretarius legit Decretum pro continuatione Sessionis, Ostiarii Ecclesiae portas aperiunt.

* . . Git

H) De ceteris Synodi Officialibus

2418. — Lecto Decreto « *De Synodi Officialibus* » a Curiae Cancellario, electi, Caeremoniario secundo invitante, accedunt ad loca designata.

Articulus VIII.*De Curiae Cancellario ad primam Sessionem Synodi dioecesisanae.*

2419. — Cancellarius Curiae, Caeremoniario secundo invitante, accedit ad Thronum una cum Vicario Generali; genuflexionem, vel reverentiam, peragit et postquam Vicarius Generalis Episcopo Decreta porrexerit, genuflexionem, vel reverentiam, iterat, Thronum ascendit et genuflexus, vel inclinatus, ab Episcopo Decreta accipit. Deosculata Episcopi manu, de Throno descendit, genuflexionem vel reverentiam, iterum peragit, ac postea procedit ad pulpitum, clara et distincta voce, Decreta legit, praemittens lectionem Canonum Iuris Canonici a 356 usque ad 362 inclusive. Publicatis Decretis ad suum locum revertitur.

Articulus IX*De Ministris inferioribus ad primam Sessionem Synodi dioecesisanae.***A) De Ministris libri et candelae**

2420. — **Hi Ministri** cum pervenerint ad aulam magnam domus episcopalis, accedunt ad cubiculum eidem aulae contiguum ac pluviale induunt; dein cum Ministris mitrae et baculi procedunt ad aulam magnam et apud Altare sistunt.

2421. — Quum Episcopus genuflectit in pulvino super infimum Altaris gradum collocato, **Ministri** ad eum accedunt pro cantu Hymni: *Veni, Creator* etc.; absoluta prima strophæ, recedunt. In Processione sequuntur Episcopum.

Quum ad Altare maius Ecclesiae Cathedralis pervenerint, **Minister** de libro deponit librum super abacum et ex eo sumit Canonem Pontificalem; dein ambo ad Thronum accedunt et se gerunt ut in aliis Missis pontificalibus (v. Art. X Cap. 1 Partis III), sed in fine Missae non datur benedictio.

2422. — Missa absoluta, si Episcopus accedit ad Thronum, et Ministri accedunt, ac postquam Episcopus legerit preces in gratiarum actione, ad abacum se conferunt, ubi Minister libri, deposito Canone Pontificali, sumit Pontificale Romanum. Ad nutum Caeremoniarum ambo accedunt ad Faldistorium et ante Episcopum sistunt.

Antiphona ab Episcopo intonata, genuflectunt; incepto Psalmo 64: *Salvum me fac* etc., surgunt et cum Episcopus sedet, ante eum genuflectunt.

2423. — Si vero Episcopus post Missam accedit ad Faldistorium, tunc **Minister de libro** sumit ex abaco Pontificale Romanum, dein **ambo** accedunt ad Faldistorium et se ut supra gerunt, sed, incepto Psalmo, accedunt ad abacum, ubi **Minister libri** deponit Pontificale Romanum et sumit Canonem Pontificalem, ac postea ambo ad Thronum accedunt. Reassumptis ab Episcopo calceis usualibus, iterum ad abacum procedunt, **Minister libri** deponit Canonem Pontificalem et reassumit Pontificale Romanum ac postea ad Episcopum ambo revertuntur et ante eum genuflectunt. Repetita Antiphona, surgunt, ante Episcopum perstant dum legit Orationem: */1 dsiinius* etc., et sequentem: *Omnipotens sempiterne Deus*, etc., deinde ad abacum revertuntur, ubi deponunt Pontificale Romanum et candelam.

2424. — Decantato Litaniarum Versu: *Ut fructus terrae* etc., **ambo** surgunt, sumunt ex abaco Pontificale Romanum et candelam atque cum Episcopus surgit, se ante eum conferunt. Dicto ab Episcopo Versu: *Ut hanc praesentem Synodum* etc., ad abacum revertuntur, ubi Pontificale Romanum et candelam deponunt.

Completo Litanis, iterum accedunt ad Episcopum et ante eum sistunt; ad: *Flectamus genua*, non genuflectunt. Absoluta Oratione: *Da, quaesumus* etc., ad abacum se conferunt; **Minister libri** deponit Pontificale Romanum et sumit Canonem Pontificalem ac postea **ambo** accedunt ad Episcopum. Data ab Episcopo benedictione Diacono, ad abacum revertuntur.

2425. — Post thurificationem Episcopi, decantato Evangelio, **Minister libri** sumit Pontificale Romanum; **ambo** accedunt ad Episcopum pro cantu Hymni: *Veni, Creator* etc.; quo decantato, si Episcopus legit allocutionem Pontificalis Romani: *Venerabiles consacerdotes* etc., **Minister libri** ante eum sustinet librum; alias **ambo** ad abacum revertuntur.

2426. — Quum Episcopus accedit ad Altare ad emittendam Fidei professionem, Minister libri sumit ex abaco librum formulam continentem et cum Ministro de candela accedit ad Episcopum. Postquam Episcopus formulam legerit, ad abacum revertuntur.

Promulgato Decreto pro continuatione Sessionis, iterum ad Episcopum accedunt et se gerunt ut in benedictione in fine Vesperarum.

B) De Ministris mitrae et baculi

2427. — Hi Ministri cum ad aulam magnam domus episcopalis pervenerint, accedunt ad cubiculum eidem aulae contiguum, ac pluviale et vimpam assumunt, dein cum Ministris libri et candelae se ad aulam magnam conferunt et apud Altare consistunt.

1. - **De Ministro mitrae.** — Minister mitrae, mitra pretiosa a Caeremoniaro accepta, una cum Ministro baculi accedit ad Faldistorium et mitram primo Diacono Assistenti tradit, postquam Episcopus formale acceperit; dein ad Altare accedit et ex eo sumit mitram auriphrygiatam. In Processione incedit post Episcopum, ad dexteram Ministri de baculo.

Quum Episcopus ad Thronum pervenerit, tradit primo Diacono mitram auriphrygiatam et a secundo accipit pretiosam, quam Acolyto tradit.

Lotis et abstersis ab Episcopo manibus, a Subdiacono mitram accipit, quam tradit Acolyto a quo mitram pretiosam accipit, dein se gerit ut in Missa pontificali (v. Art. XI Cap. 1 Partis III), sed in fine Episcopus benedictionem non impertit.

Missa absoluta, Minister mitrae a Subdiacono mitram accipit quam Acolyto tradit, et ab eodem accipit mitram auriphrygiatam.

Assumpto ab Episcopo formali, tradit mitram auriphrygiatam Diacono; absolutis precibus in gratiarum actione post Missam, Diacono primo Assistenti porrigit mitram pretiosam, deinde a secundo accipit mitram auriphrygiatam.

Praeintonata ab Episcopo Antiphona: *Exaudi nos, Domine* etc., Minister mitrae accipit a secundo Diacono mitram pretiosam et, incepto Psalmo 64: *Deus, in nomine tuo* etc., porrigit Diacono primo mitram auriphrygiatam.

Si vero Episcopus, Missa absoluta, accedit ad Faldistorium, tunc, praeintonata eidem Episcopo Antiphona, ut supra, Minister mitram pretiosam a secundo Diacono accipit, quam primo porrigit, incepto Psalmo.

Quum Episcopus ad Thronum pervenerit, mitram a Subdiacono accipit et postquam Episcopus formale acceperit, Diacono tradit mitram auriphrygiatam. Priusquam Episcopus accedat ad Faldistorium, mitram pretiosam porrigit Diacono primo et a secundo auriphrygiatam recipit.

Si cantus Psalmi erit circa finem, Episcopus retinere potest mitram pretiosam, alias Minister tradit Diacono primo mitram auriphrygiatam et a secundo recipit pretiosam. Psalmo absoluto, mitram

a secundo Diacono recipit et primo porrigit auriphrygiatam post Orationem: *Omnipotens sempiterne Deus* etc. Post Orationem: *Da, quaesumus* etc., primo Diacono porrigit mitram pretiosam quam a secundo recipit ante Evangelii cantum.

Absolute Hymno: *Veni, Creator* etc., Minister Diacono primo tradit mitram auriphrygiatam ac, lecto Decreto de Fidei professione, primo Diacono mitram pretiosam tradit et a secundo auriphrygiatam recipit.

Quum Episcopus ante infimum Altaris gradum pervenerit, Minister a secundo Diacono accipit mitram pretiosam et, emissa ab Episcopo Fidei professione, tradit primo Diacono mitram auriphrygiatam.

Postquam omnes Fidei professionem emisissent, Diacono primo tradit mitram pretiosam, dein a secundo recipit auriphrygiatam.

Quum Episcopus ad Thronum pervenerit, Minister primo Diacono porrigit mitram auriphrygiatam et a secundo pretiosam recipit. Promulgato Decreto pro continuatione Sessionis, a secundo Diacono mitram auriphrygiatam recipit et se gerit ut in fine Vesperarum ad benedictionem.

II. - De Ministro baculi. — Accepto a Caeremoniario baculo, Minister accedit ad Faldistorium et Episcopo baculum porrigit postquam imposuerit et benedixerit incensum. Quum Episcopus pervenerit ante Altare, ab eo recipit baculum, quem iterum tradit cum in Processione incedit. Minister hic procedit ad sinistram Ministri de mitra post Episcopum.

Quum Episcopus ad Thronum pervenerit, ab eo baculum accipit, dein se gerit ut in Missa pontificali, sed in fine Episcopus benedictionem non impertit.

Missa absoluta, cum Episcopus ad Thronum pervenerit, Minister accipit baculum, eique iterum porrigit cum ad Faldistorium procedit; quo cum pervenerit, baculum recipit.

Si vero, Missa absoluta, Episcopus accedat ad Faldistorium, tunc Minister baculum recipit cum ad Faldistorium pervenerit, et iterum ei tradit cum ad Thronum procedit, ac postea Episcopo baculum porrigit cum ad Faldistorium revertitur; quo cum pervenerit, illum recipit.

Minister, decantato Litaniarum Versu: *Ut omnibus fidelibus defunctis* etc., surgit, accedit ad Episcopum eique baculum porrigit a quo recipit post Versiculum: *Ut hanc praesentem* etc. Dicta ab Episcopo Oratione; *Da, quaesumus* etc., baculum ei porrigit et ab eo

recipit cum pervenerit ante infimum Altaris gradum. Ad Evangelii cantum se gerit ut in Missa pontificali.

Minister, absolute Hymno: *Veni, Creator* etc., si Episcopus pergit ad Thronum, vel ad ambonem, porrigit ei baculum quem recipit absolute sermone.

Quando Episcopus accedit ad Altare pro Fidei professione, Minister tradit ei baculum quem recipit ante infimum Altaris gradum; iterum baculum porrigit cum Episcopus pergit ad Thronum.

Promulgato Decreto pro continuatione Sessionis, se gerit ut in fine Vesperarum ad benedictionem.

C) De Thuriferario

2428. — Quum Processio pervenerit ad aulam magnam domus episcopalis, Thuriferarius pergit in cubiculum aulae contiguum et sumit thuribulum cum navicula.

Accepta ab Episcopo mitra, ad eum accedit pro incensi ministratiue; in Processione incedit ante Cruciferum.

Ad Missam pontificalem se more solito gerit.

Circa finem Litaniarum, accedit ad Sacristiam maiorem, sumit thuribulum cum navicula ac ad Altare revertitur et se gerit ut in Missa pontificali ad Evangelii cantum. Thurificato Episcopo, pergit in Sacristiam, ubi thuribulum ac naviculam deponit.

D) De Ceroferariis

2429. — Ceroferarii, ad nutum Caeremoniarum secundi, sumunt ex mensa candelabra et ad latera Cruciferi pergunt ad domum episcopalem.

Quum Processio pervenerit ad Altare maius, candelabra super abacum deponunt et se gerunt ut in Missa pontificali.

Dum Episcopus Altare ascendit, decantatis Litanis Sanctorum, Ceroferarii accedunt ad abacum ex quo sumunt manipulos sacrorum Ministrorum; completa Oratione: *Da, quaesumus* etc., sacris Ministris manipulos imponunt, deinde se gerunt ut in Missa pontificali ad cantum Evangelii. Depositis candelabris super abacum, adiuvant Ministros in manipulis deponendis.

E) De Acolythis

2430. — Acolythus adiuvat Caeremoniarum secundum in Processione ordinanda, dein cum ceteris procedit ad domum episcopalem;

cum ad aulam magnam pervenerit, *pergit in cubiculum* eidem aulae contiguum, vasculum aquae benedictae cum aspersorio sumit, procedit ad aulae ianuam et se gerit more *solito ut in* aspersione aquae benedictae ad Ecclesiae ianuam.

Perlegat Acolythus quae de Ministro mitrae notavimus ut, quum opus sit, mitram ei porrigere vel recipere tempestive possit. Acolythus consistat apud Caeremoniarium secundum ut eum, durante Synodi Sessione, adiuvere valeat.

Articulus X.

De continuatione primae Sessionis Synodi dioecesanae.

1. — DE IIS QUAE PRAEPARANDA SUNT.

(Color paramentorum erit ruber).

2431. — 1. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam: *dalmaticae et amictus pro Diaconis* Assistentibus.

Super alias mensas: paramenta *pro Dignitatibus et Canonicis.*

II. - In Sacristia maiori. — Quatuor *pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi*; pro *Ministris mitrae et baculi* parantur etiam vimpae; vasculum aquae benedictae cum aspersorio.

III. - Ad Altare maius. — Super Altaris mensam collocantur tantum sex candelabra quorum in medio statuitur Crux; super eandem mensam ponuntur paramenta pro Episcopo, scilicet: *pluviale, stola, cingulum, alba, amictus*; in cornu Evangelii, mitra pretiosa; in cornu Epistolae, mitra auriphrygiata; formale in lance.

Apud Altare in cornu Evangelii: baculus pastoralis.

Super abacum: Canon Pontificalis et scotula cum candela.

2. — In functione.

A) De Episcopo.

2432. — Statuta hora, Episcopus accedit ad Ecclesiam Cathedralē, more solito; facta brevi oratione in Faldistorio ante Altare maius, accedit ad Thronum ubi, Cruce pectorali et cappa dimissis, assumit amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam, pluviale, formale, deinde sedet et accipit mitram pretiosam.

Episcopus, ad nutum Caeremoniarii primi, mitram dimittit, surgit et tono feriali recitat Orationem: *Adsumus* etc., ac postea sedet et accipit mitram auriphrygiatam,

Promotoribus postulantibus ut continuetur lectio et discussio Constitutionum synodaliū respondet: *Ita fiat*, deinde a Vicario Generali accipit Constitutiones synodales et eas Synodi Secretario tradit.

Quando Episcopo videtur, nutu iubet finem fieri, tunc dicit: *Legatur Decretum pro convocatione secundae Sessionis Synodi et quae in hac secunda parte Sessionis peracta sunt, a Notario diligenter in acta referantur.*

Si vero a Synodi Promotoribus petita fuerit suspensio lectionis Constitutionum, tunc dicit: *Ita fiat, sed legatur* etc. ut supra.

Promulgato Decreto pro convocatione secundae Sessionis Synodi, Episcopus impertit benedictionem pontificalem ut in fine Vesperarum; dimissis paramentis et reassumptis cappa et Cruce pectorali, more solito de Ecclesia discedit.

B) De Diaconis Assistentibus.

2433. — Diaconi Assistentes, dum Canonici pergunt ad Episcopum associandum, sumunt amictum et dalmaticam, dein procedunt ad Altare maius et consistunt ante infimum Throni gradum.

Quum Episcopus accedit ad Sedem, et ipsi Thronum ascendunt; more solito induunt Episcopum paramentis sacris.

Ad nutum Caeremoniarii primi, Diaconus secundus aufert Episcopo mitram et Diaconus primus, postquam Episcopus recitaverit Orationem: *Adsumus* etc., imponit ei mitram auriphrygiatam.

In fine Sessionis ad benedictionem pontificalem se gerunt more solito, ut in fine Vesperarum.

C) De Vicario Generali.

2434. — Vicarius Generalis, recitata ab Episcopo Oratione: *Adsumus* etc., pergit ad Thronum et postquam Episcopus Promotoribus Synodi responderit: *Ita fiat*, eidem Episcopo porrigit Constitutiones Synodales a quo recipit, promulgato Decreto pro continuatione secundae Sessionis.

D) De Synodi Officialibus.

a) De Promotoribus.

2435. — Recitata ab Episcopo Oratione: *Adsumus* etc., Synodi Promotores accedunt ad Thronum et, reverentia, vel genuflexione, peracta. Promotor primus dicit: *Reverendissime Pater, Nos Synodi*

Promotorcs humillime petimus ut lectio et discussio Constitutionum Synodaliū continuētur, postquam nomine vocati fuerint omnes qui, vel de iure, vel de consuetudine, acciti fuerunt. Responso ab Episcopo: *Ita fiat*, reverentiam, vel genuflexionem, iterant et ad sua se conferunt loca.

Ubi coepit advesperare, nisi iam ab Episcopo signum suspensionis datum fuerit, **Promotores Synodi** ad Thronum accedunt, uti prius, et **primus** dicit: *Reverendissime Pater, rogamus te ut, ob horae tarditatem, lectio et discussio Constitutionum Synodaliū suspendantur et omnes crastina die convocentur; omnia vero quae in hac secunda parte primae Sessionis peracta sunt, a Notario diligenter in acta referantur.*

Quibus prolatis verbis, ambo reverentiam, vel genuflexionem, peragunt et ad sua loca revertuntur.

b) De Secretario.

2436. — Recitata ab Episcopo Oratione: *Adsumus* etc., Secretarius accedit ad Thronum et postquam Vicarius Generalis porrexerit Episcopo Constitutiones Synodales, eas ab eodem Episcopo accipit et ad suum se confert locum.

Postquam a Notario omnes qui ad Synodum interesse debent vocati fuerunt, Secretarius Synodi incipit lectionem Constitutionum quam suspendit ad nutum Caeremoniarum primi; ab Episcopo prolatis verbis: *Legatur Decretum ... in acta referantur*, vel Promotoribus ab eodem Episcopo responso: *Ita fiat* etc., legit Decretum pro convocatione secundae Sessionis, deinde de pulpito descendit.

c) De Notario.

2437. — Postquam Episcopus prima vice responderit Promotoribus: *Ita fiat*, Notarius ex elencho legit nomen eorum qui, vel ex iure, vel ex consuetudine Synodo intēressē debent et se gerit ut in prima parte huius Sessionis.

Quando vero Episcopus dicit: *Legatur Decretum ... in acta referantur*, vel postquam Synodi Promotoribus responderit: *Ita fiat* etc., Notarius surgit et dicit: *Conficiam*.

CAPUT V.

DE SECUNDA SESSIONE SYNODI DIOECESANAE

Ante hanc Synodi Sessionem non est necessaria sollemnis supplicatio (Caer. Episc., L. 1, cap. XXXI, n. 16).

Nec Pontificale Romanum, nec Caeremoniale Episcoporum certam Missam cantandam praescribit, sed iuxta Gavantum et etiam praxim plurium Dioecesium, secunda die Synodi canitur Missa de Requie pro Episcopis et Sacerdotibus ab ultima Synodo functis, si Ritus Officii vel peculiare Dioecesis privilegium permittat, alia canitur Missa de Officio.

Articulus 1.

De iis quae praeparanda sunt.

2438. — Omnia praeparantur ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviah induti. Si canitur Missa de Requie, collocatur congruo in loco pannum nigrum pro Absolutione ab Episcopo impertienda.

Parantur etiam paramenta rubri coloris pro Episcopo, Canonicis et Ministris libri, candelae, mitrae et baculi.

Si Missae color non erit ruber, tunc parantur quoque tunica, dalmatica et stola diaconalis rubri coloris pro Ministris sacris; manipuli pro iisdem collocantur super abacum.

Articulus 11.

2439. — 1. - De Episcopo. — Episcopus more solito accedit ad Ecclesiam. Si Missa de Requie celebratur, se gerit ut notavimus in Art. 11 Cap. XXVIII Partis 111, et, Missa absoluta, se gerit ut in Capite XXIV eiusdem Partis.

Si vero celebratur Missa de Officio, se gerit ut in Art. II Cap. III Partis 111.

Absolutione impertita, vel Missa absoluta, si paramentis rubri coloris non utatur, ea deponit assumit, paramenta rubri coloris et accipit mitram pretiosam.

Ad nutum Caeremoniarum primi, accepto baculo, procedit ad Faldistorium et se gerit ut in praecedenti Sessione, sed loco Antiphonae: *Exaudi nos* etc., intonat Antiphonam: *Propitius esto* et. completo Psalmo 78: *Deus venerunt* etc., dicit Orationem: *Nostorum tibi, Domine* etc., ac Orationem: *Mentibus nostris*; qua absoluta et responso: *Arnen*, dicit: *Oremus*; ad: *Flectamus genua*, non genuflectit; responso a secundo Diacono: *Levate*, recitat Orationem: *Deus, qui nos iustitiam* etc.; deinde se gerit ut in praecedenti Sessione, sed loco allocutionis: *Venerabiles consacerdotes* etc., legit: *Venerabiles et dilectissimi* etc., vel, si placet, sermonem habet.

In reliquis se gerit ut in secunda Parte primae Sessionis, sed in fine impertit benedictionem et donat Indulgentiam.

II. - De Canonico Missam celebrante deque sacris Ministris. — Canonicus celebrans et Ministri sacri se gerunt ut in aliis Missis cum assistentia Episcopi pluviali induti ut diximus in Art. IV Cap. XXVIII Partis III, si agatur de Missa de Requie, vel respective in Art. V et VI Cap. III eiusdem Partis si celebratur Missa de Officio; sed Celebrans, dicto: *Placeat* etc., etiam si celebraverit Missam de Officio, statim legit Evangelium S. Ioannis, vel aliud, iuxta Rubricas; quo absoluto, Celebrans pergunt in Sacristiam, Ministri sacri, retento manipulo, procedunt ad scamnum, si paramentis rubri coloris utantur, alias cum Celebrante pergunt in Sacristiam, ubi, dimissis paramentis, assumunt paramenta rubri coloris, manipulo excepto, ac postea ad Altare revertuntur post Absolutionem, si impertienda.

Quum Episcopus ad Faldistorium procedit, Ministri sacri surgunt; Subdiaconus, comite Caeremoniarum secundo, accedit ad Faldistorium; facta Episcopo reverentia, vel gentiflexione, praeintonat Antiphonam: *Propitius esto*; qua ab Episcopo intonata, genuflexionem, vel reverentiam, iterat et ad suum revertitur locum.

Postquam Episcopus sederit in Faldistorio in suppedaneo collocato, absoluta Oratione: *Deus, qui nos* etc., Ministri sacri si manipuli non retinuerant illos assumunt, dein Diaconus suppedaneum ascendit, manum Episcopi deosculatur, descendit, ad abacum pergunt ex quo Evangelium sumit et ambo se gerunt ut in Missa pontificali ad Evangelii cantum.

Absolute Evangelii cantu, Ministri sacri pergunt ad Sacristiam, ubi deponunt paramenta et reassumunt indumenta choralia, vel, si Canonici, paramenta iuxta ordinem.

III. - De Presbytero Assistente deque Diaconis Assistentibus. — Presbyter Assistens et Diaconi Assistentes se gerunt ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti, sed in fine Missae Episcopus benedictionem non impertit, ut respective diximus in Art. III et IV Capitis III Partis III, si celebratur Missa de Officio, vel ut in Art. III Cap. XXVII eiusdem Partis si Missa de Requie celebratur.

Missa absoluta, si Absolutio impertienda est se gerunt ut in Capite XXIV Partis tertiae.

Absolutione ab Episcopo impertita, vel Missa absoluta si Absolutio impertienda non sit, pergunt ad Sacristiam Capitularem, ubi Presbyter Assistens sumit paramenta sui ordinis, Diaconi Assistentes sumunt amictum et dalmaticam ac postea Presbyter Assistens se recipit inter Canonicos, Diaconi Assistentes pergunt ad Thronum et se gerunt ut in prima Sessione Synodi, sed in hac Sessione Litaniae Sanctorum non canuntur.

IV. - De Vicario Generali. — Vicarius Generalis se gerit ut in prima Sessione.

V. - De Synodi Officialibus. — Omnes se gerunt ut in secunda parte primae Sessionis, mutatis mutandis a Promotoribus circa horam suspensionis et continuationis Sessionis.

VI. - De Caeremoniarum deque Ministris inferioribus. — Omnes se gerunt ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti, sed in fine Missae benedictio non datur, ut diximus respective in Articulis VII, IX et X Capitis III Partis III si celebratur Missa de Officio, vel in Articulo VI Capitis XXVII eiusdem Partis si Missa de Requie celebratur.

Missa absoluta, si Absolutio impertienda est omnes se gerunt ut in Capite XXIV Partis III.

Absolutione impertita vel Missa absoluta, omnes se gerunt ut in prima Sessione Synodi, sed in Sessione hac Litaniae Sanctorum non canuntur.

Si possibile est, in secunda parte huius Sessionis Synodi lectio et discussio Constitutionum synodaliū finiatur, et Episcopus habeat peculiarem sermonem ad Clerum ne in tertia et ultima Sessione Ecclesiae ianuae claudantur.

CAPUT VI.

DE ULTIMA SESSIONE SYNODI DIOECESANAE

2440. — In hac Sessione, si ab Officio currenti permittatur (v. n. 1509) Missa votiva solemnis quae non celebratur pro re gravi, cani potest Missa votiva de SS. Trinitate, addita sub unica conclusione Oratione: *Deus, cuius misericordiae* etc. (Rubr. spec. in Missa pro gratiarum actione); alias Missa de Officio cui additur Collecta pro gratiarum actione.

In pluribus Dioecesibus etiam haec Missa canitur ab Episcopo ritu pontificali.

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2441. — Si Missa canitur ritu pontificali ab Ordinario, tunc omnia parantur ut in Art. I Cap. I Partis III et Missae praemittitur cantus Horae Tertiae vel Nonae.

Si vero canitur Missa solemnis cum assistentia Episcopi, tunc parantur omnia quae notavimus in Art. I Cap. III Partis III.

Si color Missae non est rubeus, parantur etiam paramenta rubei coloris, ut diximus pro continuatione primae Sessionis (v. n. 2431).

Articulus II.

In Functione.

2442. — Omnes se gerunt ut in Missa pontificali ad Thronum (v. Cap. I Partis III) si Ordinarius Missam celebret, alias ut in Missa solemni cum assistentia Episcopi pluviali induti (v. Cap. III Partis III).

2443. — Missa absoluta, si paramenta non sunt rubri coloris, ea ab omnibus deponuntur et omnes assumunt paramenta rubri coloris ac se gerunt ut in secunda Sessione Synodi, sed Antiphona et Psalmus erunt ut in prima Sessione, Orationes vero erunt propriae pro hac Sessione et ita Evangelium proprium erit.

2444. — Absoluto cantu Hymni: *Veni, Creator* etc., Episcopus pergit ad Thronum, deinde **Synodi Promotores** ad eum accedunt et primus dicit: *Reverendissime Pater, Nos Synodi Promotores humillime petimus ut digneris subsignare Constitutiones Synodales et, si Tibi placet, publicetur Decretum pro Synodi conclusione.*

Episcopus respondet: *Ita fiat*; postea accedit ad Altare ubi iam supra eius mensam a Synodi **Secretario** depositae fuerunt Constitutiones Synodales et Decretum pro Synodi conclusione. **Episcopus** retinens mitram et baculum, subsignat Constitutiones et Decretum, dein sedet in Faldistorio, in suppedaneo collocato, et statim **Secretarius** legit, stans in cornu Epistolae eiusdem suppedanei, Decretum.

Decreto publicato, **Vicarius Generalis** accedit ante infimum Altaris gradum et, nomine totius Dioecesis Cleri, brevi sermone Episcopo gratias agit pro felici exitu Synodi.

Sermone absoluto, **Cantores** canunt Canticum: *Benedictus Dominus* etc., et interim Processio sequenti modo ordinatur:

1. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Cantores;
3. Religiosi;
4. Clerici Seminarii;
5. Clerus saecularis;
6. Collegium Parochorum;
7. Capitula Collegialia non insignia;
8. Capitula Collegialia insignia;
Capitulum Cathédrale;
10. Episcopus, medius inter Diaconos Assistentes;
Ministri mitrae et baculi;
12. Ministri libri et candelae;
13. Familiares Episcopi.

2445. — In reditu Processionis, ad portam Ecclesiae Cathedralis Episcopus intonat Hymnum: *Te Deum* etc.; quo absoluto, ante Altare dicit: *Oremus. Nulla est, Domine* etc., ut in Pontificali Romano.

Absoluta Oratione, Episcopus ascendit suppedaneum et sedet in Faldistorio; **Synodi Promotores** se ad eum conferunt atque **primus** dicit: *Reverendissime Pater, instanter ac humillime petimus ut omnia quae in hac Synodo diocesana peracta sunt, diligenter in acta a Notario referantur.* Episcopus dicit: *Ita fiat.* Notarius surgit et dicit: *Conficiam.*

2446. — *Tunc Episcopus surgit, interim Canonicus vel Clericus designatus, iuxta Ecclesiae consuetudinem, ascendit ambonem et cantat Acclamationes, ab Episcopo probatas, ad quas Chorus respondet.*

« *In Synodis autem Dioecesanis magis deceret ut acclamationes et oscula pacis omitterentur*» (Caer. Episc., L. I, cap. XXXI, n. 20). *In aliquibus vero Dioecesibus acclamationes fieri solent in Synodo tantum prima, quae ab Episcopo convocatur.*

2447. — *Absoluto Acclamationum cantu, Secretarius publicat Decretum « de Synodi dimissione », dein Episcopus impertit benedictionem cum Indulgentia plenaria si a Romano Pontifice concessa fuerit (v. Cap. 11 Partis 111) vel consueta (v. n. 866), ac postea Diaconus primus Assistens cantat: Recedamus in pace.*

Articulus III.

Formulae Acclamationum.

1, — Formula ex opere «Thesaurus sacrorum rituum»
D. B. Gavanti desumpta.

2448. — Deo Patri misericordiarum, et Deo totius consolationis et gratiae, omnis laus, honor et gloria in saecula saeculorum.

R. Arnen, Arnen, Arnen.

Beatissimo Domino Nostro N. Papae N., sanctae et universalis Ecclesiae Pontifici, Christiani nominis in omnes terrarum partes propagatio, cunctarum gentium obedientia, pax vera, diuturna prosperitas.

R. Domine Deus, sanctissimum Patrem nostrum Ecclesiae tuae conserva, mitte illi auxilium de sancto, ut eo gubernante, gentes omnes illuminentur, et quae dispersa sunt, in unum Ecclesiae tuae ovile colligantur.

Reverendissimo Domino Episcopo nostro, huius Synodi Praesuli, eiusque Ministris salutaris vigilantia, in laboribus constantia, et felix exitus.

R. Omnipotens Deus, super Antistitem nostrum benedictionum tuarum dona perpetua multiplica.

N. Regi et omnibus Principibus Christianis, catholicae religionis zelus, iustitiae, et pacis foecunditas, et contra Christianae fidei hostes victoria.

17. Princeps coelestis, terrenos Principes catholicae fidei, aequitatis, et concordiae conservatores, atque hostium nostrorum exterminatores custodi.

Civitati, et Diocesi N. tranquillitas, salus et divinarum gratiarum abundantia.

R. Benedic, Domine, filios tuos, et cito in circuitu populi tui ex hoc nunc, et usque in saeculum.

Decretorum huius Dioecesis observantiam salutarem, omnes, qui hic adsumus, unanimi voto a Deo bonorum omnium largitore, humiliter imploremus, intercedente Deipara Virgine Maria Domina nostra, cum beatis Apostolis Petro et Paulo et beatis Patronis nostris N. N. et omnibus Sanctis.

R. Fiat, Fiat. Arnen, Arnen.

2. — Alia Acclamationum Formula.

2449. — Gloria laudis resonet in ore omnium, Patri, Genitaeque Proli, Spiritui Sancto pariter resultet laude perenni.

R. Benedicta sit sancta Trinitas, atque indivisa unitas, confitebimur ei quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Beatae Mariae semper Virgini, Dei Genitrici, ab omni originali culpa praeservatae, cunctorum gentium gloria et obsequium.

R. Recordare Virgo, Mater Dei, dum steteris in conspectu Domini, ut loquaris pro nobis bona.

Beato N. Dioecesis praecipuo Patrono, adiutori et protectori nostro, laus et honor.

R. O qui refulges inclitus inter cohortes coelitus, Dioecesim nostram o N. sancte protegas nostrisque praesis finibus.

Beatissimo Papae nostro N., Pontifici summo, Beati Petri successori in primatu, Christi Vicario, Ecclesiae visibili Capiti, incolunitas, prosperitas, obedientia et omnium populorum reverentia.

R. Dominus conservet cum et vivificet eum et beatum faciat eum in terra, et non tradat eum in manu inimicorum eius. Fiat unum ovile et unus Pastor.

Excellentissimo ac Reverendissimo Episcopo nostro, Synodi primum Praesuli, fidei constantia, puritas dilectionis, sinceritas pacis.

R. Stet et pascat in fortitudine tua, Domine, in sublimitate nominis tui.

Omnibus ex utroque Clero qui ad hanc Synodum accesserunt, totius forma virtutis, auctoritas modesta, pudor constans, innocentiae puritas et spiritualis observantia disciplinae.

R. Haec omnia tribue nobis, omnipotens Deus, ut animas fratrum lucrari Christo et cum eis aeternam gloriam consequi valeamus.

N. Regi nostro, Abrahae fidelitas, Moysis mansuetudo, Iosue fortitudo, David humilitas, Salomonis sapientia.

R. Imperator Angelorum, Rex Regum et Dominus Dominantium det illi pacis tranquillitatem et post vitae prosperum decursum, aeternam haereditatem.

N. Civitati, Clero, et totius Dioecesis Fidelibus pax et bonum.

R. Salvum fac populum tuum, Domine, et benedichaereditatituae.

Haec Dioecesana Synodus, ad maiorem Dei gloriam, ad sanam et orthodoxam doctrinam conservandam, bonos mores tuendos, abusus corrigendos, pacem, innocentiam, pietatem et disciplinam in populo et Clero promovendam, adiuvante Deo, celebrata est; eius Constitutionum observantiam, supplices Te Domine exoramus ut viam mandatorum tuorum, dilatato corde, curramus.

R. Praetende, Domine, nobis dexteram coelestis auxilii ut toto corde perquiramus et quae digne petimus consequi mereamur.

Benedictio Dei sit super nos semper, custodiat et dirigat nos.

R. Ita volumus, ita speramus. Fiat, Fiat. Arnen, Arnen.

Summarium ritus celebrationis synodi dioecesanae

2450. — L - De prima Sessione. — Processio ad domum episcopalem. — Accessus Episcopi ad aulam magnam. — Episcopus assumit paramenta. — Impositio et benedictio incensi. — *Veni, Creator.* — Processio ad Ecclesiam Cathedralem. — Missae praeparatio (Episcopus, repetita Antiphona: *Ne reminiscaris*, nec mitram dimittit, nec surgit). — Episcopus sumit paramenta missalia. — Decantato Evangelio, Episcopus, si placet, sermonem habet. — Post sermonem benedictionem non impertit, nec in fine Missae. — Missa absoluta, Episcopus paramenta dimittit usque ad tunicellam inclusive et pluviale assumit. — Precibus in gratiarum actione absolutis, Episcopus ad Faldistorium accedit.

(Missa absoluta, Episcopus accedere potest ad Faldistorium in medio Presbyterio collocatum. — Dimisso manipulo, intonat Antiphonam, sibi praeintonatam: *Exaudi*, dein genuflectit in Faldistorio. — Incepto Psalmo surgit, accedit ad Thronum. — Paramenta Missae dimittit et se ut supra gerit).

Absoluto Psalmo, Oratio: *Adsumus.* — Litaniae Sanctorum. *Oremus: Flectamus genua; Levate.* — Post Orationem: *Da, quaesumus*

Episcopus suppedaneum Altaris conscendit. — Impositio et benedictio incensi. — Evangelii cantus. — *Veni, Creator.* — *Extra omnes.* — Allocutio: *Venerabiles consacerdotes*; vel, sermo. — Episcopus accedit ad Thronum. — Accipit a Vicario Generali Constitutiones Synodales et Decreta quae Secretario tradit. — Synodi Promotores accedunt ad Thronum. — Lectio Canonum I. C. et Decretorum. — Synodi Officiales accedunt ad designata loca. — Promotores accedunt ad Thronum. — Vocatio singulorum qui Synodo intervenire debent. — Promotores accedunt ad Episcopum. — Fidei Professio. — Approbatio Indicum et Examinatorum Synodaliū, nec non Parochorum Consultorum. — Approbati iusiurandum praestant. — Promotores ad Thronum accedunt. — Lectio et discussio Constitutionum Synodaliū. — Suspensio Sessionis. — Episcopus tradit Vicario Generali Constitutiones Synodales. — Benedictio pontificalis et Indulgentiae publicatio.

11. - De continuatione primae Sessionis. — Episcopus ad Ecclesiam, more solito, accedit. — Sumptis paramentis, recitat Orationem: *Adsumus.* — Promotores accedunt ad Thronum. — Acceptas a Vicario Generali Synodales Constitutiones, Episcopus Synodi Secretario tradit. — Lectio et discussio Constitutionum Synodaliū. — Suspensio lectionis et discussionis. — Promulgatio Decreti pro convocatione secundae Sessionis Synodi. — Benedictio pontificalis.

111. - De secunda Sessione. — Non est necessaria supplicatio sollemnis ante hanc Sessionem. — Episcopus accedit ad Ecclesiam, more solito. — Canitur Missa sollemnis de Requie, vel de Officio, cum assistentia Episcopi pluviali induti. — Post Absolutionem, vel Missam de Officio, Episcopus, Canonici etc. assumunt paramenta rubri coloris. — Episcopus accedit ad Faldistorium, intonat Antiphonam, sibi praeintonatam: *Propitius esto.*

Absoluto Psalmo, Episcopus dicit Orationem: *Nostrorum tibi, Domine, et: Mentibus nostris.* — *Oremus: Flectamus genua; Levate.* — Post Orationem: *Deus, qui nos iustitiam,* omnes se gerunt ut in prima Sessione, sed canitur Evangelium proprium huius Sessionis. — Episcopus loco Allocationis: *Venerabiles consacerdotes*, legit: *Venerabiles et dilectissimi* etc. vel, si placet, sermonem habet. — Episcopus accedit ad Thronum. — Promotores ad cum accedunt. — Vicarius Generalis accedit ad Thronum. — Lectio et discussio Constitutionum Synodaliū. — Suspensio Sessionis. — Episcopus tradit Vicario Generali Constitutiones Synodales. — Benedictio pontificalis.

IV. - De continuatione secundae Sessionis. — Omnes se gerunt ut sub π. II notavimus.

Si possibile, lectio et discussio Constitutionum in hac secunda parte Sessionis finiantur.

V. - De ultima Sessione. — Episcopus, more solito, accedit ad Ecclesiam. — Praemisso cantu Horae Tertiae vel Nonae, si ipse Episcopus celebrat, canitur Missa vel votiva, vel de Officio, addita Collecta pro gratiarum actione. — Missa absoluta, si paramenta non sunt rubri coloris, Episcopus, Canonici etc., assumunt paramenta rubri coloris. — Omnes se gerunt ut in secunda Sessione. — Antiphona et Psalmus ut in prima Sessione. — Orationes propriae sunt huius Sessionis et ita Evangelium proprium est. — Post: *Veni, Creator*, Promotores accedunt ad Thronum. — Episcopus accedit ad Altare et subsignat Constitutiones. — Publicatur Decretum pro Synodi conclusione. — Vicarius Generalis habet brevem sermonem. — *Benedictus*. — Processio. — Ad Ecclesiae ianuam Episcopus intonat: *Te Deum*. — Ante Altare Oratio: *Nulla est, Domine*. — Episcopus ascendit suppedaneum et in Faldistorio sedet. — Promotores accedunt ad eum. — Dicto a Notario: *Conficiam*, canuntur Acclamationes. — Legitur Decretum « *De Synodi dimissione* ». — Benedictio pontificalis. — Publicatio Indulgentiae.

CAPUT VII.

DE CONCILIO PROVINCIALI GENERATIM

2451. — « In singulis provinciis ecclesiasticis celebretur provinciale Concilium vicesimo saltem quoque anno » (C. I. C. 283).

Concilium convocandum est a Metropolita, eoque impedito vel Sede metropolitana vacante, a Suffraganeo antiquiore promotione ad Ecclesiam suffraganeam.

Qui convocat Concilium locum intra fines territorii provinciae etiam eligere debet ad illud celebrandum, auditis omnibus qui assistere debent cum suffragio deliberativo; generatim eligenda est Ecclesia Metropolitana, nisi iusta adsint impedimenta (/i. c., 284).

2452. — Dies inchoationis Concilii per publicum edictum, affigendum portis Metropolitanae Ecclesiae, Cathedralium Suffraganeorumque Ecclesiarum eorum qui ex iure interesse debent Concilio cum voto deliberativo, ceterisque locis consuetis denuntietur, et die Epiphaniae

loco suo inter dies festos pronuntietur et promulgetur (v. n. 1591) tam in Ecclesia Metropolitana quam in quibuscumque Ecclesiis Cathedralibus Suffragandorum aliisque Ecclesiis Praelatorum de quibus supra.

Quae diximus de Synodo Dioecesana circa modum fidelibus denuntiandi dies convocationis valent etiam pro Concilio Provinciali (v. n. 2370).

2453. — Aliquibus diebus ante convocationem Concilii Provincialis, de mandato Metropolitanae publicatur a caeremoniarum Magistro instructio pro iis qui Concilio intervenire tenentur et in ea diligentissime adnotentur dies, horae et loca uniuscuiusque convocationis necnon quo habitu induantur.

Indumenta pro:

Episcopis: habitus praelatitius violacei et nigri coloris, rocchettum, mantelletum, mozzetta, mitra ex tela aurea.

Administratoribus Apostolicis, Vicariis et Praefectis Apostolicis caractere episcopali carentibus: habitus praelatitius violacei coloris, rocchettum, mantelletum, mitra simplex.

Abbatibus et Praelatis nullius: si ex Clero saeculari, omnia ut Episcopi; si ex Clero regulari habitus praelatitius erit coloris suae religionis.

Vicariis Capitularibus: habitus praelatitius nigri coloris (nisi ex alio capite uti possint habitu praelatitio violacei coloris), rocchettum, mantelletum.

Procuratoribus Episcoporum:

Canonicis Ecclesiae Metropolitanae: ' habitus choralis ut

Procuratoribus capitulorum: i in diebus sollemnioribus.

Canonicis ecclesiarum collegialium:

Officialibus Concilii, nisi Canonici vel Religiosi: superpelliceum.

Consultoribus dioecesanis: habitus choralis vel alius quo ex privilegio uti possunt coram Ordinario.

Superioribus maioribus Religionum clericalium: habitus choralis.

Abbatibus Regiminis: superpelliceum vel rocchettum, iuxta privilegium, mantelletum, mozzetta, mitra alba ex lino.

Ceteris provinciae Clericis: superpelliceum vel aliud chorale indumentum quo, ex privilegio ratione muneris, coram Ordinario uti possunt in diebus sollemnioribus.

Cubicularii Secreti cuiusque gradus uti possunt veste violacea.

Qui vero habent romanam praelaturam pariter veste violacea uti possunt et si vel paramenta vel indumenta choralia assumere non debeant, super rocchettum assumant mantelletum.

CAPUT VIII.

DE CONGREGATIONE PRIVATA
ANTE CONCILIUM PROVINCIALE

2454. — Congregatio haec fieri potest vel in aedibus Metropolitanae, vel in Seminario, vel in altero convenienti loco.

In aula designata praeparatur ampla mensa cooperta panno viridis coloris et super eam collocantur: Imago Crucifixi, tabella cum Oratione: *Adsumus*, omnia quae scribendo opus sunt; ante locum Metropolitanae: parva campanula. Ad caput mensae: sedes pro Metropolitana, ad latera vero: sedes pro Patribus.

2455. — Statuta hora, **Metropolita**, habitu praelatitio indutus cum mozzetta supra rocchettuin, accedit ad aulam cum Episcopis, pariter habitu praelatitio indutis cum mantelletto supra rocchettuin.

Praecedentia inter Episcopos suffraganeos in Concilio Provinciali definienda est a die praeconizationis seu electionis in episcopatum, non vero a die promotionis ad sedem suffraganeam (Caer. Episc. L. I, cap. XXXI, n. 15; ex Resp. Pont. Comm. ad Cod. Can. authentice interp. die 10 novembr. 1925).

Metropolita recitat Orationem: *Adsumus* etc., deinde si quis Pater impedimento detentus absens sit, Patribus absentiae causam et nomen Procuratoris propositi denuntiat.

Omnibus Patribus probantibus, **Metropolita** pulsat campanulam et aulam ingreditur **Curiae metropolitanae Cancellarius**, cui defertur munus exarandi Decretum pro admissione Concilio Procuratorum Patrum absentium.

r. Infi

2456. — **Metropolita** praesentat Patribus elenchum cum nominibus eorum qui ad Concilium cum voto consultivo vocati sunt ac postea proceditur ad electionem Officialium eiusdem Concilii. Metropolita quoque Patribus proponit formulam iuramenti praestandi a seipso, nomine omnium qui gaudent iure voti deliberativi, et aliam formulam iuramenti praestandi vel a digniore Procuratore Patrum absentium vel a prima Dignitate Capituli Metropolitanani, nomine etiam eorum qui iure voti consultivi gaudent. Praeses proponit etiam Patribus formulam de Fidei professione ab omnibus ad Concilium vocati emittendam, ac postea exponit Ritus peragendum in Functionibus et methodus servanda sive in Sessionibus sive in Congregationibus generalibus.

CAPUT IX.

DE CONGREGATIONE GENERALI PRIMA CONCILII PROVINCIALIS

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2457. — In capite aulae designatae erigitur Thronus pro Metropolitana, exornatus panno serico rubri coloris; super infimum gradum, ad sinistram Cathedrae, collocatur basis pro Cruce.

Apud Thronum statuitur parva mensa super quam praeter ea quae scribendo opus sunt, ponitur: stola rubri coloris et tabella cum Oratione: *Adsumus*.

A lateribus Throni collocantur mensae, panno viridi coloris connectae; apud mensas: sedes pro Patribus.

Alia mensa collocatur pro Secretario et Notario Concilii; disponuntur sedes pro eiusdem Concilii Promotoribus et ceteris Officialibus, necnon scamna pro Canonicis Ecclesiae Metropolitanae ac pro reliquis qui Concilio interesse debent.

Super mensas disponuntur omnia quae scribendo opus sunt.

Pars IV. - Sectio III. - De sacris functionibus extraordinariis

Dispositio in aula Congregationum.

• | r

Mensae pro: Metropolita, 1; Patribus, 2; Secretario et Notario, 3.
Scamna pro: Promotoribus, 4; Ceteris Officialibus, 5; Canonicis Ecclesiae Metropolitanae, 6;
Procuratoribus Capitulorum, 7; Ceteris, iuxta ordinem praecedentiae, ad Concilium vo-
cati, 8.

Articulus II.

De Congregatione.

2458. — Statuta hora, Patres, habitu praelatio induti iuxta intimationem caeremonialem, conveniunt in aulam attiguam cubiculo Metropolitanae et cum eo, invitante Caeremoniario, accedunt ad aulam Congregationum, praecedente Crucifero.

Quum Patres aulam ingrediuntur, omnes surgunt.

2459. — Metropolita accedit ad Thronum, sedet, et, tradito Caeremoniario bireto, stolam accipit, dein surgit ac, Patribus stantibus, ceteris genuflexis, recitat Orationem: *Adsumus* etc.; qua completa, sedet et biretum accipit.

Tunc a Cancellario Curiae Metropolitanae legitur Decretum de Officialium electione, qui singuli respondent: *Adsum* et, invitante Caeremoniario, se conferunt ad locum designatum. Deinde Promotores Concilii accedunt ad Thronum; reverentia, vel genuflexione, Metropolitanae peracta, dignior dicit: *Nos N. et N. Promotores Concilii, Reverendissime Pater, huius ecclesiasticae Provinciae Metropolita, humillime et instanter petimus, ut, consentientibus Reverendissimis Patribus, initium eiusdem Concilii decernere digneris.*

Metropolita dicit: *Reverendissimi Patres, placetne vobis?*

2460. — Tunc Concilii Secretaries una cum Notario, comite Caeremoniario secundo, reverentia, vel genuflexione, Metropolitanae facta, se confert ad singulos Patres qui respondent: *Placet*, vel: *Non placet*, deinde accedit ad Metropolitanum cui dicit: *Reverendissime Pater, omnibus Patribus placuit*, vel: *non placuit*.

Si Patres omnes affirmative responderunt Metropolita ait: *Deo gratias. Attamen priusquam Decretum nostrum edatur, praecipimus ut canones Iuris Canonici ad rem pertinentes clare et distincte legantur.*

Tunc Secretaries, vel Secretarii adiutor, legit canones Iuris Canonici a n. 283 usque ad n. 287 inclusive, et canones 290 et 291, ac postea a Secretario legitur Decretum.

2461. — Lectione Decreti completa, Promotores iterum ad Thronum accedunt et dignior dicit: *Nos Concilii Promotores, Reverendissime Pater, instamus ut omnes qui, vel de iure, vel de Patrum consensu, Concilio acciti fuerunt, vocentur et tum a Procuratoribus Patrum absentium tum a Procuratoribus Capitulorum exhibeantur Litterae procuratoriae.*

Cui Metropolita respondet: *Ita fiat.*

Tunc Concilii Notarius surgit et ex elencho legit nomina eorum qui, vel ex iure, vel ex Patrum consensu, Concilio intéressé debent. Vocati respondent: *Adsum.* Notarius absentium nominibus signum apponat.

Procuratores, dicto: *Adsum,* litteras procuratorias Adiutori Secretarii tradunt, qui, litteras omnes collectas, Metropolitae porrigit pro recognitione.

Metropolita, litteris procuratoriis recognitis, dicit: *Admittantur omnes qui litteras procuratorias exhibuerunt.* Tunc Procuratores, in-nuente Caeremoniario secundo, sedent locis designatis.

2462. — Metropolita, ad nutum Caeremoniarii, surgit et cum eo omnes surgunt; tacto pectore dextera manu, legit formulam *ude secreto servando*» nomine etiam Patrum, qui pariter, tacto pectore dextera manu, submissa voce, repetunt verba formulae; qua lecta, Metropolita et Patres sedent.

Tunc dignior ex Procuratoribus Patrum, si adsit, vel prima dignitas Capituli Metropolitani, tacto dextera manu pectore, legit formulam « *de secreto servando* », nomine etiam eorum qui ad Concilium vocati sunt cum voto consultivo et Officialium eiusdem Concilii qui pariter, tacto pectore dextera manu, verba formulae, submissa voce, repetunt.

2463. — Deinde Promotores se conferunt ad Thronum et dignior dicit: *Reverendissime Pater, humillime petimus ut lectionis Canonum Concilii eorumque discussionis initium fiat.* Cui Metropolita: *Ita fiat, sed praemittatur lectio Decreti nostri « de normis servandis in discussione ».*

Secretarii adiutor Decretum legit ac postea Canones.

2464. — Si, ob disputationem, aliquis Canon corrigatur, mutationes supponantur Patrum consensui a Metropolita per interrogationem: *Placetne vobis, Reverendissimi Patres?* Tunc Secretarius una cum Notario, comite Caeremoniario secundo, reverentia, vel genuflexione, Metropolitae facta, se confert ad singulos Patres qui, ut supra, respondent: *Placet,* vel: *non placet.* Deinde Secretarius accedit ad Metropolitani cui dicit: *Reverendissime Pater, omnibus Patribus placuit,* vel: *Reverendissimis Patribus placuit, excepto vero Reverendissimo Patre N. Episcopo N., cui non placuit.* Quum vero Canon corrigendus sit, Metropolita dicit Secretario: *Canon sequenti modo corrigatur.*

2465. — Tempestive, nisi iam a Metropolita suspensionis signum datum fuerit, Promotores ad Thronum accedunt et dignior dicit: *Riverendissime Pater, rogamus te ut ob horae tarditatem lectio et discussio Canonum in crastinum differantur; omnia vero quae in hac Congregatione peracta sunt a Notario Concilii diligenter in acta reticentur.*

Metropolita respondet: *Ita fiat.* Tunc **Notarius** surgit et dicit: *Conficiam.*

Secretarius legit Decretum pro convocatione primae Sessionis Concilii.

2466. — Publicato Decreto, ad nutum **Caeremoniarum primi**, omnes surgunt et **Metropolita** recitat Orationem: *Agimus tibi gratias* etc.; qua absoluta, stolam dimittit et, praecedente **Crucifero**, omnibus Patribus sequentibus, ab aula discedit.

CAPUT X.

DE PRIMA SESSIONE CONCILII PROVINCIALIS

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

(Color paramentorum erit ruber).

2467. — A) In Ecclesia Metropolitana

Ecclesia exornanda est ut diximus in Articulo I Capitis IV huius Sectionis et pariter Altare maius, sed super eius mensam collocatur s. Pallium cum spinulis in lance.

a) Si Metropolita commode praeesse potest in Sede sua et in Faldistorio collocato in medio suppedaneo Altaris maioris, tunc disponuntur scamna pro Patribus ceterisque qui ad Concilium vocati fuerint, quomodo fieri potest per amplitudinem Presbyterii; quod si Presbyterium angustum sit, e regione Throni collocantur scamna cum postergali panno serico rubri coloris contexta, cum suppedali duorum graduum, cooperto tapeto viridis coloris, pro Patribus Concilii.

In eadem linea, si possibile, vel e regione Altaris in latere Epistolae statuuntur altera scamna humilia cum postergali, panno laneo rubri coloris cooperta, cum uno tantum gradu, pro Patrum absentium Procuratoribus.

In latere Evangelii scamna pariter cum postergali panno ex lana rubri coloris cooperta, cum uno tantum gradu, pro Abbatibus regularibus de regimine.

Scamna pro Capitulorum Procuratoribus, Superioribus maioribus Religionum clericalium, Officialibus Concilii sint aequalia, quoad fieri possit, tum forma tum etiam ornatu, scilicet cum postergali, cooperta panno ex lana rubri coloris et cum uno tantum gradu.

A tergo scamnorum statuuntur scamna, cooperta panno ex tela rubri coloris absque suppedaneo.

Scamna pro Capitulorum Procuratoribus, Superioribus maioribus Religionum clericalium etc., atque pro ceteris de Clero ecclesiasticae Provinciae, statuuntur proxime Presbyterio ita ut ferine conjuncta sint cum ceteris scamnis in eodem Presbyterio exstantibus.

In latere Epistolae in Presbyterio collocatur pulpitum cum baldachino et non longe ab eo parvum pulpitum, absque baldachino, pro lectione Decretorum et Canonum. Congruo in loco adsit Faldistorium et tres mensae, panno coopertae, in quibus disponuntur atramentaria, calami, charta, etc. Duae ex his mensis, absoluta Missa, collocantur ad sinistram Throni, tertia, cum opus sit, collocatur ante Métropolitain.

**Dispositio ad primam Sessionem Concilii si Métropolitae praeest
iivsua Sede.**

F. I. - Faldistorium; eius locus in initio Sessionis Concilii. — F. II. Faldistorium; eius locus durante Sessione. — S.P. = Scamnum pro Patribus Concilii. — S.P.P. Scamnum pro Patrum Procuratoribus. — S.A.R. Scamnum pro Abbatibus regularibus de regimine. — A. - Abacus. — M. I. Mensa pro Métropolitae. — M. II. Mensa pro Concilii Promotoribus. — M. III. Mensa pro Secretario et Concilii Notario. — P. = Pulpitum cum baldachino. — p. I. Pulpitum parvum absque baldachino. — + . Basis pro Cruce Metropolitae.
Scabellum pro: Presbytero Assistente, 1; Diaconis Assistantibus, 2; Diacono Missae, 3; Subdiacono Missae, 4; Ministro baculi, 5; Ministro mitrae, 6; Ministro libri, 7; Ministro candelae, 8; Caeremoniario Metropolitae, 9; Caeremoniario Patrum, 10; Caeremoniario Capituli Metropolitani, 11.
Scamna pro: Procuratoribus Capitulorum, 1; Superioribus maioribus Religionum clericalium, II; Officialibus Concilii, III; Capitulis Collegialibus, IV; Collegio Parochorum, V; Clero ecclesiasticae Provinciae, VI; Religiosis, VII.

b) Si vero vel ob Presbyterii angustiam, vel ob eiusdem situm, Clerus qui in Ecclesia navi exstat commode sacris Functionibus adsistere nequit, tunc in medio navi principali, extra Presbyterii cancellos, erigatur Altare ornandum ut supra diximus. In latere Evangelii collocatur Thronus (v. n. 398) et ad eius latera statuuntur pro Canonicis Ecclesiae Metropolitanae scamna, panno cooperta cum postergali absque brachiis et elevata per unum gradum a pavimento.

E regione Throni collocantur scamna pro Patribus, ut supra notavimus, et in eadem linea scamna pro Patrum absentium Procuratoribus.

E regione Altaris in latere Evangelii: scamna pro Abbatibus regularibus de regimine.

Pariter e regione Altaris, sed in utroque latere scamna pro Capitulorum Procuratoribus, etc., ut supra.

Mensae, pulpitum cum baldachino et parvum pulpitum disponuntur ut supra.

**Dispositio ad primam Sessionem Concilii si erigatur Altare extra
presbyterii cancellos.**

PRESBYTERIUM

F. I. => Faldistorium; eius locus in initio Sessionis Concilii. — F. II. Faldistorium; eius locus, durante Sessione. — S.P. Scamna pro Patribus Concilii. — S.P.P. = Scamna pro Patrum Procuratoribus. — S. C. M. = Scamna pro Canonicis Ecclesiae Metropolitanae. — S.A.R. = Scamna pro Abbatibus Regularibus de regimine. — A. = Abacus. — M. I. = Mensa pro Metropolitana. — M. II. = Mensa pro Concilii Promotoribus. — M. III. = Mensa pro Secretario et Notario. — + ■ Basis pro Cruce Metropolitanae.

Scabella pro: Presbytero Assistente, I; Diaconis Assistantibus, 2; Diacono Missae, 3; Subdiacono, 4; Ministro baculi, 5; Ministro mitrae, 6; Ministro libri, 7; Ministro candelae, 8; Caeremoniario Metropolitanae, 9; Caeremoniario Patrum, 10; Caeremoniario Capituli Metropolitanani, 11.

Scamna pro: Procuratoribus Capitulum, I; Superioribus maioribus Religionum clericalium, II; Officialibus Concilii, III; Capitulis Collegialibus, IV; Collegio Parochorum, V; Clero ecclesiasticae Provinciae, VI; Religiosis VII.

P. — Pulpitum cum baldachino. — p. — Pulpitum parvum absque baldachino.

I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam disponuntur paramenta pro Ministris sacris, scilicet pro Diacono: dalmatica, stola, cingulum, alba et amictus; pro Subdiacono: tunicella, cingulum, alba et amictus.

Super alias mensas disponuntur paramenta pro Canonicis, scilicet: si praebendae sunt distinctae: pluvialia, pro Dignitatibus; planetae pro Canonicis Presbyteris; dalmaticae, pro Canonicis Diaconis; tunicellae pro Canonicis Subdiaconis; pro omnibus: amictus.

Si vero praebendae non sunt distinctae, tunc pro Dignitatibus: pluvialia; pro ceteris Canonicis: planetae.

II. - In Sacristia maiori parantur candelabra pro Ceroferariis sex; tres Cruces processionales.

B) In domo Metropolitanae

I. - In aula magna. — Praeparantur omnia quae diximus sub n. 2371, B), I, II, III, IV, V et VI, sed super abacum collocantur etiam duo candelabra pro Ceroferariis. Ad sinistram Faldistorii statuitur basis pro Cruce.

Scamna pro Patribus Concilii, pro Patrum absentium Procuratoribus, pro Canonicis Ecclesiae Metropolitanae, pro Abbatibus regularibus de regimine disponuntur pro loci capacitate.

II. - In cubiculo aliquo aulae magnae attiguo. — Super mensas disponuntur pluvialia, amictus et mitrae ex tela aurea pro Episcopis, Abbatibus vel Praelatis *nullius*; pluvialia, amictus et mitrae ex tela linea pro Administratoribus Apostolicis, pro Vicariis et Praefectis Apostolicis, pro Vicariis Capitularibus, pro Abbatibus regularibus si adsint; pluvialia et amictus pro Patrum absentium Procuratoribus. Super aliam mensam parantur: pluviale pro Presbytero Assistente; dalmaticae pro Diaconis Assistentibus, tres amictus; quatuor pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi; duae vimpae.

Adsit quoque vasculum aquae benedictae cum aspersorio; thuribulum cum navicula; in eodem cubiculo, vel in alio, disponuntur super mensas indumenta canonica pro Capitulum Procuratoribus.

Caput X. - De Prima Sessione Concilii Provincialis

dispositio in aula magna domus Metropolitanae.

F. = Falditorium. — A. = Abacus. — + =» Basis pro Cruce Metropolitanae.
Scamna pro: Patribus, 1; Procuratoribus Patrum absentium, 2; Canonicis Ecclesiae Metro-
politanae, 3; Abbatibus regularibus de regimine, 4.

32 — Moretti, *De s. Functionibus* . HI.

Articulus II.

In Functione.

2468. — A) De Metropolita

Metropolita se gerit ut Episcopus Ordinarius ad Synodum dioecesanam, sed, expleto Hymno: *Veni, Creator* etc., et decantatis verbis: *Extra omnes*, sermonem ad Patres Concilii habet, dein, ad Thronum accedit et, instantibus Promotoribus, elata voce, dicit: *Publicetur Decretum*. Quo publicato dicit: *Decernimus nostri Concilii Provincialis... initium fieri et iam factum est*.

Promotoribus instantibus ut professio Fidei a Patribus emitatur, Metropolita respondet: *Ita decernimus et declaramus*.

Postquam a Concilii Notario omnes nomine vocati fuerint, Metropolita surgit et ipse legit Decretum «*de Fidei professione*» ac postea se gerit ut in Dioecesana Synodo.

Emissa a Patribus Fidei professione, Promotoribus petentibus, vel lectionem Canonum qui discussi fuerunt in Congregatione generali, vel absolutionem Sessionis, dicit: *Habeatur sententia Patrum*.

Si Sessio continuatur, Secretario referenti Patrum sententiam dicit: *Canones legantur*.

Si vero Sessio absolvatur, tunc dicit: *Publicetur Decretum pro convocatione secundae Congregationis generalis; omnia autem quae in hac Sessione peracta sunt, a Notario Concilii diligenter in acta referantur*.

Si ipse Sessionis finem desiderat, dicit: *Reverendissimi Patres, quum publicatio Canonum qui in Congregatione generali prima lecti et discussi fuerunt prae temporis brevitate hac mane absolvi non possit, placetne vobis ut differatur ad secundam Concilii Sessionem?*

Publicato a Secretario Decreto pro convocatione Congregationis generalis secundae, Metropolita impertit benedictionem pontificalem ut in fine primae Sessionis Synodi dioecesanae.

B) De Patribus Concilii

2469. — Statuta hora, Patres, habitu praelatio induti iuxta intimationem caeremonialem, accedunt ad aulam iam designatam in aedibus Metropolitae, ibique eius adventum expectant ac postea cum eodem accedunt ad aulam magnam, ad cuius ianuam se gerunt ut in aspersione aquae benedictae.

2470. — Quum Metropolita de Faldistorio surgit, et ipsi surgunt, dimittunt Crucem pectoralem ac mozzettam, vel mantelletum, dein assumunt amictum, Crucem pectoralem, et pluviale ac postea sedent. Quando Diaconus Metropolitae mitram imponit, de manu Cappellani mitram accipiunt et ipsi sibi imponunt. Surgente Metropolita, et ipsi surgunt cum mitra, quam per seipsos dimittunt quando Diaconus primus Assistens Metropolitae mitram aufert; genuflectente Metropolita, et ipsi genuflectunt ac pileolum dimittunt.

Prima strophæ Hymni: *Veni, Creator* etc., decantata, reassumunt pileolum ac surgunt; cum tempus sit, in Processione incedunt post Capitulum Metropolitanum.

2471. — In ingressu Presbyterii reverentiam Cruci peragunt, ad scamna se conferunt, ibique, cum Metropolita sedet in sua Sede, et ipsi sedent. Quum Metropolita manus lavat, Patres surgunt cum mitra ac postea sedent. Quando Metropolita de Throno descendit, iterum surgunt et eiusdem salutationi respondent, dein mitram dimittunt.

2472. — Patres in mitra assumenda vel dimittenda se Metropolitae conformant, sed eam retinent quando Metropolita, lecto Offertorio, ad Altare accedit; thurificatione accepta, mitram sibi imponunt. In ceteris se Choralibus conformant etiam durante Sessione, sed quoad mitram, ut diximus supra, se Metropolitae conformant.

2473. — Emissa a Metropolita Fidei professione, Patres de scamno discedunt et se conferunt ad Altare, ubi coram Metropolita semicirculum efficiunt. Dignior legit formulam, nomine etiam aliorum Patrum; qua lecta, accedit ad Metropolitanum, imponit utramque manum libro Evangelii aperto et dicit: *Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia*; deinde descendit per Evangelii latus; interim per latus Epistolae ascendit secundus Episcopus, qui ante Metropolitanum legit ratificationis formulam, scilicet: *Et Ego N. Episcopus N. recipio, promitto, spondeo, profiteor, detestor, anathematizo, voveo et iuro in formula professionis fidei modo lecta, singula singulis referendo*.

Imponens utramque manum super Evangeliorum librum apertum, adiungit: *Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia*. Ceteri Patres ita se gerunt.

2474. — Ad benedictionem Patres mitram dimittunt; qua impertita, deponunt pluviale, Crucem pectoralem et amictum, reassumunt mozzettam, vel mantelletum, ac Crucem, sedent et bireto caput operiunt.

Quum Metropolita de Throno descendit, surgunt omnes et suis in locis genuflectunt, cum Metropolita breviter in Faldistorio orat. Eodem surgente, et ipsi surgunt atque eum sequuntur.

2475. — Procuratores Patrum absentium, Capitulum Procuratores, Abbates regulares de regimine, Officiales Concilii, statuta hora, conveniunt in domum Metropolitae et accedunt ad loca designata ubi assumunt vestes chorales.

Caeremoniario invitante, accedunt omnes ad aulam magnam, ubi **Procuratores Patrum et Abbates regulares** se conferunt ad scamna, ceteri vero disponuntur a Caeremoniario pro opportunitate.

Presbyter assistens, Diaconi assistentes et Ministri sacri se gerunt ut respective diximus in Art. IV et V Capitis IV huius Sectionis.

c) De Concilii Officialibus

a) De Promotoribus.

2476. — Completo sermone ad Patres Concilii, **Promotores** eiusdem Concilii accedunt ad Metropolitanum et primus dicit: *Reverendissime Pater et huius ecclesiasticae Provinciae Metropolitae, instanter et humillime petimus ut publicetur Decretum « de inchoato Concilio quod, hesternae die, in Congregatione generali, lectum fuit.*

Postquam Metropolitae, publicato Decreto, dixerit: *Decernimus... et iam factum est,* **Promotores** iterum accedunt ad Metropolitanum et prior dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus ut omnes qui, vel de iure, vel de Patrum consensu, acciti fuerunt ad Concilium, nomine vocentur, deinde a Paternitate Vestra Reverendissima necnon a Reverendissimis Patribus Fidei professio emittatur.*

Promotores ad Metropolitanum revertuntur, emissa a Patribus Fidei professione, et, pro tempore, primus dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus ut, consentientibus Reverendissimis Patribus, publicentur Canones in Congregatione generali prima lecti et discussi.*

Vel:... *Patribus, ob horae tarditatem, haec prima Concilii Sessio absolvatur, et in secunda Sessione Canones lecti et discussi in prima Congregatione generali publicentur.*

Vel si initium Canonum publicatio habuerit:... *Patribus, publicatio Canonum suspendatur et in secundam Sessionem differatur.*

b) De Concilii Secretario.

2477. — Dicto a Metropolitae: *Publicetur Decretum,* Secretarius de manu eiusdem Metropolitae Decretum accipit, pulpitem ascendit et legit clara ac distincta voce Decretum.

Emissa a Patribus Fidei professione, Secretarius una cum Notario, comite Caeremoniario, Metropolitae reverentia, vel genuflectione facta, se confert ad singulos Patres; responsis ab omnibus acceptis, accedit ad Metropolitanum cui dicit: *Reverendissime Pater, omnibus Patribus placuit;* deinde pulpitem ascendit et legit vel Canones, vel Decretum pro convocatione secundae Congregationis generalis.

c) De Notario.

2478. — Postquam Metropolitae Promotoribus postulantibus ut omnes qui Concilio interesse debent nomine vocentur, responderit: *Ita decernimus et declaramus,* se gerit ut ad primam Sessionem Synodi dioecesanae (v. n. **2407**).

Emissa a Patribus Fidei professione, una cum Secretario, comite Caeremoniario, facta Metropolitae reverentia, vel genuflectione, se confert ad singulos Patres; responsis ab omnibus acceptis, ad Metropolitanum accedit, ac postea revertitur ad suum locum.

In fine Sessionis, postquam Metropolitae dixerit:...: *in acta referantur,* surgit et dicit: *Conficiam.*

d) De Caeremonariis.

2479. — Caeremoniarii se gerunt ut in prima Sessione Synodi dioecesanae (v. Cap. IV, Art. VII, E et F), sed animadvertit ad sequentes variationes.

1. - Ordo Processionis ad domum Metropolitae:

1. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Religiosi;
3. Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;
4. Cantores;
5. Clerici Seminarii;
6. Clerus ecclesiasticae Provinciae;
7. Collegium Parochorum;
8. Capitula Collegialia non insignia;
9. Capitula Collegialia insignia;

10. Clericus deferens Crucem Ecclesiae Metropolitanae, medius *inter* Ceroferarios;

11. Clerus Ecclesiae Metropolitanae;

12. Beneficarii;

13. Prima Dignitas Capituli Metropolitanani habitu canonicali induta, medius inter Diaconos Assistentes, pariter habitu canonicali *indutos*;

14. *Capitulum Metropolitanum; Presbyter Assistens, nisi sit prima Dignitas, pluviali indutus incedit inter Dignitates; Ministri sacri paramentis indutis incedunt inter Canonicos.*

II. - Ordo Processionis ad Ecclesiam Metropolitanam:

1. *Crucifer, medius inter Ceroferarios;*

2. *Religiosi;*

3. *Subdiaconus Crucifer, medius inter Ceroferarios;*

4. *Cantores;*

5. *Clerici Seminarii;*

6. *Clerus ecclesiasticae Provinciae;*

7. *Collegium Parochorum;*

8. *Capitula Collegialia non insignia;*

9. *Capitula Collegialia insignia;*

10. Crucifer Ecclesiae Metropolitanae, medius inter Ceroferarios;

11. Clerus Ecclesiae Metropolitanae;

12. Beneficarii;

13. Officiales Concilii non adscripti nobiliori Collegio;

14. Superiores maiores Religionum Clericalium;

15. Procuratores Capitulorum;

16. Abbates Regulares de regimine;

17. Thuriferarius;

18. Crucifer deferens Crucem archiepiscopalem, medius inter Ceroferarios;

19. Capitulum Metropolitanum;

20. Procuratores Patrum absentium;

21. Vicarii Capitulares;

22. Praefecti Apostolici;

23. Vicarii Apostolici;

24. Abbates et Praelati *nullius*;

25. Administratores Apostolici;

26. Episcopi;

27. Archiepiscopi;

28. Subdiaconus;

29. Diaconus ad sinistram Presbyteri Assistentis;

30. Metropolita inter Diaconos Assistentes;

31. Ministri libri et candelae;

32. Ministri mitrae et baculi;

33. Familiares Metropolitanae;

34. Praelati, nulli Collegio supra notato adscripti, in habitu praelatio.

2480. — **Ordo thurificationis.** — Diaconus, thurificato triplici ductu Metropolita, incensat, duplici ductu, Presbyterum Assistentem et Diaconos Assistentes ac postea, triplici ductu, incensat Episcopos, dein, duplici ductu, Abbates et Praelatos *nullius*, ceteros Patres, Procuratores Patrum absentium, Canonicos Ecclesiae Metropolitanae, Abbates de regimine ac postea se confert ad Altare et, more solito, incensat Subdiaconum ac thuribulum porrigit Thuriferario qui, Diacono thurificato, ceteros incensat, uno tantum ductu, iuxta ordinem praecedentiae, postremo populum.

2481. — **Ordo in donanda pace.** — Presbyter Assistens, postquam pace a Metropolita acceperit, eam dat digniori Episcopo, primo Administratori Apostolico, primo Abbati vel Praelato *nullius*, primo Vicario Apostolico, primo Praefecto Apostolico, primo Vicario Capitulari, primo Procuratori Patrum absentium, primae dignitati Capituli Metropolitanani, primo Canonico Presbytero, primo Canonico Diacono, primo Canonico Subdiacono, primo Abbati regulari. Reversus ante infimum Altaris gradum pacem dat Caeremoniario qui eam defert singulis qui consistunt in capite cuiuscumque scamni.

D) De Cappellanis Patrum

2482. — Cappellani Patrum, cum Metropolita, facta brevi oratione, accedit ad Faldistorium apud Altare aulae magnae, pergunt ad cubiculum eidem aulae contiguum et sumunt Patrum paramenta, adiuvantibus aliis Clericis, dein revertuntur ad singulos Patres.

Quum Metropolita dimittit Crucem pectoralem et cappam, Cappellani adiuvant Patres, in deponenda Cruce pectorali et in exuenda mozzetta, vel mantelletto, dein adiuvant eos in assumendis amictu, Cruce pectorali, et pluviali.

Quum Diaconus Metropolitanae mitram imponit, Cappellani Patribus porrigunt mitram et apud cos consistunt. Quum Patres mitram

dimittunt, ex eorum manibus Cappellani eam accipiunt ac eisdem porrigunt, cum opus sit.

In Processione incedunt ad dexteram vel sinistram Patris cui *adsistunt et super sinistrum* brachium deferunt mozzettam, *vel mantelletum*, eiusdem Patris.

In Ecclesia Metropolitana sedent super infimum gradum scamni Patrum et cum consistere debent, recedunt in parte, ne Patribus *terga* obvertant.

Sessione completa, adiuvant Patres in deponendis paramentis *et in reassumendis mozzetta, vel mantelletto, et Cruce pectorali.*

Ministri inferiores se gerunt ut in prima Sessione Synodi Dioecessanae (v. Art. IX Cap. IV huius Sectionis).

CAPUT XI.

DE CONGREGATIONE GENERALI SECUNDA

2483. — Omnia praeparantur *et omnes se gerunt ut* notavimus in Art. I et II Capituli IX huius Sectionis, sed *Concilii Promotores*, postquam *Metropolita recitaverit Orationem: Adsumus* etc., ad eum accedunt et *primus* dicit: *Reverendissime Pater et huius ecclesiasticae Provinciae Metropolita, instanter et humillime petimus, omnibus Patribus consentientibus, ut lectio et discussio Canonum continuentur.*

Cui *Metropolita* respondet: *Si Reverendissimis Patribus placet, ita fiat, sed iterum lectioni et discussioni Canonum praemittatur lectio Decreti nostri « De normis servandis in discussione ».*

Tunc *Secretaries* una cum *Notario*, comite *Caeremoniario*, accedit ad singulos Patres; consensu accepto, revertitur ad suum locum, sumit ex mensa Decretum, necnon librum Canonum, ascendit parvum pulpitem et legit.

Ubi coepit advesperare, nisi iam a Metropolita signum suspensionis datum fuerit, *Concilii Promotores* ad Thronum accedunt et dignior dicit: *Reverendissime Pater, rogamus te, ut, ob horae tarditatem lectio et discussio Canonum suspendantur et in crastinum differantur; omnia vero quae in hac secunda Congregatione generali peracta sunt a Notario Concilii diligenter in acta referantur.*

Cui Metropolita respondet: *Ita fiat.*

Notarius tunc surgit et dicit: *Conficiam.* Deinde *Secretaries* legit Decretum pro convocatione secundae Sessionis Concilii.

CAPUT XII.

DE SECUNDA SESSIONE CONCILII PROVINCIALIS

2484,— Nisi a Ritu prohibeatur, secunda die Concilii, cani potest Missa de Requite pro omnibus Patribus ecclesiasticae Provinciae a novissimo Concilio usque ad praesens defunctis; alias canitur Missa de Officio currenti et Missa de Requite transfertur ad aliam diem.

In Articulo hoc describemus Ritum ut si Missa de Requite cani posset.

Missa de Requite cani potest a Metropolita, vel ab Episcopo Suffraganeo ab eodem Metropolita designato, et in casu Absolutio ad pannum impertienda est a Metropolita.

Ante Sessionem hanc sicut ante reliquas sollemnis Supplicatio non est necessaria (Caer. Episcop., L. I, cap. XXXI, n. 16).

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2485. — I. - Si Missa a Metropolita canitur, tunc omnia praeparantur ut in Art. I Cap. XX Partis III, sed pallium Altaris, Throni ornamenta, scamnorum tegumenta nigri coloris superimponuntur pallio, ornamentis et tegumentis rubri coloris; praeterea parantur amictus, pluvialia nigri coloris et mitrae ex tela linea pro Patribus.

Congruo in loco collocantur: pannum nigrum, tegumentum et pulvini rubri coloris pro Faldistorio; vascula cum floribus.

Praesto quoque erunt: pluviale et stola rubri coloris, mitra pretiosa et auriphrygiata, necnon baculus pastoralis pro Metropolita; pluvialia rubri coloris et mitrae ex tela aurea pro Episcopis et Abbatibus vel Praelatis *nullius*, pluvialia, amictus et mitrae ex tela linea pro Administratoribus Apostolicis, pro Vicariis et Praefectis Apostolicis, pro Vicariis Capitularibus, pro Abbatibus regularibus; pluvialia et amictus pro Patrum Procuratoribus; paramenta pro Canonicis; pluvialia pro Ministris libri, candelae et baculi.

Super abacum additur Pontificale Romanum.

II. - Si vero Missa canitur ab Episcopo Suffraganeo tunc:

a) *Super Altaris mensam* praeparantur paramenta pro Metropolitana, scilicet: pluviale, stola nigri coloris, cingulum, alba, amictus; in cornu Evangelii mitra simplex.

b) *Super abacum* omnibus necessariis pro Missa pontificali ad Faldistorium (v. n. 1051, IV) adiungenda: Pontificale Romanum; duo manipuli rubri coloris pro Ministris sacris.

c) *In cornu Epistolae* non longe a Faldistorio (v. n. 695, V) praeparatur scamnum pro Caeremoniario Episcopi celebrantis; scamnum pro Presbytero Assistente et pro Ministris sacris; ad huius scamni sinistram scabellum pro Caeremoniario Ministrorum (v. n. 1006).

d) *In medio Presbyterio*: Faldistorium.

e) *In Sacristia capitulari* omnia quae notavimus sub n. 1051,1, exceptis caligis, sandaliis et chirothecis, praeterea disponuntur super mensas paramenta rubri coloris pro Canonicis (v. n. 2467, A, I).

Praesto quoque erunt paramenta pro Metropolitana et aliis ut supra notavimus.

/) *Ad Altare SS. Sacramenti* paratur genuflexorium cum pulvinis et strato violacei coloris et pulvini, vel alia genuflexoria, pro Patribus.

Articulus II.

In Functione.

2486. - 1. — De Metropolitana. — Metropolita accedit ad Ecclesiam cum Patribus. Si Missam de Requie celebret, se gerit ut in Art. II Cap. XX Partis III; si Missa celebratur ab Episcopo Suffraganeo, tunc se gerit ut in Art. II Cap. XXVIII eiusdem Partis.

Ad Absolutionem Metropolita se gerit ut in Capite XXIV pariter Partis III.

Absolutione impertita, Metropolita dimittit pluviale et stolam nigri coloris ac assumit pluviale et stolam rubri coloris, accipit formale pretiosum et mitram pretiosam. Innuente Caeremoniario, Metropolita accipit baculum et procedit ad Faldistorium ac se gerit ut Episcopus Ordinarius ad primam Sessionem Synodi Dioecesanae, sed loco Antiphonae: *Exaudi* etc., intonat Antiphonam: *Propitius esto*; completo Psalmo 78: *Deus, venerunt gentes* etc., dicit Orationem: *Nostrorum*

libi, Domine etc., et aliam: *Mentibus nostris* etc.; qua absoluta et responso: *Arnen*, dicit: *Oremus*. Ad: *Flectamus genua*, non genuflectit et, responso a secundo Diacono Assistente: *Levate*, recitat Orationem: *Deus, qui iustitiam* etc., deinde se gerit ut in prima Sessione Synodi dioecesanae, sed, expleto Hymno: *Veni, Creator* etc., accedit ad Thronum.

Metropolita, sermone ab uno ex Episcopis Suffraganeis habito, Promotoribus instantibus ut Canones publicentur respondet: *Ita decernimus et mandamus*.

Post Canonum publicationem dicit: *Legatur Decretum pro convocatione Congregationis generalis tertiae ad horam... post meridiem; omnia vero quae in hac Sessione peracta sunt diligenter a Notario Concilii in acta referantur*.

Si vero ob horae tarditatem publicatio Canonum suspendi debeat, tunc se gerit ut notavimus in prima Sessione Concilii, postquam Patres emisissent Fidei professionem.

11. - De Patribus Concilii. — Patres se gerunt ut in prima Sessione, sed accedunt ad Ecclesiam, habitu praelatio induti.

Si Missa canatur a Metropolitana, induunt amictu et pluviali nigri coloris et caput operiunt mitra simplici, alias Missae assistunt habitu praelatio.

Absolutione impertita, aut dimittunt pluviale, aut mozzettam vel mantelletum, pro re, et assumunt vel pluviale rubri coloris, vel amictum, Crucem pectoralem ac pluviale rubri coloris et mitram sibi imponunt atque se gerunt ut in prima Sessione.

111. - De Episcopo Missam pontificalem celebrante. — Statuta hora, Episcopus accedit ad Sacristiam Capitularem, habitu praelatio indutus, et se gerit ut diximus in Art. 11 Cap. XI Partis 111. mutatis et omissis quae ad Missam pontificalem de Requie non conveniunt.

Missam absolutam, Celebrans ad Sacristiam capitularem revertitur, ubi dimittit paramenta missalia usque ad albam inclusive, deinde reassumit Crucem pectoralem, pluviale rubri coloris ac mitram ex tela aurea et legit preces in gratiarum actione post Missam; quibus absolutis, medius inter Caeremoniarium et suum Cappellanum pergit ad Altare maius, debitis cum reverentiis, ac se recipit ad suum locum inter Patres.

IV. - De Episcopo Suffraganeo sermocinatore. — Decantato Hymno: *Veni, Creator* etc., Episcopus Suffraganeus sermocinaturus, invitante Caeremoniario, ascendit pulpitem et, reti-

nens mitram, sermonem habet; quo absoluto, ad suum revertitur locum.

V. - De Procuratoribus Patrum, de Capitulum Procuratoribus, de Abbatibus Regularibus deque Officialibus Concilii. - Omnes statuta hora, conveniunt in domum Metropolitanae, ubi, habitis choralibus indutis, cum tempus sit, accedunt cum Metropolita, Patribus, ceterisque ad Ecclesiam Metropolitanam.

VI. - De Presbytero Assistente Metropolitanae, deque Diaconis Assistantibus. — Si Metropolita Missam celebret, se gerunt respective ut in Art. III et IV Capitis XX Partis III, si vero assistat ut in Art. III Capitis XXVIII eiusdem Partis. Ad Absolutionem se gerunt ut sub n. 1142; qua impertita, pergunt ad Sacristiam capitularem et se gerunt ut sub n. 2439, III notavimus.

VII. - De Presbytero Assistente Episcopo Suffraganeo celebranti. — Presbyter Assistens se gerit ut in Art. II Capitis XI Partis III. Missa absoluta, pergunt ad Sacristiam capitularem, deponit pluviale nigri coloris ac sumit paramenta sui ordinis, rubri coloris, ac postea se recipit ad suum locum inter Canonicos.

VIII. - De Ministris sacris. — Ministri sacri, si Metropolita Missam celebret, se gerunt ut in Art. V Capitis XX Partis III, si vero assistat, ut sub n. 1052, IV diximus.

Missa absoluta, Ministri sacri pergunt ad Sacristiam capitularem, ubi, dimissis paramentis nigri coloris, assumunt paramenta rubri coloris, manipulo excepto, et ad Altare revertuntur post Absolutionem.

Quum Metropolita ad Faldistorium procedit, se gerunt ut sub n. 2439, II notavimus.

IX. - De Concilii Promotoribus. — Absoluto sermone post cantum Hymni: *Veni, Creator* etc., Promotores accedunt ad Metropolitanum et primus dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus ut publicentur Canones iam lecti et discussi in secunda Congregatione generali (vel: in prima et secunda).*

Circa meridiem si Canonum publicatio absoluta non fuerit et Metropolita suspensionis signum non dederit, Promotores ad eundem Metropolitanum accedunt et dignior dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus, Patribus consentientibus, ut ob horae tarditatem, suspendatur Canonum publicatio et differatur ad tertiam Concilii Sessionem.*

X. - De Caeremoniaribus deque Ministris inferioribus. — Omnes se gerunt ut respective diximus in Articulis VII et VIII Ca-

pilis XX Partis III si Metropolita Missam celebret, si vero assistat ut sub n. 1052, VI-XI. Ad Absolutionem ut sub n. 1142 se gerunt; qua impertita, ut sub n. 2439, VI.

J In tertia Congregatione Generali omnia peraguntur ut in secunda (v. n. 2483).

CAPUT XIII.

DE TERTIA SESSIONE CONCILII PROVINCIALIS

Si secunda die Concilii Provincialis celebrata non fuit Missa de Requie, cani potest ante hanc Sessionem, Ritu permittente; si vero iam celebrata fuerit, vel a Ritu prohibeatur, canitur ab uno ex Episcopis Suffraganeis Missa conveniens Officio.

hi Articulo hoc Ritum describemus ut si Missa Officio conveniens ab Episcopo Suffraganeo celebraretur.

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2487. — Omnia parantur ut in Art. I Capitis XI Partis III, praeterea si color Missae ruber non sit, praeparantur pluviale et stola rubri coloris pro Metropolita.

Praesto quoque erunt amictus, pluvialia rubri coloris, mitrae ex tela aurea vel linea pro Patribus, mitrae ex tela linea pro Abbatibus regularibus de regimine; paramenta rubri coloris pro Canonicis Ecclesiae Metropolitanae; pluviale pro Presbytero Assistente; dalmaticae pro Diaconis Assistantibus; dalmatica et stola pro Diacono; tunicella pro Subdiacono; pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi nec non duae vimpae.

Super abacum ponuntur manipuli rubri coloris pro Ministris sacris; Pontificale Romanum.

Articulus II.

/n Functione.

2488. — I. - De Metropolita. — Metropolita accedit ad Ecclesiam more solito, et ad Missam se gerit ut in Art. II Capitis XI Partis III, sed benedictionem in fine non impertit.

Missa absoluta, Metropolitae, nisi indutus sit pluviali rubri coloris, dimittit pluviale ac stolam atque sumit pluviale et stolam rubri coloris et accipit mitram pretiosam.

Ad nutum Caeremoniarum, accepto baculo, procedit ad Falditorium et se gerit ut Episcopus Ordinarius ad primam Sessionem Synodi dioecesis, sed, absoluto Psalmo, dicit Orationem: *Ad te, Domine* etc., et aliam: *Omnipotens sempiterne Deus* etc.; qua absoluta et responso: *Armen*, dicit: *Oremus*; ad: *Flectamus genua*, non genuflectit, et responso a secundo Diacono Assistente: *Levate*, recitat Orationem: *Deus, qui populis tuis* etc., deinde se gerit ut in secunda Sessione Concilii.

Si publicatio Canonum hac mane absolvi nequit, Metropolitae circa meridiem signum suspensionis dat et dicit: *Reverendissimi Patres, quum publicatio Canonum prae temporis brevitate hac inane absolvi nequeat, placetne vobis ut Sessio suspendatur et post meridiem continuetur ac concludatur ita ut crastina die mane Concilium Provinciale absolvi possit?*

Relata Patrum sententia, Metropolitae dicit: *Quoniam omnibus Patribus placuit, publicetur Decretum pro suspensione Sessionis et pro eius continuatione ad horam... post meridiem; omnia vero quae in hac prima parte Sessionis peracta sunt diligenter a Notario Concilii in acta referantur.*

Si vero a Promotoribus suspensio Sessionis petita fuit, tunc dicit: *Habeatur sententia Patrum*. Relata Patrum sententia Metropolitae dicit: *Quoniam* etc., ut supra.

II. - De Patribus. — Patres, statuta hora, accedunt ad domum Metropolitae et cum eo, habitu praelatitio induti, pergunt ad Ecclesiam.

Missa absoluta, dimittunt Crucem pectoralem et mozzettam vel mantelletum ac postea assumunt amictum, Crucem pectoralem, pluviale ac mitra, caput operiunt, et se gerunt ut in secunda Sessione.

111. - De Episcopo Suffraganeo Missam pontificalem celebrante. — Episcopus Missam celebraturus, statuta hora, accedit ad Sacristiam capitularem et se gerit ut diximus in Art. II Capit. XI Partis 111, sed recitato: *Placeat* etc., legit statim Evangelium S. Iohannis, vel aliud a Rubricis praescriptum. Missa absoluta, revertitur ad Sacristiam capitularem, ubi dimittit paramenta missalia usque ad albam inclusive, reassumit Crucem pectoralem et induit pluviale rubri coloris, caput operit mitra ex tela aurea; deinde legit preces in gratiarum actione post Missam; quibus absolutis, medius inter

Caeremoniarium et suum Cappellanium revertitur ad Altare maius et, debitis cum reverentiis, se recipit ad suum locum inter Patres.

IV. - De Procuratoribus Patrum, de Procuratoribus Capitulum, de Abbatibus regularibus, deque Officialibus Concilii. — Omnes se gerunt ut sub n. 2486, V.

V. - De Presbytero Assistente Metropolitanae deque Diaconis Assistantibus. — Presbyter Assistens et Diaconi Assistantes se gerunt respective ut in Articulo III et IV Capitis III Partis III, sed in fine Missae Metropolitana benedictionem impertit.

Missa absoluta, se gerunt ut sub n. 2486, VI notavimus.

VI. - De Presbytero Assistente Episcopo celebranti deque Ministris sacris. — Presbyter Assistens et Ministri sacri se gerunt ut sub n. 1052 respective III et IV. Missa absoluta se gerunt ut sub n. 2486 respective VII et VIII notavimus.

Ministri sacri quum ad Altare revertuntur se gerunt ut in secunda Sessione (v. n. 2439, II), sed Subdiaconus praeintonat Antiphonam: *Exaudi nos, Domine*.

VII. - De Concilii Promotoribus deque ceteris Officialibus. — Promotores Concilii et ceteri Officiales se gerunt ut in secunda Sessione Concilii. Circa meridiem si Canonum publicatio absoluta non fuerit et Metropolita suspensionis signum non dederit, Promotores accedunt ad Metropolitanum et primus dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus, ut, omnibus Patribus consentientibus, quum hac mane publicatio Canonum absolvi nequeat, Sessio suspendatur et post meridiem continuetur ita ut crastina die, mane, Concilium Provinciale absolvi possit*.

VIII. - De Caeremoniaribus deque Ministris inferioribus. — Omnes se gerunt ut sub n. 1052 respective VI-XI; Missa absoluta ut sub n. 2439, VI.

CAPUT XIV.

DE CONTINUATIONE TERTIAE SESSIONIS CONCILII PROVINCIALIS

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt

(Color paramentorum erit ruber).

2489. — I. - In Sacristia capitulari. — Super praecipuam mensam: dalmaticae et amictus pro Diaconis Assistentibus.

Super alias mensas: paramenta pro Dignitatibus et Canonicis.

Praeparantur etiam pluvialia, amictus et mitrae ex tela aurea et ex tela linea pro Patribus et mitrae ex tela linea pro Abbatibus regularibus de regimine.

II. - In Sacristia maiori. — Praeparantur quatuor pluvialia pro Ministris libri, candelae, mitrae et baculi; pro Ministris mitrae et baculi parantur etiam vimpae. Congruo in loco adsit vasculum aquae benedictae cum aspersorio.

III. - Ad Altare maius. — Altari superimponuntur tantum sex candelabra et in eorum medium Crux.

Super mensam: paramenta pro Metropolita, scilicet: pluviale, stola, cingulum, alba, amictus; in cornu Evangelii: mitra pretiosa; in cornu Epistolae: mitra auriphrygiata. Apud Altare in cornu Evangelii: baculus pastoralis.

Super abacum: Pontificale Romanum; Canon Pontificalis et scotula cum candela.

Articulus II.

/n Functione.

2490. — I. - De Metropolita. — Statuta hora, Metropolita, una cum Patribus et ceteris, de more, accedit ad Ecclesiam Metropolitanam; facta brevi oratione in Faldistorio ante Altare maius, accedit ad Thronum ubi, Cruce pectorali et cappa dimissis, assumit amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam, pluviale, formale pretiosum, deinde sedet et accipit mitram pretiosam.

Ad nutum Caeremoniarii, mitram dimittit, surgit, et, tono feriali, legit Orationem: *Adsumus* etc., ac postea sedet et accipit rnitram auriphrygiatam.

Promotoribus postulantibus ut continuetur Canonum publicatio respondet: *Ita fiat.*

Metropolita, absoluta Canonum publicatione, habeat peculiarem sermonem ad Patres et ad Clerum ecclesiasticae Provinciae, ne in ultima Sessione populus dimittatur.

Sermone completo, dicit: *Legatur Decretum pro convocatione quartae et ultimae Sessionis Concilii; omnia vero quae in hac secunda parte tertiae Sessionis peracta sunt diligenter a Notario Concilii in acta celerantur.*

Publicato Decreto, Metropolita impertit solemniter benedictionem, deinde paramenta deponit et ab Ecclesia cum Patribus discedit.

II. - De Patribus. — Patres, statuta hora, accedunt ad domum Metropolitanae, et, habitu praelatio induti, cum eo procedunt ad Ecclesiam Metropolitanam.

Quum Metropolita paramenta assumit, et ipsi, dimissis Cruce pectorali et mozzetta vel mantelletto; assumunt amictum, Crucem pectoralem et pluviale atque mitra caput cooperiunt.

Surgente Metropolita, et ipsi, mitra dimissa, surgunt. Postquam Metropolita recitaverit Orationem: *Adsumus* etc., iterum sedent ac, impertita ab eodem Metropolita benedictione, paramenta deponunt et cum Metropolita de Ecclesia discedunt.

III. - De Promotoribus. — Recitata Oratione: *Adsumus* etc., Promotores Concilii accedunt ad Thronum et primus dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus ut continuetur Canonum publicatio et etiam in hac secunda parte tertiae Sessionis absolvatur.*

IV. - De Diaconis Assistentibus. — Diaconi Assistentes dum Canonici pergunt ad associandum Metropolitanum, assumunt amictum et dalmaticam, dein procedunt ad Altare maius et consistunt ante infimum gradum Throni.

Quum Metropolita accedit ad Sedem, et ipsi Thronum ascendunt ac, more solito, induunt Metropolitanum sacris paramentis. Ad nutum Caeremoniarii, Diaconus secundus aufert Metropolitanae mitram; Diaconus primus, postquam recitata fuerit Oratio: *Adsumus* etc., mitram auriphrygiatam Metropolitanae imponit.

In fine Sessionis ambo se gerunt more solito ut in fine Vesperarum ad benedictionem.

CAPUT XV.

DE QUARTA ET ULTIMA SESSIONE CONCILII PROVINCIALIS

In hac Concilii Sessione, si ab Officio currenti permittatur (v. n. 1509) Missa sollemnis pro re non gravi, cani potest Missa votiva de SS. Trinitate, addita sub unica conclusione Oratione: *Deus, cuius misericordiae* etc. (Rubr. spec, in Missa pro gratiarum actione); alias Missa de Officio cui additur Collecta pro gratiarum actione.

In pluribus Provinciis etiam Missa haec canitur a Metropolita.

Articulus I.

De iis quae praeparanda sunt.

2491. — Si Missa canitur a Metropolita, tunc omnia parantur ut in Art. I Cap. I Partis III. Si vero canitur ab uno ex Episcopis Suffraganeis, tunc parantur omnia ut in Art. I Cap. XI Partis III.

Praeterea parantur amictus, pluviale et mitrae ex tela aurea vel linea pro Patribus, mitrae ex tela linea pro Abbatibus regularibus de regimine.

Si color Missae non est ruber, parantur etiam paramenta rubri coloris ut diximus pro continuatione tertiae Sessionis Concilii (v. n. 2489).

Articulus II.

In Functione.

2492. — Si Missa canitur a Metropolita omnes se gerunt ut in Capite I Partis III, si ab uno ex Episcopis Suffraganeis ut in Capite XI eiusdem Partis; in utroque casu benedictio in fine Missae non imperitur.

2493. — Missa absoluta, servatur Ritus pro secunda die Concilii descriptus.

Post cantum Hymni: *Veni, Creator* etc., Promotores accedunt ad Metropolitanum et primus dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus ut Tu et Reverendissimi Patres dignemini subsignare Canones Concilii et, si Tibi et Patribus placet, Decretum pro Concilii Provincialis conclusione publicetur.*

Cui Metropolita respondet: *Habeatur sententia Patrum.*

Tunc Secretarius, una cum Notario, comite Caeremoniario secundo, accedit ad Patres et coram eis dicit: *Reverendissimi Patres, placetne Vobis subsignare Canones Concilii et deinde Decretum pro Concilii conclusione publicari?*

Prolatis his verbis, Secretarius ad singulos Patres se confert ac postea, omnibus sententiis habitis, accedit ad Metropolitanum cui dicit: *Reverendissime Pater, omnibus Patribus placuit.*

Et Metropolita: *Deo gratias, itaque huic Concilio... Provinciali nostro finem fieri et iam factum esse. Postquam nos et Reverendissimi Patres subsignaverimus Canones, legatur Decretum pro conclusione... Concilii Provincialis N.*

2494. — His prolatis verbis, Metropolita surgit, accedit ad Altare, ubi iam super eius mensam depositus fuit liber continens Canones Concilii et Decretum pro eiusdem Concilii conclusione. Metropolita, retinens mitram et baculum, subsignat Canones ac Decretum, dein ad Thronum procedit. Interim Patres de scamno discedunt et ante Altare se conferunt. Primus Pater suppedaneum conscendit ac, mitram retinens, subsignat Canones, dein de Altari descendit et ad suum revertitur locum. Dum primus Pater descendit, secundus Pater suppedaneum conscendit ac se gerit ut primus et sic deinceps ceteri Patres.

Quum ultimus Pater ad suum locum reversus fuerit, Secretarius sumit ex Altaris mensa Decretum quod, stans in cornu Epistolae, legit.

2495. — Decreto publicato, dignior ex Patribus pulpitem ascendit et, Patrum etiam nomine, brevi sermone Metropolitanae gratias agit pro exitu felici Concilii Provincialis. Sermone absoluto, Cantores cantant Canticum: *Benedictus* etc.; interim ordinatur Processio ut sub n. 2479, 11, sed Thuriferarius locum non habet; Presbyter Assistens, Diaconus et Subdiaconus incedunt inter Canonicos sui ordinis.

In reditu Processionis, ad portam Ecclesiae Metropolita intonat Hymnum: *Te Deum* etc.; quo absoluto, ante Altare dicit Orationem: *Nulla est, Domine* etc., ut in Pontificali Romano.

2496. — Absoluta Oratione, Metropolita ascendit suppedaneum et in Faldistorio sedet.

Promotores se ante Metropolitanum conferunt et primus dicit: *Reverendissime Pater, instanter et humillime petimus ut omnia quae in hoc Concilio Provinciali peracta sunt diligenter a Notario in acta referantur.*

Metropolita dicit: *Ita fiat.* Tunc Notarius surgit et dicit: *Conficiam.*

2497. — Tum Metropolita surgit et Canonicus vel alius Clericus, iuxta Ecclesiae consuetudinem, in ambone, incipit canere Acclamationes a Metropolita probatas, ad quas Chorus respondet; quibus absolutis, Patres, unus post alium, ad Métropolitain accedunt et sibi ad invicem osculum pacis dant.

Post pacis osculum, Secretaries publicat Decretum de Concilii dimissione, dein Metropolita impertit benedictionem cum Indulgentia Plenaria, si a Romano Pontifice concessa fuerit (v. Cap. II Partis III) alias consuetam benedictionem (v. n. 866) ac postea Diaconus primus Assistens cantat: *Recedamus in pace.*

Articulus III.

Formula Acclamationum.

2498. — Sacrosanctae et Individuae Trinitati creatrici oniniinn-que gubernatrici, sit sempiterna laus, honor, virtus et gloria.

R. Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu, laudemus et superexaltemus eum in saecula.

lesu Dei Filio universorum Regi, potestas, honor et imperium.

R. Omnes populi tribus et linguae servient ei; thronus eius firmissimus in perpetuum et regni eius non erit finis.

Intactae Matri Numinis, Reginae caelorum et Dominae Angelorum, obsequium cunctarum gentium.

R. Benedicta es tu prae omnibus mulieribus super terram; laeta spes nostra, salve; ora pro nobis; intercede pro nobis, acceptissimis tuis ac materna auctoritate validis precibus ad Dominum Iesum Christum.

Sancto Iosepho universalis Ecclesiae Patrono, *N. N.* ceterisque ecclesiasticae *N.* Provinciae Patronis, coelitibus omnibus qui verbo et exemplo in regione nostra Ecclesias illustraverunt, veneratio et reverentia.

R. Laudemus viros gloriosos parentes nostros; filios eorum in aeternum maneant et nos eorum prosequentes exempla cum eis percipiamus gloriae coronam.

Beatissimo Papae Nostro *N.* Pontifici maximo, omnium Christianorum Patri et Doctori, fides, subiectio et obedientia omnium populorum.

R. Deus honor omnium dignitatum, dirige eum in viam salutis aeternae; ut. te donante, tibi placita cupiat, et tota virtute perficiat.

Excellentissimo et Reverendissimo Domino *N. N.* Archiepiscopo .V. et huius ecclesiasticae Provinciae Metropolitae, cuius cura et studio Concilium hoc absolutum est, grata beneficii memoria et gratiarum actio.

R. Ecclesiae *N.* ad multos annos conservet eum Christus Pastor aeternus, multiplicet fructum operum eius, ut de profectu ovium fiat gaudium aeternum Pastoris.

Excellentissimis ac Reverendissimis Episcopis ceterisque Ordinariis huius Concilii Patribus, post sanctos horum dierum labores, ad Ecclesias suas felix reditus.

R. In viam pacis et prosperitatis dirigat eos Dominus, Sanctus Raphael Archangelus comitetur illos, ut cum pace salute et gaudio revertantur ad propria.

Omnibus qui ad hoc Concilium accesserunt vitae sanctitas, spiritualis observantia disciplinae et felicitas in Deo.

R. Bonitatem, disciplinam et scientiam doce nos, Domine, ut animas fratrum lucrari Christo et cum eis aeternam gloriam consequi valeamus.

N. Regi Nostro, pietas, potestas, iustitia et pax.

R. Deus, in cuius manu sunt omnium potestates et omnium iura regnorum, multiplica super eum dona misericordiae tuae ut. temporali regno, iustis moderationibus peracto, inter coronatos gloriosos athletas, in aeternum regnum vivat in saecula saeculorum.

N. Metropoli, Clero et populo totius ecclesiasticae Provinciae nostrae, prosperitas, pax et gaudium sempiternum.

R. Fideles tui, Deus, per tua dona firmentur ut, consolatione praesenti ad futura bona proficiant.

Hoc Provinciale Concilium ad maiorem Dei gloriam, ad fidei incrementum, ad moderandos mores, ad corrigendos abusus, ad controversias componendas, ad unam eandemque disciplinam servandam, auxiliante Deo, celebratum est; eius Canonum observantiam imploramus a te Domine ut, tua gratia largiente, aeterna praemia consequamur.

R. Fiat. Fiat. Fiat.

Summarium ritus

CELEBRATIONIS CONCILII PROVINCIALIS

2499. — I. - De Congregatione privata ante Concilium. — Metropolita et Patres accedunt ad aulam habitu praelatitio induti. — Oratio: *Adsumus.* — Decretum pro admissione Concilio Procuratorum

Patrum absentium. — Praesentatio elenchi eorum qui ad Concilium vocati sunt cum voto consullivo. — Electio Officialium. — Proponitur formula iuramenti et Fidei professionis. — Expositio Ritus peragendi in Functionibus et methodi servandae in Congregationibus generalibus. — Oratio: Agimus tibi etc.

IL - De Congregatione generali prima. — Patres ad aulam procedunt habitu praelatitio induti, iuxta intimationem caeremonialem. — Oratio: Adsumus. — Lectio Decreti «De Officialium electione». — Electi accedunt ad locum designatum. — Promotores accedunt ad Métropolitain. — Secretarius et Notarius cum Caeremoniario secundo se conferunt ad singulos Patres, deinde ad Alempolitam. — Lectio Canonum Iuris canonici et Decreti de initio Concilii. — Promotores ad Thronum. — Vocatio eorum qui ad Concilium acciti fuerunt. — Procuratores Patrum absentium tradunt litteras procuratorias pro recognitione. — Iusiurandum de secreto servando. — Lectio Canonum Concilii. — Suspensio Congregationis. — Oratio: Agimus tibi etc.

HI. - De prima Sessione. — Processio ad domum Metropolitae. — Accessus Metropolitae cum Patribus ad aulam magnam. — Metropolita et Patres assumunt paramenta. — Impositio et benedictio incensi. — Veni, Creator. — Processio ad Ecclesiam metropolitaneam. — Missae praeparatio (Metropolita, repetita Antiphona: Ne reminiscaris etc., nec mitram dimittit, nec surgit). — Metropolita sumit paramenta missalia. — Decantato Evangelio, Metropolita, si placet, sermonem habet. — Post sermonem benedictionem non impertit, nec in fine Missae. — Missa absoluta, Metropolita paramenta dimittit usque ad tunicellam inclusive, et pluviale assumit. — Precibus in gratiarum actione absolutis, Metropolita ad Faldistorium accedit.

(Missa absoluta, Metropolita accedere potest ad Faldistorium in medio Presbyterio collocatum. — Dimisso populo intonat Antiphonam sibi praeintonatam: Exaudi etc., dein genuflectit in Faldistorio. — Incepto Psalmo, surgit, accedit ad Thronum. — Paramenta Missae dimittit et se ut supra gerit).

Absoluto Psalmo, Oratio: Adsumus etc. — Litaniae Sanctorum. — Oremus: Flectamus genua; Levate. — Post Orationem: Da, quaesumus etc., Metropolita suppedaneum Altaris conscendit. — Impositio et benedictio incensi. — Evangelii cantus. — Veni, Creator. — Extra omnes. — Metropolita sermonem habet ad Patres et ad Clerum. — Promotores accedunt ad Thronum. — Publicatio De-

ffeti de inchoato Concilio. — Promotores ad Thronum. — Vocatio singulorum qui Concilio intervenire debent. — Metropolita legit Decretum de Fidei professione. — Fidei professio. — Promotores ad Thronum. — Secretarius et Notarius cum Caeremoniario secundo se conferunt ad singulos Patres, dein ad Métropolitain. — Lectio Canonum Concilii. — Conclusio Sessionis. — Publicatio Decreti pro convocatione Congregationis generalis secundae. — Metropolita impertit benedictionem pontificalem.

IV. - De Congregatione generali secunda. — Metropolita et Patres accedunt ad aulam, habitu praelatitio induti. — Oratio: Adsumus. — Promotores accedunt ad Thronum. — Secretarius et Notarius cum Caeremoniario secundo se conferunt ad singulos Patres. — Lectio Decreti «De normis etc.». — Lectio et discussio Canonum. — Conclusio Congregationis. — Oratio: Agimus etc.

V. - De secunda Sessione. — Ante Sessionem hanc sollemnis Supplicatio non est necessaria. — Metropolita accedit ad Ecclesiam cum Patribus. — Canitur Missa de Requite vel de Officio a Metropolita, vel ab uno ex Episcopis Suffraganeis cum assistentia Metropolitae. — Si canitur Missa de Requite etiam a Suffraganeo, Metropolita impertit Absolutionem. — Missa de Officio completa, vel Absolutione impertita, Metropolita, Patres etc. assumunt paramenta rubri coloris. — Metropolita accedit ad Faldistorium et intonat Antiphonam: Propitius esto etc., sibi praeintonatam. — Absoluto Psalmo, Metropolita dicit Orationem: Nostrorum etc., et: Mentibus nostris etc. — Oremus: Flectamus genua; Levate. — Post Orationem: Deus, qui nos iustitiam etc., Metropolita suppedaneum Altaris conscendit. — Impositio et benedictio incensi. — Evangelii cantus. — Veni, Creator. — Extra omnes. — Metropolita accedit ad Thronum. — Unus ex Patribus sermonem habet. — Promotores ad Thronum. — Publicatio Canonum. — Decretum pro convocatione Congregationis generalis tertiae. — Metropolita impertit benedictionem pontificalem.

VI. - De tertia Congregatione generali. — Omnes se gerunt ut in secunda Congregatione (v. η. IV).

VII. - De tertia Sessione. — Metropolita accedit ad Ecclesiam cum Patribus. — Canitur Missa ab uno ex Episcopis Suffraganeis. — Metropolita, nisi sit indutus pluviali rubri coloris, pluviale dimittit ac stolam et sumit stolam et pluviale rubri coloris. — Interim Patres sumunt amictus et pluviale rubri coloris. — Metropolita accedit ad Faldistorium et intonat Antiphonam, sibi praeintonatam: Exaudi etc.,

dein in Faldistorio genuflectit. — Incepto Psalmo, surgit et sedet. — Post Psalmum, Oratio: *Ad te, Domine* etc., et: *Omnipotens sempiterni Deus* etc. — *Oremus: Flectamus genua; Levate.* — Completa Oratione: *Deus, qui populis tuis* etc., Metropolita suppedaneum Altaris conscendit. — In reliquis omnes se gerunt ut in secunda Sessione.

VIII. - De continuatione tertiae Sessionis. — Metropolita et Patres accedunt ad Ecclesiam habitu praelatitio induti et paramenta sumunt. — Oratio: *Adsumus* etc. — Promotores accedunt ad Thronum. — Canonum publicatio. — Metropolita sermonem habet ad Patres et ad Clerum. — Legitur Decretum pro convocatione quarteae et ultimae Sessionis. — Metropolita impertit benedictionem pontificalem.

IX. - De quarta et ultima Sessione. — Metropolita accedit ad Ecclesiam cum Patribus. — Canitur Missa vel a Metropolita, vel ab uno ex Patribus. — In fine Missae benedictio non datur. — Omnes se gerunt ut in secunda Sessione. — Post *Veni, Creator*, Promotores accedunt ad Metropolitanos. — Secretarius et Notarius cum Caeremoniario accedunt ad singulos Patres, dein ad Metropolitanos. — Collocatur super Altaris mensam Liber continens Canones, et Decretum. — Metropolita, retinens mitram et baculum, subsignat Canones et Decretum. — Item Patres, mitram retinentes, subsignant Canones et Decretum. — Secretarius, stans in suppedaneo versus Epistolae cornu, legit Decretum. — Dignior ex Patribus brevem habet sermonem. — *Benedictus.* — Processio. — Ad Ecclesiae ianuam Metropolita intonat *Te Deum.* — Ante Altare Oratio: *Nulla est, Domine* etc. — Metropolita suppedaneum conscendit et in Faldistorio sedet. — Promotores accedunt ad Metropolitanos. — Dicto a Notario: *Conficiam*, canuntur Acclamationes. — Osculum pacis. — Legitur Decretum de Concilii dimissione. — Metropolita impertit benedictionem pontificalem. — Publicatur Indulgentia.

CAPUT XVI.

DE QUIBUSDAM VARIATIONIBUS CONCILIO PROVINCIALI

Articulus I.

De variationibus si Metropolita sit Cardinalis.

2500. — I. - In formulis quas Promotores dirigunt ad Metropolitanos sive in Congregationibus, sive in Sessionibus, loco dicendi: *Reverendissime Pater*, dicitur: *Eminentissime ac Reverendissime Pater et Domine.*

II. - Ante Altare SS. Sacramenti collocatur genuflexorium cum strato et pulvinis rubri coloris; in die Missae de Requie stratus et pulvini erunt violacei coloris. Episcopi genuflectunt in pulvinis.

III. - Metropolita induit cappa et calceis rubri coloris, sed die in qua canitur Missa de Requie utitur habitu violacei coloris.

IV. - In Acclamationibus loco: *Excellentissimo et Reverendissimo* etc., dicitur: *Eminentissime ac Reverendissimo Domino N. Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali N. Archiepiscopo* etc.

Post Acclamationes Metropolita sedet in Faldistorio et mitram accipit.

Articulus II.

De variationibus si Metropolita sit Cardinalis et aliquis ex Episcopis Suffragantis sit eadem dignitate cardinalitia insignitus.

2501. — I. - Ad caput mensae in aula pro Congregatione privata parantur duae sedes aequales; Suffraganeus sedet ad sinistram Metropolitae. Si plures Suffraganei sint Cardinales ad caput mensae paratur una tantum sedes et ad latera sedes pro Cardinalibus Suffraganeis qui inter se servant ordinem praecedentiae, iuxta promotionem ad dignitatem cardinalitiam.

II. - In capite aulae pro Congregationibus generalibus paratur Thronus tam amplus ut continere possit sedes aequales pro omnibus Cardinalibus.

In formulis pro Patrihus interrogationibus loco dicendi: *Reverendissimi Patres* dicitur: *Eminentissime ac Reverendissime Pater et*

Domine etc. (si plures: *Eminentissimi ac Reverendissimi Patres et Domini* etc.), *Reverendissimi Patres* etc.

III. - In Ecclesia Metropolitana, e regione Throni Metropolitae, erigitur Thronus alter, aequalis Throno Metropolitae, sed loco Cathedrae collocantur sedes camerales respondentes numero Cardinalium Suffraganeorum.

IV. - In aula magna domus Metropolitae, prope Altare in cornu Evangelii, collocatur suppedaneum et super illud ponuntur sedes camerales pro Cardinalibus Suffraganeis; ante sedes ponuntur genuflexoria cum strato et pulvinis ex panno serico rubri coloris.

V. - Ante Altare SS. Sacramenti collocantur duo genuflexoria: alterum versus cornu Evangelii pro Cardinali Suffraganeo, alterum versus cornu Epistolae pro Metropolita.

Si plures Suffraganei sint Cardinales, tunc parantur vel alterum genuflexorium pro Metropolita, alterum ad eius tergum pro ceteris Cardinalibus.

Ad Altare maius, pro prima Sessione parantur congruo in loco Faldistoria respondentia numero Cardinalium; pro aliis Sessionibus Faldistoria collocantur ante Altare.

VI. - In prima Sessione, Cardinales Suffraganei pergunt ad aulam magnam, cappa induti, una cum Metropolita qui accipit aspersorium, seipsum signat deinde porrigit illud Cardinalibus iuxta ordinem praecedentiae ad dignitatem cardinalitiam; ipsi vero aquam benedictam accipiunt per contactum aspersorii.

Facta brevi oratione in pulvinis super infimum Altaris gradum collocatis, Metropolita accedit ad Faldistorium, Cardinales Suffraganei se conferunt ad sedes in cornu Evangelii.

Ad primam stropham Hymni: *Veni, Creator* etc., genuflectunt in genuflexorio et per se ipsos dimittunt et reassumunt pileolum.

VII. - In Processione incedunt post Episcopos Suffraganeos.

VIII. - Cum Metropolita accedit ad Altare, tunc Eminentissimi Suffraganei surgunt, detecto capite, et reverentiae Cardinali Metropolitae respondent. Cardinales recitant inter se Confessionem: *Kyrie* etc. -S

Si vero unus tantum sit Cardinalis Suffraganeus, tunc recitat Confessionem, etc., cum Caeremoniario.

IX. - Canonici nullum efficiunt circulum. B|

X. - Dum Metropolita a Diacono incensatur, Eminentissimi Cardinales caput detegunt, biretum Caeremoniario tradunt, surgunt

et, iunctis manibus, thurificationem accipiunt. Cardinales simul sedent postquam ultimus Cardinalis incensatus fuerit.

XI. - Presbyter Assistens pacem praebet singulis Cardinalibus.

XII. - Quum Metropolita dimittit paramenta missalia, Cardinales dimittunt Crucem pectoralem et cappam, deinde assumunt amictum, Crucem pectoralem, pluviale; Cappellanus imponit eis mitram auriphrygiatam. Accedente Metropolita ad Faldistorium et ipsi accedunt.

XIII. - Si vero Metropolita, absoluta Missa, statim accedit ad Faldistorium, pariter et ipsi accedunt, cappa induti et cum Metropolita procedit ad Thronum et ipsi ad Thronum revertuntur, ubi dimittunt Crucem pectoralem et se ut supra gerunt. Ad Faldistorium rursum pergunt quando Metropolita se ad Faldistorium confert.

XIV. - Diaconi Assistentes sedent vel genuflectunt ad scamna, collocata post Faldistorium Metropolitae.

XV. - Post Versiculum: *Ut omnibus fidelibus* etc., surgit Metropolita tantum.

XVI. - Ad: *Flectamus genua*, Cardinales Suffraganei genuflectunt sicut ceteri.

XVII. - Quum Metropolita accedit ad Faldistorium in suppedaneo collocatum, accedunt etiam Cardinales Suffraganei.

XVIII. - Diaconi Assistentes, dimissa a Metropolita mitra, ante Evangelii cantum, de Altari descendunt, Diaconus primus consistit ante scabellum in cornu Evangelii, alter ante scabellum in cornu Epistolae.

XIX. - In Acclamationibus, verbis: *Excellentissimis et Reverendissimis* etc., praemittitur: *Eminentissimis ac Reverendissimis Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus in hac ecclesiastica Provincia Episcopis Suffraganeis*.

Si unus tantus Episcopus Suffraganeus insignitus sit dignitate cardinalitia tunc dicitur: *Eminentissimo ac Reverendissimo N. Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali N. in hac Ecclesiastica Provincia Episcopo Suffraganeo*, etc.

XX. - Cardinales Episcopi Suffraganei amplexum accipiunt ab Eminentissimo Metropolita, qui consistit absque mitra; eo accepto, sedent in Faldistorio et mitram accipiunt.

XXI. - Ad benedictionem Cardinales consistunt absque mitra.

Articulus 111.

De variationibus si inter Suffraganeos adsit Eminentissimus Cardinalis et Metropolitae dignitate cardinalitia non sit insignitus.

2502. — Quoniam Metropolitae Concilium convocat eique ex iure praeest, propterea, tempore Concilii praecedit etiam Eminentissimis Cardinalibus, si Episcopi Suffraganei.

I. - In prima Sessione Concilii, Cardinalis Suffraganeus pergit ad aulam magnam, cappa indutus, ad sinistram Metropolitae qui ad aulae ianuam accipit aspersorium et illud porrigit E.mo Cardinali qui, per tactum dexterae manus, accipit aquam benedictam et se signat, deinde Metropolitae signat seipsum ac postea aspersorium Episcopis porrigit, postremo adstantes aspergit.

II. - Metropolitae, emissa Fidei professione, non sedet et postquam E. mus Cardinalis ratificationem fecerit, stans, praesentat ei Evangelium cui E. mus Praelatus manus imponit ac dicit: *Et Ego N. Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyter Cardinalis N. Episcopus N.*, etc.; deinde Metropolitae et Cardinalis sedent et mitram accipiunt.

III. - E. mus Cardinalis recipitur ad amplexum a Metropolitae qui consistit, absque mitra; deinde ambo sedent et mitram accipiunt.

CAPUT XVII.

DE CONCILIO PLENARIO

Articulus I.

De quibusdam generalibus animadversionibus.

2503. — «Ordinarii plurium Provinciarum ecclesiasticarum in Concilium plenum convenire possunt, petita tamen venia a Romano Pontifice, qui suum Legatum designat ad Concilium convocandum eique praesidendum » (C. I.C. 281).

2504. — Dies inchoationis Concilii per publicum edictum affigendum portis omnium Metropolitanarum et Cathedralium, nec non

Ecclesiarum eorum qui ex iure cum voto deliberativo intressé debent Concilio, ceterisque locis consuetis denuntietur, et die Epiphaniae, loco suo inter dies festos, pronuntietur et promulgetur (v. n. 1591) in omnibus Patrum Ecclesiis.

Quae dicimus de Synodo dioecesis, circa modum denuntiandi fidelibus dies convocationis, valent etiam pro Concilio plenario (v. n. 2370).

2505. — Diebus aliquibus ante Concilii Plenarii convocationem, de mandato Legati Romani Pontificis, a Caeremoniarum Magistro Ecclesiae, in qua Concilium convocatur, publicatur instructio, pro iis qui Concilio intervenire tenentur, iuxta normas sub n. 2453 traditas.

Articulus II.

De iis quae praeparanda sunt pro receptione Legati Romani Pontificis.

2506. — L - Ecclesia in qua Concilium Plenum convocatur exornanda est ut in diebus solemnioribus (v. Cap. XXXIV Partis primae).

11. - Ad Altare maius. — Altare pallio albi coloris instruitur, et super eius gradus sternitur nobile tapetum.

Sex candelabra solitis spectabiliora Altari superimponuntur cum cereis albis, in quorum medio Crux praealta cum Crucifixi Imagine collocatur (v. n. 389 et 390). Insuper sacrae Reliquiae et Sanctorum Imagines statui possunt alterne inter candelabra, vel vasa cum floribus, frondisque odoriferis, aut serico contextis studiose ornata.

Super Altaris mensam. — Ante pedem Crucis ponitur Canon Pontificalis ad benedictionem apertus; in cornu Epistolae, legile ita collocatum ut Ordinarius quasi versus Legatum orantem legat; super legile ponitur Pontificale Romanum (Pars 111).

Ante Altare: Faldistorium cum pulvinis albi coloris.

In cornu Evangelii. — Thronus (v. n. 398) exornatus serico panno vel alia materia albi coloris, non tamen aureo, nisi Legatus sit Cardinalis (Caer. Episc. L. 1, Cap. XIII, n. 3). In plano Throni collocantur duo scabella.

E regione Throni. — Collocantur scamna cum postergali panno serico rubri coloris contexta, cum suppedali duorum graduum, cooperto tapeto viridis coloris, pro Patribus Concilii.

In eadem linea, si possibile, vel e regione Altaris in latere Epistolae statuuntur altera scamna humiliora cum postergali, panno laneo rubri coloris cooperta, cum uno tantum gradu, pro Patrum absentium Procuratoribus.

In latere Evangelii scamna pariter cum postergali, panno laneo rubri coloris cooperta, cum uno tantum gradu, pro Abbatibus regularibus de regimine.

Scamna pro Capitulorum Procuratoribus, Superioribus maioribus Religionum clericalium etc., atque pro ceteris de Clero ecclesiasticarum Provinciarum statuuntur proxime Presbyterio ita ut ferme coniuncta sint cum ceteris scamnis in eodem Presbyterio extantibus.

Super Abacum collocantur: Liber continens Orationem de Mysterio vel de Sancto Titulari et Hymnum: *Veni, Creator* etc. cum Oratione: *Deus, qui corda* etc.; palmatoria; formula Indulgentiae.

III. - Extra Presbyterium. Praeparatur locus distinctus pro Magistratu et Officialibus Civitatis, ad normam legum liturgicarum (v. n. 2334, A, III).

IV. - Ad Altare SS. Sacramenti. Paratur Faldistorium cum tegumento et pulvinis albi coloris, vel genuflexorium cum strato et pulvinis rubri coloris si Legatus sit Cardinalis, alias viridis coloris.

Sex cerei super Altare acceduntur.

V. - In Sacristia maiori. Praeparantur: vas aquae benedictae cum aspersorio; thuribulum cum navicula; parva Crux cum Imagine Crucifixi in lance albo velo contexta; vimpa pro Ministro mitrae; Crux processionalis et duo candelabra.

VI. - Ad Ecclesiae ianuam. Parantur duae parvae mensae tobalea contextae: super unam collocatur: pluviale albi coloris, amictus, mitra pretiosa pro Ordinario loci; super aliam mensam ponitur cappa pro Legato.

In limine Ecclesiae sternitur tapetum et in medio collocatur pulvinus.

Congruo in loco, apud Ecclesiae ianuam, collocatur baldachinum albi coloris.

Conveniens est ut loci Ordinarius in quo Concilium adunatur, habitu praelatitio indutus cum rocchetto et mantelletto tantum, una cum duobus Canonicis, choralibus vestibus indutis, et Civitatis Magistratu obviam eat Legato Romani Pontificis ad praefinitum locum; propterea Ordinarius omnia disponat ut, statuta hora, Legatus ad Ecclesiam, in qua convocatur Concilium, accedere possit.

Pariter conveniens est ut in occasione hac hastae baldachini deferantur a Praelatis habitu sui ordinis indutis.

Articulus III.

De receptione Legati Romani Pontificis.

2507. — Quum nunciatur adventus Legati Romani Pontificis, Caeremoniarius secundus signum ad eum associandum dat, sequenti ordine, ad Ecclesiae ianuam:

1. Acolythus deferens vasculum aquae benedictae et ad eius sinistram Thuriferarius, gestans thuribulum et naviculam;
2. Clericus deferens in lance Crucem parvam cum Imagine Crucifixi et ad eius sinistram Minister de mitra;
3. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
4. Cantores;
5. Clerici Seminarii;
6. Clerus Ecclesiae Cathedralis loci in quo Concilium adunatur;
7. Beneficarii eiusdem Ecclesiae;
8. Superiores maiores Religionum Clericalium;
9. Procuratores Capitulorum;
10. Abbates Regulares de regimine;
11. Praelati hastas baldachini delaturi;
12. Capitulum Cathédrale loci in quo Concilium convocatur;
13. Vicarii Capitulares;
14. Praefecti Apostolici;
15. Vicarii Apostolici;
16. Abbates et Praelati *nullius*;
17. Administratores Apostolici;
18. Episcopi;
19. Archiepiscopi.

Ceteri vero de Clero tam saeculari quam regulari invitati ad Caeremoniam hanc, accedere possunt ad designata loca.

2508. — Legatus, postquam de curriculo descenderit, accedit ad mensam, Crucem pectoralem et mozzettam dimittit, cappa se induit et Crucem pectoralem reassumit; interim Ordinarius, dimissis Cruce pectorali et mantelletto, assumit amictum, Crucem, pluviale atque mitram.

Legatus, tradito bireto Caeremoniario primo, genuflectit in pulvino, sibi pileolum aufert, Crucifixum per Ordinarium, stantem cum

mitra, oblatum deosculatur, statimque pileolum sibi imponit, surgit et caput bireto tegit. Interim Cantores canunt Antiphonam: *Sacerdos et Pontifex* etc., vel Responsorium: *Ecce Sacerdos magnus* etc.

Ordinarius, mitra dimissa, porrigit Legato aspersionum qui seipsum signat et se more solito gerit in aspersione aquae benedictae.

Ordinarius, receptum aspersionum Acolytha tradit, naviculam a Thuriferario accipit et ministrat incensum cum consuetis osculis dicens: *Benedicite* etc. Reddita navicula, thuribulum accipit et, facta prius profunda capitis inclinatione, triplici ductu, Legatum stantem, tecto capite, thurificat. Reverentia iterata, Ordinarius tradit Thuriferario thuribulum.

Legatus, thurificatione accepta, non benedicit Ordinarium.

Ordinarius mitram sibi imponit et incedit solus post Archiepiscopos; Minister mitrae incedit ad sinistram Ordinarii, sed aliquantulum retro.

2509. — Quum Legatus ante Altare SS. Sacramenti pervenerit, Praelati hastas baldachini deferentes consistunt et Legatus ad Faldistorium procedit, genuflexionem peragit, pileolum sibi aufert, in Faldistorio genuflectit et aliquantulum orat. Ordinarius, mitra dimissa, genuflectit ad sinistram Legati, sibi pileolum aufert.

Ad Caeremoniarum nutum, omnes surgunt et ad Altare maius procedunt. Reverentia Cruci facta, Legatus genuflectit in Faldistorio, interim duo Canonici ad eius latera accedunt, ibique genuflectunt; Ordinarius vero, Caeremoniarum invitante, mitram dimittit, suppedaneum ascendit et in cornu Epistolae quasi versus Legatum orantem (Caer. Episc. L. I, cap. II, n. 5) cantat: *Protector noster* etc., cum ceteris Versiculis et Oratione ut in Pontificali Romano, scilicet: *Omnipotens sempiterne Deus*; qua completa, Ordinarius de Altari descendit, dimittit pluviale, Crucem et amictum atque reassurat mantelletum nec non Crucem pectoralem et se confert ad suum locum inter Patres.

Interim Caeremoniarum claudit Pontificale Romanum quod super abacum deponit ex quo sumit librum continentem Orationem de Mystero, vel de Sancto Ecclesiae Titulari et illum super legile, quod statuit ut ad Missae Introitum, collocat: apud legile ponit palmatoriam.

2510. – Absoluta Oratione, Legatus surgit, medius inter Canonicos Assistentes, ad Altare procedit, ante cuius infimum gradum reverentiam peragit, suppedaneum conscendit: Altare, in medio,

'loc

-r

Jeosculatur, ac postea, iugiter medius inter Assistentes, ad cornu Epistolae se confert ante librum super legile collocatum.

Tunc Cantores incipiunt Antiphonam de Mysterio, vel de Sancto, Ecclesiae Titulari, cui Versiculum addunt (v. n. 2005).

2511. — Responso a Choro Versiculo, Legatus canit Orationem de Mysterio, vel de Sancto Ecclesiae Titulari cum brevi conclusione, ii Oratio contineat verba: *solemnia, nativitas, festivitas*, in magis congrua mutantur: *commemoratio, memoria*; verba: *annua, hodie* et similia omittuntur.

Si receptio occurrit infra Octavam Festi Titularis, tunc Antiphona, Versiculus et Oratio canuntur ut in Festo.

2512. — Legatus, post Orationem, medius inter Assistentes, ad Thronum pergit.

Tunc Cappellanus Legati accedit ad Thronum, debitis cum genuflexionibus, et Legato litteras Apostolicas de celebrando Concilio porrigit. Legatus litteras digniori ex Patribus tradit qui eas Cancellario Curiae loci dat. Cancellarius ambonem ascendit et, elata voce, Litteras etiam vulgari eloquio legit.

Lectio completa, Legatus, si placet, sermonem habet, ac postea accedit ad Faldistorium; dimisso pileolo, intonat Hymnum: *Veni, Creator* etc., in Faldistorio genuflectit et sic manet usque ad finem primae strophae, dein pileolum reassumit, surgit et, Hymno completo, canit Versiculum et Orationem: *Deus, qui corda fidelium* etc.

Oratione absoluta, Legatus suppedaneum Altaris conscendit et benedictionem pontificalem impertit.

Benedictione impertita, Legatus descendit ad Faldistorium ibique brevi oratione facta, de Ecclesia discedit.

Articulus IV.

De accessu ad Ecclesiam si Legatus Romani Pontificis sit Ordinarius loci.

2513. — Si vero Legatus sit ipse loci Ordinarius, tunc Patres Concilii, habitu praelatio induti ad normam intimationis caeremonialis, Procuratores Capitulorum, vestibus choralibus induti, Superiores maiores Religionum clericalium, Praelati hastas baldachini delaturi et Abbates regulares de regimine, habitu choralibus induti, accedunt separatim ad domum episcopalem.

Ceteri omnes, ad Caeremoniam invitati, se conferunt in Sacristiam Ecclesiae, in quo Concilium adimatur.

Omnia parantur ut in superiori Articulo notavimus, sed ad Ecclesiae ianuam mensae non statuuntur, in limine tapetum non sternitur nec pulvinus collocatur. Super abacum ponitur tantum liber continens Hymnum: *Veni, Creator* etc., palmatoria et Formula Indulgentiae. Super Altaris mensam non collocatur legile cum Pontificali Romano.

In Sacristia maiori parantur tantum vasculum aquae benedictae cum aspersorio, Crux processionalis et duo candelabra.

Baldachinum collocatur in atrio domus Ordinarii.

Deputentur nobiles viri, vel sodales, vel alii, pro locorum consuetudine, qui baldachini hastas per viam in Processione deferant.

2514. — Omnibus rite dispositis, **Caeremoniarius secundus** omnes invitat ad associandum Legatum ceterosque Patres, sequenti ordine:

1. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Religiosi;
3. Clerici Seminarii;
4. Clerus ecclesiasticarum Provinciarum;
5. Collegium Parochorum;
6. Capitula Collegialia non insignia;
7. Capitula Collegialia insignia;
8. Clerus Ecclesiae Cathedralis loci in quo Concilium adunatur;
9. Beneficarii eiusdem Ecclesiae;
10. Canonici et dignitates Ecclesiae eiusdem.

Interim Acolythus, deferens vasculum aquae benedictae cum aspersorio, procedit ad Ecclesiae ianuam.

2515. — Ordo Processionis ad Ecclesiam:

1. Crucifer, medius inter Ceroferarios;
2. Religiosi;
3. Clerici Seminarii;
4. Clerus ecclesiasticarum Provinciarum;
5. Collegium Parochorum;
6. Capitula Collegialia non insignia;
7. Capitula Collegialia insignia;
8. Clerus Ecclesiae Cathedralis loci in quo Concilium adunatur;
9. Beneficarii eiusdem Ecclesiae;
10. Superiores maiores Religionum clericalium;
11. Procuratores Capitulorum;

12. Abbates Regulares de regimine;
13. Crucifer, si Legatus Cruce uti potest;
14. Capitulum Ecclesiae Cathedralis loci in quo Concilium convocatur;
15. Vicarii Capitulares;
16. Praefecti Apostolici;
17. Vicarii Apostolici;
18. Abbates et Praelati *Nullius*;
19. Administratores Apostolici;
20. Episcopi;
21. Archiepiscopi;
22. Legatus sub baldachino;
23. Familiares Legati;
24. Praelati nullo Collegio supra notato adscripti, in habitu praelatio.

2516. — Quum **dignior Capituli** pervenerit ad Ecclesiae ianuam, consistit apud Acolythum deferentem vasculum aquae benedictae, et suo tempore aspersorium accipit et illud, detecto capite, porrigit Legato qui, more solito, se gerit ut in aspersione aquae benedictae.

Ad Ecclesiae ianuam **Laici** tradunt hastas baldachini **Praelatis**.

Aspersione completa, Legatus procedit ad Altare SS. Sacramenti, dein ad Altare maius; quo cum pervenerit, in Faldistorio genuflectit, aliquantulum orat ac postea ad Thronum se confert, a suo Cappellano litteras Apostolicas de celebrando Concilio accipit et ipse omnesque se gerunt ut sub n. 2512 et seqq.

Quod diximus de Congregationum et Sessionum Concilii Provincialis ordine et Ritu valet etiam pro Congregationibus et Sessionibus Concilii Plenarii.

Articulus V.

Acclamationes decantatae post Concilium Plenarium Flaminiae et Aemilianae Regionum Bononiae habitum anno AICA1XXXII/.

2517. — Sanctissimae et individuae Trinitati, gloria, laus, adoratio et gratiarum actio.

R. Gloria Patri, et Filio et Spiritui Sancto, sicut erat in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum.

Divino Cordi Iesu, per quod nobis parta salus, gloria et honor in saecula.

R. Cor Iesu sacratissimum, voluptas Coelitum, salus in te sperantium, salva nos, quaesumus, et populos nostros.

Regi regum et Domino dominantium, gloria et imperium in sempiterna saecula.

R. Iesum Christum, regem regum adoremus, ut cunctae familiae gentes eius suavissimo subdantur imperio.

Deiparae Virgini Mariae sine labe conceptae, nostri Concilii Patronae, in ore omnium laus ac devota veneratio.

R. Mater Dei immaculata et mater nostra amantissima, Regina pacis, protege nos, intercede pro nobis nunc et in hora mortis nostrae.

Sancto Ioseph, Deiparae Virginis castissimo Sponso, perennis laus et sempiterna veneratio.

R. Vir iustus et sacrae Familiae custos, quem celebrant agmina Coelitum, protege nos, intercede pro nobis ad Dominum Deum nostrum.

Apollinari et Petronio Episcopis, Vitali et Agricolae coeterisque omnibus Ecclesiarum nostrarum in coelis advocatis pientissimis iugis veneratio et devotissima supplicatio.

R. Orate pro nobis et pro omnibus Ecclesiis nostris ut hoc Concilium uberrimos afferat fructus.

Beatissimo Papae nostro Pio, Iesu Christi Vicario, Ecclesiae capiti ac magistro infallibili gratiarum actio, ineunda et sempiterna iubilatio.

R. Dominus conservet eum et vivificet cum et beatum faciat eum in terra, et non tradat eum in animam inimicorum eius.

Eminentissimo Legato Apostolico et dignissimo nostri Concilii Praesidi, diuturna vita, maxima gratulatio et gratiarum actio.

R. Ad multos annos sospitem faciat eum Deus, prosperum in omnibus viis suis.

Omnibus nostri Concilii Patribus, studiosissimis eius auctoribus, ineunda vita et superabundans Dei gratia.

R. Quod ipsi plantaverunt, Deus qui incrementum dat, crescere faciat ad vitam aeternam.

Omnibus ex utroque Clero Conciliaribus et Officialibus, benedictio, et gratiarum actio et beata retributio.

R. Dominus sit gaudium eorum, et merces in laetitia sempiterna.

Capitularibus, Parochis, Sacerdotibus et utriusque sexus religiosis, salus et in Domino benedictio.

R. Vias tuas, Domine, demonstra illis, et dirige eos in viam salutis aeternae.

Clericis aliisque alumnis in spem Ecclesiae succrescentibus, omne bonum et in Domino benedictio.

R. Sicut novellae olivarum in circuitu mensae nostrae, confirma hoc, Deus, quod operatus es in eis.

Serenissimo Regi nostro Victorio et Praepositis dilectae Italiae nostrae suam a Deo auctoritatem repetentibus, patriae pietatem, vitam longaevam, pacem et bonum, concedat Dominus Omnipotens.

R. Deus eos illuminet, dirigat et beatos faciat in terra ut iustitiam administrare, consulere et prospicere Italiae possint in sanctitate et veritate.

Nostro fideli populo Christiano, dignetur Dominus pacem et veram concordiam donare.

R. Ut Dei et Ecclesiae mandata servando in terris, dignus efficiatur promissionibus Christi in coelis.

Omnibus nostris fidelibus defunctis, aeterna requies et gaudium sempiternum.

R. Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis.

Fiat! Fiat!

R. Arnen! Arnen!

CAPUT XV111.

DE QUIBUSDAM EXTRAORDINARIIS PROCESSIONIBUS

2518. — In Processionibus extraordinariis omnia peraguntur ut in Litanis Maioribus (v. Cap. XXXIV Sect. 1 huius Partis) in quibus cum dictum fuerit: *Ut omnibus fidelibus delimetis* etc., dicuntur Versiculi necessitati congruentes et Preces, ut in Rituali Romano.

2519. — In eiusmodi porro Supplicationibus poenitentiae causa institutis, Hymni et Cantica laetitiae minime resonabunt, sed si Processio longior fuerit, vel repetuntur Litaniae, vel, Litanis usque ad Preces exclusive absolutis, aliqui subjicientur Psalmi ex Poenitentialibus aut Gradualibus.

2520. In Processione vero quae pro gratiarum actione indicitur, paramenta alba adhibeantur, et eiusdem initio canitur Hymnus: *Te Deum* etc., deinde dici poterunt Psalmi ut in Tit. IX, cap. XIII Ritualis Romani.

CAPUT XIX.

**DE TRIDUIS ET OCTIDUIS SOLEMNITER CELEBRANDIS
INFRA ANNUM A BEATIFICATIONE VEL
A CANONIZATIONE**

2521. — In solemniis, sive triduanis, sive octiduanis, quae in honorem alicuius Sancti vel Beati celebrantur, intra annum a Canonizatione, vel a Beatificatione, Ecclesia, meliori quo fieri potest modo, ornetur; at cavendum est ne, ut saepe fit, aulico indecenti atque theatriali apparatu, abusu illuminationis electricae, Domus Dei sanctitas, sacrae Liturgiae dignitas artiumque decus aliquid detrimenti patiantur.

2522. — Normae circa Missas sive solemnes sive lectas iam tradidimus sub. n. 1546 et seqq. sed «aliae functiones ecclesiasticae, de Ordinarii consensu, semper habere locum poterunt, uti Homilia inter Missarum solemnia, vel vespere Oratio panegyrica, analogae in honorem Sancti vel Beati fundendae Preces et maxime sollemnis cum Venerabili Benedictio. Postremo vero tridui vel octidui die Hymnus: *Te Deum*, cum Versiculis: *Benedicamus Patrem... Benedictus es... Domine exaudi... Dominus vobiscum...* et Oratione: *Deus, cuius misericordiae...* cum sua conclusione numquam omittetur ante *Tantum ergo...* et Orationem de Ss.mo Sacramento» (D. 4394, n. VII).

2523. — Summus Pontifex Pius XI «omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus qui, vere poenitentes, confessi ac Sacra Synaxi refecti, ecclesias vel oratoria publica, in quibus praedicta triduana vel octiduana solemnia peragentur, visitaverint, ibique iuxta mentem eiusdem Sanctitatis Suae per aliquod temporis spatium pias ad Deum preces fuderint, indulgentiam plenariam in forma Ecclesiae consueta, semel lucrandam, applicabilem quoque animabus igne piaculari detentis, benigne concedit; iis vero qui corde saltem contrito, durante tempore enunciato, ipsas ecclesias vel oratoria publica inviserint, atque in eis uti supra oraverint, indulgentiam partialem centum dierum semel unoquoque die acquirendam, applicabilem[^] pari modo animabus in purgatorio exsistentibus indulge!» (D. 4394, n. VIII).

CAPUT XX.

DE SUPPLICATIONE

PRO NOVO EPISCOPO ORDINARIO ELIGENDO

2524. — Sepulto Episcopo, donec de novo Successore provisum fuerit, Vicarius Generalis Capitularis praescribere potest:

I. - Collectam « *de Spiritu Sancto* ».

II. - Alias publicas preces, iuxta consuetudinem cuiusque Dioecesis, ut Deus quamprimum concedere dignetur novum et bonum Pastorem qui Ecclesiam regere et animarum curam digne et fructuose habere valeat et possit (Caer. Episc. L. II, cap. XXXVIII, n. 27).

2525. — Vicarius Generalis Capitularis quum nuncium de electione Episcopi officialiter acceperit, statim Clero populoque litteras mittat faustum eventum nuntiantes et per eas praescribat ut, omissa Collecta «*rfc Spiritu Sancto*»., recitetur in Missa Collecta « *pro gratiarum actione* » una tantum vice; in Ecclesiis paroecialibus et Collegialibus cantetur Hymnus: *Te Deum* etc., atque campanae totius Dioecesis festivo more pulsantur ad normas Constitutionum Synodaliū et iuxta cuiusque loci consuetudinem.

INDICES

INDEX ALPHABETICUS

Numeri indicant textus numeros marginales

A

Abbas Nullius — quo habitu Concilio Prov. intervenire debet 2453.
— regularis de regimine - quo habitu Concilio Prov. intervenire debet, *ibi*.
Absolutio Defunct. - dispositio ad eam in Presbyterio in s. Visitatione 2358.
Accessus primus Episcopi ad suam Dioecsim 2330-2340.
Acclamationes - de carum formula - post Concilium Plen. 2517.
-----post Concilium Prov. 2498.
-----post Synod. Dioeccs. 2448; 2449.
Acolythi in Matut. Tenebrarum - absente Ordinario 1702, **II**.
-----praesente Ordinario 1704.
Acolythus - in accessu Episc. ad suam Dioec. 2338.
— in bened. cum SS. Sacr. celebrante Episc. 2135.
— Ferla V in Coena Dni. - Episc. Ordin. - absente 1781.
-----assistente 1757.
-----celebrante 1751.
— Feria VI in Parasc. - Episc. Ordin. celebrante 1838, **III**.
-----celebrante Episc. extran. - absente Ordinario 1860, **VII**.
----- ---- praesente Ordinario 1865, **XV**.
— in Sabbato S. - celebrante Canonico 1963
----- praesente Episc. Ordin. 1952, **VII**
----- celebrante Episc. extran. 1974, **IX**.

-----celebrante Ordin. 1923, **V**.
— Ad Synod. Dioec. 2430.
Adiuva nos Deus etc. - dum in Miss. sol. legitur non est genuflcctendum; dum a Cantoribus canitur genuflectunt omnes 1646, **II**.
Administratores Apostolic! - quo habitu Conci). Provinc. intervenire debent 2454
Adoratio Cnics Feria VI in Parasc. - dispositio ad tres adorationes 1826.
— eius ordo - celebrante Canonico 1867, **V**.
----- praesente Episc. Ordin. 1858.
----- celebrante Episc. extran. 1869, **V**.
----- praesente Episc. Ordin. 1865, **VI**.
-----celebrante Episc. Ordin. 1832.
Adventus - organa - in eius Dominicis non pulsantur 1560.
-----pulsari queunt in **III** Dom et **IV** quando inciderit in Vigil. Nativit. Dni. 1562.
— ornatus Eccl. in eius tempore simplicior esse debet 1559, **II**.
— paramenta in **III** Domin. sint rosacei coloris vel violacei sed sumptuosiora 1562.
Altare - eius candelabra tempore Functionis in Adv. et Quadrag. - velis violaceis tegi nequeunt 1559, **II**.
-----Feria VI in Parasc. numquam argentea sint, sed ex aurichalco vel aere 1783, 1, C, I.
— malus - velum Crucis Feria VI in Parasc. sit violaceum vel nigrum iuxta consuetud., *ibi*.

-----de eius ornatu pro exposit. SS. Sac.
2033, III.
— privilegiatum – omnia Altaria sunt pri-
vilegiata – in die Comm. Omn. Fidel.
Defunct. 2075.
-----per dies quibus peragitur Ora-
tio XL Hor. 2085, IV.
Anniversarium – electionis vel translat.
et consecrat. Episc. Ordin. 2193-2199.
Annuntiatio B. M. V. – in Missa solemn,
omnes genuflectere debent quando verba:
F. t incarnatus esi etc. recitantur et etiam
canuntur 1985.
Antiphona Haec dies – in Vesp. solemn.
Pasch. intonanda est a Celebrante 1982.
Antiphonae – in Matut. Tenebr. et in Laud.
a Cantoribus intonantur 1698.
— in Offic. Defunct, a Cantoribus into-
nantur 2076-2078.
— maiores praeintonandae sunt a Cano-
nico Hebdomad. 1564.
Aqua benedicta – eius Minister – in Dom.
Palm. – celcbr. Episc. extran. 1686, VIII.
-----praesente Ordin. 1678, IV.
-----celebrante Canonico 1691, IV.
-----in Per. IV Cinerum – celebrante Ca-
nonico 1655.
-----celebrante Episc. extran. 1653, VI.
-----praesente Ordin. 1646, VIII.
-----in Purif. B. M. V. – celebrante Ca-
nonico 1629.
-----celcbr. Episc. extran. 1627, VIII.
-----praesente Ordin. 1617, VI.
Arundo – expleta Missa Sabb. S. removenda
est 1916.
— eius candelas oportet coniungi in calce et
quid unum vcluti efformare 1870, B, II.
— eius Minister, celebrante Episc. Ordin.
1923, VII.
Ascensio D. N. I. C. – post Evang. cantum
cereus pasch. extinguitur 2021.
Aspersio aquae bened. fit in die Paschae
cum aqua Fontis baptism. 1981.
Asportatio SS. Sac. 2158-2160.
— Pyxidis – in Eccl. min. Feria V in
Coena Dni. 2259, 2260.
Asservatio SS. Eucharistiae pro infirmis a
Feria V in Coena Dni usque ad Sabb. S.
1705, I, H.
Aula Mandati – dispositio in ea celebrante
Canonico 1763, X.
-----celebrante Episc. extran. 1758, VI.
-----celebrante Ordin. 1705, I, G, VI.
Aurora – Missa convent, in Aurora summo
mane in Nativit. Dni celebratur cum
cantu omnibus Choralibus assist. 1585.

B

Baculus – eius Minister – in accessu primo
Episc. ad Dioec. 2335-2344.
-----ad Concil. – Plenarium, *post n.* 2516.
-----Provinciale, *post n.* 2482; 2486,
X; 2487, VII; 2492-2497.
-----ad bened. cum Reliquiis sacris 2191,
2192.
-----cum Reliquiis Sanctorum 2192, B.
-----in Dornin. Palm. 1678, 111.
-----in Feria IV Cinerum 1646, V.
-----Feria V in Coena Dni – assistente
Ordin. 1757.
-----celebrante Ordin. 1747, II.
— — in Nativitate Domini – in Nocte
1569-1574.
-----in Die 1586.
-----ad Processionem – in die Litaniarum
maiorum 2010.
-----in solemnitate SS. Corporis
Christi 2068.
-----in Purificatione B. M. V. 1616, III.
-----in Sabb. S. – assistente Ordin.
celebrante Canonico 1952, III.
-----celebrante Episc. extran.
1978, VIII.
-----celebrante Ordin. 1922.
-----ad Synod. Dioec. 2427, 11; 2939, VI;
2442-2447.
-----in s. Visit. Eccl. Cath. 2351-2364.
Baldachinum – conveniens est ut in Concil.
Plen. eius hastae deferantur a Praelatis
habitu sui ordinis indutis, *post n.* 2506.
— de Beneficiariis eius hastas deferenti-
bus – in accessu primo Episc. ad Dioec.
2335-2344.
— Feria V in Coena Dni. 1742-1745.
— — Feria VI in Parasc. 1836, I.
-----in Festo SS. Corporis Chr. 2067.
Beatificatio – de Triduis vel Octiduis cele-
brandis infra annum ab ea 2521-2523.
Benedictio – Episc. Feria VI in Parasc.
eam per totam diem adstantibus non im-
pertit 1784, b.
Benedictio candelarum in Purificat. B. M.
V. – eam impertire et sequent. Miss,
non celebrare uni Episc. Ordin. competit
1619.
— celebrante – Canonico 1628-1631.
-----Episc. extran. 1620-1627.
-----Ordin. 1594-1617.
— in Eccl. minor. 2209-2214.
Benedictio Cerei Pasch. In Sabb. S. – cele-
brante Canonico 1955.

-----praesente Ordin. 1935.
 -celebrante Episc. extran. 1970.
 -----praesente Ordin. 1978, III.
 – celebrante Ordin. 1890.
 – in Eccl. min. 2304-2309.
 Benedictio Cinerum – eam impertire et sequent. Miss, non celebrare uni Episc. Ordin. competit 1047.
 – celebrante – Canonico 1654-1657.
 -----Episc. extran. 1648-1653.
 -----Ordin. 1632-1646.
 – in Eccl. min. 2222-2228.
 – privata 1658.
 Benedictio Fontis Baptismal, in Sabb. S. celebrante Canonico 1954.
 -----praesente Ordin. 1931.
 -----celebrante Episc. extran. 1966.
 -----praesente Ordin. 1977.
 -----celebrante Ordin. 1875.
 -----in Eccl. min. 2312-2319.
 – In Vigil. Pent. – est de praecepto et consuet, contrar. eliminanda est, *ante n.* 2022.
 -----eius Ritus 2025.
 Benedictio granorum incensi in Sabb. S. – celebrante Canonico 1954.
 -----praesente Ordin. 1928.
 — celebrante Episc. extran. 1965.
 ----- praesente Ordin. 1977.
 — celebrante Ordin. 1871.
 – in Eccl. min. 2297-2299.
 Benedictio ignis in Sabb. S. *vide:* Benedictio granorum incensi.
 Benedictio Oleorum Feria V in Coena Dni. – celebrante Episc. extran. 1759.
 — celebrante Ordin. 1707, A, 13, C.
 Benedictio Palmarum – eam impertire et sequent. Miss, non celebrare uni Episc. Ordin. competit 1679.
 — Epistola et Evangelium in ea cantari debent ab iis qui in Missa ministraturi sunt 1669.
 — celebrante – Canonico 1687-1691.
 -----Episc. extran. 1680-1686.
 -----Ordin. 1663-1678.
 — in Eccl. min. 2231-2245.
 Benedictio papalls cum Indulgentia plcn. in die Paschae Episc. etiamsi Miss, solemn. assistat tenetur eam impertire 1981.
 Benedictio cum Reliquia S. Crucis celebrante Canonico 2185-2188.
 ----- celebrante Episc. 2190-2192.
 — Sanctorum – celebrante Canonico 2169-2173.
 ----- celebrante Episc. 2190-2192.

Benedictio cum SS. Sacramento privata 2153-2155.
 — solemnls - ab Episc. impertienda 2117-2136.
 -----a Sacrd. impertienda – cum Assistente et Ministris inferior. 2144-2149.
 -----cum Diae, et Subd. 2138-2142.
 -----cum Ministris inferior, tantum 2150-2152.
 Bugia *vide:* Palmatoria.

C

Caeremoniarius ad bened. – cum Reliquia S. Crucis 2175-2188.
 -----cum Reliquiis 2162-2173.
 -----cum SS. Sacr. 2138-2142.
 — in Dom. Palmarum 1691, I.
 — in Feria IV Cinerum 1655-1657
 — Feria V in Coena Dni. 1774-1778.
 — Feria VI in Parasc. 1867, V.
 — in Festo Epiphaniae, 1593.
 — in Festo Purificat. B. M. V. 1629-1631
 — ad Matut. Tenebr. 1704.
 — ad Miss, solemn, tempore Adventus 1563, 1564.
 — in Nocte Nativit. Dni. 1581-1584.
 — in Sabbato Sancto 1956-1960.
 Caeremoniarius primus – in accessu primo Episc. ad Dioec. 2335-2343.
 — ad bened. – cum Reliquia S. Crucis 2175.
 — — cum Reliquiis Sanctorum 2190-2192.
 -----cum SS. Sacramento 2131, 2132.
 — ad Concilium Plen. 2507-2516.
 — ad Concilium Provinciale – ad Congregat. gener. – primam 2458-2466.
 -----secundam 2483.
 ----- tertiam, *post n.* 2486, X.
 ----- ad Sessionem – primam 2479-2481.
 — — — secundam 2486, X.
 -----tertiam 24S8, VIII.
 ----- ultimam 2492-2497.
 — in Domin. Palm. – celcbr. Episc. extran. 1686, II.
 -----praesente Ordin. 1675.
 — in Epiphania Dni. 1590-1592.
 — in Feria IV Cinerum – celcbr. Episc. extran. 1653, I
 -----praesente Ordin. 1646, I.
 — Feria V in Coena Dni. – celebr. Episc. extran. 1762.
 -----assist. Ordin. 1757.
 -----celcbr. Ordin. 1730-1736.
 — Ferla VI in Parasc. – celebr. Canonico – absente Ordin. 1867, V.
 ----- praesente Ordin. 1855, 1856.

- ceiebr. Episc. extran. 1869, V.
 ----- praesente Ordin. 1865, VI.
 -----ceiebr. Ordin. 1815-1829.
 — ad Matut. Tenebr. 1702, I.
 — ad Miss, pontif. tempore Adventus 1560-1562.
 — in Nativit. Dni. - in Nocte - ceiebr. Episc. extran. 1575-1580.
 ----- ceiebr. Ordin. 1569-1574.
 ----- in Die ceiebr. Ordin. 1586.
 — ad Process. - Litan. maior. 2009.
 -----Litan. min. 2017.
 ----- repositionis SS. Sacr. in Oratione XL Hor. 2112.
 ----- in solemn. SS. Corporis Chr. 2057-2061.
 — in Purificat. B. M. V. - ceiebr. Episc. extran. 1627, II.
 -----praesente Ordin. 1609-1612.
 — in Sabbato S. - ceiebr. Canonico, praesente Ordin. 1940.
 -----ceiebr. Episc. extran. 1974, II.
 ----- praesente Ordin. 1978, V.
 ----- Ordin. ceiebr. 1900-1906.
 — ad Synodum Dioec. - ad Sess. - primam 2409, 2410.
 ----- secundam 2439, VI.
 ----- ultimam 2442-2447.
 — ad Visitat. Eccl. Cath. 2351-2364.
 Caeremoniarius secundus - in accessu primo Episc. ad Dioec. 2335-2344.
 — ad bened. cum SS. Sacr. 2J32, 2133.
 — ad Concilium Plenarium 2507-2516.
 — ad Concilium Provinciale - ad Congregat. general. - primam 2458-2466.
 ----- secundam 2483.
 ----- tertiam, *post n.* 2486.
 ----- ad Sessionem - primam 2479-2481.
 ----- secundam 2486, X.
 ----- tertiam 2488, VIII.
 ----- ultimam 2492-2497.
 — in Domin. Palm. - ceiebr. Episc. extran. 1686, III.
 ----- praesente Ordin. 1677.
 — in Feria IV Cinerum - ceiebr. Episc. extran. 1653, II.
 ----- praesente Ordin. 1646, II.
 — Feria V in Coena Dni - ceiebr. Episc. extran. 1762.
 -----assist. Ordin. 1757.
 -----ceiebr. Ordin. 1737-1740.
 — Feria VI in Parasc. - ceiebr. Canonico - absente Ordin. 1867, VII
 — praesente Ordin. 1857-1861.
 cclabr. Episc. extran. 1969, VI.
 — praesente Ordin. 1865, VII
 -----cclabr. Ordin. 1830-1835.
 — ad Matut. Tenebr. praesente Ordin. 1702, II.
 — in Natlvit. Dni. - in Nocte - ceiebr. Episc. extran. 1575-1580.
 -----eelebr. Ordin. 1569-1574.
 -----in Die ceiebr. Ordin. 1586.
 — ad Process. - Litaniarum maiorum 2009.
 -----Litaniarum minorum 2017.
 -----in solemn. SS. Corporis Christi 2062-2066.
 — in Purificat. B. M. V. - ceiebr. Episc. extran. 1627, 111.
 -----praesente Ordinario 1613-1615.
 — in Sabbato S. - ceiebr. Canonico, praesente Ordin. 1941-1951.
 — — celebrante Episc. extran. 1974, 111.
 -----praesente Ordin. 1978, VI.
 -----ceiebr. Ordin. 1907-1916.
 — ad Synodum Dioec. - ad Sessionem - primam 2411-2416.
 -----secundam 2439, VI.
 -----ultimam 2442-2447.
 — ad Visitat. Eccl. Cath. 2351-2364.
 Campanae - omnium Eccl. ante quas Processio SS. Sacr. transit pulsari debent 2032, VII.
 — in Sabbato S. non licet turris Campanas pulsare prius quam in Cath. seu Matrice pulsantur, *post n.* 1923.
 — turris pulsantur Feria V in Coena Dni. ad intonat. Angelici Hymni 1730, II.
 Campanulae - intra Eccl. aliquandiu pulsantur ad intonationem Hymni: *Gloria in excelsis* - Feria V in Coena Dni. 1730, II.
 -----in Sabbato Sancto 1906, II.
 Cancellarius Curiae - in accessu primo Episcopi ad Dioecesim 2330.
 — ad primam Sess. Synodi dioec. 2419.
 — loci - ad Concilium Plen. 2512.
 — metropolitanae - ad Congregat. - priv. ante Concil. Prov. 2455.
 -----general, primam Concilii Prov. 2459.
 Candela - Episcopi in Festo Purif. B. M. V. sit ceteris maior et pulchre ornata 1594 X.
 — de eius Ministro — ad benedict. — cum Reliquiis sacris 2191, 2192.
 -----cum SS. Sacramento 2134.
 -----ad Concilium Plenarium, *postn.* 2516
 -----ad Concilium Provinciale, *post n.* 2482; 2486, X; 2487, VIII; 2492-2497.
 — — in Dom. Palm. - celebrante Episc. extran. 1686, IV.
 -----praesente Episc. Ordin. 1678, II.

- in Ferla IV Cinerum -celebrante
Episc. extran. 1653, 111.
_____ praesente Episc. Ordin. 1646, III.
-----Feria V in Coena Dni. - Episc.
extran. cclcbrantp 1762.
----- Episc. Ordin. - assistente 1757.
-----celebrante 1746.
-----in Nativitate Dni. - in Nocte - ce-
lebrante Episc. extran. 1575-1580.
-----celebrante Episc. Ordin. 1569-
1574.
-----in Die celebrante Episc. Ordin.
1586.
-----ad Processionem - in dic Litan.
maiorum 2010.
-----in solemn. SS. Corporis Christi
2068.
-----in Purif. B. M. V. - celebrante
Episc. extran. 1627, IV.
----- praesente Episc. Ordin. 1616, I.
-----in Sabbato Sancto - celebrante Ca-
nonico praesente Episc. Ordin. 1952, II.
----- celebrante Episc. extran. 1974, IV.
----- praesente Episc. Ordin. 1978,
VII.
-----celebrante Episc. Ordin. 1917-
1920.
----- ad Synodum Dioec. 2420-2426; 2439,
VI; 2442-2447.
----- ad s. Visitationem Eccl. Cath.
2351-2364.
Candelae - arundinis candelas oportet
conungi in calce et quid unum veluti
efformare 1870, B, 11.
— eorum benedictio v. Benedictio cande-
larum.
— ordo in cis extinguendis ad Matutin.
Tenebrarum 1703.
Candelabra Altaris - in Adventu et Qua-
drag., tempore Functionis, velis violaceis
tegi nequeunt 1559, II.
— Feria VI in Parasc. numquam argentea
sint, sed ex aurichalco vel aere 1783, I, C, I.
Canonici - in accessu primo Episc. ad Dioec.
2335-2342.
— ad benedict, cum Reliquiis etiam ab eis
genuflectendum est 2172.
— in Dom. Palm. - celebrante Canonico,
post n. 1690.
-----celebrante Episc. extran. 1686, I.
----- praesente Episc. Ordin. 1672-1674.
— in Fer. IV Cinerum - celebrante Episc.
extran. 1652.
-----praesente Episc. Ordin. 1641-1645.
— Feria V in Coena Dni. - celebrante
Canonico 1773.
-----celebrante Episc. extran. 1761
-----Episc. Ordin. - assistente 1757 X.
-----celebrante 1727.
— Feria VI in Parasc. - Canonico cele-
brante praesente Episc. Ordin. 1862.
-----Episc. Ordin. celebrante 1809-1812.
— ad Marlyrol. cantum in Vigil. Nativit.
Dni. 1565-1566.
— ad Matut. Tenebr. 1697-1701.
— ad Processionem - Litaniarum - maio-
rum 2002-2007.
-----minorum 2016.
— in Purif. B. M. V. - celebrante Cano-
nico 1629.
-----celebrante Episc. extran. 1627, I.
-----praesente Episc. Ordin. 1603-1608.
— in Sabbato Sancto - celebrante Cano-
nico praesente Ordin. 1952, L
-----celebrante Episc. extran. - absente
Ordin. 1974, I.
-----praesente Ordin. 1978, IV.
-----celebrante Episc. Ordin. 1895-1899.
— ad Synodum Dioec. - ad primam Sess.
2397-2400.
-----ad ultimam Sess. 2442-2447.
— ad s. Visitationem Eccl. Cath. 2351-
2364.
Canonici (duo) digniores - Feria VI in
Parasc. praesente Episc. Ordin. et cele-
brante Episc. extran. 1865, VIII.
Canonici Episcopi - neque candelam bene-
dictam, vel palmam, neque Ordin. ma-
num deosculantur 1604; 1672.
— Feria V in Coena Dni. Communionem
accipiunt ante Diaconum et Subdiaco-
num 1725, I, 5.
Canonicus dignior. - in Dom. Palm. - ce-
lebrante Canonico, *post n.* 1690.
-----celebrante Episc. extran. 1656, 1.
-----praesente Episc. Ordin. 1672.
— in Fer. IV Cinerum - celebrante Cano-
nico 1655.
-----celebrante Episc. extran. 1652.
— Feria VI in Parasc. Canonico cele-
brante praesente Episc. Ordin. 1862. II.
— in Purif. B. M. V. 1603.
— in Sabbato Sancto celebrante Cano-
nico 1961.
-----celebrante Episc. extran. prae-
sente Ordin. 1978, IV.
Canonicus Sacrista - in Dom. Palm., ce-
lebrante Canonico, *post n.* 1690.
-----celebrante Episc. extran. 1686, I.
----- praesente Episc. Ordin. 1672.
— in Fer. IV Cinerum praesente Episc.
Ordin. 1641.

- Feria V in Coena Dni. 1728, 1729.
- Feria VI in Parasc. 1814.
- in Nativit. Dni. 1572, IV.
- in Purif. B. M. V. 1603.
- Canonizatio – de Triduis vel Octiduis celebrandis infra annum a Canonizatione 2521-2523.
- Cantor – Martyrologii in Vigil. Nativ. Dni. 1566.
- in publicatione Festorum mobil. 1591-1593.
- Cantores – in accessu primo Episc. ad Diocc. 2335-2342.
- in Dorn. Palm. 1672-1674.
- in Fer. IV Cinerum 1642.
- Feria V in Coena Dni.-absente Episc. Ordin. 1773.
- celebrante Episc. Ordin. 1727.
- Feria VI in Parasc. 1809-1812.
- ad Matut. Tenebrarum 1697-1701.
- in Festo Pentecostes 2027.
- in Processione Litaniarum – maiorum 2002-2007.
- minorum 2016.
- in Purif. B. M. V. 1606.
- in Sabbato Sancto 1895-1898; 1960.
- in s. Visitatione Ecd. Catii. 2351-2364.
- Cappellanl Patrum – ad Concilium Prov. 2482.
- Cappcllanus - Episcopi extran. – in Dom. Palm. 1686, VI.
- in Purif. B. M. V. 1627, VI.
- Episcopi Ordin. – in Dom. Palm. 1678, VII.
- in Purif. B. M. V. 1617, IV.
- Celebrans (Sacerdos) – in asportatione SS. Sacramenti 2158-2160.
- in bened. – cum Reliquiis S. Crucis 2179-2189.
- cum Reliquiis sacris 2169-2173.
- cum SS. Sacramento 2151, 2152.
- cum Assistente 2145-2149.
- assistentibus Diae, et Subd. 2139-2142.
- cum sacra Pyxide 2154-2157.
- in Dom. Palm. – absente Episc. Ordin. 1688.
- in Ecclesiis minor. 2232-2245.
- praesente Episc. Ordin. 1668.
- in Epiphania Dni. 1593.
- in Fer. IV Cinerum – absente Episc. Ordin. 1655-1657.
- in Ecclesiis minor. 2223-2229.
- praesente Episc. Ordin. 1638.
- Feria V in Coena Dni. – absente Episc. Ordin. 1764-1768.
- in Ecclesiis minor. 2247-2265.
- praesente Episc. Ordin. 1757.
- Feria VI in Parasc. – absente Episc. Ordin. 1867, I.
- in Ecclesiis minor. 2267-2295.
- praesente Episc. Ordin. 1845-1848.
- ad Mandatum 1767.
- ad Missam – pro exposit. SS. Sacr. in Oratione XL Horar. 2097.
- in Dom. 111 cuiusque mensis 2115, 2116.
- in die Litaniarum maior, praesente Episc. Ordin. 2001.
- pro reposit. SS. Sacr. in Oratione XL Horar. 2107.
- in Nocte Nativit. Dni. 1581-1584.
- in solemn. SS. Corporis Christi 2042
- ad Processionem – Litaniarum maior. – absente Episc. Ordin., *post n.* 2020.
- praesente Episc. Ordin. 2001.
- Litaniarum minor., absente Episc. Ordin., *post n.* 2020.
- praesente Episc. Ordin. 2015.
- cum Reliquia S. Crucis 2181-2184.
- cum Reliquiis sacris 2165-2168.
- cum SS. Sacr. – in Dom. III cuiusq. mensis 2116.
- in exposit. pro Oratione XL Horar. 2098-2101.
- in reposit. pro XL Hor. 2108, 2109.
- in solemn. SS. Corporis Christi 2072.
- in Purif. B. M. V. 1629-1631.
- assistente Episc. Ordin. 1602.
- in Ecclesiis minor. 2210-2221.
- in Sabbato Sancto 1954.
- in Ecclesiis minor. 2297-2329.
- praesente Episc. Ordin. 1928-1933.
- in Vesp. solemn. Paschae Antiph. *Hatc dies* ab eo intonanda est 1982.
- in Vigil. Pentecostes 2023-2026.
- Cereus paschalis – conficiendus est saltem in maxima parte ex cera apum 1870, C, II.
- quando regulariter accenditur 1979.
- quando exstinguitur et tollitur 2021.
- eius Crux populum respicere debet 1979.
- de eius Ministro – celebrante Canonico praesente Episc. Ordin., *post n.* 1952, XI.
- celebrante Episc. extran. – absente Ordin., *post n.* 1974, XI.
- praesente Ordin. 1978, XIII.
- celebrante Episc. Ordin. 1923, IV.
- Ceroferarll – in accessu primo Episc. ad Dioec. 2335-2342.
- ad Concilium Plenarium 2507; 2514; *post n.* 2516.

Index alphabeticus

- ad Concilium Provinciale, *post n.* 2482.
- in Dom. Palm. - celebrante Episc. extran. 1686, VIII.
- Episc. Ordin. - absente 1691, III.
- praesente 1678, V.
- in Fer. IV Cinerum - celebrante Episc. extran. 1653, VII.
- Episc. Ordin. - absente 1655-1657.
- praesente 1646, IX.
- Feria V in Coena Dni. - celebrante Episc. extran. 1762.
- Episc. Ordinario - absente 1780.
- assistente 1757.
- celebrante 1750.
- Ferla VI in Parasc. - celebrante Episc. extran. 1869, VII.
- praesente Episc. Ordin. 1865, XIII.
- Episc. Ordin. - absente 1867, VII.
- assistente 1863, IV.
- celebrante 1838, II.
- in Nativit. Dni. - in Vigilia 1565, 1566.
- in Nocte - celebrante Episc. extran. 1575-1580.
- Episc. Ordin. - absente 1581-1584.
- celebrante 1569-1574.
- in Die celebrante Episc. Ordin. 1586.
- in Purif. B. M. V. - celebrante Canonico 1629.
- celebrante Episc. extran. 1627, IX.
- praesente Episc. Ordin. 1617, VII.
- in Sabbato Sancto - celebrante Canonico 1963.
- praesente Episc. Ordin. 1952, \ II.
- celebrante Episc. extran. 1974, VIII.
- praesente Episc. Ordin. 1978, XIII.
- celebrante Episc. Ordin. 1923, 111.
- ad Synodum Dioec. 2429; 2439, VI; 2443.
- ad s. Visitation.-Eccl. Catii. 2351-2364.
- aliarum Eccl. 2365-2368.
- Chorales - *vide*: Canonici.
- Cineres - ex qua materia componendi 1632, IV.
- eorum benedictio - *vide*: Benedictio Cinerum.
- impositio in Dom. 1 Quadrag. 1659.
- Clerici inservientes ad Mandatum 1753.
- Clerici intorticia gestaturi *vide*: Intorticia.
- Clerici pro paramentis - in Fer. IV Cinerum 1646, VII.
- Feria V in Coena Dni. 1572.
- Ferla VI in Parasc. - celebrante Canonico praesente Episc. Ordin. 1863, VI.
- celebrante Episc. extran. praesente Ordin. 1865, XV.
- celebrante Episc. Ordin. 1838, IV.
- in Purif. B. M. V. 1617, V.
- in Sabbato Sancto - celebrante Canonico praesente Episc. Ordin. 1952, IX.
- celebrante Episc. extran. 1974, XI.
- praesente Ordin. 1978, XIII.
- celebrante Episc. Ordin. 1923, VIII.
- Coena Domini (Feria V in) celebrante Canonico 1763-1782.
- assistente Episc. Ordin. 1756, 1757.
- celebrante Episc. extran. 1758-1762.
- celebrante Episc. Ordin. 1705-1755.
- in Ecclesiis minor. 2246-2265.
- ordo administrandi S. Commun. 1730, VIII.
- Commemoratio Omn. Fidel. Defunct. - Altaria omnia hac die sunt privilegiata 2075.
- a Dom. impedita transfertur in diem immediate insequentem 2074.
- Episc. assistens vel celebrans in hac die 2080-2082.
- de tribus Missis 2075.
- de eius Officio 2076-2079.
- coincidens cum Oratione XL Horar. 2095.
- Communio ordo eius distribut. Feria V in Coena Dni. 1730, VIII.
- Canonici Episcopi Feria V in Coena Dni. eam accipiunt prius quam Diae, et Subd. 1727, I. 5.
- Episc. Ordin. ad eam accedens Feria V in Coena Dni. 1757, X.
- Concilium Plenarium 2503-2517.
- Concilium Provinciale - 2451-2500.
- de quibusdam variationibus 2500-2502.
- Condonator - Feria VI in Parasc. celebrante Episc. Ordin. 1813.
- Conopeum - Tabernaculum licet pretiositate insigne tegendum est conopeo 2033, IV.
- Consecratio Episc. Ordin. - de eius anniversario 2193-2199.
- Crotalum - eius signum loco campanulae ad *Sanctus* et ad Elevat. Ferla V in Coena Dni., iuxta plures Auctores, omittendum est 1730, V.
- Crueller - in Sabbato Sancto - celebrante Canonico praesente Episc. Ordin. 1952, IV.
- celebrante Episc. Ordin. 1923, I.
- Crucifer Ordinarii - in Dom. Palm. 1678, VIII.
- Feria VI in Parasc. 1838, IX.
- assistente Ordinario 1863, VII.
- celebrante Episc. extran. 1865, XV111.

— in Purif. B. M. V. 1617, II.
 Crux – dispositio ad eius denudationem 1824-1826.
 — ordo ad eius adorat. Fer. VI in Parasc. Episc. Ordin. – absente 1867, V.
 -----celebrante 1832.
 -----praesente 1858.
 — eius velum Fer. VI in Parasc. sit violae, vel nlgr. iuxta consuetud. 1783, 1, C, I.
 Currus – non licet, nec expedit ut super illum in Processione deferatur SS. Sacramentum 2032, I.

D

Defuncti – *vide*: Commemoratio.
 Denudatio Altaris – pro ea sufficit tobaleas ita complicare ut maior mensae pars nudata maneat quin ipsae tobaleae amoveantur 1733.
 — dispositio – ante eam praesente Episc. Ordin. 1734.
 -----post eam praesente Episc. Ordin. 1735.
 Diaconi Assistentes in accessu primo Episc. ad Dioec. 2336-2342.
 — Episcopo Assistenti – Fer. VI in Parase. – celebrante Canonico 1844.
 -----celebrante Episc. extrait. 1865, I.
 -----Missae solenni – in Comm. Omn. Fidel. Defunct. 2080.
 -----in Dom. Palm. 1667.
 -----in Fer. IV Cinerum 1637.
 -----Feria V in Coena Dni. 1757.
 -----in Festo SS. Corporis Christi 2039.
 -----in Festo Purif. B. M. V. 1601.
 -----minorum 2014.
 -----in Sabbato Sancto – celebrante Canonico 1927.
 -----celebrante Episc. extraneo 1978, I.
 — Episcopo celebranti – ad bened. candelarum in Festo Purif. B. M. V. 1600.
 -----cinerum 1637.
 -----palmarum 1667.
 — — ad Concilium Plenarium, *post n.* 2516.
 — — ad Concilium Provinciale – ad Sessionem -- primam, *post n.* 2475.
 -----secundam 2486, VI.
 -----tertiam 2488, V; 2490.
 -----ultimam 2492-2497.
 -----in Dominicis Adv. 1561.
 -----Feria V in Coena Dni. 1716-1720.
 -----Ferla VI in Parasc. 1797-1802.
 -----in Festo Annunt. B. M. V. 1985.
 -----ad Missam in Festo SS. Corporis Christi 2040, II.

— in Nativit. Dni. – in Die ad tertiani Miss. 1586.
 -----in Nocte 1569-1574.
 -----ad Processionem – in Festo SS. Corporis Christi 2051-2055.
 -----Litaniarum maiorum 1966.
 -----in Sabbato Sancto 1883-1888.
 -----minorum 2014.
 — ad Synodum Dioec. – ad primam Sess. 1385-1392; 2433.
 -----ad secundam Sess. 2439, III.
 -----ad ultimam Sess. 2442, 2443.
 — in s. Visitatione Eccl. Cath. 2355-2366.
 Diaconi Passionem cantaturi – in Dom. Palm. – Episc. Ordin. – absente - et celebrante Canonico, *post n.* 1690.
 -----et celebrante Episc. extran., *post n.* 1685.
 -----praesente 1670.
 — Fer. VI in Parasceve – Episc. Ordin. – absente-etcelebrante Canonico 1867, III.
 -----et celebrante F.pisc. extran. 1869, IV.
 -----celebrante, *post n.* 1808.
 -----praesente – et celebrante Canonico 1854.
 -----— et celebrante Episc. extran. 1865, V.
 Diaconi septem assistentes Oleorum benedictioni 1724-1726.
 Diaconus – qui Evangelium cantat ad bened. Palm, debet ministrare ad sequentem Miss. 1969.
 — *vide*; Ministri sacri.
 Dispositio – in accessu primo Episc. ad Dioec., ad tapetum extra portam Civitatis 2335,
 — ad Concilium Provinc. – in Aula Congregationum 2457.
 -----in Aula magna domus Metropol. 2467, B, II.
 -----ad primam Sess. 2467, A, a.
 -----si Altare erigatur extra Presbyterium 2467, A, b.
 — in Dom. Palm. – ad Ecclesiae limina, praesente Episc. Ordin. 1676.
 -----ad Passionis cantum-absente Episc. Ordin., *post n.* 1690.
 -----praesente Episc. Ordin. 1671.
 — Feria V in Coena Dni. – ad Altare maius celebrante Episc. Ordin. 1705, I, D.
 -----ad Aulam Mandati – celebrante Canonico 1763.
 -----celebrante Episc. Ordin. 1705, I, 0.
 -----ante denudationem Altaris, 1734.
 -----post denudationem Altaris 1735.

Ferla VI in Parasc. – ad Altare celebrante Canonico 1866.
 praesente Episc. Ordin. 1839, C, VI.
 -----celebrante Episc. extran. praesente Ordin. 1864, D.
 -----ccelebr. Episc. Ordin. 1783, C, VI.
 ad Altare Sacelli, celebrante Episc. Ordin. 1828.
 — ad Crucis denudationem, celebrante Episc. Ordin. 1824-1826.
 — ad Passionis cantum, celebrante Episc. Ordin. 1820.
 ■ — ad Prophetiae lectionem, celebrante Episc. Ordin. 1818.
 ad prostrationem – celebrante Canonico praesente Ordin. 1855.
 celebrante Episc. extran. praesente Ordin. 1865, VI.
 celebrante Episc. Ordin. 1816.
 in Sabbato Sancto celebrante Episc. - ad bened. ignis et granor incensi 1901.
 ad bened. Fontis – ante ingressum Sacelli 1903.
 -----in Sacello 1904.
 ad Praeconium – ante eius cantum – celebrante Canonico 1958.
 ad eius cantum 1909-1911.
 in Ecclesiis minor. 2308.
 praesente Episc. Ordin. celebrante Canonico – ad bened. ignis et granor incensi 1943.
 ad bened. Fontis ante Sacelli ingressum 1946.
 -----in Sacello 1948.
 — absente Episcopo Ordin. ante cantum Praeconii 1958.
 - ad Praeconii cantum 1959.
 in Ecclesiis minor – ante cantum Praeconii 2305.
 ad cantum Praeconii 2308.
 ad Synodi Dioec. primam Sess. 2371.
 in s, Visitatione Eccl. Cath. – ad abso- lutionem in Presbyterio 2358.
 Dominica Adventus in eis organa non pulsantur 1560.
 III pulsari organa queunt 1562.
 IV quando inciderit in Vigil. Nativit. Dni. organa pulsari queunt 1562.
 Dominica Palmarum celebrante Canonico 1687-1691.
 celebrante Episc. extran. 1680-1686
 in Ecclesiis minor. 2231-2245.
 praesente Episc. Ordin. 1663-1678
 dispositio – ad Eccles. limina, praesente Episc. Ordin. 1676.

— ad Passionis cantum absente Episc. Ordin., *post n.* 1690.
 — — — praesente Episc. Ordin. 1671.
 Ordinarius loci permittere potest ut Sacerdotes qui in ea duas Miss, celebrant, omittant in una ex duabus primam Passionis partem 1693.
 Dominica Quadragesimae in cis omnia servantur ut in Dom. Adv. 1660.
 — — IV servantur omnia ut in 111 Dom Adv. 1660.
 Dominus vobiscum dicitur ab Episc. loco *Pax vobis* in Dominicis Adventus et Quadrag. 1561, I; 1660.

E

Ecclesia eius ornatus in Adventu et in Quadrages, simplicior esse debet 1559, II; 1660.
 Ecclesiae minores r. Memoriale Kiluum.
 Electio Episc. Ordin. – de eius anniversario 2193-2199.
 Emisit spiritum dum haec canuntur verba Celebrans genuflectit ad Altare conversus 1668, III.
 Epiphania publicatio Festorum mobil. Episc. Ordin. – absente 1593.
 -----celebrante 1590-1592.
 Episcopi Canonici r. Canonici Episcopi.
 Episcopus extraneus celebrans in Dom Palm. 1681, 1682.
 — in Fer. IV Cinerum 1649.
 — Fer. V in Coena Dni. 1759.
 Fer. VI in Parasc. 1869, I.
 — praesente Ordin. 1865, II.
 in Nocte Nativit. Dni. 1575-1580.
 — in Purif. B. M. V. 1621. 1622.
 in Sabbato Sancto 1965-1967.
 -----praesente Ordin. 1977.
 Episcopus Ordinarius accedens pruno ad suam Dioec. 2336-2343.
 Assistens in Comm Omn Fidei Dc funct. 2080-2082.
 -----Feria VI in Parasc celebrante Canonico 1840-1842.
 -----celebrante Episc. extran. 1865, I
 — Missae solenni - in Comm Omn Fidel. Defunct. 2082.
 -----in Dom. Palm. 1665.
 -----in Fer. IV Cenerum 1635.
 -----Fer. V in Coena Dni. 1757.
 — in Festo SS. Corp. Christi 2038
 in Festo Purif. B. M. V. 1597.
 in Sabbato Sancto - celebrante Canonico 1925

celebrante Episc. extrait. 1976, IV.
— Celebrans - in Annuntiat. B. M. V. 1985. in Ascens. Dni. 2021.
ad bened. - candelarum in Purif. B..M.V 1596.
----- cinerum 1633, 1634.
Fontis in Sabbato Sancto 1875.
— granorum incensi in Sabbato Sancto 1871.
----- ignis in Sabbato Sancto 1871.
- Oleorum in Fer. V in Coena Dni. 1706, 1707.
----- palmarum 1664
-cum Reliquiis sacris 2191, 2192.
-cum SS. Sacramento 2118-2123. in Comm. Omn. Fidel. Defunct. 2080-2082.
- — in Festo SS. Corp. Christi – Missam lectam 2035-2037.
- -Missam pontificalem 2040, II.
— Processionem 2043-2049.
— in Dom. Paschae Resurrect. 1980-1982.
-----in Doni, tempore Adv. 1561, L
----- in Epiphania 1591.
Fer. V in Coena Dni. 1706-1711
- Fer. VI in Parasc. 1784-1790.
ad Matut. Tenebr. 1695, 1696.
- in Nativit. Dni. - in Die ad tertiam Miss. 1586.
----- in Nocte 1568-1574.
in Pentecoste 2027.
ad Processionem - in Fer. V' in Coena Dni. 1757.
----- in FestoSS.Corp.Christi 2043-2049.
Litaniarum maiorum 1992-1994.
— cum Reliquiis sacris 2191, 2192.
- - - in repositione SS. Sacramenti in Oratione XL Horar. 2112.
— in Ptirif. B. M. V. Missam pontif. 1618.
— in Sabbato Sancto 1871-1877.
ad Synodum Dioec. ad Sessionem primam 2372-2382; 2432.
-----secundam 2439, 1.
----- ultimam 2442-2447.
i i s. Visitatione - Eccl. Cath. 2351-2364.
— Ecclesiarum Dioecesis 2365-2368.
non celebrans in Fer. V in Coena Dm., quomodo se gerit si Communionem accipiat 1557, X.
- Supplicatio pro eius electione 2524.
Epistola - in benedict, palm, cantari debet ab eo qui in Missa ministraturus est 1669.
Et incarnatus est... et homo tactus est omnes genuflectere debent dum haec

canuntur verba in Annuntiat. B V. \ 1985.
-----in Nativitate Dni. 1572, II.
Et inclinato capite tradidit spiritum - dur haec canuntur verba Celebrans genu flectit ad Altare conversus 1786.
Eucharistia de loco in quo asservand. est pro infirmis Fer. V in Coena Dni 1705, H.
Evangelium - in benedict, palm, cantari debet ab eo qui in Missa ministraturus est 1669.
Expositio - Reliquiarum Sanctorum - 2162. 2163.
- Reliquiae S. Crucis aliorumque lustrum. Dom. Passionis 2178, 2179.
Expositio SS. Sacramenti - privata - eius Ritus 2153, 2154.
— — fieri potest sine thurificatione 2156
- solemnis - eius Ritus - a solo Sacerdote peragenda 2150, 2151.
-----cum uno Assistente 2144-2146.
-----cum Diacono et Subdiacono 2138-2140.
-----de forma et ornatu Throni expositionis 2033, 111.
Expositurus (Sacerdos) SS. Sacramentum in bened. solemn. - ab Episc. imper-tienda 2128-2130.
— — assistantibus Diae, et Subd. 2140. in solemn. SS. Corporis Christi 2056
Exultet iam angelica - v. Praeconium paschale.

Faldistorium de eius Ministris Fer. VI in Parasc. celebrante Episc. Ordin. 1838 VI.
in Sabbato Sancto - celebrante Canonico praesente Episc. Ordin. 1952, X
— celebrante Episc. extran. 1974 XII.
— — — celebrante Episc. Ordin. 1923. IX
Feria IV Cinerum celebrante Canonici 1654-1657.
celebrante Episc. extran. 1648-1653
praesente Episc. Ordin. 1632-1646.
in Ecclesiis minor. 2222-2230.
i>. *etiam*: Benedictio Cinerum; Cineres Ferla V in Coena Domini r. Coena Domini.
Feria VI in Parasceve r. Parasceve.
Feria VI post Doni, de Passione tok ratur consuetudo exponendi hac fer Statuam vel Imaginem B. M. V Perdu lentis 1661.

testa mobilia eorum publicatio m Epi- phania de more pertinet ad Eccl. Cathed. et ad primariam unoquoque loco 1590.
Formula publicationis 1591
Fidelium animae etc. Celebrans nun subditpost Matut. in Nocte Nativit. Dni. 1582.
Flores inter Altaris candelabra - collocari possunt III Dom. Adv. et IV quando inciderit in Vigil. Nativit. Dni. 1562.
-----IV Doni. Quadrag. 166Ü.
prohibentur tempore Adv. et Quadrag. 1560, 1660.
Fons baptismatis - eius benedictio in Sabbato Sancto Pentecostes est praeceptiva, *ante n.* 2022.
v. *etiam*; Benedictio Fontis baptismalis.
Formula - Acclamationum - post Concilium Plenarium 2517.
post Concilium Provinciale 2498.
post Synodum Dioccesanain 2448, 2449.
publicationis Festorum mobil. in Epiphania 1591.
Funalia v. Intorticia.

G

Gloria in excelsis ad intonationem aliquandiu campanulae intra Eccl. pulsantur Fer. V in Coena Dni. 1730. II.
in Sabbato Sancto 1906, II.
s. Imagines, nisi iam detectae fuerint, in Sabbato Sanctu deteguntur. 1906, III.
Gloria laus, etc. dispositio ad Eccl. ianuam dum canitur praesente Episc. 1676.
Gremiale de eius Ministro Feria VI in Parasc. celebrante Episc. extran. 1869, IX
praesente Ordin. 1865, XII
ordin 1837.111

H

Haec dies - inVesp. solemn. Pasch. Antiph. haec intonanda est a Celebrante 1982.
Horae minores in Coinrn. Omn. Fidei Dc fimet. 2039

Iesu Redemptor omnium quid faciendum a Celebrante in Vigil, et die Nativit. Dni. ad intonat, huius Flymni 1569.
Imagines - ad prima" Vesp. Doni. \ Quadrag. usque ad Sabbatum Sanctum omnino velari debent 1661.
ad intonat. Hymni: *Gloria in excel*, in Sabbato Sancto, nisi iam detectae fuerint, deteguntur 1908, 111.
Stationum *Viae Crucis* relinqui possunt non velatae 1906, 111.
Imago vel Statua B. M. V. Perdolentis toleratur consuetudo eam exponendi in Feria VI post Dom. de Pass. 1661.
Imperator - Preces pro Romanorum Imperatore Feria VI in Parasc. omittendae sunt 1786.
Impositio cinerum Dominica I Quadrag. 1659.
Incensatlo v. Thurificatione.
Incensum - de Ministro granor. incensi in Sabbato Sancto - celebrante Canonico 1963.
— — assistente Episc. Ordin. 1952, VIII.
celebrante Episc. extran. 1974, X.
----- celebrante Episc. Ordin. 1823, VI.
Indulgentia - post benedictionem in nocte Nativit. Dni. non conceditur ab Episc. 1572, IV.
Ingressus primus Episcopi ad suam Dioec 2330-2344.
Intorticia - de eorum Ministris - ad asportationem SS. Sacramenti 2160.
in exposit. et Process, pro Oratione XL Horar. 2098.
----- Feria V in Coena Dni. 1754; 1757, XVI; 1762; 1782.
-----in Ecclesiis minor. 2248, 2258.
— Feria VI in Parasc. 1838, V; 1863, VII; 1865, XVI; 1869, X
in Ecclesiis minor. 22S3, 2289.
Ioscph Sp. (S.) - in eius Festo Metropolitana celebrans Miss, pontif. utitur s. Pallio 1983.

Lamentationes tolerari nequit quod earum cantus fiat simul cum sonti organi, *harmonii* aliorumque instrum. musicalium 1700

Laudes – sicut Matut. canendum est ante primam Miss, in Nativit. Dni., persolvendae sunt cum cantu post eandem Miss. 1573.

Lector – etiam Canonicus, ei uti non licet palmatoria 1072, II.

— Feria VI in Parasc. – Episc. extran. celebrante 1865, XVI.

— — Episc. Ordin. – celebrante 1838, VII.

----- praesente 1863, VII.

Legatus Rom. Pontii, ad Concil. Plcn. - de eius receptione 2506-2512.

— si loci Ordinarius sit 2513-2516.

Liber – de eius Ministro Celebrantis (Sacrd.) – Feria VI in Parasc. – absente Episc. Ordin. 1867, VIII.

— — praesente Episc. Ordin. 1863, V.

----- in Sabbato Sancto – absente Episc. Ordin. 1963.

-----praesente Episc. Ordin. 1952, XI.

Episcopi extran. celebrantis – in Dom. Palm. 1686, IV.

in Fer. IV Cinerum 1653, 111.

----- Fer. V in Coena Dni. 1662.

Fer. VI in Parasc. 1865, X.

— in Nocte Nativit. Dni. 1575-1580.

----- in Purif. B. M. V. 1627, IV.

----- in Sabbato S. 1974, IV.

— — praesente Episc. Ordin. 1878, IX.

— — Episcopi Ordin. assistentis – Fer. V in Coena Dni. 1757.

----- Feria VI in Parasc. celebrante Canonico 1863, I.

-----Episc. extran. 1865, IX.

----- in Sabbato Sancto celebrante Canonico 1952, II.

-----Episc. extran. 1978, VII.

Episcopi Ordin. celebrantis – ad benedict.-cum Reliquiis sacris 2191 ;2192.

-----cum SS. Sacramento 2134

----- in Dom. Palm. 1678, II.

-----ad Concil. Plenar., post *n.* 2516

-----ad Concil. Provlnc , post *n.* 2482; 2486, X: 2487, VIII; 2492-2497.

-----in Fer. IV Cinerum 1646, 111.

--- Fer. V in Coena Dni. 1746.

— - — Fer. VI in Parasc. 1837, I.

- — — in Nativit. Dni. – in Nocte 1569-1574.

----- — in Die 1586.

- — ad Process. – in die Litan. malorum 2010.

in solemnit. SS. Corporo Christi 2068.

— in Purif. B. M. V. 1616, I.

-- — in Sabbato Sancto 1917-1920. ad Synodum Dioc. 2420-2-120 2439, IV; 2442-24 17

- in s. Visitatione Ecd. Catii 2351-2364.

Litaniae maiores et minores quando earum Processiones celebrantur 1986 recitandae sunt sine ulla additione vel mutatione, nisi de privilegio constet 1988.

— singuli earum Versus integri a Cantoribus cantari et a Clero repeti debent 2003.

Sanctorum in Sabbato Sancto a duobus Cantorib. incipiendae sunt – absente Episc. Ordin. dum proceditur ad Altare 1960.

— — — si Episc. Ordin. celebret vel assistat, postquam in Fald. procubuerit 1898.

Lotio manuum de eius Ministris in Dom. Palm. – celebrante Episc. extran. 1686, X.

celebrante Episc. Ordin. 1678, VIII

— — in Fer. IV Cinerum – celebrante Episc. extran. 1653, V.

celebrante Episc. Ordin. 1646, X.

Feria V in Coena Dni. - celebrante Episc. extran. 1762.

- celebrante Episc. Ordin. 1748.

m Purif. B. M. V. – celebrante Episc. extran. 1627, X.

— celebrante Episc. Ordin. 1617, VIII.

----- in Sabbato Sancto – celebrante Episc. extran., post *n.* 1974, XII.

-----celebrante Episc. Ordin. 1923, X

Lotio pedum V. Mandatum.

M

Magistratus eius locus in Ecclesia 2334, A. III.

Mandatum (seu Lotio pedum) non est omittendum in Eccl. Catii. etiamsi Episc. absit 1705, 1, G.

— dispositio in eius Aula – absente Episc. Ordin. 1763.

— celebrante Episc. Ordin. 1705, 1. G. Manus v. Lotio manuum.

Mappa - de eius Ministris – m Dom. Palm - celebrante Episc. extran. 1686, X.

- celebrante Episc. Ordin. 1678, VIII.
 in 1er. IV Cinerum celebrante Episc. extran. 1653 V.
 celebrante Episc. Ordin. 1646, VI.
 in Purif. B. M. V. - celebrante Episc. extran. 1627, X.
 celebrante Episc. Ordin. 1617, III.
 Maria (B.) Perdolens - toleratur consuetudo exponendi eius Statuam vel Imaginem Fer. VI post Dom. de Pass. 1661.
 Martyrologium quod in Vigil. Nativit. Dni. cantari debet, trasferri ad ipsum diem Nativit. nequit 1566.
 de eius Cantore 1566.
 Matutinum in Comm. Omn. Fidel. Defunct. 2078.
 - - assistente vel celebrante Episc. Ordin. 2082.
 in Nocte Nativit. Dni. celebrante Canonico 1581, 1582.
 — celebrante Episc. extran. 1575-1578.
 - celebrante Episc. Ordin. 1568-1571.
 Matutinum Tenebrarum antiphonae in eis intonantur a Cantoribus 1698
 Episc. Ordin. - absente 1704.
 ----- praesente 1694-1702.
 ordo in exstinguendis cereis 1703.
 Memoriale Rituum Functiones in 1 ccle-siis minor, iuxta illud - in Dom. Palm. 2231-2245.
 in Fer. IV Cinerum 2222-2230.
 Fer. V in Coena Dni. 2246-2265.
 Fer. VI in Parasc. 2266-2295.
 in Festo Purif. B. M. V. 2209-2220.
 in Sabbato Sancto 2296-2329.
 Metropolitana ad Concil. Provinc. ad Congr. general - ante Concil. 2455, 2456.
 - — primam 2458-2466.
 - - - secundam 2483.
 — — tertiam, *post n.* 2486.
 ad Sessionem - primam 2468.
 secundam 2486, I.
 tertiam 2488, I; 2490, I.
 — ultimam 2492-2497.
 in Festo S. Joseph Sp. celebrans Miss, pontif. utitur s. Pallio 1983.
 Minister baculi i. Baculus pastoralis.
 Minister candelae v. Candela.
 Minister granorum incensi v. Incensum.
 Minister de gremiale v. Gremiale.
 Minister libri V. Liber.
 Minister mitrae v, Mitra.
 Minister vasculi aquae bened. i Aqua benedicta.
 Ministri Faldistorii v. Faldistorium.
 Ministri sacri - ad Concilium - Plenarium, *post n.* 2516.
 Provinciale - adSess. - primam, *post* П. 2475.
 — — — secundam 2486, VIII.
 — tertiam 2488, VI.
 — ultimam 2492-2497.
 Ministri sacri celebrante Canonico - in Annuntiat. B. M. V. 1985.
 ad benedict. - cum Reliquia S. Crucis vel aliorum Instrument. Domin. Passionis 2186-2188.
 — cum SS. Sacramento 2139-2142.
 in Comm. Omn. Fidel. Defunct., *post n.* 2082.
 - in Dominicis Adv. 1563.
 in Dom. Palm. 1689, 1690.
 in Dominicis Quadrag. 1660.
 — in Epiphania 1593.
 in Fer. IV Cinerum 1655-1657.
 Fer. V in Coena Dni 1769-1771.
 ----- ad .Mandatum 1772.
 Fer. VI in Parasc. 1667, II.
 in Litaniarum diebus, *post n.* 2020.
 in Nativit. Dni. in Vigil 1567.
 — — in Nocte 1583, 1584.
 — - ad tertiam Miss. 1586.
 in Oratione XL Horar. - ad Miss, et Process. - pro exposit. 2097, 2098.
 — ----- pro reposit. 2107-2109.
 ad Process. - cum Reliquia S. Crucis vel alior. Iustrum. Dom. Pass. 2180-2184.
 cum Reliquiis Sanctorum 2165-2168.
 — cum SS. Sacramento in III Domin. cuiusv. mensis 2116.
 in Purif. B. M. V. 1629, 1630.
 in Sabbato Sancto 1955.
 in solemn SS. Corporis Christi ad Miss. 2042.
 — — ad Process. 2072.
 in Vigilia Pentecostes 2024-2026.
 Ministri sacri celebrante Canonico praesente Episc. Ordin.,- in Dom Palm 1669
 in Fer IV Cinerum 1639, 1640.
 Fer. V in Coena Dni. 1557.
 Fer. VI in Parasc. 1849-1853.
 ad Process. Litan. minorum 2815.
 in solemn. SS. Corporis Christi ad Missam 2039.
 in Sabbato Sancto 1934-1939.
 Ministri sacri celebrante Episc. extran. m Dom. Palm. 1684, 1685.
 in Fer. IV Cinerum 1651.
 Fer. V in Coena Dni. 1760.
 — Fer. VI In Parasc 1869. III

— in Nocte Nativit. Dni. 1578, 1580.
 — in Purif. B. M. V. 1624-1626.
 — in Sabbato Sancto 1969-1973.
 Ministri sacri celebrante Episc. extran.
 praesente Ordin. Feria VI in Parasc,
 1865, IV.
 — in Sabbato Sancto 1978, III.
 Ministri sacri celebrante Episc. Ordin. in
 Annnnt. B. M. V. 1985.
 in Ascensione Dni. 2021.
 ad bened. cum SS. Sacramento 2124-
 2127.
 in Dominicis Adv. 1561.
 — in Epiphania 1591-1592.
 Fer. V in Coena Dni. 1721-1723.
 Fer. VI in Parasc. 1803-1808.
 in Nativit. Dni. in Nocte 1569-1574.
 -----ad tertiam Miss. 1586.
 in Oratione XL Horar. ad Process, pro
 reposit. 2112.
 in Purif. B. M. V. 1618.
 in solemn. SS. Corporis Christi ad Miss.
 2040, 11.
 in Sabbato Sancto 1889-1894.
 ad Synodum Dioec. ad Sess. primani
 2393-2396.
 - secundam 2439. II.
 ultimam 2442, 2443.
 Miserere - in Matut. Tenebr. canitur ali-
 quanto altius modulata sed flebili voce
 absque musicis instrum. 1701.
 Missa bina In Dom. Palm. Loci Ordin.
 permittere potest ut Sacerdos omittat in
 una ex duabus Miss, primani Passionis
 partem 1693.
 Missa conventuah's secunda in Nativit.
 Dni. quamvis sit minus solemn, tamen
 cantu celebrari debet assistentibus omnib.
 qui in solemniorib Choro intéressé de-
 bent 1585.
 Missa Rogationum 1890.
 Missae - in Oratione XI. Horar tempore
 exposit. 2089.
 privatae tres in Connu. Oinn. Fidei.
 Defunct. 2075.
 in Nativitate Dm 1587-1589.
 Mitra de eius Ministro in accessu primo
 Episc. ad Dioec. 2335-2348.
 ad Concil. - Plenarium, *post it.* 2516.
 Provinc., *post u.* 2482; 2486, X;
 2488, VIII; 2492-2197.
 Episcopi extran. celebrantis - in
 Dom. Palm. 1686, V.
 — m Fer. IV Cinerum 1653, IV.
 Fer. V in Coena Dni. 1762.
 Fer. \ I in Parasc. 1869, IX.

praesente Ordin. 1865, XI
 in Nocte Nativit Dni. 1575-1580.
 -----in Puril. B. M. V. 1627, V.
 in Sabbato Sancto 1974, V.
 -----praesente Ordin. 1978, X.
 Episcopi Ordin. Assistantis Fe-
 ria V in Coena Dni. 1757.
 Fer. VI in Parasc. celebrante
 Canonico 1862, II.
 — — celebrante Episc. extran
 1865, IX.
 — in Sabbato Sancto celebrante
 Canonico 1953, III.
 - — celebrante Episc. extran.
 1978, VIII.
 Episcopi Ordin. celebrantis - ad
 bened.-cum Reliquiis sacrius2191-2192
 — - — cum SS. Sacramento 2134.
 in Dom. Palm. 1678, III.
 in Fer. IV Cinerum 1646, IV.
 Fer. V in Coena Dni. 1747, I.
 — — Fer. VI in Parasc. 1837, II.
 in Nativit. Dni. in Nocte 1569-
 1574.
 — — — in Die 1586.
 — ad Process. - in die Litanlar
 maiorum 2010.
 in solemn. SS. Corporis Chri-
 sti 2068.
 -----in Purif. B. M. V. 1616, II
 in Sabbato Sancto 1921.
 ad Synodum Dioec. 2427. I;
 2439, VI; 2442-2447.
 — — — in s. Visitat. Eccl. Cath. 2351-
 2364. 'H

N

Nativitas Domini tie tribus Missis pri-
 vatis 1587-1589.
 in Nocte-celebranteCanonico 1581-1584
 celebrante Episc. extran. 1575-1580.
 celebrante Episc. Ordin. 1568-1574
 Laudes persolvendae sunt cum cantu
 post primam Missam 1573.
 Martyrologium legendum in Vigil, ne-
 quit in hac die transferri 1566.
 Missa de Aurora dicitur cum cantu
 summo mane, omnib. Choralibus assi-
 stentibus 1585.
 Notarius - Concilii Provinc. de eius officio
 2458-2466; 2478; 2483; *post. n* 2486;
 2492-2497.
 ad Concil. Plenarium, *post n.* 2510
 Synodi Dioec. tie eius officio 2407;
 2437; 2439. V.

Noveritis fratres carissimi formula m mu-
 siciis notis pro Festorum mohil. publi-
 catione in Epiphania 1591.

O

Octiduum solemniter celebrandum infra
 annum a Beatificatione vel a Canoni-
 zatione 2521-2523.
 Oratio XL Horarum do Missis celebrandis
 2089-2095.
 de Missa expositione et de Process.
 2096-2103.
 repositione et de Process 2107-2110.
 — notanda 2083-2088.
 de privilegiis 2085.
 de Processione repositionis celebrante
 Episc. 2111, 2112.
 de tempore expositionis 2104-2106.
 Organa non pulsantur in Dominicis Adv.
 (excepta III et IV quando inciderit in
 Vigil. Nativit.) et Quadrag. (excepta IV)
 nec non in Miss, ferial. 1560; 1660.
 Osculum - Pacis ordo dandi in Concil.
 Provinc. 2481.
 Reliquiae S. Crucis 2189.
 Reliquiarum Sanctorum 2174.
 Ostensorium SS. Sacramentum non est
 in eo deferendum quando transfertur ab
 uno ad alterum Altare 2159

Pallium (S.) in Festo S. Ioseph Sp. Me-
 tropolita celebrans Miss, pontif. eo
 utitur 1983.
 Palma Episcopi Ordin. oportet ut spe-
 ciosa ceteris appareat 1663, X.
 Palmae eas benedicere et sequent. Mis-
 sam non celebrare uni Episc. Ordin.
 competit 1679.
 - v. Dominica Palmarum.
 Palmatoria - Lectori, etiamsi Canonico,
 ea uti non licet 1072, II.
 Paramenta Canonici Feria V m Coena
 Dni. etiam absente Episc. Ordin. ea
 induere debent ad Process. 1773, I.
 Episcopi in Nocte Nativit. Dni. non
 ponuntur super Altaris mensam 1568.
 v. Clerici pro paramentls.
 Parasceve (Ferla VI In) celebrante Cano-
 nico 1866, 1867.
 — praesente Episc Ordin. 1839-1863.
 celebrante Episc. extran 1868. 1869,

— praesente Urdin. 18b4, 1865.
 - celebrante Episc. Ordin 1783-1838
 — m Ecclesiis min. 2266-2205.
 Pascha In Vesp. solemn. Antiph. *Haec
 dies* intonanda est a Celebrante 1982.
 — in hac dic Episc. Ordin. - nisi aliquo
 impedimento fuerit praepeditus Mis*,
 solemn, omnino celebrare debet 1980.
 -----tenetur impertire bened. pap. cum
 Indulg. 1981.
 Passio - de eius lectione in Miss. priv.
 1692.
 m Dom. Palm. - quomodo se gertt
 Celebrans ad eius cantum 1668, 111.
 -----de Diaconis eam cantaturis - cele-
 brante Canonico, *post n.* 1690.
 — -----celebrante Episc extran., *post
 n.* 1685.
 — praesente Episc. Ordin. 1670.
 — - dispositio ad eius cantum 1671.
 m una tantum Missa bina Ordin. ex
 speciali facultate permittere potest ut
 omittatur prima eius pars 1693.
 — Fer. VI in Parasc. - de Diaconis eam
 cantaturis - celebrante Canonico 1867.
 III.
 - praesente Episc. Ordin. 1854
 -----celebrante Episc. extran. 1869.
 IV.
 — — praesente Ordin. 1865. V.
 -----dispositio ad eius cantum 1820
 Patres Concilii Plenarii 2507-2516.
 Patres Concilii Provincialis de eorum
 habitu 2453.
 — ad Congregationem ante Concil
 2454-2456.
 generalem primam 2458-2460
 -----secundam 2483.
 — -----tertiam, *post n.* 2486.
 ad Sessionem - primam 2469-2474.
 — secundam 2486, 11.
 -----tertiam 2488, II; 2490, 11.
 -----ultimam 2492-2497.
 Pax - ordo eam dandi in Concil Provinc
 2481.
 Pentecostes 2027, 2028.
 r. Vigilia Pentecostes.
 Praeconium Paschale dispositio ante eius
 cantum - celebrante Canonico 1958.
 -----in Ecclesiis minor. 2305.
 dispositio ad eius cantum celebrante
 Canonico 1959.
 in Ecclesiis minor 2308.
 celebrante Episc. Ordin. 1909-1911
 Praelecti Apostolici quo habitu Concili*
 Prov. intervenire debent 2453.

Praelati conveniens est ut in occasione Concil. Plen. hastae baldachini deferantur ab eis indutis habitu sui ordinis, *post n.* 2506.
 Presbyter Assistens Episcopo extran. celebranti - in Dom. Palm. 1683.
 — in Fer. IV Cinerum 1650.
 — Fer. V in Coena Dni. 1760.
 — Fer. VI in Parasc. 18/59, II.
 -----praesente Ordin. 1865, III.
 — in Nocte Nativit. Dni. 1578, 1579.
 — in Ptirif. B. M. V. 1623.
 — in Sabbato Sancto 1968.
 -----praesente Ordin. 1978, II.
 Presbyter Assistens Episcopo Ordin. Assistenti - Fer. VI in Parasc. - celebrante Canonico 1843.
 -----celebrante Episc. extran. 18/55, I.
 - Missae solemni - in Comm. Omn. Fidei. Defunct. 2080.
 — in Dom. Palm. 1666.
 — in Fer. IV Cinerum 1636.
 -----Fer. V in Coena Dni. 1757.
 — in Festo SS. Corporis Christi 2039.
 — in Festo Purif. B. M. V. 1599.
 — — Litaniarum - maiorum 1995.
 — ————minorum 2013.
 - Sabbato Sancto - celebrante Canonico 1926.
 -----celebrante Episc. extran. 1978, I.
 Presbyter Assistens Episcopo Ordin. celebranti - in Annuntiatione B. M. V. 1985.
 ad bened. - candelarum in Purif. B. M. V. 1598.
 — Cinerum 1636.
 -----Palmarum 1666.
 — in Dominicis Adv. 1561, II.
 ad Concilium - Plenarium, *post n.* 2516.
 -----Provinciale ad Sessionem - primam, *post n.* 2475.
 ----- — secundam 2486, VI.
 ----- — tertiam 2488, V.
 ----- ultimam 2492-2497.
 Fer. V. in Coena Dni. 1712-1715.
 - Fer. VI in Parasc. 1791-1796.
 in Festo Annunt. B. M. V. 1985.
 in Festo SS. Corporis Christi 2050.
 in Nativit. Dni. - in Nocte 1569-1573.
 -----ad tertiam Miss. 1586.
 — si Purificatio B. M. V. Titulus sit Eccl. Cath. 1618.
 — in Sabbato Sancto 1878-1882.
 — ad Synodi Dioec. sessionem - primam 2385, I.
 -----secundam 2439, III
 — — ultimam 2442. 2443.

Presbyteri duodecim assistentes Oleonim bened. Fer. V in Coena Dni. 1724-1726
 Processio - in Dom. Palm., dispositio, ij Eccl. januum, praesente Episc. Ordin. 1676.
 — in Dom. III vel alia cuiuscumque mensis 2113-2116.
 — expositionis SS. Sacramenti in Oratione XL Morar. 2098-2101.
 - FERIA V in Coena Dni. proceditur ad Sacellum per longior, viam sed non extra Eccl. 1739.
 — in Festo SS. Corporis Christi - una tantum per pubi, vias fieri debet in unoquoque loco 2030.
 — — de quibusdam normis 2029-2032.
 -----eius ordo, celebrante Episc. Ordin. 2063. ;
 — Litaniarum - maiorum, eius ordo praesente Episc. Ordin. 2009. I
 -----minorum, eius ordo praesente Episc. Ordin. 2017. 1
 — in Purif. B. M. V. fit per Eccl. vel extra iuxta morem loci 1612.
 — cum Reliquia - S. Crucis - absente Episc. Ordin. 2180-2184. I
 — — — celebrante Episc. Ordin. 2190-2192. I
 -----Sanctorum - absente Ordin. 2164-2168. i-
 -----celebrante Episc. Ordin. 2190-2192. 9
 — repositionis SS. Sacramenti in Oratione XL Horar. 2107-2110. fi
 -----celebrante Episc. Ordin. 2111-2112
 — cum SS. Sacramento - in ea Canonici, etiam absente Episc. Ordin., paramenta induere debent 1773, I; 2073. I
 Processiones extraordinariae 2518-2520.
 Procuratores Patrum Concilii Provinc. - de eorum habitu 2453. f
 ad Congregat, general. - primam 2461-2466. V
 — — secundam 2483. ■
 — tertiam, *post n.* 2486. fi
 — ad Sessionem - primam 2475. S
 -----secundam 2486, V. S
 — tertiam 2488, IV. I
 — — ultimam 2492-2497. <
 Promotores Concilii Provinc. - de eorum habitu 2453. I
 — ad Congregat, general. - primam 2458-2466. 9
 — secundam 2483. I
 — tertiam, *post n.* 2486. <<
 — ad Sessionem primam 2476.

— secundam 2486, IX.
 - — tertiam 2488, VII; 2490, III.
 -----ultimam 2492-2497.
 Prophetia dispositio ad eius lectionem Fer. VI in Parasc. celebrante Episc. Ordinario 1818.
 Prostratio dispositio ad eam Fer. VI in Parasc. - celebrante Canonico praesente Episc. Ordin. 1855.
 — celebrante Episc. extran. praesente Ordin. 1865, VI.
 — — celebrante Episc. Ordin. 1816.
 Publicatio Festorum mobil. - in Festo Epiph. de iure pertinet ad Eccl. Cath. et primaria in unoquoque loco 1590.
 — Formula publicationis 1591.
 Purificatio B. M. V. - quando eius Fest. inciderit in Dom., ante bened. caudei, fit aspersio aquae bened., *post n.* 1631.
 si eius Fest. transferri contingat, die 2 Fcbr. fit tantum benedict, et distribut, candel. atque Processio 1595.
 — si Titulus sit Eccl. Cath. 1618.
 — in Missa de Officio candelae in manibus non tenentur 1615.
 — Processio fit per Eccl. vel extra ipsam, iuxta consuetud. 1612.
 Pyxis dc eius asportatione, in Ecclesiis minor. Fer. V in Coena Dni. 2259, 2260.
 - de benedict, cum ea impertienda 2153-2155.
 — — post Missam 2157.
 — eius expositio fieri potest absque thurificatione 2156.
 de eius reportatione in Ecclesiis minor. Sabbato Sancto 2329,
 — de eius repositione in Ecclesiis minor. Fer. VI in Parasc. 2293-2294.

Q

Quadragesima i lorum Supplicatio r. Oratio.

R

Receptio Legati Rom. Pontif. ad Concil. Plen. 2507-2512.
 Reliquia S. Crucis et allot. Instrument Dominicae Pass. - de bened. - celebrante Canonico 2185-2188.
 -----celebrante Episc. 2190-2192.
 de expositione 2178, 2179.
 — de osculo 2189.
 de Processione celebrante Canonico 2180-2184.

-----celebrante Episc. 2190-2192.
 Reliquiae Sanctorum - de bened. - celebrante Canonico 2169-2173.
 celebrante Episc. 2190-2192.
 — de expositione 2162, 2163,
 — dc osculo 2174.
 — de Processione - celebrante Canonico 2164-2168.
 — — celebrante Episc. 2190-2192.
 Reportatio S. Pyxidis in Ecclesiis minor Sabbato Sancto 2329.
 Repositio S. Pyxidis in Ecclesiis minor Fer. VI in Parasc. 2293, 2294.

S

Sabbatum Sanctum celebrante Canonico 1953-1963.
 — praesente Episc. Ordin. 1924-1952.
 — celebrante Episc. extran. 1964-1974
 — — praesente Ordin. 1975-1979.
 — celebrante Episc. Ordin. 1870-1923
 — in Ecclesiis minor. 2296-2329.
 — non licet pulsare campanas turris priusquam in Cath. seu Matrice pulsantur. *post n.* 1923,
 — campanulae intra Eccl. aliquandiu pulsantur ad intonat. Hymni: *Gloria in excelsis* 1906, 11.
 Sabbatum Vigiliae Pentecostes Benedictio Fontis baptismalis in eo de praeecepto, *ante n.* 2022.
 - de Ritu in eo servando 2022-2026
 SS. Sacramentum v. Asportatio Benedictio Communio - Curram Eucharistia Ostensorium Processio Reportatio - Repositio.
 Sacrista FERIA \ in Coena Dni. celebrante Episc. Ordin. 1755.
 — FERIA VI in Parasc. - celebrante Canonico praesente Episc. Ordin. 1863. VII.
 — celebrante Episc. extran. praesente Ordin. 1865, XVII.
 celebrante Episc. Ordin. 1838, VIII
 — in Purif. B. M. V. 1617, IX.
 in Sabbato Sancto - celebrante Canonico praesente Episc. Ordin., *post n.* 1852. X.
 — — celebrante Episc. Ordin. 1923, XI.
 Salutationes Chori ab adorat. Crucis usque ad Nonam Sabb Sancti inclusive omittuntur 1827.
 Scotula . Palmatoria.

Scrutatores Synodi Dioeces. ad Sessionem
 – primam 2408.
 — secundam 2439, V,
 ----- ultimam 2442-2447.
 Secretarius Concilii Provinc. de eius habitu
 2453. x
 ad Congregat general primam 2458-
 2466.
 — — secundam 2483.
 — tertiam, *post n.* 2486.
 ad Sess. – primam 2477.
 — secundam 2486, V.
 ----- tertiam 2488, VII,
 ----- ultimam 2492-2497.
 Secretarius Synodi Dioec. ad Sess.
 primam 2405; 2436.
 ----- secundam 2439, V.
 ----- ultimam 2442-2447.
 Sepulcrum – quomodo ornandum est Fer.
 V in Coena Dni. Altare dictum *Sepul-*
crum 1705, I, F.
 Stationes Viae Crucis earum Imagines ad
 prim. Vesp. Dornin. V Quadrag. usque
 ad Sabb. Sanctum relinqui possunt non
 velatae 1661.
 Statua (vel Imago) B. M. V. Perdolentis
 toleratur consuetudo eam exponendi in
 Fer. VI post Dorn. de Pass. 1661.
 Stola latior milia Cruce ornata esse debet
 1559, V.
 Subdiaconi septem assistentes Oleorum be-
 nedictioni 1724-1726.
 Subdiaconus qui Epist. cantat ad bened.
 Palm, ministrare ad sequent. Missam
 debet 1964.
 P. Ministri sacri.
 Subdiaconus Crucifer in Dom. Palm,
 praesente Episc. Ordin. 1678, I.
 Fer. V in Coena Dni. celebrante Cano-
 nico, *post n.* 1773.
 — assistente Episc. Ordin. 1757, XVI.
 celebrante Episc. extran. 1762.
 — celebrante Episc. Ordin. 1741.
 Fer. VI in Parasc. celebrante Cano-
 nico 1867, IV.
 — praesente Episc. Ordin. 1863, VIII.
 celebrante Episc. extran. 1869, XI.
 — praesente Ordin. 1867, IV.
 celebrante Episc. Ordin. 1836, II.
 in Purif. B. M. V. praesente Episc.
 Ordin. 1617, I.
 Summarium celebrationis Concilii Pro-
 vincialis 2499.
 — Synodi Diocesanae 2450.
 Synodus Dioecesana – Acclamationum for-
 mulae post eam 2448. 2449.

— de ea generatim 2369, 2370.
 de eius Sessione - prima 2371-2437
 — secunda 2438, 2439.
 — ultima 2440-2447.
 summarium eius Ritus 2450.

T

Tabernaculum licet pretiositate insigne
 conopeo tegendum est 2033, IV.
 Thronus expositionis SS. Sacramenti dt
 eius forma et materia 2033, III.
 Thuriferarii Feria V in Coena Dni. ad
 Process. – celebrante Canonico 1782
 celebrante Episc. extran. 1762.
 - celebrante Episc. Ordin. 1749, II.
 Feria VI in Parasc. – celebrante Ca-
 nonico 1867, VI.
 — praesente Episc. Ordin. 1863, III
 celebrante Episc. extran. 1869, VII.
 — praesente Ordin. 1865, XIII.
 celebrante Episc. Ordin. 1838, I.
 in Festo Corporis Christi ad Process
 2069.
 in Oratione XI. Horar. ad Process,
 expositionis 2098.
 repositionis 2108, 2109.
 ----- celebrante Episcopo 2112.
 Thuriferarius in accessu primo Episc. ad
 suam Dioec. 2335-2343.
 — ad bened. cum Reliquia S. Cnicis
 2179-2187. \r-
 - — cum SS. Sacramento – celebrante
 Episcopo 2136.
 celebrante Sacerdote 2139; 2145;
 2151.
 in Dom. Palm. celebrante Canonico
 1691, II.
 celebrante Episc. extran. 1686, VII.
 praesente Episc. Ordin. 1678, IV.
 — in Fer. IV Cinerum – celebrante Cano-
 nico 1655-1657.
 - celebrante Episc. extran. 1653, VI.
 — praesente Episc. Ordin. 1646, VIII
 — Feria V in Coena Dni. celebrante
 Canonico 1779. ~4K
 celebrante Episc. extran. 1762.
 - Episcopo Ordin. – assistente 1757
 celebrante 1749, I, III.
 Feria VI in Parasc. celebrante Ca-
 nonico 1867, VI.
 celebrante Episc. extran. 1869, VI
 praesente Ordin. 1865, XIII.
 Episc. Ordin. – assistente 1663, III
 — — celebrante 1838, I.

V

in Nativitate Domini - in Vigilia
 1565-1566.
 — in Nocte - celebrante Canonico
 1581-1584.
 celebrante Episc. extran. 1575-
 1580.
 celebrante Episc. Ordin. 1569-
 1674.
 in Die, celebrante Episc. Ordin. 1586.
 - in Purif. B. M. V. celebrante Cano-
 nico 1629.
 celebrante Episc. extran. 1627, VII.
 praesente Episc. Ordin. 1617, VI
 in Sabbato Sancto celebrante Cano-
 nico 1962.
 praesente Episc. Ordin. 1952, V.
 celebrante Episc. extraneo 1974, VII.
 - praesente Ordin. 1978, XII.
 celebrante Episc. Ordin. 1923, II.
 - ad Synodum Dioec. 2438; 2439. VI.
 ad s. Visitat. – Eccl. Cath. 2351-2364.
 aliarum Eccl. 2365-2368; 2443.
 Thurificatio - SS. Sacramenti, tempore
 bened. per Thuriferarium non praescri-
 bitur 2069.
 in exposit. priv. SS. Sacramenti non
 praescribitur 2156.
 eius ordo in Concit. Provinc 2480.
 Tobaleae pro Altaris denudatione suf-
 ficit eas ita complicare ut maior mensae
 pars nudata maneat quim ipsae tobaleae
 amoveantur 1733.
 Tonus - ad Martyrologium in Vigil. Nativit.
 Dni. 1566.
 ad publicationem Festorum mobil. m
 Epiphania 1591.
 Translatio Episc. Ordin. de eius anniver-
 sario 2193-2199.
 Triduum solemniter celebrandum infra
 annum a Béatification* vel a Canoni-
 zatione 2521-2523.

Veni Creator Spiritus Celebrans ad Vesp.
 stans intonat hunc Hymn., dein ge-
 nuflectit usque ad finem primae strophae
 2027. 2028.
 Veni Sancte Spiritus Celebrans in Miss
 solemn hunc Versicul. legens non genu-
 flectit, genuflectit dum a Cantoribus
 canitur 2027.
 Vesperae pontificales In Festo S. Ioseph
 Sp. tempore Quadrag. celebrari possunt
 absoluta Missa 1984.
 Viae Crucis - Imagines Stationum, tempore
 Quadrag., relinqui non velatae possunt
 1661.
 Vicarii Apostolici – quo habitu Concil Pro-
 vinc intervenire debent 2453.
 Vicarii Capitularcs – quo habitu Concil
 Provinc. intervenire debent 2453
 Vicarius Generalis ad Synodi Dioec. Ses-
 sionem – primam 2383, 2384. 2434
 ----- secundam 2439, IV.
 ----- ultimam 2444
 Vigilia Nativitatis Domini - etiam quando
 in Dom. inciderit paramenta sint ab-
 solute violacea 1562.
 de Martyrologio solemn 1566
 Martyrologium transferri nequit in dic
 Nativitatis 1566.
 Ministri sacri utuntur dalmatica et
 tunicella 1567.
 Organa in ea pulsari queunt 1562
 Vigilia Pentecostes Benedictio Fontis ba-
 ptismalis in ea est de praecepto, *antt*
n. 2022.
 de Ritu in ea servando 2022-2026.
 Visitatio sacra de eius Ritu in Eccl
 Cathedr. 2350-2364.
 in aliis Ecclesiis Dioecesis 2365-2368
 dispositio ad Absolutionem in Presby-
 terio 2358

decr e t a

SACRAE RITUUM CONGREGATIONIS
IN VOLUME ALLATA

Deer.	ad	Num.	Decr.	ad	Num.
36		post 1923	1830	3	2334-A-II I
130		1632-IV	1838		»
170		post 1923	1842		Post 1923
235		1979	1849		2384-A-Π I
337		post 1923	1910	2	‡)
349		1570	2002	17	2169
405		post 1923	2003		1790
458		1773-1	2036		2334-A-III
»		2073	2047	4	2371-A-V
544		1668-1II	2054	5	
562		1988	»	6	2371-A-V
610		1773-1	2067	5	2151
		2073	s	9	2162
624		1705-I-G	2089	4	1707-VI
673		post 1923	2141		2334-A-III
738		» »	2148	5	1652
877	2	1692	n	»	1655
887		post 1923	2168		2193
926	2	1661	2176		1566
U	3	»	2236		1773-1
957		1988	»		2073
1002		λ	2324		2185
1079		post 1923	»	2	2179
1138		» n	2326	3	1836-1
1190		2088	»	4	1847
1223		1705-1-F-I	2365		2033-1II
1232		2031	2368		1749
1268		1985	2390	7	2177
1275		1692	2403		2084
1342	2	1784	2420	4	2371-A-V
1348		2032-11I	»	5	D
1361	/	G	2464		2047
1440	6	post 1923	2483	3	2169
1594	9	1572-11	2505		1773-1
		1579	»		2073
		1583	2514		1565
1596		2059	2524	4	1705-1-D-I
1684	3	post 1923			1763-111
1711		2169	253(I		2032-VII
h	3	1988	2533		1844
1772	7	1572-11I	2573		1565
		1583	2574		1705-1 -G
1792		2334-A-III	2578		1702-1I
1808			»		2185
1827	·)	1890	2609		2059

Oecr.		ad	Num.	Deer		ad	Num.
2(509			2060	2956		6	1586-ΠI
2613		5	2033-IV	2957			2156
↓ [†]		6	2162	2959		1	1560
2615			1573	2960		2	1572-11
2616		1	2203	»			1579
2631		M	1585	»			1583
2647			2180	2965		1	1560
2672		3	2194	2970		V	2203
2676			1568	2976		8	1619
2681			1988	N			1630
2682		48	2035	>			1647
*		52	1661	P			1656
»		54	1755	M			1679
»		»	1777	2990		2	2036
2683		3	1564	P			2039
2684	Λ	7	1710	3006 *		7	1559-V
»		»	1766	3012		3	1707-VI
		»	1777	3029		13	2162
		21	1565	3035		10	2033-IV
2689		3	2162	3049 1\		1	2084
2704			1658	3058		2	2060
»		P	2174	3059		4	1827
2709		2	2104				1833
2722		9	2177	*		27	1827
»		3	2047				1833
),	2060	3068		2	1589
2740		1.	1668-111	3069		1	1987
»		W	2245	3086		3	2154
2769	IV		2191	»		4	2059
2769	X	1	2179	3103		3	1786
↓>		4	2189	V		»	1822
2778			1585	P			1867
2783		2	1619	*			1890
Λ		0	1630	M		P	2273
M		U	1647	3108		6	2069
η		»	1656	»		»	2136
>.		P	1679	»		8	1570
2786		1	2155			9	1705-I-ü
2799		3	post 1923	N		10	19(50
2823		II	2193	3110		18	1705-1-(5
2827			1693	3134			2120
2854			2177	3135			2003
η			2180	3157		8	2154
*			2185	3183			15(50
2856			2132	3204			2162
2873		5	1916	3266			1559-11
↓I		P	1951-VI	3288			1572-1
		P	2327	>			1583
2878			ante 2022	3313			1988
2890		2	1870-C-11	3317		2	1705-1 -G
M		»	1953-C-II	3321			post 1631
		»	2296-11	»			2221
2906			2162	3324			2032-111
2951		14	2039	3331			ante 2022
2956		4	1982	3333 1, η 5			15(50

Decr.	ad	Num.	Decr.	ad	Num.
3350		2207	3888	3	2155
3354		1587	3895	†	1870-C-II
3355			3935	V	2032-111
3365	2	1786	3936		1588
•	H	1822	3965	→	2132
		1867	3975	4	2142
		2273	3983		2132
3366		2204	4015	a»	2084
3390			4027	†	1769-11
» ad post.			°	0	2039
3396		1661	4030		2111
3434	iv	2191-1	⓪		2117
3440		2194	4031	2	2207
3488	i	203†	i »	»	2245
‡	2	2059	4044	†	1560
3505	VI	2207	“	u	1699
3515	4	1730-11	4048	3	1764
»	›	1757-IV	† b	>	1769-VI
3520		2033-IV		ft	1774
3530	2	2132	4049	J	2204
3537		»	! 4057	3	1890
3576	3	2033-111		6	1593
•	12	2159	N	w	1635-11
B	16	1560		W	1638
3582	i	2155	»	>†	1649
3595		1983			1657-1
3608	i	2204	†»		1668-111
3616		2132		M	2230
3621	‡	2059	4067	J»	1557-1V
		2060	M	n	1730-11
3638	9	1661	4077	10	1705, I. F-I
”	4	2120	4081	6	1829
3660	i	1705-I-F-II	b	n	1861
3748	2	2132	II	7	2120
3767	21	1587	41 11		1700
3780	~i	2155	”		1701
•3792	11 !	2193	4120	8	1582
3798	9	1619	4121	n. 21	3032-V
		1647	4137		2033-IV
		1679	4147		1870, C-II
3804		1700	»		2296-11
u		1701	4179	†	2037
3804		1663-VII f	Ji	a	2039
		1680-IV		H	2040
3833		2157)†	2043
3842		2203		0	2049
		1733		0	2050
		1766			2123
		1777		HI. 2	2146
3855	7	2263		•	2151
	10	1588		3	2154
		1788		8	2047
		1847		4	2143
3.875		2277	4181	6	2205
		2035			

IN VOLUME ALLAH